

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en1925,R.C.S.376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P· Paris 1678-63

Dimanche 1 JUIN 1952 Կիրակի 1 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6778-Նոր շրջան թիւ 2189

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ինչ առիթով ալ արտասանուած ըլլա՛ն, մօտաւորապէս մեր այսօրուան կացութեան չե՞ն պատշաճիր Կէօթէի հետեւեալ խօսքերը․

— « Մեր օրերում ոչ ոք իրաւունք ունի լռելու կամ համակերպելու :

Պէտք է խօսիլ և գործել ոչ թէ յաղթելու, այլ իր դիրքը պաշտպանելու համար․ մեծամասնութիւնը մեզի հետ ունենանք թէ փոքրամասնութիւնը, շատ ալ կարեւոր չէ » :

Այո, խօսիլ եւ գործել անընդհատ :

Նախ՝ չահուած դիրքերը պաշտպանելու համար: Միշտ ի խնդիր նոր նուաճումներու :

Վերջնական յաղթանակը կրնայ ուշանալ : բայց իրաւունք չունինք ընկրկելու: Լռելու, համակերպելու կամ կեղծելու :

Այս ուղեգծին կը հետեւի Հ․ Յ․ Դաշնակցութիւնը, այն բազմաճակատ պայքարին մէջ որ պարտադրուած է ամէնուս :

Կը խօսինք եւ կը գործենք, արծարծելով մեր հիմնական գաղափարները: Մանրելով, տարածելով, ժողովրդականացնելով մեր դաւանանքը :

Ի՞նչպէս կարելի է ազատութիւն եւ ամբողջական հայրենիք ապահովել, առանց տեւական, հետեւողական գործունէութեան :

Կրնա՞նք համբանք փրկել, առանց վերլուծելու տարագիր բազմութեանց ամենօրեայ կեանքը: Առանց ականջ դնելու անոնց տառապանքին, տենչերուն եւ հեւքին :

Կրնա՞ք պահպանել ձեր ազգային մշակոյթը այս ալեծուփ ափերուն վրայ, առանց չանթարգելներ ճարելու :

Ձեր սիրտն ու միտքը կրնա՞ն դիմանալ ժամանակի աւերներուն, եթէ մոռնաք անցեալ փառքերը եւ սուգերը: Եթէ ներշնչումի նոր աղբիւրներ չփնտռէք, ոգեկոչելով անոնց յիշատակը :

Եւ այսպէս բազմաթիւ հարցումներ, որոնք բոլորն ալ կը բխին մեր ամենօրեայ կեանքէն: Մանաւանդ հիմա որ արդէն երեսնամեակ մը բոլորած ենք, օտարութեան մէջ:

Բանգէտ կամ անգէտ մարդիկ ի զուր կը փորձեն հայրենասիրութեան դասեր տալ, պարզապէս պատահմունքի կամ անցեալ յիշատակի մը վերածելով Մայիս 28ը:

Պատմութիւնը մէկ պատասխան ունի այդ իմաստակներուն․

— Ոչ թէ այսօրուան Հայաստանը, այլ հողվրտէք մը անգամ չէիք ունենար, եթէ չահուած չըլլար 1918ի Մայիսի ճակատամարտը :

Ոչ ալ ներկայ հոծ եւ միատարր հայութիւնը կ'ունենայիք այդ ափ մը հողին վրայ, եթէ Դաշնակցութիւնը դայն հայացուցած չըլլար աշխարհագրական թէ ազգագրական տեսակէտով :

Անխախրնթաց նուաճումներ են կատարուած եւ մենք ամէնքս պարտաւոր ենք պաշտպանել զանոնք, արիաբար :

Պարտաւոր ենք խօսիլ ու գործել, դիմադրական պայքար մղել, ինչպէս ռեւէ ժողովուրդ :

Լռութիւնը անպատճառ իմաստութիւն չի նըշանակեր: Ոչ ալ պայքարը՝ արիւն թափել :

Կրաւորական դիմադրութիւնն անգամ հրաշքներ գործեց ոչ միայն հեռաւոր Հնդկաստանի մէջ, այլ եւ այս պողոտաներուն վրայ :

Պիտի խօսինք աւելի բարձր, երբ կը զարնեն մեր գլխուն :

Պիտի գործենք աւելի վճռական, երբ կը փորձեն դաւեր լարել ներսէն թէ դուրսէն, խանգարելու համար պատմութեան ընթացքը :

Դիմադրական պայքար՝ համաձայն օրուան պահանջներուն: Ինչպէս երէկ՝ ռազմադաշտին վրայ :

Այն ատեն, ամէնէն համեստ ուժն ալ կրակը նետուած էր ինքնաբերաբար, ի խնդիր ազատութեան եւ հայրենիքի փրկութեան :

Այսօր կրակը նետուելու պատճառներ չունինք:

Բայց, պարտաւոր ենք միշտ վառ պահել գիտակցութեան եւ գործունէութեան կրակը :

Վա՜յ անոնց որ կէս ճամբան կը մնան, ընդհանուր ալեկոծութեան մէջ :

Եւ կամ գիտակցօրէն կը խզեն պատմութեան թելը :

Շ.

Մեր տարագիր դրօշին

…Սասանեցա՛ւ բորենին, երբ բարձրացած քեզ տեսաւ․— Ու մարդակերպ գազանը իր որջին մէջ քաշուեցաւ,— Արիւններուն ընդմէջէն, ոսկի յոյսերով օծուն,— Երբ ծալքերդ պարզեցիր արեւուն դէմ շողշողուն:

Արեւելքէն Արեւմուտք, ու հիւսիսէն դէպ' հարաւ,— Ասպետական հայ ոգին ի տես ծալքիդ ո՜հ, յարեա՛ւ․— Անապատէն հըրաշքով ազատուած հայ բեկորներ, — Քեզմո՛վ կեանքին փարեցան, մոռցած իրենց խոր վէրքեր …

Ծերունիներ ալեհեր ու մանկիկներ փափկատուն Օրհնեցին Քեզ ու համբոյր տուին անո՜ւշ գոյներուդ,— Կարմիր, կապո՜յտ, նարընջեայ ո՛վ հայ դըրօշ եռագոյն,— Հայ կամքին ու հաւատքին խորհրդանիշն եղար դուն :

Այսօր դո՛ւն ալ ինծի հետ օտար երկիր ես ինկած,— Ուր մարդ շուտով կ'ուրանայ ե՛ւ դրօշ, ե՛ւ հող, ե՛ւ Աստուած… — Իտես ծփուն ծալքերուդ .. Գոյներով վառ ծիրանի, հոգիս կ'ողբայ տըխրօրէն եւ հէգ սիրտս կ'արիւնի …

Ա՜հ, կը տեսնեմ ես կարծես կարմիր գոյնիդ ծալքերէն,— Զինուորներ սիգաճեմ, որոնք մահուան կը դիմեն,— Ազատութի՛ւն բերելու ցեղիս կարօտ հոգիին,— Ու դեռ կարծես կը լսեմ դոփիւնն իրենց նըժոյգին …

Տակաւ կապոյտն ինծի տայ յոյսի անո՜ւշ երազներ,— Որոնց համար, ա՜հ, որքա՛ն, որքա՛ն ինկան վեհ կեանքեր… Իսկ ոսկեգոյն ծալքերդ ինծի կուտան յաւիտեան,— Պատկերն առտք հասկերուն, անդաստաններն այն բուրեան :

Ու մըշակն ալ իր կարգին, լըծած հուժկու զոյգ եզներ,— Երգ ու տաղով հայ հողին պատռէ արգանդն անվեհեր,— Երազներով, յոյսերո՛վ վառուան զալիք Մեծ Օրուան,— Որուն համար մեռնելով Արմէնները յաւերժացա՛ն …

Ո՛վ իմ ընկեր տարագիր, ո՛վ դու դրօշդ հայկական, — Դարձեա՛լ պիտի բարձրանաս դէպի սարերն յաղթական, — Եւ ալ ո՛չ մէկ թըշնամի պիտ' կըրնայ Քեզ, հարուածել,— Քանի առիւծ — Արմէններդ կ'ուխտեն միշտ քեզ բարձրացնել :

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ - ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ տօնին՝ առթիւ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Ազգ․ առաջնորդարանները եւ վարժարանները փակուած մնացին : Այս մասին առաջնորդը դրաւոր հրահանգ դրկած է հոգաբարձութիւններուն: Մասնաւոր հոգեհանգիստ ալ կատարուած է 1918ի հերոսամարտի զոհերուն համար:

ԿԻՊՐՈՍԻ առաջնորդը, Ղեւոնդ եպիսկ․ Չէպէեան որ Պոլիս կը գտնուի, այցելած է կուսակալին, ջերմ ընդունելութիւն գտնելով :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Սէնի նահանգին կեդրոնը (Շաթօտէօն) բուռն դիմադրութենէ մը վերջ, գրաւուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, շաբաթ առաւօտ ժամը 9.15ին :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ այլեւս ձրի պիտի չդարմանուին: Իւրաքանչիւր անգամ երկու շիլին պիտի վըճարեն: Մինչեւ հիմա բժշկական սպասարկութիւնը ձրի էր: Պետական գանձը այս կերպով տարեկան քսան միլիոն սթերլին պիտի խնայէ :

ՆՈՐ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ մը փորձած են Քոբէայի համայնավար գերիները, Քոժէ կղզիին մէջ (Ճափոն): Ամերիկեան հրամանատարութեան զեկոյցին համաձայն, գերիներէն մէկը յարձակած է պահակի մը վրայ, որ կրակած եւ սպաննած է զայն: Ասոր վրայ միւսները միջամտած են եւ կռիւը սաստկանալով, գերիներէն սպաննուած են եօթը հոգի :

ՇԱՐԺԱԿԱՆ սակացոյցի նոր օրինագծին առթիւ, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած ըլլալով, քննութիւնը յետաձգուեցաւ երեքշաբթի օրուան: Կառավարութիւնը կը մերժէ աշխատավարձքի յաւելումը ընդունիլ մեքենաբար, առանց որոշ պայմաններու:

ԶՕՐ․ ՏԸ ԿՈԼԻ կուսակցութեան մէջ պառակտում ծագած է նորէն: Շատ մը անդամներ կ'ուզեն պահել իրենց գործելու ազատութիւնը, ի հարկին օգնելու համար Փինէի դահլիճին :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ արձակուրդին առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր :

«ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՄԷՆ ԳՆՈՎ»

162 հոգի պիտի դատուին իբրեւ դաւադիր

Դատական իշխանութիւնը կը շարունակէ իր քննութիւնները, Դշ․ օրուան դէպքերուն առթիւ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, պիտի դատուին 162 ամբաստանեալներ, գլուխն ըլլալով Ժաք Տիւքլօ եւ «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Անտրէ Սթիլ :

Ոստիկանութիւնը ուրբաթ օր խուզարկեց Տիւքլոյի բնակարանը, Մոնթրէօյ - Սու - Պուա, միասին տանելով ամբաստանեալը : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ կարեւոր փաստաթուղթեր բռնուեցան, իսկ «Իւմանիթէ» կը յայտարարէ Տիւքլոյի բերնով ․

— « Փինէ — Պուէն կառավարութիւնը, սարկօրէն հնազանդելով մանրէական մարդասպան Րիճուէյի հրամաններուն, կը շարունակէ իր հակաբանուորական եւ հակազգային խոտելի քաղաքականութիւնը: Այս գաւաճան կառավարութեան հրահանգներուն գործադրիչները խուզարկեցին տունս, եւ ձեռնունայն վերադարձան, միայն գիրքեր, շատ մը գիրքեր ինչպէս եւ գաղտնի հրատարակուած «Իւմանիթէ»ի հաւաքածոն գտնելով» :

Տիւքլօ Ֆրէնի բանտէն Սանթէ փոխադրուեցաւ, ուր մասնաւոր բաժին մը կը գտնուի քաղաքական յանցաւորներու համար :

╳ Ներքին նախարարը, Պ․ Պրիւն, ուրբաթ օր հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ ձայնասփիւռի միջոցով:

— « Փարիզի եւ գաւառի զանազան մեծ քաղաքներուն մէջ ցոյցեր սարքուած էին, դաշնակից բանակներու վերին հրամանատարին զալուստին դէմ բողոքելու պատրուակով :Կառավարութիւնը արգիլեց այդ ցոյցերը, հանրային կարգապահութիւնը պահպանելու մտահոգութեամբ:

« Համայնավար կուսակցութիւնը անտեսելով այդ հրահանգը, ցոյցերը կանխամտածութեամբ վերածեց իսկական խռովութեանց: Կառավարութիւնը, որ երէկ պահպանեց բարեկարգութիւնը, ինչպէս պիտի պահպանէ վաղը, ինչ որ ալ պատահի, կ'ուզէ երկրին հաղորդել հանրապետական կարգուսարքին եւ ժողովրդապետութեան դէմ կուսակցութեան մը սպառնացող մղած ոճրապարտ արարքը :

« Ազգի մը մէջ, որ կը սիրէ ազատութիւնը, կարծիքի տարբերութիւնները եւ ընդդիմութիւնները կրնան լուծուիլ ազատ վիճաբանութեամբ եւ ոչ թէ այնպէս ինչպէս փորձեցին ընել, մորակի, դանակի կամ երկաթի հարուածներով :

Ամէն կողմ, արհեստով խռովարարները ցուցարարներու կռիւներ կազմած էին, զարշելի չահագործութեամբ յառաջ քշելով կիներ, հիւսիսային Ափրիկեցի բանուորներ եւ մոլեռանդ երիտասարդներ: Ասիկա դաւադրութիւն մը չէ՞ բուն իսկ ժողովրդապետութեան կանոններուն դէմ :

Պ․ Տիւքլօ կրնար — եւ երբեք չէ զրկուած այդ իրաւունքէն — իր պահանջներն ու իր կուսակցութեան բողոքները արտայայտել ազգ․ ժողովի բեմէն, բայց նախընտրեց ըմբոստութիւնը : Ծառացաւ ժողովրդապետութեան դէմ: Կառավարութիւնը վճռապէս որոշած է պահպանել հանրային բարեկարգութիւնը եւ պաշտպանել ազատօրէն ընտրուած իրաւակարգը՝ որեւէ փորձի դէմ » :

╳ Ցոյցերու ընթացքին ձերբակալուած օտարականներէն 31 հոգի արտաքսուեցան երկրէն : Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուի Թունուզի ազգայնական շարժման վարիչին՝ Պուրկիպայի մէկ ազգականը :

ՄԱՍՆԱԿԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԷՊՔԵՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ շատ քիչեր հետեւեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած գործադուլին: Կազմակերպութիւնը այս անգամ հրահանգած է գործադուլ յայտարարել աշխատանքներուն մէջ: Այս առթիւ գիտել կուտան թէ համայնավար կուսակցութիւնը որոշած է աւելի գործօն քաղաքականութեան մը հետեւիլ: Իր անդամներէն Պեյու, որ վերջերս Մոսկուա գացած եւ տեսակցած էր Մորիս Թորէզի հետ, յօդուածով մը կը պաշտպանէ այս նոր ռազմավարութիւնը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, հիւսիսային ածխահանքերուն մէջ 60.000 բանուորներէ միայն 3300 հոգի բացակայ էին: Փարիզի մէջ ալ միայն մասնակի գործադուլներ տեղի ունեցան: Ոչ - Համայնավար սենտիքաները միշտ կը մերժեն մասնակցիլ ցոյցերուն :

╳ Կ'ըսուի թէ Տիւքլոյի տեղ կուսակցութեան ընդհ․ քարտուղարութիւնը պիտի վարէ Պ․ Անտրէ Մարթի, Սեւ Ծովու ըմբոստութեան հերոսը որ 65 տարեկան է : Այն ատեն զինուորական ատեանի մը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԶՐՈՅՑ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

— Տակաւին քանի՞ տարի երդ ու երազ պիտի մնաս մեզի համար: Այսքան տառապանք, այսքան արիւն ...

— Ես յաճախ երեւցած եմ ձեզի մարմնացեալ, շօշափելի կերպարանքով, բայց դուք չէք ճանչցած, կամ պահելու եւ զարգացնելու իմաստութիւնը չէք ունեցած :

— Այդ ե՞րբ է եղած, հին - հին դարուց յիշատակներ ...

— Ոչ. կը խօսիմ նոր ժամանակներու մասին: Ինչո՞ւ կը մոռնաք վերջին հարիւր տարուան պատմութիւնը: Աւելի նորերը:

— Անիրաւ էք: Ի՞նչ կարելի էր ընել որ չըրինք: Ճիշդ հարիւր տարի եւ աւելի առաջ, քեզ դիմաւորելու փորձ կատարեցինք կաթողիկոսներով եւ զօրավարներով, մելիքներով, խաներով, տանուտէրներով եւ իշխաններով, բայց խաբուեցանք : Խաբեցի՛ն ...

— Միշտ այդպէս էք եղած : Կ'ապաստանիք խոշոր անուններուն շուքին տակ: Ձեր ոտքը գետնէն կը կտրի, երբ արքաներ ու իշխաններ, դեսպաններ եւ քաղաքագէտներ բարեւ կուտան ձեզի — « Թագաւորին ձին ինծի նայեցաւ» — եւ երբ անոնք իրականութիւնը կը ցցուի ձեր աչքերուն առջեւ,— հառաչանքներ, անէծքներ, փոխադարձ մեղադրանքներ եւ թմրութիւն ...

— Ինչո՞ւ այդքան խստօրէն կը դատէք ժողովուրդ մը որ վեց հարիւր տարուան գերութիւն է քաշած, չարաչար տուժելով ե՛ւ ֆիզիքապէս, ե՛ւ բարոյապէս: Ծովը ինկողը օձին կը փաթթուի: Աւելի՞ բարձր արժանիքներ ունէին այն ժողովուրդները որ տիրացան քեզի, չարաչար տքնելով, բայց առանց մեզի չափ զոհ մատուցանելու:

— Տարբերութիւնը այն է որ, անոնք աւելի գործնամիտ եղան: Միայն սանձարձակ խանդավառութիւնն ու անհաշիւ խոյանքը բաւական չեն, գիս յափշտակելու համար :

— Ինչո՞ւ չէք խոստովանիր որ անոնք բազմաթիւ առաւելութիւններ կը վայելէին, շնորհիւ իրենց աշխարհագրական դիրքին: Այո, մանաւանդ աշխարհագրական դիրքին: Այնքան դիւրին կ'ադատէի՞ն Յոյնը, Սերպը, Պուլկարը, կամ Ռումանացին, եթէ դրկից չըլլային Եւրոպայի, ցամաքով եւ ծովերով: Յետոյ, քաղաքական շահերն ու շահախնդրութիւններն ալ կ'օգնէին անոնց : Նոյն բանե՞րն են Պալքանեան թերակղզին եւ հայկական բարձրաւանդակը՝ իր բարբարոս դրացիներով եւ անագորոյն սառնամանիքներով :

— Այդ բոլորը ճիշդ են, բայց դուք ունիք հիմնական թերութիւն մը, որ ձեր տունը կը քանդէ մինչեւ այսօր: Չէք սերտեր ձեր իսկ պատմութիւնը:. Միեւնոյն սխալները կը կրկնուին միեւնոյն ձեւերով : Սերունդներ կուգան եւ կ'անցնին, բայց դուք ձեր գիտցածէն չէք շեղիր: Ոչ կը սորվիք, ոչ ալ կը մոռնաք: Հարցում մը,— Կրնա՞ք պնդել թէ աւելի գործնական եւ սրատես էք դարձած 1878էն, 1895 — 96էն, 1914 — 15էն կամ 1920 — 21էն ի վեր : ....

— Շատ բան փոխուած է այսօր: Ամէն պարագայի մէջ, հին միամտութիւնները չունինք: Երբեք այսքան զարգացած չէր վերագնահատման ոգին: Միշտ կը քրքրենք երէկուան պատմութիւնը, մանաւանդ հիմա որ նետուած ենք աշխարհի պողոտաներուն վրայ, եւ մօտէն կը ճանչնանք Եւրոպան :

— Նորէն ձեր միամտութիւնը, չըսեմ ինքնախաբէութիւնն է որ կը խօսի, եւ ոչ թէ սթափումը: Աղէկ ըսիք. հիմա որ նետուած էք աշխարհի պողոտաներուն վրայ, իսկապէս կը ճանչնա՞ք Եւրոպան եւ լաւ սերտա՞ծ էք երէկուան պատմութիւնը: Եթէ այո՛, այն ատեն ինչպէ՞ս կը բացատրէք այսօրուան խայտառակութիւնը : Արշակաւանէ մը կամ Բաբելոնէ մը ի՞նչ տարբերութիւն ունին ձեր գաղութները, ամէն մէկը առանձին եւ բոլորը միասին: Թոյլ տուէք որ ըսեմ թէ ազատութիւնն անգամ չի վայլեր ձեզի ... Տասը տարի ալ անցնի, քար քարի վրայ պիտի չմնայ, պիտի փոշիանաք ոչ թէ ջարդուելով, այլ անթիւ կոտորակներու բաժնուելով:

— Ինչո՞ւ առօրեայ պատահարներով եւ մանրամասնութիւններով կը զբաղիք: Մեր տեղը ո՞ր ժողովուրդը պիտի կրնար պահել իր հաւասարակշռութիւնը, այսքան փոթորիկներէ, փլուզումներէ եւ փորձութիւններէ վերջ :

— Միշտ չքմեղանքներ կը գտնէք, մոռնալով որ ձեր կացութիւնը չի նմանիր որ եւ է ժողովուրդի կացութեան: Պահ մը խորհեցէք թէ ո՛ւր էիք, ո՛ւր իջաք: Ինչ որ ներելի է ուրիշ ո՛ եւ է ժողովուրդի, քրէական յանցանք է ձեզի համար: Վերջին մնացորդն էք դարաւոր ժողովուրդի մը , կէսը՝ հայրենի հողի վրայ, միւս կէսը ցիրուցան : Կը հաւատամ թէ չափազանց շատ կը սիրէք ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, մանաւանդ հայրենի հողը: Եւ ատոր համար է որ այնքան շատ են ձեր ազատութեան, կարօտի, պայքարի եւ աշխատանքի երգերը : Արդ, իրականին մէջ ի՞նչ կ'ընէք, խօսքը գործի վերածելու համար: Նոյն իսկ տօներու մասին վէճ ունիք: Մայիս 28ը անգամ դարձեր է կուսակցական...

— Դժբախտաբար այդպէս է: Բայց առողջ տեսակէտներ եւ անոնց հիման վրայ գործող ազդակներ ալ չեն պակսիր: Պարագաները չափազանց աննպաստ են, որեւէ լայն եւ լուրջ գործունէութեան համար :

— Այսօր աննպաստ են, վաղը կրնան դառնալ նպաստաւոր: Խնդիրը այն է որ կարենաք ազգային ուխտ մը կնքել եւ միացեալ ճակատ կազմել գոնէ ի պատիւ ինծի: Ես այդպիսի բանի մը շուքն անգամ չեմ տեսներ...

— Ճակատագրական պահուն այդ ալ կ'ըլլայ:

— Ճակատագրական պահը շանթի պէս կուգայ ու կ'անցնի եւ կ'օգտուին անոնք միայն որ իւղ ունին իրենց լապտերին մէջ կամ պատրաստ ձի: Ձեր այսօրուան կացութիւնը շատ կը յիշեցնէ ճըպուռին եւ մրջիւնին առակը ...

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ՀՐԱՇԱՓԱՌԸ

Արիւնը լճացաւ ու լերդացաւ աւազուտներուն մէջ, լեռնալանջերուն վրայ եւ ձորերու խորխորատն ի վար :

Մեռելներն ուհոգեվարքի հանդիւններով տապակուող հոգիները մահաբաղձ, մնացին արիւնախանձ, արեւակէզ :

Մահասարսուռ ղողացին շատերը իրենց վրայ երկնցած հարազատներու դիակներով արիւնաշաղախ, մեռելական լռութեան մէջ ու տառապագին սարսուռներով :

Գանկեր ամէնուրեք արիւնաժանգ ու ջախջախուած, սրունքներ կտոր - կտոր եւ ոսկորներու փշուրները ցան ու ցիր :

Եւ քաղաքները հազարամեայ ու գիւղերը չէն ու պայծառ, պալան - պալան ծուխ արտասուեցին , բարբարոսական գոռում - գոչումներու մէջ :

Կոտորած, հրդեհ, աւերում անասելի:

Ձայն չկար, խինդ չկար, վասն զի, բազուկները թոյլ էին, ուղեղները չորցած եւ բոլոր լեզուները սառած էին:

Գիշերը գերեզմանած էր ամէն բան ու մանուկները կաթնկեր իրենց մայրերու մեռելական ըստինքները կը ծամէին :

Օ՛ մարդկութիւն գազանացած եւ ճակատագիր անողորմ որ ցեղ մը կ'անճիտէր :

Եւ ահաւասիկ արեւածագը Մասիսի ...

Գիշերն իր զարհուրանքով պատանքուեցաւ ու նորէն ճիչ եւ աղաղակ, սրտակեղեք կանչեր լեզապատառ Արաքսի ափերուն, Շիրակի դաշտերուն մէջ :

Կռիւ սահմանէն սադրին ու անդին, կռիւ Արարատի եւ Աւարայրի դաշտերուն մէջ: Ճակատամարտ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի :

Կռիւ անհաւասար եւ օրհասական : Մարտընչում ըմբոստներու, չըլթայազերծ բազուկներու , անսանձ ու կատաղի, ազատութեան կարօտովը բոցավառ եւ քաջութեան կայծակներով վահանգնացած :

Ինկան առնադեղ հերոսները անձնուրաց ,հայդուկները քաջամարտիկ , ֆետայիներ առաքելատիպ, խրամներու մէջ, լեռնալանջերու վրայ , բաց դաշտերու մէջ :

Մաքառեցան աներկիւղ մէկը տասնի դէմ , տասը՝ հազարի դէմ, հրալեզու թնդանօթներու ռումբերուն ու գնդացիրներու տեղատարափին տակ, միշտ անվեհեր ու վճռական :

Զարհուրանք բռնաւորներու դիրքերուն եւ պալատներուն մէջ :

Պարտուած էին Վէհիպը, Նուրին եւ Ալի Իհսանը :

Արցունքներ յորդառատ հարեմներէն ներս ու գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք, ուր՝ բռնաւորը արբեցած էր հայ անզէններուն արիւնովը :

Աղօթք ու պաղատանք «անպարտելի» կուրծքերուն տակ յոխորտացող բռնաւորներուն եւ արիւնալակ չուրթներուն վրայ :

Մայիս 28 ... Հայաստանը դիւցազնացաւ, ծափ ու ծնծղայ, փող ու թմբուկ, հրաղէնի որոտ ու դոռ :

Արցունքները մարգրիտ դարձած, արիւնները կակաչ ու վարդ :

Կը կարկաչեն գետերը յորդ , զմրուխտադեղ դաշտերուն մէջ ու կը խայտայ Սեւանը շափիւղայ:

Լուսաւորչի կանթեղն անշէջ, աստղերուն հետ կը համբուրուի, կռունկները պար են բռներ, Հայոց աշխարհ լոյս է հագեր :

Անուշ, անուշ կը զրնգան զանգակները ազատութեան :

Յաղթանակի, երգի, պաշտամունքի, խորախորհուրդ օր է նորէն և ոտքի է ազգը նոր յոյսերով ու փառքերով :

Եռագոյնը կը ծածանի մեր բերդերուն, մեր սարերուն, մեր սրտերուն մէջ : Եւ երկրէ երկիր ողջոյն կ'ըսենք իրարու :

Ողջոյն ծանօթին եւ անյայտին ,մեծին, փոքրին վերածին :

Ողջոյն դուլթանին եւ արօրին, ժիր մաճկալին ու մշակին, հանքահորի, գործարանի քրտնաթոր յաղթ բանուորին:

Ողջոյն լեզուին Արմենական, գրին, գրքին , Ցայսմաւուրքին, արհեստներու վարպետներուն , մուրճին, սալին, մեքենային, արօրին :

Ողջոյն չէնշող ընտանիքին՝ պապին, տատին, զաւկին, թոռին, անզուգական տան տիկնին, կաթընկերին օրօրոցի :

Փառք բոլորին, փառք մայր երկրին եւ սփիւռքին, ցիրուցան զանգուածներուն, անոնց որ կան եւ կամ չկան ...

Փառք օճախին հնամենի, հօտին, նախիրին , երամակին, հովիւներուն արդար, բարի խուրձին, դէզին, կալին, կամին :

Փառք մեր զէնքին ու մեր կամքին, մեր զօրքի յաղթ գնացքին :

Փառք դեռ անթաղ ոսկորներուն նահատակաց հնոց, նորոց: Եւ բոլորին ու բոլորին :

Մենք հարբած ենք ազատութեան բոսոր գինիովն անմահական ու կը ծնրադրենք մեր տարագիր եռագոյնին :

Փառք մեր ցեղին, անմահ Հայուն, վերանորոգ մեր ուխտերուն, մեր հաւատքին երկաթակուռ :

Օրերուն սուրբ, տօներուն վեհ տօնն է այսօր, մեր յարութեան հրաշափառ :

Ա.ԶԳԻՆ

ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԷԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ ՕՐԵՐԻՆ

(ՄԻ ՀԱՏՈՒԱԾ ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յետոյ զարմանքով տեսայ մեր վաշտի հրամանատար Մովսէսեանը: Նա բոլորովին վերացած էր: Իր պարթեւ հասակը, առնական կեցուածքը եւ զինուորականի կատարեալ ֆիզիքականը արդէն մեծ տպաւորութիւն էին ձգում: Իր ուժեղ ձայնով այդ անզուգական հերոսը համեստօրէն ասում էր.

— « Ես ճառ խօսել չգիտեմ. եւ զինուորական եմ, ենթակայ հրամաններին: Բայց մի բան լաւ գիտեմ: Եթէ այսպէս շարունակուի, եւ մենք չկռուենք Թուրքերի դէմ, նրանք կ'ոչնչացնեն ամբողջ հայութիւնը, երկար մտածելու ժամանակ չկայ: Բոլորս մի մարդու պէս՝ դէպի ճակատ»:

Ոգեւորութիւնը դառնում էր աննկարագրելի: Վրայ հասաւ զօր. Նազարբէկեանի մայիս 22ի հրամանը, ուղղուած զօրքին: Կարելի եղաւ կասեցնել նահանջող զօրամասերը: Օգտագործելով ընդհանուր ոգեւորութիւնը զօր. Նազարբէկեանը Մայիս 24ին հրահանգեց անցնիլ յառաջխաղացման :

Եւ կատարուեց հրաշքը: Դեռ մի քանի օր առաջ վհատած ժողովուրդը եւ զօրքը, մէկ մարդու պէս, նետուեցան յառաջ, դէպի կռիւ : Առաջին մեկնողների մէջ էին Ղազախի կամաւորները, մեր վաշտը, Գարեգին Նժդեհի ձիաւոր գունդը, հետեւակներ եւայլն: Բոլորը միացան ճակատում , այստեղ այնտեղ մնացած զօրամասերի :

Զինուորական կազմակերպական աշխատանքների մէջ մեծ դեր էր կատարում գնդապետ Բէյ - Մամիկոնեանը ,որ անձնապէս հետեւում էր զօր. Նազարբէկեանի հրամանների ճշդրիտ կատարման :

Այսպէս սկսաւ Ղարաքիլիսէի պատմական արիւնահեղ ճակատամարտը, մեր նորագոյն պատմութեան սքանչելի դիւցազնամարտը կամ. Ա. Ահարոնեանի բնորոշումով՝ Երկրորդ Աւարայրը...

Մեկնելուց առաջ Մովսէսեանի հետ միասին գացինք հայկական ստայակոյտի կեդրոնը եւ տեսնուեցանք զօր. Վիշչինսկիի եւ գնդ. Բէյ-Մամիկոնեանի հետ: Գնդապետի ձայնը խռպոտել էր, երեք գիշեր գրեթէ չէր քնել :Իր կարգադրութեամբ բժիշկը ինձ յանձնեց վիրակապական պիտոյքներ մեր վաշտի համար :

Դիմացի սենեակի՝ դռնից դուրս եկաւ զօր. Նազարբէկեանը: Դէմքը հանդիստ էր, բայց դունատ : Վերջին գերմարդկային փորձն էր անում նա՝ կանգնեցնելու համար Թրքական արշաւանքը: Այդ վայրկեանին անշուշտ նրա մտքովն անգամ չէր անցնում, որ այս ճակատագրական վայրկեանին որոշուելու էր մի մեծ պատմական հարց եւ որ 600 տարի իր անկախութիւնից զրկուած հայ ժողովուրդը պիտի հիմքը դնէր անկախ պետականութեան շէնքին:

Չեմ կարծում , թէ ուէ մէկը այն ատեն կը

մտածէր այդ մասին: Բոլորի միտքն էլ զբաղած էր գոյամարտով: Ապրել կամ մեռնել : Ոչնչանալ կամ փրկել հայ ժողովրդի Ֆիզիքական գոյու - թիւնը ...

Ինչպէս ասացի, առաջին շարժողները եղան Նժդեհի ձիաւոր գունդը եւ մեր վաշտը: Մեզ հետ էին նաեւ Ղազախի գիւղացի կամաւորները: Ա - նաղմուկ, ինքնավստահ, լուրջ դէմքերով հայ ժո- ղովրդի այդ ընտիր զաւակները գնում էին դէպի մահ ...

Իրիկնադէմին հասանք Ղարաքիլիսէ եւ մեր մարտկոցը դիրքեր գրաւեց քաղաքից ոչ հե - ռու Դորպաղ գիւղի մօտ :

Միւս օրը, համաձայն Նազարբէկեանի Մայիս 24ի հրամանին, սկսաւ պատմական ճակատամար- տը: Դորպաղի ուղղութեամբ դիրքերը միքանիան- գամ անցան ձեռքից ձեռք Մայիս 26ին, երեկոյ - եան, յամառ դիմադրութիւնից յետոյ Թուրքերը լքեցին Մայմեզ սարը :Մեր զօրքերի չեչտակի հար- ուածների տակ Թուրքերը փախան նաեւ Բեզոբ - դալից: Երեք օր շարունակ Ղարաքիլիսէի լեռնե - րում եւ ձորերում տեղի էր ունենում արիւնալի ճակատամարտը:

Մեր վաշտը անդադար ռմբակոծում էր Թրքա- կան դիրքերը: Թշնամին մի քանի անգամ մօտե - ցաւ, բայց Մովսէսեանը նրան յետ շպրտեց մեծ կորուստներ պատճառելով :

Թուրքերը գազազած էին: Կեդրոնացնելով մեծ ուժեր՝ նրանք ուժեղ գրոհ տուին եւ դրեթէ հա- սան հրետաձիգ վաշտին: Մի վայրկեան եւս, եւ յառաջացած ու անպաշտպան մնացած վաշտը պի- տի դերի ընկնէր Թուրքերի ձեռքը :

Մովսէսեանը, սակայն, չկորցրեց իր պաղա- րիւնը եւ հերոսական գրոհով փրկեց թնդանօթ - ները : Հաւաքեց զինուորների մի մասը, դարձրեց նրանց հետեւոտն եւ, առնելով իր հետ նաեւ ձիա- ւոր հետախուզական խումբը գնդացիրների հետ միասին, ուղղակի ընկաւ թշնամու շարքերի մէջ: Թուրքերը, անակնկալի եկան եւ մեծ գոհերով նա- հանջեցին: Թնդանօթները փրկուած էին: Իսկ հա- րիւրապետ Մովսէսեանը , այս աննման հայ սպան, հերոսաբար ընկաւ թշնամու գնդակների տարա - փի տակ: Կային նաեւ վիրաւորներ, որոնց մէջ եւ իմ եղբայրը: Արագօրէն կապեցի վիրաւորների վէրքերը :

Թուրքերը անդադար ստանում էին օգնական ուժեր եւ նոր գրոհներ էին տալիս :Վերջ ի վերջոյ յաջողեցան անցնել մեր աջ թեւը, որի հետեւան- քով Հայերը ճարահատ նահանջեցին եւ դիրքեր գրաւեցին Նիկիտինօ գիւղի շուրջը, որից յետոյ Թուրքերը, գրաւելով Ղարաքիլիսէն շարժեցան Թիֆլիզի ուղղութեամբ :

Մեր վաշտը սուգի մէջ էր: Վերցնելով մեր ան- մոռանալի հրամանատար Մովսէսեանի դիակը՝ թնդանօթի վրայ դրինք եւ այնպէս բերինք Դիլի- ջան, որ տեղի ունեցաւ թաղումը:

Պատերազմը վերջացաւ: Զինադադար էր :

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Խոհրդածութիւններ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Մեր ազատամարտի առաջին շրջանը տեւեց 1878 — 1918 թ.: Ուղիղ քառասուն տարի, մէկ միլիոնից աւելի զոհեր տալով, հազիւ կարելի ե- ղաւ Հայաստանի հանրապետութեան հիմը դնել , մեր պատմական հայրենիքի մէկ մասում միայն: Սակայն անկախութեան երրորդ տարին հազիւ թե- ւակոխած, Լենինեան եւ քէմալական բանակները դաշնակցած, բռնագրաւեցին մեր մանուկ հան - րապետութիւը: Եւ ահա, 32 տարի է ինչ՝ երկու միլիոնից աւելի մեր հայրենակիցները , երկաթէ վարագոյրով արտաքին աշխարհից կտրուած , մատնուած են բոլշեւիկեան դաժան կարգ ու սար- քին: Հարիւր հազարի չափ հայ խլեակներին վի - ճակուած է տանել թրքական ... խնամքը : Մնա- ցած մէկ միլիոնի հասնող հայ տարագիրները ցր- ուած ամբողջ աշխարհում, զուրկ սեփական պե - տութեան պաշտպանութիւնից, ներքին երկու ան- հաշտ ճակատների բաժանուած, մեր մատաղ սե - րունդն էլ ուծացման ենթակայ, մինչեւ հիմա հը- նարաւոր չեղաւ Հայկական Արտասահմանի մէջ ազգային մէկ կեդրոնական մարմին տեղծել, մեր ազգային քաղաքական , մշակութային եւ տնտե- սական աշխատանքները վարել մի որոշ ծրագրով եւ միահամուռ ուժերով:

Ունինք «ՀՍՍ. Ռեսպուբլիքա» անունով եր - կիր եւ կառավարութիւն, բայց հայ ժողովուրդը չէ իր հայրենիքի տէրն ու տնօրէնը, այլ դաժան բոլշեւիկը: Մեր պատմական հայրենիքի միւս մա- սին մէջ էլ շարունակում է իշխել հանրածանօթ Թուրքը ...

Բոլշեւիկեան վտանգին դէմ պայքարելու հա - մար, վերջապէս սկսել են բոլոր երկիրներում լուրջ աշխատանքներ կատարել: Իսկ թէ այդ պայ- քարը ի՞նչ բնոյթ է կրելու եւ ի՞նչ փուլերից է անցնելու, ճշգրիտ գուշակութիւններ անել մարդ- կային կարողութիւնից վեր է: Ապացո՞յց , վեր- ջին երկու մեծ պատերազմների հետեւանքով պա- տահած աներեւակայելի դէպքերը : Միայն մէկ բան պարզ է ,որ ներկայ ահռելի պայքարն էլ պի- տի վերջանայ, մէկ կամ միւս կողմի յաղթանա - կով, ինչպէս, օրինակ, երկու աշխարհամարտերը վերջացան Դաշնակիցների տարած յաղթանակնե - րով :

Այս պայքարի ընթացքին սովետական եւ ար- տասահմանի հայկական հարուածներին սպառ - նում են տարբեր ձեւերի ծանր փորձութիւնների :

Քառասնամեայ ազատամարտի ընթացքին , մեր ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը ապրում էր իր հայրենի հողի վրայ: Եւ, չնայած որ մեր ժողովրդի մէկ հատուածը սուլթանական, միւսն էլ ցարական բռնապետութեան տակ էր , բայց հնարաւոր եղաւ յեղափոխական շարժում ստեղծել, մարտական կուիներու ժողովրդա - կան քաղաքական ցոյցեր կազմակերպել եւ յաղ - թանակներ շահել :

Քառասուն տարուան ազատագրական անընդ- հատ պայքարից եւ մօտ երեք տարի մէկ հայրենի- քի դէթ մէկ մասի ազատութիւնը վայելելուց յե - տոյ, երեք տասնեակ տարիներ է ինչ, միջազգա - յին քաղաքական աննպաստ պայմանների դասա - ւորումով, մեր ազատատենչ ժողովուրդը քաղա -

քական պայքարի դաշտի շրջանն է ապրում :

Հայկական հարցն էլ 75 տարի է ինչ բաւական փուլերից անցած, դիւանագիտական սեղանի վրայ դրուած, իր արդար լուծումին է սպասում :

Մեր ազատագրական պայքարը շարունակող հայորդիները պէտք է լրջօրէն ուսումնասիրեն վերջին մեր 75 տարուան ազգային գրականու - թեան, մանաւանդ քաղաքական, ռազմական եւ ընկերային բաժինները, որպէսզի կարենան օգ - տուել մեր ձեռք բերուած հարուստ փորձառու - թիւնից :

ԲԵՆՕ

Արդեօք գալո՞ւ է մի օր...

Մեր անմահ վիպասան Րաֆֆին, Հայուն վիշ - տը իր սրտին եւ անոր ցաւովը ալեւոր, որքան կարօտով կ'երգէր ու կ'երազէր այն մեծ Օրուան երբ պիտի տեսնէր Հայու դրօշը Մասիսի գլխին փառապանծ ու յաղթական եւ ուր պիտի դիմէին ամէն տեղի Հայերը գաղթական ...

Ելաւ այդ մեծ երազը եւ Հայը տեսաւ իր սր- տին ուզածը ...

Իրականութիւն էր այլեւս այդ օրը անմոռա - նալի ու պատմական որ վիճակուած էր1918ի Մա- յիս 28ի մեծ օրուան:

Որքան վսեմ եւ նուիրական է տօնը եւ տարե- դարձը հայրենիքի ազատագրութեան, վեր ուրիշ ամէն տօներէ ...

Այդ օրն է որ մարդ կը խայտայ եւ կ'ըմբռնէ խորութիւնը կատարուած զոհողութեան :

Իսկ եթէ հակառակ այդ բոլորին՝ սեւ օր մը կը կորսնցնէ զայն ,պարտաւոր է գոնէ անոր յիշա- տակը կրկին պահել ու տօնել այն յոյսով եւ հա- ւատքով թէ նորէն պիտի վերստանայ իր երազած անկախութիւնը ...

Որ ազգը չէ ունեցած իր պատմութեան ընթաց- քին այսպիսի ելեւէջներ, իբրեւ հետեւանք քաղա- քական մրցակցութեանց եւ խաղերու:

Ո՞ր երկիրը չէ ունեցած իր թշնամին եւ բա- րեկամը, ոչ միայն օտար պետութեանց հետ, այլ եւ իր իսկ պետութեան եւ սահմաններուն մէջ...

Բայց եւ այնպէս իր հուժկու կամքով եւ հայ- րենասէր մարդոց զոհաբերութեամբ ձեռք բերած է նորէն իր անկախութիւնը եւ ազատութիւնը :

Եւ դաւաճանն ու ազգուրացը գտած են իրենց պատիժը ,յօրինակ այլոց, ինչպէս եւ հայրենա - սէրն ու հերոսները՝ իրենց փառքն ու պսակը, թէ իրենց ողջութեան եւ թէ յետ մահու: Գաղափարը չի մեռնիր ...

Ով որ տառապած է եւ իր մորթին վրայ կրած ցաւն ու մորմոքը, ով որ իր սրտին վրայ զգացած է դառնութիւնը եւ վիշտը ինչպէս Հայու որդին, ան է որ գիտէ յարգը այդ ազատութեան եւ ար - ժանի է անոր տիրանալու :

Ան որ գերի է եւ բանտարկուած, ինչպէս թռչունը վանդակին մէջ, ան է որ իրապէս կը զգայ ինքնիշխան ապրելու եւ ազատ շնչելու կարօտը :

Ո՞վ է տառապեր Հայուն չափ: Ո՞վ է կրցեր չափել անոր չարչարանքն ու կրած հարուածները: Ուրեմն, ան ալ իրաւունք ունի տիրանալու իր կորուսեալ դրախտին , իր հայրենի սուրբ հողե- րուն:

Մինչ այդ, պէտք է լռեն ամէն կիրք եւ նա -

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Երեքշաբթի գիշեր Փօնթիւի չափազանց յուզ - ուած էր: Մեր ծրագիրը շատ խորամանկութեամբ պատրաստուած էր: Միլլրի թուղթերուն մէջ գը- տած էինք գերման լրտեսներու անունները, սա - կայն ոչ մէկուն հասցէն ունէինք :

Փօնթիւի կ'ուզէր ներկայ ըլլալ հացկերոյ - թին, սակայն յետոյ որոշեց երեւան չելլել, որով- հետեւ կրնային ճանչնալ զինքը: Իրեն առաջարկե- ցի ածիլել պեխը: Չափազանց բարկացաւ: Տիկին Րաքէլէ տեղեկութիւններ ստացած էի հացկերոյ- թի կազմակերպութեան մասին, անշուշտ առանց իրեն զգացնելու: Ամէն ինչ պատրաստ էր եւ լր - տեսները մի առ մի սկսան գալ: Տիկին Րաքէլ բո- լորէն վերջ ժամանեց: Աւելորդ է անշուշտ ըսել թէ դրեթէ բոլոր սպասեակները գաղտնի ոստի - կաններ էին: Տիկին Րաքէլէ ստուգուած էր թէ պէտք է իրմէ ետք սրահ մտնեմ, վերջապէս այդ վայրկեանն ալ հասաւ: Բանալիին ծակէն նայե- ցայ եւ յետոյ Տիկին Րաքէլի, որ դաշնակին առ - ջեւ նստած էր: Ցուցումով բացի ճաշասենեակին դուռը եւ ներս մտայ: Թէեւ շատ լաւ կը կատարէի Միլլրի դերը, սակայն պէտք չէ մոռնայի թէ Լէյսի յաջողած էր երեւան հանել մեր խաղը: Երբ ներս մտայ զինուորական կարգապահութեամբ , բոլոր լրտեսները ոտքի ելան եւ նացիական եղա - նակով բարեւեցին եւ ցած ձայնով միաբերան «Հայլ Հիթլէր» ըսին :

Սկսայ յառաջանալ դէպի ամպիոնը: Յան - կարծ ներկաները սկսան բարձրաձայն խնդալ : Բարեբախտաբար ցոյց չտուի զարմանքս, խելոյն հասկցայ խնդիրը : Լրտեսները մերթ ընդ մերթ պիտի խնդային եւ Տիկին Րաքէլ պիտի նուագէր քանի որ նստած էր դաշնակին առջեւ, որպէսզի լսողները չկասկածին :

— Ընկերներ, ըսի, պէտք տեսանք այս բացա - ռիկ հաւաքոյթը սարքելու, մեր պետին վերջին անակնկալ այցելութեան պատճառով: Կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են մեր ծրագիր - ներուն մէջ :

Եւ սկսայ բացատրել Հօրսայի եւ Լուտի ծրա - գիրներուն կրած փոփոխութիւնները :

Այդ միջոցին, քանի մը անգամ Տիկին Րաքէլ սկսաւ դաշնակ նուագել եւ լրտեսները միաբերան երգեցին անգլ. ժողովրդական երգեր: Խօսած ա - տենս, յանկարծ բարձրաձայն կը խնդային եւ դուրսէն լսողը այն տպաւորութիւնը պիտի կրէր թէ զինակից ընկերները շատ լաւ կը զուարճա - նային :

— Ուրիշ կարեւոր բան *մըն ալ պիտի ըսեմ ձեզի, շարունակեցի. Անգլիացիները յաջողած են ձեռք անցընել մեր կազմակերպութեան քանի մը գաղտնիքները : Լէյսի ձերբակալուած է, իսկ Հօրլօք կը հետապնդուի :

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ այս գործը, հարցուց մէկը, կը դաւաճանե՞ն մեր ընկերնե՞րը :

— Ոչ, Անգլիացիներուն կ'օգնէ նշանաւոր Փօնթիւին, որ յաջողած է ձերբակալել տալ Լէյ - սին : Սակայն կրնամ ձեզ ապահովցնել թէ այլեւս այս տեսակ վտանգ մը չէ մնացած:

— Ոչ, ըսաւ յանկարծ իգական ձայն մը վճ - ռական շեշտով: Տիկին Րաքէլն էր :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, Սուզի, հարցուց Նիլ - պէրկ, քանի որ Հէր Միւլլէր մեզ կ'ապահովցնէ թէ կրնանք վստահ ըլլալ: Ան գիտէ իրականու - թիւնը, սակայն մեզք որ հոս չէ : — Ի՞նչ ...

Լրտեսները մէկ երկվայրկեանի մէջ ոտքի ցատկած էին եւ շեշտակի ինծի կը նայէին: Տիկին Րաքէլ աչքերը աչքերուս յառած ,դէմս կեցած էր:

— Այս մարդը Հէր Միւլլէրը չէ, շարունակեց , սակայն ձայնս մեղմացած էր քիչ մը: Պէտք էր ա- ռաջին վայրկեանէն հասկցած ըլլայի, բայց երէկ գիշեր երբ գիս կը համբուրէր, տարօրինակ զգա - ցում մը ունեցայ: Այն ատեն խորհեցայ . «Այլեւս զիս չի սիրեր»: Կասկած մը արթնցաւ մէջս: Այ - սօր, երբ այս սենեակը մտաւ, փոխանակ ամպիո- նէն մեզ բարեւելու, դրան առջեւ բարեւեց: Այն ատեն հասկցայ ամէն ինչ: Այս գիշեր զօրաւոր լոյ- սին տակ նայեցայ իր աչքերուն մէջ: Միւլլէրի աչ- քերը չեն ասոնք: Եւ կրնամ գուշակել թէ ով է այս մարդը: Փօնթիւիի հետ կ'աշխատի, Նիւմըն ա- նունով Անգլիացի մը, որ ատենօք դերասանու - թիւն ալ ըրած է: Կրնամ ըսել թէ լաւ դերասան մըն է եւ անզուգական արուեստագէտ մը, խաբեց բոլորդ, խաբեց նաեւ զիս մինչեւ այս գիշեր :

(Շար.)

խանձ, ատելութիւն եւ բանտարկութիւն :

Արթննանք մեր թմբիրէն, ամրապնդենք մեր ջիղերը, դառնանք մէկ սիրտ եւ մէկ մարմին, որպէսզի ազգը Հայկազեան ապրի յաւիտեան ...

Եւ այն ատեն իրաւունք պիտի ունենանք հաւատալու թէ պիտի գայ նորէն մի օր, անպայման պիտի գայ, պիտի տեսնենք նոր Մայիս 28 մը վերջնական, Հայու դրօշը պարզուած Արարատի վրայ : Այն ատեն, այլեւս պիտի չտեսնենք Հայեր գաղթական ...

ՄԷՆ - ՍԷ

առջեւ դատուելով, բանտարկուեցաւ 1919էն 1923:

× Թերթերը կը գրեն թէ բանտարկեալներուն մէջ կը գտնուի 17ուկէս տարեկան տղայ մը, որ պիտի դատուի պատանիներու յատուկ դատարանի մը առջեւ :

× Խլրտումները կը շարունակուին գաւառի մէջ: Թունիսի մէջ ընդհարումի մը առթիւ ձերբակալուեցան 48 հոգի: Բողոքի ժողովներ սարքուեցան Մարսէյլի մէջ, Տիւքլոյի ձերբակալութեան առթիւ: Ոստիկանութիւնը գրաւեց այն թերթերը որ ըմբոստութեան կոչեր կը պարունակէին:

× Արտասահմանի համայնավարական շրջանակներուն մէջ ալ բողոքի ցոյցեր սարքուած են, պահանջելով ազատ արձակել Ժաք Տիւքլօն: Այս առթիւ զարմանազան գոյներով կը նկարագրեն Ֆրանսայի ներքին կացութիւնը :

ՀԱՇԻՒ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ հարցագիր մը պիտի ուղղուի Ազգ. ժողովին, հաշիւ պահանջելով 1938էն 1950 կատարուած նիւթական գործառնութեանց մասին:

Այն երեսփոխանը որ այս հարցագիրը պիտի տայ, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ. — Ծչդուած է որ «Շէֆ» եղած ժամանակ, Իսմէթ Ինէօնիւ Հանրապետութեան նախագահութեան վարկերէն դուրս, շատ մը գանձումներ ըրած է բազմաթիւ գործավարութեանց պիւտճէներէն, իր փափաքներուն գոհացում տալու համար: Տակաւին խօսքը չեմ ըներ գաղտնի վարկերէն ստացուած մեծ գումարներուն, զորս եթէ բարդենք միւս գումարներուն վրայ, արդիւնքը միլիոններու կը յանգի :

Այս մարդը որ բազմեցաւ Աթաթիւրքի տեղը, Իսմէթական շրջան մը ստեղծել ուզեց, մենաշնորհեալ վարչաձեւ մը իր անձին եւ գերդաստանին համար »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ոպայակոյտը գաղտնի յուշագրով մը կը յայտնէ թէ համայնավար սպաներ կը գործեն բանակին մէջ: Թռուցիկներ գտնուած են շատ մը զօրանոցներու մէջ: Ընդհանրապէս կասկածելիները ենթասպաներ են :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ եւրոպական ճակատին հրամանատարութիւնը զօր. Րիճուէյի փոխանցեց, յաջողութիւն մաղթելով: Րիճուէյի յանձնած են Եւրոպայի եւ Մօտաւոր Արեւելքի 50 զօրաբաժինները :

ՃԱՓՈՆԻ համայնավարները բուռն ցոյցեր կատարեցին Թօքիոյի մէջ: Ոստիկանները կրակ բացին, եւ անոնցմէ սպաննեցին երկու հոգի: Ուսանողներէ եւ բանուորներէ բաղկացած 2000 ուրիշ ցուցարարներ կայարանի մը մէջ յարձակեցան ոստիկաններուն վրայ կիզիչ եւ բոցավառ շիշերով : Վիրաւորուեցան հինգ ոստիկան եւ երկու լրագրող (մին ամերիկացի) : Ցուցարարները կը պահանջէին դադրեցնել վերազինումը: Ութը հոգի ձերբակալուեցան: Ոստիկանութիւնը ձեռք ձգեց Հիւսիսային Քորէայի համայնավար կուսակցութեան մէկ հրահանգը, որով կը թելադրէր հրշէջ շիշերու մէջ քարիւղ գործածել իբրեւ բոցարձակ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, եւ կարմիր բռնակալը, տիկին Աննա Փաուքէր դուրս ձգուած է Քաղաք. Բիւրոյէն եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի պաշտօնէն, ինչպէս հաղորդեց Պուքրէշի անթենը: Ծագումով Հրեայ է եւ աչուսարսափի մատնած էր Ռումանիան, վերջին տարիներու ընթացքին: Ելեւմտական նախարար Վասիլ Լիւքա եւ ներքին նախարար Կէորկէսկու եւս դուրս ձգուած են, իբրեւ աջակողմեան: Այս երեքին հեռացումով իշխանութեան տէր, տիրական կը դառնան Կէորկուտէժ եւ Շիշինէվշի, որոնց թեւ կուտայ Մոսկուան :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՞նչպէս կաթ տալ երախային, ի՞նչպէս հագուեցնել, ի՞նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր.), արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն:

Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Յունիս 15ին :

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, ՅՈՒՆԻՍ 7ԻՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, Յունիս 8ին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

×

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ :

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

Մարսիլիոյ մեր բաժանորդներուն

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները (1951 — 952 տարին եւ 952 — 953 տարին) անյապաղ վճարել հետեւեալ ընկերներուն. —

Ս. ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Էսկիճեանին :

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— ընկեր Յ. Տէօքմէճեանին:

Պ. ՕՏՏՕ.— Ընկ. Սարգիսեանին (թերթին գործակալը) :

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ.— Ընկ. Շիտոյեանին :

Ս. ԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Միլոյեանին (թերթին գործակալը):

ՎԱԼՊԱՐԵԼԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Արամ Պետիկեանին:

ՔԱՂԱՔԸ.— Պ. Յ. Մալաքեանին, ընկեր Ա. Քէօսէեանին, Գ. Ծերիկեանի, ընկեր Ա. Պետիկեանի:

Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի, Շապին Գարահիսարի «Ռազմիկ» միութեան հետ եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան, Յունիս 7ին, շաբաթ իրիկուն Cercle Militaireի (Pl. St. Augustin սրահին մէջ:

Կը խնդրուի մարմիններէն նկատի ունենալ այս թուականը, որպէսզի Փարիզի հայ գաղութը ամբողջութեամբ մասնակցի :

ԿԻՐԱԿԻ, 8 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

GARDEN - PARTY

Pavillon Puéblaի մեծ սրահին եւ պարտէզին մէջ : (Parc des Buttes Chaumont), մուտք 49 Ave. Simon Bolivarի դիմաց : Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական Երգչախումբին կողմէ: Եղանակի առաջին բացօթեայ պարահանդէսը : Գեղարուեստական հաճելի մթնոլորտի մէջ: Պար, անակնկալներ, խնամուած պիւֆէ: Մուտք 150 ֆրանք :

Métro: Bolivar, հանրակառք թիւ 26 :

ՎԵՐՍԱՅԼԻ MONTANSIER ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Rue des Réservoirs, Կիրակի, 8 Յունիս, ժամը ճիշդ 14.45ին, Gala Hélène Avna :

Իր պարի դպրոցին աշակերտներուն հետ :

Concerts Lamoureuxի արուեստագէտներէն բաղկացած նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Օփերայի նուագապետին RICHARD BLAREAUի, Adamի, Bizetի, L. Delibesի, Gounodի, Messagerի, J. P. Rameauի, S. Saëns, Chopin եւ ուրիշ ծանօթ արուեստագէտներու նուագով, պարի վերածուած ՀԵԼԼԵՆ ԱՒՆԱՅԻ կողմէ:

Տոմսերու գիները 150 — 650 ֆրանք: Դիմել .— St. Cloud, 22 rue Armengaud, chez Durand, 4Place Madeleine Paris եւ թատրոնին կիշէն :

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

Պ. ՍՈՒՐԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Ալֆորվիլ, 27 Ապրիլ Նշանուած Մարսէյլ

Օր. ՎԱՐԴՈՒՀԻ Կ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Պ. ՍԱՐԳԻՍ Ի. ԹՈՔԱԹԼԵԱՆ

(Երկուքն ալ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն)

1952, Մայիս 11 Նշանուած Մարսէյլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 45 rue de la Défense :

...ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ գ'Օլիվի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը՝ Յունիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Պոմոնի դպրոց-սրահին մէջ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Հայաստանը ռուսական յեղափոխութենէն մինչեւ Մայիս 28»: Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Թուլոնէն Պ. Լեւոն Փամպուքճեան փոխան հողեհանգիստի 1000 ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին, իր եղբօր՝ Կարնեցի ՀԱՅԿԱԿ ՏԷՐ ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆի մահուան առթիւ :Ստացանք Յառաջէն :

ԳԻՆԵՁՕՆ, Ի ՊԱՏԻՒ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

« Համազգային» ընկերութեան Փարիզի վարչութիւնը գինեձօն մը սարքած է ի պատիւ վաստակաւոր բանասէր եւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագիր՝ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆի: Այս ուրբաթ (6 Յունիս), ժամը 9ին, Café Voltaireի սրահը, (Place de l'Odéon) :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԾԱԽՈՒՆ ՏՈՒՆ

Իսիի մէջ ծախու է տուն մը, վեց սենեակ, երեք խոհանոց, խանութ մը միասին: Գլխաւոր շէնքէն զատ կայ նաեւ pavillon մը երկու սենեակով, նոյնպէս ծախու: Մէթրոյին եւ կայարանին մօտ :Դիմել ETS. NADJARIAN, 19 RUE BLONDEL, PARIS (2): Հեռաձայն CEN. 18-99:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-285

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր․ Տար․ 2200, Արտ․ 3000 ֆր․

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 4 JUIN 1952 Չորեքշաբթի 4 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6779-Նոր շրջան թիւ 2190

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի Մայիսի գեղեցիկ ամսուն, այս տարի ալ խուռներամ լեցուած էին 6րդ քաղաքապետարանի սրահները, տօնելու համար անկախութեան տարեդարձը։ Անգամ մը եւս միտքերը կը թարմանային եւ կը սաւառնէին դէպի այն գեղեցիկ թուականը, երբ Արարատեան դաշտին վրայ հրաշափառ արեւ մը իր տաքուկ ճառագայթները կը սփռէր, երջանկացնելով սրտերը։ Համատարած էր ուրախութիւնը, ինչպէս անկախութիւն պահելու եւ Հայաստանը ծաղկեցնելու մտահոգութիւնը։

Ներկայ էին կովկասեան ազգերու ներկայացուցիչները, Վրաստանի նախկին կառավարութեան պատասխանատու վարիչներէն Աքաքի Չխէնկէլի, եղբայրը փրոֆ․ Չխէնկէլի եւ զաւակը՝ սպայ ֆրանս․ բանակի, Գէգէչկորի, Արսէնիձէ, Գվարջալաձէ, Ցինցաձէ եւ կովկասեան տարազով սպաներ, Ատրպէջանի նախկին Պատուիրակութեան անդամներէն Շէյխ իւլ Իսլամօֆ եւ Հաճի Պէյլի, ինչպէս նաեւ Թօփճիպաշեւի որդի Թաղիէվ, Հիւսիս․ Կովկասի ներկայացուցիչ գնդապետ Կուրիյեւ, Ուկրայինայի ներկայացուցիչը եւ ուրիշներ։

Հայերէն յիշենք 89ամեայ Պ․ Աստ․ Վաչէանցը, Աչօ Շահխաթունին (հակառակ իր առողջական վիճակին), Պ․ Մ․ Բունիաթեանը եւ ուրիշներ։

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբին ազատութեան զոյգ քայլերգներով, «Մարսէյեէզ» եւ «Մեր հայրենիք», ղեկավարութեամբ ընկեր Ս․ Յովհաննէսեանի։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հանդէսին կը նախագահէր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, նախագահ Հ․ Հ․ Պատուիրակութեան, որ խօսեցաւ նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն։ Ըսաւ թէ այս տարի եւս Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը կը տօնենք օտարութեան մէջ։ «Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի «փառքի օր»ն է, անոր կերտումին իրենց մասնակցութիւնը բերին հայութեան բոլոր խաւերը, առանց դաւանանքի եւ համոզումի խտրութեան։ 1918ի մայիսեան պատմական ճակատամարտներու ընթացքին հայ վրիժառու բազուկն էր որ պարտութեան մատնեց դարաւոր թշնամին եւ անոր պարտադրեց ազատ ու անկախ Հայաստանը։ Այդ բազուկին մէջ խտացած էր մեր աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու վրէժը։

«Աշխարհի վրայ ոչ մէկ ժողովուրդ այնքան տառապած եւ այնքան զոհեր տուած է ազատութեան համար, որքան Հայը։ Առանց քրքրելու հին պատմութիւնը, կը տեսնենք, որ քսան տարուան ընթացքին, 1895էն 1915 հայութեան գրեթէ կէսը իր արիւնը թափած է ազատութեան ճանապարհին վրայ։ Մեր անկախութիւնը ձեռք բերինք հայութեան եւ ամբողջ աշխարհի համար ճակատագրական եւ եղերական պահու մը։ 1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը կովկասեան ճակատը պարպած էր ռուս զօրքերէն, մինակ ձգելով հայ կամաւորական գունդերը՝ թրքական ուժեղ ու սպառազէն բանակին դէմ։

«Երկար չտեւեց մեր անկախութիւնը։ Հարաւի եւ հիւսիսի թշնամիները կրկին իրենց միջեւ բաժնեցին Հայաստանը։ Մէկ բռնակալութենէն միւսին անցնելու համար չէր, որ այսքան արիւն թափեցինք։ Անկախութեան տարեդարձին առթիւ, անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս կը յայտարարենք թէ՝ անխախտ եւ անսասան կը մնանք ազատ, անկախ ու միացեալ Հայաստանի մեր գաղափարականին վրայ, որ կտակն է մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն եւ մարտիրոսներուն։ Այդ ձեւով միայն հաւատարիմ պիտի մնանք անոնց յիշատակին եւ պիտի ըլլանք անոնց արժանաւոր զաւակները։ Ծ,Լ

Վերջացնելով, բանախօսը մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան հրաւիրեց հանդիսականները, յետոյ եղբայրական ողջոյններ ղրկեց բոլոր անոնց, որոնք բոլշեւիկեան բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ կը տառապին, սպասելով այն երջանիկ օրուան՝ երբ ազատութեան արշալոյսը պիտի բացուի։

Լիոնի Ազգ. Տունը

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու մասնաւոր պատգամաւորութիւն մը Լիոնէն, նախագահութեամբ Ազգ․ Միութեան ատենապետ Պ․ Աղեքսանդր Կիւլպէնկեանի եւ ընկերակցութեամբ Պ․ Պ․ Գարեգին Սողոմոնեանի եւ Գառնիկ Քիլէրճեանի։ Փարիզ եկած են հանգանակութիւն մը կատարելու, ի նպաստ Լիոնի մէջ նոր կառուցուելիք ազգ․ կեդրոնին (եկեղեցի, դպրոց, գրադարան, լսարան եւն․)։

Առաջին անգամ է որ Լիոնի գաղութը եղբայրական աջակցութիւն կը սպասէ Լոյս Քաղաքէն, գլուխ հանելու համար համազգային ձեռնարկ մը։ Կը յուսանք թէ պատգամաւորութիւնը ամէն օժանդակութիւն պիտի վայելէ, թէ եկեղեցւոյ շրջանակէն եւ թէ ունեւորներէ։ Ահաւասիկ թանկագին պատեհութիւն մը արժեցնելու ազգասիրական եւ հայրենասիրական հաւատքները։

ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Առաջին բանախօսն էր Տիկին Օտէթ Միքայէլեան որ հրաւիրուած էր Վալանսէն։ Համակրելի Ֆրանսուհին հարազատ Հայու պէս կը բաժնէ մեր ցաւերը եւ ուրախութիւնները։ Իր խօսքը սկսաւ յայտնելով Drômeի նահանգին S. F. I. O.ի եղբայրական ողջոյնները։ «Մայիս 28ով նոր թուականը կը թօթափէր բարբարոս եւ արիւնարբու լուծը։ Աւա՜ղ սակայն երկար չտեւեց։ Ոչ Սեւրի դաշնագիրը, ոչ ալ Ժընեւի մէջ քուէարկուած բանաձեւերը արդիւնք մը ունեցան։ Փոքր ազգերն ալ իրաւունք ունին ազատ ապրելու ինչպէս մեծերը։ Մայիս 28ը կը յիշեցնէ մեր Յուլիս 14ը,— Տօնը բոլոր անոնց որ կը սիրեն ազատութիւնը։ Կեցցէ ժողովրդապետութիւնը, կեցցէ հանրապետութիւնը, կեցցէ ազատ եւ անկախ Հայաստանը»։

Տիկին Օտէթ կարդաց նաեւ հայերէն ուղերձ մը, մաքուր եւ յստակ առոգանութեամբ։ «Այսօր պիտի չխօսիմ իբրեւ Ֆրանսացի, այլ իբրեւ Հայ, որովհետեւ ես ալ ձեզի պէս մականուն մը կրկրեմ։ Հայերը կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը Կիլիկեան բերդերուն մէջ 1375ին։ Անկէ ի վեր հայ ժողովրդի միահամուռ կամքով եւ ճիգով, 1918ին ստեղծուեցաւ Հայաստան մայիսեան դեղատեսիլ առաւօտ մը, ձեռնարկը Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան։ Որքան ատեն որ Հայը չունի անկախ պետութիւն, գոյութիւն պիտի ունենայ Հայկական Դատը։ Կեցցէ Հ․ Յ․ Դաշնակցութիւնը, կեցցէ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը»։

ՍՏ․ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Յաջորդ բանախօսն էր Պ․ Ստեփան Քոչարեան որ երկար ճառ մը կարդաց։ Իբրեւ կենդանի վկայ, բանախօսը պատմեց թէ ինչպէս կը տօնուէր Հայաստանի մէջ անկախութեան տօնը։ Նկարագրեց օրհասական պայքարը, մինչեւ յաղթանակը, երբ սկսան ղօղանջել Էջմիածնի զանգակները։

«Վասպուրականի հերոսամարտը մեր երկրի ազատագրման նախադուռը դարձաւ, իսկ Սարտարապատը հիմնադրումը Հայաստանի»։ Ապա ակնարկ մը նետեց Կովկասեան ժողովուրդներու յարաբերութեանց վրայ։ «Հայրենիքը կուսակցութեանց սեփականութիւն չէ։ Ան բոլորինն է, կուսակցութիւնները կրնան փոփոխուիլ, ձեւափոխուիլ։ Երկիրն է որ բոլորս պիտի աշխատինք ոտքի վրայ պահել»։

ԸՆԿԵՐ Ա․ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Երրորդ բանախօսը, ընկեր Աշոտ Իսահակեան մասնաւորապէս շեշտեց թէ «Հայրենիքը եւ ազգը յաւիտենական գաղափարներ են, ոչ կը մեռնին եւ ոչ ալ կ'ոչնչանան։ Երեք հազար տարիներու մեր պատմութեան ընթացքին ցոյց տուած ենք թէ կրնանք ապրիլ, իսկ Մայիս 28ը մէկ դրուագն է Հայոց դարաւոր պատմութեան։ Վա՜յ այն ժողովուրդին որ իր ազատութիւնը յարգել չի գիտեր եւ մոռացութեան կուտայ։ Ոչ մէկ ժողովուրդ ազատութիւն եւ անկախութիւն կը ստանայ օտարէն։ Ժողովուրդները պէտք է կռթնին միայն իրենց սեփական ուժին։ Աստուած անգամ մարդը ազատ ստեղծած է։ Մենք դէմ ենք բռնութեան։ Կեցցէ այն հաւատածը որ կրնայ կռուիլ բռնութեանց դէմ»։

Ժամանակի սղութեան պատճառով չկարդացուեցան Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդին, Համազգայինին եւ Ֆր․ Կ․ Խաչին ուղերձները։

Իսկ Տրոմի երեսփոխանը, քաղաքացի Marcel Cartier որ ստիպուած էր Վալանս մնալ գործով, իր

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ԱՅՍՕՐ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐԸ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԵՑԱՆ, ՍԿՍԵԼՈՎ ՓԱՐԻԶԷՆ

Մայիս 28ի ցոյցերուն առթիւ, շատ մը փաստաթուղթեր երեւան հանուած ըլլալով, կառավարութիւնը կը շարունակէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, յանուն ապահովութեան եւ բարեկարգութեան

Գրած էինք թէ շաբաթ առաւօտ ոստիկանութիւնը բռնի ուժով գրաւեց համայնավար կուսակցութեան Փարիզի կեդրոնի մեծ շէնքը, որ կը գտնուի Փէլթիէ եւՇաթօտէօն փողոցներու անկիւնը։

Այս առթիւ ներքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ խուզարկութիւններ կատարուած են ոչ միայն վերոյիշեալ շէնքին մէջ, այլ նաեւ Ֆրանսացի Կանանց Միութեան, Խաղաղութեան մարտիկներու, Ֆր․ Հանրապետական Երիտաս․ Միութեան, Նախկին F. T. P.ներու եւ համայնավար կուսակցութեան Սէն նահանգի (120 Լաֆայէթ փողոց) կեդրոններուն մէջ։ Սոյն կազմակերպութեանց գաւառի (մասնաւորաբար Մարսիլիոյ, Պորտոյի, Նիսի, Լիոնի, Կրընոպլի, Լա Ռոշէլի եւ Քլէրմոն Ֆէրանի) կեդրոններուն մէջ եւս խուզարկութիւններ կատարուեցան։ Տեղ տեղ ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ բռնի ուժի դիմել։

Խուզարկութեանց ընթացքին գրաւուեցան մեծ քանակութեամբ մորակներ եւ գործիքներ։ Գրաւուեցան նոյնպէս զէնքեր, ինքնութեան թուղթեր եւ քաղաքային ու զինուորական վկայագրեր շինելու յատուկ կեղծ կնիքներ։ Այս բոլորը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր փոխադրուեցան դատական ոստիկանութեան կեդրոնը, քննութեան համար։

Թուլոնի C. G. T.ի կեդրոնին մէջ սնտուկներով կեղծ փամփուշտներ գտնուեցան։

Ընդհանուր խուզարկութեանց որոշումը տրուած էր դատական ոստիկանութեան կողմէ, գիշերային ժողովի մը ընթացքին, որ տեւած էր մինչեւ առտուան ժամը 1։

Համայնավար կուսակցութեան Փարիզի կեդրոնական վեցյարկանի մեծ շէնքին գրաւումը տեղի ունեցաւ խաղաղ պայմաններու մէջ եւ տեւեց աւելի քան չորս ժամ, 8.15էն մինչեւ 12.30։ Շէնքը պահպանուած էր պաշտօնեաներու կողմէ, որոնք գիշերը հոն անցուցած էին։ Պահապանը մերժած ըլլալով բանալ դուռը, ոստիկանները կանչեցին դարբին մը, որ մէկուկէս ժամ աշխատելով հազիւ կրցաւ բանալ մեծ դուռն ու վերի յարկերը տանող երկրորդ դուռը։ Միեւնոյն ատեն սանդուղ մը երկարած էին դէպի պատուհանները։ Մեծ թիւով ոստիկաններ անմիջապէս գրաւեցին շէնքը, մինչեւ վեցերորդ յարկը։ Մաս մը փաստաթուղթեր այրուած էին արդէն՝ երբ ներս մտան ոստիկանները, որոնք մեծ քանակութեամբ փաստաթուղթեր գրաւեցին եւ բեռնակառքով ղրկեցին դատական ոստիկանութիւն՝ քննութեան համար։

Ամբողջ այս գործողութեանց ընթացքին, թերթերու լուսանկարիչները չրջակայ յարկաբաժիններու տանիքներուն վրայ եւ պատուհաններուն առջեւ դիրք բռնած անընդհատ լուսանկարներ կ'առնէին։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց քաշուած բոլոր լուսանկարներն ալ։

Լաֆայէթ փողոցի շէնքին գրաւումը աւելի դիւրութեամբ տեղի ունեցաւ

X ժաք Տիւքլոյի եօթը փաստաբաններէն երկուքը յանուն իրենց պաշտպանեալին Փարիզի վերաքննիչ ատեանի առաջին նախագահին ներկայացուցին բողոքագիր մը, որով համայնավար կուսակ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ողջոյնի խօսքը ղրկած էր։

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր։ Պ․ Գարեգին զանազան կտորներ նուագեց թառի վրայ։ Յետոյ նոր եւ տաղանդաւոր ուժ մըն էր որ ունկնդրեցինք յանձին ջութակահար Ջաւէն Մելիքեանի։ Զգացումով, ըմբռնումով եւ արուեստով կը թրթռար իր ջութակը, որուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր․ Անայիս Գասապեան։ Օր․ Հայկուհի Խաչեան արուեստագէտի շնորհներով արտասանեց կտոր մը Յովհ․ Շիրազէն։ Պ․ Քիփէլեան երգեց «Կռունկ»ը և Անտունի մը, ընկերակցութեամբ Օր․ Նիզամեանի (դաշնակ)։ Ընկեր Ժ․ Փալամուտեան արտասանեց Ա․ Ահարոնեանի յոբելեանին առթիւ խօսած ճառէն հատուած մը, «Արմենիա»ն։ Ցոյց տուաւ թէ որքան լաւ նկարիչ, նոյնքան գեղեցիկ արտասանող մըն է։ Օր․ Աստղիկ Առաքելեան զգացումով եւ արուեստով երգեց զանազան կտորներ, որոնց դաշնակով կ'ընկերանար Օր․ J. Cavard։ Յետոյ պարեց Ֆ․Կ․Խաչի նորակազմ պարախումբը։

Հանդէսը վերջացաւ երգչախումբին «Իբրեւ Արծիւ»ով, ուրկէ վերջ սկսան միջազգային պարերը, տեւելով մինչեւ լոյս։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԻ ՓՈՒՆՋ ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԽՄԲ.— Ընթերցողներու մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք այս որքան սրտառուչ, նոյնքան թելադրիչ պատմութիւնը,— էջ մը «Հին-հին յուշերից», ինչպէս կը կոչէ մեր աշխատակիցը,— այրին ողբացեալ Տիգրան Բեգզատեանի (Հ. Հ. դեսպան Բագուի եւ Թիֆլիսի).—

Ծայր Արեւելքում լայնածաւալ Ամուր գետի վրայ, ուր պաշտօնավարում էր հայրս, առաջին անգամ իմ ձեռքս ընկաւ Զանչեանի գիրքը, «Եղբայրական Օգնութիւն Հայերին», որից ես իմացայ 1895 — 96 տարիների հայկական ջարդերի մասին: Իմ առջեւս բացուեց հայկական ողբերգութիւնը իր ամբողջ մղձաւանջով:

Ցնցւում եմ, որ տպաւորութիւնս եւ ցասումս սոսկալի էին, առաւել եւս նրանից որ կտրուած էի Հայրենիքից եւ անկարող որեւէ գործով օգնելու :

Երբ վերջապէս մեր վերադարձը կարելի դարձաւ եւ Սեւ Ծովի շոգենաւի կամրջակից նշմարեցի կովկասեան լեռնաշղթան, հազիւ կարողանում էի զսպել յուզումս եւ արտասուքս : Երբ Թիֆլիս հասայ, անմիջապէս հարցրի ծանօթներիս .— ի՞նչ եղան գաղթականները, ի՞նչ օգնութիւն հասցրէք նրանց :

— Յատուկ մարմիններ կան որ դրանով կը զբաղին: Մենք տեղեակ չենք:

Յետագայում իմացայ այն գեղեցիկ դերը, որ ունեցել է հայ գիւղացին՝ օգնութեան գալով իր Թրքահայ եղբայրներին: Բայց միեւնոյն ժամանակ հասարակութեան որոշ խաւերի մէջ նկատեցի մի ինչ որ տարօրինակ անտարբերութիւն դէպի ինչ որ հայկական է: Կ'ասէի, նոյն իսկ՝ վերեւից էին նայում համարելով, որ Հայերը տգէտ են, կոպիտ եւ անտաշ, ոչ հագուիլ գիտեն, ոչ իրանց պահել ընկերութեան մէջ, մի խօսքով զուրկ են ճաշակից եւ կրթութիւնից: Ռուսացումը գնում էր ամբողջ թափով, հայերէն բառ չէր լսւում փողոցում: Հայկական դպրոցները փակ էին, երիտասարդութիւնը համարեա թէ հայերէն չէր խօսում: Ինչ որ հայկական էր կարծես թաղուել էր, ծակեր մտել, իսկ ռուսական պաշտօնական մամուլը իր էջերում շարունակ հալածում էր Հայերին եւ անարգում :

Այդ բոլորը ինձ վրայ ճնշող տպաւորութիւն էր անում: Ես նայում էի չորս կողմը, փնտռելով մի կենդանի էակ, որի սիրտը բաց լինէր դէպի լաւը եւ բարին ու հասկանար իր պարտականութիւնը դէպի ազգը :

Հանդիպեցի մի վարժուհու, որ խոստովանեց ինձ թէ Հայ է, բայց հայերէն բնաւ չգիտէ՝ վրացախօս է: Բայց կը փափաքէր սովորել հայերէն: Առաջարկեցի նրան օգնել : Պայմանաւորուեցանք եւ սկսանք պարապմունքները: Մի դասին նա յայտնեց ինձ թէ մի կազմակերպութիւն կայ, որի անդամները շրջում են փողոցներում, մտնում են բակերն ու տները, հաւաքում են անտէր մնացած երեխաներին, նրանց տիրութիւն անում եւ սովորեցնում գրել ու կարդալ :

— Կ'ուզենայի՞ք մասնակցիլ, հէնց այսօր նիստ կայ եւ մեզնից շատ հեռու չեն :

Համաձայնեցի եւ մենք գնացինք : Նիստը մի ռուս տիկնոջ մօտ էր: Այնտեղ հաւաքուել էին ռուս օրիորդները, բոլորն էլ երիտասարդ, համակրելի եւ աշխոյժ:

Ինձ ասացին.— « Այդ շատ լաւ է, որ դուք Հայ էք եւ հայերէն գիտէք, շատ օգտակար պիտի լինէք մեզի: Հայ անգրագէտ երեխաներ շատ ունինք, որոնք բնաւ ռուսերէն չգիտեն: Դուք դիւրութեամբ կը սովորացնէք, քանի որ երկու լեզուներին տիրապետում էք»:

Մթնոլորտը այնքան դուրեկան էր ու տաքուկ որ, ես այն ատեն չանդրադարձայ այդ խօսքերին, եւ լաւ տպաւորութեան տակ տուն վերադարձայ : Բայց տանը այդ խօսքերը կենդանութիւն առին եւ սկսան ինձ հալածել :

— Այդպէս ուրեմն, ասում էր հեգնանքով ներքին ձայնը, դու դժգոհ էիր, որ տեղի հայութիւնը ռուսացել էր, այժմ դու ինքդ պիտի դառնաս ռուսացման մեքենայի մի մասնիկը, այն էլ քո յօժար կամքով, հայ գաղթական երեխաներին ռուս այբուբէն պիտի սովորեցնես :

Այդ ձայնը քանի գնում ուժեղանում էր: Տեղս հանգիստ չէի կարողանում նստել: Մայրս նկատեց իմ յուզումս, մօտեցաւ եւ հարցրեց թէ ինձ ինչ է պատահել: Պատասխանեցի, որ դժուար կացութեան մէջ եմ գտնւում, մի կողմից չեմ ուզում հայ գաղթական երեխաներին ռուսացնել, միւս կողմից վախենում եմ, որ իմ հրաժարելովս անախորժութիւններ պիտի ծագին, եւ առիթ պիտի տամ նոր յարձակումներին Հայերի վրայ, թէ նրանք փախչում են կենդանի գործից :

Մայրս պատասխանեց ինձ մեղմ, հանդարտացնող ձայնով՝

— Ուրիշի կարծիքից մի վախենար, աղջիկս, դու ինքդ եղիր քո առաջին դատաւորը :

Ես վեր թռայ տեղիցս ուրախացած :

— «Անուշ մայրիկ, խօսքդ ոսկի է »:

Անմիջապէս գրեցի վարժուհուն, որ դժբախտաբար անկարող եմ մասնակցել ընկերութեան աշխատանքներին, որովհետեւ իմ համոզմունքներս թոյլ չեն տալիս ռուսերէնի դաս աւանդութիւնը հայրենի լեզուից առաջ, սակայն խնդրում եմ, որ ընկերութեան անդամներին չյայտնի հրաժարելուս իսկական պատճառը, այլ որեւէ ուրիշ պատրուակ բերի: Գրեցի եւ ուղարկեցի նամակս :

Հետեւեալ օրը պատասխան ստացայ: Վարժուհին իր վրդովմունքն էր յայտնում, որ ես այն աստիճան վարակուած եմ թթու ազգասիրութեամբ , եւ այսուհետեւ աւելորդ էր համարում մեր բարեկամութիւնը, նմանապէս մեր դասերը :

Չեմ ծածկում, որ նամակը ինձ վրայ ապտակի տպաւորութիւն թողեց: Մի քանի օր տանից դուրս չէի գալիս: Ինձ թւում էր թէ բոլորը մատով են ցոյց տալիս ինձ եւ հեգնում :

Մի քանի օր դրանից յետոյ ինձ մօտ եկաւ մի ծանօթ երիտասարդ, «Մշակի» թղթակիցը եւ ասաց ,որ պիտի տանի ինձ մի շատ շահեկան հաւաքոյթի: Թիֆլիսում պիտի կազմակերպուի գիւղատնտեսական ցուցահանդէսը եւ այդ առիթով գիւղատնտեսներն ու ուսուցիչները ժողովներ են սարքում: Գնացինք: Սկիզբը ճառախօսները շօշափում էին զուտ գիւղատնտեսական հարցեր եւ ինձ համար հետաքրքրութիւն չէին ներկայացնում: Բայց ահա դուրս եկաւ մի մարդ նուրբ դիմագծերով եւ առաջին խօսքից գրաւեց բոլորի ուշադրութիւնը:

Նա խիստ քննադատութեան ենթարկեց պետական գիւղական դպրոցները, ասելով թէ նրանք գործում են հակառակ տրամաբանութեան եւ մանկավարժութեան, միակ նպատակ ունենալով բռնի ռուսացումը:

Ամբողջ ուսումը սկզբից մինչեւ վերջ ասում էր նա, անցնում է ռուսերէն: Գիւղացի երեխաները գալիս են դպրոց առանց մի խօսք ռուսերէն իմանալու: Առողջ մանկավարժութիւնը պահանջում է ուսումը սկսել մայրենի լեզուից, հետզհետէ անցնելով օտար լեզուին, այդպիսով երեխան զարգանում է բոլորովին բնական, կանոնաւոր կերպով: Ուսուցիչները յաճախ չգիտեն հայերէն, կամ եթէ գիտեն նոյն իսկ իրաւունք չունին գործածելու: Մի բան որ դիւրին է բացատրել մայրենի լեզուով, օտար լեզուով շատ դժուար է դառնում: Դրանից գոյութիւն են առնում շատ ծիծաղաշարժ դէպքեր, օրինակ շան հաջոցի մասին խօսելիս ուսուցիչը ստիպուած է հաջել շան նման հասկացնելու համար եւ դրա նման ուրիշ դէպքեր: Այդ տեսակ դպրոցները նա բացարձակապէս գտնում է վնասակար ժողովրդի կանոնաւոր զարգացման համար հոգեկան եւ մանկավարժական տեսակէտից : Ճառը վերջացրեց վճռապէս պահանջելով որ ժողովրդական դպրոցներում դասաւանդութիւնը լինի անպայման տեղական լեզուով, մանաւանդ առաջին երկու տարիները:

Անասելի յուզմունք բռնեց ինձ: Այդ զարմանալի մարդը քաջութիւն ունի բարձրաձայն ասել ու պահանջել այն ինչ որ իմ սրտիս խորքում մութ զգացմունք էր եւ որ ես քաշւում էի ուրիշներին յայտնել, որպէսզի չծաղրեն եւ շովինիստ չհամարեն : Այս սքանչելի մարդը հիմնում է իր պահանջները գիտութեան տուեալների վրայ , մանկավարժութեան եւ հոգեբանութեան: Իր խօսքը ուժ եւ հմայք ունէր, ինքը առաքեալի տեսք ունէր: Ուրեմն ես իրաւացի եմ եղել մերժելով տանել պարապմունքները ռուսերէն լեզուով:

— Եկէք ծանօթացնեմ ձեզ Սիմոն Զաւարեանի հետ, լսուեց իմ ծանօթիս ձայնը:

Հազիւ կարողացայ զսպել իմ յուզումս եւ մի քանի խօսք մրմնջացի խնդրելով նրանից մի քանի խորհուրդներ: Մի անուշ ժպիտ երեւաց նրա դէմքին: Նա մի քանի հասցէներ եւ անուններ տուեց եւ մեկնեց: Շատ էր շտապում :

Ես այլեւս պատեհութիւն չեմ ունեցած Սիմոն Զաւարեանին հանդիպելու, բայց նրա պատկերը մնաց անջնջելի իմ յիշողութեանս մէջ եւ նրա պատկերը մնաց իմ սրտումս :

Այդ դէպքը փոխեց իմ կեանքս: Ինձ թւում էր թէ մի բարեկամական ձեռք թեւիցս բռնած դուրս էր բերում ինձ նեղ շրջանակից դէպի լայնքը, անտարբերներից , որոնք միայն հեգնել եւ արհամարհել գիտէին դէպի ազգային մարդիկ, որոնք զգալ ու գործել գիտէին: Գնացի տուած հասցէներով, ծանօթացայ Տ. Վ. Սահակեանի (հայր Աբրահամի կինը), որը ինձ յայտնեց, թէ նրանք յաջողել են բանալ կիրակնօրեայ դպրոց քաղաքի չքաւոր աշակերտուհիների համար, հայ եւ վրացի: Եւ կախում ունենալով ոչ թէ պաշտօնական շրջաններից, այլ քաղաքի ինքնավարութիւնից , դասաւանդութիւնը տանում են — ո՛վ հրաշք — մայրենի լեզուներով՝ հայերէն եւ վրացերէն: Ես անշուշտ, միացայ նրանց աշխատանքին , շատ համակրելի խումբ էր հաւաքուել դպրոցի շուրջը, բոլորն էլ երիտասարդ եւ աշխոյժ, բոլորն էլ ոգեւորուած իրանց աշխատանքով: Խմբի անդամները շուտով զգացին, որ իրենք շատ քիչ բան գիտեն հայ մշակոյթի մասին, ուստի պահանջ՝ դրանով զբաղելու: Նրանց օրինակին հետեւեցան ուրիշները: Պետական դպրոցների աշակերտները սկսան միութիւններ կազմել ու դասախօսներ պահանջել: Ս. Զաւարեանի եւ նրա ընկերների ցանած սերմերը ծիլ էին հանել եւ սկսան աճել : Յայտնութիւն էր Կոմիտաս վարդապետի գալը ճեմարանի աշակերտական խմբով: Իր երգահանդէսը ծանօթացրեց ազգային երաժշտութեան հարստութեան հետ եւ ընդունուեց ցնծութեամբ :

Մի ուրիշ յայտնութիւն եղաւ, երբ յայտնի ռուս գրագէտ Բրիւսովը եկած էր Կովկաս մի շարք դասախօսութիւններ կարդալու հայ միջնադարեան գրականութեան մասին: Իր դասախօսութիւնը սկսաւ այս խօսքերով .

— « Ողջունում եմ ձեզ ձեր տուած գանձերով»:

Այս դասախօսութիւնը վերին աստիճանի հետաքրքրական էր եւ մեծ խանդավառութիւն յառաջ բերաւ: Անշուշտ թերահաւատները չէին ուզում ընդունել, որ Հայերը ունեցած են նշանաւոր գրողներ միջին դարերում եւ ասում էին ժպտելով.— « Անշուշտ Բրիւսովը թարգմանելու ատեն շատ է գեղեցկացրել »:

Բայց ժողովրդի մէջ մեծ փոփոխութիւն էր նըկատւում: Նրա մէջ արթնանում էր ինքնագիտակցութիւնն եւ պահանջ իր ազգային իրաւունքները պաշտպանելու: Նա հասունանում էր եւ կարծես պատրաստւում էր նրան սպասող դժուար տարիներին դիմադրութիւն ցոյց տալ : Ինչպէս դա եղաւ եկեղեցական գոյքերի գրաւման եւ թաթարական անակնկալ յարձակումների ժամանակ :

Մեծ էր գործը Ս. Զաւարեանի եւ նրա ընկերների: Մենք ցաւելով զգում ենք նրանց բացակայութիւնը :

Այժմ որ Սփիւռքի մէջ մենք կանգնած ենք դժուար հարցի՝ առաջ՝ մեր երիտասարդութեան այլասերման դիմաց, ի՞նչպէս չյիշել Սիմոն Զաւարեանին, որ իր աննկուն կամքով եւ խօսքի հըմայքով մաքառում էր մայրենի դասաւանդութեան համար: Յարգանք իր յիշատակին :

ՀԵՂԻՆԷ ԲԵԳԶԱՏԵԱՆ

«Հալք»ը կը քայքայուի

Թուրք թերթերը յատկանշական խմբագրականներ կը հրատարակեն Հալք կուսակցութեան մէջ ծագած պառակտումին և կուսակցական նոր շարժումներուն շուրջ: «Հիզմէթ»ի մէջ Մուհիպ Տըրանսա կը գրէ .

— Հինէն ի վեր խառնակութիւն կար Հալք կուսակցութեան մէջ, եւ հիմա իր գագաթնակէտին հասած է ան: Գիտէինք թէ ատենէ մը ի վեր Ինէօնիւ եւ Կիւնալթայ գժտուած են, եւ կ'երեւի թէ Կիւնալթայ չկրցաւ բերդը ներսէն գրաւել եւ նախամեծար համարեց հրաժարիլ Հալքէն եւ անջատ կուսակցութիւն մը կազմել :

Մենք առայժմ չենք հետաքրքրուիր սա հարցով թէ Հալք կուսակցութեան վերջին վարչապետը ինչեր պիտի ընէ եթէ նոր կուսակցութեան մը գլուխը գայ, ինչպիսի ընդդիմադրութիւն մը պիտի փորձէ եւ ինչպիսի գործակիցներ պիտի ունենայ: Մեզի համար կարեւորը սա է որ Կիւնալթայ ըսած էր թէ ցմահ Հալք կուսակցութեան մէջ պիտի մնայ եւ սակայն կը բաժնուի անկէ :

Իրողութիւն է որ Իսմէթ Ինէօնիւ թէ երկրին եւ թէ իր կուսակցութեան համար անտանելի բան մըն է այլեւս, խռովութեան ազդակ: Շրջանը պէտք եղածէն աւելի փոխուած է, բայց ինք, Ինէօնիւն, իր հին մտայնութենէն եւ սովորութիւններէն , իր յամառութենէն եւ մենատիրութենէն նշանախեց մը չէ փոխած: Կը գործէ միակ պետի մը մտայնութեամբ եւ Մաքիավէլական ռազմավարութիւնով, եւ ամէն ինչ կ'ընէ վարչական մեքենային տիրապետելու համար: Այս մտայնութեամբ ղեկավարուած կուսակցութիւն մը չկրցաւ ինքզինքը գտնել, նոյնիսկ օգտուիլ ընդդիմադիրի իրաւունքէն :

Ինէօնիւի վերջին պտոյտը յորդեցուց Շէմսէտտին Կիւնալթայի եւ անոր նմաններուն համբերութեան բաժակը :

Ինէօնիւի շուրջը բոլորուած բազմութիւնն ալ մեծ բան մը չի ներկայացներ: Ինէօնիւէ դատ ուրիշ ոեւէ անձ եթէ Անատոլուի մէկ լքեալ վայրը երթայ, դարձեալ իր ներկայութիւնը ոգեւորութիւն մը կը ստեղծէ :

Եօթը տարեկանէն մինչեւ եօթանասուն, ամէն ոք հետաքրքրութենէ մղուած կը շրջապատէ եկուորը : Բուն խնդիրը կը կայանայ այդ բազմութիւնը համոզելուն, սիրաշահելուն մէջ: Վարիչը այսպիսի համոզիչ յատկութիւններէ զուրկ է ամբողջովին, կողմնակիցներ չունի . ընդհակառակն ըսողներ կան թէ իր կուսակցութիւնը դէպի այլասերում կը դիմէ: Կիւնալթայի հրաժարումը ամենավերջին ապացոյցն է այս երեւոյթին» :

« Սօն Թէլկրաֆ» կը գրէ .

— Գիւղացիական կուսակցութիւնը, որուն խօսքը կ'իմանայինք շատոնց ի վեր կազմուեցաւ վեր-

ջալէս: Անմիջապէս լուր մը յաջորդեց այս կազմութեան,— Կինալթայ եւս պիտի հրաժարի Հալքէն եւ նոր կուսակցութիւն մը պիտի կազմէ: Մեր քաղաքական կեանքին մէջ նորանոր դէպքերու ականատես կ'ըլլանք, եւ երեւոյթներէն դատելով, պիտի ըսենք թէ երկու տարի վերջ երեսփոխանական ընտրութիւնները շատ աւելի յուզումնալից եւ տենդոտ պիտի ըլլան:

1950ի երեսփոխանական ընտրութեանց ժամանակ, միայն երկու կուսակցութիւն, Հալքը եւ Դեմոկրատը ճակատեցան իրարու, «Միլլէթ»ը պակասաւոր կազմակերպութեամբ մը խառնուեցաւ գործի, եւ ի վերջոյ ճնշող մեծամասնութեամբ մը Դեմոկրատ կուսակցութիւնը շահեցաւ ընտրութիւնները:

Գալ անգամ «Միլլէթ» կուսակցութիւնը աւելի զօրացած հրապարակ պիտի իջնէ, եւ մինչ այդ նորանոր կուսակցութիւններ որոշ չափով պայքար պիտի մղեն: Միայն թէ անոնք որ նորանոր կուսակցութիւններ կը կազմեն, թող լաւ մտածեն եւ այնպէս իջնեն հրապարակ:

Երկիրը պէտք ունի ծառայութեան կոչումն ունեցող հայրենակիցներու, եւ այդքան միայն: Ապա թէ ոչ պէտք է զգուշանալ այն քայլերէն եւ ձեռնարկներէն, որոնք կոչուած են տկարացնել մեր երիտասարդ ժողովրդապետութիւնը»:

«Ազչամ»ի մէջ ալ Նէճմէտտին Սատազ կը գրէ. — Ռամկավարութեան ամէնէն դէշ ճամբուն սկսանք մօտենալ: Թիւնախնդրութիւնները կուտակուեցան Հալք կուսակցութեան դէմ եւ Գիւղացիական կուսակցութիւն մըն ալ կազմուեցաւ: Եթէ մեր ներկայ կուսակցութիւններուն չափ գաղափարական հոսանք, կուսակցական ղեկավարներ եւ իւրաքանչիւր կուսակցութեան փափաքած կառավարութիւններուն չափ պետական մարդիկ ունենայինք, այսօր այս վիճակի՞ն կը մատնուէինք միթէ»:

«Տինեա» թերթը կը գրէ. — Անգարայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ օրուան նիւթն է Իսմէթ Ինէօնիւի վերջին պտոյտը զանազան գաւառներու մէջ: Իր քարոզութիւնները կոչուած են գրգռութիւն յարուցանել երկրին մէջ: Զօրաւոր հոսանք մը կայ խնդիրը Ազգ. Ժողովին բերելու եւ Իսմէթի դէմ քննութիւն պահանջելու:

Իսկ «Պէօյիւք Տօղու» հետեւեալ շռնդալից յայտնութիւնները կ'ընէ.

Իսմէթ Ինէօնիւ զինուորական դասալիք մըն է: Երկրորդ Ինէօնիւի պատերազմին ժամանակ, կռիւէն խոյս տուած է եւ եւեւի դիծերը ապաստանելով, յարդանոցի մը մէջ պահուըտած է: Մեծ զինուորը (!) Հանրապետութեան նախագահ ըլլալէ եւ իր տխուր թագաւորութիւնը հիմնելէ ետք, ուզած էր այս նահանջը տարբեր ձեւով փոխանցել պատմութեան: Երկու պատուաւոր զինուորականներ չհանդուրժեցին այս չարափոխութեան եւ հրաժարական տուին:

Այն պահուն ուր Ինէօնիւի պատերազմը չափազանց սաստկացած էր եւ թշնամին առաւելութիւններ ձեռք բերած, Ինէօնիւ ամբողջական նահանջի հրաման տուաւ բանակին եւ Կիւտախիայէյի ուղղութեամբ փախչելէ վերջ, յարդանոցի մը մէջ պահուըտեցաւ եւ դասալիք եղաւ: Յարդանոցին մէջ քրտինք կը թափէր այս մե՛ծ հրամանատարը եւ կը խորհէր թէ ինչպէս պիտի փրկէ իր հոգին, նոյն միջոցին տասնապետ մը զինքը գտաւ եւ ըսաւ.— Փաշաս, թշնամին նահանջել սկսաւ: Հրամմեցէք ձեր բանակին գլուխը...

Ասոր վրայ մեծ հրամանատարը քաշկռտուելով ռազմաճակատ տարուեցաւ: Ինք որ պահ մը առաջ մուկ մըն էր, առիւծի վերածուեցաւ դարձեալ եւ վերստանձնեց հրամանատարութիւնը:

Յետագային, երբ Ինէօնիւ փորձեց չարափոխել պատմութիւնը եւ այս զինուորական ամօթը տարբեր ձեւով ներկայացնել ուզեց, երկու պարկեշտ զինուորականներ, զօրավար Պադի Վանտէմիր եւ սպայակոյտի անդամներէն դեր — գնդապետ Թէվֆիք հրաժարեցան պատերազմական պատմութեան յանձնաժողովէն:

ՊՈՒՏ'Մ ՍԻՍԱՂ

ՄԱՏՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ...

Եթէ, դասախօսութիւններու սրահներուն յաճախորդ էք, ամենահամով մասը «խօսք կ'ուզեմ»ի եւ մատնացցումի արարողութիւնն է:

Ես շատ կ'ախորժիմ այդ մասէն՝ քան դասախօսութենէն...

Եթէ այդ դասախօսութեանց յաճախորդ էք, փորձեցէք ըսածս:

Ունկնդիրներուն մեծ մասը, սրահ գալէ առաջ, իրենց մատները կը մարզեն՝ նախագահին ուշադրութենէն չվրիպելու համար:

Եւ ահա, մատներու ցցումի արարողութիւնը կը սկսի՝ մատներու յարձակողական տարափի մը բռնելով նախագահը եւ դասախօսը:

Նախագահ.— Խնդրեմ նիւթէն մի շեղիք ու կարճ կապեցէք:

— Հայրենակիցներ, դասախօսը շատ լաւ արտայայտուեցաւ, գրական աղուոր կտոր մըն էր:

— Գրականութեան հետ կապ չունի այսօրուան դասախօսութիւնը, ընկեր, Մեքենական Գիտութեան մասին է:

— Մի ընդմիջէք, Պ. Նախագահ: «Ամէն ինչ գրականութիւն է» կ'ըսէ Նարդունին, նոյնիսկ երբ կը գրէ հնդկընկոյզի վրայ, գրականութիւն կը նկատուի, իսկ մեքենագիտութիւնը ինչո՞ւ գրականութիւն պիտի չնկատուի:

— Խնդրեմ մի հեռանաք դասախօսին նիւթէն, ապա թէ ոչ խօսք չեմ տար:

— Ազատութիւնս մի կապտէք: Ո՞ր դարու մէջ կ'ապրինք: Ես ազատ եմ ուզածիս պէս խօսելու եւ միտքս բացատրելու:

— Ընկերը նիւթէն կը շեղի: Կարգը իմս է, նախանցեալ դասախօսութենէ սկսածս պէտք է լրացնեմ այսօր:

— Բարեկամ, այսօրուան դասախօսութեան հետ բնաւ կապ չունի ձեր ըսածը:

— «Կապ»ը ո՞րն է: Մարդ, իր ըսելիքը ուշ կանուխ պէտք է ըսէ՝ երբ ճշմարտութիւն է: Այդ անցեալի դասախօսութեան նիւթը հազիւ այսօր կրցայ ամփոփել եւ բերել հոս: Ազգին ցաւերով զբաղած էի:

Հի, հի, հի... վա՛յ այս ազգին... ծծծը

— Նախագահ.— Խնդրէն շատ հեռացաք: Խօսքը Պ. Վարդանեանինն է:

— Ես աւելի առաջ վերցուցի մատս, բայց քովի ընկերոջս թեւը աւելի երկար ըլլալով իմս չտեսաք:

— Պ. Նախագահ, ըսածը շիտակ է. կ'առաջարկեմ, յաջորդ դասախօսութեան, կարճ թեւով ունկնդիրները առջեւի շարքերը նստեցնել:

— Խնդրեմ, կատակի տեղ չէ այս սրահը, լուրջ դասախօսութիւնով պիտի զբաղինք: Յարգելի ունկնդիրներ, դասախօսութիւնը վերջացած է, խօսք չեմ կրնար տալ: Դասախօսը մեկնած է արդէն:

Սրահին սպասաւորը — մէտամ — մէսիէօ, աէ մինիւի...

Հոգ չէ, մենք կը շարունակենք դուրսը՝ մայթին վրայ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԷՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ 75ԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 26 Մայիս.— Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան 75ամեակը մեր քաղաքին մէջ ալ տօնուեցաւ Մայիս 24ին: Նախաձեռնութիւնը ստանձնած էին խումբ մը տիկիններ, գլխաւորութեամբ Տիկին Տօքթ. Քէչեանի եւ Տիկին Զապէլ Մօրընոնի: Կը նախագահէր Տօքթ. Քէչեան, որ պարզելով Դպրոցասէրին ազգօգուտ աշխատանքները, թելադրեց կարելի բոլոր միջոցներով սատարել անոր յարատեւման եւ բարգաւաճման:

Դպրոցասէրի վարժարանը ովասիս մըն է ոչ միայն իգական սեռի դաստիարակութեան, այլեւ ազգապահպանման համար: Յիշենք Ռէթէոս Պէրպէրեանի պատգամը, 1879ին.— «Մանչ մը կրթել անհատ մը կրթել է, իսկ աղջիկ մը կրթել ընտանիք մը կրթել, իսկ ընտանիքները կրթել ազգ մը կրթել է»: Միեւնոյն ժամանակ մեր փափաքն է որ այս վարժարանին մէջ վառ պահուին ազգայինոգին եւ տոհմային աւանդութիւնները: Եթէ չի կարենանք զայն առաւել զօրացնել եւ արդիացնել, գէթ անեղծ եւ անվտանգ պահենք»:

Յարգելի բժիշկը յետոյ կարդաց Գարեգինպատրիարքին օրհնութեան կոնդակէն հատուածներ եւ վերջացուց յարգանքի խօսքեր ուղղելով Դպրոցասէրի վարիչներուն: Արմենիա երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Վարդան Սարգսեանի բերաւ իր մասնակցութիւնը կարգ մը ազգային եւ ժողովրդային երգերով: Պ. Վ. Սահաթճեան ֆրանսերէն ուղերձով մը յանուն Դպրոցասէրի վարչութեան գնահատեց երեկոյթին կազմակերպիչները: Խօսք տրուեցաւ նաեւ մեր երիտասարդ գրագէտին՝ Կ. Փոլատեանի:

— «Ահաւասիկ հաստատութիւն մը որ կ'ուզէ հայ աղջիկներ դաստիարակել, պատրաստելու համար լաւագոյն մայրեր, ասկէ աւելի սրբազան գործ ի՞նչ կայ: Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ մը վաղը Մայրերու օրն է: Ամբողջ քաղաքակիրթ մարդկութիւնը իր յարգանքի տուրքը կուտայ բոլոր մայրերուն: Իսկ հայ մայրը բոլորմայրերէն աւելի արժանի է այդ յարգանքին: Հարցուցէք դուք ձեզի թէ որքան բան կը պարտիք ձեր մայրերուն, ձեր հայութենէն եւ մարդկութենէն: Օր մը հաւաքոյթի մը մէջ Ֆրանսացի հիւր մը ինծ դառնալով ըսաւ.— «Հիմա կը հասկնամ թէ ինչու հազարաւոր տարիներ տեւած է ձեր ազգը եւ չէ մեռած: Այս կիներն են պահած ձեզ: Կը բաւէ դիտել անոնց դէմքը»:

Նախկին Սանուհիներու կողմէ եղան հայկական երգեր ու պարեր: Ընտիր նուագախումբ մը կը վարէր եւրոպական պարերը որ տեւեց մինչեւ առաւօտ:

Երեկոյթը շատ յաջող էր: Բայց, կը կարծեմ թէ երբ կրթ. հաստատութեան մը 75ամեայ յոբելեանն է որ կը տօնուի, նախընտրելի էր բացառիկ եւ ժողովրդական հանդէս մը: Պարահանդէսներ միշտ ալ կարելի է սարքել:

Յովհ. Տէօքմէճեան

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Փափուկ կացութեան մը մէջ կը գտնուէի. «Թերեւս հիմա պիտի մեռցնեն զիս» խորհեցայ: Շատերատեւութեամբ լեցուած էին ինծիհանդէպ, ուրիշներ վախով կը նայէին ինծի:

— Ֆիւհրէրը անգամ մը ըսաւ թէ, եթէ ինք իյնայ, աշխարհն ալ միասին պիտի տանի, ըսաւ Նիլպէրկ, կրնայ ըլլալ որ մենք ալ կորսուինք, բայց այս մարդն ալ մեզի հետ պիտի կորսուի:

— Կեցէք, ըսի, շատ ուշ է արդէն: Ձեր բոլոր գաղտնիքները ծանօթ են մեզի: Միւլլէր տասը օրէ ի վեր բանտարկուած է, եւ իր տեղը գրաւած եմ:

«Այս սենեակը պաշարուած է եւ բոլոր սպասեակները ոստիկաններ են:

— Այդ իսկ պատճառով մեզի պիտի երթանք, ըսաւ Հիրպէրկ բարկութեամբ:

— Ոչ, հրամայեց Տիկին Ռաքէլ: Մեր պարտականութիւնը աւելի կարեւոր է քան մեր վրէժը: Մեր մէջէն մէկ քանի հոգի պէտք է որ փախչին:

— Իրաւունք ունի, գոչեց Ուօրտըր, եւ գլխու ցոյց տալով շարունակեց.

— Այս լրտեսին հաշիւը մաքրելէ ետք հաւաքուինք Փլիմութի մէջ:

— Բայց ինչպէ՞ս պիտի կարենանք փախչիլ, քանի որ սենեակը պաշարուած է:

— Հրդեհի սանդուղէն կրնանք իջնել:

— Այս մարդը ի՞նչ պիտի ընենք:

— Անշուշտ պիտի սպաննենք:

— Ոչ, ըսաւ Տիկին Ռաքէլ դարձեալ, արդէն դէշ կացութեան մը մէջ կը գտնուինք, անոր մահովը ոչինչ կը շահինք:

Ծիրտ քովս կեցած էր:

— Շնորհակալ եմ, Սուզի, ըսի ցած ձայնով:

— Ձեմ կարծեր որ կարենանք փախչիլ հրդեհի սանդուղէն, ըսաւ Նիլպէրկ, հաւանաբար հոն ալ ոստիկաններ տեղաւորած են, սակայն ի գին ամէն բանի, մեզմէ մէկ երկու հոգի պէտք է փախչին: Իմ ծրագիրս հետեւեալն է: Ինչպէս Նիումըն ըսաւ արդէն, Փօնթիւի եւ ոստիկանները պաշարած են այս սենեակը եւ կը սպասեն իրենց ընկերոջ վտանգի ազդանշանին, յարձակելու համար: Սակայն Նիումըն պիտի չտայ այդ ազդանշանը:

Կանգ առաւ եւ ինծի ուղղեց ակնարկը: Դանիէլ մարգարէ ապահովաբար աւելի հանդիստ զգացած էր ինքզինքը առիւծներու գուբին մէջ:

— Սուզին կրնայ այս սենեակէն դուրս ելլել առանց կասկած արթնցնելու, շարունակեց Նիլպէրկ, նկատելով որ ան մեզ գուարճացնելու համար հոս եկած էր:

Լրտեսները իրենց հաւանութիւնը յայտնեցին: Նիլպէրկ Սուզիի դարձաւ:

— Սուզի, ըսաւ, պէտք է որ ի գին ամէն բանի յաջողիս դուրս ելլել: Յետոյ իմ ինքնաշարժս կը նստիս, աճապարելով բանակին: Նախ կեդրոնատեղի պիտի երթաս եւ եղելութիւնը պիտի պատմես: Կենսական է ասիկա, որովհետեւ ծանօթ եմ Փօնթիւլի մեթոտներուն: Ան երբեք չի ծանուցաներ թէ ձերբակալած է գերման գործակալները, որպէսզի կարենայ մեր անունով կեղծ հրահանգներ ղրկել Գերմանիա: Կը հասկնա՞ս:

— Այո, կը հասկնամ:

— Պիտի կարենա՞ս պանդոկէն դուրսելլել:

— Այո: Նախ կիներու յատուկ սենեակը կը մտնեմ, ոչ ոք կրնայ կասկածիլ, յետոյ հրդեհի սանդուղէն կ'իջնեմ Միւլլէրի սենեակը, գիտեմ այդ ճամբան:

— Լաւ, անմիջապէս պէտք է երթաս: Ժամը երեքէն առաջ պէտք է հոն գտնուիս:

— Վստահ եմ թէ կրնամ հասնիլ, իսկ ի՞նչ պիտի ընէք այս մարդուն:

— Մենք կ'որոշենք ատիկա:

— Աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ չսպաննէք զայն:

(Շար.)

ցութեան ընդհ. քարտուղարը կը մեղադրէ 10րդ Թաղամասի ոստիկանապետը, ընդհ. դատախազ Էյտալոն եւ Հարցաքննիչ դատաւոր Ժաքինոն ըսելով թէ հակառակ պատժական օրինագրքի 121րդ յօդուածին, ձերբակալած ու բանտարկած են անձեռնմխելի երեսփոխան մը, առանց օրինական արտօնութիւնն առած ըլլալու նախապէս :

Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարութիւնը իր կարգին «Իւմանիթէ»ի մէջ հրատարակուած զեկոյցով մը կը բողոքէ իր գրասենեակներու խուզարկութեան եւ զանազան փաստաթուղթերու գրաւման դէմ : Ու կոչ կ'ընէ իր հետեւորդներուն պայքարիլ կառավարութեան ձեռնարկներուն դէմ :

Փարիզի փողոցներուն մէջ եւ պատերուն վրայ սկսած են գրել արդէն Համայնավարական հերթական կարգախօսը՝ «Ազատե'ցէք Տիւքլօն» (նախապէս կը գրէին «ազատեցէ'ք Հանրի Մարթէնը», խօսքն ուղղելով կառավարութեան) :

Ժաք Տիւքլօն, Անտրէ Սթիլը եւ ցոյցերու ընթացքին ձերբակալուած եւ դատարանի յանձնուած 162 համայնավարները ազատ արձակել տալու համար քանի մը օրէ ի վեր Ֆրանսայի զանազան գործարաններուն, մասնաւորաբար ածխահանքերուն մէջ մասնակի գործադուլներ տեղի կ'ունենան :

Համայնավար արհեստակցական Միութեանց կեդրոնական մարմինը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը հրաւիրեն բոլոր բանուորները եւ բանուորուհիները 24 ժամուան համար դադրեցնել ամէն աշխատանք, նաւու գործադուլ կատարելով այսօր, չորեքշաբթի, իրենց աշխատած վայրերուն մէջ :

Ջեռնհաս իշխանութեան կարծիքով ընդհանուր գործադուլի այս կոչը պիտի չկրնայ խանգարել մայրաքաղաքի բնականոն կեանքը : Հակահամայնավար արհեստակցական միութիւնները կը յանձնարարեն իրենց անդամներուն չմասնակցիլ այս գործադուլին, որուն նպատակը պարզապէս քաղաքական է :

Ընդհանուր գործադուլի կոչին առթիւ ներքին նախարար Շարլ Պրիւն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը վճռած է ամէն գնով պահպանել բարեկարգութիւնը եւ արգիլել ամէն անկարգութիւն՝ որ վնաս կը բերէ երկրին :

Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց երկուշաբթի իրիկուն եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առաւ՝ այս գործադուլին առթիւ :

× Ժաք Տիւքլօյի կառքին մէջ մեռած երկու աղաւնիները դիազննութեան պիտի ենթարկուին : Մասնագէտներ պիտի ստուգեն թէ իրապէս ուսեալ՞ր սահմանուած էին, ինչպէս կը պնդէ ամբաստանեալը , թէ թղթատար աղաւնիներ էին , գաղտնի լուրեր հաղորդելու համար :

× «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը բանտէն նամակ մը գրելով, կ'ըսէ թէ «Ժաք Տիւքլօյի կեանքը վտանգուած է »:

× Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ առաջին անգամ ըլլալով Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բացէ ի բաց կ'ըսէ թէ ցոյցերուն նպատակը պիտի ըլլայ «քաղաքական վճռական փոփոխութիւններ յառաջ բերել, ինչպէս կը պահանջէ ժողովուրդը »:

ՄԱՀ ԷՄԻԼ ՊԻՒՐԷԻ

Ցաւով կը տեղեկանանք յայտնի հրապարակագիր Էմիլ Պիւրէի մահը, որ տեղի ունեցած է շաբաթ օր՝ Փարիզի մէկ դարմանատան մէջ:

Ծնած էր Տրէօ՝ 1876ին : Շատ կանուխէն մըտած էր լրագրական ասպարէզը, աշխատակցելով «Ժիւսթիս» թերթին, յետոյ Քլեմանսոյի (Օրոր»ին : 1919ին տնօրէն դարձաւ «Էքլէր» օրաթերթին, 1924ին՝ «Ավընիր»ի : 1928ին հիմնեց Օրտրը : Այս վերջինը վերհրատարակեց ազատագրութենէն վերջ, մինչեւ 1948, երբ ստիպուեցաւ փակել՝ նիւթական պակասին պատճառով : Այս թերթին Ամերիկայի թղթակիցն էր, մինչեւ թերթին դադարումը, հանգուցեալ Լեւոն Կիւմիւշկէրտան :

Էմիլ Պիւրէ անկեղծ բարեկամ մըն էր Հայ ժողովուրդին եւ ջերմ պաշտպան մը Հայկական Դատին :

Համաշխարհային առաջին պատերազմի Զինադադարէն վերջ, մասնաւորաբար Լօզանի դաշնագրին օրերուն քանիցս համակրական յօդուածներ գրեց «Էքլէր»ի, յետոյ նաեւ «Ավընիր»ի մէջ : Փարիզի Հայ Ուսանողական Միութիւնը 1923ին շնորհակալութեան գիր մը ուղղեց այն ատեն իրեն :

1945ին Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը ուրիշ Ֆրանսացիներու կարգին, դիմում կատարեց նաեւ Էմիլ Պիւրէի, որ ամէն անգամ ներկայ եղաւ սարքուած հաւաքոյթներուն եւ իր աջակցութիւնը չզլացաւ անոր ձեռնարկներուն :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 8.45ին Նոթր Տամ տ'Օթէօյի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾՈՎՆ ԻՆԿԱՒ Կրավլինի (Հիւս. Ֆրանսա) մօտ, մարդատար մեծ ինքնաշարժ մը, որ կիրակի օր մարզական միութեան մը անդամները Պելճիքայի կանտ քաղաքը կը վերադարձնէր զինակախաղի մրցումէ մը վերջ: 49 հոգիէն միայն 15ը կարելի եղաւ ազատել, մնացեալ 34ը ջրամոյն մեռան: Բոլորն ալ Կանտի բնակիչներ էին, համեստ դասակարգէ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ վճռաբեկ ատեանը բեկանած ըլլալով նախագահ Թրումընի տուած որոշումը՝ մետաղագործական գործարաններու բռնագրաւման մասին, 650.000 բանուորներ գործադուլ հռչակեցին: Նախագահը հրահանգեց իրենց տէրերուն յանձնել բռնագրաւուած գործարանները : Դատարանի վճիռը իրաւունք կուտայ գործատէրերուն՝ մերժել բանուորներու ժամավարձի յաւելման պահանջը : Նախագահ Թրումըն ըստ Սահմանադրութեան կրնայ 80 օր յետաձգել տալ գործադուլի հրամանը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն:
Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Յունիս 15ին :

×

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ :

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ միութիւններու կազմակերպած է խնճոյք մը, 22 rue Voltaire Հալի մէջ, այս կիրակի ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր : Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ : Ճաշագին 500 ֆրանք :

Մարսիլիոյ մեր բաժանորդներուն

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները (1951 — 952 տարիի եւ 952 — 953 տարիի) անյապաղ վճարել հետեւեալ ընկերներուն. —
Ս. ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Էսկիճեանին :
ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— ընկեր Յ. Տէօքմէճեանին:
Պ. ՕՏՏՕ.— Ընկ. Սարգիսեանին (թերթին գործակալը) :
Ս. ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ.— Ընկ. Շիտոյեանին :
Ս. ԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Միլոյեանին (թերթին գործակալը):
ՎԱԼՊԱՐԵԼԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Արամ Պետիկեանին:
ՔԱՂԱՔԸ.— Պ. Յ. Մալաքեանին, ընկեր Ա. Քէօսէեանին, Գ. Ծերիկեանի , ընկեր Ա. Պետիկեանի:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի Արենոյշներու եւ Արիներուն կողմէ: Կիրակի 15 Յունիս ամբողջ օրը, Շավիլի անտառին մէջ, դաշտային խաղեր, պարեր, ներկայացումներ: Ուտելիք եւ խմելիք շատ մատչելի գիներով :

Հաղորդակց. միջոցներ. — Շոգեկառք Chaville Montparnasse , Aut. իջնել Շավիլ Puits sans Vin : Բոլոր կայարանները առաջնորդող Արիներ եւ Արենոյշներ պիտի սպասեն ժամը 11.30էն սկսեալ :

Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուսա Ուսումնասիրացի, Շապին Գարահիսարի «Ռազմիկ» միութեան հետ եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան, Յունիս 7ին, շաբաթ իրիկուն Cercle Militaireի (Pl. St. Augustin) սրահին մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌՈՂՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՞նչպէս կաթ տալ երախային, ի՞նչպէս հագուեցնել , ի՞նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր.) , արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով :

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Պ. ՍՈՒՐԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Ալֆորվիլ Նշանուած 27 Ապրիլ, Մարսէյլ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 45 rue de la Défense :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին , ընկերուհի Ա. Փափազեանի տունը, 6 rue Charles Michel, Պանեէօ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ դ'Օլիվի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը՝ Յունիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Պոմոնի դպրոց-սրահին մէջ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաստէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Հայաստանը ռուսական յեղափոխութենէն մինչեւ Մայիս 28»: Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Համաշխարհայնճաքցիներու մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 20, կիրակի օրը, Տէսին Պ. Նազարի սրճարանը :

ՆՈՒԷՐ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Փափազեան հազար ֆր. կը նուիրեն Անթիլիասի ծերանոցին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

Դաշտահանդէս

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ի՛նպաստ Դաշնակցութեան Տան Հիմնադրամին

Հովանաւորութեամբ՝ Տան յանձնախումբին կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ :

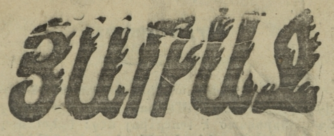
Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ , (Clairière du Jeu de Paum) : Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Օթօքառները կը մեկնին Փարիզէն եւ արուարձաններէն : Տեղեր ապահովելու համար դիմել «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն :

ԳԻՆԵՋՕՆ, Ի ՊԱՏԻՒ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

« Համազգային» ընկերութեան Փարիզի վարչութիւնը գինեձօն մը սարքած է ի պատիւ վաստակաւոր բանասէր եւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագիր՝ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆի: Այս ուրբաթ (6 Յունիս), ժամը 9ին, Café Voltaireի սրահը, (Place de l'Odéon) :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 5 JUIN 1952 Հինգշաբթի 5 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6780 - Նոր շրջան թիւ 2191

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԵՐՋԱՆ ՄԸ

Անցեալ շաբթու, արտակարգ դէպքեր հարկադրեցին խմբագրական սիւնակն ալ յատկացնել օրուան լուրերուն, որոնք իրար կը հրմշտկէին :

Մայիս 26ին կը ստորագրուէր հաշտութեան առժամեայ դաշնագիր մը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, նախաձեռնութեամբ Երեք Մեծերուն, — Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա :

Դաշնագիրը կը բաղկանայ վեց գլխաւոր համաձայնութիւններէ, որոնց շնորհիւ արեւմտեան Գերմանիան կը դառնայ գրեթէ ինքնավար, դերիշխանութեան իրաւունքներուն հետ ստանձնելով ծանր պարտաւորութիւններ՝ իբրեւ հաւասարազօր անդամ եւրոպական հասարակութեան :

Պայմանագիրը գործադրելի կը դառնայ երբ վաւերացուի խորհրդարաններուն կողմէ :

Դաշնակիցները ճանչնալով հանդերձ արեւմտեան Գերմանիոյ անկախութիւնը, կը պահեն կարգ մը բացառիկ իրաւասութիւններ, քանի որ Գերմանիան երկու մասի բաժնուած է, եւ իրենք ստիպուած են բանակներ պահել այդ երկրին մէջ:

Յաջորդ օրը, 27 Մայիս, Փարիզի մէջ կը ստորագրուէր Եւրոպական Բանակի դաշնագիրը, — աննախընթաց նորութիւն մը, որ կրնայ ճակատագրական հետեւանքներ ունենալ :

Այս առթիւ ալ դէպ մը Թուղթեր ստորագրուեցան 6 դաշնակից պետութեանց կողմէ (Ֆրանսա, Արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ) :

Անհամբեր կը սպասուի նաեւ այս համաձայնութեանց վաւերացման, անմիջապէս գործի ձեռնարկելու համար: Մանաւանդ որ, շատ բարդ հանգամանք մը կը ներկայացնէ :

Երրորդ օրը, 28 Մայիս (չորեքշաբթի), տեղի կ'ունենար զօր. Րիճուէյի դէմ սարքուած բոլշեւիկեան ցոյցը, որ դժբախտաբար յանգեցաւ արիւնալի ընդհարումներու :

Կառավարութեան համար այս ցոյցը դաւ մըն էր պետական ապահովութեան դէմ եւ հետապնդումները յառաջ կը տարուին այս ուղղութեամբ, ինչպէս կը կարդաք ամէն օր :

Դէպքին ծանրութիւնը ապացուցանելու համար, կը բաւէ նկատի առնել երկու բացառիկ պարագաներ. —

1. Համայնավար առաջնորդի մը՝ Ժաք Տիւքլոյի ձերբակալութիւնը՝ առանց նկատի առնելու անոր երեսփոխանի հանգամանքը :

2. Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան եւ ուղեկից կազմակերպութեանց կեդրոններուն պաշարումը եւ խուզարկութիւնը՝ Փարիզի թէ գաւառի մէջ :

Տակաւին կարելի էր յիշել Համայնավար թերթերու բռնագրաւումը՝ երկու - երեք օր, նկատի առնելով անոնց գրգռիչ կոչերը: Եւ վերջապէս՝ չորեքշաբթի օրուան համար կազմակերպուած ընդհ. գործադուլը, միշտ նախաձեռնութեամբ Կոմկուսի եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան :

Ընթերցողները օրը օրին կ'իմանան այս ներքին տաղնապին ելեւէջները, որոնք լուսաբանութեան չեն կարօտիր :

Երկտող մը միայն, — այս անցուդարձն ալ ամէն բանէ առաջ արթնութիւն եւ լրջութիւն կը պարտադրէ օտարներուն, հետեւաբար եւ մեզի :

Գալով արտաքին հողերուն, լաւատեսութիւնը եւ յոռետեսութիւնը իրար կը դերագանցեն, Մայիս 26ի եւ 27ի համաձայնութեանց առթիւ:

Լաւատեսութիւն՝ անոր համար որ, արեւմտեան ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան ճակատը կը զօրանայ նոր օղակներով: Կ'ամրապնդուի՝ քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական տեսակէտով :

Երէկուան թշնամիները դարձնելով բարեկամ, Երեք Մեծերը նոր շրջան մը կը բանան Եւրոպայի պատմութեան մէջ: Միեւնոյն ատեն կ'ապացուցանեն թէ երբեք միտք չունին կէս ճամբան մնալու, ինչ որ ալ պատահի :

Յոռետեսութիւն, — վասնզի այս բոլոր ձեռնարկները ուղղուած ըլլալով Խ. Միութեան դէմ, կրնան գրգռել զայն: Դուռ բանալ դըրդադին անակնկալներու :

Փորձենք վերլուծել անցուդարձը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԱՓԹՓԱԾՈՒԹԻՒՆ

Մ. Նահանգներու եւ Գերմանիոյ յայտնի պատմագիրները երկու տարիէ ի վեր կը զբաղին երկու երկիրներու պատմութեան դասագիրքերու վերաքննութեամբ :

Պիտի սրբագրուին ամերիկեան դպրոցներու պատմութեան այն դասագիրքերը որոնց մէջ խեղաթիւրուած է գերման ժողովուրդին պատմութիւնը, ինչպէս եւ այն յերիւրածոյ տեղեկութիւնները որոնք տեղ գտած են Գերմանիոյ պատմութեան դասագիրքերուն մէջ, Ամերիկայի մասին :

Խորհրդակցութեանց կը մասնակցին կարգ մը երկիրներու ներկայացուցիչները :

Եթէ չեմ սխալիր, մեզի դէմ ալ շատ չարամիտ ու գարշելի բաներ գրուած են՝ ոչ թէ դասագիրքերու, այլ պատմութեան կարեւոր հատորներու մէջ: Եւ ամէն լեզուով — անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, իտալերէն, արաբերէն, Թուրքերէն : Ամէն օտար, կարծիք մը յայտնած է մեր մասին՝ իր «արժանահաւատ լուրերը» քաղելով Թրքական աղբիւրներէ : Հնդկաստանի ներկայ վարչապետն անգամ — Ճաւահարլար Նեհրու — փորձած է մեզ խայթել :

Ուինսթըն Չըրչիլ, որ վաթսուն տարիէ ի վեր գրիչ կը շարժէ, վաթսուն բառ արտասանած չէ ի նպաստ մեր ժողովուրդին, որովհետեւ — ինքն էր որ կը գրէր 1935ին — «մեր զինուորական եւ պահպանողական դասակարգը երբեք հակաթուրք եղած չէ»: Կարդացէք իր առաջին պատերազմին յուշերը, որոնց մէջ «անիշխանական »որակումով կը պատուէ մեզ :

Ի՞նչ կ'ընենք այս կարգի չարամիտ ամբաստանութեանց հակազդելու համար :

Ունի՞նք ազգային մարմին մը, որ հետեւէր օտար հրատարակութեանց եւ, անհրաժեշտ պարագային, լուսաբանութիւններ տար ու հերքէր կարգ մը վրան - բաց սուտեր :

Ո՛չ ունինք, ո՛չ ալ ունենալու միտք ունինք, որովհետեւ «չիչ - քէպապ »ուտելով զբաղած ենք: Եւ ճիշդ ատոր համար է որ Անգլիացին կը գրէ — Հայերը մոնկոլական ծագում ունին եւ գիմափծով կը նմանին իրենց նախահայրերուն... Թուրքերուն ...

Զհայհոյենք, բայց լանք մեր թափթփածութեան վրայ ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՎԵՐԵԼՔ ՑԱՅՐԱՐԱՏ

Դէպի Արարատ նոր արշաւախումբ մը ճամբայ պիտի ելլէ Փարիզէն, Յունիսի երկրորդ կիսամսեակին, առաջնորդութեամբ Ժան Ռիքիէի եւ Ֆերնան Նավառայի եւ ընկերակցութեամբ ուրիշ չորս երկրախոյզներու: Կը յուսան լերան կատարը բարձրանալ եւ ստուգել Նոյի Տապանին առասպելը: Միեւնոյն ատեն Փարիզի բնապատմական թանգարանին համար պիտի հաւաքեն զանազան հաւաքածոներ, լուսանկարներ եւ շարժանկարներ, ինչպէս եւ հնագիտական, ազգագրական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, « արեւելեան Թուրքիոյ այդ շրջանին համար», որ կը կոչուի արեւմտեան Հայաստան :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետ նշանակուեցաւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կէորկիու Տեժ, յաջորդելով Փեթրու Կրոզայի որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1945 մարտ 6էն ի վեր: Նոր վարչապետը 51 տարեկան է եւ հլու հպատակ Մոսկուայի: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երէկուան կուռքը, Տիկին Աննա Փաուքըր չէզոքացուած է իբրեւ «աջ հակած», ուրիշ խումբ մը պատասխանատու դէմքերու հետ :

ՀԻՒԼԻԱՆԿԱՆ վերջին փորձերուն առթիւ որոնք տեղի ունեցան Լաս Վէկասի մէջ (Մ. Նահանգներ), մասնագէտներ կը հաւաստեն թէ ռումբի պայթումէն քանի մը վայրկեան ետք հետեւակազօրքը եւ հրասայլերը կրնան յարձակումի ձեռնարկել : Փորձերու միջոցին հետեւակազօրքը կրցեր է 800 մեթր մօտենալ վտանգաւոր կէտին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 20 — 50 % պիտի զեղչէ նաւերու եւ երկաթուղիներու գիները, օտար զբօսաշրջիկներու համար :

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ, ՓԱՊՈՒՂԻՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐԸ ԿԸ ԲԱՆԷԻՆ.— ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎՃՌԱԾ ԷՐ ՊԱՏԺԵԼ ԲԱՆԹՈՂՆԵՐԸ, ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌՆԵԼՈՎ

Տեղական թերթերը ձախողած կը նկատեն չորեքշաբթի օրուան ընդհ. գործադուլը, որ սարքուած էր Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ, Ժաք Տիւքլոյի արձակումը պահանջելու համար :

Կազմակերպութիւնը հրամայած էր մասնաւորապէս դադրեցնել երկաթուղիներու, Փարիզի մեթրոյին (փապուղի) եւ հանրակառքերուն երթեւեկը, չորեքշաբթի առտուընէ սկսեալ, առանց ճշդելու տեւողութիւնը: Եւ սակայն բոլորն ալ կը բանէին: Կառավարութիւնը նկատի առնելով որ ձեռնարկը քաղաքական հանգամանք ունի, ազդարարեց թէ անմիջապէս պիտի կախակայուին եւ կարգապահական պատիժներու պիտի ենթարկուին հանրային սպասարկութեանց այն պաշտօնեաները որոնք աշխատանքը կը դադրեցնեն :

Միեւնոյն ատեն ամէն միջոց ձեռք առնուած էր, աշխատանքի ազատութիւնը յարգել տալու եւ հանրային սպասարկութիւնները ապահովելու համար: Ներքին Նախարարը այս առթիւ յայտարարեց, ի պատասխան հարցումի մը .

— Կը կարծենք թէ աշխատաւորները պիտի չհետեւին Աշխատանքի Դաշնակցութեան հրամանին: Ամէն պարագայի մէջ, միջոցներ ձեռք առած ենք, փոխադրութիւնները ապահովելու համար: Որեւէ գրգռութիւն պիտի չըլլայ մեր կողմէ. բայց եթէ ցուցարարները խռովութեան դիմեն, պատասխանը պիտի ըլլայ շատ աւելի խիստ: Թող պիտի չտամ որ իմ պաշտօնեաներս սպաննուին» :

Հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարութիւնն ալ ազդարարած էր թէ ո՛ր պաշտօնեան որ կը հետեւի ծրագրուած գործադուլին, դասալիք պիտի համարուի եւ պիտի կախակայուի, առանց թոշակի :

Համայնավար պետերը թելադրած էին իրենց հետեւորդներուն՝ նկատի չառնել կառավարութեան ազդարարութիւնը. բայց կը թուի թէ շատ քիչերը հետեւած են այս խորհուրդին : Միւս կողմէ, ոչ - Համայնավար սենտիքաները հրապարակաւ կը դատապարտէին սարքուած գործադուլը, դդուշացնելով իրենց հետեւորդները :

Կազի, ջուրի եւ ելեկտրականութեան սպասարկութիւններն ալ կը բանէին նովորականին պէս, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական տեղեկութիւնները:

Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր մեծ գործարաններու շուրջ, — Ռընօ, Սիթրօէն եւն.: Մօտ 10.000 ոստիկաններ եւ շրջուն պահակներ աւելցած էին Փարիզի կարգապահական ուժերուն վրայ:

Երեքշաբթի գիշեր նոյնպէս գործադուլ սարքուած էր կարգ մը տպարաններու մէջ, բայց եւ այնպէս թերթերը լոյս տեսան առանց մեծ դըժուարութեան :

Համայնավար կուսակցութիւնը երէկ ալ յայտարարութիւն մը հրատարակած էր, հրաւիրելով «բանուոր դասակարգը եւ Փարիզի ժողովուրդը սաստկացնել պայքարը՝ խաղաղութեան համար եւ ֆաշականութեան դէմ»: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», կը հաստատէր թէ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ցոյցը —ընդհ. գործադուլ —«անշուշտ քաղաքական է. բանուոր դասակարգը չի կրնար անտարբեր դիտել ֆաշականութեան հաստատումը »: Թերթը երէկ մէկ էջ յատկացուցած էր Տիւքլոյի ձերբակալութեան պարագաներուն, «Դաւադրութեան մը պատմութիւնը » խորագրով :

Շարժական սակացոյցը քուէարկուեցաւ

Ազգ. Ժողովը չորեքշաբթի գիշեր քուէարկեց շարժական սակացոյցի օրինագիծը, 253ի դէմ 295 ձայնով :

Վերջին պահուն կարգ մը դժուարութիւններ ծագած էին, բայց վարչապետը սպառնաց հրաժարիլ, հետեւեալ կոչը ուղղելով ժողովին:

— « Գիտէք որ կառավարութեան համար շարժական սակացոյցը լաւագոյն երաշխիքը չէ բանուոր դասակարգին կենցաղի մակարդակը պահելու համար: Այդ երաշխիքը աւելի լաւ կրնաք ըստանալ ֆրանքը զօրացնելով, գիները իջեցնելով եւ յետոյ հաստատուն վիճակի մը վերածելով : Կառավարութիւնը յարգեց իր յանձնառութիւնները, նոր օրինագիծ մը ներկայացնելով: Ան կարգ մը զիջումներ կատարեց, որոնցմէ անդին չի կրնար անցնիլ, առանց ծանրօրէն վտանգելու իր տնտեսական քաղաքականութիւնը: Կրնայինք ետ առնել մեր օրինագիծը, բայց պատասխանատու -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Գ.

Կ'ըսէի թէ մեր ձեռագիրները կորուստէ փրկելու եւ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձնելու համար՝ լաւագոյն միջոցն է լուսանկարելը։

Հ. Ներսէս Ակինեան երեսս կը նայի ու · կը ժպտի... միամտութեանս վրայ ։

— Օրհնա՛ծ, կը կարդամ իր ժպիտին մէջ, ինչե՛ր կ'ըսես։ Մեր ձեռագիրները լուսանկարել չէ, ցոյց տալն իսկ ... արգիլուած է վանքերուն մէջ։ Երուսաղէմ կ'ըսէ. «Ասիկա մեր այգին է, մշակելն ալ մեր, ուտելն ալ մեր»։ Անթիլիաս կ'ըսէ. « Ասիկա մեր արտն է, մշակելն ալ մեր, ուտելն ալ մեր»։ Եւ... երկար է շարքը։ Ձեմ հասկնար թէ ի՛նչ կը նշանակէ «մեր» ու «ձեր»։ Ազգը մէկ է, բոլորս կ'աշխատինք ազգին համար,— այգին ես եմ մշակեր թէ դուն, կարեւոր չէ, կ'աշխատինք՝ որպէսզի բերքը աճի առատանայ ի շահ ազգին ։

Որո՞ւ կ'ըսես։ Կրնա՞ս խօսք հասկցնել աբեղայ Նախանձին։ Ինք չի կրնար աշխատիլ, քեզի ալ թոյլ չի տար աշխատիլ։

— Անհրաժեշտ է, կը յայտարարէ Հ. Ներսէս Ակինեան, ստեղծել համագործակցութեան ձեւ մը՝ երեք գլխաւոր վանքերու միջեւ։ Երուսաղէմ, Վենետիկ եւ Վիէննա կրնան մշակել ընդհանուր ծրագիր մը, աշխատելու համար հայերէն ձեռագիրներու վրայ՝ ձեռք ձեռքի տուած։ Կրնան այս գործակցութեան յարիլ Անթիլիաս եւ ուրիշ վանքեր, ապագային՝ նաեւ Էջմիածին, երբ վերջ դրուին քաղաքական հակամարտութեանց, որոնք պատճառ դարձած են կասկածամտութիւններու ։

Նորայր Բիւզանդացի, 1892ին, Հռոմի «Արքայական Ակադեմիոյ պարբերականին» մէջ կը հրատարակէր յօդուած մը, De l'urgence d'une édition critique des textes arméniens, որ յետոյ լոյս տեսաւ նաեւ առանձին գրքոյկով, 12 էջ։ Այս գրքոյկին մասին խօսելով, եւ Նորայրի տեսակէտներէն առաջնորդուած, Մուրճի խմբագրութիւնը կը գրէր.

— « Ջամչեանի, Ինճիճեանի, Աւգերեանի եւ Բագրատունու աշխատութիւնները, որ շատ գնահատելի են իրենց ժամանակի համար, այլեւս չեն կարող մեզ լիովին ծանօթացնել մեր ազգի հին պատմութեան, մեր երկրի աշխարհագրութեան եւ մեր հին բարբառի հետ, միւս կողմից այնպիսի գրքեր ինչպէս Զարբանալեանի Մատենագրութիւն Հայոց եւ նորա աշխատութիւնը հին Հայոց թարգմանչական գրականութեան մասին կարող են չփոթեցնել ընթերցողներին իրանց անկատար կամ անճիշդ տեղեկութիւններով »։

Եւ դեռ Նորայր Բիւզանդացի կը գրէր իր Հայկական բառաքննութեան (տպ. Պոլիս, 1880) սկիզբը.— « Ոչ սակաւ մթութիւնք եւ աղաւաղութիւնք գտանին ի գիրս եւ ի թարգմանութիւնս մեր հին մատենագրաց, սկսեալ յԵզնկայ, ի Խորենացւոյ, յԱստուածաշունչ գրոց, յԱգաթանգեղէ եւ յՈսկեբերանէ մինչեւ ի մատենագիրս խոնարհագոյն դարուց, եւ այս՝ երկու պատճառաւ. կամ յանհմտութենէ գաղափարողաց գձեռագիրս, եւ կամ յոչ ուղիղ իմանալոյ նոցին իսկ նախնեաց զօտարալեզու բնագիրս»։

Եւ վերջապէս Նորայր Բիւզանդացի կը պահանջէր, ինչպէս կը վկայէ Մուրճ.— «Ամէն ինչ նոր պիտի սկսել՝ Հայոց Պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը, ժամանակագրութիւնը, քերականութիւնը եւ բառարանը, որպէս նաեւ հին գրականութեան պատմութիւնը »։

Եւ խորհիլ որ այս տողերը գրուած են 60—70 տարի առաջ։ Իսկ մեր վանքերը, թուխս նստած՝ հայերէն ձեռագիրներու վրայ, կը յայտարարեն, «Այգին մերը, ուտիքն ալ մերը»։ Լա՛ւ, սեղան դրէք ձերոնց ու տեսնենք։ Ափսո՛ս, իրենք «ոչ մտանեն, եւ որ մտանելոցն են՝ արգելուն »։

Անհրաժեշտ է օր առաջ լծուիլ ձեռագիրներու ուսումնասիրութեան, — համեմատել իրարու հետ, բաղդատել օտար աղբիւրներու հետ, փարատելու համար բիժն ու մթարքը։

Երեւակայեցէք, մեր Աստուածաշունչն անգամ, որ լեզուական մաքրութեան ու թարգմանչական հարազատութեան տեսակէտով կը գերազանցէ հայ մատենագրական հարստութեան բազմաթիւ վկայարաններ, խճողուած ու խաթարուած է յետին դարերու լուսանցագրութիւններով։ Հ. Ակինեան կ'ըսէ թէ օտար բանասէր մը, (Ֆե՞լտ արդեօք), տասար հատորի մը մէջ ամփոփած է այն բոլոր խորթութիւնները,որոնք լուսանցքէն ներս հոսած են ու մտած բնագրին մէջ, յետոյ նուիրագործուած այլեւս։ Կը յիշեմ, աւելի քան տասը տարի առաջ՝ երբ կը գրէի յօբելեան բառին հոլովներուն եւ բարդութեան սխալներուն մասին, Բազմավէպի խմբագրապետը Աստուածաշունչէն ինծի օրինակ բերաւ նոյն սխալները... իբրեւ ուղիղ։ Անմիջապէս պատասխանեցի թէ Աստուածաշունչի լեզուն խաթարուած է այն հատուածին մէջ, ուրկէ առնուած էր վկայութիւնը (Յառաջ, 1938 Ապրիլ 14)։ Հ. Ներսէս Ակինեան Հանդէս Ամսօրեայի

մէջ (1938, Ապրիլ — Օգոստոս) եկաւ հաստատել թէ խնդրոյ առարկայ հատուածը խաթարուած է լուսանցագրութիւններով,եւ իրաւունք տուաւ ինծի ։

Երբ Աստուածաշունչին մէջ կը վխտան խորթութիւնները կամ խաթարումները, մեղաւոր կամ անմեղ ձեռքերով կատարուած, այլեւս կրնաք երեւակայել թէ ո՛րքան շատ են սխալագրութիւնները կամ աղաւաղումները մեր մատենագրական միւս ժառանգութեանց մէջ ։

Ու կրնաք նաեւ եզրակացնել թէ ո՛րքան անհրաժեշտ է փրկել հայերէն ձեռագիրները, մեր պատմութեան ու մշակոյթին այդ թանկարժէք վկայութիւնները ։

Թո՛յլ տա՞նք որ օր մը հրդեհ մը ոչնչացնէ, ռումբ մը փճացնէ, նկուղներու խոնաւութիւնը անընթեռնլի դարձնէ զանոնք, տակաւին չօգտագործուած ։

Ահա այս վտանգին դէմ, Հ. Ներսէս Ակինեանի առաքելութիւնը, իր աչքին լոյսը սպառելու աստիճան նուիրումը, կը մեծցնէ Վիէննայի աննկուն եւ անխոնջ մշակը, գինք սիրելի եւ մեծարանքի արժանի կը դարձնէ ազգին, — ես դուրս ելայ ճգնարանէս՝ ատիկա ըսելու համար միայն, ու նաեւ լսելու իր խօսքերը, զորս գրի առի երկար գրոյցի մը ընթացքին ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր ռազմավարութիւն

Պ. Պիյու, անդամ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրոյի, վերջերս Մոսկուա՝ գնաց, տեսակցելով Մորիս Թորէզի հետ ։ Այս առթիւ Cahiers du Communismeի մէջ կը պարզէ իր տեսակէտները, որոնք ռազմավարութեան նոր եղանակ մը կը թելադրեն ։

Յօդուածին խորագիրն է — «Կազմակերպել եւ վարել զանգուածներու միացեալ գործունէութիւնը, խաղաղութեան եւ ազգային անկախութեան քաղաքականութիւն մը պարտադրելու համար »։

Երկու տիրական գաղափարներ կ'երեւան այս գրութեան մէջ ·

— « Բաւական չէ, կը գրէ համայնավար գործիչը, պայքարիլ ամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ։ Ֆրանսայի քաղքենի դասը իր իսկ շահերուն բերումով, կը գտնուի միեւնոյն ճակատին վրայ, անոր դէմ է որ պէտք է պայքար մղել»։

— « Բաւական չէ այլեւս քարոզչական պայքար մղել եւ վասն խաղաղութեան բացատրութիւններ տալ։ Ներկայիս անհրաժեշտ է վճռականօրէն գործի ձեռնարկել եւ դրականօրէն կազմակերպել այդ գործունէութիւնը ընդդէմ պատերազմի կամ անոր պատրաստութեան »։

Զանտեսելով հանդերձ ներքին հարցերը, համայնավար կուսակցութիւնը քանի մը ամիսէ ի վեր իր գործունէութիւնը կեդրոնացուցած է արտաքին քաղաքականութեան վրայ։ Բուն բանուորական շրջագիծէն դուրս ելլելով ան կը դիմէ, մասնաւորաբար « խաղաղութեան մարտիկ»ներու միջոցաւ, աւելի լայն խաւերու, մինչեւ միջին դասերուն, նոյնիսկ բարեկեցիկներուն։ Այսօր, համայնավար կուսակցութիւնը առաւելապէս կը ծանրանայ «Ֆրանսացի քաղքենի դասուն պատասխանատուութեան» վրայ։ Յօդուածին մէջ յաճախ առոր խօսքը կ'ըլլայ.

— « Ֆրանսայի քաղքենի դասը կը գործէ իբրեւ մէկ ծառան ամերիկեան աշխարհակալութեան, բայց ատիկա երբեք չի պակսեցներ իր պատասխանատուութիւնը, ընդհակառակն։ Այս գաղափարը շատ յստակ ըլլալու է մեզի չշեղեցնելու համար այն հարուածներէն, զորս պէտք է ուղղենք մեր քաղքենի դասին դէմ ...» ։

« Համայնավար կուսակցութեան ամբողջ գործունէութիւնը եւ զանգուածներուն բոլոր ձեռնարկները կապուած են ուրեմն այս վճռական նըշանակէտին.— Ամբողջական յեղաշրջում մը յառաջ բերել քաղաքական ուղղութեան մէջ»։

Այս պայքարին համար, համայնավար կուսակցութիւնը պէտք է ունենայ գործունէութեան դաշտ եւ դաշնակիցներ։ Ասոնք «ազքատ եւ միջին գիւղացի»ներն են,— ոչ այլեւս միջին դասակարգը, — եւ «գաղթավայրերու կեղեքուած ժողովուրդներ»։ Միայն այս պարագան կը կազմէ նոր ռազմավարութիւն մը ։

Գալով գործունէութեան շրջանակին, պէտք չէ միայն սահմանափակուիլ խորհրդարանին մէջ ։ Արդարեւ, «ժողովրդավար միութեան կառավարութիւնը կարելի է խլել միայն զանգուածներու գործօն նախաձեռնութեամբ։ Փոփոխութիւնները, մէջն ըլլալով նաեւ խորհրդարանները, միայն գործի լծուած զանգուածներուն կամքով կրնան յառաջ գալ»։ Թէեւ կուսակցութիւնը մեծ կարեւորութիւն չէ ընծայած խորհրդարանային գործունէութեան, բայց դայն կ'օգտագործէր ստիպողական պարագաներու մէջ»։ Արդ, այսօր այդ ուղղութիւնն ալ փոխուած կ'երեւայ ։

— «Ֆրանսայի քաղքենի դասին դէմ զանգուածային գործունէութիւնը պէ՞տք է երկրորդ գծին վրայ դնել, շարունակելով ամերիկեան գրաւման դէմ մղուած պայքարը։ Բնաւ երբեք. մէկն ու միւսը պէտք է նոր ձեւաւորումներ ստանան։ Անշուշտ, խաղաղութեան մարտիկներու կիրարկած եղանակով քարոզչութիւնը, — միթինկներ եւ հանրագրութիւններ, — անհրաժեշտ կը համարուին։ Բայց, համայնավարները պէտք է համոզեն անոնք որ չեն ըմբռներ, թէ «յանուն խաղաղութեան մղուած պայքարին լաւագոյն ձեւը՝ պատերազմի պատրաստութեան եւ պատերազմին իսկ դէմ ուղղուած ուղղակի հարուածներն են »։

Հոս եւս նորութիւն մը չկայ ։ Համայնավար կուսակցութիւնը չսպասեց, որ Մորիս Թորէզ ձեռք առնէ հեռուէն, բայց աւելի ապահով կերպով կազմակերպութեան ղեկավարութիւնը, Հնդկաչինի պատերազմին կամ Գերմանիոյ վերազինման դէմ բողոքելու համար։Բայց մինչեւ հիմա գործօն ձեռնարկները հազուադէպ էին։ Այս բոլորը ծառայած էին իբրեւ խորհրդանիշ, տեսակ մը պատկերազարդ քարոզչութիւն, ի նպաստ համայնավար կուսակցութեան։ Դէպքերու ընթացքը չէր փոխուած ։

Ներկայիս, «պէտք է զօրացնել գործողութիւնները ընդդէմ ամերիկեան խարիսխներու եւ մթերանոցներու հաստատման, ամերիկեան ռազմամթերքներու ժամանման, պատերազմական զէնքերու շինութեան, զէնքերու եւ ռազմանիւթերու փոխադրութեան, 18 ամսուան զինուորութեան ։ Նմանապէս, անհրաժեշտ է աւելի հզօր գործունէութեան մը լծուիլ ընդդէմ Քորէայի պատերազմին»։ Կարեւոր է նաեւ չմոռնալ Ալզաս - Լոռենցիներու ազգային պահանջները » ։

Ահա ասոնք են համայնավար կուսակցութեան նպատակակէտները, , նոր ռազմավարութիւնը ։ Բայց, ան չի մոռնար թէ հարկ է խթանել շարքերուն եռանդը, արթնցնել, մանաւանդ երբ վարչապետ Փինէ կը փորձէ իր գիներու կրճատման քաղաքականութեամբ «քնացնել, բանուորական դասակարգը, ինչպէս կը գրէր վերջերս «Իւմանիթէ»ն ։

Համայնավար կուսակցութիւնը մերթ ճկունութիւն ցոյց տուած է, բայց ատիկա աւելի բանուորական խմբակցութեանց կը վերաբերի քան քաղաքական գործունէութեան ։ Ինքնախաբութիւն մը պիտի ըլլար կարծել թէ կուսակցութիւնը կրնայ յոյս դնել պատահական շարժումներու վրայ, որովհետեւ «ատիկա ուրացումը պիտի ըլլար իր ստանձնած դերին»։ Բանուորները պէտք է քաջ գիտնան թէ՝ «զանգուածներու մարտունակութեան աստիճանը միատեսակ չէ, այլ փոփոխութեան կ'ենթարկուի համաձայն ճարտարարուեստին կամ նահանգային շրջաններուն » ։

Ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթ մը, Մայիս 28ի ցոյցերը զօր. Ռիճուէյի դէմ՝ առաջին ազդանշաններն են թելադրուած նոր ռազմավարութեան ։

Թ. Ա. Թ.

Թրքապատում

ԽՄԲ.— Դեմոկրատ կառավարութեան տարեդարձին առթիւ (14 Մայիս), կուսակցական պայքարը վերսկսած է Թուրքիոյ մէջ։ Երկու կողմեր վարիչները կծուխօսքեր կըփոխանակեն իրարու, մամուլին մէջ եւ քաղաքէ քաղաք։ Օրպարակաւ, մամուլին մէջ եւ քաղաքէ քաղաք։ Օրպարակաւ, Մենտէրէս, Մայիս 18ին բուրսան ճառ մը խօսեցաւ երէկուան կուռքին՝ Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ։ Թերթերէն կը կատարենք հետեւեալ ամփոփումը .

— Հալք կուսակցութիւնը մեր իշխանութեան Բ. տարուան վերջը կամ Գ. տարուան սկիզբը ըսկսաւ իր յարձակումները, սա յանկերգով, « Ձեր խոստումները տեղը չէք բերած»։ Ասոր հոգեբանական վերլուծումը սա է.— Մինչեւ 14 Մայիս, երկիրը մեծ ջանքեր թափելով եւ յարաճուն յուզումով հետապնդեց ազատութեան դատը ու յաջողեցաւ ազգ. վեհապետութիւնը ձեռք ձգել ։ Այդ առթիւ անոնք յուսացին որ մեր կառավարութիւնը անզօր պիտի մնայ ու պիտի ընկճուի իշխանութեան ծանր բեռան տակ,հետեւաբար ժողովուրդն ալ շուտով յուսախաբ պիտի մնայ, մանաւանդ որ պետական գանձը դատարկ գտանք, մեծ պարտքեր ունէինք եւ պաշտպանութեան ծախքերուն անբաւական կուղար նախահաշիւը ։ Այս պատճառաւ յարձակումի անցան ։

Վարչապետը թուանշաններով ապացուցց թէ Հալքի մէկ քառորդ դարու մէջ չըրածը իրենք երկու տարուան ընթացքին գլուխ հանած են, եւ օրինակներ տուաւ։ Հողագործութեան զարգացումը մեծ թափ առած է։ 66 տեսակ աշխատանքի նիւթեր ձեռք առնուած եւ ոռոգման, ճախճախուտներու չորացման գործերը մեծ կարեւորութեամբ յառաջ տարուած են։ Գալ տարի 200 տեսակ աշխատանքներու պիտի ձեռնարկուի, այնպէս որ 1954ին արդէն առաւելագոյն աստիճանին

հասած պիտի ըլլան երկրին վերականգնումին արգիւնաւոր աշխատանքները :

Հալէը 14 — 16 տարուան ընթացքին, առանց ծրագրի եւ անհաշիւ կերպով 140 միլ. ոսկի տարտղնած է միայն ջրաբաշխական գործերու համար, հարիւրին մէկ համեմատութեամբ միայն արդիւնք առնելով :

Արդ, մեր ծրագիրը հարիւրին հարիւր արգիւնքով իրականացած պիտի ըլլայ 1954ին : Առաջնոյի մէջ 24 ժամուան մէջ 14 միլիոն ոսկի հաւաքեցինք, Սէյհանի ամբարտակին համար. տեղկա ժողովուրդին վստահութեան մեծագոյն գրաւականներէն է :

Նախորդ իշխանութիւնը գիւղերու ըմպելի ջուրերուն 60.000 ոսկի յատկացում կ'ընէր : Անմիջապէս 5.5 միլիոնի բարձրացուցինք : Անցեալ տարի 5 միլիոնով 2000 գիւղի ջուր ապահովեցինք. գալ տարի 20միլիոնի պիտի բարձրացնենք : Մենք կանգառնել չենք գիտեր : 1952ին ճամբաներուն ըրած մեր յատկացումը Հալէի 10 տարուան յատկացումին չափ է : Ասիկա կը ցուցնէ թէ որքան լրջութեամբ ձեռք առած ենք ճամբու շինութեան գործը : Հալէը 1945ին 37 միլիոն ոսկի միայն յատկացուցած էր հանրօգուտ շինութեանց, մինչդեռ մենք 1952ին 36 միլիոն յատկացուցինք, իսկ միմիայն գիւղական ճամբաներուն շինութեան համար տուինք 37 միլիոն ոսկի :

Որ ճիւղն ալ ձեռք առնենք, վերականգնումը մեծ թափով կը շարունակուի : Այս դրամը ուրկէ՞ կը գտնէք, պիտի հարցնէք. ամէն պարագայի մէջ դրամ չենք կոխեր : Անոնք կը մախէին եւ եթէ 1950ի ընտրութիւններն ալ շահէին, յումպէտս պիտի շարունակէին վատնել ազգին դրամները : Այս երկիրը տարիներով տառապեցաւ Հալէի մարդոց ագիտութեամբ :

Անոնք 160 միլիոնով Մսի հիմնարկ հաստատեցին, 50 միլիոնով «սիկարէթ»ի գործարան եւ 100 միլիոն ալ Ազգ. Մեծ Ժողովի շէնք, բոլորն ալ մսխում : Ասանկ բաներու ծախսեցին ազգին դրամը, երբ առջեւն կան ոռոգման, ճամբու, երկրագործական մեքենաներու եւ հնտացուի պէս կենսական խնդիրներ : Միայն մսխումներուն առաջքը առնելով, միլիոններ շահեցանք :

— Մեր երկիրը գերազանցապէս հողագործական է, 25 տարուան մէջ 5000 մեքենական արօր մտած է Թուրքիա : Այսօր 23.000 հատ կը բանի եւ ամէն ամիս ալ 1000 հատ նոր կը բերուի :

Հալէը պետական քաղաքականութիւն մը ունէր, Թուրք գիւղացին ոչ ապրէր, ոչ մեռնէր : 1939ին ցորենը 33.5 դրշ.ի կ'առնէին : Բամպակը օտար երկիրներու մէջ 300 դրշ.ի ծախուած ատեն, հոս գիւղացիէն 80ի կ'առնէին, 200—300 հազար հակը չէր անցներ արտադրութիւնը. այս տարի մէկ միլիոն հակը պիտի անցնի, անցեալ տարուան 800 հազարին փոխարէն : Երկրագործական դրամատունը 1939ին 35 միլիոն վարկ կուտար միայն, մենք երկու տարուան մէջ 825 միլիոնի բարձրացուցինք այս վարկը :

Իսմէթ փաշան անցուդարձէն անտեղեակ է տակաւին : Ան կը կարծէ թէ իշխանութիւնը մէկ կուսակցութենէն ուրիշի մը անցած է. մինչդեռ երկու մտայնութեանց պայքարն է որ մղեցինք : Փաշա, եթէ կրկին իշխանութեան գլուխ ալ գաս, 1945ի Իսմէթ փաշան չես կրնար ըլլալ. շրջանը անցած է եւ ի՞նչ պիտի ընես, նոյնիսկ եթէ գաս, կաշկանդուած պիտի ըլլաս. դիկտատորութեան շրջանը անցած է այլեւս : Եթէ փաշան խղճի տէր մարդ մը ըլլար, այսքան ետեւէն չէինք իյնար. սակայն դեռ «չէֆ»ի մտայնութեամբ եւ ընկերոջ մը բստծին պէս, դառնուկի մորթ հագած գայլի նման մէջտեղուանքը խառնակելու ելած է : Մենք բանակի մը կռթնելով իշխանութեան չհասանք, այլ շնորհիւ ժողովուրդին վստահութեան եւ սիրոյն » :

Գաղութէ գաղութ

ՎԵՆԵՏԻԿԷՆ կը գրեն մեզի.— Ֆրանսայի Հանրապետութեան խորհուրդին (ծերակոյտ) նախագահը, Պ. Մոներվիլ եւ իր տիկինը Ապրիլ 17ին հոս հասնելով, իջեւանեցան Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը, ուր մասնաւոր յարկաբաժին մը յատկացուած է իրենց :

Նոր կէրակլին ներկայ եղան Ս. Ղազարի եկեղեցիին հայկ. պատարագին, խորապէս գնահատելով մեր երգեցողութիւնը : Իպատիւ հիւրերուն աշակերտները ֆրանսերէն ներկայացուցին Քոռնէյլի « Սիտ »ը : Իսկ Մայիս 4ին ի պատիւ հիւրերուն սարքուեցաւ ընդունելութիւն մը, ուր ներկայ եղան քաղաքին բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան պատմականն ընելով հայ ժողովուրդի անցեալին, պարզեց ֆրանսեւհայ յարաբերութիւնները, մանաւանդ ֆրանսական գրականութեան ազդեցութիւնը մեր մշակոյթին վրայ : Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր : Իտալացիներէ բաղկացած 70 հոգինոց երգչախումբը երգեց Կոմիտասի երգերը :

Ֆրանսացի հիւրը պանծացուց Իտալիան, Ֆրանսան, Հայաստանը, գնահատելով հայկ. արժէքները, գրական եւ ազգայնական շարժումները, պատերազմին ճակատի վրայ ինկած զինուորներուն ներբողը հիւսելով : Յետոյ մաղթեց Մխիթարեանց գործունէութեան յաջողութիւն եւ հայ ազգին կատարեալ ազատութիւն :

Հիւրերը Վենետիկէն մեկնեցան Մայիս 5ին :

ԿՈՅՐ, ԽՈՒԼ ԵՒ ՀԱՄՐ Ամերիկուհին, Օր. Հէլէն Քէլլը, վերջերս Լիբանան այցելած ըլլալով, Էշրէֆիէի բողոքականները ընդունելութիւն մը սարքած են, Մայիս 3ին : Պատուելի Խնդրունի ներկայացուցած է հիւրը, որ գուրգուրանքով հետաքրքրուած է հայ աչազուրկներու վիճակով : Օր. Հելէն Քէլլը չեշտած է թէ ինք ծանօթ է հայ ժողովուրդի կրած տառապանքներուն, անդրադարձած է տեսողութեան լոյսէն զրկուած դժբախտներու տխուր կացութեան, եւ կոչ ըրած է որ աւելի բախտաւորներ չխնայեն իրենց օժանդակութիւնը, երջանկութեան ճառագայթ մը պարգեւելու անոնց :

Իր քարտուղարուհին Օր. Թոմսըն երբ ամէն բան կը հաղորդէր Օր. Հէլէն Քէլլըրի, ան մատը դրած անոր շրթներուն կը հետեւէր խօսակցութեան :

Մայէրի հաստատութեան մեր աչազուրկ աղջիկները գործադրած են գեղարուեստական յայտագիր մը եւ Օր. Հէլէն Քէլլըրի եւ Օր. Թամսընի նուիրած իրենց ձեռքով գործուած արժէքաւոր երկու պլուզներ :

Այս առթիւ Հ. Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը 100 տոլար նուիրած է աչազուրկներու հաստատութեան : Օր. Հէլէն Քէլլը իր հրճուանքը յայտնելով օրհնած է Օգն. Խաչի կազմակերպութիւնը եւ մաղթած որ աւելի լայն միջոցներու տիրանայ : Բազմաթիւ հաստատութիւններ եւ անհատներու տուած գումարը հասած է երեք հազար ոսկիի :

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ եւ իր հետեւորդները Մայիս 10ին գացած են Ամման : Օդակայանին մէջ դիմաւորած են Երուսաղէմի Պապական նուիրակը Ամմանի կրօնապետները, ֆրանսական եւ սպանիական դեսպանները, ինչպէս եւ յորդանանեան բարձր պաշտօնատարեր եւ խուռներամ բազմութիւն մը, հայ եւ արաբ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, սկաուտներ եւ զինուորական ջոկատ մը : Հայ Ծիրանաւորը ողջունելէ վերջ զինք դիմաւորողները, գացած է արքայական պալատ եւ արձանագրած անունը : Նոյն գիշերը ճաշի մը մէջ շնորհակալութիւն յայտնած է Յորդանանի վեհապետին եւ արաբ ժողովուրդին որ եղբայրաբար հիւրընկալած է տարագիր Հայեր : Կիրակի օրը կատարած է օծումը հայ կաթողիկէներուն նորակառոյց եկեղեցիին : Կարտինալը Երուսաղէմ եւս այցելելէ վերջ, վերադարձած է Լիբանան :

ՔԻՐԷՃԵԱՆ արք.՝ Պոլսոյ հայ կաթողիկէներու փոխանորդը, իր հետեւորդներով Պարսելոն մեկնած է, ուր տեղի ունեցաւ ի պատիւ Ամենասուրբ Հաղորդութեան՝ համաշխարհային ուխտագնացութիւն մը :

ՓՐՈՖ. ԱԲՐԱՀԱՄ Տէր Յակոբեանի յիշատակին հանդէսներ սարքուած էին Պոլիս : Այս առթիւ Պ. Վ. Զէրչեան ներկայացնելով զայն կը գրէ թէ անոր հանրանուէր կեանքը լեցուն է խիստ բեղնաւոր աշխատութիւններով : Կէս դար հայերէնի ուսուցիչ եղած է Պոլսոյ Րոպըրթ Գոլէճին մէջ, դասաւանդելով միանգամայն պատմութիւն, իմաստասիրութիւն, հոգեբանութիւն : Իր խնայած դրամներու տոկոսով 8 — 10 հայ պատանիներ ձրի կրթութիւն կը ստանան Րոպըրթ Գոլէճին մէջ

ԴՊՐՈՑԱՍէՐ Տիկնանց հիմնարկութեան 75ամեակին առթիւ հոգեհանգստեան պատարագ կատարուած է Պոլսոյ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, հիմնադիրներուն եւ սատարողներուն յիշատակին : Նարեկեան սրահին մէջ մտերմիկ ընդունելութիւ մը սարքուած է եւ եղած են ուղերձներ նախկին սաներու եւ բարեկամներու կողմէ :

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ խորհրդարանի խարխուլ շէնքը պիտի վերակառուցուի արդիական ոճով : Ծախքը կը հաշուեն 40 հազար ոսկի :

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ մը Հալէպի մէջ որ կը ներկայացնէ 1.— Գարեգին պատրիարքին այցելութիւնները Ազգ. հաստատութիւններն ու եկեղեցիներր,, վարժարաններն ու Ազգ. Հիւանդանոցը, ընկերակցութեամբ պաշտօնական մարմիններու ներկայացուցիչներուն : Պատրիարքին կողմէ կազմակերպուած ճաշ,— 2.— Կարպիս Զաքարեանի (Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ախոյեան) կոփամարտի մրցումներու պատրաստութիւնը, եւ նախապատրաստական փորձերը 3.— Արմենուհի Վարկասի Պոլիս այցելութիւնը եւն. :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ
(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Թերեւս չենք սպաններ : Թերեւս երբեւ պատանդ կը պահենք զայն : Եթէ յանկարծ յարձակին, այդ պարագային կը սպաննենք զինքը, իր կեանքը արժէք մը չի ներկայացներ մեզի համար : Օն, Սուզի, աճապարէ :

— Մի սպաննէք այս մարդը, կրկնեց Սուզի :

— Այդ գործը մեզի ձգէ : Յաջողութիւն, Սուզի, ամէն ինչ քեզմէ կախում ունի :

Վերջին անգամ աչքերուս մէջ նայելէ յետոյ Սուզի մեկնեցաւ : Ներկաներէն մէկը դուռը կղպեց :

— Անշուշտ պիտի չթողունք այս մարդուն օձիքը, ըսաւ Ուօրնըր, գլխ ցոյց տալով : Անօգուտ է իբր պատանդ պահել զայն : Հիմա միաբերան երգ մը երգենք եւ մասնաւորաբար շատ ուժով հնչեցէք վերջին բառը, այդ վայրկեանին պիտի քաշեմ ատրճանակիս բլթակը :

Լրտեսները սկսան միաբերան երգել ծանօթ եղանակ մը Բառերը անհասկնալի կը թուէին : Վերջին տունը սկսած ատեն, Ուօրնըր դանդաղօրէն գրպանէն հանեց ատրճանակը եւ ինծի ուղղեց փողը : Հազիւ 3 — 5 երկվայրկեանի կեանք ունէի :

Յանկարծ լոյսերը մարեցան : Ես պատրաստուած էի այդ վայրկեանին : Երբ մեր ծրագիրը կը պատրաստէինք Փոնթիւիի հետ, միշտ նկատի առած էինք թէ կրնար յանկարծ երեւան ելլել իրականութիւնը եւ ըստ այնմ միջոցներ ձեռք առած էինք :

Նախապէս երկու փոքր ծակեր բացած էինք դըրան վրայ եւ կը դիտէինք ներսը : Տախտակամածին տակը զետեղուած էին «միքրոֆօն»ներ : Այս կերպով Մարշըլ եւ իր ոստիկանները բառ առ բառ հետեւած էին մեր բոլոր խօսքերուն : Լոյսերը մարելէ մէկ վայրկեան առաջ, Փոնթիւի տուած էր հետեւեալ հրամանը .— «Ձերբակալեցէք բոլորը» : Լոյսերը մարեցան : Ինչպէս ըսի, պատրաստ էի այդ վայրկեանին : Հազիւ թէ Ուօրնըր ցուցամատը ատրճանակին բլթակին տարած, ես ինքզինքս գետին նետած էի արդէն : Մութին մէջ մտայ դաշնակին տակը եւ պատին մէջ առաջուց բացուած խոււչէ մը անցայ քովի սենեակը : Ներսը իրարանցում մը ծայր տուած էր մութին մէջ. բոլորը միաբերան կը խօսէին եւ աթոռներու ու կոտրած ապակիի ձայները իրար կը խառնուէին :

Յանկարծ լոյսերը վառեցան եւ քառասուն լրտեսները իրենց դիմաց գտան Մարշըլը եւ բազմաթիւ զինեալ ոստիկաններ : Շատեր իրենց գըլխուն վրայ բարձրացուցին իրենց ձեռքերը : Բացարձակ լռութիւն տիրեց : Յանկարծ լսուեցան ատրճանակի մը պայթիւնը. Ուօրնըր կրակած էր : Նշան առած էր Մարշըլի բայց նոյն պահուն ոստիկան մըն ալ կրակեց իր վրայ եւ Ուօրնըր գետին ինկաւ ուսէն վիրաւորուած :

Մինչ այդ, ես սկսայ յառաջանալ նրբանցքէն մէջ դէպի կիներու յատուկ սրահը, ուր գիտէի թէ պիտի գտնէի Սուզին : Հազիւ դուռը բացած էի, երբ դէր Տիկին մը ճիչ մը արձակեց եւ դուռը ետեւէս գոցեց պոռալով .

— Հոս չէք կրնար մտնել. ի՞նչ պատահած է, ի՞նչ է այս իրարանցումին պատճառը : Ձէ՞ք ամչնար :

— Ես տնօրէնն եմ :

— Ձիս չի շահագրգռեր. չէք կրնար հոս մտնել : Անամօթներ, այս պանդոկը պատուաւոր տեղ մըն էր, ինչ օրերու հասանք, Աստուած իմ : Անգամ մըն ալ հոս պիտի չգամ : Պիտի գանգատիմ Պ. Փարքինսընի ...

Հեռացայ իր մօտէն : Կինը կը շարունակէր խօսիլ : Վազեցի Միլըրի գրասենեակը Փոնթիւին գտնելու : Ֆրանսացին չտեսայ սակայն : Անցայ գրասենեակին քով եւ յանկարծ նշմարեցի Փոնթիւին, որ պառկած էր գորգի վրայ եւ արիւն կը հոսէր իր գլխէն :

Փոնթիւիի աչքերը բաց էին եւ կը ջանար բաներ մը ըսել : Իսկոյն կոխեցի ելեկտրական կոճակին վրայ եւ մինչեւ օգնականի մը գալը, զննեցի գլխուն վէրքը : Բարեբախտաբար ծանր չէր վիճակը : Բաժակ մը քոնիաք խմցուցի : Քանի մը վայրկեան վերջ համակրելի ծերունին նստած էր բազկաթոռին մէջ : Այդ պահուն սենեկապանուհի մը եկաւ օգնութեան, խնդրեցի որ վիրակապ եւ դեղ բերէ :

Փոնթիւի սկսաւ խօսիլ :

(Շար.)

թեան զգացումը թոյլ չէր տար։ Կառավարութիւնը երէկ դիմադրաւեց խռովութեանց փորձ մը։ Այսօր ստիպուած է դիմադրաւել Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած ընդհ. գործադուլը։ Ան վճռած է պահպանել բարեկարգութիւնը, առանց բռնութեան դիմելու։ Ան կ'ուզէ բարձրացնել աշխատավարձքի արժէքը՝ իջեցնելով գինները։ Եթէ բաւարար մեծամասնութիւն չունենայ, կառավարութիւնը պիտի քաշուի, ուրիշներուն ձգելով կացութեան պատասխանատուութիւնը»։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Համայնավար ներկայացուցիչը, Փրոնթօ, երկար ճառ մը կարդաց, պահանջելով հիմնովին փոխել քաղաքականութիւնը։ Ճառը կը շօշափէր բազմաթիւ խնդիրներ, խաղաղութենէն մինչեւ փաշականութիւնը։ Նախագահը քանի մը անգամ կարգի հրաւիրեց բանախօսը, յայտարարելով թէ իր ճառը պիտի չարձանագրուի պաշտօնաթերթին մէջ։

Քուէարկուած օրինագիծը մեծ տարբերութիւն չունի նախորդէն։ Եթէ ապրուստի միջինը 5 % աւելնայ, համեմատելով 1951 Դեկտեմբեր 1ի գիներուն հետ, նուազագոյն աշխատավարձքն ալ պիտի աւելնայ։ (1951 Դեկտ. 1ին միջինը 142 էր։ Արհեստակցական Միութիւնները կը պահանջէին հիմք ընդունիլ 1951 Սեպտ. 1ի ցուցանիշը, 138.9)։ Օրինագծին տրամադրութեամբ, երկու յաջորդական յաւելումներ չեն կրնար կատարուիլ չորս ամսուան ընթացքին։ Կառավարութեան կարծիքով, անհրաժեշտ պիտի չըլլայ գործադրել այս օրէնքը, քանի որ գինները ստիպանաբար կ'իջնեն։

ՈՒԺԻ ԴԷՄ ՈՒԺ

Երեքշաբթի առաւօտ կանուխ Պերլինի անգլիացի հրամանատարը ընկերակցութեամբ զինուորական ոստիկանութեան պաշարելէ վերջ սովետական անթելի շէնքը, ներս մտաւ եւ հրամայեց գերման պաշտօնեաներուն, ինչպէս եւ սովետ պահակներուն անմիջապէս պարպել շէնքը։ Սովետ պահակներու հրամանատարը եւ 25 զինուորները կարեւորութիւն չտուին, ոչ ալ գերման պաշտօնեաները։

Անգլիական իշխանութիւնը այս միջոցը ձեռք առած էր, իբրեւ փոխադարձութիւն անգլ. հողամասի մը գրաւման։ Այս ձեռնարկին վրայ, տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ անգլ. հրամանատարին եւ խորհրդային պատուիրակին՝ Տէնկինի միջեւ որ բուռն կերպով բողոքեց անգլիական գրաւման դէմ։

Պերլինի անթելի սովետական կայանը ամէնէն զօրաւորն է զոր Ռուսերը կը գործածեն 1945էն ի վեր։ Երբ քաղաքը երկուքի բաժնուեցաւ, շէնքը մնաց Բրիտանացիներուն ձեռքը, բայց կը գործածուէր Ռուսերու կողմէ։ Ռուսերը արդէն պարպած էին փաստաթուղթերը եւ շատ մը մեքենաներ, ինչպէս եւ Հիթլէրի ճառերը։

Հակառակ պաշարման՝ Պերլինի անթելը կը բանի։ Վերջին տարիները Ռուսերը լրատու կայանը այնպէս մը շինած էին որ կարելի եղածին չափ քիչ կախում ունենան Պերլինէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը, Էմիր Թալալ, հիւանդացած ըլլալով Փարիզ փոխադրուեցաւ։ Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, ի հարկին խնամակալութիւն մը հաստատելու համար։

ԱՆՏՈՒԷ ԺԻՏԻ բոլոր գիրքերը արգիլուեցան Վատիկանի կողմէ, իբրեւ հակաքրիստոնէական եւ անբարոյական։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կայսրը, Պաօ Տայ, նոր վարչապետ մը նշանակեց, աւելի ուժգնօրէն շարունակելու համար պատերազմը բոլշեւիկներուն դէմ։

ՏՈՆ ԳԵՏԸ Վոլկայի միացնող ջրանցքին բացումը կատարուեցաւ շաբաթ օր։ Այս ձեւով Մոսկուա՝ նաւահանգիստը կը դառնայ եօթը ծովերու։ Ասկէ վերջ Պալթիկ կամ Ճերմակ ծովերէն մեկնող շոգենաւերը պիտի կրնան Սեւ կամ Կասպից ծով հասնիլ՝ պզտիկ ջրանցքներու բազմաթիւ ցանցերու մէջէն անցնելով։ Այս ջրանցքները պիտի կրնան ոռոգել 750.000 հեկտար տարածութեամբ հող։

ԱՐԱՍԻ 100 միլիոն ֆրանքի զանձատոմսերու գողութեան դատը վերջացաւ Վէրսայլի դատարանին առջեւ։ Նախկին երեսփոխան եւ դիմադրական ճակատի հերոս Անթուան տը Ռէսի եւ իր մեղսակիցը Ժան Տորտէն 10 տարի տաժանակիր աշխատանքի եւ 50.000 ֆր. տուգանքի դատապարտուեցան, Տիփիլի՝ 8 տարի եւ 20.000 ֆր., Փորթիէ 3 տարի եւ 30.000 ֆր., Շորաթօ՝ 5 տարի եւ 50 հազար ֆրանքի։

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna

Երեքշաբթի 10 Յունիս, ժամը 20.30ին,

ԻՏԱ ԱՌՏ - ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

կը ներկայացնէ ՑԻԿԱՆ Ա.

Որ մեծ յաջողութեամբ ներկայացուած է Կովկասի մէջ։ Երաժշտութիւն E. KALMAN Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ CH. KALMAN որդիի։ Տոմսերու համար դիմել թատրոն եւ Maison du Livre Etranger, 9 rue de l'Eperon եւ Librairie Sialsky (ռուսական եկեղեցիին քով)։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն։

Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ.

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Կը ներկայացուի Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ պանեշտ մը եւ կենդանի պատկեր մը։

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պար մինչեւ կէս գիշեր։

Հաղորդակց. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.15 եւ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ հանրակառքը։

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը Պանեէօ քաշանի մէջ։ Յետաձգուած։

×

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ։

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ միութիւններու կազմակերպած է խնճոյք մը, 22 rue Voltaire Սալի մէջ, այս կիրակի ժամը 7ին մինչեւ կէս գիշեր։ Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

Ճաշագին 500 ֆրանք։

×

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Մընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ։ Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։

Կը նախագահէ ընկեր Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն։

Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի, Շապին Գարահիսարի «Ռազմիկ» միութեան հետ եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան, Յունիս 7ին, շաբաթ իրիկուն Cercle Militaireի (Pl. St. Augustin) սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, Պ.Պ. ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, JACQUES SALMON, P. CHARLES, Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, BELLEKENS եւ ԽԱԽԱՄԵԱՆ։

Կը խօսին Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Պ. Պետրոսեանի եւ իր պարագաներուն, իր մեծ մօր մահուան առթիւ։

ՎԵՐՍԱՅԼԻ MONTANSIER ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Rue des Réservoirs, Կիրակի, 8 Յունիս, ժամը ճիշդ 14.45ին, Gala Hélêne Avna։

Իր պարի դպրոցին աշակերտներուն հետ։

Concerts Lamoureuxի արուեստագէտներէն բաղկացած նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Օփերայի նուագապետին RICHARD BLAREAUի, Adamի, Bizetի, L. Delibesի, Gounodի, Messagerի, J. P. Rameauի, S. Saëns, Chopin եւ ուրիշ ծանօթ արուեստագէտներու նուագով, պարի վերածուած ՀԵԼԼԵՆ ԱՒՆԱՅԻ կողմէ։

Տոմսերու գինը 150 — 650 ֆրանք։ Դիմել.— St. Cloud, 22 rue Armengaud, chez Durand, 4Place Madeleine Paris եւ թատրոնին կիշէն։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Սեվրանի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Massis, 87 Ave. de Livry à Sévran։

Նախագահութեամբ Սեվրանի քաղաքապետին M. RUCHի։ Կը խօսի ընկերուհի Է. ԲԻՒԶԱՆԴ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Ֆր. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ։ Երգ. Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԷ։ Երկու փոքր զաւեշտներ, երիտասարդներու կողմէ։ Պ. Կարօ Սարեանի Ֆր. նուագախումբը պիտի վարէ եւրոպական պարերը։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Gare du Nord, շոգեկառք ժամը 14ին Petite Gare, Aut. 147 Eglise de Pantinէն։

Ծոխ պիւֆէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Ս. Գալուստեանի բնակարանը։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 45 rue de la Défense։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Ա. Փափազեանի տունը, 6 rue Charles Michel, Պանեէօ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ Զ'Օլիվի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը՝ Յունիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Պոմոնի դպրոց-սրահին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Համաշխարհանձաքցիներու մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 20, Կիրակի օրը, Տէսին Պ. Նազարի սրճարանը։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է Յունիս 15ին։

ԾՆՈՒՆԴ.— Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան (Ալժէ) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ի գիտութիւն ազգականներուն եւ բարեկամներուն, իրենց չորրորդ զաւկին ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ծնունդը, Մայիս 30ին։

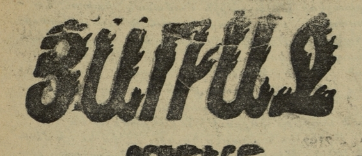
ԳԻՆԵՋՕՆ, Ի ՊԱՏԻՒ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

«Համազգային» ընկերութեան Փարիզի վարչութիւնը գինեձօն մը սարքած է ի պատիւ վաստակաւոր բանասէր եւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագիր՝ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ։ Այս ուրբաթ (6 Յունիս), ժամը 9ին, Café Voltaireի սրահը, (Place de l'Odéon)։

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer։ Ծախքերու մասնակցութիւն։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme; Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en1925,R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 6 JUIN 1952 Ուրբաթ 6 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6781-Նոր շրջան թիւ 2192 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ ՀԱՇՈՒԵԼՈՎ...»

Ըսինք թէ ե՛ւ լաւատեսութիւն ե՛ւ յոռետեսութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, անցեալ շաբթու ստորագրուած համաձայնութեանց առթիւ:

Օրուան վարիչները եւս պատրանքներ չունին: Վճռական դիրք մը բռնելով հանդերձ, անոնք ալ բնազդաբար կ'ըմբռնեն կացութեան արտակարգ փափկութիւնը:

Անշուշտ այդ մտահոգութիւնն էր որ ըսել կու տար Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարին, Մայիս 26ի եւ 27ի դաշնագիրներու ստորագրութեան առթիւ. — «Հաշուելով բոլոր վտանգները»:

Կը նշանակէ թէ աչք առած են զանազան վտանգներ, կանխելու համար բուն ողբերգութիւնը,— Երրորդ աշխարհամարտ մը:

Ինչ որ կը կատարուի մեր աչքերուն առջեւ, իր նմանը չունի ժամանակակից պատմութեանմէջ:

Փորձեցէք ամփոփել եւ դատել. —

Անհամար դաշնագիրներ: Փոխադարձ ապահովութեան պայմանագիրներ: Ցարահուն զինարշաւ: Զինուորական գօտիներ եւ հիւլէական փորձեր: Եւրոպական բանակ եւ անջատ հաշտութիւն Ճափոնի եւ Գերմանիոյ հետ:

Միեւնոյն ատեն բացառիկ տնօրինութիւններ՝ ներքին խլրտումներու դէմ: Զօրացում հակաբոլշեւիկ պայքարի: Բազմազան ծրագիրներ՝ տնտեսական բարօրութեան համար:

Եւ վերջապէս լեռնակուտակ վարկեր՝ ի խնդիր ազատ աշխարհի պաշտպանութեան:

Այս բոլորը տեղի կ'ունենան հրապարակաւ, յարգանքի հրաւիրելու համար ամեհի եւ անսանձ ուժ մը որ կը կոչուի Խ. Միութիւն:

Իրազեկներ հեռանկարը պղտոր կը տեսնեն մասնաւորապէս անոր համար որ, այդ հսկայական ուժը ոչ միայն զաղտնի կը գործէ, այլեւ առաջնակարգ վարպետ մը դարձած է դիւանագիտական խաղերու:

Ազատ աշխարհը, ամէնէն հզօր պետութենէն մինչեւ ամէնէն անճար ժողովուրդը ի զուր կը փորձեն որեւէ յստակ խօսք, որեւէ պարկեշտ յանձնառութիւն լսել Մոսկուայէն, ծանրակշիռ հարցերու առթիւ:

Լենին - Սթալին եւ ընկ. կը յաւակնէին արմատէն չորցնել զաղտնի դիւանագիտութիւնը: Բայց հաստատեցին քաղաքական կեղծիքներու եւ արիւնազանգ դաւերու դարբնոց մը, որ յաճախ կը գերազանցէ քաղքենի - դրամատիրականը:

Ահա թէ ինչո՛ւ մտահոգ են իրականխաղաղութեան եւ ազատութեան բարեկամները, հակառակ Մոսկուայի թռցուցած աղաւնիներուն:

Արեւմտեան ճակատը անշուշտ ի վիճակի է հակազդելու սարքուած դաւերուն, քաղաքական թէ ռազմական գետնի վրայ:

Անոր պատրաստութիւնները կը յայտնեն անսասան վճռականութիւն եւ հզօր կամք, չարը խափանելու համար:

Խաղաղասէր մարդկութիւնն ալ այդ հաւատքը ունի, հակառակ վայրերան գուշակութեանց:

Եւ սակայն, մղձաւանջ մը բոլորին վրայ կը ճնշէ կապարի ծանրութեամբ, —

Ինչո՞ւ այս ահագին, անհնարին զոհողութիւնները, երկու աշխարհասասան պատերազմներէ վերջ:

Ինչո՞ւ ազգերը նորէն զինուէին մինչեւ ակռաները, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան: Մարդկութիւնը չի՞ կրնար հրաշք մը գործել, իր իսկ փրկութեան համար, փոխանակ դանակ եւ ժանիք սրելու, փոխադարձաբար...

Անշուշտ կրնայ,— եթէ առաջին քայլը առնէ այն հսկայական դիկտատուրան որ իր հարթիչ գլանին տակ առած է միլիոնաւոր ժողովուրդներ: Եթէ ճանչնայ մեծին թէ փոքրին ինքնորոշման իրաւունքը, քաշուելով իր աշխարհագրական սահմաններուն մէջ: Եթէ ...

Կրնաք անսահման երկարել «եթէ»ներուն ցանկը: Եւ այն ատեն ձեր առջեւ պիտի պարզուի հեռանկար մը որ իսկապէս վրդովիչ է:

Ամէն պարագայի մէջ, մէկ մխիթարանք ունինք, — խաղաղութեան եւ ազատութեան ճակատին զօրացումը՝ մէկ տարիէն միւսը:

Շ.

Մայիս 28ը Ամերիկայի մէջ

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — «Հայրենիք» Մայիս 23ի թիւին մէջ հրատարակած է Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետին՝ Ճօզըֆ Ս. Քլարքի հետեւեալ յայտարարութիւնը, Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ, անգլերէն բնագրով եւ հայերէն թարգմանութեամբ. —

ՆԿԱՏԵԼՈՎ որ 28 Մայիս 1952 թուականը Հայաստանի Անկախութեան երեսունեւչորրորդ տարեդարձն է եւ այս տարի եւս կը տօնուի Միացեալ Նահանգներու գլխաւոր քաղաքներուն մէջ հաստատուած Հայերուն կողմէ.

ՆԿԱՏԵԼՈՎ որ Ֆիլատելֆիա քաղաքին Հայերը պիտի տօնեն այդ օրը՝ առանձին պաշտամունք կատարելով իրենց եկեղեցիներուն մէջ, ինչպէս նաեւ հանդէս մը տալով «Ինտիփենտընս» Հոլի մէջ եւ հրապարակային ժողով մը սարքելով Պէլվիու - Սթրէթֆըրտ պանդոկին մէջ.

ՆԿԱՏԵԼՈՎ որ Հայերը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ հաւատարիմ կը մնան ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն եւ կը մերժեն համայնավար աշխարհակալութիւնը, ի մտի ունենալով որ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը ստեղծուեցաւ Համաշխարհային առաջին մեծ պատերազմին եւ ճանչցուեցաւ Միացեալ Նահանգներուն կողմէ.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ որ Ամերիկայի Հայերը միշտ, կորովի կերպով, մատնանիշ ըրած են մարդկութեան՝ խորհրդային համատիրութեան վտանգը եւ այս տարի, իրենց անկախութեան հռչակումին տարեդարձին առթիւ, անգամ մը եւս կը նուիրեն իրենց ճիգերը՝ ոչ միայն հայ ժողովուրդին, այլեւ, ամբողջ աշխարհի մէջ, բռնակալ վարչաձեւերու տակ տառապող հպատակ փոքրամասնութեանց վերջնական ազատագրութեան աշխատանքին.

Ես, Ճօզըֆ Ս. Քլարք կրտսեր, Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետս, ներկայիւս կը հռչակեմ 1952ի Մայիս 25ի կիրակին, Հայաստանի Անկախութեան ճանաչման, ինչպէս նաեւ աշխարհի ճնշուած ժողովուրդներու դատին Նուիրուած Օր մը:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ծննդեան 100ամեակը տօնուած է Հայաստանի մէջ, ինչպէս հաղորդեց Երեւանի ռատիօն, Մայիս 22ին: Այս առթիւ խօսնակը կ'ըսէր թէ Պետրոս Դուրեան առաջինն եղաւ որ հայ բանաստեղծութեան մէջ ներմուծեց աշխարհաբարը: «Թէեւ գրուած իր ժամանակին Թրքական բռնակալական վարչաձեւին տակ, Պետրոս Դուրեանի բանաստեղծութիւնները իրենց գեղարուեստական բարձր արժանիքներով, այսօր եւս կը հանդիսանան իբրեւ սրտագրաւ գործութիւններ սովետական մարդկանց համար»:

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ֆրանսական դեսպանները Յունիս 11ին ժողով մը պիտի գումարեն Անգարայի մէջ, նախագահութեամբ Պ. Մորիս Շումանի: Օրակարգին մէջ կը գտնուին քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ համայնավար ցուցարարներ ֆրանսական դեսպանատան պարտէզը մտնելով, քարեր նետեցին եւ այրեցին կառք մը, որ կը պատկանէր պաշտօնեայի մը: Ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեց:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ փաստաբանները որոշեցին գործադուլ հռչակել, Յունիս 7ին եւ 8ին, բողոքելով պաշարման վիճակին դէմ: Պաշտօնապէս ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Հոկտեմբերին: — Անգլիացի ենթասպայի մը դիակը գտնուեցաւ Ֆայէտի բնիկներու թաղամասին մէջ (Սուէզի շրջան), ուր Անգլիացիներուն արգիլուած է մտնել գիշեր ատեն:

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան սահմանագծին վրայ կարմիր պահակները վիրաւորեցին ամերիկացի զինուորական ոստիկան մը եւ կրակ բացին Ֆրանսական շրջանին պահակներուն վրայ: Դաշնակիցները նոր միջոցներ ձեռք առին: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կը տիրէ երեք դաշնակիցներուն միջեւ եւ թէ երբեք պիտի չլքեն Պերլինը:

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ՁԱԽՈՂՈՒՄԸ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՅՑԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ, ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱԶԻՒ 2 %Ը ՊԱՏԱՍԽԱՆԱԾ ԵՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԻՆ

Երկու օրէ ի վեր տեղական թերթերը մանրամասն տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ համայնավար կուսակցութեան սարքած ընդհ. գործադուլի ձախողման մասին:

Ամէնքն ալ ամբողջովին ձախողած հռչակելով ընդհ. գործադուլը, խորագիրներ կը դնեն համաձայն իրենց հայեցողութեան: Ընկերվարական պաշտօնաթերթը, Le Populaire, «աննախընթաց» կը կոչէ ձախողանքը: Միւս թերթերն ալ մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ Ֆրանսացի աշխատաւորները յաղթանակ մը տարին, անտեսելով համայնավարներուն կոչը:

Ներքին Նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրապարակեց այս առթիւ. —

«Կատարեալ ձախողանքի մը յանգեցաւ, այս առտու (չորեքշաբթի) Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. գործադուլի համայնավարական կոչը: Ամբողջ երկրին մէջ, Ֆրանսայի աշխատաւորներուն հազիւ 2 %ը պատասխանեցին այն քաղաքական կարգախօսին զոր կը փորձէին պարտադրել իրենց: Փարիզի եւ փարիզեան շրջանին մէջ, հակառակ մասնաւոր նշանախօսքերու, հանրակառքերը, մեթրօն, կառախումբերը բանեցան եւ կը բանին սովորականին պէս: Ոչ մէկ դասալքութիւն հանրային սպասարկութեանց եւ ջուրի, կազի եւ ելեկտրականութեան բաշխումին մէջ: Կարգ մը մետաղագործական հաստատութեանց մէջ ջանքեր կը կատարուին խռովարար տարրերու կողմէ: Ռընոյի մէջ բռնութիւններ կատարուած են պաշտօնէութեան վրայ՝ խռովարարներու կողմէ: Հանքային շրջաններուն մէջ աշխատանքը կը կատարուի սովորականին պէս: Ոչ մէկ դասալքութիւն հանրային վարչութեանց եւ թղթատարական սպասարկութեան մէջ»:

Նոյն օրը ներքին գործերու եւ փոխադրութեանց նախարարները հաստատեցին այս տեղեկութիւնները՝ նախարարական խորհուրդին մէջ:»

Երէկ թղթատարական վարչութիւնը մասնաւոր զեկոյցով մը կը հաղորդէր թէ 240.000 պաշտօնեաներէն միայն երկուքը բացակայ էին եւ անմիջապէս կախակայուեցան:

Թերթերը եւ ձեռնհաս իշխանութիւնը ընդհ. գործադուլին ձախողումը կը վերագրեն անոր քաղաքական հանգամանքին, դիտել տալով թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ համայնավար կուսակցութիւնը իրենք ալ կը հաստատեն այս պարագան:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԴԷՊՔԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի օր, միակ ծանր դէպքը պատահեցաւ Ռընոյի հաստատութեան մէջ, որ համայնավարական միջնաբերդ մը կը համարուի, եւ ուր հինգ հոգի վիրաւորուեցան ընդհարումներու հետեւանքով: Գործադուլի կուսակիցները յաջողած էին կտրել ելեկտրական հոսանքը, անշարժութեան դատապարտելով ամբողջ հաստատութիւնը: Թերթերը կը գրեն թէ ընդհարումներու ընթացքին բանթողները ծեծեցին երկու թղթակից լուսանկարիչներ, խորտակելով անոնց գործիքները:

Առտուն կանուխէն ոստիկաններ եւ շրջուն պահակներ դիրք բռնած էին հաստատութեան շուրջը: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, բանուորները մեծ մասով տրամադիր էին աշխատելու, բայց երբ ելեկտրական հոսանքը դադրեցաւ, ստիպուեցան նստուկ գործադուլ կատարել:

Թերթերը կը գրեն թէ այդ օրը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին 30.000 ոստիկաններ, անկարգութիւնները խափանելու համար, բայց փոքրաթիւ խումբեր միայն երեւցան բանուկ պողոտաներուն վրայ: Բազմաթիւ շրջուն պահակներ եւ ոստիկաններ տեղաւորուած էին Պուլոնյի անտառին եւ Սէն Քլուի զարաստանին մէջ: Ճառեր ալ խօսուեցան Ռընոյի գործարաններուն առջեւ:

Ոստիկանութիւնը երեքշաբթի գիշեր չէզոքացուցած էր արհեստակցական միութեանց 66 պատուիրակներ, արգելարան մը փոխադրելով: Ամէնքն ալ ազատ արձակուեցան չորեքշաբթի գիշեր:

Քաղաքին 2000 հանրակառքերէն հինգը միայն չբանեցան չորեքշաբթի օր: «Թաքսի»ներու կառավարներն ալ մեծ մասով չէին հետեւած գործադուլի կոչին:

Դէպք մըն ալ Փարիզի արուարձաններէն Մոնթրէօյլի մէջ պատահեցաւ (Ժաք Տիւքլոյի ծննդավայրը): Քաղաքապետութեան պաշտօնեաները դադրեցուցին աշխատանքը եւ ընդհարումներ ունեցան ոստիկանութեան հետ:

Գալով գաւառի, անկարգութիւն մը պատահեցաւ Թուլուզի մէջ, ուր ցուցարարները քարեր նե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՄՏՔԻ ՎԱՍՏԱԿԸ

Տարակոյս չկայ, որ մեր ժողովուրդը աշխարհի ամէնէն օժտուած ժողովուրդներէն է :

Հին է, հազարամեակներու հետ կապուած մեր պատմութիւնը, եւ, հետեւաբար, հին է նաեւ մեր Մտքի վաստակը :

Լուռ է պատմութիւնը հայ ժողովուրդի հին օրերու մասին, լուռ է մանաւանդ հայ մտքի ու մշակոյթի առաջին նուաճումներուն մասին :

Հազիւ քանի մը բեկոր, որոնք կը պատմեն ամբողջութեան, անոր արժէքին ու գեղեցկութեան մասին : Մեր բանահիւսութիւնը, — ժողովրդական զրոյցները, հէքեաթները, ինչպէս նաեւ երգերը իրենց մէջ կը ծրարեն դարերու ստեղծագործութիւնը :

Յետոյ, մեր Մտքի ու Մշակոյթի փառքին դարը, Ե. Դարը՝ իր ինքնագիր ու թարգմանածոյ արժէքներով :

Բայց թողունք հին ժառանգութիւնը, որով կրնանք հպարտ ըլլալ :

Իրաւունք պիտի չունենայինք հպարտանալու, եթէ յաջորդական սերունդները իմացական ու զգացական նոր արժէքներ չարտադրէին :

Նոր դարերը կուգան աւելնալու հիներուն վրայ, ըսելու համար, թէ այս ժողովուրդը, հակառակ իր տեսած արիւնին ու իր անցուցած փոթորիկներուն, կը մնայ ստեղծագործ : Ստեղծագործած է ան՝ հալածանքի օրերուն, տարագրութեան մէջ, անապատներուն ու պանդխտութեան մէջ, ինչպէս ազատութեան ու փառքի օրերուն : Մեծութեան ու հարստութեան թուականներուն, ինչպէս նուաստութեան ու աղքատութեան օրերուն : Ոչ փառքը թմրութեան ու սնապարծութեան, հետեւաբար, անգործութեան տարած է զայն, ոչ ալ անպատմելի դժբախտութիւնը յուսահատութեան մատնած :

Մեր օրերուն՝ կը շարունակուի հերկը : Բաժան-բաժան, կտորակուած ճակատագրով, բայց հոգեպէս միացեալ, Հայը կը շարունակէ աշխատիլ, հարստացնել իր ազգային գանձը, նոր ու թանկագին արժէքներով :

Բացառիկ պայմաններու մէջ կ'ապրինք սակայն, քանի մը տասնամեակէ ի վեր :

Մտահոգ ենք մեր ապագային համար : Պիտի մնա՞նք այս կացութեան մէջ՝ այնպէս ինչպէս մնացած ենք դարերով. պիտի անցնե՞նք փոթորիկը, ինչպէս անցուցած ենք մինչեւ այսօր : Հարցումներ՝ որոնք կը պարտադրուին մեզի, մեր դժնդակ պայմաններուն հետեւանքով :

Մեր գոյութեան պայքարը կը մղենք, աւելի քան երբեք ուժգնութեամբ : Կը պայքարինք, առանց արիւնի այս անգամ, բայց արիւն կորսնցնելով, ապազգայնանալով, մաշելով հոգեպէս, տկարանալով զգացումներով : Բայց կը հաւատանք, որ պիտի անցնինք այս տխուր թուականէն ալ : Արթուն է դեռ հայ հոգին. թարմ ու գործօն հայ միտքը, ատոր համար ալ համազգային պայքարի լծուած ենք, հասնելու համար մեր գերագոյն նպատակին .— հայ ժողովուրդի գոյութեան պահպանումը, ազատութեան ու բարգաւաճութեան մէջ :

Այս նպատակին հասնելու համար է մեր պայքարը՝ քաղաքական գետնի վրայ. մեր դատին հետապնդումը՝ մեր ճակատագիրը լուսաւորելու եւ ազատագրելու համար : Նոյն ձգտումն ունի մշակութային մեր աշխատանքը .— դպրոցներու հիմնում, հայ լեզուի պահպանում, հայ գրականութեան զարգացում :

Այս պայքարին մէջ, մասնաւոր տեղ մը ունի հայ Մտքի վաստակը ժողովրդականացնելու գործը : Հայ մտքին ու մշակոյթին արդիւնքը, դարերով դիզուած, հեռու է մեր ժողովուրդէն : Պահեստի մեծ ուժ մըն է ան սակայն, որ կրնայ աւելնալ մեր նուազած ուժերուն վրայ եւ սրտապնդել մեզ :

Կենսական, բազմարդիւն գործ է դպրոցներու հիմնումը՝ մասնաւոր ֆոնտերով : Կրթական հաստատութիւններու ցանցով միայն կարելի է նորահաս սերունդները հայ պահել :

Ինչո՞ւ սակայն, այս աշխատանքին մէջ, մոռացութեան տրուի հայ վաստակը : Ինչո՞ւ չկազմուին մշակութային ֆոնտեր, հիմնադրամներ, վերահրատարակելու համար հին գրողներու գործերը եւ հրատարակելով նորերունը, մատչելի դարձնելով զանոնք բոլորին : Ամէնէն աւելի պատահականութեան ձգուած ճակատը՝ հրատարակչական ճակատն է մեր մէջ, մինչ ուրիշ ժողովուրդներու կեանքին մէջ, առաջին գծի վրայ կուգայ ան :

Հայ տուները, սրահները ինչպէս հանրային հաստատութիւնները պէտք է ողողուին հայ գիրքերով, հին ու նոր սերունդներու միջեւ կապը պահելու եւ անոնց մտքին ու սրտին ուժը մեզի հետ ունենալու համար :

Թողունք շատ հիները, բայց ունինք գրեթէ ժամանակակից ականաւոր գրողներ, որոնք կը մնան անմատչելի մեր ժողովուրդին .— Գրիգոր Օտեանի նման դէմք մը անտիպ է, մեծ մասով. Եղիա Տէմիրճիպաշեանի նման մեծգրագէտ մը բոլորովին անտիպ է. հազիւ կը ճանչնանք Զրաքեանը. Օշականի գործերը կը մնան կէս. Աղբալեանէն երկու գիրք ունինք միայն. Վարուժանն իսկ մոռնալու վրայ ենք : Այս դէմքերէն ամէն մէկը սակայն դպրոցի մը նշանակութիւնը կրնայ ունենալ, եթէ ոչ աւելին :

Ինչ բախտաւորութիւն, որ Գալիֆորնիոյ մէջ երկու ընկերներ ունեցանք, որոնք անձնական զոհաբերութեամբ, փրկեցին Ռուբէնի թանկագին վաստակը : Զենք գիտեր ճակատագիրը եղած հրատարակութեան, որ անշուշտ քանի մը տասնեակ հազար արժեց : Հայ ժողովուրդը պիտի գիտնա՞յ գնահատել եղած զոհողութիւնը եւ Ռուբէնը իր տունն ունենալ շարունակ, իբրեւ խորհրդակից, խօսակից ու սրտակից, եւ Ռուբէնի հետ՝ մեր սքանչելի ֆետայիներու փաղանգը :

Պիտի ուզէինք որ ամէն հայու տունէ ներս մտնէր Ռուբէնի այս գործը, «Հայ Յեղափոխականի մը Յիշատակները» անունով անմահացած :

Պիտի ուզէինք, ամէնէն աւելի, որ մտածէինք ազգովին՝ հայ Մտքի վաստակը օգտագործելու, ժողովրդականացնելու մասին :

Գնահատելի ջանքեր կ'ըլլան հայ կրթական գործը կազմակերպելու, հոս թէ արտասահմանի մէջ : Ինչո՞ւ, զուգընթացաբար, չկազմակերպել նաեւ հայ Մշակոյթի ճակատը, հրատարակչականի մը հիմնումով : Հայ դպրոցին հայ գիրքը կրնայ հրաշք գործել, ազգային ոգիի պահպանման ու արծարծման մէջ :

Պիտի կրնա՞նք ըմբռնել ձեռնարկին կարեւորութիւնը, մեր գոյութեան պայքարին մէջ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Ե՞րբ քրիստոնեայ դարձանք

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մայիս 22ին, Le Cadetի վերնայարկը :

Նախագահը, Մ. Պարսամեան ներկայացուց օրուան դասախօսը, Հ. Ներսէս Ծ. Վ. Ակինեան, իբրեւ հմուտ պատմաբան, ճշմարտութեան հետամուտ՝ բազմավաստակ պրպտող՝ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց որ սիրայօժար յանձն առած էր դասախօսութիւնը :

Հ. Ակինեան նիւթին անցնելէ առաջ յայտնեց թէ պիտի ներկայացնէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը, նախ՝ ըստ աւանդութեան եւ ապա ըստ ներքին եւ արտաքին նոր տուեալներու, հետեւաբար ունկնդիրները պէտք չէ գայթակղին, երբ պատմական փաստերու վրայ հիմնուելով՝ ստիպուի աւանդութենէն զեղչել կարգ մը հատուածներ :

Ահաւասիկ իր դասախօսութեան հիմնական մասերը .—

Գրիգոր Լուսաւորիչ ընդունուած է իբրեւ հայ ազգին պաշտօնական քարոզիչը : Գաղափարը հիմնուած է Մ. Խորենացիի եւ Ագաթանգեղոսի պատմութիւններուն վրայ, ըստ որոնց Արտաշէս Սասանեան երբ Հայաստանի վրայ յարձակեցաւ, չարաչար պարտութիւն մը կրեց Խոսրով Ա.էն, սակայն բնաւորութեամբ չափազանց վրէժխնդիր ըլլալով, յաջողեցաւ ի վերջոյ Հայոց Թագաւորը դաւադրաբար սպաննել, պարթեւ Նախարար Անակի ձեռքով : Նախարարի որդին՝ Գրիգոր, ու Խոսրովի որդին՝ Տրդատ, յաջողեցան փախչիլ Հայաստանէն : Գրիգոր հասաւ Կեսարիա, ապաստանեցաւ քրիստոնեայ ընտանիքի մը մօտ ու որոշեց քաւել իր հօրը վատ արարքը :

Երբ Տրդատ Հայոց Թագաւոր հռչակուեցաւ Դիոկղետիանոս կայսեր կողմէ, Գրիգոր Հայաստան վերադարձաւ, սակայն երբ ան մերժեց կռապաշտական կուռքերուն երկրպագել՝ Տրդատ զայն Խոր Վիրապը նետել տուաւ : Տասներեք տարիներ անցան, Գրիգոր բժշկեց խոզակերպուած Տրդատ Թագաւորը որ զինքը ղրկեց Կեսարիա եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար : Երկիր դարձին, քարոզչական գործին լծուեցաւ, սակայն միանձնական կեանքի պահանջը զգալով դարձաւ ճգնաւոր : Իր վախճանի մասին Ագաթանգեղոս ոչ մէկ տեղեկութիւն կուտայ :

Ահա այս է աւանդութիւնը, որ սակայն կը պարունակէ պատմական եւ ժամանակագրական շատ մը սխալներ եւ չի համապատասխաներ ժամանակակից ընդհանուր պատմութեան :

Ագաթանգեղոսի գործը ունեցած է քանի մը տարբեր խմբագրութիւններ 490 թուականին : Հայերէն Ագաթանգեղոսը փոխառութիւն մըն է Զ. դարու արաբական եւ յունական թարգմանութիւններէ, ու Լուսաւորչի չարչարանքներու պատմութիւնը համադրուած է 14 տարբեր սուրբերու մարտիրոսութիւններէն, առնուած դէպքերով :

Երբ հարցը քննենք պատմագիտական ակնոցով, յայտնի կ'ըլլայ որ եթէ Տրդատ ու Գրիգոր, Արտաշէսի արշաւանքին ժամանակ փախան Հայաստանէն՝ այդ կրնար պատահած ըլլալ մօտաւորապէս 230 թուականին, բայց երբ անոնք կրկին հրապարակ կուգան պէտք է որ երիտասարդ եղած ըլլային : Կ'ըսուի թէ Գրիգոր Լուսաւորիչ մօտ 100 տարի քարոզութիւն ըրաւ, գործ մը՝ որու համար երիտասարդական կորով եւ ապա ուրեմն տարիքի փոքրութիւն անհրաժեշտ են :

Արտաշէս ասպարէզ կուգայ 224ին եւ կը մեռնի 240ին : Մեզի ծանօթ չէ թէ ան Հայաստան արշաւա՞ծ է, սակայն վստահ գիտենք թէ իր որդին՝ Շապուհ Հայաստան եկած է 250ին : Այս թուականները չեն համապատասխաներ ոչ միայն Լուսաւորչի թուականներուն, այլ եւ իր յաջորդներուն, ինչպէս Արիստակէս, Վրթանէս, Յուսիկ եւ Ներսէս՝ Յուսիկի թոռը որ վախճանած է 372ին եւ որու կաթողիկոսութեան շրջանը 34 տարի տեւած է :

Այսպէսով, երբ պակսեցնենք 34 տարի իր վախճանման թուականէն, Ներսէսի հետ կը հասնինք 338 թուականին : Այս բոլորի մասին հայ պատմաբանները նոյն իսկ Օրմանեան՝ լռութիւն կը պահեն : Հետեւաբար, քննութեան նոր ուղի մը փնտռելու է որ հաշտեցնէ քաղաքական եւ եկեղեցական պատմութիւններու թուականները :

Սոզոմենոս, 446ին իր գրած Եկեղեցական պատմութեան մէջ կ'ըսէ թէ « Հայաստան քրիստոնէացաւ Գրիգոր Լուսաւորչի կողմէ, Տրդատ Թագաւորի օրով, արքունիքի մէջ կատարած հրաշքի մը շնորհիւ » :

Եւսեբիոս, նաեւ կ'ըսէ թէ « երբ 312ին Մաքսիմինոս Հայաստանի վրայ յարձակեցաւ, այս վերջինս արդէն շատոնց է ի վեր քրիստոնէացած էր » : Արդ՝ կը հետեւի թէ Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը այնքան արմատացած էր որ, այդ իսկ հանգամանքին համար յարձակում կը կրէր : Բայց դժուար է հաւատալ թէ նման արմատացում մը կարելի էր իրագործել այդքան կարճ ժամանակի մէջ :

Նոյն Եւսեբիոս եպիսկոպոսը ուրիշ առթիւ մը կը պատմէ թէ «Աղեքսանդրիոյ Դիոնիսիոս պատրիարքը Հայոց Մերուժան եպիսկ.ին ապաշխարութեան վրայ թուղթ մը գրած է» : Այս թուղթին թուականը յայտնի է — 254 : Ուրեմն յստակ եւ որոշ է թէ այդ թուականին Հայերը ոչ միայն եպիսկոպոս ունէին, այլ եւ նման կրօնաւոր մը ունենալու համար, բաւական քրիստոնէացած ժողովուրդ ունէին :

Դիոն Կասիոս կը վկայէ թէ Տրդատ Հայաստանի թագաւոր եղաւ 217ին, իր հայրը Խոսրով Կարակալլա կայսեր կողմէ դաւադրաբար Անտիոք կը հրաւիրուի ու կը մեռնի 216ին :

Այսպէսով մենք կրնանք հիմնուիլ երկու կարեւոր թուականներու վրայ, 217 եւ 297 :

297ը այն թուականն է երբ, ըստ Փաւստոս Բիւզանդացիի — Ներսեհ պարսիկ թագաւորը Հայաստան արշաւեց : Հայաստանի թագաւորը՝ Տիրան, կուրացած ու տարուած է Պարսկաստան իսկ թագաւորի որդին՝ Արշակ, փախած եւ ապաստանած է հռովմէական հող : Երբ Հռովմէացիները կը վերագրաւեն Հայաստանը, Արշակ կը հռչակուի թագաւոր :

Ուրեմն, այդ 297ը թուականէն դէպի ետ կրրնանք զետեղել մեր թագաւորները : Տիրան թագաւորած է 17 տարի, Խոսրով՝ 13էն 15 տարի, այսպէսով կը հասնինք 270 թուականը : Գիտենք որ 270էն 253՝ պարսկական գրաւման շրջան է : Ուրեմն այն թագաւորը որ հայկական բանակով Զինոպիա թագուհիին հետ դէպի Եգիպտոս արշաւեց, Տրդատի որդին՝ Խոսրով Բ.ը պէտք է ըլլայ որովհետեւ Տրդատ 253ին էր որ փախաւ ու ապաստանեցաւ Հռովմայեցիներու մօտ :

Յարդ ընդունուած ժամանակագրութիւնը, Տրդատ, Խոսրով, Տիրան թագաւորները 300էն վերջ կը զետեղէ, մինչ իրականութեան մէջ, անոնք ապրած են 297էն դէպի առաջ ընթացող ժամանակամիջոցին :

Ուրեմն, 300 թուականին սկիզբը Արշակ անուն թագաւոր մը ունինք որու զաւակը Տիրան Բ.ը ըլլալու է, որ իր կարգին հայրն է Արշակ Գ.ին (350—367) : Ինչպէս յայտնի կ'ըլլայ, երկու թագաւորներ Արշակ Բ. եւ Տիրան Բ. Փաւստոս Բիւզանդացիի կողմէ գիտակցաբար դուրս ձգուած են պատմութենէն որպէսզի կարելի ըլլայ նոյն 50 տարիներու ընթացքին մէջ տեղաւորել մնացեալ թագաւորները :

Նոյն փաստերուն վրայ հիմնուելով, կարելի է եզրակացնել թէ Հայաստանի քրիստոնէութեան դարձը 300 թուականէն շատ աւելի առաջ տեղի ունեցած է : Եկեղեցական պատմութիւնն ալ պէտք է քննուի նոյն տեսակէտով, հիմնուած արտաքին պատմութեան փաստերու վրայ :

Առաջին հերթին, ունինք Վրաց իշխան Բակուրի տեղեկութիւնները որ մեզի հասած են Փաւստոս Բիւզանդացիի յունարէն բնագրէն, գրի առնուած ամէնէն ուշը 387ին :

Երբ 294ին, Երուսաղէմի մէջ սոյն իշխանին կը հարցնեն իր երկրին քրիստոնէացման պարա-

Մայիս 28ը Լոնտոնի մէջ

ԼՈՆՏՈՆ, 29 Մայիս, (Յառաջ).— Այս տարի ալ տօնեցինք Մայիս 28ը, ի ներկայութեան գիտակից հայրենակիցներու :

Վստահ էինք թէ այս տարի Լոնտոնի Համայնական Խորհուրդը եւ Հայկական Միութիւնը միասնաբար պիտի ստանձնեն տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը եւ գրոյցներ ալ կը շրջէին : Մայիս 28ը կը մօտենար, բայց ոչ մէկ աշխատանք: Երեք շաբաթ առաջ նամակ մը գրեցինք Համայնական Խորհուրդի պատուակալ նախագահին՝ Պ. Ս. Քիւրքճեանի, խնդրելով որ Համայնական Խորհուրդը ստանձնէ Մայիս 28ի տօնակատարութեան կազմակերպումը: Շաբաթ մը ետք բերանացի պատասխանուեցաւ թէ ժամանակը կարճ է, պէտք էր 3—4ամիս առաջ լուր տալ իրենց :

Այս խուսափողական պատասխանը ստիպեց մեզ անմիջապէս գործի ձեռնարկել: Առանց ուեւէ մէկու նամակ ուղղելու, բերանացի լուր տուինք մեր ծանօթներուն: Եւ ճիշդ Մայիս 28ին չորեքշաբթի գիշեր ժամը 7.30ին Bedford ճաշարանի սեղաններու աթոռները բոլորն ալ գրաւուած էին: Ճաշարանի պատերը զարդարուած էին հայկական դրօշով եւ անմահ հայ հերոսներու նկարներով : Կը նախագահէր Շապին Գարահիսարցի Պ. Քէօչէկեան, ընկերակցութեամբ Պ. Եր. Ամատունիի: Նախագահը ճառ մը խօսելով փառաբանեց Մայիս 28ը, եւ անոր հիմնադիրները: Խօսեցաւ նոյնպէս երիտասարդ ուսանող ընկեր Ռոստոմ Տէր Ստեփանեան: Ընկերը ցաւ յայտնեց որ այսպիսի պատմականթուական մը բոլոր գաղութի միացեալ ջանքերով չի տօնուիր: Իտալահայ գաղութի ծանօթ անդամներէն Պ. Արթին Բունիաթեան, որ ժամանակին ծառայած է Հ. Հանրապետութեան բանակին, մտերմօրէն իր յիշատակները պատմեց:

Լոնտոնի ուկրայնական թերթին խմբագրապետը՝ M. Dobrianskyj անգլերէն խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ եւ գրուատեց հայ ժողովուրդին ազատ եւ անկախ ապրելու տենչը: Այս տողերը գրողը արտասանեց Սիամանթոյի «Կախաղաններու կատարէն»ը: Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ խմբերգներով, մինչեւ գիշերուան ժամը 12:

Մայիս 24ին, շաբաթ գիշեր Վրացիներն ալ տօնեցին իրենց անկախութեան տարեդարձը: Իրենց սրահի բեմին վրայ մեր տարագիր հայկական դրօշն ալ պարզած էին:

Ականջը խօսի մեր «Հայաստանասէր»ներուն :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ղանները, անոր պատասխանը ոչ մէկ Թագաւորի եւ կամ քաղաքի անուն կը պարունակէ: Այս գանցառումը խորհրդաւոր կը թուի մեզի :

Ան այսպէս կը պատմէ.— «Մայրաքաղաքին մէջ, տղեկ մը հիւանդացած է, ոչ ոք կը յաջողի բժշկել զայն, տղեկին մայրը, յուսահատ, կը դիմէ դերի կնոջ մը, որ հողիներու վրայ ազդող բժիշկի մը համբաւը ունէր: Գերի կինը կ՚աղօթէ տղեկին վրայ, ու ան կ՚առողջանայ եւ այս լուրը կը տարածուի ամէն կողմ» :

«Օր մը Հայոց Թագուհին կը հիւանդանայ : Ոչ մէկ բժիշկ կը յաջողի դարմանել զայն: Գերի կնոջ կը դիմեն որ երկու պայման կը դնէ զայն բժշկելէ առաջ, նախ որ Թագուհին իր ոտքը պիտի գայ եւ ապա պիտի ճանչնայ իր, գերիին Աստուածը: Թագուհին կ՚ընդունի եւ կը բուժուի»:

«Ժամանակ մը վերջ, երբ Թագաւորը որսի ելած էր անտառներ, սաստիկ խաւար մը կը պատէ երկիրը: Զարհուրած Թագաւորը, օգնութեան կը կանչէ իր աստուածները, սակայն անօգուտ: Ճարահատ կը դիմէ իր կինը բժշկող գերիին Աստուծուն, խոստանալով ինքն ու իր ամբողջ երկիրը իր հաւատքին դարձնել եթէ յաջողի խաւարը փարատել»:

«Կէս օրին, արդէն, արեւի խաւարումը լրացած էր»: Այս խաւարման թուականը ճշդուած է Հոկտեմբեր 218 թուական, Դիոն Կասիոս եւս կը յիշէ այս խաւարումը որ տեղի է ունեցած առաւօտեան10էն 11ին երբ ինք Բերգամա կը գտնուէր:

«Թագաւորը իր խոստումը կը յարգէ ու եկեղեցի մը կառուցանել կուտայ օգտագործելով հեթանոսական մեհեանի մը վեց սիւները, որոնց 5ը գետեղուած՝ բայց 6րդը անկարելի կ՚ըլլայ տեղէն շարժել առանց գերի կնոջ հրաշագործ միջամտութեան :

«Գերի կինը այնատեն կը յայտնէ թէ ինք իր ընելիքը աւարտած է եւ թէ այժմ պէտք է կեսարիայէն եպիսկոպոս մը բերել քարոզելու համար» :

(Մնացեալը յաջորդով)

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Հիւանդանոցին հիմնադրութեան 120ամեակը տօնուած է Մայիս 24ին: Առտուն պատարագ մատուցուած է, իսկ կէսօրէ վերջ ճաշ մը տրուած է, Փառք Օթէլի մէջ, մասնակցութեամբ 300 սեղանակիցներու: Նախագահած է բժշկապետ Տոքթ. Զաքար Դարվէր եւ խօսած է 80ամեայ Պ. Թ. Կեսար: Հանգանակութեան արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին, սակայն այս տարի իբրեւ նորութիւն իւրաքանչիւրին բաժնուած է զոյգ պահարաններ որպէսզի միւսները չգիտնան թէ որքան կուտայ քովինը: Հանդէսին փակման խօսքը բրած է Գարեգին պատրիարքը, չեշտելով թէ հիւանդանոցը հիմնուած ատեն ժառանգաւորաց վարժարանի մըն ալ կապուած էր եւ պէտք չէ բաժնել զուեթի գգացումը կրթասիրութեան գաղափարէն :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հայ Օգն. Միութեան Պատգմ. ժողովը գումարուած էԱպրիլ26ին, ի ներկայութեան Պերիւայի, Գարտոպայի, Մօնթեվիտէոյի եւ Սան Փաւլոյի պատգամաւորներուն: 1200 անդամներուն թիւին վրայ աւելցած են 130 նոր Խաչուհիներ: Բացի ներքին օժանդակութենէ, անոնք օգնած են Շթորայի «Աղբալեան» վարժարանին, ծրարներ ղրկած են Յունաստան եւ պահած են տասը սաներ Պէյրութի Ճեմարանին մէջ, ինչպէս եւ Սուրիա Լիբանանի ազգ. վարժարաններուն մէջ: Կազմակերպած են դասախօսութիւններ, եւայլն:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Փերիա գիւղախումբի Հայոց հիւանդանոցի վարչութիւնը կոչով մը կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ օժանդակէ հիւանդանոցին, որ բացուած է իր սեփական միջոցներով: Հիւանդանոցը հիմնուած է Նամակերտ գիւղին մէջ եւ ունի 15 — 20 մահճակալ: Մէկ բժիշկ, եւ մէկ մանկաբարձուհի: Օրական 100 հիւանդ կը յաճախեն հիւանդանոցը: Փերիա գաւառի 15000ի հասնող գիւղացիները կը տառապին քանի մը ահաւոր հիւանդութիւններէ (թոքախտ, յօդացաւ) եւ մասամբ սերունդի սնունդի եւ կենսանիւթի պակասէն: Հիւանդանոցը պէտք ունի դեղերու, դրամի եւ կենսանիւթերու :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Անանիա Գաբրիէլեան «Լաթաքիոյ Քեռին» մեռած է ապրիլ 11ին, Լաթաքիոյ մէջ: Բնիկ Սեբաստացի, Զառա գիւղէն, ծնած 1884ին: Պատանի հասակէն մտած էր Հ. Յ. Դ. շարքերը: 1914ին ձերբակալուելով Օսմ. կառավարութեան կողմէ, կը դատապարտուի տաժանակիր աշխատանքի, բայց խոյս կուտայ: 1915ին դարձեալ կը ձերբակալուի եւ մահուան կը դատապարտուի: Այս անգամ ալ խոյս կուտայ եւ կ՚անցնի Լաթաքիա ուր կը կատարէ կազմակերպչական աշխատանքներ: 1921ին կը հիմնէ «Կրթասիրաց Միութիւնը»:

ՆԿԱՐԻՉ ՎԱՀԱՆ Ամատունի որ Հալէպէն Մ. Նահանգները մեկնած էր իր արուեստը կատարելագործելու «Փէնսիլվանիա աֆ Ֆայն Արթս» գեղարուեստական Ակադեմիայէն ստացած է պարգեւ: Պիտի մասնակցի մրցումի մը, ուրկէ շահողը պիտի ստանայ 1200 տոլար Եւրոպայ պտոյտի համար: Ուաշինկթընի սուրիական հիւպատոսը 300 տոլարի նուէր մը ապահոված է Վահան Ամատունիի, քեռորդին գրագէտ Զաւէն Սիւրմէլեանի եւ թոռը յեղափոխական եւ վաստակաւոր գործիչ Վահան Ամատունիի որ 1915ին կախուեցաւ Կեսարիոյ մէջ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ դեմոկրատ երիտասարդութեան պատուիրակութիւնը վերջերս Երեւան այցելած է: Անոնց ցոյց տուած են Հանրապետութեան հիմնարկները, ձեռնարկութիւնները, ուսումնական հաստատութիւնները եւն.:

Երեւան այցելած են նաեւ Մեքսիքայի աշխատաւորութեան մէկ պատուիրակութիւնը եւայցելած տեսարժան վայրերը: Մեկնումի ատեն անոնց վարիչը յայտնած է թէ «մենք գտնուեցանք Մոսկուա եւ Լենինկրատ, Խ.Հայաստանի մէջ մեր պատուիրակութիւնը հնարաւորութիւն ունեցաւ ծանօթանալու ձեր գեղեցիկ Երեւանին: Դիտեցինք «Անուշ» օփերան, որ փայլուն կերպով ցոյց կուտայ հայ թատերական արուեստի բարձր աճումը: Պետական համալսարանը մեր վրայ թողուց խոր տպաւորութիւն: Այցելեցինք հայկական մատենադարանը, պետական պատկերասրահը, Արթիկի ամառանոցը եւն.: Ինչ որ տեսանք ցոյց կուտայ հայ ժողովուրդի մշակութային եւ կենցաղային բարձր մակարդակը: Իր առաջաւոր արդիւնաբերութիւնը, եւ կամք՝ պահելու խաղաղութիւնը»:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ զինաթափութեան յանձնաժողովին մէջ, խորհրդային պատուիրակը յայտարարեց թէ չեն կրնար նկատի առնել բանակներու կրճատման ծրագիրը, մինչեւ որ կարմիր Չինաստանն ալ իր ներկայացուցիչը ունենայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Այդ կինը ըրաւ, ըսաւ, գլխուս զարկաւ, չտեսայ իր գալը :

— Շատ լաւ, Փափա, մի յուզուիք կ՚աղաչեմ:

— Ոչ, ոչ, պէտք է ձերբակալենք զայն. դընաց որպէսզի Գերմանները զգուշացընէ :

Զանաց ոտքի ելլել, բայց անշուշտ անկարելի էր այդ, իր ներկայ վիճակին մէջ: Այդ պահուն Ճօրճ ներս մտաւ. հացկերոյթի ընթացքին իբրեւ սպասեակ ծառայած էր :

— Ո՞վ ըրաւ ատիկա, գոչեց տեսնելով Փօնթիւի վիճակը :

— Տիկին Րաքէլը, ըսի, դուք հոս կեցէք, ես պիտի փորձեմ այդ կինը գտնել :

— Ոչ, ըսաւ Փօնթիւի, ես ալ պիտի գամ :

Կարելի չէր վիճաբանիլ: Սենեկապանուհին վերադարձած էր վիրակապերով եւ դեղերով :

Փութով կապեցի գլուխը եւ Ճօրճը ղրկեցի Մարշըլէն տեղեկութիւն ստանալու համար :

— Գիտենք թէ ուր կ՚երթայ լրտեսուհին, ըսաւ Մարշըլ մեր մօտ գալով, Պլէնքփօրթի ոստիկանութեան լուր տուած եմ, որպէսզի հետապնդեն զայն :

Մարշըլ աւելցուց թէ չորս մեռեալ կար վարի սենեակը եւ վեց վիրաւոր: Լրտեսները փորձած էին փախչիլ եւ այդ լրարանցումին մէջ, ոստիկան մը մեռած եւ չորս հոգի ալ վիրաւորուած էին:

— Որ եւ է պատմութիւն մը չինեցէք, բայց ի սէր Աստուծոյ, պանդոկին յաճախորդներուն մի ըսէք թէ լրտեսներու հետ էր մեր գործը, հրամայեց Փօնթիւի Մարշըլի : Հիմա երթանք այդ կնոջ ետեւէն :

Ճօրճ եւ ես իր թեւերը մտանք եւ վար իջնելով նստանք ոստիկանական ինքնաշարժը :

— Շուտ դէպի Պլէնքփօրթ, գոչեց Փօնթիւի շարժավարին :

Նետի արագութեամբ ճամբայ ելանք : Կէս գիշերը անցած էր եւ փողոցները գրեթէ ամայի էին :

— Առաջին հեռաձայնի խցիկին առջեւ կանգառ, ըսաւ յանկարծ Փօնթիւի, միտքս բան մը ինկաւ :

Երբ կեցանք խցիկին առջեւ, Փօնթիւի ներս մտնելով դարձուց օդային հրամանատարին թիւը եւ սկսաւ **խօսիլ** :

— Ալօ, Փօնթիւին կը խօսի, կը ներէք որ այս ժամուն անհանգիստ կ՚ընեմ ձեզ, սակայն շատ կարեւոր խնդիր մը կայ: Լրտեսի մը հետքերուն վրայ կը գտնուիմ: Հիմա գլխ լաւ մտիկ ըրէք: Ժամը երեքին գերման օդանաւ մը պիտի մօտենայ Պլէնքփօրթի, ի գին ամէն բանի ան պէտք չէ Գերմանիա վերադառնայ: Կը հասկընա՞ք: Պէտք եղածը ըրէք այս մասին :

Քանի մը հարցումներու պատասխանելէ յետոյ, Փօնթիւի ինքնաշարժ մտաւ դարձեալ :

Ժամը երկուքուկէսին Պլէնքփօրթ հասած էինք : Փօնթիւի դուռ կ՚երեւէր: Կանգ առինք ժամի դրան առջեւ: Նախապէս հոն ոստիկաններ գետեղած էինք, որոնք հաղորդեցին թէ ոչ ոք եկած էր այդտեղ :

— Ուրեմն, Տիկին Րաքէլ ուղղակի ածուխի վաճառականներու գրասենեակը գացած է, ըսաւ Փօնթիւի: Շուտ հոն առաջնորդեցէք զիս :

Երբ հոն հասանք, հերթապահ ութ ոստիկանները յայտնեցին թէ ոչ ոք տեսած էին :

Պահուըտեցանք դիմացի շէնքին դրան շուքերուն տակ եւ սկսանք սպասել: Յանկարծ ոստիկան մը վազելով մեզի մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Տիկին Րաքէլի ինքնաշարժը գտանք հարիւր մեթր հեռու, փողոցի մը մէջ :

— Ճօրճ, գոչեց Փօնթիւի, շուտ բաց սա դիմացի դուռը, կ՚ուզեմ ներս մտնել :

— Լաւ, Պ. Փօնթիւի, դուք միայն հրամայեցէք :

Քանի մը վայրկեան վերջ դուռը բացուած էր մեր առջեւ: Վեց ոստիկաններ ներս խուժեցին : Շէնքին մէջ երկար փնտռտուքէ մը ետք, ոչ ոքի հանդիպեցանք սակայն: Փօնթիւի ալ մեծ ճիգ թափելով մեզի կը հետեւէր :

— Անպայման գաղտնի դուռ մը եւ գաղտնի սենեակ մը ունի այս շէնքը, կը կրկնէր շարունակ: Շարունակեցէք փնտռել :

Արդարեւ քանի մը վայրկեան ետք, դրան մը առջեւ հասայ, փորձեցի բանալ, կղպուած էր :

— Ճօրճ, ըսի, եկուր բաց սա դուռը, կարծեմ գտանք ճամբան :

Ճօրճ զգուշութեամբ եւ ճարտարութեամբ բացաւ կղպանքը: Ներս մտանք: Մեծ սրահի մը մէջ կը գտնուէինք :

(Շար.)

տեցին ոստիկաններուն վրայ: Գործադուլը այնտեղ ալ ձախողեցաւ: Մարսէյլի մէջ հանրային սպասարկութիւնները չխանգարուեցան, եւ մասնակի գործադուլ տեղի ունեցաւ միայն կարգ մը գործարաններու մէջ: Նոյնպէս Պոտոյի, Լիոնի, Քլեռմոն Ֆեռանի եւ ուրիշ ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ :

✕ Համայնավար թերթերը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը ծանուցանեն թէ գործադուլի շարժումը «նոր կը սկսի եւ հետզհետէ կը տարածուի»: Այս առթիւ խստօրէն կը քննադատեն Բանուորական Ուժին եւ միւս արհեստակցական Միութեանց վարիչներուն «անպատիւ դերը»: Կառավարութիւնը կը շարունակէ զգուշական միջոցներ ձեռք առնել :

Վարչապետութեան դիւանէն հրատարակուած զեկոյց մը հաստատելով ընդհ. գործադուլին ձախողումը, կ'ըսէ թէ «կառավարութիւնը պահպանեց եւ պիտի պահպանէ բարեկարգութիւնը: Ֆրանսացի բանուորները ջախջախիչ կերպով յայտնեցին իրենց պարսաւանքը՝ համայնավար պոլիտիկոսներու օտարոտի արարքներուն դէմ: Ոչինչ պիտի կրնայ կասեցնել տնտեսական եւ ելմտական վերականգնումի քաղաքականութիւնը զոր կը վարէ կառավարութիւնը՝ աջակցութեամբ խորհրդարանին» :

✕ Ժաք Տիւքլօ, որուն արձակման համար սարքուած էին այս ցոյցերը, նամակ մը ուղղելով Ազգ. Ժողովի Նախագահին՝ Պ. Էռիոյի, կը բողոքէ իր մասին եղած մեղադրանքներուն դէմ եւ կ'ըսէ թէ ինք «զոհն է պաշտօնազանցութեան», թէ կառավարութիւնը «կամայական ձերբակալութիւն մը հրամայած է, օձիքը ազատելու համար ընդդիմադիր վարիչէ մը» :

Իբրեւ եզրակացութիւն, «ստիպողական եւ անհրաժեշտ կը գտնէ կարելի եղածին չափ շուտ թօթափել ներկայ կառավարութիւնը, յանուն ժողովրդապետութեան եւ խաղաղութեան գերագոյն շահերուն եւ Ֆրանսայի փրկութեան»:

✕ Իրազեկներ կը կարծեն թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը մեծապէս պիտի տուժէ այս ձախողանքէն, ինչպէս եղաւ 1947ին, երբ երկուքի բաժնուեցաւ: Իր անդամներուն թիւը վեց միլիոն կը հաշուէին 1946ին, իսկ այսօր հազիւ երեք միլիոն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ դահլիճը խնամակալութիւն մը կազմեց գահուն համար, նկատելով որ վատթարացած է Թալալ Թագաւորին առողջական վիճակը, համաձայն բժշկական տեղեկագրի մը: Երկու նախարարներ Փարիզ եկած էին այս առթիւ եւ վերադառնալով պարզեցին կացութիւնը :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ արտաքին գործերու յանձնախումբը լսելով Պ. Ռոպէռ Շումանի զեկուցումը՝ անցեալ շաբթու կնքուած դաշնագիրներու մասին, հաւաստեց թէ Ֆրանսա գոհացում ստացած է իր բոլոր պահանջներուն համար: Յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկեց, պահանջելով եւրոպական ազդու իշխանութիւն մը հաստատել: Դէմ քուէարկեցին համայնավարները (8 ձայն) :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ իր առաջին ընտրական ճառը խօսեցաւ իր ծննդավայրին մէջ: Պարզելէ ետք համայնավարութեան վտանգը, գնահատեց ազատ աշխարհին ընծայուած տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւնը: «Եթէ Ամերիկան անանկանայ, աշխարհ Կրեմլինի պիտի ենթարկուի: Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը պէտք չէ գաղտնիք ունենայ»: Զօրավարը որ այժմ «պարոն» է, բացատրեց երկրին սպառնացող վտանգները եւ յայտնեց թէ պիտի չգոհանայ միայն բարոյական յաղթանակով :

Յ. ԳԻՒՐՋԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ արձանագործի յիշատակին նուիրուած հաւաքոյթ մը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ, ժամը 5էն 7, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ (32, rue de Trévise): Գիւրջեանի գործերէն մէկ քանին պիտի ցուցադրուին այդ հաւաքոյթին մէջ: Խօսք պիտի առնեն Պ. Մաքսիմիլիէն Կօթիէ եւ Պ. Զօպանեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Վալանս.— Պ. Ս. Խաչատուրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վալանսի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր սիրելի կնոջ ՖԼՕՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն:

Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Կը ներկայացուի Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ զաւեշտ մը եւ կենդանի պատկեր մը:

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պար մինչեւ կէս գիշեր :

Հաղորդակց. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.15 եւ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ հանրակառքը :

✕

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ :

✕

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

✕

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ միութիւններու կազմակերպած է խնճոյք մը, 22 rue Voltaire Սալի մէջ, այս կիրակի ժամը 7ին մինչեւ կէս գիշեր : Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

Ճաշագին 500 ֆրանք :

✕

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ : Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Կը նախագահէ ընկեր Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն :

✕

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ, 6 rue J. B. David, Հանրապետականներու սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին կարող ուժեր: Պաշտօնական բաժնէն վերջ մեծ պարահանդէս եւ խնջոյք :

ԳԻՆԵՁՕՆ, Ի ՊԱՏԻՒ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

«Համազգային» ընկերութեան Փարիզի վարչութիւնը գինեձօն մը սարքած է ի պատիւ վաստակաւոր բանասէր եւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագիր՝ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆի: Այս ուրբաթ (6 Յունիս), ժամը 9ին, Café Voltaireի սրահը, (Place de l'Odéon):

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer: Ծախքերու մասնակցութիւն :

Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի, Շապին Գարահիսարի «Ռազմիկ» միութեան հետ եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան, Յունիս 7ին, շաբաթ իրիկուն Cercle Militaireի (Pl. St. Augustin) սրահին մէջ :

Կը խօսին Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, Պ.Պ. ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, JACQUES SALMON, P. CHARLES, Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, BELLEKENS եւ ԽԱԽԱՄԵԱՆ :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Սեվրանի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Massis, 87 Ave. de Livry à Sévran :

Նախագահութեամբ Սեվրանի քաղաքապետին M. RUCHի: Կը խօսի ընկերուհի Է. ԲԻՒԶԱՆԴ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Ֆր. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆի : Երգ. Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆէ: Երկու փոքր զաւեշտներ, երիտասարդներու կողմէ: Պ. Կարօ Սարեանի ֆր. նուագախումբը պիտի վարէ եւրոպական պարերը :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Gare du Nord, շոգեկառք ժամը 14ին Petite Gare, Aut. 147 Eglise de Pantinէն :

Ձոխ պիւֆէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Նօթնեղբայրեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Ս. Գալուստեանի բնակարանը :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 45 rue de la Défense :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՆԹԷ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին ժողովը այս կիրակի Սէն Սաթիւռնէնի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Ա. Փափազեանի տունը, 6 rue Charles Michel, Պանեէօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

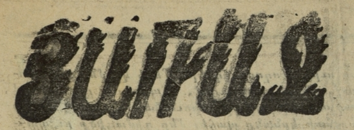
ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Կարտանի հայկական դպրոցի սրահին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ : Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 19.30ին Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes: Օրակարգ.— ա) Մարզական եւ նիւթական զեկուցում: բ) Վարչութեան ընտրութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ գ'Օլիվի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը՝ Յունիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Պոմոնի դպրոց-սրահին մէջ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ, 15 Յունիս, կիրակի օր ժամը 16ին: Կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողները եւ վարժարանին համակիրները: Մուտքը ազատ է :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3600 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 7 JUIN 1952 Շաբաթ 7 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6782-Նոր շրջան թիւ 2193

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԸ ՔԱՋ...

Մեր պատմական տարեդարձներուն թուականներն անգամ չարունակ ելեւէջներ կ'ունենան, օտարութեան մէջ :

Ընդհանրապէս կը տօնուին բուն թուականէն շատ ուշ: Եւ կամ ժամանակէն ալ առաջ:

Այսպէս, նաեւ, Անդրանիկի մահուան 25ամեակը, որ կը տօնուի այսօր, շաբաթ, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի «Թագմիկ» Միութեան:

Հարցուցինք թէ ինչո՞ւ կ'աճապարեն, քանի որ Անդրանիկ մեռաւ 1927 Օգոստոս 30ին:

Պատասխան,— Օգոստոսը արձակուրդի ամիս է. քաղաքը պարպուած կ'ըլլայ: Յետոյ, Հոկտեմբերին ալ Մուրատի տարեդարձը պիտի տօնենք :

Կը նշանակէ թէ հարկադրուած են յարմարիլ տեղական պայմաններուն :

Ամէն պարագայի մէջ, շնորհակալ ըլլանք որ գոնէ չեն մոռցեր այս տարեդարձը, երբ շատ մը պատմական թուականներ մոռացութեան կը տրրուին տարուէ տարի: Եւ կամ բախտին կը ձգուին, անուղղակի նսեմացնելով այնքան թանկագին յիշատակներ :

Պատերազմէն առաջ քանի մը տարի յաջորդաբար մեծարանքի ցոյցեր կատարուեցան Անդրանիկի գերեզմանին վրայ, երբ տակաւին պատրաստ չէր քիչ անդին տպուած յուշարձանը :

Նախաձեռնութիւնը կը ստանձնէր Մարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը, մասնակցութեամբ Ազգ. կազմակերպութեանց:

Պատերազմէն վերջ, տխրահռչակ «Ազգ. Ճակատ»ը փորձեց մենաշնորհի վերածել այս տօնակատարութիւնը, սիրաշահելու համար հանրային կարծիքը :

Եւ յուշարձանին բացումն ալ կատարեց փոքրոգի խաղեր սարքելով, որպէսզի Դաշնակցութիւնը եւ իր մամուլը չկարենան մասնակցիլ :

Խեղճերը մոռցեր էին որ այս ձիաւոր յուշարձանին շինութիւնն անգամ կը պարտին Դաշնակցական մամուլին բացած ժողովրդական հանգանակութեան (գլուխն ըլլալով Յառաջը):

Որքան կը յիշենք, երկրորդ անգամ ալ այդ մը սարքեցին, աւելի սահմանափակելով մասնակցութեան «իրաւունքը »:

Այնուհետեւ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը պարտք սեպեց այցելութիւններ սարքել, միեւնոյն ատեն ոգեկոչելով Ա. Ահարոնեանի, Ա. Խատիսեանի եւ Գր. Օտեանի յիշատակը :

Մէկ տարի ալ՝ Շապին Գարահիսարցիները աւանդական հոգեհանգիստը լրացուցին, համախմբուելով յուշարձանին առջեւ :

Եւ յետոյ լռութիւն, մինչեւ այսօրուան տօնակատարութիւնը :

... Պարբերաբար ոգեկոչել Հերոսներն ու Քաջերը, կը նշանակէ թարմանալ, արիանալ մտքով ու սրտով :

Կը նշանակէ նորոգել, ամրապնդել հոգեկան կապերը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ո՞րքան կրնանք դիմանալ այս լպրծուն պողոտաներուն վրայ, եթէ կորսնցնենք ինքնաճանաչման զգացումը: Եթէ չարունակենք երեւալ իբրեւ նկուն եւ անճար բազմութիւն մը, որ չի գիտեր գնահատել իր սեփական արժէքները :

Ինչո՞ւ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ այս ժողովուրդը միայն լալ եւ աղերսել գիտէ :

Անդրանիկները կ'ըսեն թէ ան գիտէ նաեւ « արիւն վոթել » :

Գիտէ բազուկները պրկել եւ բռունցք ցցել բռնութեան, անիրաւութեան, ջարդին եւ աւարին դէմ :

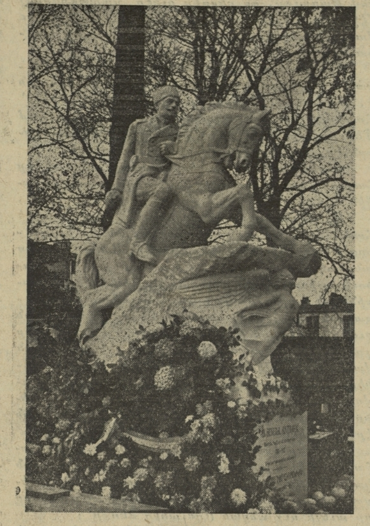
Ո՜րքան հարազատ է արու ձայնը անարուեստ երգին.

— Երակներիդ ազնիւ քաջի արիւնը— չցամաքի միշտ յաւիտեան, Անդրանի՛կ »:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ երբեք ալ պիտի չցամաքի, քանի Անդրանիկներու սերունդը կը մնայ խորհրդանշան՝ հայրենիքի մէջ թէ դուրսը: Ի սփիւռս աշխարհի :

Երբ ամէնքս միաբերան կ'երգենք «Անդրանիկը քաջ...», Հայաստանի լեռներն ու ձորերն են որ կը թնդան, թունդ հանելով մեր սիրտերն ալ:

Շ.

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ
PÈRE LACHAISEի ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Դէպի Արարատ

Ինչպէս գրած էինք, Ֆրանսական արշաւախումբ մը ճամբայ պիտի ելլէ քանի մը օրէն, Արարատ լեռը բարձրանալու համար: Արշաւախումբը կը բաղկանայ վեց անդամներէ եւ Անգարա հասնելով, պիտի մեկնի Քիւրտիստան :

Յարդ բազմաթիւ արշաւախումբեր ի զուր փորձած են բարձրանալ գագաթը: Այս նոր արշաւախումբին նպատակն է ուսումնասիրել գագաթին չորս սառնակոյտերը: Մասնաւոր գործիք մը ունին, որով քանի մը շաբաթ պիտի կրնան դիմանալ ցուրտին, որ 30 աստիճան է Յուլիսին :

Նոյի Տապանին մասին բազմաթիւ առասպելներ կան: Շատ մը ճամբորդներ կ'ըսեն թէ տեսած են զայն:

Ամերիկեան օդանաւորդներ վերջերս յայտնեցին թէ տարօրինակ զանգուած մը տեսած են սառնակոյտերուն վրայ, որու մասին նոր արշաւախումբը կը կարծէր թէ վանականներ կրնան տաճար մը շինած ըլլալ, ի փառս Ս. Գրքի առասպելին :

Բացի ուսումնասիրութենէ, նոր արշաւախումբը միասին պիտի բերէ հանքային, բուսաբանական եւ կենդանաբանական նիւթեր, բնական գիտութեանց ազգ. թանգարանին համար : Պիտի հաւաքէ նաեւ ազգագրութեան վերաբերեալ փաստաթուղթեր, մասնաւորապէս այդ շրջանի Եզիտիներու մասին որոնք կը պաշտեն դեւերը :

Արշաւախումբին Թուրքիոյ կողմէ պիտի մասնակցի աբբայ Ժ. Նօէլ, թրքահպատակ մը որ ծանօթ է այդ վայրերուն :

Արշաւախումբը օգտուելով Թուրքիա այցելութենէն գունաւոր փաստանկարներ պիտի բերէ Եփեսոսի ուխտագնացութենէն, ուր Ս. Կոյսը անցուց իր վերջին օրերը :

Այս առթիւ կ'արժէ յիշել որ 1949ին ամերիկացի պատուելի մը, Սմիթ ալ փորձեց բարձրանալ Արարատի գագաթը, սակայն գէշ օդին հետեւանքով ճամբան փոխեց եւ վերադարձաւ առանց նպատակին հասնելու :

Ուրիշ արշաւախումբեր ալ կը պատրաստուին Անգլիայէն եւ Հոլանտայէն :

ՏԱՐԵԿԱՆ արձակուրդի տոմսակներուն (երթուդարձ) տեւողութիւնը երեք ամսուան պիտի բարձրանայ, Յուլիս 1էն սկսեալ :

Զանազան լուրեր եւ նոր կոչեր

ՌԸՆՈՅԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Տեղական թերթերը գրել կուտան թէ Յունիս 4ի չորեքշաբթի օրը պատմական պիտի մնայ բանուորական շարժումին մէջ: Այս առթիւ կը շեշտեն Ֆրանսացի բանուորներուն վճռական դիրքը՝ համայնավարական կոչերուն դէմ: Համայնավարները եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը շարունակեն կրակ տեղալ կառավարութեան և միւս արհեստակցական Միութեանց դէմ, առանց խոստովանելու իրենց պարտութիւնը : Անոնք միշտ կը պնդեն թէ գործադուլը նոր սկսաւ եւ պիտի շարունակուի յարատեւութեամբ : «Իւմանիթէ»ն երէկ ալ շնդալից խորագիրներ դրած էր վեց սիւնակի վրայ, «ուժեղ գործադուլներ եւ բազմազան շարժումներ», հրատարակելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան նոր կոչը, որ կը պահանջէ «շարունակել եւ ընդարձակել գործունէութիւնը, ազատութեան, խաղաղութեան, աշխատավարձքի համար»:

Աւելորդ է ըսել թէ այս բոլոր ձեռնարկները կը կատարուին արձակել տալու համար Ժաք Տիւքլօն եւ միւս ամբաստանեալները :

Երէկուան թերթերը կը ծանուցանէին թէ ամբաստանեալ երեսփոխանին հարցաքննութիւնը պիտի սկսի այսօր, շաբաթ օր, հարցաքննիչ դատաւոր Ժաքինոյի գրասենեակին մէջ: Համայնավար պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ իր տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը կը խորհի զինուորական ատեանի յանձնել Ժաք Տիւքլօն, դոնփակ դատավարութիւն կատարելու համար : Եւ ամէն օր կը կրկնէ թէ վարչապետը, դատական եւ ներքին նախարարները խախտած են սահմանադրութիւնը :

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

Երէկուան թերթերը մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն թէ Ռընոյի հաստատութեան այն բանուորները որոնք աշխատիլ կ'ուզեն, իրենք ստանձնելով ոստիկանութեան պաշտօնը, գործարաններէն վտարեցին բանթողները եւ բռնացողները: « Կարճ ժամանակի մէջ, անոնք ինքնապաշտպանութեան խումբեր կազմեցին եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատեցին առանց ոստիկանական միջամտութեան »: Մանրամասնօրէն պատմելով այս անցուդարձը, «Ֆիկարօ» եւ ուրիշ թերթեր գրել կուտան թէ Ռընոյի գործարանները կարմիրներու ագարակը չեն :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, չորեքշաբթի գիշեր հաստատութեան անկախ սենտիքային վարիչները որոշած էին ի հարկին բռնի ուժով ընդդիմանալ համայնավարական նոր փորձի մը : Հինգշաբթի առտու ժամը 6.30ին դրեթէ բոլոր բանուորները ներկայ էին: Կէս ժամ ետք խլրտումը սկսաւ եւ քանի մը վայրկեան այնպէս կը թուէր թէ համայնավարները յաջողած են գրաւել դիրքերը : Բայց բանուորները յանկարծ անոնց վրայ խոյանալով վռնտեցին անխնայ: Այդ միջոցին խռովութիւն մը ծագած էր Մէօտոնի կողմը, Սեկէն կղզիին ետեւը, ուր կը գտնուին ձգախէժի եւ երկաթեղէնի արհեստանոցները: Երեք բանուորներ եւ չորս կարմիր գործակալներ խոշտանգուեցան, բայց բարեկարգութիւնը շուտ վերահաստատուեցաւ :

Ինքնապաշտպանութեան ցանցը հետզհետէ տարածուելով, կարելի եղաւ ապահովել աշխատանքի ազատութիւնը միւս արհեստանոցներուն մէջ :

Ռընոյի վարչութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով, կ'ազդարարէ թէ հետապնդումներ պիտի կատարուին անոնց դէմ որ բռնութեան կը դիմեն եւ կը խափանեն աշխատանքի ազատութիւնը: Յանցաւորները պիտի ճամբուին: Չորեքշաբթի օր ձերբակալուեցան տասը բանուորներ, այն ամբաստանութեամբ թէ սպառնալիքներ ուղղած են աշխատողներուն :

Խլրտումները կը շարունակուին հիւսիսային շրջանի կարգ մը ածխահանքերուն մէջ :

✕ Ցրէնի մէջ բանտարկուած ամբաստանեալ մը լուր տուաւ հարցաքննիչ դատաւորին թէ կամաւոր ծոմ պիտի պահէ ուրիշ երեք ընկերներու հետ, իբրեւ բողոքի ցոյց:

✕ Անգլիասաքսոն մամուլը գործադուլին ձախողումը յաջողութիւն մը կը նկատէ ազատ աշխարհին համար :

✕ Ազգ. ժողովի չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, համայնավար երեսփոխանները եռագոյն շղարշ մը դրին Ժաք Տիւքլոյի նստած տեղին վրայ, իբրեւ համակրանքի ցոյց :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

« ՊԱՏԵՐԱԶՄ չկայ այս ամառ», յայտարարեց Պ. Թրումըն, լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Երբ թղթակիցները զարմանք յայտնեցին, նախագահը բացատրեց թէ ամէն պատճառ ունի հաւատալու թէ միջազգային կացութիւնը պիտի չծանրանայ : «Եթէ հակառակին համոզուած ըլլայի, պիտի չարտօնէի որ աղջիկս Եւրոպա երթար Յուլիսին եւ Օգոստոսին »:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԻԲՐԵՒ «ՇԷՖ»

ԽՄԲ. — Անդրանիկի մահուան 25րդ տարեդարձին առթիւ, որ կը տօնուի այսօր, շաբաթ, Cercle Militaireի մէջ, հատուած մը՝ Ա. Ահարոնեանի ընդարձակ ուսումնասիրութենէն որ հրատարակուեցաւ 1927 Նոյեմբերին.—

Առաջնորդ, «շէֆ» էր ծնած Անդրանիկ:

Իր ձեռքի շարժումը լայն էր, տիրական, հայեացքը անխարդախ ու կախարդիչ, խօսքը՝ անկաշկանդ ու միշտհրամայողական, ձայնը իշխանական ու անհոգօրէն հզօր, հակառակ իր թովիչ քաղցրութեան: Գեղջուկ իր ապրուստի եղանակով, իր նիստ ու կացով, իր ուտել խմելով, իր հոգեկան պարզութեամբ, իր բարոյական ու քաղաքական ըմբռնումներով, բայց ի սպառ զերծ գեղջկական գձուձ նիւթապաշտութիւնից եւ մանաւանդ, ժողովրդի քծնող ստրկամտութիւնից, նրա համբերատար ոգուց: Աքանչելի մանկական ծիծաղի հետ՝ անհնարին ցասումն ունէր որպէս ամպրոպային Արամազդ: Յախուռն ու յանդուգն իր վճիռների մէջ, նաեւ խիզախ էր իր գործերի ու շարժումների մէջ:

Հայ ժողովրդից, հայ շինական ժողովրդից դուրս աշխարհում ոչինչ չէր ճանաչում եւ ոչինչ չէր սիրում: Ատելով ատում էր քաղաքն ու յղփացած քաղաքացին, մեծատուններին հազիւ համբերում էր, մինչեւ որ մի օր պոռթկաց իր կուտուած զայրոյթը նրանց քաջածանօթ ու վանիչ նիւթապաշտութեան ու գձձութեան համար:

Չկար հասարակական շրջան, որքան եւ այն բարձր լինէր, որ այս գաւառացի անուսում Հայը, այս երէկի արհեստաւոր հիւսնը ինքզինքը մազի չափ նեղուած զգար: Արքայ թէ մեծանուն զօրավար, նախարար թէ առաջնակարգ քաղաքական գործիչ, գիտուն թէ գրագէտ, նրա համար միեւնոյն էր, ամէնքի մօտ եւ ամէն տեղ նա նոյն հաւասարակշռուած, հանդարտ ու տիրական մարդն էր, մերթ լրջօրէն ծանրախոհ, մերթ մանկան պէս քրքջուն:

Մասնաւորապէս հանդէս, ճառ, գովք ու ներբող, պճնուած կանայք, սեթեւեթանք, անզօր էին նրան խռովք պատճառել, եւ յաճախ փարթամ յարկերի տակ, ճոխ սեղանի շուրջը նրան զարմացնելու կամ հաճելի լինելու ճիգերը վերջանում էին միշտ հակառակ արդիւնքով — Անդրանիկ պոռթկում էր իր հին զայրացկոտ յանկերգը — թէ « դուք անպէտք, անսիրտ մարդիկ էք, չէք օգնում ժողովրդին »:

Ամէն տեղ ու ամէն պարագաներում Անդրանիկ մնում էր տիրական, իշխող ու հրամայող:

Նա առհասարակ խնդրել, մանաւանդ հայցել չգիտէր, ոչ ընկերական շրջանում, ոչ հասարակութեան մէջ: Անծանօթներ ու նրա հռչակով յափշտակուած մարդիկ՝ յաճախ դէմ առ դէմ գալով այս անսովոր հայդուկին, մնում էին շուարած ու քարացած:

Անհամբերող ու յախուռն, հպարտ, անողոք ու անդրդուելի ժայռի պէս, նա միշտ սիրելի մնաց իր համհարզներին, իր զինակից ընկերներին, որոնք նրա մի խօսքով, ձեռքի մի շարժումով, յօնքի մի գալարով պատրաստ էին հուր ու ջուր նետուել:

Անդրանիկից յետոյ ես բախտ ունեցայ հետզհետէ ճանաչել նրա զինակից ընկերներին — Մուրատ, Սեպուհ, Կայծակ Առաքել, Աւօ: Ճանաչեցի ու առաջին իսկ վայրկեանից տեսայ, որ դրանք ամէնքն էլ մի մի իսկական ռազմական « շէֆ »եր են: Աւելին կ'ասեմ, ոմանք կրթութիւնով Անդրանիկից բարձր, ինչպէս Սեպուհ, միւսն աւելի առնական ու զգաստ, ինչպէս այն զարմանալին Մուրատ Սեբաստացին եւ ընդհանրապէս ամէնքը ոչ միայն ոչնչով յետ չէին իրենց գլխաւորից, այլեւ ըստ երեւոյթին որոշ տեսակէտից նրանից բարձր էին:

Գէթ այսպէս թուաց ինձ:

... Ի՞նչ ունէր այս անօրինակ մարդը այս սաստիճան մոգական ազդեցութիւն ներշնչելու համար իր զինակիցներին:

Ու հարցրի մի անգամ Մուրատին, թէ ինչո՞վն է Անդրանիկ «շէֆ», երբ ինքն ու իր միւս ընկերները նրանից ոչնչով պակաս չեն:

Հարցս հաճելի չեղաւ իրեն:

— Ծանրս, *ի՞նչ կը հարցնես, ասաց, ան դըլխաւոր է, չէ՞ մէկը պէտք էգլխաւոր լինէր, որ միւսները հնազանդէին: Էհ, ի՞շդէ ան յարմար եղաւ...: Հայտէ քէլա (քալէ) երթանք պտտինք, վերջացրեց նա վարպետօրէն խոյս տալով իմ հարցի պատասխանից: Զգիտեմ, գուցէ ինքն եւս այս մասին մտածած չէր:*

Օձիքը չթողի: ....

— *Ինչո՞ւ սակայն Անդրանիկը «յարմար եղաւ» եւ ոչ մի ուրիշը ձեզնից, կրկնեցի հարցս: Նա ոչ ձեզնից աւելի քաջ է եւ ոչ...*

— Ծանրմ, հէ՛մ *քաջ է,* հէ՛մ *խելացի, ընդհատեց ինձ Մուրատ ժպտալով, ամա, գիտնաս բանը քաջութեան մէջ չէ, Անդրանիկը* աչք ունի, *մենք չունինք:*

Ժպտելու հերթն իմն էր, արտայայտութիւնը ինձ համար պարզ չէր:

— *Չէ, ինչո՞ւ կը ժպտաս,* Եա՛, *ճշմարիտ կ'ըսեմ, Անդրանիկ աչք ունի — վէպ գրելու համար չէ, տնաշէն — էտիկ քո բանն է: Հա, սար ու ձորով կ'անցնինք խմբով, հրացաններս ուսերնիս ու ամէն մէկս իր ճամբան կը քալէ, իսկ, Անդրանիկ ամէնքիս ճամբան: Մենք անհոգ կ'երթանք, ան կը տեսնի, կը դիտէ, կը պրպտէ ամէն քար ու դար, ամէն ժայռ ու բլրակ, դար ու փոս, մացառ ու պուրակ: Ոչինչ չի վրիպի նրա տեսողութիւնից: Եւ ինչ որ մի անգամ տեսաւ, էլ երբեք չի մոռնայ թէ նոյն ճամբով յետ գալու լինենք կռուով ու նահանջելով, նա հրաշալի գիտէ թէ մինչեւ ուր պիտի քաշուինք այնինչ բլրին, քարին, սարին, ժայռին, թմբին, դարերին հանդիպելու համար ...*

Յետոյ նա գիտէ անհման դիրք բռնել թշնամու դէմ, եւ մի անգամ որ նա մեր տեղերը որոշեց կռւից առաջ այն ժայռի տակ, այս բլրի յետեւ, այն պուրակի ծոցում, ապա մենք վստահ ենք որ դա լաւագոյնն է: Արդարեւ նա երբեք չի սխալուում, ամբողջ օրը կռիւ կ'անենք եւ մեր դիրքերը միշտ լաւագոյնը կը մնան: Անդրանիկի հրամանի տակ կռուիլը խաղ ու պար է: Աչք ունի, ասում եմ» վերջացրեց Մուրատ եւ ըստ սովորութեան իսկոյն անցաւ մի ուրիշ նիւթի:

Դժուար էր աւելի յստակ պատկերացնել փորձուած բնազդով «շէֆ»ը, որ «աչք ունի», այսպէս էր ծնած, կռւին էլ իր «տեսողն» ունի, ինչպէս մտքի ասպարէզը: Անդրանիկ «տեսող» էր ծնած, այստեղ էր նրա մեծութիւնը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Ե՞րբ քրիստոնեայ դարձանք

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այն ժամանակներուն Կեսարիա եւ Հայաստան, Անտիոքի Մետրոպոլիտութեան սահմաններուն մէջ կը գտնուէին, գիտենք նաեւ թէ 216ին Խոսրով Թագաւոր, որ բերդեր ունէր Կապադովկիոյ մէջ, ուր Հայեր հաստատուած էին: Այդ երկու վայրերէն մէկէն կամ միւսէն է որ կուգայ Լուսաւորիչ իբրեւ եպիսկոպոս:

Պատմական ստուգաբանութիւնը երեւան բերած է թէ խնդրոյ առարկայ թագաւորը՝ Տրդատն է, թագուհին՝ Աշխէն թագուհին, գերի կինը՝ Հռիփսիմէ կոյսը, քաղաքը՝ Վաղարշապատ կամ Մծուրք, որ 216ին հին Հայաստանի մայրաքաղաքըն էր, իսկ քարոզիչը Գրիգոր Լուսաւորիչ:

Ուրեմն, 216ին Հռիփսիմէ գերի բռնուած էր հայերէն եւ քրիստոնէացած՝ հռովմէական բանակին մէջ:

Ագաթանգեղոսի եւ Փաւստոս Բիւզանդացիի համաձայն, Լուսաւորիչ առանձինն էր իր քարոզչական աշխատանքներուն մէջ: Սակայն այս անբնական երեւոյթ է, մանաւանդ երբ նկատի առնուի աշխատանքին ընդարձակութիւնը ու 30 տարիներու կարճ շրջանը: Շատ հաւանաբար, Լուսաւորիչ կը գործէր առաքեալներու եւ տեղական ուժերու աջակցութեամբ: Նկատելի է նաեւ որ դրուած ժամանակաշրջանին մէջ, քրիստոնէական վարդապետութեան միայն գլխաւոր սկզբունքներն էին որ արմատ բռնեցին Հայաստանի ժողովուրդին մէջ: Նախկին հեթանոսական մեծ տօները կը շարունակուէին եւ միայն անոնց նպատակն էր որ քրիստոնէական նշանակութիւն ստացաւ:

Գրիգոր Լուսաւորիչ քարոզեց Մեծ Հայքի շրջանին մէջ: Այդ սահմաններէն ներս կը գտնուէին նաեւ Գուգարքը որ յետագային անցաւ Վրացիներուն, ինչպէս նաեւ Ուտի եւ Արձախ գաւառները որ աւելի ուշ անցան Աղուանից ձեռքը:

Ագաթանգեղոս իր պատմութիւնը խմբագրած էր 490ին, սակայն իր աղբիւրը Փաւստոսի գործն էր, գրուած 387ին:

Ուրեմն, Հայաստան քրիստոնէացաւ Լուսաւորիչի կողմէ 218էն 250ի ժամանակաշրջանին: Անկասկած իր գործը շարունակուեցաւ իր յաջորդներուն կողմէ, — Մերուժան, Վրթանէս, Գրիգորիս եւ Յուսիկ: Այս շարքին մէջէն մեր պատմաբանները դուրս ձգած են Գրիգորիսի անունը ու զայն ներկայացուցած՝ իբրեւ Աղուանից եւ Վրաց քարոզիչը:

Քրիստոնէութեան ազդեցութիւնը մեծ եղած է մեր մշակոյթի զարգացման վրայ: Անոր այդքան կանուխ թափանցումով միայն կարելի է բացատրել ճարտարապետական այն բարձր մակարդակը՝ որուն հասաւ մեր մշակոյթը Զ. եւ Է. դարերուն: Հարեւան որեւէ երկրի մէջ չենք հանդիպիր այդպիսի բարձր մշակոյթի: Այս իրողութիւնը հասկնալի կը դառնայ երբ նկատի ունենանք թէ քրիստոնէութիւնը 220 թուականէն ի վեր, ազատ ու անկաշկանդ կը գործէր իր բարդաւաճ ազդեցութիւնը մեր վրայ:

Նմանապէս Ե. դարուն, մեր այնքան հարուստ ու գեղեցիկ լեզուն չէր կրնար զարգացած ըլլալ, եթէ քրիստոնէական քարոզութիւնը, երկու դար անընդհատ ազնուացնող ազդեցութիւն մը գործած չըլլար անոր վրայ: Առանց գիր եւ գրականութիւն ունենալու, մենք յաջողեցանք ստեղծել Ոսկեդարեան լեզուն շնորհիւ քարոզութիւններու եւ Ս. Գրքի հայերէն լեզուով ընթերցումներուն, որոնք 220էն սկսեալ կատարուած են մեր երկրին մէջ: Բերանացի զարգացած լեզուն Ե. դարուն գիրերու գիւտով, աւելի պայծառացաւ:

Քրիստոնէութեան շնորհիւ հայ ոգին եւս 220էն սկսեալ, սկսաւ բարգաւաճել, ընտանեկան կեանքը ձեւաւորուեցաւ, հայ միտքը աւելի պայծառացաւ, հայ մարդը եղաւ աւելի ընդունակ, քան ուրիշ ժողովուրդներ: Մեզի կը մնայ նոյն ոգիով, մաքուր կեանքով, մաքուր ընտանիքով պատրաստել հայեցի սերունդներ: Ատով է միայն որ պիտի կրնանք պահել մեր դիմագիծը ու պահպանել հայ ցեղը:

Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց դասախօսին այնքան շահեկան դասախօսութեան համար որ արդիւնք է երկարատեւ պրպտումներու եւ հզօր աշխատանքի ու հրաւիրեց փափաքողները հարցումներ ուղղել:

Պ. Ա. Սաֆրաստեան. — *1. Ի՞նչպէս կարելի է մեկնել որ մեր ամբողջ պատմագրութիւնը սխալած է Լուսաւորիչի մասին: 2. Պարսիկ - հռովմէական դաշնագրով, Հռովմայեցւոյ անցան Հայաստանի հարաւային երկիրները: Հայերը ընդդիմութիւն ցոյց չտուի՞ն: 3. Դիոնէսիոսի պատմութեան վըրայ հիմնուելով, Հ. Ակինեան Խոսրովը մէջտեղ կը բերէ իբրեւ Տրդատ: Արդեօք ճի՞շդ է նախապատուութիւն տալ Հռոմայեցի պատմիչներուն, եւ ոչ հայկ. աղբիւրներու:*

Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան. — *«Մթնոլորտը այնքան տաք է որ չեմ կրնար մտքիս մէջ ամփոփել բոլոր եղելութիւնները: Միայն կրնամ վկայել թէ, մեր պատմիչները մեր ազգային կեանքի պատմութեան մէջ թուականներու եւ անուններու կարեւորութիւն չէին տար, ինչ որ տեղի տուած է շփոթութեանց: Հայերը Հռովմայեցւոց դաշնակից ըլլալով, Գրիգոր փախաւ Պարսից ձեռքէն եւ ապաստանեցաւ Հռովմայեցւոց մօտ, հոն մեծցաւ, ու տիրացաւ յունական ու հռովմէական լեզուներուն: Պատմականօրէն կը համարիմ թէ Գրիգոր եղած է պարթեւ Անակի որդին:*

Գարագաշեան կը վկայէ թէ հայ ազգային զարգացումով մէջտեղ եկած է Գրիգոր, սակայն ես կը կարծեմ թէ անիկա իր զարգացումը կը պարտի յունականին ու հռովմէականին: Իրականին մէջ Հայերը քրիստոնեայ դարձնողը եղաւ հայ գիրերու գիւտը: Լեզուն քրիստոնէութենէ առաջ իր բարձրութեան վրայ էր իր գուսաններով, երգիչներով: Գիրը պակաս էր, ան ալ եկաւ ու լրացուց:

Վրոյր. — *Ծամբորդութեան մը ընթացքին հանդիպեցայ իտալական վանք մը, որու կրօնաւորուհին մեզ առաջնորդեց եկեղեցի եւ ցոյց տուաւ նշխարներ, ըսելով թէ Գրիգոր Լուսաւորիչի նշխարներն են, ո՞ր աստիճան կը համապատասխանէ իրականութեան:*

Շ. Նարդունի. — *Զուիցերիոյ գերմանական մասին մէջ օտար մը վէպ մը գրած է Տրդատի եւ Լուսաւորիչի կեանքէ: Վէպը կը բաղկանայ երկու հատորէ եւ թարգմանուած է հայերէնի Ե. Տէր-Անդրասեանի կողմէ: Վիպագիրը չափազանց խանդավառուած է Հայոց պատմութեան այդ շրջանով: Այս առթիւ հարցում մը, — Գրիգորէ առաջ քրիստոնէութիւն չկա՞ր Հայաստանի մէջ: Իմ կարծիքովս, քրիստոնէութեան մուտքը կը ներկայացնէ օտար թափանցումներու փորձ մը: Ասորական քրիստոնէութեան թափանցումէն ետքը, թուականով աւելի առաջ կատարուած, յունական քրիստոնէութեան մուտքը փորձ մըն էր հակակշռելու կամ քանդելու արեւել. մշակոյթին ուռճացումը:*

Թ. Գառնիկ. — *Շամփոլիոն ըսած է թէ քրիստոնէութիւնը հաստատուած է Հայաստանի մէջ Լուսաւորիչէ առաջ: Ո՞րքան իրականութիւն կայ այս վկայութեան մէջ:*

Հ. Ակինեան. — *Ե. դարու վերջին քառորդէն սկսեալ, մենք գիտենք թէ Գրիգոր Լուսաւորչի նշխարները մէջտեղ բերուած են, մանաւանդ Վարդանանց պատերազմին: Ղազար Փարպեցի 2—3 անգամ կը յիշէ այս նշխարներու մասին: Երբ Վարդանանց օրով այդ գիւտը եղաւ, ոչ այլ ինչ էր եթէ ոչ վրաններու մէջ զետեղուած ոսկորներ, Հայաստանէն բաժնուած յունական Հայաստանն ալ վարակելու համար: Ասոնք աւանդութիւններ են եւ ոչ պատմական ճշմարտութիւն: Առաքեալներու կողմէ ամէն կողմ քարոզութիւններ եղան, բայց քրիստոնեայ համայնք գոյութիւն չէ ունեցած, նոյնիսկ այն զրոյցը՝ ըստ որում Աբգար Քրիստոսի հետ թղթակցած է, սխալ է: Գոնէ պատմութեան մէջ չեն յիշուած եւ չէ կարելի ապացու-*

Ուխտի Օր

Սիրելի «Յառաջ» .— Մայիսի 25ի կիրակի օրը իրական ուխտի օր մը եղաւ Շավիլ մեր ընկերներու ու համակիր բարեկամներու համար :

Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը որոշած էր իր նորագիր երիտասարդ ընկերներու երդումի սրբազան արարողութիւնը կատարել Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ, ի ներկայութեան սահմանափակ թիւով ընկեր -համակիրներու , նկատի առնելով տեղին անձկութիւնը: Այդպէս ալ հաղորդեցինք ընկեր Գ. Բալայեանի Սակայն վերջին պահուն Շավիլի մեր բարեկամներու միահամուռ ցանկութեան վրայ, 60—70 հոգինոց բազմութեամբ մասնաւոր հանրակառքով ու կառքերով գացինք Մոնմորանսիի բարձունքը ,մեր «Անմահներու Պանթէոնը»: Այնտեղ արդէն մեզի կը սպասէին Կեդր. Կոմիտէի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Ուխտաւորներու խումբը մօտաւորապէս մէկուկէս ժամ Թանգարանի բաժինները պտտելէ եւ ընկեր Բալայեանի համառօտ բայց ոգեւորիչ բացատրութիւնները լսելէ ետք, հաւաքուեցանք « Անմահ »ներու սրահը, ուր նորագիր երիտասարդ վեց ընկերներ մեր նուիրական ու տարագիր եռագոյնին ու զինանշանին վրայ իրենց երդումը կատարեցին կնքահայրութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկերոջ: Յուզիչ էր վայրկեանը, երբ , Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանը աւարտած մեր երիտասարդներն իրենց պատուին վրայ երդում կ'ընէին հաւատարիմ մնալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրին, կանոնագրին, հայ ժողովրդին եւ հայ հայրենիքին : Այդ պահուն ամէնքս հաղորդակից կ'ըլլայինք սրահին չորս պատերէն կախուած անհամար ու անմահ հերոսներու ու նահատակներու հոգիներուն հետ: Անոնց շունչն էր որ կը սաւառնէր ամէնուս վրայ :

Խոր յուզումով էր որ հրաժեշտ տուինք մեր սրբավայրէն ու անոր հաւատարիմ պահապան սիրելի ընկեր Բալայեանէն եւ խմբով գացինք մօտակայ դաշտը, խմիչքով ու կարկանդակով շնորհաւորելու մեր նորագիր ընկերները: Իրիկուան ուշ ատեն վերադարձանք մեր տեղերը:

— « Ես բնաւ չէի կարծեր որ մենք Հայերս, այստեղ այդ տեսակ թանկագին վայր մը ունինք», կ'ըսէր Կ. Խաչունի տիկին մը, որ առաջին անգամ կ'այցելէր Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, «Թանգարան , թանգարան որ կ'ըսէիք ես կ'երեւակայէի, սովորական օտար «միւզէ»ներու պէս բան մը, մերինը բոլորովին տարբեր է եղեր »:

Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Շավիլի «Արղութեան» խումբը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Տիկին Պայծառ Խսկիճեանի եւ Պ. Օննիկ Տէմիրճեանի որոնք հազարական ֆրանքով մասնակցեցան ի նպաստ Թանգարանի եղած նուիրատուութեան :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ցանել: Տրդատի օրով միայն Հայերը իբրեւ քրիստոնեայ համայնք ճանչցուած են 297 տարիներուն:

Եգիպտոսի բուրգերուն մէջ արձանագրութիւն մը կայ ուր կ'ըսուի — «Ես, Խոսրով Հայ, եկայ, տեսայ եւ զարմացայ»: Այս ան Խոսրովն է որ եկաւ ու Հայոց Թագաւոր եղաւ:

Առ հասարակ մեր ըմբռնումները պէտք է փոխենք պատմութեան մասին: Ոչ մէկ վկայութիւն կը գտնենք կարգ մը պատմիչներու մօտ :Անոնցգրածները պէտք է նկատենք իբր վէպ եւհոգեցնցահ պատմուածք որոնք մեծ հիմ չունին :

Պ. Հայկունիի եւ Պ. Ներկարարեանի հարցումներուն ալ պատասխանելէ ետք, լսարանը փակուեցաւ: Դասախօսութեան ներկայ էին բաղմաթիւ մտաւորականներ, ինչպէս նաեւ Հ. Ղեւոնդ Վ. Քիլէրճեան:

ՊԱՐԳԵՒ

ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ այնքան յաջող կ'ընթանայ որ, պետական տպարանները չեն կրնար 50.000 եւ 100 հազարնոց թղթադրամներ հասցնել , ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ՊԱՊԻՆ առողջական վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ: Բոլոր ունկնդրութիւնները ջնջուեցան: Հիւանդը 76 տարեկան է եւ բժիշկները հանգիստ պատուիրած են :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ կատարուած մաքրագործումներուն առթիւ, պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Տիկին Աննա Փաուքըր խոստովանած ըլլալով իր սխալները, պիտի պահէ արտաքին նախարարութիւնը, սրբագրելու համար զանոնք ...

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Լիթերանթուռնայա Կազէթա » թերթը կը պահանջէ բոլոր Ռուսերէն չգործածել անպարկեշտ բացատրութիւններ եւ հայհոյանքներ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ խորհրդային հանրապետութեան մը պիտի վերածուի, կցուելով Խ. Միութեան , ինչպէս կը հաղորդէն իրազեկ աղբիւրէ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ .— Վերջին պատերազմէն ետք , երկրորդ անգամն է , որ Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ հայկական հանդէս ու տօնախմբութիւն:

Երեք շաբաթ առաջ կատարուեցաւ Ապրիլ 11-24ի համազգային սգահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Դժբախտաբար «Յառաջ»ի թղթակիցը այդ օր քաղաքէն բացակայ ըլլալով, չէր կրցած նկարագրել :

Մայիս 31ին նոյն այս սրահին մէջ տօնուեցաւ անկախութեան հռչակման 34րդ տարեդարձը:

Հանդէսի բացումը կատարուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով եւ « Մարսէյեէզ»ով, զոր ժողովուրդը ունկնդրեց յոտնկայս: Յետոյ օրուան նախագահը՝ ընկեր Միսաք Միրզէ հակիրճ բանախօսութեամբ մը պարզեց ազատութեան ու անկախութեան գաղափարը եւ նուիրումի ու զոհաբերութեան ոգին, որոնց շնորհիւ միայն կարելի եղաւ ձեռք բերել Մայիս 28ը: Այս առթիւ հրաւիրեց ժողովուրդը պահել այդ ուխտը եւ յարատեւ պայքարի ոգին, տիրանալու համար մեր վերջնական ազատագրութեան :

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ջանք չէր խնայած գեղարուեստական բաժինը ճոխացնելու համար: Երգեց՝ Պ. Պետրոսեան «Կիլիկիա»: Արտասանեցին Օր. Արփինէ Թութլեան եւ Վիէնէն Օր. Շուշանիկ Յակոբեան: Իսկ Օր. Տէր Կոմսեան, որ արդէն անուն շահած է միջին Ֆրանսայի մէջ, երգեց Կոմիտասի «Կռունկը» եւ ուրիշ կտորներ: Ջութակի վրայ իրենց մասնակցութիւնը բերին պարոններ.— Տոստողրուեան եւ Պէպիրեան: Օր. Սաղաթէլեան, որ նոյնպէս իբր դաշնակահարուհի անուն շահած է, նուագեց Շոփէնէն կտորներ եւ Խաչատուրեանի Սուրերու պարը : Հանդիսականները ջերմապէս ծափահարեցին գեղարուեստական բաժնին բոլոր մասնակցողները , որոնք Ֆրանսա ծնած սերունդին կը պատկանին: Պատահաբար ներկայ կը գտնուէր Փարիզէն ընկեր Պետրոս Պետրոսեան որ երկու խօսք ըսելով, մասնաւորաբար թելադրեց նոր սերունդին զարգանալ իբրեւ Հայ եւ հետեւիլ մեր պապերու գծած ճամբուն:

Օրուան հանդէսին իբրեւ հիւր ունէինք քաղաքիս ընկերվարական ներկայացուցիչը՝ Camarade Rignex, որ խօսք առնելով ըսաւ .

— Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութիւնը միշտ եղած է եւ է չարունակ ազատատենչ ժողովուրդներու կողքին, ու միշտ իր աջակցութիւնը կ'ընծայէ տառապող մարդկութեան համար : Դուք այսօր, ձեր ազատութիւնը կորսնցուցած՝ մռայլ օրերու մէջ կ'ապրիք: Մենք չարունակ ձեր կողքին ենք: Մի յուսահատիք, այս սեւ օրերուն պայծառ օրեր ալ կը յաջորդեն: Յուսացէք միշտ վաղուան համար»: Ժոռէսը խօսք մը ունէր — « Ձիւնը, երբ իր առաջին խաւը կը տարածէ տղմոտ գետնի մը վրայ, իր գոյնը կը պղտորի, իսկ հետզհետէ խաւերու մակարդակը երբ կը բարձրանայ, ձիւնը կը ճերմկի, կը պայծառանայ»: Նոյնպէս ալ ձեր ապագան պիտի պայծառանայ, հաւատացէք ատոր ու մի յուսահատիք »:

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան (Փարիզէն), ըսաւ.

— Հայաստանի անկախութիւն, կամ Հայաստանի հանրապետութիւն, 2 նախադասութիւններ են եւ ամէն Հայ մարդ երբ զանոնք կ'արտասանէ, իր հոգեկան աշխարհը՝ հպարտութեամբ կը համակուի: Անոնք , որ հանրապետութեան շրջանին Հայաստան եղած են, մասնաւորաբար անոնք կրնան չափել , այդ նախադասութիւններու տարողութիւնը եւ ոգին: Դժբախտաբար հանրապետութիւնը երկու տարուան կեանք միայն ունեցաւ: Հիւսիսի բոլշեւիկեան քամին, իր Պրէսթ-Լիթովսքի դաշնագրով եկաւ սրբել Թուրք բարբարոսութեան ախորժակը, ու անոր կլափին մէջ նետել մանուկ Հայաստանը : Այդ օրերուն, ով որ Հայաստան ապրած է, գիտէ թէ՝ ինչպէս հայկական բանակը թէ իր թիկունքէն եւ թէ ճակատէն՝ Թրքական ահարկու բանակներու դէմ կուրծք տալով կը դիմադրէր, պաշտպանելու համար Հայաստանի անկախութիւնը : Այսօր աւելի քան 30 տարիէ ի վեր բոլշեւիկեան սեւ թաթն է, որ կը տիրապետէ Հայաստանի արեւմտեան մասին վրայ : Սակայն ժողովուրդին հոգիներուն մէջ. ազատութեան եւ անկախութեան տենչը կը բաբախէ միշտ: Մենք արտասահմանի Հայերս, ամէն ազատութիւն վայելելով, պարտաւոր ենք վառ պահել անկախութեան ոգին»:

Հանդէսէն վերջ գիշերուան խնջոյք մը տեղի ունեցաւ սրահին մէջ, տեւելով մինչեւ առտուան ժամը 4 :

ԾՄԱԿ

Յ. Գ.— Յաջորդ օրը Տէսինի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Լիոն - Տէսին - Վիէն—Ալֆորվիլ — Մարսէյլ մրցումը, մեծ բազմութեամբ : Կ'իմանամ թէ Ե. Պապիկեան բաժակը շահած է Մարսէյլի խումբը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) .— Տարիները որքան կը թաւալին այնքան կը զօրանայ ազատութեան տենչը տարագիր հայութեան մէջ: Շաբաթ գիշեր, 31 Մայիս, Վալանսի գաղութը խուռներամ փութացած էր քաղաքապետարանի սրահը, ողջունելու համար Մայիս 28ի տարեդարձը :

Օրուան նախագահը, ընկեր Գ. Քիրէճեան բացումը կատարեց ֆրանսերէն, (ներկայ էին պաշտօնեաներ նահանգապետութենէն եւ քաղաքապետութենէն, ինչպէս եւ ընկերվարական ներկայացուցիչներ): Այս առթիւ կարդաց քանի մը նամակներ պետական անձնաւորութիւններէ որոնք քաղաքէն բացակայ ըլլալով ցաւ կը յայտնէին թէ պիտի չկրնան ներկայ ըլլալ :

Երգչախումբը թնդացուց «Մարսէյեէզ»ը եւ « Յառաջ Նահատակ»ը , որոնք ունկնդրուեցան յոտընկայս: Նախագահը հայերէն ճառով մը բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը : «Յորչափ կը մնանք տարագիր եւ Հայաստանը կըմնայ բռնութեան տակ, պիտի տօնենք այս պատմական մեծ տօնը, Մայիս 28ը»:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Կրընոպլէն Մարտիրոսեան քոյրերը մեներգով եւ զուգերգով կրկնապատկեցին հանդէսին փայլը :

Առաջին բանախօսն էր Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը ընկերվարական Վաշէ որ ըսաւ . — « Հայ ժողովուրդը 34 տարի առաջ ունեցաւ իր ազատ Հայաստանը: Դժբախտաբար թշնամիները զայն կործանեցին, բայց հայ ժողովուրդը իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը կրկին պիտի վերստանայ, որովհետեւ արժանի է: Կը մաղթեմ որ այդ օրը չուշանայ»: (Ծափեր):

Միջանկեալ Օր. Գանեան արտասանեց «Գովք Հայաստանի» (Ե. Չարենցի, Ֆրանսերէն, թարգմանութիւն, Ա. Չոպանեանի): Երգեց Պ. Զ. Գասեան:

Օրուան բանախօսը, ընկեր. Ս. Սիսլեան համառօտակի պատմեց անկախութեան հռչակումը : « Չկայ ազգ մը որ մեզի չափ տառապած եւ ազատութեան համար պայքարած ըլլայ: Վերջին 34 տարիներու ընթացքին միայն երկու տարի կրցանք այս տօնը տօնել ազատ հայրենիքի մէջ : Հայ ժողովուրդի կէսը մեր պամական հողերէն դուրս 32 տարի է օտարութեան մէջ կը տօնէ Մայիս 28ը, բայց մենք պիտի չդադրինք տօնելէ այս պատմական դէպքը որ արիւնով ձեռք բերուած է: Երէկ բոլորը մեզի հետ էին երբ Հայաստանը ազատ էր: Այսօր, իրենք ալ չեն գիտեր թէ, ինչու չեն մասնակցիր : Մենք պիտի չարունակենք մեր ճամբան մինչեւ որ գեղեցիկ օր մը դարձեալ մեր տարագիր դրօշը բարձրացնենք Մասիսի ստորոտը »: (Ծափեր) : Ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեան յուզումով ըրաւ արտասանութիւն մը նուիրուած Մայիս 28ին :

Երեք փոքրիկներ ղեկավարութեամբ Օր. Խաչերեանի դրօշակի պատկեր մը ներկայացուցին , ջերմ ծափերու մէջ : «Սեբաստացի Մուրատ Անիի աւերակներուն մէջ» թատերախաղը , ղեկավարութեամբ ընկեր Աշոտի շատ յաջող անցաւ: Բոլոր դերակատարները շատ լաւ սերտած էին իրենց դերերը:

Կիրակի կէսօրէն վերջ ի պատիւ Մայիս 28ի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ խնջոյք մը: Հակառակ կիզիչ տաքին, ընկերներ, համակիրներ եւ բարեկամներ լեցուցած էին սրահը: Սեղանապետն էր ընկեր Ե. Գասեան : Երգ, պար եւ մենախօսութիւն իրարու կը յաջորդէին: Ընկերներ Յ. Տէր Սարգիսեան, Աշոտ Ն. Թէպոյեան (Տօքթորը), Տիկին Կօշկակարեան , բոլորն ալ պանծացուցին Մայիս 28ը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

× Այս շաբաթ նոյն սրահին մէջ կը ներկայացուի «Թալէաթի անկումը» :

ՆԱԹԱ

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Ալ կարծեմ ամուսնանալու եմ :

Բ.— Տարիքդ առի՞ր :

Ա.— Ատոր համար չէ. բայց՝ բոլոր գուլպաներս ծակած են. բոլոր շապիկներս պատռած են. բոլոր կօշիկներս աղտոտած, բոլոր տաբատներս մաշած ... :

×

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Դուն, կարելի է քեզ կոչել «գողերու թագաւորը»:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԸ.— Կը բողոքեմ, պարոն դատաւոր, մենք հանրապետական ենք ... :

×

Ա. ՈՐՍՈՐԴ.— Նապաստակ մը չուտ, պարպէ:

Բ. ՈՐՍՈՐԴ.— Փամփուշտ չմնաց :

Ա. ՈՐՍՈՐԴ.— Հոգ չէ, նապաստակը ինչ պիտի հասկնայ թէ փամփուշտը սպառած է .. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մասին բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ եւ դեռ կը շարունակուին։ Աջակողմեան հոսանքները պահանջեցին տեղի չտալ «որեւէ ճնշումի առջեւ, որ կողմէն ալ փորձուի»։ Արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները լրացուցիչ բացատրութիւններ պիտի տան ծրագրուած բարենորոգումներու մասին։— Վերջին լուրերու համաձայն, գաղտնի ընկերութիւն մը կազմուած է Թունուզի մէջ, ահաբեկումներ կատարելու համար ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով խստօրէն կը քննադատէ Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը, արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան պայմանագիրը եւ եւրոպական բանակին դաշնագիրը։ Իր կարծիքով, այս դաշնագիրները «կը վերահաստատեն Գերմանիոյ ամբողջական գերիշխանութիւնը եւ իրաւունքներու հաւասարութիւնը, առանց փոխարինութեան։ Ոչինչ կրնայ ստիպել Գերմանիան որ ընդունի ներկայ սահմանները կամ ճանչնայ Սարի շրջանին ներկայ կարգուսարքը։ Ամէն պատճառ ունինք հաւատալու թէ Գերմանիան իր արեւելեան հողամասերը ետ առնելու համար ստիպուած է Արեւմուտքի դէմ դառնալ, յարձակողական ազգայնականութեամբ եւ կամ Արեւմուտքը պատերազմի մղել իր իսկ շահուն համար։ Ֆրանսան կը կորսնցնէ իր ազգ. բանակը, եւրոպական բանակ կոչուած խառնուրդի մը մէջ հոսեցնելով իր զինուորները, զէնքերը եւ դրամը, ամերիկ. հրամանատարութեամբ, պարտեալ Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ հետ »։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ հետզհետէ կը ծանրանայ։ Արեւելեան շրջանին իշխանութիւնները ամէն օր նոր դժուարութիւններ կը յարուցանեն ։ Ռուսերը հինգ միլիոն սթերլին «վարձք» պահանջեցին արեւմտեան շրջանի անթելի հաղորդակցութեանց համար։ Զօրակոչերը շարունակուի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի քաներորդ եւ վերջին փորձը տեղի ունեցաւ Լաս Վեկասի մէջ (Մ. Նահանգներ)։ Պայթումը կը լսուէր 106 քիլոմեթր հեռուէն, նարնջագոյն բոցեր արձակելով։ Այս առթիւ ալ 750 մուկեր գործածուեցան, փորձելու համար ճառագայթումին հետեւանքները ։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ նոր ճառ մը խօսելով քննադատեց Թրումընի քաղաքականութիւնը՝ Քորէայի պատերազմին առթիւ եւ ըսաւ թէ պիտի խորհրդակցի զօր. Մըք Արթըրի հետ, եթէ հանրապետութեան նախագահ ընտրուի ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութեան հաղորդել Պ. Սեպուհ Պօսթանճեանի հասցէն (նախկին գործարանատէր, Ռումանիայէն) ։

Օր. Աղաւնի Փափազեան, Օր. Արուսեակ Փափազեան, Պ. Արսէն Փափազեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ եղբօր՝

ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

(Գորգի վաճառական, ծնած **1895** Յուլիս **14ին**) դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Պրիւքսէլի մէջ, Յունիս 4ին, երկար եւ տաժանելի հիւանդութենէ մը ետք ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, 7 Յունիս, առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցին, 18 rue de Stassart à Ixelles եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Իքսէլի գերեզմանատունը ։

Հաւաքուիլ եկեղեցին ։

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna

Երեքշաբթի 10 Յունիս, ժամը 20.30ին,

ԻՏԱ ԱՌՏ - ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Կը ներկայացնէ ՑԻԿԱՆ Ա.

Որ մեծ յաջողութեամբ ներկայացուած է Կովկասի մէջ։ Երաժշտութիւն E. KALMAN նուագախումբ, ղեկավարութեամբ CH. KALMAN որդիի ։ Տոմսերու համար դիմել թատրոն եւ Maison du Livre Etranger, 9 rue de l'Eperon եւ Librairie Sialsky (ռուսական եկեղեցիին քով) ։

ՎԵՐՍԱՅԼԻ MONTANSIER ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Rue des Réservoirs, Կիրակի, 8 Յունիս, ժամը ճիշդ 14.45ին, Gala Hélène Avna ։

Իր պարի դպրոցին աշակերտներուն հետ ։

Concerts Lamoureuxի արուեստագէտներէն բաղկացած նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Օփերայի նուագապետին RICHARD BLAREAUի, Adamի, Bizetի, L. Delibesի, Gounodի, Messagerի, J. P. Rameauի, S. Saëns, Chopin եւ ուրիշ ծանօթ արուեստագէտներու նուագով, պարի վերածուած ՀԵԼԼԷՆ ԱՒՆԱՅԻ կողմէ ։

Տոմսերու գիները 150 — 650 ֆրանք։ Դիմել .— St. Cloud, 22 rue Armengaud, chez Durand, 4Place Madeleine Paris եւ թատրոնին կիշէն ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն։

Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Կը ներկայացուի Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ զաւեշտ մը եւ կենդանի պատկեր մը։

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պար մինչեւ կէս գիշեր ։

Հաղորդակց. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.15 եւ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ հանրակառքը ։

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ միութիւններու կազմակերպած է խնճոյք մը, 22 rue Voltaire Սալի մէջ, այս կիրակի ժամը 7ին մինչեւ կէս գիշեր ։ Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

Ճաշագին 500 ֆրանք ։

×

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ ։ Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։

Կը նախագահէ ընկեր Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։

Այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ, 6 rue J. B. David, Հանրապետականներու սրահը ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին կարող ուժեր։ Պաշտօնական բաժնէն վերջ մեծ պարահանդէս եւ խնջոյք ։

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի։ Այսօր, շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Պոմոնի Ս. Մեսրոպ սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժին.— Նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ պար ։ Պոմոնի, Սէն Լուի եւ Պոլ. Օտտոյի Նոր Սերունդի խումբերուն կողմէ։ Եւրոպական պարերուն կը նուագէ Orchestre VALDA ։ Ճոխ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի, Շապին Գարահիսարի «Ռազմիկ» միութեան հետ եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան, Յունիս 7ին, շաբաթ իրիկուն Cercle Militaireի (Pl. St. Augustin) սրահին մէջ ։

Կը խօսին Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, Պ.Պ. ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, JACQUES SALMON, P. CHARLES, Զ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, BELLEKENS եւ ԽԱԽԱՄԵԱՆ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Սեվռանի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Massis, 87 Ave. de Livry à Sévran ։

Նախագահութեամբ Սեվռանի քաղաքապետին M. RUCHի։ Կը խօսի ընկերուհի Է. ԲԻՒԶԱՆԴ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Ֆր. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ ։ Երգ. Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԷ։ Երկու փոքր զաւեշտներ, երիտասարդներու կողմէ։ Պ. Կարօ Սարեանի Ֆր. նուագախումբը պիտի վարէ եւրոպական պարերը ։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Gare du Nord, շոգեկառք ժամը 14ին Petite Gare, Aut. 147 Eglise de Pantinէն ։

Ճոխ պիւֆէ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը ։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Ս. Գալուստեանի բնակարանը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓՈՆԹԷ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին ժողովը այս կիրակի Սէն Սաթիւռնէնի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Ա. Փափազեանի տունը, 6 rue Charles Michel, Պանեէօ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Կարտանի հայկական դպրոցի սրահին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամները ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 19.30ին Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes։ Օրակարգ.— ա) Մարզական եւ նիւթական զեկուցում։ բ) Վարչութեան ընտրութիւն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 6ին, Սէն Լու Կռան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, ճոխ յայտագրով ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է դերասան ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ գեղարուեստական երեկոյթը, առողջական պատճառներով ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

TAVERNE MAUBEUGE

6 RUE MAUBEUGE, Paris (9) Tél. Tru. 85-47

Métro : Cadet, Pelletier եւ Notre Dame de Lorette

Ամէն իրիկուն ժամը 8էն սկսեալ կը նուագէ Պոլսէն նոր ժամանած հռչակաւոր երաժիշտը՝

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

Իր արեւելեան խումբովը ։

Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ, տրամադրելի բոլոր հարսանեկան եւ այլ հանդէսներու։

Ամէն իրիկուն ՏԷՕՆԷՐ ՔԷՊԱՊ ։

Արտասահմանէն եկած յաճախորդներուն բնակարանի դիւրութիւն ։

Ծախու է

Ֆրանսայէն մեկնումի պատճառով ծախու է Մարսէյլի ամէնէն օդասուն արուարձաններէն մէկուն մէջ, քաղաքէն հանրակառքով 30 վայրկեան հեռաւորութեամբ եւ կայարանէն 50 մեթրի վրայ Plan de Cuquesի մէջ տուն մը, 3 սենեակ եւ գեղեցիկ պարտէզ մը (թէրաս) ։ Ունի 850 մեթր մշակուած պարտէզ, ջուր, ելեկտրականութիւն, W. C.։ Գինը շատ նպաստաւոր ։

Դիմել Chaussures Marlene, 94 rue d'Aubagne, Marseille ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար կ'ուզուի հայ կին մը տան մէջ աշխատելու համար։ Դիմել ամէն օր Hanessian, 11 Rue de Lorraine, Asnières (Seine), կայարան Becon-les Bruyères ։

Ծախու է

Արհեստի փոփոխութեան պատճառով Traction ինքնաշարժ մը Citröen 11 Legère, modèle 38։ Շատ լաւ վիճակի մէջ։ Հեռախօսել Le Raincy 18-48։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 8 JUIN 1952 Կիրակի 8 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6783-Նոր շրջան թիւ 2194 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂ ՀՈՎ ՄԸ ԿԸ ՓՉԷ

Ատենէ մը ի վեր պաղ հով մը կը փչէ հեռաւոր Ամերիկայէն :

Ափ մը գրող - բրոցներ, վեղարաւոր, պատուելի, գրագէտ կամ վարժապետ, անփառունակ նահանջ մը կը ներշնչեն պարբերաբար : Ուղղակի կամ անուղղակի :

Ջարդուչակ մարգարէութի՞ւն, թէ բանդիտութեան մարմաջ :

Ամէն պարագայի մէջ, ախտանշան մը, որ կրնայ աւերներ գործել :

Առաջին անգամ չէ որ կը մատնանշենք այս վրդովիչ երեւոյթը :

Բայց, կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է հրապարակաւ կարգի հրաւիրելու այս բանդէտները, որպէսզի ծանր նստին իրենց տեղը :

Նահանջը կը ներշնչուի երկու ճակատի վրայ: Տարբեր ուղղութեամբ, սակայն միեւնոյն կամխամտածումով :

Առաջին.— Կորսուած չենք ըլլար, եթէ կորսնցնենք մայրենի լեզուն :

Երկրորդ.— Արեւմտահայերէնը դատապարտուած է անհետանալու :

Առաջին իմաստո՛ւն տեսութիւնը հրապարակաւ պարզեց Մ. Նահանդներու «հաւատարիմ» հաստուածին երիտասարդ առաջնորդը, իր պաշտօնաթերթին՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցի» ամսագրին մէջ, երկրորդական, միջանկեալ դեր մը տալով լեզուին :

Նոյն լպրծուն ճամբուն վրայ սայթաքեցաւ երիտասարդ գրագէտ մը, Լեւոն Սերմէլեան, որ կը կարծէ թէ կարելի է միշտ «Լոյս Զուարթ» երգել, հայկական ոգի արծարծել անգլերէն կամ չինարէն գրելով :

Անջի օր պատահաբար նոյն ճամբուն վրայ գտանք, նաեւ, պատուելի մը, Ա. Ա. Պ., հեղինակը արժէքաւոր հատորի մը, «Գրչանկարներ Պարտիզակի» որ լոյս տեսաւ անցեալ տարի :

Խմբագրական մը ստորագրելով « Հայաստանի Կոչնակ» շաբաթաթերթին մէջ, «Ազգային զգացում եւ Ազգային Դատ», պատուելին կարգ մը խելօք խորհրդածութեանց մէջ կը սահեցնէ հետեւեալ նախադասութիւնը .

— « Մենք կը խորհինք թէ երբ լեզուն կորսուի, ամէն ինչ կը կորսուի: Ո՛չ. անցեալին հետ կապը կրնայ պահպանուիլ նոյնիսկ երբ լեզուն կորսուի: Յուսախաբ չենք զգար, երբ երիտասարդներու կազմակերպութեանց մէջ Ամերիկայի մէջ անգլերէն կը խօսուի, Ֆրանսայի մէջ ֆրանսերէն, բայց յուսախաբ կը զգանք երբ ազգային անցեալ կամ ներկայ կեանքին մասին շահագրգռութեան որեւէ ապացոյց չենք տեսներ»:

Դեռ աւելի բացորոշ յայտարարութիւն մը, որ հիմնական տեսակէտ մը կը մատնէ .

— « Մի՛ ըսէք թէ առանց հայերէնի Հայ գիտակցութիւն պահել անկարելի է: Լեզուն միջոց մըն է եւ կարեւոր միջոց մը, անտարակոյս, բայց այդ միջոցը ձեռքէ հանելէ վերջ գլուխնիս ծեծելու չենք թէ «ազգային գիտակցութիւնը » պահպանելու ա՛լ ուրիշ միջոց չկայ : Պատմութիւնը կայ ու կը մնայ, եւ այդ պատմութեան հետ կապեր հաստատել կարելի էմիշտ» :(3 Մայիս 1952):

Նոյն տրամաբանութեամբ արտայայտուեցան եպիսկոպոսն ու գրագէտն ալ, գիտնալով հանդերձ որ անպաշտպանելին կը պաշտպանեն :

Մարդիկ աւելի պայծառատես էին հարիւր տարի առաջ, երբ կ'ազդարարէին, դողահար, թէ «լեզուն որ կորաւ, ամէն բան կորաւ »:

— «Ամէն մի Հայ պէտք է լեզուն համարէ իր ամենաթանկ բանը, իր աչքի լոյսը, իր սրտի արիւնը, իր կենդանութեան հիմքը, իր պատիւը ու պարծանքը», (Ստ. Նազարեանց) :

Դեռ կարելի էր աւելի վճռական վկայութիւններ արտագրել, հին եւ նոր հեղինակներէ, ապացուցանելու համար թէ գիտակցօրէն ինքնասպանութեան ճամբան կը հարթեն անոնք որ պարզապէս գործիք մը կը նկատեն մայրենի լեզուն:

Շատ աւելի կենդանի,ջախջախիչ վկայութիւն մը կը կազմէ մեր ամենօրեայ կեանքը: Ոչ միայն Ատլանտեանի երկու ափերուն վրայ, այլեւ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ:

Խօսինք օրինակներով : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԹՈՒՐՔԻՆ ՊԱՐԾԱՆՔԸ »

Այս միջոցին «զգայացունց » վիճաբանութիւն մը տեղի կ'ունենայ Թուրքիոյ պետական շրջանակներուն եւ մամուլին մէջ :

Ընդդիմադիր թերթերը գրած էին թէ ժողովուրդը կը զինուի արեւելեան նահանգներուն մէջ: Կառավարութիւնը փորձեց հերքել: Բայց, աւելի ջախջախիչ փաստեր ցցուեցան իր առջեւ :

Առողջապահական նախարարը, Տոքթ. Իւսթինտաղ, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարած էր արեւելեան նահանգներուն մէջ, անցեալ շաբթու Տիարպաքըր կը հանդիպի (Տիգրանակերտ) :

Այս առթիւ ասուլիս մը տեղի կ'ունենայ, եւ Հալքի (ընդդիմադիր) նախագահը կը գանգատի թէ ապահովութիւն չկայ եւ թէ « ժողովուրդը անընդհատ կը զինուի »:

Նախարարը մասամբ խոստովանելով հաւաստիքներ կ'ընծայէ: Կուսակալը կը փորձէ համոզել թէ «անապահովութեան խնդիր չկայ »:

Ասոր վրայ շրջանին երեսփոխանը, Էքինճի, տեղէն ցատկելով կը յայտարարէ թէ « ամբողջ Թուրքիոյ մէջ կը զինուին . բայց պէտք չէ ծուռ մեկնել այս պարագան »:

— « Զի հեծնել եւ զէնք կրել՝ Թուրքին առանձնաշնորհեալ յատկանիշներն են : Ընդհանուր խուզարկութեան պէտք չկայ եւ արդէն Արեւելքն ալ պիտի չհաղուրժէ այդպիսի բանի մը »:

Հալքի նախագահը դիտել կուտայ թէ «հայրենակիցը ինքնապաշտպանութեան համար է որ կը զինուի եւ մաւզէրը քիչ գտնելով, գնդացիր ալ գնելու վրայ է» :

Նախկին երեսփոխան մը կը բացագանչէ, առանց բառերը ծամծմելու :

— « Ճիշդ է որ կը զինուին եւ ահարկու համեմատութեամբ » :

Եւ վերջապէս նախարարը կը խոստովանի .

— «Զենք ըսեր թէ չեն զինուիր, կառավարութիւնը տեղեակ է . անհոգ եղէք : Արդիւնքը մօտերս պիտի տեսնէք »:

Կարդալով այս պատկերազարդ ասուլիսը, չե՞ք յիշեր երբեմնի պաշտօնական դեկոյցը, — «Ասոնք պէտք քէմալ տըր : (Անգործութիւնը կատարեալ է):

Այն ատեն ձի կը նստէին եւ կը զինուէին՝ Հայեր նահանգներուն » հետ :

Այն ատեն ձի կը նստէին եւ զինուէին՝ Հայեր ջարդելու համար: Իսկ այսօ՞ր ... ՎԱՀԷ

Ի ՊԱՏԻՒ Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

Ուրբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ Համազգայինի սարքած ընթրիքը՝ ի պատիւ Հ. Ներսէս Ծ. Վ. Ակինեանի, սաք մթնոլորտի մը մէջ: Երեկոյթը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ, 24 բաժնեգին արձանագրուեցաւ «Հանդէս Ամսօրեայի» համար : (Հայրենակից մը՝ տասը օրինակ) :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք թէ Մայիս 29ին մեռած է վաստակաւոր դէմք մը, Եդուարդ Շիրինեան, 80 տարեկան : Հանգուցեալը տարիներով եղած է անդամ ընդհ. ժողովի եւ ազգ. վարչութեան, ատենապետ՝ Տնտես. Խորհուրդի, հաշուեքննիչ ազգ. հաստատութեանց :

✕ Երէկ ցաւով հաղորդեցինք եռանդուն հայրենակցի մը՝ Պ. Կարպիս Փափազեանի մահը, Պրիւքսէլի մէջ :

Մեր ողբացեալ բարեկամը, ծանօթ առեւտրական, միեւնոյն ատեն կը հետաքրքրուէր հանրային գործունէութեամբ, մանաւորապէս օգներով անճար հայրենակիցներու :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՋ ՈՔ

ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ, ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ ՀԵՐ Ի ՀԵՐ :

Դիմադրական ուժերը ինչպէս ձեռք անցուցին Ատլանտեանի պատին քարտէսը :

«ՈՒՐԸ ԱՐԹՆՑԱՆՔ»

«ՏԿԱՐՆԵՐԸ, ՎԱԽԿՈՏՆԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԵՐԸ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ »

Յունիս 6ի տարեդարձին առթիւ — երբ դաշնակից զօրքը ցամաք ելաւ — եւրոպական ճակատին սպարապետը, զօր. Րիճուէյ ներկայ եղաւ Սէնթ Մէռ Էկլիզի մէջ կատարուած արարողութեան մը (Քանի մօտ, Մանշի ափը) : Իրեն կ'ընկերանային մառեշալ Մոնթկոմըրի եւ ուրիշ հրամանատարներ եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ :

Այդ օրը, 1944 Յունիս 6ի առտուն կանուխ, երբ անգլիական եւ ամերիկեան օդաչու զինուորներ կը պատրաստուէին ցամաք իջնել Քոթանթէն, զօրավարը հետեւեալ հրամանը կ'արձակէր.

— « Կրակ չբանալ : Կռուիլ դանակով կամ ձեռնառումբով, եւ ոչ թէ հրացանով » :

Իրենց նպատակն էր յանկարծակիի բերել թշնամին, զարնել կռնակէն, թոյլ չտալ որ օգնական զօրք հասնի: Ընդամէնը 6600 զինուորներ էին, որոնք ազատագրութեան առաջին կռիւները կը սկսէին :

Ուրբաթ օր, ճառ մը խօսելով այս պատմական տարեդարձին առթիւ, զօր. Րիճուէյ յայտարարեց .

— « Ութ տարի առաջ, այս ծովափին կը մօտենայի, ազատ մարդոց հետ, որոնք եկած էին վերահաստատելու ազատութիւնը այս երկրին, օրրան ազատութեան : Շնորհիւ Աստուծոյ, յաղթանակը շահեցանք եւ մեր սիրտերը նուիրեցինք պատերազմին զարհուրելի վէրքերը դարմանելու: Եօթը տարիներ անցած են Մայիսի այն առաւօտէն ի վեր երբ թշնամութիւնները դադրեցան Եւրոպայի մէջ:

« Այդ եօթը տարիներու ընթացքին, ափ մը բռնաւորներ նորէն համատիրութիւն մը հաստատեցին, շատ աւելի ահարկու: Մենք դոհացանք դիտելով այդ հրէշային մեքենան, որ կը տիրապետէր եւ գերութեան կը մատնէր տկարները եւ անհեցուկները: Մենք յարաճուն երկիւղով մը դիտեցինք ազատութեան սահմաններուն կրճատումը եւ անդորր աշխարհի մը մեր երազը ցնդեցաւ համայնավարութեան խռովութեանց, թափանցումի եւ սպառնալիքի չարունակական հարուածներուն, Քորէայի մէջ ալ՝ բացորոշ պատերազմի հարուածներուն տակ: Ուշ արթնցանք այս երազէն: Դանդաղ շարժեցանք, վտանգուելու աստիճան, դարձեալ միանալու համար հաւաքական մեծ ճիգով մը, ի խնդիր ազատութեան եւ խաղաղութեան զոր դեռ նոր շահեր էինք այնքան սուղ գնով մը :

« Այսօր, նորէն կը սորվինք պատմութեան սաղաւն դասը — որ յաճախ կը մոռցուի — թէ ազատութիւնը պէտք է պաշտպանուի իւրաքանչիւր սերունդի կողմէ, թէ մարդկութեան այդ մեծ նպատակը երբեք չի կրնար պաշտպանուիլ տկարներու, վախկոտներու եւ վատերու կողմէ : Ցորչափ կը տիրապետէ չարիքը, ամէն տեղ ազատ մարդիկը պարտաւոր են պատրաստ ըլլալ դիմադրաւելու զայն, եթէ կ'ուզեն պահել իրենց ազատութիւնը: Իսկ այդ նպատակին կրնան հասնիլ եթէ զօրաւոր ըլլան: Ատոր համար է որ հաստատած ենք ազատ ժողովուրդներու Ատլանտեան կազմակերպութիւնը: Ուրիշ որեւէ լուծում գերութեան պիտի առաջնորդէր: Եւ որովհետեւ ուրիշ միջոց չկայ, վճռած ենք միանալ, ապրելու համար իբրեւ ազատ մարդիկ, մենք, տասնեւչորս անկախ ազգերու ազատ ժողովուրդներ »

Խլրտումներ կը նուազին

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՕ ԱԶՔԷ ԻՆԿԱ՞Ծ Է

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բանուորական խլրտումները հետզհետէ կը նուազին :

Թերթերը կը գրեն թէ կարմիրները ուրբաթ օր երրորդ փորձ մը կատարեցին Ռընոյի հաստատութեան մէջ, աշխատանքը դադրեցնելու համար, բայց նորէն ձախողեցան :

Նոյն օրը բաւական ծանր խռովութիւններ ծագեցան Պոտոյի մէջ: Խումբ մը համայնավարներ Աշխատանքի Սակարանէն դուրս ելած ատեն ցոյց մը կատարեցին, «Արձակեցէք Տիւքլօն» աղաղակելով եւ թշնամական կանչեր արձակելով զօր. Րիճուէյի դէմ: Ապահովութեան պահակները միջամտեցին : Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ, եւ ցուցարարները քարեր, փայտի կտորներ նետեցին պահակներուն վրայ, որոնք արցունքաբեր կազեր արձակեցին, սակարանը պարպելու համար: Եօթը հոգի վիրաւորուեցան :

✕ Հարցաքննիչ դատաւորը, Պ. Ժաքինօ, Սանթէի բանտը գնաց շաբաթ օր, հարցաքննելու համար Ժաք Տիւքլօն :

✕ «Ն. Ե. Հէրըլտ» լաւատեղեակ աղբիւրէ մը քաղելով կը գրէ, թէ Ժաք Տիւքլօ խստօրէն եւ պաշտօնապէս քննադատուած է կուսակցութեան Քաղաքի Բիւրոյին մէջ: Գլխաւոր մեղադրանքը

([illegible] շարունակութիւնը [illegible] Դ. էջ)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Դ.

— Վենետիկ կը գտնուէի 1922ին։ Նորայր մեռած էր այնտեղ, քանի մը տարի առաջ։ Հետաքրքրուեցայ թողած ձեռագիրներուն մասին։ Գտայ իր փաստաբանը, որու առաջնորդութեամբ՝ գացի տեսնել ձեռագիրները։ Մեծ թիւ մը չէին կազմեր անոնք, այնքան որքան ցոյց կուտայ Լոբելիի ցուցակը։ Ունէր բազմաթիւ հին պարբերաթերթեր եւ հին հրատարակութիւններ, որոնց լուսանցքները խճողուած էին ձեռագիր նօթագրութիւններով եւ սրբագրութիւններով։ Ատոնք շատ կարեւոր են։ Նորայր պատրաստած էր նաեւ դասական հայերէնի բառարան մը, «ստորին հայերէնի» բառարանէն զատ, զարմանալի է որ վերջինը կ'երեւայ Լոբելլիի ցուցակին մէջ, առաջինը՝ ոչ։ Յետոյ բոլոր այդ ձեռագիրները փոխադրուեցան Շուէտ, ուր կ'երեւայ թէ ունէր ուրիշ ձեռագիր աշխատութիւններ եւս ։

— Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ առաջարկ կատարուեցաւ Նուպարեան մատենադարանին կողմէ, գնե՞լ թէ լուսանկարել, բայց գիտեմ թէ, ինչպէս Հ. Մեսրոպ Ճանաչեան կը գրէ ինձ, «շատ տարիներ առաջ՝ Միաբանութիւնը ուզած է գնել Նորայրի բոլոր ձեռագիրները, սակայն չափազանց սուղ ըլլալուն՝ հրաժարած է»։

— Շուէտացիք հասկցան այլեւս Նորայրի ձեռագիրներուն արժէքը, ուստի աւելորդ է խորհիլ թէ կարելի է տիրանալ այդ ձեռագիրներուն։ Բայց Հայոց հետաքրքրութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ որ Շուէտացիք խնամք ցոյց տան ու գուրգուրան այսուհետեւ ձեռագիրներուն վրայ, այնքան որ կրնանք վստահ ըլլալ գէթ թէ այլեւս չեն կորսուիր ու փճանար ինչ որ թողած է Նորայր։

— Եւ սակայն ինչո՛ւ չունենալ գէթ պատճէն մը (լուսանկար)։ Պ. Հայկ Պէրպէրեան, օրինակ, Հայ նուիրատուի մը օժանդակութեամբ՝ կրցաւ ունենալ Եզնիկի վերաբերեալ ձեռագիրը։ Նուիրատու մըն ալ լուսանկարել տուաւ ուրիշ երեք ձեռագիր եւ զրկեց Հայաստան։ Հարկ է լուսանկարել բոլոր ձեռագիրները, կամ գէթ գլխաւորները, եւ օրինակ մը նուիրել Վիէննայի ձեր վանքին, մէկ օրինակ՝ Վենետիկի վանքին, մէկ օրինակ՝ Փարիզի Ազգ. մատենադարանին, մէկ օրինակ՝ Հայաստանի Պետ. մատենադարանին։ Կարելի չէ՞, նոյնպէս, հետաքրքրել Սորպոնի կամ Ֆրանսայի Ազգ. մատենադարանը, որպէսզի լուսանկար պատճէն մը ուզեն Շուէտի մատենադարանէն, փոխանակութեան օրէնքով՝ որ սովորական է պետական մատենադարաններու միջեւ։ Այդ ուղղութեամբ՝ խնդրած եմ Օր. Արաքսի Թորոսեանէն, որ փորձ մը կատարէ Սորպոնի տնօրէնութեան մօտ, (Օրիորդը կարեւոր պաշտօն մը կը վարէ Սորպոնի մատենադարանին մէջ)։ Եւ յետոյ, փափաքելի էր որ այցելէիք Շուէտ, իբրեւ մասնագէտ՝ աչքէ անցընելու համար այդ ձեռագիրները, քննելու եւ լուսանկարելու համար զանոնք՝ ինչպէս կ'ընէք հիմա Ֆրանսայի Ազգ. մատենադարանին մէջ։

— Կը փափաքիմ եւ օգտակար կը գտնեմ նման այցելութիւն մը։ Պատրաստ եմ այդ աշխատանքը կատարելու՝ երբ մէկը նիւթական միջոցներ տայ եւ Միաբանութեանս աբբահայրը արտօնէ։

— Անհամբերութեամբ կը սպասեմ որ ազնիւ Հայ մը դիւրացնէ ձեր ուսումնասիրական այդ ճամբորդութիւնը։ Անհամբերութեանս մէկ պատճառն ալ այն է, որ աշխատանք մը ունիմ Գաղիանոսի Բառք կոչուած ձեռագրին մասին։ Տեսնելով որ Նորայր Բիւզանդացի եւս պատրաստած է նման աշխատանք մը, չեմ ուզեր հրապարակ դնել իմ տեսակէտներս՝ Նորայրի տեսակէտներուն չծանօթացած,— կը վախնամ Նորայրէն։ Քննադատութիւն «Հայ - Բուսակ»ի գործին մէջ, զոր հրատարակած է ձեր Միաբանութիւնը, Նորայր կը գրէ թէ ձեռքի տակ ունեցած է չորս տարբեր պատճէններ։ Իմ ունեցածս Բասմաջեանի ձեռագիրն է, (Բասմաջեան ինծի տուաւ իր աշխատանքը՝ հրատարակելու համար Հայ - Բոյժի մէջ), ուր դէմ առ դէմ դրուած են ոչ միայն Նորայրի յիշած չորս ընդօրինակութիւնները, այլեւ Ասար Սեբաստացիի ձեռագրին կցուած ընդօրինակութիւն մը։ Յ. Քիւրտեան եւս (Ամերիկա) կը գրէ ինծի թէ ձեռքի տակ ունի հնագոյն օրինակ մը։ Արդ, ծանօթ է հայ բանասէրներուն կարծիքը,— Գաղիանոսի Բառքին տրուած հնութիւնը կը հասնի մինչեւ ԺԲ. դար։

— Ես աւելի հնութիւն կուտամ։ Եօթներորդ կամ ութերորդ դարու ժառանգ է։ Այս հաստատումը կ'ընեմ՝ հիմնուելով Որիբասէն թարգմանուած ձեռագրի կտորի մը լեզուին վրայ ։

— Որիբա՞ս գտաք ...

— Այո՛, սքանչելի գիւտ մը, որ ցոյց կուտայ թէ թարգմանողը կատարելապէս հմուտ է հայ լեզուին, — գիտէ վարպետօրէն կատարել տառադարձութիւնը, հայերէն համարժէք բառերու ընտրութիւնը։ Այս ձեռագրին արժէքը կ'աւելնայ նաեւ լեզուին մաքրութեամբ,— խաթարում կամ աղաւաղում նուազ է։ Ուրեմն, Որիբասի այս թարգմանութեամբ կը հաստատուի թէ շատ հին է Հայոց հետաքրքրութիւնը գիտական ու բժշկական գործերու մասին։ Միայն թէ ... գտնուած կտորը կը վերաբերի ծննդագիտական ծանօթութիւններու, այնպէս որ վանական կարգերու մէջ իր հրատարակութիւնը պատշաճութեան խնդիր կը յարուցանէ ։

— Ո՛չ, պատշաճութեան խնդիր չկայ։ Չեմ ուզեր ձեզի վկայութեան բերել Աստուածաշունչէն հատուածներ, ուր այդ պատշաճութեան դէմ մեղանչումները ամէն չափ ու սահման կ'անցնին, բայց գիտել կուտամ թէ Ֆրանսական կրօնական հրատարակութիւններ կան, օրինակ՝ Etudes Carmélitainesի շարքին մէջ Mystique et Continence հատորը, որ լոյս տեսաւ տակաւին վերջերս, ուր սեռային հարցերու մասնագէտները, աշխարհական ու կրօնաւոր, իրար կը գերազանցեն ուսումնասիրելու համար Ադամի մեղքին բնական եւ ախտաբանական ձեւերուն ամէնէն թաքուն գաղտնիքները։ Եթէ օտար գիտնական աբբաները շատ համարձակ կ'արտայայտուին՝ որովհետեւ արդիական, մի՞թէ համարձակ չէին Աղեքսանդրիոյ հայրապետները, Կիւրեղը կամ Կղեմէսը, հեթանոսութեան քղամիդը եւս տակաւին իրենց կռնակը ։

Եւ կամ, ինծի տուէք Որիբասի այդ ձեռագիրը, հրատարակեմ Հայ - Բոյժի մէջ։ Ես ունիմ Որիբասի գործերը,— Տարէմպէրկի հազուագիւտ հրատարակութիւնը, 6 մեծափոր հատորներ, յունարէն եւ Ֆրանսերէն դէմ առ դէմ,— առիթ կ'ըլլար որ ճշդէի թէ Որիբասի ո՞ր գիրքը աչքի տակ ունեցած է թարգմանիչը ։

Գալով Գաղիանոսին, առանց վախնալու Նորայրէն՝ կրնամ յայտարարել թէ galénique բառին պատճառած շփոթութիւնը մեզի տուած է բառացանկ մը... Գաղիանոսի վերագրուած, (ունինք նաեւ «հէքիմարաններ»... Ճալինոսի անունով) ։ Արդ, galénique կը նշանակէ բուսական դեղ, հոմանիշ՝ les simples (միշտ յոգնակի), եւ արդէն Գաղիանոսի Բառք կոչուածն ալ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ բուսական դեղերու անուանացանկ մը ։ Ոմանք կը վերագրեն ... Մխիթար Հերացիի արաբերէն բժշկական գիրքերէ քաղած, (Տոքթ. Թորգոմեան, որ երբեք քննական միտք չունի, եւ Կ. Յ. Բասմաջեան, որ զոհ գացած է շփոթութեան մը,— արդարեւ, արաբերէն ձեռագիրներու մէջ կը յիշուի Գաղիանոսի մէկ բառացանկը, Հոնէյնի կողմէ պատրաստուած)։

Տոքթ. Մաքս Մէյէրհոֆ, այժմ կարծեմ Գահիրէ, այդ գործին մասին ունի Ֆրանսերէն երկար ուսումնասիրութիւն մը, տպ. Պրիւսէլ (տես Byzantion պարբերականը, 1926 — 1927, ուրկէ ընդօրինակած եմ ամբողջովին), եւ գերմաներէն ուրիշ ուսումնասիրութիւն մը, տպ. Պերլին, (Փրուսիոյ Ակադեմիային հրատարակութեանց շարքը, 1931),— այդ ուսումնասիրութեանց մէջ քննութեան կ'առնուի աղբիւրը՝ Գաղիանոսի մէկ գործը, Peri ton iatrikon onomaton (յունարէն, որ կորսուած է եւ արաբերէն թարգմանութիւնը միայն կայ)։ Արդ, Գաղիանոսի այդ գործը տարբեր բան է, ինչպէս բաղդատեցի, ու չի նմանիր մեր հայերէն ձեռագրին բովանդակութեան։ Գործին անունն է որ շփոթութիւն ստեղծած է,— ոչ Բասմաջեան տեսած է Գաղիանոսի այդ գործը, ոչ ալ Թորգոմեան։ Գաղիանոսի գործերը սկսած է Ֆրանսերէնի թարգմանել Տարէմպէրկ, բայց 2 հատոր միայն,— չէ կրցած ամբողջացնել ու մեռած է։ Ֆրանսերէն գոյութիւն ունի սակայն իրապէս հազուագիւտ ու հին թարգմանութիւն մը, եւ ճիշդ այն երկու գիրքերը միայն, որոնք կը խօսին բուսադեղերու մասին, Deux livres des simples de Galien, c'est à sçavoir le cinquiesme et le neuviesme, Թարգմ. Տոքթ. Ժան Քանափ, տպ. Լիոն 1610ին։

Հայերէն մեր ձեռագիրներուն շարքին մէջ ծանօթ « Ճալինոսի հէքիմարաններ»ը,— օրինակ մըն ալ ես ունիմ՝ ընդօրինակութիւն լուսանկարուած պատճէնի մը վրայէն, զոր Տոքթ. Յովհ. Արթինեան բերել տուած էր Օքսֆորտի մատենադարանէն, — բոլորը քաղածոյ բաներ են, ոմանք երկար, ոմանք կարճ, (Օքսֆորտի օրինակին սկզբնական մասը տպուած տեսած եմ Բիւրակնի մէջ)։

Ամէն անգամ որ մեր ձեռագիրներուն մէջ աղբիւր ցոյց կը տրուի օտար անուն մը, վերապահութեամբ կը նայիմ, որովհետեւ գիտեմ թէ օտար այդ աղբիւրը միշտ կը յիշատակուի վարկ տալու համար գործին։ Իսկ երբ օտար աղբիւրը ցոյց կը տրուի արդի բանասէրներուն կողմէ, տարակոյսով կը նայիմ, որովհետեւ օտար աղբիւրներն ալ կարօտ են... ստուգումի եւ քննութեան ։ Օրինակ, մեր Վաստակոց գիրք կոչուած գործին աղբիւր ցոյց կը տրուի ... Իպն էլ Ավամի Քիթապ Էլ Ֆէլլահան։ Բայց իմ պրպտումներուս ընթացքին՝ գտայ Constantin Césarի գործը, Թարգմ. Անթուան Փիէր, տպ. Փուաթիէ 1545ին, անգտանելի գիրք մը, որու հետ բաղդատութիւն մը ուրիշ կարծիք կը շինէ։ Գիտեմ թէ դուք «Վաստակոց գիրքը» կը դնէք ԺԱ. դարու մէջ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՆՔ ԼՈԽՈՒՄ ՉՈՒՆԻՆՔ ...

Ամերիկացի լրագրող մը, իր կնոջ եւ մանչուկին հետ, Թուրքիա գնաց անցեալ տարի ... արկածով։ Յունաստան էր։ Շոգենաւի կը սպասէր՝ վերադառնալու համար ։

— Տիկին, այս շոգենաւը գալիք չունի. քանի որ մինչեւ այս կողմերը եկեր ենք, քալէ սա Թուրքիա կոչուած երկիրն ալ տեսնենք ...

Ու կը տեսնեն ։

Անցեալ շաբթու, խմբագիրը հրատարակեց իր տպաւորութիւնները։ Երկու հարիւր յիսուն էջնոց հատոր մը, որուն մէջ աղուոր, աղուոր բաներ գրուած են ի նպաստ Համիտներու եւ Թալէաթներու հայրենիքին։ Անշուշտ, հազարներ պիտի կարդան «Թրքական գործերու այս մասնագէտին» գիրքը եւ պիտի ծափահարեն նոր օրերու ճէնթլմէնը..

× Պատերազմի շրջանին, անգլիացի երեսփոխան մը — ընկերվարական, ամէն մեղքիս վրայ — Թուրքիա գնաց քանի մը շաբթուան արձակուրդով ու վերադարձին հրատարակեց հատոր մը՝ գովելու եւ փառաբանելու համար մեր ջարդարարները։ Ոչ մէկ բառ մեր մասին։ Հարցուցինք իրեն թէ ո՞րքան բան գիտէր Թուրքիոյ անցեալէն .

— Ոչ մէկ բան... Լաւ հիւրասիրեցին։ Ուզեցի փոխադարձել իրենց ցոյց տուած յարգանքը ։ Ձեր մասին լսած անգամ չէի ...

× Պատերազմէն առաջ, 1936ին անգլիացի գրագէտ մը ոստիկանական վէպ մը գրեց՝ Քէմալական շարժումէն ներշնչուած։ Կարդացինք։ Ծուռումուռ տեղեկութիւններ՝ թէ մեր եւ թէ մեր « վաթանտաշ»ներուն մասին։ Հարցուցինք իրեն.

— Թուրքիա գացա՞ծ էք ...

— Ոչ, զինուորական բարեկամս ինծի բաներ մը պատմեց... ես ալ նստայ գրեցի ։

— Բայց շատ աննպաստ տողեր գրած էք մեր մասին — Հայերը զաւակ սիրել չեն գիտեր.. Հայերը Թուրք ջարդած են... Կը վայլէ՞ ...

Գրագէտը, այդ օրերուն մեղայագիր մը ստորագրեց «Յառաջ»ի մէջ եւ արտօնեց որ իր վէպը ծայրէ ի ծայր թարգմանուի։ Թարգմանեցինք ։

× Ասկէ 52 տարի առաջ, ուրիշ Անգլիացի մը, Սըր Չարլըզ Էլիըթ, հրատարակած է լեցունկեկ հատոր մը՝ Թուրքիոյ մասին եւ չէ մոռցած բամբասել մեզ .

— Հայոց լեզուն ձիերուն լեզուն է։ Չորս-հինգ բաղաձայն իրարու քով։ Իրենց եկեղեցիին մէջ, վարագոյր կը քաշեն, կարծես թէ քահանան անկողին պիտի երթայ ...

Ո՞ղջ ըլլար ու երթայր երկու ապտակ փակցնէիր իր քթին - բերնին ...

Այսպէս են օտարները։ Քանի մը օր Թուրքիա կը մնան ու արդէն իրենց անունին կը փակցուի «մասնագէտ, Թրքական, Հայկական հարցերու » տիտղոսը։ Պնակ մը փալըլավա, պնակ մը մուհալլէպի եւ քանի մը տուփ լոխում եւ լեզուները կը քակուին։ Մանաւանդ լոխումին այն միւս տեսակը, որ հոլանի միսերէ շինուած է եւ շռայլօրէն կը հրամցուի իրենց ...

Մի զարմանաք թէ ինչու լաւ բաներ չեն գրուիր մեր մասին ։ Մենք մեր աղջիկները վաճառքի հանած չենք, նոյնիսկ յանուն հայրենասիրութեան ...

Մենք « լոխում » չունինք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ՊՏՈՒՂԸ »

Տաղանդաւոր հայ բեմադրիչը, Աշոտ Մալաքեան, որ ծանօթ է սինէմայխաշխարհին մէջ Henri Verneuil անունով, քանի մը օրէ ի վեր սկսած է Արլի մէջ պատրաստել նոր ժապաւէն մը,— Le fruit défendu (Արգիլեալ պտուղը)։

Նիւթը քաղուած է Ժորժ Սիմէնոնի վէպէն (Lettre à mon juge): Վէպը, սակայն, կրած է որոշ փոփոխութիւններ, — հերոսը, Տոքթ. Փէլկրէն, սիրոյ բոցէն խանձուած հոգիով մը՝ փոխանակ քալելու ոճիրի ճամբուն մէջ, կը դիմէ աւելի մարդկային վախճանի մը, իր ընտանեկան բոյնը։

Այս ժապաւէնին համար, Աշոտ Մալաքեան տօնական խանդավառութիւն մը ստեղծած է Արլի մէջ, ուր իր խումբը պիտի խաղայ երկու շաբաթ։ Քաղաքին իշխանութիւններն իսկ մօտէն կը հետեւին կատարուած աշխատանքներուն, ամէն դիւրութիւն ընծայելով արուեստագէտներուն ։

« Լը Փրովանսալ», որ կը հրատարակէ երկու նկար, ուր կ'երեւին Աշոտ Մալաքեան, Ֆէրնանտէլ եւ Ֆրանսուազ Առնու, մեծատառ կը գրէ թէ

ՀԵՐՈՍՆԵՐԻՆ

Դո՛ւք վաղեմի սէգ սարեր, աստուածային ծաղկաստան ,

Եղնիկների բնակավայր, դալարագեղ, լուսաժպիտ որսասար, արքաներին հիւրընկալ ,

Մարգարտաշող աղբիւրների դրախտավայր ,

Բիւր աստղերէն պսակուած,

Երազների անսխալական մեկնաբան ,

Երանաւէտ գուշակներ ,

Դուք հպարտ ու վէս՝ դարերի գուպարների իմաստուն պատմագիրներ ,

Բարձունքների վրայ, ձորերի մէջ, դաշտերի լայնքին, յանուն փառքի եւ երջանկութեան,

Երկնային շանթերով դուք փորագրեցիք սրբազան, յաւիտենական մի անուն — Հայրենիք ...

Յետոյ՝ տակաւ առ տակաւ ,

Արեգակը քաշեց իր ճառագայթները կէն - սատու ,

Աստղերն ակնախտիղ չքացան Հայոց երկնակամարէն ,

Լուսնակն մտաւ սեւ ու թուխպ ամպերի տակ,

Օդը սարսռաց, երազների հետ եղնիկներն էլ անյայտացան ,

Լռութեան մէջ սօսիները ճղակոտոր ընկան ,

Կլկլան աղբիւրները ցամքեցան ,

Առաւօտեան զեփիւռի տեղ ահեղ փոթորիկներ տուրացին ,

Ծաղիկները դեռ կոկոն թօշնեցան ,

Երբեմնի սէգ սարերի լանջքին օձերն ու քարթոշները բոյն դրին,

Աստուածներն անգամ լքեցին անհիւրընկալ ամայութիւնն ապառաժուտ լեռների ,

Ներքին կրակէն խանձուած շրթների նման սարերը ճայթեցան ահեղ ցնցումով ,

Ու գլորուող ժայռերէն ձորերը լցուեցան ,

Կռունկներն անգամ շեղեցան իրենց ճամբէն, դեռ չհասած՝ պատուհասուած այս վայրերին ,

Դարեր դարերի վրայ այսպէս կատարուեց ջնջումը փառքի եւ լքումը Հայրենիքի ...

Գետնափոր խրճիթների մէջ մտաւ ժողովուրդն ահարեկ ,

Սովալլուկ անասունների եւ անզօր աստուածների հետ, կտուրներէն բարձրացող ծուխն էր միայն, վկայում գոյութիւնն շնչահեղձ եւ սղաւոր էակների ,

Դէմքերի վրայ դառնութիւնն էր դրոշմուած,

Կնճիռների մէջ ժպիտներն էին սառած, ճաթած շրթներով օրն ի բուն մրմնջում էին «Տէր ողորմեա», երգն ու պարը վերածուել էին ողբու - կոծի,

Սիրտերը լցուն էին երկիւղով, կարօտով, ընչաղուրկ, պանդուխտ շինականի, հողը մնացել էր այրի, մշակը դողդոջ ,

Եզները վախ, ցորենը՝ որոմ, այս էր վաղուայ յոյսը մանուկների, կարծես քրտինք էին ցանում, արիւն - արցունք հնձելու համար, յոյս էին ցանում, մահ քաղելու համար,

Լուսաբացին աղօթարան՝ իրիկնամուտին արտը իրենց գերեզման ...

Երկիրը խունկ էր հոտում, մինչդեռ ժողովուրդն անթարթ բիբերով իր ոտքերի տակ բացուած գերեզմանն էր դիտում ու սոսկում...

Ու յանկարծ, ամպի մը ճեղքէն գունատ ու դողդոջուն շողերն արեւի հասան մինչեւ լեռների գագաթները, յետոյ՝ դէպի վար, մինչեւ սառած սիրտերը գիւղացու ,

Լեռների լանջքերը սկսան ծաղկել, խանձուած կոճղերէն նոր ծիլեր ցցուեցան , ցամքած առուները նորէն հոսեցան, այլազան թռչուններ իրենց ճլուոցով յուսադրեցին ծառն ու ծաղիկները գոյգոյն ,

Ու յանկարծ լսուեց հովի սրինգի անուշ մեղեդին ,

Դողդոջ ու թախծոտ՝, անյուսալի մի կեանք նոր ծնունդ էր առնում աւերակների մէջէն ...

Ֆետայի՛ն ...

Փսփսուք, շշուկ, բերնէ բերան ,

Թոնիրների շուրջ, տանիքէ տանիք, կիսաւեր վանքերի մէջ, եկեղեցիներում, ամէն տեղ այս բառն էր հոլովւում ,

Դարերէ ի վեր մոռացուած, հալածուած սրբազան բառը.

Ֆետայի ...

Կարծես, անասուններն անգամ սիրտ առին : Եզները անվախ գնում էին դաշտ, ոչխարները բարձրանում էին մինչեւ լեռների լանջքերը ,

Կիները սկսան իջնել աղբիւրը, անյայտացած մի ժպիտ այցելեց նայուածքները նուաղուն ,

Կնճիռները լքեցին մտահոգ ճակատներն, նոյնիսկ սիրտերը սկսան սիրերգել ,

Գիշերները՝ լուսնկայ շողերով լողում էր լեռ ու ձոր ,

Ման էին գալիս ուրուականների նման խորհրդաւոր մարդիկ,

Դեռ անանուն, դեռ գաղտագողի, դեռ առանց համբաւի, բայց արդէն՝ սիրտեր թունդ հանող , հոգիներ վառող եղբայրներ ...

Ֆետայինե՛ր ...

Մի օր էլ՝ անակնկալօրէն, ինչպէս երազի մէջ, լեռների մէջէն լսուեցաւ ահաւոր մի պայթիւն ,

Ահա երկրորդը, երրորդը, համազարկ ...

Ու եկաւ արձագանգեց գիւղացու սրտին ,

Խունկի հոտին սովոր լեռները վառօդի հոտով հարբեցան ,

Առաջին ուրախացողն եղան մեր սիգապանծ լեռները, ձիւնապատ գագաթները, որո՛նք վերագտնում էին իրենց կորցրած հպարտութիւնն...

Լերան վրայ կռիւ էր ... ինչպէս սիրտերը՝ դուռներն էլ բացուեցան, աղջիկներ վազեցին դաշտերը ծաղիկ հաւաքելու, կռուէն վերադարձող հերոսների ճակատները զարդարելու համար,

Անդրանի՛կ, հոգուդ մատաղ, զարկ ուժգին , մէկի տեղ տասը գլորէ, այդքան սպասեցինք ու ծարաւի ենք վրէժի, զա՛րկ թափով, որ ամբողջ երկիրը ցնցուի ու գայ քեզ օգնութեան ,

Զարկ ու դարերի մեր ստրկութեան վրէժը լուծէ, զարկ որ նրանց մայրերն է, լաց լինեն ,

Ուժի դէմ ուժը մեր իմաստութիւնը թող լինի,

Որպէսզի գիւղացին էլ՝ իր արտին մէջ չմորթուի :

Զարկ որպէսզի մեր դարերի պատմութիւնը նորէն լոյս աշխարհ սփռուի ,

Զարկ մինչեւ որ մենք էլ վարժուինք հրացանի ձայնին ու խաչերկաթէն դարձնենք շողշողուն սուրեր ու գանք դէպի քեզ ,

Դու, հեզ դարերի հերոս, մեր սրտերին հարազատ, հայկեան հերոս,

Անդրանիկ, զարկ ...

ՏՈՔԹ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

ՓՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՃՐՈՅՑ՝ ԿԱՅՆԱԾԻ ՄԸ ՀԵՏ...

— Բարեկամ, Հայ կը նմանիք :

— Այո, ո՞նց իմացաք:

— Կայնած չորս կողմերդ կը դիտէք, ուրեմն Հայ պէտք է ըլլաք :

— Զարմանալի բան : Հայերը բոլորն ալ էդպէ՞ս կ'անեն ...

— Պէտք է այդպէս ընեն :

— Ի՞նչ պատճառ ունին էդպէս անելու :

— Որովհետեւ միշտ Հայ մը՝ ուրիշ Հայ մը կը փնտռէ առնելի մը համար : Մանաւանդ երբ տեղէ մը ուրիշ տեղ մը, կամ երկրէ մը ուրիշ երկիր մը կուգայ :

— Էհ, չեմ հասկնար, ես, կը գամ, Ջանղիպարէն. Հա՞յ փնտռելու եմ եկած: Դուք այնպէ՞ս կ'ենթադրէք :

— Անպայման այնպէս է, գոնէ այս միջոցիս:

— Ինչ զարմանալի են սա մեր Հայերը: Իրենց ամէն ինչ ենթադրութիւն է ...

— Ենթադրութիւնը գէ՞շ բան է: Հայը մինչեւ այսօր, ենթադրելով ապրած է եւ այս մեծ յատկութիւնով՝ աշխարհը գրաւած ...

— Հէ՞: Հայը «անհայրենիք է» կ'ըսենք միշտ, դուք աշխարհը գրաւե՞լ կըտաք անոր: Տարօրինակ մէկը կ'երեւաք ...

— Ամէնէն պարզ Հայն եմ ես: Դուք, կ'երեւայ Հայերու հետ յարաբերութիւն չունիք եւ չէք ճանչնար զանոնք :

— Է՛հ, բաւական Հայ կար իմ աշխատանքի տուն :

— Կարեւորութիւն չունի, անոնք համեստ մարդիկներ են եղած կարծեմ :

— Քու ճանչցած Հայերդ հպա՞րտ են :

— Ոչ թէ հպարտ, այլ մեծ տեղեր եւ մեծ գործերու մէջ կան կարեւոր դիրքով Հայեր:

— Աղբարիկ, գրոցեան բաներ կը խօսիս : Ես շատ չեմ հասկնար աս բաներէն : Պարզ խօսիր ,

— Հա, անունդ ի՞նչ է, չհարցուցի:

— Մլքոն Ֆընտք: Մեր երկրում մեր ընտանիքին կ'ասէին Ֆընտըք Մելքոնենց տուն :

— Ուրեմն Մր. Ֆընտք, գիտցիր որ Հայերը բոլոր երկիրներու մէջ մեծ գործերի տէր են : Ամէն մէկ երկրի լեզուներ կը խօսին: Մեծ գրողներ կան, գիտուններ կան ամէն մի երկրի մէջ : Ահա Հայերը այսպէս, գրաւած են շատ մը երկիրներու մէջ կարեւոր ասպարէզներ: Հասկցա՞ր :

— Էհ, էդպէս բաներ չեն մտնում գլուխս, բայց ինչի՞ է հարկաւոր էս բաները ասել էս փողոցում, էս քաղաքում : Նստիլ չի՞ լինի: Արգիլուա՞ծ է նստուկ խօսքը :

— Ոչ, բարեկամ, արգելք չկայ հոս, բայց ժամանակը կը վազէ : Եթէ բանի մը պէտք ունիս ըսէ ինծի :

— Շատ շնորհք կը տայիք եթէ մի հիւրատուն եւ մի կերակրատուն ցոյց անէիք: Եթէ փախաք ունիք համմեցէք, կերակրեմ ձեզ եւս ինձ հետ :

— Շնորհակալ եմ : Ձեզ ցոյց տամ ճաշարան մը, այսինքն կերակրատուն մը :

— Աղբար մի գդալ փիլաֆ ուտէիք ինձ հետ : Գոհութիւն կը տայիք :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Սրահին ծայրը ապակեայ բաժանում մը կար, ուր լոյս մը վառուած էր: Մեր մատերուն վրայ կոխելով մօտեցանք եւ լսեցինք կնոջական ձայն մը որ կ'ըսէր .

— ՔՄ. 27, հո՞ն էք, կը լսէ՞ք :

Յետոյ կրկնեց նոյն խօսքերը :

— ՔՄ. 27, պատասխանեցէք շուտով :

— Պահմը լռութիւն տիրեց, յետոյ շարունակեց:

— ՔՄ. 27 կը խօսի, գիս մտիկ ըրէք :

Անրի Վէրնէօյի ղեկավարութեան տակ այս ժապաւէնին մէջ պիտի խաղան նաեւ Քլօտ Նոլլէ , Սիլվի, Ռընէ Ժընէն Սարտու եւ բազմաթիւ ծանօթ արուեստագէտներ :

«Լա Ֆրանս »թերթը , իր կարգին, կը պատմէ թէ նոյն ժապաւէնին պատրաստութեան առթիւ՝ տակնուվրայ եղած էր Մարսիլիոյ շոգեկառքի մեծ կայարանը, բեմի կերպարանք առացած : Ֆէրնանտէլ, թերթին աշխատակցին հետ ունեցած տեսակցութեան ընթացքին՝ մեծ գովեստով կը խօսի հայ երիտասարդ բեմադրիչին մասին եւ իր հաւատքը կը յայտնէ անոր կարողութեան եւ յաջողութեան վրայ :

Այս անգամ մօտեցանք ապակեայ դրան եւ կամաց մը դարձուցի թեւը: Տիկին Բաքէլ անցած էր ռատիօ ընկալուչի մը առջեւ եւ կը խօսէր: Յանկարծ աղմուկը լսելով ետին դարձաւ, ձեռքը ատրճանակ մը բռնած էր: Նոյն պահուն Փօնթիւի ալ երեւան հանած էր իր ատրճանակը: Պայթիւն մը լսուեցաւ :

— Ուշադրութիւն, ուշադրութիւն, պոռաց Տիկին Բաքէլ ռատիոյին դառնալով :

Սակայն ասոնք եղան իր վերջին խօսքերը : Փօնթիւի կրակած էր եւ լրտեսուհին աթոռէն սահելով գետին ինկաւ :

— Շատ կը ցաւիմ, բայց ստիպուած էի, ըսաւ Փօնթիւի, մեզ որ անոնց կողմն էր անցած:

— Փախչիլ, ծովուն կողմէ ձայներ կը լսուին , գոչեց Ժօրժ յանկարծ :

Այս խօսքերուն յաջորդեցին թնդանօթի ձայներ :

— Սաւառնակը կ'այրի, շարունակեց Ժօրժ, յաջողեցանք, Փափա :

Անհարկիս Սուզէի դիակին դարձուցի: Աչքերը բաց էին եւ դէմքէն արիւն կը հոսէր: Սրբեցի թաշկինակովս: Փօնթիւի թեւս մտաւ եւ զիս սենեակէն դուրս հանեց :

— Կը ցաւիմ, տղաս, ըսաւ, չէի ուզեր ընել ասիկա բայց ան փորձեց զիս սպաննել :

— Այո, սակայն զիս ալ փրկած էր, ըսի:

— Ձեզի դաւաճանելէ վերջ :

— Ատիկա իր պարտականութիւնն էր: Ինչ որ է, ձգենք այ խնդիրները: Կը շնորհաւորեմ ձեզ , Փափա, սարքը պպաննեցիք :

— Այո եւ Գերմանները չեն գիտեր ասիկա : Անոր տեղը մէկը կը դնենք եւ մեր ուզած լուրերը Գերմանիա պիտի ղրկենք նոյն միջոցաւ :

Անգլիական մամուլն ալ պիտի օգնէ մեզի : Պէտի չահինք ջիղերու պատերազմը : Իսթանպուլի եւ Սթօքհօլմի թղթակիցները սուտ եւ զգայացունց լուրեր պիտի հաղորդեն մամուլի միջոցաւ:

— Իսկ յետո՞յ :

— Յետոյ անգլիական եւ ամերիկեան ուժերը ապահով կերպով պիտի մտնեն Սիկիլիա : Սիկիլիան սկիզբն է .մի մոռնաք որ Րօզվէլթ արշաւանքներու մասին խօսեցաւ: Սիկիլիայէն վերջ պիտի անցնինք Պալքանները, յունական կղզիները եւ ուղղակի հաղորդակցութեան պիտի մտնենք Ռուսիոյ հետ: Այն ատեն Գերմանները պիտի ստիպուին Եւրոպայի մէջ ամփոփուիլ :

Պահ մը լռեց, յետոյ չարաճճի ժպիտ մը գծագրուեցաւ դէմքին վրայ եւ եզրակացուց .

— Սիրելի տղաս, իմ մեծագոյն փափաքս էր գերման գաղտնի կազմակերպութեան պետը դառնալ , հիմա իրականացած է այս փափաքս: Այս վայրկեանէն սկսեալ Անգլիոյ մէջ դուք եւ ես ենք գերման լրտեսական կազմակերպութեան վարիչները ...:

(ՎԵՐՋ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

այն է թէ ընդհ. քարտուղարը արթուն չէ գտնուած Մայիս 28ին, երբ կը ձերբակալուէր իբրեւ դաւադիր: Կուսակցութեան վարիչները հրապարակաւ Տիւքլոյի ազատ արձակումը պահանջելով հանդերձ, ներքնապէս զայն պատասխանատու կը համարեն իր ձերբակալութեան համար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը Տիւքլոյի ձերբակալութեան պարագաներուն կը վերագրէ ընդհ. գործադուլին ձախողումը: Կ'ըսուի թէ ամբաստանեալը պիտի կորսնցնէ Բ. ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը, զոր կը վարէր 1950ի աշունէն ի վեր, երբ Թորէզ Մոսկուա փոխադրուեցաւ :

× Ներքին նախարարը, Պ. Շարլ Պրիւն, յայտարարեց հացկերոյթի մը առթիւ.

—«Անըմբռնելի է որ բոլորովին անպատիժ մնայ կուսակցութիւն մը այս երկրին մէջ: Անըմբռնելի է որ կուսակցութիւն մը իր հրահանգները ստանալով արտասահմանէն՝ Ֆրանսացի ազգին պարտադրէ իր օրէնքը: Բացարձակապէս անհրաժեշտ էր առջի օր կատարուած գործողութիւնը, եթէ չէինք ուզեր դէպի յեղափոխութիւն երթալ. այս կ'ըսեմ բառերը կշռելով»:

× Շաբաթ օր խուզարկուեցան երկու տպարաններ ուր համայնավարական թերթեր կը տպուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը հաղորդեն թէ վարչապետ՝ Մենտէրէս եւ արտաքին նախարարը՝ Քէօփրիւլիւ Լոնտոն պիտի երթան Յուլիս 7ին, անգլ. կառավարութեան հրաւէրով : Լոնտոն կ'ուզէ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել Թուրքիոյ հետ, Միջին Արեւելքի խնդիրներու մասին :

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ նոր շարքը, որ պիտի քաշուի Յունիս 18ին 50 առ հարիւր աւելի պիտի ըլլայ սովորականէն, կրկնակ տոմսերով : Տոմսերը հրապարակ ելած են երկու բաժինով, A եւ B, 400.000 տոմսակ: Առանձին տոմսակին գինն է 2700 Ֆր., երկուքը միասին (A եւ B) 5400 Ֆր.: Տոմսերու մէկ տասներորդը 300 Ֆրանք: Մեծ պարգեւներն են 30 միլիոն Ֆրանք, A շարք, 20 միլիոն, B շարք ուրիշ մը 20 միլիոն եւն.

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերջերս ետ կանչած էր Լոնտոնի դեսպանը: Այս անգամ ալ ետ կանչած է Ուաշինկթընի դեսպանը, Փանիւշքին, որ չորս տարիէ ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը, Էմիր Թալալ, որ կը դարմանուէր Փարիզի մէջ, առջի օր Ժընեւ մեկնեցաւ, իր երկիրը վերադառնալու համար: Թագաւորը նամակ մը ուղղելով վարչապետին, հաւանութիւն կը յայտնէ խնամակալ խորհուրդին հաստատման համար :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ համար բարենորոգման ծրագիր մը մշակուած է, որուն համաձայն ինքնավարութիւն պիտի ստանայ հինգ տարիէն, Ֆրանսայի ձգելով միայն արտաքին քաղաքականութեան եւ պաշտպանութեան հոգը: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Թունուզի պէյը հաւանութիւն յայտնած է այս ծրագրին :

ՊԵՐԼԻՆԻ շուրջ հաստատուած բոլշեւիկեան կաշկանդումները մեղմացած են, համաձայն վերջին տեղեկութեանց : Պատնէշները քանդուած եւ կարգ մը արգելքներ ետ առնուած են: — Խորհրդային լուրեր կը շրջին արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետին՝ Կրոթվոլի մասին, որուն շուրջ լռութիւն կը տիրէ բաւական ատենէ ի վեր:

ԱՆԳԼԵԻԻՐԱՆԵԱՆ քարիւղի վէճին քննութիւնը պիտի սկսի վաղը, երկուշաբթի, Լա Հէյի միջազգային ատեանին առջեւ: Իրանի տեսակէտը անձամբ պիտի պաշտպանէ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ անգլիացի մասնագէտներու մեկնումէն ի վեր, Աբատանի նաւթահորերը, որոնք օրական 70.000 թոն քարիւղ կ'արտադրէին, Պարսկաստանի պէտքերն անգամ չեն կրնար գոհացնել: Վերջերս նոր ընդհարումներ պատահած են Թուտեհ կուսակցութեան եւ ոստիկանութեան միջեւ: Նոյն աղբիւրին համաձայն կարմիրները մեծ ազդեցութիւն կը գործեն 120.000 բանուորներուն վրայ :

15 ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ չանթահարուեցան Կրընոպլի մէջ, երբ մարզանքներ կը կատարէին: Կայծակը իյնալով ծառերուն վրայ, տառապէս մերկացուց չորս զինուորներ, պատռելով կօշիկները : Եօթը զինուորներ հիւանդանոց փոխադրուեցան :

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ միացեալ ճակատ մը կազմելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, իբրեւ հետեւանք Մայիս 28ի դէպքերուն, որոնք ծանր տպաւորութիւն գործած են բանուորներուն վրայ: Շարժումը ուղղուած է Աշխատանքի Դաշնակցութեան դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ քաղաքականութեամբ կը զբաղի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Կ. Խուպիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այսօր, կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իր ամուսնոյն ԿԱՐԱՊԵՏ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆԻ յիշատակին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:
Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պար մինչեւ կէս գիշեր :
Հաղորդակց. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.15 եւ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ հանրակառքը :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ բարեկամ միութիւններու կազմակերպած է խնճոյք մը, 22 rue Voltaire Սալի մէջ, այս կիրակի ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր : Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ : Ճաշագին 500 Ֆրանք :

[illegible]

Կազմակերպուած Սեվրանի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Massis, 87 Ave. de Livry à Sévran :
Նախագահութեամբ Սեվրանի քաղաքապետին M. RUCHի: Կը խօսի ընկերուհի Է. ԲԻՒԶԱՆԴ :
Հաղորդակց. միջոցներ.— Gare du Nord, շոգեկառք ժամը 14ին Petite Gare, Aut. 147 Eglise de Pantinէն :
Ծոխ պիւֆէ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ոսկեան եւ զաւակը, եւ Օր. Ա. Ոսկեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ՈՍԿԵԱՆԻ
մահուան առթիւ :

× Այրի Տիկին Ն. Մերասետեան եւ զաւակը եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ամուսնոյն, եւ հօր Պ. ՅԱԿՈԲ ՄԵՐԱՍԵՏԵԱՆԻ կսկծալի կորուստին առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր :

× Այրի Տիկին Մ. Մովսէսեան եւ զաւակները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրով ցաւակցութիւն յայտնեցին՝ իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

× Այրի Տիկին Զապէլ Նալպանտեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ԿԱՐԱՊԵՏ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

Օր. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (Զարսանճաքցի)
Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԹՈՔԱԹԼԵԱՆ (Նիկտեցի)
Մարսէյլ Նշանուած **11 Մայիս 1952**

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 6ին, Սէն Լու Կռան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, ճոխ յայտագրով :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է դերասան ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ գեղարուեստական երեկոյթը, առողջական պատճառներով :

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ
Բազմավաստակ եւ գիտնական բանասէր Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԱԿԻՆԵԱՆ Վիէննայի Մխիթարեանց ուխտէն, նոր դասախօսութիւն մը պիտի տայ, այս չորեքշաբթի երեկոյ, Լսարան Արեւմուտքի մէջ, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը :
Նիւթն է՝ «Հայկական տառերու առնչութիւնը գոթական տառերու ծագումին մէջ» :
Մուտքը ազատ է :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63

Mardi 10 JUIN 1952 Երեքշաբթի 10 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6784 - Նոր շրջան թիւ 2195

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻ ՑԱՄՔԵՑՆԷՔ ԱՂԲԻՒՐԸ

Հարկ է անխնայ ձաղկել եւ լռութեան դատապարտել անոնք որ երկրորդական դեր մը կու տան մայրենի լեզուին, գործքով կամ խօսքով :

Եթէ Հայկական Արտասահմանը չկարենայ խեղքի կանչել այս նոր «փրկիչները», ինքն ալ ճամբան հարթած կ՚ըլլայ դէպի այլասերում եւ օտարացում :

Դարերը չատոնց ապացուցած էին : Վերջին երեսուն տարիներու փորձառութիւնը անգամ մը եւս հաստատեց՝ թէ կարելի չէ սերունդ փրկել առանց մայրենի լեզուի :

Բացառիկ պարագաներու մէջ, կարելի է ազգային ոգի պահել հայերէն չգիտնալով հանդերձ :

Բայց, եթէ հիմնական տեսակէտի մը վերածէք պատահմունքը, քաջալերելով մայրենիքի անտեսումը, դուք ձեր ձեռքով փորած կ՚ըլլաք նոր սերունդին գերեզմանը :

Ձե՞ք տեսներ, ամէն օր, ձեր աչքին առջեւ ,— տունէն մինչեւ լսարանը, եկեղեցին կամ հանդիսասրահը :

Անոնք որ նոյնիսկ մասամբ կորսնցուցած են մայրենի լեզուն, հեգնութեամբ, յաճախ արհամարհանքով կը նային ձեր բոլոր ձեռնարկներուն վրայ :

Դուք ճառ կը խօսիք, անոնք օտարոտի շարժուձեւեր կը փորձեն, «լա միզիք» աղաղակելով: Հինգ վայրկեան առաջ պարելու համար :

Դուք «Ծիրանի ծառ»ով կամ «Իբրեւ Արծիւ»ով կը վերանաք: Անոնք ձեր քթին կը խնդան պողոտաներէն կամ կապելաներէն հաւաքուած կանչերով :

Դուք հայերէն գիրք եւ թերթ կը կարդաք : Անոնք թաղուած են ռէջ մը օտարալեզու հրատարակութեանց մէջ: Կը գնեն անհաշիւ, փոխ կու տան իրարու: Առանց աչք մը նետելու ձեր կարդացածին վրայ :

Դուք Հայոց պատմութեան, աշխարհագրութեան, գրականութեան մասին կը խօսիք: Անոնք ձեզի կը նկարագրեն շարժանկարի շնորհալից նորութիւնները, «աստղեր»ու անուններով եւ կենսագրականներով :

Եւ դեռ ո՛րքան կենդանի պատկերներ , որոնք տուն կու տան դառն խորհրդածութեանց :

Երբ տղան կը կորսնցնէ հարազատութեան աղբիւրը — մայրենի լեզուն — իր միտքն ու սիրտն ալ հետզհետէ կ՚օտարանան :

Մայրենիքին տեղ գարկ տալով օտար լեզուին, դուք արհեստական կաթ հրամցուցած կ՚ըլլաք :

Եւ տղան կը խմորուի օտարոտի տրամադրութեամբ: Կը խրտչի սեփականէն, հարազատէն, հիմնականէն :

Միեւնոյն ատեն, ծուլութեան կը վարժուի : Ջուզեր ճիգ վատնել «հայկականութեան» համար:

Ինչո՞ւ յոգնի, ինչո՞ւ հայերէն սորվի, երբ դուք ալ կը քարոզէք թէ կարելի է ազգային գիտակցութիւն պահել օտար լեզուով ալ:

Ինչո՞ւ սերտէ Հայոց պատմութիւնը եւ գրականութիւնը, երբ հրապարակաւ կը յայտարարէք թէ ծէսը աւելի կ՚արժէ քան լեզուն :

Ինչո՞ւ հետեւի ձեր դասընթացքներուն կամ լսարաններուն, երբ դուք ալ կը քաջալերէք իր օտարացումը :

Դա՛րձ մը, դա՛րձ մը այս լպրծուն ճամբաներէն, եթէ իսկապէս բան մը փրկել կ՚ուզէք :

Անդարմանելի կորուստներ ունեցանք տարիներու ընթացքին, իբրեւ հետեւանք ծանծաղամիտ մարդանքներու, ծուլութեան եւ անտարբերութեան :

Օրօր մի կարդաք, ցամքեցնելով սերունդի փրկութեան բնական աղբիւրները,— մայրենիք եւ հայրենիք :

Մէկը միւսին լրացուցիչն է :

Այն բազմութիւնները որ հայրենիքէն դուրս կը գտնուին, չեն կրնար կանգուն մնալ առանց մայրենի լեզուի: Չեն կրնար աւելի երկար դիմանալ: Չեն կրնար թեւ տալ իրենց ազգային, ինքնուրոյն մշակոյթին :

Անոնք հետզհետէ պիտի թափին իբրեւ աշնան տերեւներ, աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱԶԴԱԿ»Ի 25ԱՄԵԱԿԸ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, «Ազդակ», բացառիկ թիւ մը հրատարակած է, իր 25ամեակին առթիւ:

Լեցունկեկ հատոր մը, «Յառաջ»ի ներկայ ծաւալով, 133 էջ: Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Եւ պատկերազարդ :

Եթէ չեմ սխալիր, առաջին անգամ է որ հայերէն օրաթերթ մը այսպիսի հատոր մը կը հրատարակէ, ներկայացնելու համար իր 25 տարուան վաստակը :

Յիշատակարան - գիրք մըն է «Ազդակ»ի բացառիկը, ուր ժամադրուած են բազմաթիւ ծանօթ գրողներ եւ հանրային դէմքեր, տարէց թէ երիտասարդ :

Հատորին մէջ կ՚երեւան 78 անուններ եւ նիւթեր,— ողջոյն, տեսութիւն, յուշեր, պատկերներ, գրական կտորներ եւն· :

Տօնական արտայայտութեանց հետ, լայն տեղ մը կը բռնեն կարգ մը շահեկան ուսումնասիրութիւններ, —

Լիբանահայ ազգային եւ կրթական կեանքը՝ վիճակագրական տեղեկութիւններով:

Ընդհանուր ակնարկ մը արաբական գրականութեան վրայ :

Պէյրութ՝ երէկ, այսօր եւ վաղը : (Ճարտարապետական ուսումնասիրութիւն մը):

Կիլիկիոյ աթոռը Անթիլիասի մէջ :

Որբաշխարհ եւ մարզական կեանք :

Հայ գրականութեան զարգացումը Միջին Արեւելքի մէջ :

Տեսութիւն մը ամերիկահայ գաղութին վրայ: Համապատկեր լիբանահայ գաղութի, եւն· :

Տեսակ մը համայնապատկեր, ուր ձեր առջեւ կը պարզուին բազմահայ գաղութի մը ազգային , տնտեսական եւ ընկերային կեանքին եւ մշակոյթին եւեւէջները :

Թերթի հիմնադիրը, ընկեր Հայկ Պալեան , չորս լայն էջերու վրայ կը պատմէ խմբագրութեան, աշխատակիցներուն եւ աշխատաւորներուն կրած տառապանքները, հասնելու համար այսօրուան վիճակին :

Անշուշտ աշխատակից մը պիտի փութայ մանրամասնօրէն վերլուծել այս հրատարակութիւնը, իր բազմակողմանի բովանդակութեամբ :

Մասնաւոր նամակէ մը կ՚իմանամ թէ այս արծաթ յոբելեանը արժած է մօտ վեց հարիւր հազար ֆրանք: (Երկու հազար օրինակ):

Անոնք որ Սուրիա - Լիբանանի մէջ ծաղկելով այս բախտաւոր ափերը ինկան, անշուշտ պիտի փութան գոնէ թղթադրամի վերածել այս «արծաթը», ծանր բեռէ մը ազատելու համար հրատարակիչը :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութի առաջնորդը, Խորէն եպիսկ· Բարոյեան, մամուլին ուղղուած կոչով մը կը յայտնէ թէ Ազգ· Քաղաք· Ժողովը 150.000 ոսկիի գնած է Ս· Նշան վարժարանին յարակից շէնքը (Իրանեան հիւպատոսարան) :

Անմիջապէս հանգանակութեան ձեռնարկուած է, ճարելու համար այս գումարը եւ առաջին առթիւ գոյացած է 20.000 ոսկի: Կոչը կ՚ըսէ ·

— « Ոսկի եւ արծաթ չունինք, ժողովուրդ Հայոց, ոչ ալ հարուստներ կալուածներ: Մեր եկամուտին աղբիւրը ձեր Հայու սիրտն է, որ ցամքիլ չի գիտեր »:

Այս ձեռնարկին շնորհիւ, Առաջնորդարանի սեփական շէնքէն զատ, Պէյրութի գաղութը պիտի ունենայ յաւելեալ հող եւ դասարաններ դպրոցի համար :

ՎԱՂԸ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

որ պիտի կարդացուի հեւ ի հեւ, ինչպէս նախորդը :

«ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ» ՑԱՆՑ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ Է

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԳԼԽԱՒՈՐ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան տեսչութիւնը լրտեսական ցանց մը երեւան հանած է, բազմաթիւ գաղտնի վաւերաթուղթեր գտնելով Թուլոնի մէջ, երկրին զինուորական եւ նաւային պաշտպանութեան մասին:

Բռնուած փաստաթուղթերուն մէջ կը գտնուի նաւահանգիստին պաշտպանութեան յատակագծին լուսանկարը, վաւերագիր մը որուն բնագիրը միայն Ֆրանսայի ծովային նախարարութիւնն ունի: Բռնուած է նաեւ Թուլոնի նաւարանին մանրամասն յատակագիծը, ելեկտրական ուժի կայաններով, ռազմագիտական կէտերով եւն·: Եթէ այդ կէտերը պայթեցնեն, նաւահանգիստը անշարժութեան պիտի դատապարտուի եւ 8000 բանուորներ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը :

Այս յայտնութեանց վրայ, Ապահովութեան տեսչութիւնը քննութեան ձեռնարկեց բոլոր նաւահանգիստներուն եւ ծովային խարիսխներուն մէջ, այն ենթադրութեամբ թէ կը գտնուի լրտեսական ընդարձակ ցանցի մը առջեւ: Առաջին խուզարկութիւնները կատարուեցան Պրէսթի , Շէրպուրի, Պոռտոյի, Սէն Թրոփէզի եւ Լորիանի մէջ (սուզանաւերու գլխաւոր խարիսխը):

Քննութիւններ կը կատարուին նաեւ Պիզերթայի եւ Մերս էլ Քէպիրի (Հիւս· Ափրիկէ), ինչպէս եւ Տաքարի մէջ (արեւմտեան Ափրիկէ) :

Թուլոնի ոստիկանութեան կարծիքով, գաղտնի փաստաթուղթերը գողցուած են նաւարանին մէջ եւ թէ Թուլոնը միայն մէկն է այն նաւահանգիստներէն ուր դաւեր կը սարքուին :

Թուլոնի պաշտպանութեան յատակագծին լուսանկարը գտնուած է քաղաքին Աշխատանքի Դաշնակցութեան գրասենեակին մէջ, ուր կղպանքի տակ պահած է եղեր Վառի նահանգին ընդհ· քարտուղարը, Պ· Թուրթէն: Այս առթիւ ձերբակալուած է Միութեան տեղական քարտուղարը, Ֆէրնան Ռովէսթ: Ձերբակալուած է նաեւ Էմիլ Տէկուիդ, անթելի գործիքներու քննիչ մը նաւարանին մէջ: Ուրիշներ ալ ձերբակալուած են այն ամբաստանութեամբ թէ զէնք պահած կամ թռուցիկ ցրուած եւ գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած են զինուորական շարժումներու մասին:

Այս առթիւ հարցաքննիչ դատաւոր Ռոթ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մամուլին:

— « Բռնուած փաստաթուղթերուն մօտ հարիւրը շատ մեծ կարեւորութիւն ունին: Թուղթերէն մէկը յայտագիր մըն է Միջերկրականի ֆրանսական նաւատորմի մարզանքներու մասին: Վաւերագրի թուականն է ապրիլ , բայց մարզանքները տեղի պիտի ունենային Մայիսին: Ուրիշ խօսքով, համայնավարները այս մասին տեղեկութիւն ունէին մէկ ամիս առաջ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նոր ձեռք անցուած փաստաթուղթերը Փարիզ կը փոխադրուէին ամէն շաբթու, մասնաւոր սուրհանդակի մը միջոցաւ , որպէսզի թղթատարական վարչութիւնը չգրաւէ :

Այս յայտնութեանց վրայ, հետապնդումներ կը կատարուին «Ք·»ի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքուէր, կառավարութիւնը փոխելու կամ տապալելու կամ պետութեան ապահովութիւնը խանգարելու համար: Այս օրինական բացատրութիւնը , «Ք·», կրնայ վերածուիլ մասնաւոր անուններու, երբ հիմքեր գտնուին ամբաստանութիւնը ապացուցանելու համար :

Կը կարծուի թէ նոր ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին այսօր - վաղը :

ԻՆՉՊԷՍ ԳՏԱՆ ՀԵՏՔԵՐԸ

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , լրտեսութեան առաջին հետքերը գտնուած են հետեւեալ պարագաներուն մէջ.—

Քանի մը օր առաջ, Թուլոնի մէջ պատահած անկարգութեան մը միջոցին, Աշխատանքի Դաշնակցութեան անդամները ձերբակալելով զինաթափ կ՚ընեն պահակ մը եւ կ՚արգելափակեն Աշխատանքի Սակարանին մէջ: Ոստիկանութիւնը կ՚ազատէ պահակը եւ կը գրաւէ Աշխատանքի Սակարանը, յետոյ քննութիւն կը բանայ . Խուզարկութեանց կը ձեռնարկէ, 122 գործողութիւններ կատարելով համայնավարական բջիջներու եւ զանազան գործիչներու մօտ: Այս առթիւ երեւան կը հանուին ոչ միայն զէնքեր եւ զինամթերք, այլ կարեւոր փաստաթուղթեր: Անմիջապէս լուր կը տրուի Ներքին Նախարարութեան եւ կարգ մը վաւերագիրներ լուսանկարուելով Փարիզ կը փոխադրուին:

Լրտեսութեան եւ դաւադրութեան մեղադրանքներ հիմնուած են այս թուղթերուն վրայ: Հարցաքննիչ դատաւորը առաջին առթիւ ձերբակալել տուաւ եօթը հոգի :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԽՄԲ. — Հանրածանօթ բիւզանդագէտը, Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, — դասախօս ամերիկեան համալսարանի մը մէջ — որ այժմ Պոլիս կը գտնուի, Միջին Արեւելք այցելած ատեն Հալէպ ալ հանդիպելով, շահեկան դասախօսութիւն մը տուած էր Հայ Ուս. Միութեան համար:

Ահաւասիկ ամփոփումը, երկու մասով. —

Մեր անցեալի պատմութեան մէջ, ամէնէն փայլուն շրջաններէն մին եղած է Կիլիկեան Թագաւորութեան շրջանը: Կիլիկեան Թագաւորութեան պատմութիւնը եզական դէպք մըն է, որ քիչ անգամ պատահած է ուրիշ ազգերու պատմութեան մէջ: Երբ ժողովուրդ մը կը կորսնցնէ իր անկախութիւնը՝ կը ստիպուի գաղթել: Մենք, Հայերս՝ պայմաններու բերումով գաղթեցինք: Սելճուքեան արշաւանքէն առաջ ԺԱ. դարու շրջանին՝ Կարսի, Բագրատունեաց եւ Վասպուրականի փոքր թագաւորութիւնները պարբերաբար, ստիպուեցան բռնի եւ երբեմն համոզում գոյացնելով լքել իրենց հողերը եւ ապաստանիլ Բիւզանդական կայսրութեան հողերուն մէջ: Սելճուքներու Հայաստան արշաւանքէն վերջ Հայ գաղթողներու թիւը շատցաւ: Ոմանք ապաստանեցան Հարեւան Թագաւորութիւններու հողերուն վրայ. ուրիշներ ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով հաստատուեցան Կիլիկիա: ԺԱ. դարուն արդէն հոն հայ գաղութ մը կար, որ զանազան դժուարութիւններ յաղթահարելէ վերջ, ԺԲ. դարուն հիմնեց Կիլիկեան Թագաւորութիւնը:

Կիլիկիա գալով, Հայերը աշխարհագրական նոր դիրքի մէջ կը գտնուէին: Վայրը իր մեծ ազդեցութիւնը ունեցաւ հետագային մեր կիլիկեան պատմութեան, մշակոյթին եւ արուեստին վրայ:

Հայերը, Միջերկրականի եզերքին վրայ, նաւահանգիստ մը ունէին որուն միջոցաւ սերտ յարաբերութիւններու մէջ կը գտնուէին եւրոպական ազգերու հետ: Հայեր հաստատուեցան Կիլիկիոյ մէջ ճիշդ այն պահուն, երբ Եւրոպացի ազգեր, Խաչակիրներ դէպի Արեւելք կուգային: Պէտք է ըսել՝ որ Հայերը այդ շրջաններուն մեծ դեր խաղացին Անտիոքի պաշարումը դիւրացնելով: Տրփումները պատճառ դարձան, որ Կիլիկիոյ Հայերը սերտ կապեր հաստատեն Խաչակիրներու եւ Եւրոպացի այլ ազգերու հետ: Երբ կը քննենք Լատին պատմութիւնը, կը տեսնենք՝ որ Երուսաղէմի Թագաւորներէն ոմանք ամուսնացած էին Հայ աղջիկներու հետ, եւ փոխադարձաբար Հայ Թագաւորներ եւ իշխաններ ամուսնացած էին եւրոպացի, մանաւանդ Ֆրանսացի իշխանուհիներու հետ: Այդ ամուսնութիւններու հետեւանքով, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ գտնուող Եւրոպացիներու եւ Հայերու միջեւ սերտ կապեր հաստատուեցան: Հակառակ այս բոլորին, սակայն, Հայերը միշտ հաշտ չապրեցան եկուորներուն հետ. կռիւներ եւ պատերազմներ ծագեցան: Ընտանեկան կապերը սակայն, ինչպէս նաեւ ուրիշ ազդեցութիւններ մեծ փոփոխութիւններ բերին հայ քաղաքակրթութեան եւ քաղաքականութեան մէջ: Յատկանշական են՝ ԺԱ. դարու սկզբնաւորութեան հայ քաղաքակրթութեան մէջ մուտք գործուած ձեւերը: Մանաւանդ հագուստներու եւ տիտղոսներու գործածութեանց մէջ Հայերը մեծապէս ազդուեցան Կիլիկիոյ մէջ ապաստանող Եւրոպացիներէն:

Միջերկրականի վրայ նաւահանգիստ մը ունենալով, Հայերը միջազգային գետնի վրայ կարեւոր հանգամանք մը ունեցան: Նշանաւոր էր Այասի նաւահանգիստը, որուն միջոցաւ տեղի կ՚ունենային Հեռաւոր Ասիոյ եւ Եւրոպայի յարաբերութիւնները: Ասիա գացող երկու կարեւոր ճամբաներ կային. առաջինը հիւսիսէն՝ Սեւ Ծովէն կը սկսէր եւ Տրապիզոնի եւ Բարձր Հայքի վրայով, իսկ միւսը՝ Այասէն սկսելով կ՚անցնէր Ասիա եւ Մոնկոլներու աշխարհը: Իր ճանապարհորդութեանց գրքերուն մէջ, Մարքօ Փոլօ կը գրէր, որ Հեռաւոր Ասիայէն եկող բոլոր ապրանքները Այասի նաւահանգիստին միջոցաւ կը փոխադրուէին Եւրոպա, մասնաւորաբար Ֆրանսա, Իտալիա եւ Սպանիա: Այս պայմաններուն մէջ Հայերը չէին կրնար չազդուիլ Եւրոպացիներէն: Ճանապարհներու բերումով Կիլիկիոյ Հայերը դաշինք մը կնքեցին նաեւ Հեռաւոր Ասիոյ երկիրներուն հետ:

Մոնկոլներու մօտ առաջին ճամբորդութիւնը կատարեց Սմբատ Իշխանը՝ Թագաւորին եղբայրը, եւ այդ ճամբորդութեան մասին տեղեկութիւն մը ունինք իր գրած մէկ Ֆրանսերէն նամակէն, ուր կը պարզուի նաեւ՝ թէ որքան ընտելացած էին մեր իշխանները Ֆրանսերէն լեզուին: 1248ի Հեթում Թագաւոր եւս այցելեց Հեռաւոր շրջաններ: Այսպէս Հայ Թագաւորներ եւ Իշխաններ շփման մէջ մտան Մոնկոլներու հետ: Մեր պատմիչները՝ Վարդան եւ Կիրակոս, լայն մանրամասնութիւններ կուտան Մոնկոլներու մասին: Հեթում Թագաւոր, երբ Ֆրանսա կը գտնուէր՝ Պապին խնդրանքին վրայ Ֆրանսերէն լեզուով գրեց Մոնկոլներու մասին ընդարձակ պատմութիւն մը:

Այս շփումները՝ ըլլան Հեռաւոր Ասիոյ կամ Եւրոպայի հետ, մեծ դեր կատարեցին Կիլիկիոյ պատմութեան եւ մշակոյթին վրայ: Այդ շրջաններուն լատիներէնէ բազմաթիւ թարգմանութիւններ կը գտնենք, մասնաւորաբար ասորերէնէ:

Կիլիկիա հաստատուելէ անմիջապէս վերջ, հայ մշակոյթը եւ արուեստը հսկայաքայլ սկսան ծաղկիլ: Այս վերածնունդին մեծապէս նպաստեցին մեր կաթողիկոսները ինչպէս Գրիգոր Վկայասէր, Ներսէս Շնորհալի, Գրիգոր Տղայ եւ Ներսէս Լամբրոնացի՝ որոնց ազդեցութեան տակ է, որ ծաղկեցաւ նաեւ Կիլիկեան գրականութիւնը: Ուրեմն, կրնանք եզրակացնել՝ թէ մենք մեծ սէր ունեցած ենք արուեստի հանդէպ. լաւագոյն ապացոյցը մեր ձեռագիրներն են:

Հայաստանի եւ Բարձր Հայքի մէջ ԺԱ. դարէն առաջ մենք արուեստի երկու կարեւոր հոսանքներ կը տեսնենք. մին աւելի արեւելեան բնոյթ ունի, Սասանեան հին արուեստին աւելի մօտ, իսկ միւսը Բիւզանդական: Այս վերջինէն ազդուած ենք Կապադովկիոյ մէջ, երբ Հայերը ժամանակաւորապէս լքելով Հայաստանը եկան եւ հոն հաստատուեցան: Բիւզանդական արուեստի հոսանքն է՝ որ կը տեսնենք Կիլիկիոյ մէջ, թէեւ որոշ փոփոխութիւններով:

ԺԲ. դարէն սկսեալ, արդէն մենք ունեցած ենք մեր ձեռագիրները, որոնք մեզի հասած են մինչեւ այսօր: Թրազարկի մէջ գրուած ձեռագիր մը, ինչպէս նաեւ ԺԲ. դարուն մէջ գրուած բազմաթիւ ձեռագիրներ կը գտնենք, որոնք գեղատեսիլ զարդերով շրջանակուած են, եւ ի յայտ կը բերեն արուեստ մը: Պէտք է ըսել, սակայն, թէ ուրիշ ազգերու արուեստէն ներշնչուած եւ խրախուսուած ենք տարբեր արուեստ մը:

Գեղեցիկ ձեռագիրներ են մանաւանդ Ներսէս Շնորհալիի համար գրուած Նարեկը, եւ Աւետարանը՝ որ 1914էն առաջ Թոքատ կը գտնուէր. սակայն կը կարծեմ որ կորսուած է: Նմանապէս արուեստի մէկ սքանչելի պատկեր է Ներսէս Լամբրոնացիի եւ իր եղբօր համար գրուած Աւետարանը, որ ներկայիս Վենետիկ կը գտնուի: Այս ձեռագրին մէջ որուն աւելի մօտէն ծանօթ եմ, մեծ փոփոխութիւններ կը նշմարուին, ուր ի յայտ կուգայ Բարձր Հայքի եւ այս շրջաններու արուեստի տարբերութիւնները: Հայաստանի եւ Բարձր Հայքի ձեռագիրներուն մէջ, զարդերը աւելի պարզ են ու երկրաչափական, եւ կը յիշեցնեն Սասանեան արուեստի շարունակութիւնը:

Կիլիկեան ձեռագիրներուն մէջ, սակայն, մանաւանդ ԺԲ. դարու ձեռագիրներուն մէջ կը տեսնենք Հռոմէական արուեստին երեւումը, որոնք կարծէք աւելի վերակենդանացած են: Միւս կողմէ որոշ ազդեցութիւններ կը նշմարուին արեւմըտեան արուեստէն. նոյնիսկ «մոթիֆ»ներ չինական եւ Սելճուքեան արուեստէն: Բայց այս ըսել չէ՝ որ մենք ուրիշներէ ազդուած ենք, եւ կարկըտանք մը յառաջ բերած ենք: Տաղանդաւոր արուեստագէտներ միշտ կը գնահատեն ուրիշ ազգերու արուեստը, եւ ինչու չէ երբեմն ալ կը ներշնչուին անոնցմէ, եւ կը փորձեն ընդօրինակել անոնց «մոթիֆ»ները բոլորովին նոր արուեստ մը երեւան բերելու համար: Մեր կիլիկեան արուեստագէտները ճիշդ այդ ըրած են, եւ այսպէսով ճոխացուցած են իրենց արուեստը: Զարդերու ձեւերով կարելի է ըսել՝ թէ Կիլիկեան ձեռագիրները ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն, ամէնէն ճոխ ձեռագիրները եղած են եւ արուեստի տեսակէտով կրնան զանազան ազգերու արուեստի յօրինուածքներուն հետ բաղդատուիլ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իսրայէլի հիմնադրութիւնը

1948 Մայիս 14ին էր, երբ կարճահասակ, գիրուկ, ճերմակ մազերով, բանուորական առաջնորդ մը՝ Դաւիթ Պէն Կիւրիոն՝ կեցած Թէլ Աւիւի մէկ թանգարանին մէջ, կը կարդար աշխարհի ամենավերջին անկախութեան յայտարարութիւնը:

Նոր պետութիւն մը ծնունդ կ՚առնէր:

Մ. Նահանգներու նախագահը ճանչցաւ զայն քանի մը ժամուան մէջ: Եգիպտական օդանաւեր ռումբեր ձգեցին անոր վրայ եւ 40 միլիոն բնակչութեամբ արաբական վեց պետութիւններ քալեցին 650 հազար բնակիչ ունեցող հրէական երկրի մը դէմ: Իսրայէլ, որ ծնունդ կ՚առնէր ՄԱԿի մեծամասնութեան մէկ որոշումով, կռուեցաւ:

— «Երբ դաշտի արիւնը հոսելէ եւ երկիր վերադառնայ անտուն Հրեան, ի՞նչ կը կարծէք որ պիտի ըլլայ Իսրայէլի վիճակը», կը հարցնէր օր մը թղթակից մը վարչապետ Պէն Կիւրիոնի:

— «Պիտի ծաղկի անապատը, բլուրներուն վրայ ծառեր պիտի բուսնին, երկինքը օդանաւով եւ ծովն ալ շոգենաւերով պիտի լեցուին: Պիտի շինուին հիւղակներ ամբողջ երկրին մէջ: Ոչ մէկ երկնասլաց չէնք: Քանի որ փոքր երկիր ենք, պիտի ունենանք նաեւ փոքր քաղաքներ: Գիւղերը պիտի զարդարուին ծառերով, ծաղիկներով եւ մանուկներով: Մանուկները կը կազմեն մեր ապագան»:

— «Իսկ ի՞նչ պիտի ըլլայ կեանքի փիլիսոփայութիւնը այս հիւղակի քաղաքակրթութեան մէջ:»

— «Սիրէ ընկերակիցդ քու անձիդ պէս:»

Թղթակիցը շարունակելով իր տպաւորութիւնները, կը գրէ թէ չորս տարի վերջ երբ դարձեալ այցելեց Իսրայէլ, տեսաւ որ Պէն Կիւրիոնի երազը իրականացած էր:

Աւազը կ՚անհետանար: Անապատը կը յաղթահարուէր երիտասարդ տղոցմէ եւ աղջիկներէ, ինչպէս եւ հետախոյզներէ, որոնք կը գտնէին պղինձի, երկաթի, մանկանէզի եւ ֆոսֆաթի հարուստ հանքերը, շարունակելով իրենց փնտռտուքը նաեւ քարիւղի համար:

Անցեալ տարի Հրէական Ազգային հիմնադրամը վեց միլիոն ծառ տնկեց: Գալիլիոյ բլուրներէն մինչեւ Նէճէպի դաշտերը փոքր քաղաքներ սունկի նման բուսան: Օդանաւեր երկնքին երեսը: Շոգենաւեր կային ծովուն երեսը, մեծ մասը այն յանդուգն նաւերն էին որոնք «անկանոն» Հրեաներ կը փոխադրէին բրիտանական պաշարմանմէջէն դէպի Պաղեստին: Հիմա հրէական կապոյտ եւ ճերմակ դրօշը կը ծածանի անոնց վրայ: Իսկ կարմիր տանիքներով հիւղակներ ամենուրեք են քաղաքինմէջ:

Բազմաթիւ էին օրուան պահանջները: Հազարաւոր գաղթականներ որոնք կը բնակէին նախապէս վրաններու տակ, շինեցին տաժամեայ փայտէ փոքրիկ տնակներ: Ունեցան օդանաւեր եւ շոգենաւեր, սակայն Իսրայէլ պէտք էր բուռն պայքար մղէր աւելի հին եւ մեծ ընկերութեանց դէմ: Անշուշտ այս առթիւ քարոզութիւններ կ՚ըլլային Իսրայէլի նաւերով կատարելու համար փոխադրութիւնները, ազգին օգտակար ըլլալու համար: Նէճէպի անապատը ծաղկեցաւ, թէեւ տակաւին աւազուտքը եւ լերկ լեռները կը ներկայացնեն 50 առ հարիւրը երկրամասին, եւ 20 հազարէ աւելի ժողովուրդ մը կ՚ապրի հոն: Հանքային հարստութիւնները անապատներէն դուրս քաշելու ծախքը վարմունքի կը մատնէր վարիչները:

Իր չորս տարուան անկախութեան ընթացքին ձեռք բերուած ամէնէն մեծ յաջողութիւնը եղաւ մարդկային տեսակէտով: 650 հազար Հրեայ ազգ մը 700 հազար նոր գաղթականներ ներս առաւ: Քառասուն տարուան ընթացքին Մովսէս 600 հազար Հրեաներ եգիպտական գերութենէն ազատեց եւ առաջնորդեց Աւետեաց երկիրը: Իսրայէլ չորս տարուան մէջ գերազանցեց Մովսէսը եւ թերեւս պատմութեան մէջ ամէնէն մեծթիւով գաղթականութիւնը փոխադրեց երկիր:

Այս «աքսորականներու հաւաքումը» ծանր գործ եղաւ: Բոլոր գաղթականները որ հոն հասան, հագուստ կապուստ չունէին: Կար անոնց մէջ թոքախտաւորը, հիւանդը, ծերը, բայց Իսրայէլ ներս առաւ զանոնք որովհետեւ Հրեայ էին եւ տուն չունէին: Որպէսզի ի վիճակի ըլլայ կատարելու այս զոհողութիւնը, Իսրայէլ իջեցուց ապրուստի եւ առողջապահութեան մակարդակը: Լուրջ համաճարակ տեղի չունեցաւ այս չորս տարուան ընթացքին, բացի մանուկներու անդամալուծումէն: Ազգային խնայողութիւնը երթալով վատթարացաւ: Գանգատները բազմացան 64 տարբեր լեզուներով:

Առանց այս գաղթականներուն Իսրայէլ կրնայ դիւրաւ հասնիլ իր նպատակակէտին: Գաղթականներու մուտքի նուազումով Իսրայէլ կրնայ շունչ քաշել:

Կառավարութեան տնտեսական նոր քաղաքականութեան համաձայն, արտադրութիւնը պիտի աւելնայ, նոր գործարաններ պիտի շինուին, արտածումը եւ ներածումը պիտի հակակշռուին, սեւ շուկայի դէմ պայքար պիտի մղուի եւ Իսրայէլ տնտեսապէս ինքնաբաւ պիտի ըլլայ:

396 ագարակային գաղութներու վրայ պիտի աւելնան 100 նոր ագարակներ եւս: Ռազմական ծրագիրները պիտի ընդարձակուին եւ Սողոմոն Թագաւորի պղինձի հանքերը պիտի վերաբացուին, Նէճէպի մէջ քարիւղի հորեր պիտի շինուին, եւ եթէ քարիւղ գտնուի, Իսրայէլի տնտեսական դժուարութիւնները կը հարթուին մեծ մասով: Տարեկան 40 միլիոնէ աւելի տոլար կը ծախսէ Իսրայէլ, կէզանիւթ ներմուծելու համար:

Այս չորս տարիներու ընթացքին Իսրայէլ չկրցաւ միատարր ըլլալ իբրեւ ժողովուրդ: Ներկայիս ընդարձակ կրթական եւ ընկերային ծրագիրներ կը մշակուին, դաստիարակելու եւ միատարր դարձնելու համար ժողովուրդ մը որոնցմէ շատերը ԺԵ. դարէն կը մնան: Կան որ ոչ աթոռ, ոչ սեղան եւ ոչ ալ պատառաքաղ տեսած են: Շատեր կը նախընտրեն վհուկ բժիշկներ եւ իրենց երախաները կը ներկեն դեղին հինայով, տղեղցնելու համար, որպէսզի դեւերը զանոնք խլելու արժանի չտեսնեն:

Զտեսնուած առատաձեռնութեամբ մը Մ. Նա-

Զոմունիք

Զոմունիք գարնանային տենդի մէջ են: Ապրիլի վերջերը կազմակերպած էին հանդիպում մը, Երուանդ Գրիգորեանի նախաձեռնութեամբ: Պատերազմէն ետքը, անոնց առաջին հանդիպումն էր ասիկա: Եւ այնքան ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծուած էր, որ կը հաստատէր թէ կարօտ մը կը մղէր այս տղաքը իրարու քով գալու, իրենց հին աշխատանքները վերյիշելու:

Տիկին Նուարդ Գրիգորեան եւ իր աղջիկը պատրաստած էին ճոխ սեղան մը,— թէյ տրուեցաւ ու կարկանդակ:

Սեղանին նախագահութիւնը տրուեցաւ Շ. Նարդունիի, որ «իր տղոց մէջ» մոռցաւ յոգնութիւն եւ ամէ բան: Ի՞նչ է, տանի՞ք բարձրանալ կ'ուզէք, ըսաւ, (ծանօթ է թէ կատուները տանիք կը բարձրանան՝ ամէն գարնան): Յետոյ խօսքը տուաւ նախ Զոմականներուն, յետոյ ներկայ մտաւորականներուն: Իրենց յուշերը պատմեցին եւ կարծիքները յայտնեցին բոլորը: Ընդհանուր կերպով այն տեսակէտը յայտնուեցաւ թէ գործելու համար պայման չէ աղուոր անուններ փնտռելու, թէ Զոմունիքը կ'արտայայտէ պատմութիւն մը եւ կը ներշնչէ գործունէութեան ծրագիր մը:

Զոմունիքը հարուստ պատմութիւն մը ունի իր ետեւ, գործունէութեան եւ ծրագիրներու երկար յիշատակարան մը:

Այս առթիւ յիշուեցաւ թէ ի՛նչպէս տպարան հիմնած էր այս Միութիւնը, հիւրանոց հիմնած էր ապաստանութիւն տալու եւ տեղաւորելու համար իրենց բախտակիցները, պաշտօնաթերթ (Երկունք) հիմնած էր պաշտպանելու համար իրենց դատը: Նոյնպէս կազմակերպած էր դասախօսութիւններու շարք մը, որ դպրոցի ձեւ առած էր: Մինչեւ կուտար: Արշաւներ կը կատարէր: Հիմնած էր դրադարաններ: Առաջինն եղած էր, օրինակ Վալանսի մէջ, որ հայերէնի դասընթացքներ ստեղծած էր ու չաքարեղէն բաժնելով՝ մանուկներ կը հաւաքէր, հայերէն սորվեցնելու համար անոնց: Վերջապէս պատմական կը մնայ իր մեծ ծրագիրը, ագարակ մը հիմնել՝ գիւղատնտեսական միաբանութեան անունով:

Հետզհետէ խօսեցան Շ. Միսաքեան, Ա. Շահխաթունի, Ղեւոնդ Մելոյեան, Մ. Գույումճեան, Խոսրով Վշտունի, Հայկունի, Անուշաւան Գաբիկեան, Արշաւիր Խանէտանեան, Յակոբ Հիսայեան, Կ. Կարապետեան, Յ. Քէֆէլեան, Հ. Խանէտանեան: Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր:

Մեզ որ ,տեղւոյն վրայ նօթ չառնուեցաւ, արձանագրելու համար յայտնուած տեսակէտները եւ խորհուրդները: Ընդհանուր քննադատութիւն մը կատարուեցաւ Ապրիլեան Եղեռնին յիշատակը յաւերժացնելու փորձերուն մասին,— ուրախալի է տեսնել որ հիմա կը տօնուի այդ տարեդարձը նոյն իսկ այն հոսանքներուն կողմէ, որոնք դէմ էին երէկ: Բայց ցաւ յայտնուեցաւ որ ապաքաղաքական ձեւ ստացած է հայ նահատակներուն յիշատակին յաւերժացումը: Թելադրուեցաւ որ Զոմունիք ըստանձնեն այսուհետեւ Սարտարապատի հերոսամարտին սանծացումը՝ ամէն տարի, ինչպէս նաեւ Մայրերու Օրը, Թողլով Ապրիլ Տասնըմէկը տօնել ուրիշներուն:

Մայիսի վերջերը, Զոմունիք երկրորդ հանդիպում մը եւս ունեցան, ուր, աւելի գործնական քայլեր առնելու համար, որոշուեցաւ կազմել առժամեայ յանձնախումբ մը (Երուանդ Գրիգորեան, Համբարձում Խանէտանեան եւ Արշաւիր Գաբիկեան), որ չփման մէջ պիտի մտնէ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի Զոմական բոլոր նախկին ընկերներուն հետ, շօշափելու համար անոնց տրամադրութիւններն եւ տեսակէտները, վերջնական կարգադրութիւն մը ընելէ առաջ:

Ինկապէս խանդավառիչ էր տեսնել որ չափահասութեան հասած, տարիք առած, ընտանիք

հանդները օգնեցին երիտասարդ պետութեան, փրկելու համար կեանքեր եւ զօրացնելու համար զայն: Մ. Նահանգներու Խորհրդարանը 65 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը քուէարկեց անցեալ տարի: Նուէր տոլարներու շնորհիւ Իսրայէլ փոխադրուեցան գաղթականները եւ խնամուեցան, 500 մինչեւ որ ի վիճակի եղան գործի սկսելու: միլիոն տոլարի ազգ. փոխառութիւնը օգնեց որ նոր ճարտարարուեստ եւ երկրագործութիւն հաստատուի:

Ուրիշ ամերիկեան կազմակերպութիւններ կը շարունակէին օժանդակել:

Իսրայէլի շուրջ միշտ պահակներ կան, որովհետեւ արաբական պետութեանց հետ պատերազմ մը կը շարունակուի: Իրագեկներ կը հաւաստեն թէ Իսրայէլի բանակը, որ ամէնէն ընտիրն է Միջին Արեւելքի մէջ, յարգանք կը ներշնչէ դրացիներուն:

Այս չորս տարուան մէջ Իսրայէլ դարձաւ զօրաւոր ժողովրդավար երկիր մը, յառաջապահը արեւմտեան մտածողութեան խռովեալ Միջին Արեւելքի մէջ:

Թ.Ա.Թ.

կազմած այս տղաքը կը պահեն տակաւին երիտասարդութեան իրենց կորովը, հաւատքը, սէրը, անձնուիրութիւնը: Այն կազմակերպութիւնը, որ երէկ թեւերը տարածած էր Յունաստանէն մինչեւ Միջին Արեւելք, Եգիպտոսէն մինչեւ Հիւս. ու Հարաւ. Ամերիկա, երբ դուրսի քրթմնջիւնները եւ ռամիկ հեղնանքները մերժելով՝ քովքովի կը հաւաքէ իր ընկերները, ու կարօտ մը կը մատնէ հին ընտանիքը վերակազմելու, կը նշանակէ թէ ամէն պայման և պահանջ կը լրացնէ գործելու համար ի շահ եւ ի փառս իր ազգին:

ԶՈՄԱԿԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Գարնան մարդիկ կը սթափին, նոր աւիշով հարստացած կը սկսին մեղուաջան աշխատանքի: Նոյն պատկերն է որ կը ցուցադրէ, կարծես, տարագիր հայութիւնը. — Ահա ապրիլէն վերջ, Մայիս ամիսը, որուն ընթացքին տօնակատարութիւնները — մէկը միւսէն աւելի կարեւոր, իրար կը հրմշտկեն եւ նոյնիսկ իրար կը խաչաձեւեն:

Մեր անկախութեան տարեդարձը, այս տարի աւելի փայլուն կերպով տօնելու գովելի մրցում մը կը նշմարուի ամէնուրեք: Վկայ՝ «Յառաջ»ի չորրորդ էջը: Վիէնը ետ չէր կրնար մնալ:

Շաբաթ իրիկուն, 31 Մայիս, քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, կատարեցինք Մայիս 28ի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան:

Սրահը եւ շրջապատը հայկական թաղի մը երեւոյթն առած էին: Ամէն անկիւնէն հայ խօսքէն արաձգանգն էր որ կը լսուէր: Օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Գալուստեան, հրաւիրեց «Արաքս» երգչախումբը, խոր լռութեան մէջ, երգել «Մարսէյեզ»ը եւ «Մեր Հայրենիք»ը: Յետոյ պարզելով տօնակատարութեան իմաստը, բացատրեց թէ «Մայիս 28ը սեփականութիւն չէ Դաշնակցութեան, այլ կը պատկանի ամբողջ հայ ազգին: Մենք Դաշնակցականներս անվհատ կ'աշխատինք արծարծել զայն, ըսել ու կրկնել որ հայ ժողովուրդը տէրը դառնայ իր անկախութեան տօնին եւ իր արեւավառ եռագոյնին: Դժբախտաբար տակաւին կան անհատներ որոնք օտարին առջեւ խոնարհելու միտում ունին, օրն ի բուն անոր գովքը կը հիւսեն, անտեսելով մեր ազգային հարազատ սրբութիւններն ու արժէքները»:

Ներկաներուն համար անակնկալ մը եղաւ տասը հոգինոց սրինգի նուագախումբին երեւումը բեմին վրայ, բաղկացած դպրոցական պատանիներէ եւ ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Լեւոնեանի: Նուագուած կտորներուն մէջ, աւելի յաջող դտանք «Կուեցէք տղերք»երգը: Փոքրիկ նուագածուները ողջունուեցան ջերմ ծափերով:

Այս տարի ալ — մասնաւոր հրաւէրով — ընկերվարական կուսակցութեան պատգամաւորութիւն մը, առաջնորդութեամբ քաղաքապետի օգնական Պ. Ժիւլիէնի, ներկայ էր հանդէսին: Պ. Ժիւլիէն բեմ բարձրանալով յայտնեց իր գոհունակութիւնը, որովհետեւ առիթ կը տրուէր իրեն արտայայտելու Վիէնի ընկերվարական կազմին (S.F.I.O.) եւ իր անձնական անկեղծ զգացումները հանդէպ հայ ժողովուրդին եւ անոր մեծ ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Մեր յարգելի բարեկամը, իր խանդավառ խօսքերուն մէջ ըսաւ.

— «Ես շատ սիրով ներկայ կ'ըլլամ ձեր հանդէսներուն, հոգ չէ թէ ոմանք զիս Հայ անուանեն, ինչպէս ժամանակին Ամերիկացի: Որովհետեւ գիտեմ որ դուք, ամէնքս, խաղաղութեան եւ ցանկալի ազատութեան կարօտն ունինք: Շարունակենք աշխատիլ այս ճամբուն վրայ, սիրելի բարեկամներ: Կեցցէ, ուրեմն, խաղաղութիւնը, կեցցէ ազատութիւնը եւ կեցցէ հանրապետութիւնը»:

Յանուն Վասպուրականի հայրենակիցներու Օր. ոԱրաքսի Մուրատեան կարդաց Հայաստանի, մէկ հեղինակութիւնը նուիրուած Հայաստանի: Հայկ. դրօշին ուղղուած (Ա. Երկաթէն) շատ գեղեցիկ ոտանաւոր մը արտասանեց Օր. Թերէզ Մարգարեան, յանուն Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան: Երկու օրիորդներն ալ, Կապ. Խաչի սանուհիներէն՝ արժանացան ջերմ ծափերու:

Գեղարուեստական այս առաջին բաժինէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Ս. Թորոսեան (Փարիզէն):

Ընկերը նախ Ֆրանսերէն լեզուով օտար հիւրերուն պարզեց հայ ժողովուրդի տառապանքը, ազատագրական պայքարը, մեր մասնակցութիւնը առաջին Աշխարհամարտին իբրեւ փոքրիկ դաշնակից եւ Անկախութեան հռչակումը՝ 1918 Մայիս 28ին: Ապա խօսեցաւ հայերէն ճառը: «Պետականութենէ զուրկ ժողովուրդ էինք, պետական ազգ եղանք՝ Մայիս 28էն ետքը, ասիկա անուրանալի է: 1915ի Սեւ տարիէն վերջ, Մայիս 28ը կ'ապացուցանէ որ միասնաբար — Դաշնակցական, Հնչակեան, Ռամկավար, չէզոք — անկարելին՝ կարելի կ'ըլլայ: Հայրենակիցներ, ես անձնապէս ականատես եմ եղած Արարատեան դաշտի անցուդարձին: Մեծագոյն հրաշքը, Սարդարապատի ճակատամարտով ձեռք բերուած յաղթանակն է թշնամի գերազանց ուժերուն դէմ: Արամ Մանուկեան — անմոռանալին — որ վարեց երկու հերոսամարտներ, մին՝ Վասպուրականի եւ միւսը՝ Արարատեան դաշտինը, դիմադրական ոգին դարձաւ հայ ժողովուրդին: Թուրքը չկրցաւ ընկճել Հայաստանը, գրաւել Էջմիածինը եւ Երեւանը»:

Կարգ մը պատմական տեղեկութիւններէ վերջ, ընկերը եզրակացուց.— «Աշխարհը յղի է նորանոր անակնկալներով: Սփիւռքի հայութեան կ'իյնայ մտածել իր ապահովութեան եւ ընհանրապէս հայ ժողովուրդի ազատութեան մասին: Կը յուսանք որ արդարութեան ժամը պիտի հնչէ մեզի համար եւս»: (Ծափեր):

Շարունակելով գեղարուեստական բաժինը, Նոր Սերունդի անդամ Յովհ. Խօքսիւզեան արտասանեց «Հայ լեզուն», ինչպէս նաեւ փոքրիկն Ռբատիկեան ,կրակոտ տողեր արտասանեց մեր տարագիր եռագոյնին ձօնուած:

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն վերջ կարգը եկած էր խնջոյքին եւ պարահանդէսին, առաջնակարգ նուագախումբով: Բազմութիւնը զուարճացաւ մինչեւ առաւօտեան ժամը երեք: Տեսնելու բան էր եռուզեռը ընդարձակ սրահին մէջ:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՆՈՐ ՍԼԱՔՆԵՐ ԻՍՄԷԹԻ ԴԷՄ

Թուրք զօրավար մը, Ճաֆէր Թայեար, անխընայ կը հարուածէ Իսմէթ Ինէօնիւն, Պոլսոյ թերթերուն մէջ:

Ահաւասիկ բաց նամակ մը, որ հրատարակուած է «Ագըն» թերթին մէջ (27 Մայիս).

— «Դուք սատանայէ աւելի թշնամի էք պարկեշտութեան, ուղղամտութեան եւ բարոյականի: Հիմա ձեր ճառերուն մէջ կրօնքէ կը ճառէք: Նորակառոյց Անգարայի մէջ կամ ուրիշ տեղ մը ո՞ւր արդեօք աղօթավայր մը շինել տուիք: Ո՞ւր ժառանգաւորաց վարժարան մը բացիք: Արդեօք ուղղամիտ եւ պարկեշտ կրօնաւորներու խօսելու իրաւունք տուի՞ք:

Դուք որ ճարտարակի վարպետ էք, կը լսեմ որ ձեր խաղերէն մին խաղացած եւ Իթթիհատ վէ Թէրաքքըի աւագանին կախաղանները առաջնորդած էք: Եթէ երկրորդն ալ խաղաք՝ ի վիճակի էք եղեր հաւաքարար բնաջնջելու ձեզի մրցակից ազատութեան ջահակիրները իրենց ընտանիքներուն հետ: Իրականին մէջ ձեր իշխանութենէն մինչեւ այսօր պետականացումի դրութիւնը ի գործ դնելով ապրուստը եօթն անգամ սղցուցիք, ազգը անօթի ձգեցիք եւ ընկերային մեծ զանգուածներ թշուառացնելով թոքախտի ճարակ դարձուցիք եւ պատերազմի աւերէն շատ աւելի մեծ կորուստներու մատնեցիք:

Դուք իրականին մէջ ոչ դիկտատոր կրնաք ըլլալ, ոչ ալ դեմոկրատ: Դուք միմիայն ինկած հոգիով քաղաքական դերասան մըն էք: Դուք պարզապէս հայրենակիցներուն վրայ ճարտարակ խաղացող եւ ձեր իւրաքանչիւր խաղին պատասխանատուութիւնը նոյնինքն հայրենակիցներուն վրայ բեռցնելու արուեստին տեղեակ դերակատար մըն էք»:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութիւնը զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ Մարտի ընթացքին երկու ընդհ. ժողով գումարելով, զբաղեցաւ գլխաւորաբար կանոնագրի փոփոխութեամբ: Այս փոփոխութեամբ երիտասարդները կարեւոր դեր պիտի ունենան ապագային, Ֆրանքեւհայ բժշկական աւանդութեանց տեսակէտէն:

Միութեան գրասենեակը տրամադրութեանը տակն է այն պաշտօնակիցներուն որոնք Փարիզ կուգան կատարելագործուելու: Զանոնք պիտի ընդունի եւ խորհուրդներ պիտի տայ: Մանրամասնութեանց համար դիմել նախագահին՝ Տոքթ. Ճինճեանի, 29 rue Bleue, Paris (9):

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ հասած նոր լուրերու համաձայն, վերջերս կատարուած մաքրագործումները ծանրակշիռ հանգամանք ունին, եւ «հովին յաջորդած է փոթորիկը»: Պաշտօնաթերթը իբրեւ դաւաճան կ'ամբաստանէ երկու ականաւոր դէմքեր, Վասիլ Լուքա եւ Կէօրկիու, իսկ ամենազօր Աննա Փաուքէրը՝ իբրեւ մեղսակից: Ուրիշ նախարարներ ալ պաշտօնանկ եղած են ,ականաւորդործիչներուհետ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՀԱՒԱՍԻԿ ԱՄԵՐԻԿԱՆ, գրեց Արամ Սահակեան: Ա. մաս, Ամերիկան ճանչնալու փորձ մը.— Բ. Ամերիկահայ գաղութը.— Գ. Վերադարձ: Տպ. Պէյրութ, 1952: Գին 1.50 տոլար: Հասցէ.— Pharmacie de la Santé, Rue Foch, Beyrouth (Liban):

✕ Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը, Ժագ Տիւքլօ, նոր նամակ մը ուղղելով հաշտարարին դատաւորին, կը բողոքէ իր բանտարկութեան դէմ։ Այս առթիւ կ'ըսէ.— «Աչքերուս մէջ նայեցէք եւ ըսէք թէ կը հաւատա՞ք որ դաւ մը սարքուած է պետութեան դէմ»։ Ամբաստանեալը երեք ժամ հարցաքննուեցաւ չաբաթ օր։

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը նոր զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ «բանուոր դասակարգը կը շարունակէ ձեռնարկներ կատարել կառավարութեան տնօրինութեանց դէմ որոնք կը ձգտին դէպի փաշականութիւն առաջնորդել պետութիւնը»։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՅՈՐԴՈՐԸ

Հանրապետութեան նախագահը ճառ մը խօսելով Քարմոյի մէջ, հրաւիրեց ժողովուրդը միանալ, որպէսզի կարելի ըլլայ կատարել «մեր ազգային եւ միջազգային պարտականութիւնները։ Անոնք որ կը կարծեն թէ կրնան հարստութիւն դիզել արագօրէն, առանց մասնակցելու հաւաքական ճիգերուն, թող գիտնան թէ կը գործեն բարոյականի, բանականութեան, եւ իրենց իսկ շահերուն դէմ։ Ֆրանսան երբեք պիտի չմասնակցի յարձակողական պատերազմի մը եւ իր ուժերը պիտի չգործածէ ուեւէ ժողովուրդի ազատութեան դէմ»։

Նախագահը յետոյ խօսքը ուղղելով գործատէրերուն ըսաւ թէ «անոնք որ տնտեսական մեծ շահեր ունին, թող չմոռնան իրենց ընկերային պատասխանատուութիւնը։ Տնտեսական ուժը խաբուսիկ է, եթէ չի ճանչնար ընկերային ուժը, այսինքն գործաւոր, հողի, մտածման աշխատաւորներու ուժը, ինչպէս եւ այն համեստ մարդիկը որոնց խնայողութեամբ յառաջդիմեց ազգը, եւ զոր պատերազմները թշուառութեան մատնեցին։

«Գործենք համերաշխութեամբ, հաւասարապէս բաժնելով ազգային եկամուտը։ Ասոր պէտք է ձգտինք յառաջիկայ հինգ տարիներուն, երկրին վերաշինութեան, ճարելով յարմար բնակարան բոլորին եւ արժանավայել կեանք ամէնուն։ Խօսքս Ֆրանսացի բանուորներուն ուղղելով կ'ըսեմ թէ ընկերային արդարութեան այս ճիգը ի գլուխ հանելու համար պահենք եւ պաշտպանենք Հանրապետութիւնը։ Դիմադրական ճակատին մէջ միացաք ժողովրդական գերիշխանութիւնը պահելու համար, ոչ թէ բաժնելու համար Ֆրանսան ատելութեամբ։ Ընկերային ժողովրդապետութիւնը չի կրնար յառաջդիմել առանց քաղաքական ժողովրդապետութեան։ Բռնութիւնը եւ ատելութիւնը կը վնասեն Ֆրանսայի, Հանրապետութեան եւ խաղաղութեան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ թագուհին ընդունելու համար մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են Թուրքիոյ մէջ։ Թերթերը կը գրեն թէ այս այցելութիւնը պիտի ծառայէ աւելի սերտացնելու թուրքեւյոյն յարաբերութիւնները։ Աչնան ալ Թուրքիոյ նախագահը՝ Ճէլալ Պայար Յունաստան պիտի այցելէ։

ՊԵՐԼԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդային իշխանութիւնը արագօրէն կը պարպէ արգիլեալ շրջանը, ինչ որ բարենշան կը համարուի։

700.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Ճափոնի մէջ, բողոքելու համար կառավարութեան բանուորական քաղաքականութեան դէմ։ Ուրիշ երկու միլիոն բանուորներ ալ բողոքի ժողովներ կը գումարեն։

ՔՈՐԷԱՅԻ կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ չինական երեք կարմիր բանակներ ղրկուած են Քորէա, մասնակցելու համար նոր յարձակողականի մը։ Այս ուժերով 12 բանակներու կը հասնին Քորէայի զինեալ ուժերը։ Զինացիները կրնան մինչեւ կէս միլիոն զինուոր տրամադրել յառաջիկայ ամսու։— Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, լորտ Ալեքսանդր, Թոքիօ կը սպասուի, քննելու համար զինադադարի խնդիրը։

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ահաբեկումները կը շարունակուին երկրին զանազան մասերուն մէջ։ Ամէն օր ռումբեր կը նետուին զանազան հաստատութեանց վրայ։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ հարցումի մը պատասխանելով, յայտարարեց թէ պատրաստ է տեսակցելու Ստալինի հետ, «եթէ ամենաթեթեւ յոյս մը ունենայ թէ հանդիպումը կրնայ նպաստել խաղաղութեան դատին»։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը պարտաւորիչ փոխառութիւն մը հաստատեց, 5.000.000 սթերլին ճարելու համար։ Կառավարութիւնը պիտի գրաւէ բոլոր թղթադրամներուն 10 %ը, ելեւմուտքին բացը գոցելու համար։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ամերիկեան ամենամեծ դեսպանութիւնը եւ վեց հիւպատոսարաններ պիտի հաստատուին մօտերս, վերջ տալու համար զինուորական գրաւման կարգուսարքին։

ԳԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ կրճատումներ կը ծանուցանէ կառավարութիւնը, զանազան ապրանքներու վրայ, 5 — 10 % համեմատութեամբ։

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ գերման երիտասարդներ արեւելեան շրջանէն արեւմտեան շրջանը կ'ապաստանին, զինուորութենէ խուսափելու համար։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի։

Այս չաբաթ (14 Յունիս) գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մինչեւ լոյս։

✕

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս չաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։ Կը խօսի՝ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Դաշտահանդէս

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ի նպաստ Դաշնակցութեան Տան Հիմնադրամին

Հովանաւորութեամբ՝ Տան յանձնախումբին

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ։

Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ, (Clairière du Jeu de Paume)։ Ճոխ գեղարուեստական բաժին։

Օթօքարները կը մեկնին Փարիզէն եւ արուարձաններէն։ Տեղեր ապահովելու համար դիմել «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆուրվիէռի մէջ այս կիրակի, ժամը ճիշդ 10ին, մէկուկէս միլիոն հայ նահատակներու յիշատակին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Միսաք եւ Արտէմիս Ղազարեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց մեծ մօր՝ Այրի Տիկին Մարի Գասպարեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան (Փարիզ) հիմնադրամին։ Գումարը կը վճարուի, տեղական յանձնախումբին։

Թատերական ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Աղքատախնամի եւ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան։ Ի նպաստ Լիոնի մէջ կառուցուելիք եկեղեցի զպրոց ազգօգուտ հիմնարկութեանց։

Ղեկավարութեամբ ԺԻՒՏԷՖՍ ՋՈՒԼՃԵԱՆԻ։

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Horlogeի մեծ սրահին մէջ։

Կը բեմադրուի ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

Ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից դրամ 5 արարով։

Տոմսերու գիներ 500, 300 եւ 200 ֆրանք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱԶԴԱԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

25ամեակին նուիրուած մեծածաւալ բացառիկը

Մօտ 140 էջ, գեղատիպ կողք, մասնաւոր թուղթի վրայ։

Պատրաստուած նշանաւոր ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի կողմէ։ 200է աւելի նկարներ, մաքուր տպագրութիւն նոր տառերով եւ ճաշակաւոր դասաւորումով։ Այս բացառիկը որ կը զուգադիպի «Ազդակ»ի 6000րդ թիւին, կը պատրաստուէր երեք ամիսէ ի վեր։

Անոր մէջ պիտի գտնէք լիբանահայ գաղութի 25 տարուան կեանքին համապատկերը, ազգային, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, առողջապահական, մարզական եւայլն։

Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած է վերջին 25ամեակի ընթացքին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր գաղութներուն ունեցած կարեւոր մահերու մասին.— Տրուած է հակիրճ կենսագրութիւնը անհետացող դէմքերուն եւ անոնց կատարած դերը երկու գաղութներու կեանքին մէջ։

Այս բազմաշխատ եւ աննախընթաց հրատարակութեան իրենց մասնաւոր աշխատակցութիւնը բերած են Սփիւռքի գրեթէ բոլոր հայ մտաւորականներն ու գրագէտները ինչպէս նաեւ «Ազդակ»ի աշխատակիցներն ու թղթակիցները։

ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ։

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 Rue Mr. le Prince եւ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Café Paris Nord, 17 rue de Dunkerque, առաջին յարկ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 21ին, «Օհանջանեան» ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախմբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 6ին, Սէն Լու Կոան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, ճոխ յայտագրով։

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Բազմավաստակ եւ գիտնական բանասէր Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԱԿԻՆԵԱՆ Վիէննայի Մխիթարեանց ուխտէն, նոր դասախօսութիւն մը պիտի տայ, այս չորեքշաբթի երեկոյ, Լատրան Արեւմուտքի մէջ, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։

Նիւթն է՝ «Հայկական տառերու առնչութիւնը գոթական տառերու ծագումին մէջ»։

Մուտքը ազատ է։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի Արենոյշներու եւ Արիներուն կողմէ։ Կիրակի 15 Յունիս ամբողջ օրը, Շավիլի անտառին մէջ, դաշտային խաղեր, պարեր, ներկայացումներ։ Ուտելիք եւ խմելիք շատ մատչելի գիներով։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Chaville Montparnasse, Aut. իջնել Շավիլ Puits sans Vin։ Բոլոր կայարանները առաջնորդող Արիներ եւ Արենոյշներ պիտի սպասեն ժամը 11.30էն սկսեալ։

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ «ԱՐՄԵՆԻԱ»ՅԻ

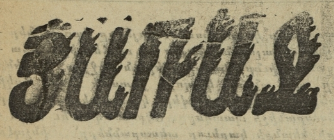
(Նախկին Հայ. Երաժշտ. Միութիւն, Մարսէյլ)

Իր հիմնարկութեան 20րդ տարելիցին առթիւ, երգչախումբը կը կազմակերպէ համաժողով մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին, 1932էն ի վեր, Հայ. Երաժշտ. Միութեան կամ Արմենիայի մասնակցող հին թէ նոր բոլոր անդամները։

Համաժողովը տեղի կ'ունենայ Մարսէյլի մէջ Յուլիս 12—13 եւ 14ին, (չաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի)։ Յայտագիրը կը պարունակէ նաեւ հանդիսաւոր պատարագ, ճաշ եւ ցերեկոյթ (13ին) եւ դաշտագնացութիւն (14ին)։

Կը խնդրենք հին թէ նոր մեր բոլոր ընկեր - ընկերուհիներէն, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ, այժմէն տեղեկութիւն տալ վարչութեանս, Chorale ARMENIA, 339 Ave. du Prado, Marseille, (B.duR.)։ Արտասահմանէն, Փարիզէն եւ գաւառներէն եկող անդամներու բնակավայրը ապահովուած է։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376 · 286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 11 JUIN 1952 Չորեքշաբթի 11 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année № 6785 - Նոր շրջան թիւ 2196

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՅՐԵՐԱՆ ԳՈՒՇԱԿՆԵՐ

Անփառունակ նահանջի, բուն բառով՝ դասալքութեան ուրիշ պատկեր մը :

Ատեն - ատեն Թուղթ կը մրոտեն աս ու ան, ապացուցանելու համար թէ անհետացման, մահուան դատապարտուած է արեւմտահայ աշխարհաբարը :

Այս դուշակութեան վայրերան ասպետները յաճախ կ'երեւան Ամերիկայի ռամկավարներու պաշտօնաթերթին՝ «Պայքար»ի մէջ, առաջնորդութեամբ Վանեցի ամենագէտի մը :

Ահաւասիկ նմոյշ մը եւս, նոյն թերթէն, — « Տաճկահայերէ՞նը թէ ռուսահայերէնը» :

— « Վերջերս հետաքրքրութեամբ հետեւեցայ Պայքարի մէջ արտայայտուած այն կարծիքներուն թէ՝ ո՞ր հայերէնը կեանքի մէջ տիրապետող ըլլալու է, արեւելահայերէ՞նը թէ արեւմտահայերէնը» : (8 Մայիս) :

Պատ ի պատ խորհրդածութիւններէ ետք, ռամկավար թերթին աշխատակիցը կը յանգի կատարեալ դասալքութեան .

— « Հաճելի բան չէ լքել մեր մանկութեան սորված քաղցրահնչիւն (գրէ՝ հնչուն) մէկ բարբառը եւ որդեգրել ուրիշ քոյր բարբառ մը, որ թերեւս շատերուս ոչ քիմքին ոչ ալ մտայնութեան կը յարմարի : Սակայն հարկեցուցիչ պարագաներ պէտք է որ ծանր քար մը դնեն մեր նախասիրութեանց եւ զգացումներուն վրայ : Կ'արժէ որ քիչ մը գործնական ըլլանք եւ դիւրաւ չտարուինք վարկպարողի (վարկպարազի) մտածումներէ» :

Ռամկավարը ե՞րբ «գործնական» չէ եղած, պարագային համեմատ կարծիք յայտնելու ու ստանալու համար :

Այս յօդուածագիրն ալ, Թունդ ռամկավար, աւելի յառաջ նետուելով կը յայտարարէ .

— « Հարկ կա՞յ ըսելու որ ռուսահայերէնը աւելի հայերէն է քան տաճկահայերէնը : Արեւելահայերէնը աւելի մօտ է եւ սերտ կապ ունի մեր ոսկեդարեան հայերէնին հետ քան արեւմտահայերէնը : Ան աւելի սեղմ եւ քաղցրահնչիւն է (հնչուն) եւ աւելի կը խօսի հայ հոգիին » :

Օ՜, տա «հայ հոգին», որուն հրաշագո՛րծ հմայքին կ'ապաւինի ամէն ռամկավար, երբ ոչ ըսելիք ունի, ոչ ալ ընելիք ...

Յօդուածագիրը ի յառաջագունէ ընդունած է որ «արեւմտահայերէնը տեղի տալու է արեւելահայերէնի » :

— « Տեղի տալու եւ կամ չտալու հարցը արդէն մեր կամքէն բոլորովին անկախ է» :

Վճիռ արձակած ատեն, յօդուածագիրը նորէն կը Թարթափի, Թերեւս վախնալով որ դէշ կ'ազդէ հասարակութեան վրայ :

Եւ աղօտ յոյս մը կը ներշնչէ .

— « Միայն Տաճկահայաստանի վերահաստատումով կարելի պիտի ըլլայ կանգուն պահել արեւմտահայերէնը » :

Երեւի շատ ալ հաւատք չունենալով այս յաբութեան մասին, կ'եզրակացնէ .

— « Հակառակ պարագային , ան ուշ կամ կանուխ դատապարտուած է անհետանալու, եթէ Երեւանը մնայ կեդրոնը հայ կեանքը եւ հայրենիքը վարող ու կառավարող հրամաններու բղխին անկէ» . (Այս ալ հայերէնի նմոյշ) :

Լայնօրէն ամփոփեցինք այս հնաշխարհիկ տեսութիւնը, որ կը մատնէ անփառունակ նահանջ մը, հակառակ տրամաբանութեան մարզանքներու :

Յօդուածագիրը կ'ընդունի թէ « միայն մէկ յոյս կայ արեւմտահայերէնի տեւական վերապրումին» — վերահաստատում Տաճկահայաստանի :

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել, անմիջապէս .

— Ուրեմն տարրական տրամաբանութիւնը չի՞ պահանջեր կանգուն պահել արեւմտահայերէնը, որպէսզի հաւասարապէս գործածէք, երբ իրականանայ այդ յոյսը : «Եթէ օր մը Տաճկահայաստանը իր աճիւններէն յառնէ եւ կազմէ առանձին քոյր պետութիւն մը» :

Այս քանի մը տողերը բաւական չեն, պարզելու համար ամբողջ ողբերգութիւն մը որ կը սպառնայ խախտել տարագիր բազմութեանց հաւատքը եւ ինքնապաշտպանութիւնը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՂՋԱՏԱԿՆԵՐԸ

Աւելի թեթեւ բառ մը չգտայ, որակելու համար անոնք որ իրենց բացակայութեամբ կը փայլին հայկական հանդէսներու մէջ :

Քսան - երեսուն տարի առաջ, ունէինք «ազգային ջոջեր» ,որոնք Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձէն անգամ կը խուսափէին :

Համրանքով մարդիկ մնացած են այդ սերունդէն . բայց պակասը կը լրացնեն նորընծայ աղաներ : Աւելի «ուսումնական», բայց նոյնքան պաղզաւակ :

Ասոնք ալ կը կարծեն Թէ բան մը կը կորսնցնեն իրենց դիրքէն ու վարկէն, եթէ ներկայ ըլլան այս կամ այն հանդէսին, տարեդարձին կամ դասախօսութեան :

Այս գետնին վրայ, իրարու հետ մրցումի ելած են ջոջ վեղարաւորն ու անվեղարը, փիլոնաւորն եւ գլխարկաւորը :

Անշուշտ ձեր ուշադրութենէն վրիպած չէ այս պարագան :

Կը տեսնէք ուրիշ կղերականներ — մասնաւորապէս Մխիթարեան վարդապետներ — որոնք ամէն տեղ կը վազեն : Կը մասնակցին ազգային ձեռնարկներու, իբրեւ բանախօս, դասախօս կամ ունկնդիր :

Իսկ մեր մէջ, հասարակ տէրտէրն անգամ իր տեղէն չես կրնար շարժել : Ո՛ւր կը մնայ եպիսկոպոսը կամ վարդապետը ...

Տարնէն մէկ հազիւ կը պատահի որ քահանայ մը ներկայ ըլլայ տօնակատարութեան մը կամ դասախօսութեան մը, եթէ ոչ իր յարգանքը յայտնելու , գոնէ բան մը սորվելու համար :

Ներողութիւն : Մեր մէջ ամէնքն ալ գրոց-բրոց են ի բնէ, ինչպէս հայրենասէր են՝ ի ծնէ : Աշխարհական ըլլան Թէ կղերական :

Ինչո՞ւ աւելորդ յոգնութիւն կրեն, գոհելով «պլօթ»ը, «Թավլու»ն եւ «փոքեր»ը : Կամ բամբասանքն ու խրախճանքը : Նշանտուքը եւ կնունքը..

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ բանակը 1952ին պիտի բաղկանայ 642.737 զինուորներէ, համաձայն կառավարական ծրագրին : 1951ին 579.925 հոգի էին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծերակոյտը վերջնապէս քուէարկեց արտաքին օժանդակութեան վարկը, 6.447.730.750 տոլար, Թրումընի պահանջած գումարէն 1452 միլիոն տոլար պակաս :

ՊԵՐԼԻՆԻ բրիտանական հրամանատարութիւնը վերցուց խորհրդային անթելին վրայ հաստատուած արգելքը, որ կը տեւէր եօթը օրէ ի վեր , 750 սենեակներու վրայ : Բայց պայման դրաւ որ գերման պաշտօնեաները արտօնագիր ստանան Պերլինի արեւմտեան շրջանէն, քանի որ Ռուսները նոյն բանը կը պահանջեն արեւմտեան Պերլինի քաղաքացիներուն համար :Կացութիւնը մեղմացած կը համարուի, քանի որ Ռուսերն ալ վերցուցած են կարգ մը արգելքներ :

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ գերիները նորէն ըմբոստացած են Ճափոնի Քոժէ արգելարանին մէջ : Առջի օր ամերիկեան վայրաշուներ բանի գրաւեցին այդ արգելարանը, ուր կը գտնուին 6000 կարմիր գերիներ : Գործողութեանց ընթացքին սպաննուեցան 24 գերիներ եւ Ամերիկացի մը : Վիրաւորներուն թիւը կը հաշուեն 25էն մինչեւ հարիւր (Ամերիկացիներուն թիւը՝ 13) : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գերիները նետեր եւ բիրեր կը գործածէին, սպաննելով նոյնիսկ անոնք որ կ'ուզէին հնազանդիլ Ազգաժողովի հրամաններուն : — Հիւս. Քորէայի հրամանատարութիւնը առաջարկեց վերսկսիլ զինադադարի բանակցութիւնները :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահին մերժեց խորհրդականը, Հէրիսըն, որ նոյնպէս թեկնածու է նախագահութեան, պահանջեց մեղմացնել Ներգաղթի օրէնքը, որպէսզի աւելի բազմաթիւ հալածականներ կարենան օգտուիլ, թեթեւցնելով արեւմտեան Եւրոպայի բեռը :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, նորէն հիւանդացած ըլլալով, մտահոգութիւն կը պատճառէ իր շրջապատին :

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑԻ ՄԱՍԻՆ

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՄԵԾ ԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

Վարչապետը գիշերային նիստի մը հրաւիրեց չորս գլխաւոր նախարարներ եւ նաւային սպայակոյտի ներկայացուցիչները, քննելու համար Թուլոնի մէջ երեւան հանուած դաւը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , համայնավարական ընդարձակ ցանց մը կը գործէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, ի խնդիր լրտեսութեան : Կարծողներ կան թէ կարգ մը կարեւոր գաղտնիքներ հաղորդուած են Խ. Միութեան :

Քննութիւնները կը շարունակուին ամենախիստ գաղտնապահութեամբ . սակայն իրազեկներ կը հաստատեն թէ Թուլոնը լրտեսական գործունէութեան մէկ օղակն է միայն :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նաւարանին մէջ բռնուած փաստաթուղթերը, որոնք ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան ձեռքն են այժմ , կը պարունակեն ցուցմունքներ հաւր. Ֆրանսայի V2ի եւ ռատարի ծովեզերեայ կայաններու մասին :

Ձերբակալուած կասկածելիներէն երկուքը նախ ուրացած, յետոյ խոստովանած են իրենց մեղսակցութիւնը , տեսնելով փաստաթուղթերը : Առաջինը, Էմիլ Տէռիս, 34 տարեկան, որ գաղտնի տեղեկագիր մը յանձնած էր Աշխատանքի Դաշնակցութեան մասնաճիւղին , անդամ էր ռատարի պաշտօնէութեան, իբրեւ մասնագէտ : Երկրորդ ամբաստանեալ մը, Ռընէ Մայէն, տեղեկագիր մը կազմած էր Հնդկաչինի յատուկ զինուորներու, սպառազինութեանց եւն. մասին : Թերթերը կը գրեն թէ նախ ուրացաւ, բայց երբ ձեռագիրը ցոյց տուին, ըսաւ .— «Չէի կարծեր թէ չարիք մը կը գործեմ . շատ կը ցաւիմ, հիմա որ կ'ըմբռնեմ ըրածս» : Երբ իր մեղսակիցներուն ցանկը պահանջեցին, ամբաստանեալը խուսափեցաւ, յայտնելով թէ շատ կը վախնայ վրէժխնդրութենէ :

Բռնուած փաստաթուղթերէն մին կը պարունակէ Թուլոնի շրջանին համայնավարներու ամբողջական ցանկը : Կ'ըսուի թէ ցանկին մէջ կը գտնուին կարգ մը ծովային սպաներու եւ նաւահանգիստի ոստիկաններու անունները :

Ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթը գտնուած է համայնավարի մը հաւնոցին մէջ, իսկ ուրիշներ՝ Աշխատանքի Դաշնակցութեան գրասենեակին մէջ :

Տեղական թերթերը նոր մանրամասնութիւններ հրատարակելով, կ'ըսեն թէ Թուլոնի մէջ բռնուած թուղթերը հրահանգներ կը պարունակեն լրտեսական գործունէութեան մասին , միջոցներ կը ցուցնեն՝ ելեկտրականութեան հոսանքը կտրելու եւ նաւագործարանը անշարժութեան դատապարտելու համար եւն. :

«Ֆիկարօ» կը գրէ թէ Թուլոնի հարցաքննիչ դատաւորը, Պ. Ռօթ, «շատ աւելի կարեւոր փաստաթուղթեր» ունի, բայց չի կրնար յայտնել, սպասելով քննութեանց արդիւնքին :

X Մայիս 28ի դէպքերուն առթիւ ձերբակալուած ամբաստանեալներէն 16ը հարցաքննուեցան առջի օր : Գաւառի մէջ ալ հետապնդումները կը շարունակուին : Մոնլիւսոնի կալանաւորներէն 33ը արձակուեցան, 13 հոգի զանազան պատիժներու դատապարտուեցան (բանտարկութիւն եւ 6000էն 12.000 ֆրանք տուգանք) : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ըմբոստացած էին օրէնքին դէմ, բուռն ցոյցեր կատարելով :

Սէնթ Էթիէնի ազգ. զինագործարանէն առժամապէս արձակուեցան 195 բանուորներ, Յունիս 9էն սկսեալ, մասնակցած ըլլալով Յունիս 6ի նստուկ գործադուլին :

X Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, « Փրաւտա», խմբագրականով մը կ'ազդարարէ թէ « խաղաղութեան կուսակիցները պէտք է բուռն պայքար մղեն աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, ազատ արձակել տալու համար Ժագ Տիւքլօն եւ Անտրէ Սթիլը, եւ կենսապահեն իրենց արժանաւորութիւնը՝ ի դերեւ հանելու համար ամերիկացի աշխարհակալներուն դրդումներուն» :

Անզգեստանաւ վէճը

Երեքշաբթի օր բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին Լա Հէյի մէջ, միջազգային Ատեանի գումարման առթիւ : Ոչ ոք արտօնուած էր ժողովարանէն դուրս ելլելու, բացի այն պահէն երբ թարգմանութիւններ կը կատարուէին :

Իրանի վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, ժողովարան մտաւ նիստին բացումէն քսան վայրկեան առաջ, ընկերակցութեամբ խումբ մը ոստիկաններու : Թեհրանի վարչապետը կը քալէր գաւազանով մը, ընկերակցութեամբ իր զաւկին՝ որ իր անձնական բժիշկն է եւ Լա Հէյի պարսկական դեսպանին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՓՐԵՄԻ ԴԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 40ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ. — Անցեալ Մայիս 19ին լրացաւ Եփրեմի մահուան 40ամեակը: Այս առթիւ Թէհրանի մեր պաշտօնակիցը, «*Ալիք*», հրատարակած է իր պարսիկ աշխատակցին՝ երիտասարդ Ազայն Ա. Ֆաթհիի հետեւեալ գրութիւնը որ առաջինը չէ ի փառս Դաշնակցական հերոսին .—

... Երբ Իրանի ազատատենչ տարրերը յաջողեցին Մոզաֆարէդդին Շահից ստանալ սահմանադրական իրաւակարգի հրամանագիրը, հիւանդ արքան կնքեց իր մահկանացուն, եւ իրեն յաջորդող Մոհամմադ Ալի Շահը, հակառակ իր հօրը, ընդդիմացաւ այդ կարգերին եւ թնդանօթիկապելով Խորհրդարանը, ոչնչացրեց այդվարչաձեւն իր սաղմի մէջ, ի բաց առեալ Թաւրիզի :

Այդ օրերին մեր յօդուածի հերոսը, Եփրեմ խանը, գտնւում էր Ռաշտում, որտեղ նա Մոէզ է Սուլթանի եւ այլոց աջակցութեամբ կազմեց « Սաթթար » անունով, յեղափոխական կոմիտէն: Հետագային հայ եւ պարսիկ յեղափոխականները միասնաբար նախ գրաւեցին Ռաշտը , ապա Մանջիլն ու Ղազուինը, եւ ի վերջոյ Բախթիարցիների օգնութեամբ գրաւելով Թէհրանը, վերահաստատեցին սահմանադրական կարգերը :

Այս կռիւների մէջ Եփրեմը ղեկավար դէմքերից էր: Թէհրանի գրաւումից յետոյ եւս նա քանիցս ընդհարումներ ունեցաւ միապետականների հետ Զանջանում եւ Ատրպատականում եւ միշտ էլ յաղթող հանդիսացաւ :

Բայց Եփրեմի գլուխ գործոց աքտը կատարուեց 1911 թուականին, երբ նա իր հեռատեսութեամբ, բանիմացութեամբ եւ քաջութեամբ մեծ վտանգից փրկեց Իրանի սահմանադրական նորածին ռէժիմը, առանց որեւէ օտար ազդեցութեան ու գործօնի փոխելով մեր երկրի ճակատագիրը :

Մանրամասնութիւնը հետեւեալն է: — Թէհրանը յեղափոխականների կողմից գրաւուելուց յետոյ, Մոհամմադ Ալի Շահը գահընկէց եղաւ եւ աքսորուեց երկրից դուրս, բայց նա նոյն տարուայ Յուլիս ամսին զինուած ցարական Ռուսիայի զէնքերով, իր եղբօր՝ Մալէք Մանսուր Միրզա Շօա Սալթանէի ընկերակցութեամբ, մուտք գործեց Գորգան, Մազանդարան, եւ առաջացաւ մինչեւ Բարֆրուշ: Միւս կողմից էլ Ալի խան Արշադդովլէն (Մոհամմադ Ալի Շահի կողմնակիցներից) Թուրքմէնների աջակցութեամբ գրաւելով Շահրուդը, անցել էր Սեմնան Դամղան քաղաքներից եւ մօտեցել Թէհրանին: Արեւմտեան կողմից եւս Մոհամմադ Ալի Շահի միւս եղբայրը Աբոլ Ֆաթհ խան Սալար - Դովլէն, անցած Լոռերի ու Քրտերի գլուխը, գրաւելով Քերմանշահը, մտադրութիւն ունէր արշաւելու Թէհրանի վրայ :

Իրանի նորամանուկ իրաւակարգը ճգնաժամային պահեր էր ապրում: Կառավարութիւնը մի խումբ ուղարկել էր Մազանդարան՝ Մոէզ է Սուլթանի գլխաւորութեամբ, մի այլ խմբակ՝ Սարդար Զաֆար Բախթիարիի հրամանի ներքոյ ուղարկել էր Սալար Դովլէի դէմ, իսկ երրորդ խմբակը, Զէյղամ Սալթանէի եւ Ամիր Մոջահեդի գլխաւորութեամբ, ուղարկուած էր Արշադ-դովլէի դէմ: Վերջին խմբակը հեռագրով տեղեկացրել էր Թէհրան, անկարող են դէմ դնել Արշադ-դովլէի ուժերին :

Եփրեմ խանը, որ մնացել էր մայրաքաղաքում՝ կազմ ու պատրաստ վիճակում, անմիջապէս փութալու համար այն ուղղութեամբ, որտեղ կը վտանգուէր պետական ուժերի կացութիւնը, նկատի ունենալով ստեղծուած փափուկ վիճակը, 1911ի Սեպտեմբերին Սարդար Բհադուր Բախթիարիի ընկերակցութեամբ շտապում է Արշադ-դովլէի դիմաց՝ Իմամզադէ Ջաֆարի շրջակայքում, որտեղ Զէյղամ Սալթանէի եւ Ամիր Մոջահեդի ուժերը շարունակում էին ընդհարումը: Եփրեմը կարգադրում է հրետազօրի գերման սպայ՝ մաժոր Հանսին՝ անմիջապէս «Մաքսիմ» տեսակի թնդանօթների միջոցով մօտակայ բլուրից կրակ տեղալ Արշադ - դովլէի դիրքերի վրայ, որից յետոյ բախթիարցի փորձ ձիաւորները սկսեցին իրենց արշաւանքը: Թուրքմէնները փախուստ տուին, իսկ Արշադ - դովլէն գերի ընկնելով, դատուեց տեղի վրայ ու գնդակահարուեց, որպէսզի Թէհրան չբերուի, որովհետեւ վախ կար, որ ռուսական դեսպանատունն իր ունեցած մեծ ազդեցութեամբ ազատ արձակել տար Արշադ - դովլէին :

Եփրեմը եւ Սարդար Բհադուրը յաղթական կերպով մուտք գործեցին Թէհրան, որոնց Թէհրանի ժողովուրդը ցուցադրեց պատշաճ ընդունելութիւն .

Այս պարտութեան լուրը փշրեց Մոհամմադ Ալի Շահի ողնաշարը: Յուսահատ՝ նա հեռացաւ Իրանից :

Յեղափոխականների այս մեծ յաղթանակը, Եփրեմի գլխաւորութեամբ, այնքան նշանակալից էր, որ ժամանակի վարչապետ Սամսամ Սալթանէն Եփրեմը նշանակեց Իրանի բանակի ընդհանուր հրամանատար ,եւ միաժամանակ առաջարկեց պարգեւել նրան մի ադամանդակուռ Թուր՝ որպէս երախտագիտութեան արտայայտութիւն :

Քասրովին, որ յայտնի է իր « Սահմանադրութեան պատմութիւն»ը գրքով եւ ցայժմ ոչ ոք նրա նման վարպետօրէն չի վերլուծել դէպքերը, այդ առթիւ գրում է. « Եթէ Եփրեմ խանը պարտուէր՝ այդ կռուի մէջ, Արշադ-դովլէն պիտի գրաւէր Թէհրանը, եւ Իրանի ճակատագիրը միանգամայն այլ ձեւաւորում պիտի ստանար: Այդ պատճառով էլ մեծ արժէք պիտի տալ յեղափոխականների այդ յաղթանակին » :

Ի վերջոյ Եփրեմն Իրանի ազատութեան ու նոր իրաւակարգի թշնամիների դէմ յղած մի այլ կռւում զոհեց իր կեանքը յանուն Իրանի ժողովրդի բարօրութեան, 1912 թուականի Մայիս 19ին , Համադանի մօտ, Սուրջիէ գիւղում :

Որքան տարիները սահում անցնում են Եփրեմ խանի մահուան վրայով, այնքան աւելի պարզորոշ են դառնում Իրանին մատուցած նրա թանկագին ծառայութիւնները:

Որքան տեղին պիտի լինէր, եթէ Թէհրանի բնակիչները որպէս երախտագիտական արտայայտութիւն մէկի նկատմամբ, որը փրկեց նրանց քաղաքը կիսավայրենի Թուրքմէնների կողոպուտից, եւ ամէնից կարեւորը՝ պաշտպանեց Իրանի նոր իրաւակարգը, մի յուշարձան կանգնեցնի մայրաքաղաքի հրապարակներից մէկում եւ քաղաքի փողոցներից կամ հրապարակներից մէկը կոչէ նրա անունով, որպէսզի իրենց երախտագիտութիւնը լաւագոյնս արտայայտած լինեն այդ մեծ մարդու հանդէպ :

Ա. ՖԱԹՀԻ

X Հետեւեալ հատուածն ալ՝ «*Ալիք*»ի խմբագրականէն (18 Մայիս) .—

... Եւ այսօր, երբ անգուգական հերոսի մահուան 40ամեակի առիթով անդրադառնում ենք այդ փոթորկալի շրջանին, մեր մտքի առաջ տողանցում է շարքը Իրանեան Սահմանադրական կռիւներին մասնակցած հայ արի արանց : — Շարքը Ռոստոմների, Դումանների, Եփրեմների, Քեռիների, Սամսոնների, Պետրոսների, Զարուխչեանների, Նիկոլների, Ալոյեանների, Փայլակների, Զուլումաթների, Արտեմների, Զոհրաբների, Գրիշաների եւ յայտնի ու անյայտ հերոսների եւ դեռ եւս ողջ ռազմիկների ու վաստակաւոր գործիչների, որոնց անունները անջնջելի տառերով պիտի դրոշմուեն Սարդար Ասադի, Սաթթար խանի, Բաղըր խանի եւ պարսիկ այլ ղեկավարների շարքին, Իրանեան Սահմանադրական Շարժման տարեգրութեան մէջ: Մեր աչքի առաջ պատկերանում է փաղանգը այն մարտիկների, որոնք ընկան ռազմի դաշտում՝ Եփրեմից առաջ, Եփրեմի հետ եւ Եփրեմից յետոյ, իրենց զինակից պարսիկ ռազմիկների հետ, յանուն Սահմանադրական կարգերի պաշտպանութեան եւ հայ ու պարսիկ ժողովուրդների դարաւոր բարեկամութեան:

Հայ յեղափոխականների այդ փաղանգը պատիւ է բերում բովանդակ հայ ժողովրդին, որ իր պարտքը հատոյց մարդկութեան՝ յանուն ազատութեան ու ժողովրդավարական կարգերի պաշտպանութեան, Եփրեմի ու իր անձնուրաց զինակիցների կորովի մասնակցութեան շնորհիւ:

Հայ ժողովուրդը, մասնաւորապէս Իրանահայութիւնը, իր երախտաւոր գործչի յիշատակը պիտի պահի յաւէտ անմոռաց :

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՎՐԱՅ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արուեստը՝ որ սկսաւ մեծ թափով եւ փայլուն կերպով զարգանալ ԺԲ. դարուն վերջերը, կը շարունակուի նաեւ ԺԳ. դարուն: Մանաւանդ երբ Հեթումեան ընտանիքը Կիլիկիոյ թագաւորական գահը բարձրացաւ: Հեթումեանները՝ աւելի մշակոյթի պաշտպաններ ըլլալով, այդ շրջաններուն հայ արուեստը նոր թռիչք կը ստանայ, եւ մեր ձեռագիրներուն թիւը հետզհետէ կը բազմանայ :

Երբ ԺԳ. դարու ձեռագիրները թղթատենք, մանաւանդ այն ձեռագիրները՝ որոնք թագաւորական ընտանիքներու համար գրուած են, բոլորովին նոր արուեստ մը երեւան կուգայ: Մինչեւ այսօր մնացած ձեռագիրներուն մէջ կրնանք տեսնել Լեւոն թագաւորի պատկերը իր կնոջ հետ :

Այս ձեռագիրը կը կարծուի թէ գրուած է 1246-էն 1248 թուականներուն. այժմ ձեռագիրը էջմիածին կը գտնուի: Երուսաղէմի մէջ եւս ունինք շատ գեղեցիկ եւ փայլուն ձեռագիր մը՝ Լեւոն թագաւորի թագուհիին ձօնուած :

Մեր ձեռագիրներէն ի յայտ կուգայ՝ որ հայ թագաւորները մեծապէս քաջալերած են հայ արուեստը: ԺԳ. դարու ընտիր գրիչներէն եղած է նաեւ Յովհաննէս Արքաեղբայր, որ ընդօրինակած է կարգ մը ձեռագիրներ: Անոնցմէ ոմանց մէջ կը տեսնենք իր պատկերը եպիսկոպոսի տարազով, քահանաներ եւ վարդապետներ ձեռնադրելու ձեւին տակ :

ԺԳ. դարու ձեռագիրներուն մէջ կը տեսնենք մեր թագաւորներու պատկերները, որոնք շատ աւելի յստակ եւ նուրբ են քան դրամանիշերու վրայ գտնուող նկարները:

Հեթումեան թագաւորները, Հեթում Ա., Լեւոն եւ Հեթում Բ. շատ քաջալերած են մեր արուեստագէտները: ԺԳ. դարուն ունեցած ենք նաեւ Կոստանդին կաթողիկոսը՝ որ արուեստի մեծ մեկենասներէն մին եղած է :

ԺԲդարուձեռագիրներուն մէջ ընդհանրապէս զարդերը շատ ճոխ եղած են, բայց պատկերները նուազ:Իսկ ԺԳ. դարէն սկսեալ Կիլիկեան ձեռագիրներուն մէջ զարդերու հետ կը տեսնենք նաեւ ճոխ պատկերներ: Աւետարաններու, Աստուածաշունչերու մէջ յաճախ կը հանդիպինք գեղատեսիլ տեսարաններու: Աւետարաններու սկիզբի էջերուն վրայ, չորս Աւետարաններու համեմատական տախտակները կըլլան, որոնց եզերքը կամարներ կը նկատուին՝ բուսեղէն ,թռչուններով եւ երկրաչափական զարդերով շրջանակուած: Քրիստոնեայ այլ ազգերու ձեռագիրներուն մէջ եւս կը նշմարուին այս ձեւի զարդեր: Նկարները, միշտ ոսկի յատակի վրայ կ՚ըլլան. ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն կապոյտ գոյնը շատ գործածական էր, եւ կարծէք թէ ոսկերչական գործի մը տպաւորութիւնը կու տան մեզի: Կապոյտին հետ խառնուած կը տեսնուին նաեւ, կարմիր եւ կանաչ կէտեր, խաղողի ողկոյզներ՝ որոնց մէջ թռչուններ եւ կամ ուրիշ անասուններ կը տեսնուին: Գոյները վառ եւ ներդաշնակ ըլլալով ներկայիս կը պահեն իրենց հարազատութիւնը: Ներսի էջերուն մէջ կը գտնենք ձօնը, այս անգամ կապոյտ յատակի վրայ ոսկի գիրերով: Անմիջապէս վերջ կուգան խորաքանչիւր աւետարանիչի պատկերը, Տէրունական եւ Քրիստոսի կեանքի կարեւոր տեսարանները՝ ինչպէս Աւետում, Մկրտութիւն, Ծնունդ եւ այլ դէպքեր, աւելի փոքր ձեւով Լուսանցքին կամ տողամէջին : — Լուսանցքներուն վրայ երբեմն շատ փոքրիկ դիպուածներ կը նշուին Աւետարաններու սկիզբը կիսախորաններու եւ զարդերու կը հանդիպինք : Իւրաքանչիւր ընթերցուածի կամ հատուածի սկզբնաւորութեան միշտ զարդագիր մը կը դրուի :

ԺԱ. դարէն սկսեալ՝ մեր ձեռագիրներուն մէջ կը գտնենք թռչնագիրեր: Մինչդեռ Կիլիկեան ձեռագիրներուն մէջ, ասոնց քով կը տեսնենք նաեւ այլ անասուններու ձեւերով գիրեր: Երբեմն ձուկ մը, օձ մը եւ ուրիշ գազանի գլուխ մը, յաճախ կը նշմարուին նաեւ անձնագիրեր: Եթէ անունը մի քանի գիրերէ կը բաղկանայ, կը կրճատուի՝ եւ այդ պարագային զարդերու խմբանկար մը երեւան կ՚ելլէ :

ԺԳ. դարուն Հռոմկլայ ամէնէն կարեւոր կեդրոնը եղած է գրչութեան արուեստին համար, եւ ամէնէն հանճարեղը Թորոս Ռոսլինն է, ԺԴ. դարուն մեր գրիչները կը շարունակեն իրենց աշխատանքը, բայց արուեստը չունի այն թռիչքը, եթէ զայն բաղդատենք նախորդ շրջաններուն հետ : ԺԴ. դարուն՝ արդիւնաւոր աշխատանք մը ցոյց կուտայ Սարգիս Պիծակ, որմէ մեծ թիւով ձեռագիրներ մեզի հասած են: Սարգիս Պիծակի համբաւը տարածուած է նաեւ Կիլիկիոյ սահմաններէն դուրս: Հայաստանի արեւմտեան նահանգներուն մէջ կը գտնենք Սարգիս Պիծակի ձեռագիրներէն մի քանին:

Կիլիկոյ գրաւումէն եւ կործանումէն վերջ, Կիլիկեան գրչին արուեստն ալ կը վերջանայ: Թէեւ աւելի վերջ, այս շրջաններուն մէջ գրուած ձեռագիրներ կան, բայց ասոնք այլեւս չունին այն բարձր արուեստը՝ որ ծաղկած էր Կիլիկեան թագաւորութեան շրջանին: Սակայն, ասով մէկտեղ Կիլիկեան արուեստի ազդեցութիւնը կը շարունակուի, եւ ԺԷ. դարուն երբ վերածնունդ մը կը տեսնենք հայ գրչութեան մէջ, գրիչները կը ներշնչուին Կիլիկեան արուեստէն եւ կ՚ընդօրինակեն Կիլիկեան ձեռագիրները: Ասոր հասարակ կը յիշուին մասնաւոր յիշատակարաններու մէջ, ձեռագրին թուականն ու վայրը :

Կիլիկեան արուեստը՝ թէեւ դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ Կիլիկիոյ մէջ, սակայն շարունակեց իր ազդեցութիւնը գործել հայ Մանրանկարչութեան զարգացման վրայ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐՄԻՐ ԳԵՏԸ, *տրամ երեք արարով: Գրեց՝ Մանուկ Խանչէկեան*: 1952: *Տպ. Վենետիկ, Ս. Ղազար* :

Վաստակաւորի մը յոբելեանը

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հսկառակ անըմբռնելի չկա - մութեան մը, Պ. Լեւոն Ճէրահեանի ուսուցչական եւ երաժշտական գործունէութեան յիսնամեայտօնակատարութիւնը պսակուեցաւ յաջողութեամբ : Կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու գինքը բարոյապէս թէ նիւթապէս:

Հանդէսը բացաւ գործադիր մարմնի ատենապետ Պ. Միհրան Անդրէասեան Դպրաց Դասու « Տէր կեցցո դու զՀայս» երգով: Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, քանի մը խօսքով բացատրեց ձեռնարկին նպատակը: «Քաջալերել բոլոր անոնք որ կը ծառայեն այս ազգին տալով իրենց ունեցածը : Պ. Ճէրահեան իր ճիւղին մէջ եղած է անխոնջ աշխատող մը: Այս ժողովուրդը գիտէ վարձատրել անոնք որ իրեն կը ծառայեն առանց շահախնդրու - թեան»:

Երգեց Օր. Անժէլ Վարժապետեան «Մի լար» եւ քանի մը ուրիշ ժողովրդային երգեր , ջերմապէս գնահատուելով :

Առաջին բանախօսն էր բանաստեղծ ակադեմական Պ. Գեղամ Սայապալեան (Թուլոնէն), որ խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը, (կը դրկեմ Ներփակ) : Տիկին Սիւզան երգեց քանի երգեր խլելով ջերմ ծափեր: Տիկին Վէհան. Վարդերէսեան արտասանեց Ռ. Պէրպէրեանի «Վարժապետ»ը եւ Եղիշէ պատրիարք Դուրեանի «Ա. Բ. Գ.ը»: Հանդէսին ներկայ էր նաեւ փրոֆ. Խայիկեան որ խօսք առնելով չեշտեց.— «Անվթար պահեցէք մեր հայկա - կան բարքերը եւ մեր մայրենի լեզուն: Մանաւանդ դուք մայրեր, հայերէն խօսեցէք եւ ստիպեցէք ձեր զաւակներուն հայերէն խօսելու : Յարգանքի արժանի են բոլոր յոբելեարները որ կը ծառայեն հայկ. մշակոյթին » : Նուագեց երիտասարդ ջութակահար Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան ընկերակցու - թեամբ Օր. Հ. Արիստակէսեանի (դաշնակ) քանի մը ժողովրդային երգեր, արժանանալով ջերմ ծափերու :

Երկրորդ բանախօսն էր մեր երիտասարդ գրագէտը Պ. Կ. Փօլատեան, որ երկարօրէն ծանրա - նալով շատ մը խնդիրներու վրայ, եզրակացուց .

— « Գեղեցիկ է գաղափարը.— յարգանք մատուցանել մէկու մը իր կատարած աշխատանքին համար: Գեղեցիկ է մանաւանդ երբ այդ յարգանքը կուգայ իր ժողովուրդէն: Սփիւռքի մէջ հայկական մշակոյթը դարձած է կրօնք : Անոր ծառայողներուն անշահախնդրութիւնն է որ զանոնք պիտի դարձնէ արժան: Պ. Ճէրահեան տեսակ մըն է որ կ'աշխատի համեստ եւ լուռ: Այս վարժապետ մըն է, բայց վարժապետ մը առանց աշակերտի: Զայն յարգելու համար տուէք աշակերտներ, ձեր զաւակները: Ո՞ւր է Մարսէյլի հայ դպրոցը: Պիտի ըսէ անկարելի է, ի՞նչն է անկարելին :Մեր նախորդները մեզմէ աւելի լա՞ւ պայմաններու մէջէր կ'աշխատէին եւ սերունդ կը պատրաստէին անապատներու մէջ, մինարէներու վրայ: Մենք չեղած ենք մեր Ազգային ճամբէն եւ ինկած տարրեր ..ու - թիւններու եւեւէ : Սթափինք , այլապէս վերջին Հայերը պիտի ըլլանք: 25 տարի վերջ ձեր լեզուն եւ ձեզ հասկցող զաւակներ պիտի չունենաք: Բոլոր վաստակաւորները իրենց վարձատրութիւնը ստացած պիտի ըլլան եթէ մտածենք այս ուղղութեամբ»:

Պարեց փոքրիկն Էմմա Գարաքէյեան ընկերակցութեամբ Օր. Մարկոսեանի (դաշնակ): Կարդացուեցան կարգ մը ուղերձներ յանուն զանազան կազմակերպութեանց եւ թաղային մարմիններու : Կարդացուեցաւ նաեւ Ազգ. վարչութեան մէկ ուղերձը եւ խօսեցաւ Պ. Վահրամ Մխթիկ յանուն Հայ Ուսումնականներու Միութեան եւ անոր նախագահին Պ. Տ. Թէքէեանի: «Ինծմէ առաջ խօսող յարգելի բանախօսները մատը դրին վէրքին վրայ: Կարելու է այդ վէրքը որ ցաւալի կերպով դրոշմուած է մեր սրտին վրայ: Մարսէյլ կրթական հաստատութիւն մը չունի: «Իսկ դուք Մարսիլահայեր ի՞նչ ըրիք այդ նպատակին համար», դիտել տուած են փրոֆ. Խայիկեանի՝ մեր Ամերիկահայ հայրենակիցները, երբ աջակցութիւն կը խնդրէր: Նախ մենք պէտք է սկսինք ուրիշներուն դիմելէ առաջ »:

Վերջին խօսքը տրուեցաւ յոբելեարին, որ իր շնորհակալութիւնը յայտնելով ըսաւ.

— «Այս պահը ուր ես ապրեցայ կեանքիս ամէնէն երջանիկ վայրկեաններէն մէկն է: Երբեք չէի սպասեր որ հայ ժողովուրդը ինծ պէս իր պատեանին մէջ քաշուած մշակի մը այս յարգանքը պիտի ընծայէ: Իմ պարտքս է որ կըկատարեմ ժողովուրդին հանդէպ: Մտքի, սրտի եւ աչքերու սպառում պատճառող այս ասպարէզը, գրկանք, նեղութիւն, թշնամութիւն տարած եմ 50 տարիէ ի վեր այս մինուճար ժողովուրդին ծառայելու համար իմ կարողութեանս չափ: Ուրախ եմ եւ երախտապարտ»: Պ. Մ. Անդրէասեան իր փակման խօսքին առթիւ յիշեց այլաբանական պատկեր մը.

— Գիտէք պատմութիւնը: Հոլանտայի աշխարհագրական դիրքը, ծովուն մակերեւէն ցած, ենթակայ ողողումի: Այդ իսկ պատճառաւ շրջապատուած է արուեստական թումբերով: Տանեբեք տարեկան տղեկ մը դպրոցէն վերադարձին կը նկատէ որ թումբերէն մէկուն վրայ բացուած է պզտիկ ծակ մը: Մտածելով որ այդ ծակը կրնայ խոշորնալ եւ իր հայրենիքը ողողումի ենթարկել եւ նկատելով որ մինչեւ լուր տալը կրնայ ուշանալ, մատը կը դնէ այդ ծակին վրայ եւ կը սպասէ պատահական օգնութեան մը: Եւ որովհետեւ օդը ցուրտ էր, տղան գիշերով կը մտի, բայց առաջքը կ'առնէ անխուսափելի աղէտին: Հոլանտացի ժողովուրդը իր այդ պզտիկ հերոսին արձանը կանգնեց, իբրեւ խորհրդանշան զոհաբերութեան»: Եւ անոր պատմութիւնը կ'անցնի սերունդէ սերունդ, իբրեւ բարի օրինակ: Անցեալին մեր ժողովուրդը մեծ ազդ եղած է: Աշխատինք որ բոլորիս զոհաբերութեամբ դառնայ նորէն մեծ ազգ»:

— Հանդէսը վերջացաւ Դպրաց Դասու « Թէ թեւ ունէի» երգով եւ Պսակ քահանայի, «Պահպանիչ»ով եւ «Հայր մեր»ով, խոր տպաւորութեամբ :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՀԱՅՆԵՐ ԴԱՇՏԵՐԷՆ

ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) .— Այլեւս գեղեցիկ սովորութիւն մը դարձեր է Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար, 1949-էն ի վեր, կազմակերպել մարզական հաւաքոյթներ, որոնց շնորհիւ, զանազան քաղաքներէն հայրենակիցներ կը համախմբուին « ի մի վայր», վայելելու հայկական մթնոլորտ մը եւ քաջալերելու մեր տղոց թափած ճիգերը :

Այս տարի եւս «Ե. Պալիկեան» բաժակի մրցումները տեղի ունեցան Տէսինի մէջ, Հոգեգալստեան տօնական երկու օրերու ընթացքին, նախաձեռնութեամբ եւ համագործակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի երկու Հ. Մ. Ը. Մ.ական քոյր Միութեանց (Լիոն - Տէսին եւ Վիէն) :

Յունիս 1, Կիրակի.— Այս առաջին օրուան առթիւ, դաշտին մէջ հազարէ աւելի բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէր:

Ամբողջ առաջին կիսախաղին, հաւասար նշանակէտերով 1—1, երկու խումբերն ալ շատ կոկիկ եւ ներդաշնակ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին : Ջկան սովորական դարձած հրմշտուքները եւ պոռչտուքները: Միայն հոյն է որ կը նեղէ մէկ կողմը, նպաստելով անշուշտ միւս կողմին :

Բ. կիսախաղին, երկու խումբերը հաւասար են արդիւնքով՝ 2—2, բայց վերջին պահուն, վիէնցի մարզիկի մը անզգուշութեամբ, Մարսիլիացիները «փէնալթի»ով կը շահին երրորդ կէտը եւ այսպէս՝ 3—2 յաղթական դուրս կ'ելլէ դաշտէն Մարսիլիոյ Հ.Մ.Ը.Մ.ը :

Կարճ դադարէ մը վերջ, եւ մարզադաշտ կը մտնեն ծափերու մէջ երկու ախոյեան խումբերը՝ Ալֆորվիլ եւ Լիոն-Տէսին: (Լիոն - Տէսին, նախապէս երկու անգամ շահած էր բաժակը 1949ին, 1951ին, իսկ Ալֆորվիլ մէկ անգամ՝ 1950ին) : Միեւնոյն ձեւակերպութիւնները եւ ներկայացումները կը կատարուին շուտով: Դատաւորին սուլիչը ազդանշանը կուտայ եւ մրցումը կը սկսի արագ , եւ նոյնքան կանոնաւոր «փաս»երով : Մարզաւէր հաւասարակութիւնը աչք ու ականջ կտրած է: Երկար տարուբերումներ ,արագ վայրէջքներ եւ բուռըն յարձակումներ իրարու կը յաջորդեն, բայց, մէկէն դաշտը ուախութեամբ եւ ծափերով կը թնդայ : Ալֆորվիլ վերջապէս գնդակին տիրանալով, կը յաջողի առաջին դիւթական նշանակէտը շահիլ: Այս անգամ, Լիոն - Տէսինի ճակատին վրայ կը նշմարուի զուսպ ջղայնութիւն մը որուն արդիւնքը կ'ըլլայ կէտ մը ի նպաստ իրենց: Եւ այսպէս, առաջին կիսախաղի վերջաւորութեան , մեր երկու ախոյեանները կը մնան հաւասար 1—1:

Օրինական դադարէ մը վերջ, երկու խումբերը կը սկսին ճակատիլ իրարու դէմ, այս անգամ վճռականութեամբ: Ամբողջ երկրորդ կիսախաղին , մէկէն անորոշ պատկեր մը սկսաւ ներկայացնել մարզադաշտը: Ալֆորվիլ իր երրորդ եւ վերջին նշանակէտով այլեւս կացութեան տէրն ու տիրականը կը դառնայ , իսկ Լիոն - Տէսինցիները վհատութեամբ կը սպասեն վախճանին: Ի վերջոյ Ալֆորվիլ 2—1 յաղթական կը հանդիսանայ այս առաջին օրուան մրցումներուն, ինչպէս նաեւ Մարսէյլ :

Ի պատիւ հիւրերուն տրուած պարահանդէսը , կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 5, Տէսինի քաղաքապետական չքեղ սրահին մէջ, կարելի է նկատել եղանակի ամէնէն յաջող ձեռնարկներէն մէկը: Սրահը, առանց չափազանցութեան, փոքր կուգար ներկայ բազմութեան :

Յաջորդ օրը, 2 Յունիս, թէեւ օդը աւելի հան-

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Ամերիկացի եռաստեղաւոր զօրավարին ինքնաշարժը՝ շրջան մը կատարելով Յաղթական Կամարին շուրջ, սուրաց դէպի Շան զ'Էլիզէի լայնատարած պողոտան: Կէս օրը հազիւ անցած էր 1944 Օգոստոս 30ի այդ օրը: Ամառուան հինգ տօթագին օրեր սահած էին այն օրէն ի վեր, երբ գերման բանակները խուճապահար կը լքէին Ֆրանսայի մայրաքաղաքը: Մէկ երկու օր առաջ, Փարիզի գրգռուած ամբոխը պիտի խուժէր ինքնաշարժին վրայ եւ իր ուսերուն վրայ պիտի առնէր զօրավարը: Այժմ միայն աշխուժով կը բարեւեն ու կ'անցնին : Նման բոլոր լաւ բաներուն, յաղթանակի գինովութիւնն ալ անցած էր:

Երբ եռաստեղաւոր զօրավարին ինքնաշարժը հասաւ լայն պողոտային ծայրը եւ դարձաւ գետափին ձախ ուղղութեամբ, մարդիկ բազմանալով սկսան յառաջանալ անոր եւեւէն: Ու երբ ինքնաշարժը կեցաւ Ռիւ տը Լիլ նեղ փողոցին մէջ՝ « Փուրքուա Փա» (ինչո՞ւ համար ոչ) ճաշարանին դիմաց, բոլոր դրացի ժողովուրդը դուրս կախուեցաւ պատուհաններէն եւ անոր յառեցան ակնապիշ: «Փուրքուա Փա»ն ճաշելու յարմար վայր մը չէր զօրավարներու համար, —ֆրանսացի կամ ամերիկացի :

Բեռնաւորուած բազմազան չքանշաններով՝ երկայնահասակ, նիհար եւ ալեհեր զօրավարը ներս մտաւ: Մութ, հին պիսթրօ մըն էր, նման ուրիշ հարիւրաւորներու: Ձախ կողմը կը գտնուէր ըմպելարանը, անոր եւեւ վեց, եօթը սեղաններ իրարու քով շարուած: Օդին մէջ՝ ծխախոտի եւ գինիի գոլորշին: Զօրավարին սուր ձայնը լսուեցաւ աղմուկին մէջ .

— Գնդապետ Ոչ Ոքը հո՞ս է :

Լռութիւն տիրեց: Մարդ մը ոտքի ելլելով ետեւի սեղանէն՝ յառաջացաւ: Քաղաքային հագուստով յաղթանդամ մէկն էր, չփոթալից նայուածք մը իր կլոր դէմքին վրայ: Ֆրանսական զօրաւոր շեշտով մը ըսաւ, անգլերէն.

— Ե'ս եմ Գնդապետ Ոչ Ոքը:

Զօրավարի նիհար դէմքին վրայ բարեկամական ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ :

— Ես զօրավար Օմար Պրէտլին եմ: Ուրախ եմ ձեզ հանդիպելուս համար, գնդապետ: Զորս օրէ ի վեր ձեզ կը փնտռեմ :

Ոչ Ոք աւելի չիկնեցաւ :

— Ի՞նչ բանի համար ձեր այցելութեան պատուին կ'արժանանամ :

Զօրավար Պրէտլի աչքերը քթթելով յարեց .

— Դո՞ւք էք Ֆրանսայի Դիմադրական Ուժերուն հիւսիսային բանակին հրամանատարը :

— Ճիշդ է :

— Գնդապե'տ, նախագահ Ռոզվէլթին կողմէ լուր մը ունիմ ձեզի հաղորդելիք: Զօր. Այզընհաուըր յանձնարարեց ձեզի հաղորդել եւ ըսել թէ անգնահատելի էր դիմադրական բանակին մեզի մատուցած օժանդակութիւնը: Գերմանիոյ Ատլանտեան Պատին յատակագիծին հայթայթումը մեծարժէք ու փայլուն քաջագործութիւն մըն էր: Այդ պատը մեր ամենամեծ արգելքը կը հանդիսանար: Բայց անգամ մը որ քարտէսին տիրացանք, յարձակման դժուարութիւնը այլեւս վերջացած էր: Շնորհիւ այդ յատակագծին կրցանք դասաւորել մեր յարձակման կէտերը, որով եւ խուսափեցանք մարդկային մեծամեծ զոհերէ : Իբրեւ երախտագիտութեան նշան, Մ. Նահանգներու նախագահը հրահանգած է զօր.Այզընհաուըրին՝ հաղորդել ձեզ ամերիկացի ժողովուրդին եւ բանակներուն երախտագէտ զգացումները եւ գնահատանքը :

Գնդապետ Ոչ Ոքի աչքերը տամկացան յուզումէն եւ հատկտեալ բառերով ըսաւ .

— Զօրավա'ր, այդ գործողութեան մէջ ես աննշանապէս փոքր բաժին մը միայն ունիմ. սակայն լուրը պիտի հաղորդեմ «Օղակ»ին (Շրջանային զինուորական հրամանատարութիւն , լրտեսական ցանց): Գործ տեսնողը անոնք էին : Անոնք պէտք է արժանանան այդ պատուին: Վստահ եմ որ բոլորն ալ մեծապէս պիտի հրճուին :

Քանի մը վայրկեան վերջ զօրավարին կառքը աներեւութացաւ: Իսկ քաղաքացին, որ ինքզինքը ներկայացուցեր էր իբրեւ գնդապետ Ոչ Ոք, վերադարձաւ իր ճաշասեղանը : Տարտամ, հեռաւոր ակնարկ մը աչքերուն մէջ: Մտքով սկսաւ աչքէ անցընել «օղակ»ի գործակալները, որոնք ամերիկացի զօրավարին յայտարարածին համաձայն , անհաւատալի եւ փայլուն քաջագործութիւն մը կատարած էին :

(Շար.)

Նիստը հազիւ բացուած, Տոքթ. Մոսատեղ երկար ճառ մը խօսեցաւ, Ֆրանսերէն, ամբաստանելով Անգլիան թէ «անարեկչական արարքներ կատարած եւ սպառնալիքներ ուղղած է, վայրագօրէն հարուած է Իրանի սահմանադրութեան վրայ եւ մարտանաւեր համախմբած՝ իրանեան ջուրերուն մէջ»: Հարեւանցի շօշափելով միջազգային Ատեանին ձեռնհասութեան խնդիրը, վարչապետը մասնաւորապէս ջանաց արդարացնել քարիւղի ազգայնացումը: Պնդեց թէ Անգլիոյ գործակալները փորձեցին խախտել Իրանի ելմտական, տնտեսական եւ ճարտարագործական կեանքը, քանի որ գոհացում ստացած չըլլալով, միջազգային ատեանին դիմեցին: Յետոյ խնդրեց որ ատեանը հասկընայ Իրանի ազգային զգացումները: Ինք մեծապէս կը յարգէ ատեանը, բայց Իրան չի կրնար հանդուրժել որ քարիւղի ազգայնացումը քննուի այս ժողովին մէջ:

Տոքթ. Մոսատեղ ներկայ չեղաւ երկրորդ նիստին, հանգստանալու համար: Այս անգամ Իրանի դատը պաշտպանեց պելժ իրաւագէտը, Անրի Ռոլան, մանրամասնօրէն պարզելով իրանեան կառավարութեան տեսակէտը: Նիստէն բացակայ էին Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ առաջին այցելութիւնը կատարեց Ֆոնթէնպլօ, իբրեւ սպարապետ արեւմտեան ճակատին: Մօտերս Իտալիա պիտի երթայ, քննական պտոյտ մը կատարելու համար:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ (արտաքին նախարարներ) մօտերս ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, ի ներկայութեան Պ. Էչիսընի: Միեւնոյն ատեն կը շարունակեն քննել Մոսկուայի տրուելիք պատասխանը:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը, Էմիր Թալալ, ժըտնեւ հասնելով, ի զուր փնտռեց Թագուհին, որ նոյնպէս Զուիցերիա կը գտնուի, զաւկին հետ:

ՍՈՒՐԻՈՅ վարիչը, զօր. Ֆաւզի Սելօ, հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն կը ստանձնէ վարչապետութիւնը: Իր ընտրած ինը նախարարներն ալ նոր դէմքեր են:

ՈՒԿՐԱՅՆԱՅԻ եւ Քըրկըզիստանի վարիչներուն դէմ բուռն քննադատականներ կը հրատարակէ Մոսկուայի մամուլը, թուլութիւն եւ ուղիղ գծէն շեղում վերագրելով: Վրաստանի մէջ ալ խիստ մաքրագործումներ կատարուած են վերջերս: Կ'ըսուի թէ Սթալին յատկապէս Թիֆլիս ղրկած է հռչակաւոր չեկիստը, Բերիա:

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ընդհ. գործադուլ մը պիտի սարքուի Յունիս 20-էն 30, իբրեւ բողոքի ցոյց:

դարտ կ'երեւար, մութ ամպերը վախ կը պատճառէին կազմակերպիչներուն: Ուրեմն, Նախորդ օրուան երկու պարտեալները՝ Վիէն եւ Լիոն - Տէօսին իրարու դէմ պիտի ելլէին:

Մրցումը սկսաւ կրակոտ հարուածներով: Երկու կողմերն ալ տաքցած կ'երեւէին: Դատաւորին խիստ սուլիչը կը գործէ — իսկ մարզասէր հասարակութիւնը, կարգապահ, կը հետեւի խաղի ելեւէջներուն: Վիէնցիները կը յաջողին առաջին կէտը շահիլ: Շատ չանցած Լիոն- Տէսինցիները կը հաւասարին եւ կիսախաղին վարագոյրը կ'իջնէ հաւասար արդիւնքով՝ 1—1:

Երկրորդ մասին, երկու խումբերը իրարու դէմ «դաւեր» կ'որոճան, խլելու համար գոնէ պզտիկ բաժակը: Եւ աւելի բախտաւորը Վիէնցիները կ'ըլլան, որովհետեւ արագ վայրէջքով մը եւ յառաջապահներու յաջող խաղարկութեամբ, գնդակը երկրորդ անգամ կը սողոսկի Խորանեանի բերդէն ներս: Միայն թէ չուտով եւ միեւնոյն թափով կը պատասխանեն Լիոն - Տէսինցիք:

Մրցումը որոշ ժամանակ մը տեղի կ'ունենայ հաւասար արդիւնքով՝ 2—2, բայց հանդիսատեսները սկսած են նշմարել տեսակ մը շուարում եւ անկատար խաղարկութիւն Լիոն - Տէսինցիներու շարքերուն մէջ: Վիէնցիները նորէն կ'օգտուին այս պարագայէն, կայծակի արագութեամբ կրշահին երեք յաջորդական կէտեր եւ այսպէս 5—2 յաղթական դուրս ելլելով կը տիրանան փոքր բաժակին: Ե. Պապիկեան, բաժակի մրցումներու առաջին անակնկալը կարելի է համարել այս յաղթութիւնը:

Ունեցանք երկրորդ անակնկալ մը, Մարսիլիոյ եւ Ալֆորվիլի մրցումին առթիւ (երկու յաղթականները առաջին օրուան):

Երկու կողմերը կրակոտ եւ նոյնիսկ կըքոտ խաղարկութիւն մը փորձեցին եւ ի վերջոյ Մարսէյլ, որոշ վարպետութեամբ մը, յաղթանակը ապահովեց 3—2, ստանալով արժէքաւոր բաժակը:

Մրցումներէն վերջ, չորս խումբերը, իրենց վարչական անդամներուն հետ, մէկ սրահի մէջ, հրաժեշտի սեղաններու շուրջ եղբայրական տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծեցին, երգելով, արտասանելով, կատակելով եւ բաժակաճառեր ընելով: Եւ իրարմէ բաժնուեցան «Յառաջ Նահատակ»ով:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Քաղաքապետարանի սրահը:

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DE PREUXի եւ նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԻ:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Bellekens (թաւջութակ), Օր. Ծ. ՊԷԿԵԱՆ եւԱ. ԽԱԽԱՄԵԱՆ (երգ), Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը (Օր. Ա. ԳԱՎԷՋԵԱՆ), Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը (ընկեր Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ): Եւրոպական պարերը RICOS CREOLE BANDի նուագախումբ: Հայկական երաժշտութիւն՝ ընկեր ԲԵՆՕ (սրինգ), ՈՒՆԱՆԵԱՆ (քեմենչէ) եւ Պ. ՍԷՅՐԱՆ (թառ): Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով:

Մուտքը 200 փր.

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի:

Այս շաբաթ (14 Յունիս) գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մինչեւ լոյս:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի: Կը խօսի՝ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Ս. Թորոսեան, ողբացեալ ՌՈՒԲԷՆ ԲԷՐԲԷՐԵԱՆի մասին, (գործօն անդամ Փարիզի Գրական Ակումբին եւ Համազգայինի մասնաճիւղին):

Դաշտահանդէս

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ի նպաստ Դաշնակցութեան Տան Հիմնադրամին

Հովանաւորութեամբ՝ Տան յանձնախումբին

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ:

Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ, (Clairière du Jeu de Paume): Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Օթօքարները կը մեկնին Փարիզէն եւ արուարձաններէն: Տեղեր ապահովելու համար դիմել «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆուրվիէրի մէջ այս կիրակի, ժամը ճիշդ 10ին, մէկուկէս միլիոն հայ նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար ձայնաւոր պատարագ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Այրի Տիկին Խաչատուր Տէր Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Նոտարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Թորոսեան եւ զաւակները (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փապուճեան, Տիկին Փապուճեան եւ զաւակները, Տիկին Նետիլեան եւ զաւակները, Տիկ. Սէօլէօզեան և զաւակները, Տէր և Տիկին Կիրակոս Երմոկեան, ինչպէս եւ Ատալեան, Զօլաքեան, Պէրպէրեան, Կարապետեան, Շըմաւոնեան, Դաւիթեան, Ագգուչեան, Խաչիկեան, Կակոյեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի

(81 տարեկան, Զէնկիլէրցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 29 rue Et. Dolet, Alfortville:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, չորեքշաբթի ժամը 15.45ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբի:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի Բ. Այվազեանի՝ « ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ» (վեց արար երեք պատկեր)

Ղեկավարութեամբ Խ. Ղարիպեանի:

Գիները ժողովրդական:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Café Paris Nord, 17 rue de Dunkerque, առաջին յարկ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21-ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլէն Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին պարահանդէսը Յուլիս 6ին, Տէսինի մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Յունիս 14ի շաբաթ օրը, ժամը ճիշդ 6ին: Ազգային Տան (32 rue de Trévise) թատերասրահին մէջ, Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ իր հերթական դասախօսութիւնը: Պիտի կարդայ եւ մեկնաբանէ հատընտիր հատուածներ մեր ոսկեդարեան մեծ գրագէտներէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ (թիւ 135—136).— Հիւանդ եւ բժիշկ դէմ դիմաց (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ).— Կաղապի մասին (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Մտահալածում (Տոքթ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Գիտական աշխարհագրութիւն Հայաստանի (Ա. Ա. Ա.).— Երիտասարդութեան պատուաստ (Տոքթ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (Տոքթ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Մարդ պէտք է ապրի 150 տարի (Փրոֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Ագամաթուղ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Բժշկ. ազգագրութիւն (ՈՒԽՏԱՒՈՐ).— Կեղծմաշկի մասին (Տոքթ. Աշճեան).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

Մամուլի տակ է ՄԱՅԻՍԻ թիւը:

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք: Արտասահման 1000 ֆր.: Դիմել 17 rue Damesme, PARIS:

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

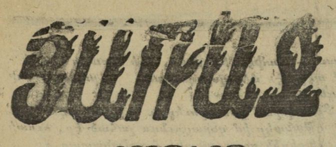
Բազմավաստակ եւ գիտնական բանասէր Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԱԿԻՆԵԱՆ Վիէննայի Մխիթարեանց ուխտէն, նոր դասախօսութիւն մը պիտի տայ, այս չորեքշաբթի երեկոյ, Լսարան Արեւմուտքի մէջ, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը:

Նիւթն է՝ «Հայկական տառերու առնչութիւնը գոթական տառերու ծագումին մէջ»:

Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en1925,R.C.S.376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս․ 1100 փր․, Տար․ 2200, Արտ․ 3000 փր․

Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 փր․ C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 12 JUIN 1952 Հինգշաբթի 12 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6786-Նոր շրջան թիւ 2197

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԳԵՑԷՔ ՈՐ ՄԱՂԿԻՆ

Ամէն անգամ որ արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի խնդիր կը յուզուի մամուլին մէջ, աւելի ամուր կը կառչինք հետեւեալ տեսակէտին․

— Ձգեցէք որ երկուքն ալ ծաղկին ազատօրէն եւ բնական ընթացքով։

Այո, մի՛ փորձէք մէկը միւսին դէմ հանել, նախասիրութեամբ կամ հայրենասիրութեան եւ բանգիտութեան մարզանքներ կատարելով։

Երկուքն ալ հայրենի ժառանգութիւններ են։ Անձեռնմխելի գանձարաններ, ծառայելու համար ընդհանուր մշակոյթին։

Երկուքն ալ ունին առաւելութիւններ եւ թերութիւններ։

Թէ՛ մէկը եւ թէ միւսը կրնան զարգանալ, դառնալ բոլորովին անկախ եւ ինքնաբաւ, առանց արտաքին կամ ներքին միջամտութեան։

Անըմբռնելի չարիք մը չէ երկուքին գոյութիւնը։ Ոչ ալ միայն մեզի յատուկ։

Եթէ մեր հայրենիքին պետական կոչումը հաստատուեցաւ արեւելեան Հայաստանի մէջ, այդ չի նշանակեր թէ կովկասեան աշխարհաբարն է միակ պաշտօնական եւ ուղղափառ լեզուն։ Պարտաւորիչ բոլորին համար։

Մանաւանդ հիմա որ Մոսկուան եւ Երեւանը ձեռք ձեռքի տուած են, անճանաչելի դարձնելու համար երբեմնի արարատեան բարբառը։

Մինչ կը սպասէինք որ վերջ գտնէն դարաւոր բռնութեան տակ հաստատուած թաթարաբանութիւնները եւ ուրիշ օտար պատուաստներ, ռուս-բոլշեւիկեան մոյկերն ալ աւերներ գործեցին եւ դեռ կը գործեն հայրենի անդաստանին մէջ։

Հայկական Արտասահմանը նախանձելի բարձունքի մը հասցուցած է իր աշխարհաբարը։ Եւ ունի համապատասխան վաստակ մը։

Մենք շատոնց թօթափած ենք թրքաբանութեան եւ ֆրանսաբանութեան հետքերը։

Արդէն ունինք երկու սերունդ, ընդունակ աւելին կատարելու։

Անշուշտ կան թափթփուքներ, այս ճակատին վրայ եւս։ Քարացած եւ ծոյլ միտքեր ու գրիչներ, որոնք ոչ բան կը սորվին, ոչ ալ իրենց գիտցածէն կը չեղին։

Եւ սակայն, լեռ ու ձոր կտրած ենք, բաղդատելով երէկուան հետ։ Ոչ միայն քերականութեամբ, շարադրութեամբ, այլեւ բառապաշարով։

Բարձրացած, ազնուացած է նաեւ ոգին, շնորհիւ տարիներու տքնութեանց եւ փոխադարձ ազդեցութեանց։

Տգիտաբար կամ գիտակցաբար կը մեղանչեն անոնք որ, պարզապէս «պոլսական բարբառ» կը նկատեն արդի աշխարհաբարը, «պետական» կոչելով միւսը։

Ինչպէս քաղաքական ճակատին վրայ, այս հարցին մէջ ալ շատ մը բաներ ի լինելութեան են։

Ներելի չէ վճիռներ արձակել եւ միտք պղտորել, խանգարելով լեզուներու զարգացման, կատարելագործման ընթացքը։

Ոչինչ կը կորսնցնենք, եթէ երկուքն ալ պահեն իրենց ինքնուրոյն գոյութիւնը, օգտուելով, փոխադարձաբար։ Անշուշտ միեւնոյն ատեն դարմանելով իրենց թերութիւնները։

Փոխանակ վայրերան գուշակութիւններ կատարելու եւ արեւմտահայ աշխարհաբարին անհետացումը նախատեսելու, գոյնզգոյն դպիրներ աւելի հայրենասիրական ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլային, ծանր նստելով իրենց տեղը։

Եթէ խօսիլ չեն գիտեր, թող գոնէ լռեն, ծիծաղելի չդառնալու համար նոյնիսկ Երեւանի առջեւ։

Եթէ անպատճառ դեր մը կատարել կ'ուզեն, պատեհութիւն չի պակսիր։

Օրինակ, թող միացեալ ճակատ կազմեն, բողոքելու համար Երեւանի մէջ կատարուած այլանդակութեանց եւ աղճատումներուն դէմ։ Փոխանակ նոյնութեամբ արտատպելու զանոնք, նոյն խայտառակ ուղղագրութեամբ։

Թող պահանջեն որ արեւմտահայ աշխարհաբարն ալ ազատօրէն մշակուի Հայաստանի մէջ։ Ինչպէս կ'ըլլար հանրապետութեան օրով, երբ արեւմտահայ թերթեր կը հրատարակուէին անարգել։

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՊԷ՛Ս ՍԿՍԱՆ ...

Անցեալ տարիէն ի վեր եռամսեայ պարբերաթերթ մը կը հրատարակուի Կալկաթայի մէջ, «Նոր Ազդարար», խմբագրութեամբ Ջ․ Յ․ Հանանեանի։

Նոր ստացանք թիւ 4—5 միացեալ թիւը (1951 Դեկտեմբեր 1952 Մարտ), ընտիր տպագրութեամբ։

Գրական եւ պատմական յօդուածներէ զատ, պարբերականը ունի «Աշակերտական եւ մանկական» բաժին մը, պատկերազարդ։

Հեռաւոր Հնդկաստանի մէջ ալ կ'աշխատին սերունդ փրկել, զարգացնելով մայրենի լեզուին ճաշակը։

Նիւթական միջոցներ չեն պակսիր։ Ունին Մարդասիրական Ճեմարանը եւ Դաւթեան օրիորդաց դպրոցը։ Եւ սակայն, տարիներու ընթացքին, շատ բան կորսնցուցած են հարթիչ գլանին տակ (այս անգամ անգլիական)։

Յօդուածագիր մը ուսումնասիրելով «Ջուղահայ - Հնդկահայ մշակոյթը եւ ժողովրդական բանահիւսութիւնը», կը ներկայացնէ Յարութիւն քահանայ Շմաւոնեանի տպարանէն լոյս տեսած հրատարակութիւնները։ Քսան հատոր՝ 1789էն 1809, տպուած՝ Մատրասի մէջ։ Մեծ մասով կրօնական։

Յետոյ՝ Յակոբ Շահամիրեանի տպարանին հրատարակութիւնները, որոնց մէջ կը գտնուին երկու թանկագին հատորներ, 1.— «Նոր Տետրակ, որ կոչի Յորդորակ» (1772).— 2․ «Որոգայթ փառաց» (1773)։

Երկուքն ալ բացառիկ արժէք ունին իբրեւ քաղաքական տեսութիւն եւ մինչեւ այսօր ալ կը զարմացնեն մեր հրապարակագիրները։

Երեւակայեցէք որ այդ օրերուն մարդիկ ոչ միայն Հայաստանի ազատութեան խնդիրը կ'արծարծէին, այլեւ կը պարզէին անոր իրաւական-պետական կարգուսարքը։ Կը ջատագովէին ժողովրդապետութիւնը, վարչական մարմիններու ազատ ընտրութիւնը եւն․։

Ըսելիքս ուրիշ բան էր։

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑԻ մասին քննութիւնները կը շարունակուին։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ շատ մը ամբաստանեալներ զղջում յայտնած են հրապարակաւ, իբրեւ «մոլորեալներ»։ — Սէնի պատժական ատեանը 4000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտեց 26 համայնավարներ այն ամբաստանութեամբ թէ «Իւմանիթէ»փակցուցած են պատերուն վրայ, հակառակ օրէնքի տրամադրութեանց։ — Թրնոյի հաստատութեան բանուորական կոմիտէի ընտրութեան մէջ շահեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան թեկնածուները, կորսնցնելով համայնավարները 11 % համեմատութեամբ։

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պողպատի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Նախագահ Թրումըն արտօնութիւն խնդրեց բռնագրաւելու գործարանները, դիտել տալով թէ պատերազմի կամ խաղաղութեան խնդիրը սերտ կապ ունի պողպատի արտադրութեան հետ։ Ծերակոյտը մերժեց այս առաջարկը։

ԻՐԱՆԻ քարիւղի խնդրին քննութիւնը կը շարունակուի Լա Հէյի միջազգային ատեանին առջեւ։ Կառավարութեան իրաւագէտ խորհրդականը երկար ճառ մը խօսելով, ազդարարեց որ դատութեամբ չարժին, վասն զի քարիւղին ազգայնացումը ներքին խնդիր է եւ Ազգաժողովը կ'արգիլէ միջամտել անդամակից պետութեանց ներքին խնդիրներուն։— Թէհրանի թերթերը կը գրեն թէ դաւ մը երեւան հանուած է վարչապետին դէմ եւ ձերբակալուած են հինգ գնդապետներ։ Շահը Թէհրան վերադարձած է, այս գործին առթիւ։ Կ'ըսուի թէ դաւադիրները կապ ունէին համայնավարներուն հետ։

ԻՍՄԷԹ ԻՆԻՕՆԻԻ իր դէմ եղած ամբաստանութեանց եւ մերկացումներու առթիւ՝ դատ բացած է երեսուն լրագրողներու դէմ։ Վարչապետը նորէն բուռն ճառ մը խօսեցաւ Իսմէթի դէմ, ծանր ամբաստանութիւններով։

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ՁՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼՈՒ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Երեք Մեծերը համաձայն են Ձորսերու ժողով մը գումարելու, գերմանական հարցին քննութեան համար։ Հաւանական է որ այս պարագան յիշուի Մոսկուայի տրուելիք պատասխանին մէջ։ Իբրեւ առաջին քայլ, ընդհանուր քննութիւն մը պիտի կատարեն երեք մարզպանները։

Անգլիոյ երեսփ․ ժողովին Գշ․ օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը համաձայն է խորհրդաժողովին, պայմանաւ որ Ֆրանսա եւ Մ․ Նահանգներն ալ հաւանութիւն յայտնեն։

Անցեալ Մայիս 13ին, երբ երեք Դաշնակիցները իրենց վերջին ծանուցագիրը կըղրկէին Մոսկուա, Մ․ Նահանգները առաջարկեցին անմիջապէս ժողովի հրաւիրել Խ․ Միութիւնը, Պերլինի մէջ։ Բայց Ֆրանսա մերժեց այս առաջարկը եւ արեւմտեան պետութիւնները պարզապէս շարունակեցին ծանուցագիրներու փոխանակութիւնը, խնդրելով որ Մոսկուա լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդէ։ Իրազեկներ հաւանական չեն գտներ որ Ֆրանսա փոխած ըլլայ իր դիրքը, մանաւանդ համայնավարներու դէմ կատարուած հետապնդումներէն վերջ։

Ձորսերու ժողով մը առաջարկելով, Անգլիա կ'ուզէ ստուգել թէ Ռուսերը անկեղծօրէն կ'ընդունի՞ն երկու Գերմանիաներուն միացումը ազատ ընտրութեամբ։ Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն համոզուած են թէ Մոսկուա անկեղծ չէ, այլ պարզապէս քարոզութիւններ կը կատարէ, արեւմտեան Դաշնակիցները իրար ձգելու եւ արեւմտեան Գերմանիան անջատելու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, դաշնակիցները որոշած են Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին ալ պատասխանել, եւ յետոյ ժողով մը գումարել Յուն․ 27ին։

Ֆրանսայի վերազինման ծախքեր

Ազգ․ ժողովի Գշ․ օրուան նիստին մէջ, լսուեցաւ ազգ․ պաշտպանութեան տեղեկաբերին՝ Պ․ Փինոյի զեկուցումը, որ կ'եզրակացնէր թէ տրամադրուած վարկերը անբաւական են, զինամթերքի շինութեան համար։ Ուրեմն անհրաժեշտ կը գտնէն Մ․ Նահանգներուն օգնութիւնը։

Տեղեկաբերը 1145 միլիառ ֆրանք կը հաշուէ զինուորական ծախքերը, իսկ ազգ․ եկամուտը՝ 10.600 միլիառ, ուրեմն 10.8 %։ «Բաղդատելով ուրիշ երկիրներու հետ, շատ կարեւոր է մեր ճիգը եւ միայն Մ․ Նահանգները կը գերազանցեն մեզ։ Բայց եւ այնպէս աղքատ երկիր մըն ենք... Միայն Հնդկաչինի ծախքը ընդհանուր գումարին 4 %ը կը բռնէ։ Մեր դաշնակիցները պէտք է ըմբռնեն այս կացութեան պատճառած դժուարութիւններ»։

Տեղեկագրին համաձայն, 830 միլիառ ֆրանք պիտի ծախսուի ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերուն համար, 400 միլիառ՝ Հնդկաչինի պատերազմին, 35 միլիառ՝ ուրիշ գաղթավայրերու, 5000 միլիառ քաղաքային պաշտպանութեան եւ 130 միլիառ հանդստեան թոշակներու համար։ Այս ծախքերով կը յուսան 862.000 հոգինոց բանակ մը պահել։

Օդանաւային յանձնախումբի տեղեկագրին համաձայն, Ֆրանսայի սաւառնակներուն 15 %ը միայն յարմար են պատերազմի, եւ անոնք անգամ շատ վար կը մնան օտար օդանաւերէ։

Ուրիշներ ալ մտահոգութիւն յայտնեցին թէ սպաները անբաւական կուգան եւ եթէ այսպէս շարունակուի, բանակը մեծապէս պիտի տուժէ։ Սպայութեան թեկնածուները հետզհետէ կը պակսին։ 1938ին 1971 թեկնածուներ ներկայացած էին Սէն - Սիր եւ ընդունուեցան 490 հոգի։ Անցեալ տարի միայն 587 հոգի ներկայացան եւ ընդունուեցան 344ը։ Պատճառները բազմազան են.— Անբաւական ռոճիկ, աստիճանի բարձրացման սպասում, բնակարանի պակաս, ընտանեկան կեանքի դժուարութիւններ եւն․։ Անհրաժեշտ է աւելցնել ռոճիկը, եռապատկել հատուցումները։ Ասոր համար պէտք ունինք 40 միլիառ ֆրանքի։ Ուրկէ՞ ճարել։ Հարկ է 83.000 բնակարաններ շինել երեք բանակներու համար,— գումար՝ 9 միլիառ։

ՔՈՐԻԱՅԻ կարմիր գերիներուն ըմբոստութեան դառնալու համար, նոր ապահովութիւններ կատարուեցան Ճափոնի Քոժէ արգելարանին մէջ, ուր կը գտնուին 6600 հոգի։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, սպաննուած են 31 գերիներ եւ մէկ ամերիկացի, վիրաւորուած՝ 139 գերիներ եւ 14 Ամերիկացիներ։ Թերթերը կ'ըսեն թէ գերիներու բազմաթիւ զէնքեր մթերած էին, արգելարանը խորտակելու եւ փախչելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԿԸ ՃՉԼՐՏԻ

Վերջերս, Լոնտոնի «Թայմզ»ը եւ «Թայմզ Ռեվիւ»ն կարեւոր յօդուածներ հրատարակեցին պուլկար գիւղացիներու դժգոհութեանց մասին: Կը քաղենք հիմնական մասերը:

Պուլկարիա բոլոր արբանեակ պետութիւններուն մէջէն եղած է այն երկիրը, որ ամէնէն աւելի մօտեցած է խորհրդային վարչաձեւին, ոչ միայն քաղաքականօրէն, այլեւ տնտեսապէս: 1946-ին գիւղական ագարակներու հաւաքական տնտեսութեան վերածումը 3.7%ի համեմատութիւնը կը ներկայացնէր, 1951ի փետրուարին բարձրացաւ 52 %ի, իսկ այս տարի Պուլկարիոյ կարմիր մամուլը հպարտութեամբ կը ծանուցանէ թէ մինչեւ 1952ի վերջը 70 %ի պիտի բարձրանայ:

Տոպրուճան,— հիւսիս - արեւելեան կողմը, 300.000 բնակչութեամբ,— Պուլկարիոյ ամենահարուստ նահանգն է: Ստալին անձնապէս կը հետաքրքրուի եւ կ'ուզէ որ Եւրոպայի ոչ-ռուս այս նահանգին մէջ, ամէնէն վիթխարի հաւաքական տնտեսութիւնը հաստատուի: Իր «բարեխնամ հոգածութեան» մէկ կարկառուն ապացոյցը կը կազմէ երկրագործական մեքենաներու արագ առաքումը դէպի Տոպրուճայի շրջանը ինչպէս ցրնծութեամբ կ'աւետէր պուլկար մամուլը: Սեւ Ծովու մօտերը, Պալչիք շրջանին մէջ, հաւաքական տնտեսութիւնը հասած է 95 % համեմատութեան: Յառաջիկայ տարուան համար կը նախատեսուի բոլոր անհատական ագարակներուն «լրիւ մեքենականացումը»:

Պուլկարիա գերազանցապէս գիւղացիական երկիր մը ըլլալով, բնականաբար ընդդիմութիւնը շատ բուռն եղած է: Կառավարութիւնը հրամանագրով մը, յանուն ընկերային ստացուածքներու պաշտպանութեան, խիստ պատիժներ կը սպառնար «դասակարգային թշնամիներուն»: Բանտարկութիւն, ստացուածքներու գրաւում, նոյն իսկ մահապատիժ, «վնասարարութեան» համար:

Հակառակ այս խիստ միջոցներուն, երկրագործական նախարարութիւնը ի ձայն փողոյ եւ թմբուկի կը ծանուցանէ լայն ծաւալով վնասարարութիւններ: Մասնագէտներուն հոգը չէ, երեւի վրայ կը ձգեն նորոգուելիք մեքենաները :.0րինակի համար, 220 ժամէն ըլլալիք նորոգութիւնը տեւած է 900 եւ մինչեւ իսկ հազար ժամ ...:

Համայնավար պաշտօնեաներ ծիծաղելի կը դառնան երկրագործական մեքենաները գործածած ատեն: Կուլակներու ազդեցութիւնը թափանցած է շատ մը համայնավար կազմակերպութիւններէ ներս եւ նոյնիսկ վարակած է վարիչ շրջանակները: Դարձեալ, համաձայն երկրագործական նախարարին մէկ ճառին, կէս հաւաքական բարգաւաճ շրջաններու գիւղացիները միայն 18 % եղջերաւոր կենդանի, 14 առ հարիւր կով եւ 23 % ոչխար յանձնած են կառավարութեան:

Թշնամական գործողութեան մը ձեռնարկուած է բնտանի կենդանիներուն դէմ: Ինչպէս 1930ի յաջորդող տարիներուն, Խ. Միութեան մէջ, պուլկար գիւղացիները սկսած են զանգուածօրէն մորթել կենդանիները:

Գիւղացիներու ընդդիմութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ անցեալ ապրիլին: Համաձայն պուլկար մամուլին, բուռն բախումներ տեղի ունեցան կարմիր ոստիկաններու եւ գիւղացի խումբերու միջեւ: Քուլայի եւ Թեթէւէնի շրջաններուն մէջ, պայքարը անիր խռովութեան մը կերպարանքն ստացաւ: Շատ մը վայրերէ գիւղացիներ հաւաքուելով կեդրոնները, բարձրաձայն բողոքեցին հաւաքական տնտեսութեան դէմ: Կը թուի թէ տեղական համայնավար պաշտօնեաները խուճապի մատնուած են: Այս բոլոր միթինկները խստօրէն ցրուեցան ոստիկանութեան միջոցով: Հազարաւոր մարդիկ ձերբակալուեցան, շատեր ալ սպաննուեցան: Միայն մէկ շրջանէ 105 գիւղացի ընտանիքներ Եուկոսլաւիա փախան: Բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ Սոֆիայէն եկած օգնական ուժերու միջոցով: Շատ չանցած, կուսակցական կազմակերպութիւնները լուծուեցան, համայնավար քաղաքապետները եւ պաշտօնեաները ձերբակալուեցան «թերացած ըլլալով կուսակցութեան եւ պետական ոստիկանութեան հրահանգներու գործադրութեան մէջ»:

Դժգոհութիւնը տարածուած է երկրին միւս շրջաններուն մէջ ալ: Երկրագործական նախարարութիւնը եւ հաւաքական տնտեսութիւնները պիտի վերակազմուին: Այսուհետեւ, նախարարութիւնը պիտի չգոհանայ հրահանգներ տալով, այլ ուղղակի ձեռք պիտի առնէ գործերու վարչութիւնը: Եռանդամ խորհուրդ մը պիտի հսկէ «քաղաքական աշխատանք»ը բոլոր ագարակներուն մէջ: Խորհրդային «յառաջդիմական մեթոտներ»ը պիտի նեըարկուին հաւաքական տնտեսութեանց մէջ, իւրաքանչիւր ագարակ պիտի ունենայ իր «քաղաքական գործերու» տնօրէնը, որ պիտի հսկէ գիւղացիներու վերադաստիարակութեան, որպէսզի «յարգանք ունենան Խ. Միութեան եւ Մեծն Ստալինի հանդէպ»:

Ասկէ զատ, հողագործները պիտի բաժնուին մանր խմբակներու, ոչ պակաս չորս հոգիէ, ոչ աւելի եօթը հոգիէ: Ամէն խմբակ պիտի ունենայ իր «հսկիչ»ը, որ անձնապէս պատասխանատու պիտի ըլլայ առօրեայ արտադրութեան ճըշգրիտ գործադրութեան: Տասը հսկիչի պաշտօնեաներ պիտի ունենան իրենց վերին պետը, որ անդամ է կուսակցութեան եւ իր հրահանգները կը ստանայ կեդրոնի ընդհանուր քարտուղարէն:

Քոմթովի մահապատիժէն ասդին գործադրուած մաքրագործումները առանց ղեկավարի ձըգեցին կառավարութիւնը, որ անզօր կը մնայ լուծելու հաւաքական տնտեսութեան հետ կապուած փուշոտ հարցերը: Պարենաւորումը, փոխադրութիւնը եւ ելեւմտական հսկիչը հետզհետէ կ'անցնի Ռուսերուն ձեռքը: Նկատի ունենալով այս վերջին 7—8 ամիսներուն ձեռք առնուած միջոցները, կարելի է ենթադրել թէ տասնեակ հազարներուկը հասնի ռուս պաշտօնեաներու թիւը, մէջն ըլլալով սպաները եւ ոստիկանները:

Յատուկ օրէնքով մը խորհրդային քաղաքացիները եթէ պաշտօնի կոչուին Պուլկարիոյ մէջ, իրենցմէ պիտի չպահանջուի մասնագիտական կըրթութիւն և այլ պայմաններ: Ուրիշ հրամանագիր մը արտօնեց դահլիճը որ զանց առնէ դաղթականութեան օրէնքը եւ անմիջական հպատակութիւն տայ խորհրդային քաղաքացիներուն, «մասաւոր պարագաներու» մէջ: Այս կերպով, շատ մը Ռուսեր կառավարական եւ նախարարական պաշտօններու կոչուեցան, Պուլկարիա հասած ատեն: Անցեալ հոկտեմբերին հրատարակուած օրէնքով մը, Ռուսերը ազատ կը համարուին բնակարանի, ճամբորդութեան, աշխատանքի եւ կրթական սահմանափակումներէն, որոնցմէ այնքան կը տառապին տեղացիները: Ելեւմտական նախարարութիւնը չորս անգամ աւելի մեծ թոշակ մը կը վճարէ ռուս սպաներուն, երկրաչափներուն, պաշտօնեաներուն եւ գործաւորներուն: Կը հետեւի թէ խորհրդային քաղաքացիները տէր ու տիրական դարձած են երկրին եւ կը վայելեն առանձնաշնորհեալ տէրերու առաւելութիւնները:

Թ. Ա. Թ.

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Գիտնէ գետին կը զարնէն Իսմէթ Ինէօնիւն

Թուրքիոյ անկախութեան պայքարի ախոյեաններէն Ճաֆէր Թայեար փաշա կը շարունակէ անխնայ հարուածել Իսմէթ Ինէօնիւն, որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց Սեւ Ծովու ափերը: Վարչապետը կ'ծու պատասխան մը տուաւ. իսկ Ճաֆէր Թայեար կը յայտարարէ առանց վերապահութեան.

— Ուշադրութեամբ հետեւեցայ Իսմէթ Ինէօնիւի վերջին յայտարարութիւններուն եւ այն ճառերուն, զորս խօսեցաւ Սեւ ծովեան գաւառներու մէջ: Եւ շատ լաւ գիտեմ այդ մարդուն անցեալը, բարոյականը եւ նկարագիրը՝ իր ամբողջ յատկանիշերով եւ ցաւ կը զգամ իբրեւ տարէց հայրենակից մը, որ պայքարած է երկրին ամենատագնապալի օրերուն: Համոզուեցայ թէ հայրենիքի պաշտպանութեան չափ նուիրական պարտականութիւն է դիմակազերծ ընել Իսմէթ փաշան եւ զայն յանձնել հանրային դատաստանին, իր մեղքերովը, զոր մինչեւ այսօր ճարտարօրէն ուրիշներուն վրայ նետեց:

Այս մարդը իր կեանքի ընթացքին ուրիշ բան չէ ըրած, բայց եթէ խորամանկ միջոցներով եւ ստնձգութիւններով ուրիշներէն առնել շատ մը իշխանութիւններ եւ աստիճաններ:

Թերեւս ամբաստանութիւնս ծանր է, բայց ճիշդ է: Օրինակներով պիտի խօսիմ: 1908ին, բոլորս կրակոտ երիտասարդներ էինք եւ կը ծառայէինք օրուան յեղաշրջումին միասին: Իսմէթ ի յայտ կուգար իր կրաւորական նկարագրով, քաջութիւն, համարձակութիւն, անհատականութիւն եւ գաղափարականութիւն չունէր: Միայն թէ չափազանցխորամանկ էր եւ առիթները չահագործել գիտէր:

Կովկասի պատերազմին ատեն, ես զօրագունդի հրամանատար էի: Իսմէթ պէյ օր մը հեռաձայնը բացաւ եւ հաղորդեց.— Զօրաբանակի հրամանատար Ֆախրի փաշա նահատակուեցաւ, հրամանատարութիւնը ես ստանձնեցի: Դուք իմ հրամանիս տակ էք:

Այս մարդը ով ինծի հրամանատար պիտի ըլլար, մինչեւ այդ պահը հրամանատարութիւն չէր փորձած: Ինձմէ չորս կարգ վար էր եւ ռազմաճակատին վրայ՝ կացութիւնը կնճռոտ: Իմ զօրագունդիս յաղթանակը ինք չահագործեց եւ իբրեւ իր յաղթանակը ծանոյց: Ֆախրի փաշայի մահը լսելով, Էնվէր փաշա Իզզէթ փաշայի սա հրամանը տուաւ.— Ճաֆէր Թայեար, Ալի Ֆուատ եւ Րէֆէթ պէյերէն մին զօրաբանակի հրամանատար կարգեցէք»:

Քննութիւն կատարուեցաւ եւ ստուգուեցաւ որ յաղթանակը իմ զօրագունդս շահած էր, ուստի զիս ընտրեցին զօրաբանակի հրամանատար:

Տարի մը վերջ Իսմէթ Պաղեստինի ճակատը զօրաբանակի հրամանատար եւ գնաց իբրեւ զօրաբանակի հրամանատար եւ գիտէք թէ ինչպիսի արդիւնքով մը վերադարձաւ: Անգամ մը, Մուսթաֆա Քէմալ փաշա բանակի փոխ-հրամանատար կարգուած էր, հին ընկերներ. իրեն այցելութեան գացեր էի: Իզզէթ փաշայի ինչ ինչ գործերը եւ որոշումները քննադատեց: Ըսի թէ երբ սպայակոյտի անդամ Իսմէթ պէյ կընայ բարեկարգել այս բոլորը:

— Իսմէթ անկախ մարդ մը չէ, պատասխանեց, ան ստորադաս հոգիով մարդ մըն է, ինչ որ հրամայես, ան կ'ընէ:

Իսմէթը այս է աՀաւասիկ: Մուսթաֆա Քէմալ այն ատենէն հասկցած էր այս պարագան: Իսմէթ իր զինուորական կեանքին մէջ ուրիշ բան չէ ըրած, բայց եթէ իւրացնել եւ օգտագործել ուրիշներուն քաջագործութիւնը:

Առաջին աշխարհամարտէն ետք, երբ հայրենիքը պարտուած ու քայքայուած էր, Իսմէթ Ինէօնիւ բնաւ չկար անոնց մէջ, որոնք Անկախութեան պայքարի համար գերմարդկային զոհաբերութիւններու յանձնառու եղան: Ոչ միայն դէմ էր Միլլի պայքարին, այլեւ արդիլել ուզեց Քեազըմ Գարապէքիրի արշաւանքը: Անկախութեան պայքարի յաղթանակէն ետք է որ Իսմէթ փաշա իր բոլոր խորամանկութիւններն ու հնարամտութիւնները ի գործ դրաւ եւ յաջողեցաւ Մուսթաֆա Քէմալը բաժնել իր բոլոր պայքարի ընկերներէն: Ազատութեան կատաղի թշնամի մը եղաւ: Ինքն էր որ պրպարտութիւններով եւ յերիւրանքներով փակել տուաւ «Թէրաքքըփէրվէր» կուսակցութիւնը եւ այնտեղ այնքան ծանր մեղք մը գործած է որ չեմ կրնար բացատրել: Այնքան ծանր է այդ մեղքը որ մարդկային խիղճը չիկրնար զայն կրել: Իսմէթ իր անձնական կառավարութիւնը հիմնելու համար նախ սրբեց «Թէրաքքըփէրվէր» կուսակցութեան ընդդիմութիւնը, իրեն մրցակից նկատուած անձերը արտաքսեց եւ պատճառ եղաւ որ արեւելեան նահանգներուն մէջ սկսած բռնակալութեան չարժումը ապստամբութեան եւ եղբայրասպանութեան յանգի, առ ի գոհացում Իսմէթ փաշայի իղձերուն: Ալի Ֆէթհի պէյի հրաժարումը. կառավարութեան եղած բողոքներուն անտեսումը, Րէճէպ պէյի ծրագրին գործադրութիւնը, տասնեակ հազարաւոր եղբայրներու արեան հոսումը, պատուաւոր մարդոց ճակտին քսուած մուրը, կախաղանները, այս բոլորը իր մութ ու արիւնոտ փափաքներուն արդիւնքն են: Այս ճամբուն մէջ, Իսմէթ շատ անգամ խաբեց Մուսթաֆա Քէմալը, որուն մահէն ետք մանաւանդ երեւան եկաւ Իսմէթի ամբողջ չարագուշակ գործունէութիւնը: Երկու ճամբէ յառաջանալով ուզեց յաւերժացնել դիկտատորութիւնը, նախ Աթաթիւրքի օրով զանազուցած անձերը սիրաշահելով եւ անոնց պաշտօններ բաշխելով ու գործին այն գոյնը տալով թէ իբր թէ Աթաթիւրք զանազուցած է զիրենք եւ միւս կողմէ ամէն գնով նսեմացնելով Աթաթիւրքը, որ սակայն իր բարերարը, ամէն ինչը եղած էր, իր ամուլ եւ պակասաւոր հոգիին ամբողջ պարապութիւնները պարտըկած էր իր անձնական հմայքով:

Իսմէթ Ինէօնիւ անունով մարդուն ապերախտ, փոփոխական եւ պատեհապաշտ նկարագիրը ըմբռնելու համար կը բաւէ յիշել Աթաթիւրքի դէմ գործած անիրաւութիւնները, որով իր բարերարին գերեզմանը 12 տարիէ ի վեր չինել չտուաւ զանազան պատրուակներով, վրէժ լուծելու համար անկէ: Զէ՞ որ Աթաթիւրք իր անողոք հիւանդութեան ընթացքին ըմբռնած էր ամէն բան եւ որոշած էր երկիրը փրկել այդ մարդուն ինքնակալութենէն: Աթաթիւրք նոյնիսկ միջոցներ ձեռք առած էր, որպէսզի Իսմէթ օր մը փորձանք չդառնայ երկրին գլխուն ...: Հարկաւ օր մը երեւան կ'ելլէ ամէն բան:

1940 —1944, Իսմէթ Ինէօնիւի ձեռքէն երկիրը արիւն լացաւ, «զօրաշարժի հռչակում» անունին տակ պարտկուած դայթակղութիւնը այնքան ծանրակշիռ է որ կրնայ սնանկութեան տանիլ մեր բոլոր նուիրական արժէքները Եթէ գին. ղեկավարները 1940—44ի այս կարգադրութիւններուն համար իր օձիքին կառչին, Ինէօնիւ գլուխը չի կրնար փրկել ... Ինքն ալ գիտէ այս պարագան: Հապա՞ իր տնտեսական չարաշահութիւնները, որոնք ազգային բարոյականը քանդեցին: Ապօրինի հարստութիւններ, ազգականներու անունին արձանագրուած, աւերորդ եւ անհատնում պաշտօններ մարդ սիրաշահելու նպատակով, պոչի ցաւի հաչիւներ եւ տարապիլի վրէժխնդրութիւններ, եւայլն:

Ինքն էր որ տարիներով բանտերը փտեցուց այն մարդիկը որոնցմէ զոյգն կասկած մը ունէր: Վախկոտ, կրաւորական, անդոյն էակ մը, որ Թուրք ազգին արժանապատուութիւնը փարաբեկեց, իր անձէն զատ բան մը չխորհելով: Յաջոր-

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը տեղի ունեցաւ Մայիս 17ին, Աճարոնեան ակումբին մէջ: Կը տիրէր մեծ խանդավառութիւն: Ժողովը սկսելէ առաջ՝ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը հրաւիրեց ժողովականները յոտնկայս յարգել մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած մեծ ընկերներու յիշատակը: Յետոյ ընտրուեցան յանձնախումբերը:

Ներկայացուցիչներու զեկուցումները լսելէ վերջ, կարդացուեցաւ Կ. Կ.ի շրջաբերականը:

Օրակարգի հարցերն էին.— Կուսակցական, կազմակերպական, կարգապահական, երիտասարդական, ազգային, մշակութային եւ մարզական, որոնց բոլորին ալ մանրամասն ուսումնասիրութենէ վերջ, պատրաստուեցաւ յաջորդ տարուան աշխատանքի նախագիծը:

Ժողովի ներկայ էին խորհրդակցական ձայնով փորձառու ընկերներ, ինչպէս եւ հիւր ընկերներ:

Ժողովէն վերջ ունեցանք ճաշախնճոյք որու ընթացքին եղան երգեր, արտասանութիւններ, կրկնապատկելով ոգեւորութիւնը:

Շատ մը տեսակէտներով բացառիկ հանգամանք ունէր այս ներկայացուցչական ժողովը: Ն.

դական խայտառակութիւններու առիթ տուաւ: Թուրանականութեան վերագրումներ ըրաւ, եւ անամօթաբար մտքերը պղտորեց, իր արուեստական իշխանութիւնը երկարաձգելու համար գրպարտելով, մրոտելով, պառակտելով, լարերու վրայ խաղալով:

Հապա՞ իր այն երոյթը, որով այդքան պղտոր կեանք մը ունեցող այս մարդը յանդգնեցաւ ըսել թէ՝ «Ժողովրդապետութիւնը ես հիմնեցի»: Չէին բաւեր ազգին կրած տառապանքները իր ձեռքէն, անպատկառութիւնը ունեցաւ կից զարնելու ազատութեան շարժումին եւ միւս կողմէ ընդդիմադիրի կատակերգութիւնը խաղալու: —

Այս խօսքերս բացարձակ իրականութիւն են: Եթէ կը փափաքի եւ կը համարձակի, թող դատարան հրաւիրէ զիս, պատրաստ եմ ապացուցանելու ամէն բան, իբր ազգային եւ պատմական պարտականութիւն»:

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԽԱԼԻՖԱՆ

Իպն Սէուտ Արաբիոյ թագաւորը, որոշեց այլեւս չգանձել Մէքէ եւ Մէտինէի 250 հազար ուխտաւորներու մեծագումար տուրքը, որ կը հասնէր տարեկան 30 միլիոն հնչուն ոսկիի:

Իպն Սէուտ որ քարիւղէն կը ստանայ 300 միլիառ, թերեւս ոչինչ թուի 30 միլիոնը, եւ Ալլահին խօսքին հետեւելով իր հարստութեան մէկ տասներորդը կը թողու աղքատներուն:

Իբրեւ մաքրակրօն հաւատացեալ, ԻպնՍէուտ արգիլած է ալքոլը, ծխախոտը, բախտախաղը, թատրոնը, պարը: Երկու վայելք ունի,— անուշահոտութիւնը եւ կինը: Երրորդ ցանկութիւնը, թերեւս ամէնէն հմայիչը իրեն համար, խալիֆա ըլլալն է:

Աւանդաբար Պոլսոյ սուլթանները ունէին այս իրաւունքը, բայց Մուհամմէտ Զ.ի հրաժարելէն ի վեր 1922ին, թափուր մնացած է տեղը:

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ յօդուածագիր Ս. Գիւլբուդաղեան կը գրէ թէ լեզու մը ուսանելու համար պէտք է սորվիլ անոր բառապաշարը եւ քերականութիւնը: «Մեր կարգ մը դպրոցներուն մէջ ուսուցիչները Հայոց լեզուի պահը կը յատկացնեն գրականութեան, որ կը վնասէ մայրենի լեզուի իւրացումին: Պէտք է աշակերտին բառապաշարը հարստացնել, ինչ որ կը նպաստէ ազատ ստեղծագործական շարադրութեան:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐՈՒ վեցերորդ լիագումար նիստը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ Ապրիլ 21—24ին: Խօսած է միութեան նախագահ Աշոտ Սաթեան, որ շեշտած է թէ Հայաստանի երգահանները գեղարուեստական բարձրարժէք գործեր արտադրած են անցած ժամանակաշրջանին: Սաթեան եւ ուրիշ խօսողներ երեւան հանած են երաժշտութեան մէջ լուրջ թերութիւններ: «Մեր երաժշտագէտները չեն ստեղծած գեղեցիկ, յուզիչ մեղեդիներով ժողովրդական երգեր, կը պակսին նոր ձայնելեւէջներ (intonation) եւ բազմաթիւ գործերու մէջ կը տիրէ նախնականութիւն եւ միօրինակութիւն: Ուրիշներ խօսած են մանկական երաժշտութեան թերութեանց մասին: Երգահան Ն. Բէյկօ եւ երաժշտագէտ Սարինօս (երկուքն ալ Մոսկուայէն) շեշտած են թէ երաժշտական վարպետութիւնը կը պակսի որոշ գործերու մէջ եւ թէ երգահանները «դեռ եւս լիովին չեն լուծած ձեւի եւ բովանդակութեան զուգակցման հարցը»:

ԱՐԶՆԻ - ՇԱՄԻՐԱՄ ջրանցքը կը սկսի Հրազդան գետի ափերէն, տասնեակ ձորեր կտրելէ վերջ, կ'երկարի մինչեւ Արագած լերան ստորոտները: 15 ամսուան ընթացքին 18 քիլոմեթր տարածութեան վրայ «փխրեցուցած են ջրանցքի հունը, հողի ընդերքէն դուրս բերելով բազալտէ տուֆի ահռելի բեկորներ»:

ՍԵՒԱՆ - ԶԱՆԳՈՒ հսկայական կառուցումներէն մէկն է Գիւմուշի ջրելեկտրակայանը, որուն շէնքը, մեծ ենթակայանը եւ բարձր ճնշումի խողովակաշարը կը շինուին: Երբ գործածութեան սկսին, երկուքուկէս անգամ պիտի աւելնայ Հայաստանի ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը:

Իսլամ աշխարհի թեկնածուներէն Թուրքիան ժողովրդավար երկիր դարձած է: Փաքիստանի կառավարութիւնները կը նախընտրեն իրենց կրօնակիցներուն քաղաքական եւ զինուորական ղեկավարութիւնը ստանձնել:

Կը մնայ երկու հաւանական թեկնածուներ — Ֆարուք եւ Իպն Սէուտ: Իպն Սէուտ յայտնի անձնաւորութիւն է եւ պիտի կրնար յաղթանակել, սակայն իր աղանդը (վահաբի) Արաբիայէն դուրս հետեւորդ չունի: Թերեւս հաւատացեալներուն քով ժողովրդականութիւն շահելու համար է որ Սուրբ տեղերու դուռները ձրի կը բանայ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը Պ. Ժ. Սերգոյեան (պարիթօն), այս ուրբաթ պիտի երգէ Փարիզի Ազգ. Օփերայի ներկայացման առթիւ, Մոցարթի La Flûte Enchantéeն, իսկ շաբաթ օր Verdi ի Rigolettoն: Նոր յաջողութիւններ կը մաղթենք:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԼԻՈՆ.— Գաղութիս հիմնարկութենէն ի վեր սեփական եկեղեցիի մը հարցը միշտ ալ արծարծուած է բոլոր Ազգ. Միութեանց կողմէ, բայց միշտ ալ ձախողած է, նիւթական դժուարութիւններու պատճառով:

Այսօր շնորհիւ Ազգ. վարչութեան խնայած գումարին, եւ մասնաւորաբար մէկ երկու բարերարներու նիւթական օժանդակութեան, քաղաքին հայաշատ կեդրոնին մէջ, գնուած է գետին մը, որուն վրայ պիտի կառուցուին ոչ միայն եկեղեցի, այլեւ ժողովասրահ եւ դպրոց: Ուրեմն բոյն մը ուր պիտի պլպլայ մտքի, հաւատքի ու տոհմիկ աւանդութիւններու լուսաւոր ջահը:

Լիոնի գաղութին կը մնայ արդարացնել իր վրայ դրած յոյսերը, ստանձնելով ամէն զոհողութիւն: Իրենց կ'իյնայ ճարել անհրաժեշտ ծախքերը, միեւնոյն ատեն ապահովելով արտաքին օժանդակութիւններ: «Անտես մի առնէք»ի ճղճիմ լումաներով կարելի չէ գլուխ հանել այս ձեռնարկը: Ամէն մէկը սիրով պէտք է տրամադրէ իր բաժինը:

Կարճ,— Լիոնցին, նախ ինք պէտք է օգնէ ինքն իրեն, որպէսզի ուրիշներ ալ դուրսէն օգնութեան հասնին:

Ամիսներ առաջ, շրջուն յանձնախումբեր կազմուեցան, հանգանակութեան համար: Չեմ գիտեր թէ դրական ի՞նչ արդիւնք ձեռք բերած են: Մինչ այս մինչ այն, Ազգ. իշխանութիւնը կը ջանայ հասոյթի ուրիշ միջոցներ ստեղծել:

Այս շաբաթ օր՝ 14 Յունիս, Աղքատախնամ եւ Ազգ. Միութիւնը սարքած են թատերական ներկայացում մը, ի նպաստ հանգանակութեան: Ահաւասիկ առիթ մը, հրապարակաւ ապացուցանելու ազգասիրական ոգին, խուռներամ ներկայ ըլլալով ներկայացման:

ԾՄԱԿ

ՆՈՐ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ վերջերս խիստ մաքրագործումներ տեղի ունեցած են Վրաստանի մէջ: Բարձրաստիճան պաշտօնատարներ կ'ամբաստանուէին իբրեւ կաշառակեր, գող, զեղծարար եւ մեղսակից չարաշահութեանց:

Պաշտօնանկ եղած են երկար տարիներու փաստակաւոր պաշտօնեաներ: Ոմանք կորսուած են: Հաւանաբար քշուած ըլլան Սիպերիոյ աշխատանքի կայանները:

Վրաստանի մէջ երեւան հանուած այս դայթակղութիւնները այն աստիճան լուրջ հանգամանք ունին որ Ստալին անձամբ միջամտած է եւ Թիֆլիս ղրկած է գաղտնի ոստիկանութեան պետը, իր հայրենակիցն ու բարեկամը՝ Բերիան:

Խորհրդային մամուլին տեղեկութեանց համաձայն, Բերիա Ապրիլ 1ին Թիֆլիս հասած է եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկած եւ երկու օր կարգադրութիւններ ըրած է: Թիֆլիսի «Զարիա Վօսթօքա» թերթը 6 Ապրիլի թիւին մէջ կը գրէ թէ, Վրաստանի համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Զարվխանին, որ 12 տարիէ ի վեր այս պաշտօնը կը վարէր, երկրէն դուրս հանուած է: Գրեթէ բոլոր համայնավար ղեկավարները պաշտօնանկ եղած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Տոկուն, պայքարի մէջ դարբնուած խումբ մը մարդիկ էին անոնք եւ անհաւատալի կերպով քաջասիրտ: Անոնք էին Մարսէլ Ժիրար, «Օղակ»ին ղեկավարը: Ֆրանսուա Տիւշէզ, տուներու ներկարար, ան որ կրցաւ գողնալ եւրոպական ցամաքամասին պաշտպանութեան գաղտնիքները:

Գնդապետ Ժիլպէռ Ռիմի, որ քարտէսը տարաւ Անգլիա, պիսքիւիթի տուփի մը մէջ: Ամբողջ ստորերկրեայ գաղտնի գործակալութեան ղեկավարը՝ գնդապետ Ալֆրէտ Թունի, որ գնդակահարուեցաւ Կէսթափոյին կողմէ, ձերբակալութենէն քիչ վերջ: Դեռ կային շատ մը ուրիշներ, թիւով 1500 հոգի: Սակայն անոնց մէկ երրորդը բնաւ պիտի չտեղեկանայ Մ. Նահանգներու նախագահին երախտագիտութիւնը, վասնզի անոնց ոսկորները ցան ու ցիր կը գտնուին Սպանիայէն մինչեւ Լեհաստանի գերեզմանատուներուն մէջ:

Տակաւին շատ կանուխէն սկսած էր Ատլանտեան Պատին գործողութիւնը, Ոչ Ոքի զինուորական խումբերու կազմութենէն շատ առաջ: 1942 Օգոստ. 19ին 4000 Քանատացիներ եւ Ամերիկացիներ, որոնք ինկան Տիէփի մօտ, առաջին տխուր վկայութիւնը տուին, Պատին մահացու իրականութեան մասին: Դաշնակիցներու գաղտնի գործակալութիւնը ըմբռնեց այն ատեն իսկ, թէ Ամրոց Եւրոպան կարելի չէր առանձին գրաւել ուղղակի յարձակումով մը:

Սակայն ասիկա կատարեալ անակնկալ մը չէր: Ֆրանսայի ստորերկրեայ մարմինները կը կորզէին ու կը հաղորդէին Լոնտոն՝ հատուկոտոր տեղեկութիւններ թշնամի բանակի գործողութեանց մասին: Լուրեր առանց մանրամասնութեան, քանի որ գաղտնի գործակալութիւնները դեռ նոր կազմակերպուած էին այն ատեն: Գլխաւոր գործակալութիւնն էր Օ. Ս. Մ.ը, քաղաքային եւ զինուորական կազմակերպութիւնը, ղեկավարութեամբ գնդապետ Ալֆրէտ Թունիի, բարձրահասակ, հեզաբարոյ, սպիտակ մազերով պահեստի սպայ մը:

Քաղաքային եւ զինուորական կազմակերպութիւնը կը գործէր ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, մինչդեռ «Օղակ»ը անոր ինթէլիճընսի մասնաճիւղն էր Նորմանտիի եւ Մանշի շրջանակին մէջ: Կը հաղորդէր տեղեկութիւններ գերմանական շարժումներու մասին Ատլանտեանի շուրջ, 1941 Օգոստոսէն սկսած:

Այդ ատենները ծովեզերեայ շրջանները լեցուած էին գերմանական կարեւոր զօրամասեր, շինանիւթեր եւ աշխատաւորական զունդեր: Քան (Caen) քաղաքը եռուզեռի կեդրոնն էր: Հրամանատարն էր գնդապետ Հիւկօ Շնէտտըրըր, ճաղատ, զուարթաբարոյ ցուլ մը:

Շնէտտըրըրին առաջին գործը եղաւ, ծովեզերքէն բաւական լայն շրջանէ մը պարպել քաղաքին բնակչութիւնը: Իր կարգախօսն էր «Բռնագրաւում, Տարագրութիւն, Մահապատիժ»: Այդ վայրերու ժողովուրդին տարագրուելէն վերջ, այնտեղ թափեցան վագոններով ապրանք, շինանիւթ եւ մեքենաներ: Ու խորհրդաւոր գործը սկըսաւ: Շարունակուեցաւ մոլեգին թափով մը, գիշեր ցերեկ, անձրեւին թէ կարկուտին, ամբողջ մէկ տարի: Մինչեւ որ 1942ի ամրան ցցուեցան փողերը գերման բանակի թնդանօթներուն, որոնք կը տեղեկացնէին թէ՝ եւրոպական ցամաքամասը այլեւս դարձած էր անգրաւելի ամրոց մը, շնորհիւ արեւմտեան վիթխարի Պատին:

Օգոստոս 30ին Օ. Ս. Մ.ի (Քաղաքային եւ Զինուորական Կազմակերպութիւն) գնդապետը Թունի, որ կ'աշխատէր Փարիզի Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերէն մէկուն պաշտօնեայի կեղծ դիմակին տակ, արագ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Ժիրարի՝ «Օղակ»ի գլխաւորին հետ:

— Հարկ է որ փութով Լոնտոն մանրամասն տեղեկութիւն ստանայ Պարիսպի մասին: Կրնա՞ս քաղել այդ տեղեկութիւնը, ըսաւ Թունի:

Ժիրար պահ մը մտածելէ վերջ.— Կրնամ փորձել, պատասխանեց վճռապէս: Պէտք է ունենալ սակայն հինգ հարիւր նոր գործակալներ, մեծ բախտ եւ անսահման ժամանակ:

— Վեց ամիս կուտամ քեզի: Այլապէս ազատ ես:

Յաջորդ օրը Ժիրար նստաւ Փարիզ - Քան (Caen) ճեպընթացը, հոն սպայակոյտի ժողով մը գումարելու համար: Ճեպընթացը հազիւ Քանի կայարանը հասած, պաշարուեցաւ Կէսթափոյի գործակալներուն կողմէ: Զինուած հրացաններով՝ ստուգեցին բոլոր ճամբորդներուն անցագիրները:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ 48.3 միլիոն բնակիչ ունի այս տարի, 457.600 հողի աւելի նախորդ տարուան վրայ: 22.658.100ը այր են, 25.647.000ը կին :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ զօրանոցի մը մէջ, իսկ ուրիշ մըն ալ եւրոպական թաղամասին մէջ: Երկուքն ալ կարեւոր վնասներ չպատճառեցին: Կը հաստատուի թէ ընդհ. գործադուլ մը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 20ին :

ՋԻՆԱԽԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան պատուիրակը, Մալիք, մերժեց Դաշնակիցներու վերջին առաջարկը, որ կը թելադրէր կամաւորապէս կրճատել բանակներու թիւը: Այս առթիւ գիտել տուաւ թէ « Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները կ'ուզեն պահել իրենց զէնքերը եւ ռազմական խարիսխները, նոյնիսկ աւելցնել իրենց օդանաւային եւ ծովային ուժերը » :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ այս միջոցին: Զօրավարը ազդարարեց 47 երեսփոխաններու թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին իրենց դէմ, եթէ չարունակեն ըմբոստանալ, ուժ տալով Պ. Փինէի քաղաքականութեան: Առաջին ճեղքը բացուած էր երբ 27 կոլեան երեսփոխաններ քուէ տուին Պ. Փինէի վարչապետութեան համար :

ՇԷՆՔ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Միլանի մէջ: Փլատակներու տակէն երեւան հանուեցան 11 դիակներ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ :

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ պահանջած հատուցման համար բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որ կը հաւանի 715 միլիոն տոլար վճարել, երկար պայմանաժամով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան նոր դեսպանը իր առաջին տեղեկագրով մտահոգութիւն կը յայտնէ հակամերիկեան քարոզութեանց սաստկացման մասին, որ կը շարունակուի ոչ միայն գլխաւոր պաշտօնաթերթերուն, այլեւ բոլոր տեղական թերթերուն մէջ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՈՅԻ ծննդեան 150ամեակին առթիւ հանդիսաւոր արարողութիւն մը կատարուեցաւ Պանթէոնին մէջ, որ շքեղօրէն լուսազարդուած էր, ի ներկայութեան Հանրապետութեան նախագահին :

ՊԵՐԼԻՆԻ անթելի, կայանին պաշարումը վերցաւ, բայց խորհրդային պաշտօնեաները կը մերժեն դուրս ելլել, նոյնիսկ գործադուլ յայտարարելով :— Խորհրդային հրամանատարը մերժեց Դաշնակիցներու բողոքը՝ զինուորական պահակներու դէմ հաստատուած արգելքին առթիւ : Թերթերը կը գրեն թէ 6 ամսուան պաշար մթերուած է Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ փոխանակութեանց սեղմումները վերցնելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին միջազգային դրամատան մէջ: Շատ բան կախում ունի Մ. Նահանգներու դիրքէն :

Ցաւով կ'իմանանք մահը
ԳԷՈՐԳ ՄԱՆԹԱՇԵԻ
որ տեղի ունեցած է երկուշաբթի օր բժշկական գործողութենէ մը վերջ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, առտուան ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ste. Geneviève des Boisի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, ներկայս իբր այդ նկատել :

ԽՄԲ.— Հանգուցեալը կրտսեր որդին էր մեծ բարերարին, Աղեքսանդր Մանթաշեանցի, որուն կը պարտի Փարիզը՝ իր եկեղեցին եւ ուրիշ բարիքներ: Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Քազապլանքա, Ժ. Ա.— Ամէն օր Ֆրանսական ժամով եւ սովորական գործիքի վրայ :

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը 5000 Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան Հիմնադրամին, փոքրիկն Սօնիայի ծննդեան առթիւ, խնդակցութիւն յայտնելով ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեանի : Ստանալ « Յառաջ »էն :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի Արենոյշներու եւ Արիներուն կողմէ: Կիրակի 15 Յունիս ամբողջ օրը, Շավիլի անտառին մէջ, դաշտային խաղեր, պարեր, ներկայացումներ: Ուտելիք եւ խմելիք շատ մատչելի գիներով :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Chaville Montparnasse, Aut. իջնել Շավիլ Puits sans Vin : Բոլոր կայարանները առաջնորդող Արիներ եւ Արենոյշներ պիտի սպասեն ժամը 11.30էն սկսեալ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Քաղաքապետարանի սրահը :

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DE PREUXի եւ նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԻ :

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Bellekens (թաւջութակ), Օր. Շ. ՊԷԿԵԱՆ եւ Ա. ԽԱԽԱՄԵԱՆ (երգ), Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը (Օր. Ա. ԳԱՎԷՋԵԱՆ), Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը (ընկեր Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ): Եւրոպական պարերը RICOS CREOLE BANDի նուագախումբ: Հայկական երաժշտութիւն՝ ընկեր ԲԵՆՕ (սրինգ), ՈՒՆԱՆԵԱՆ (քէմէնչէ) եւ Պ. ՍԷՅՐԱՆ (թառ): Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով : Մուտք 200 փր.

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. Մ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Կը խօսի ՏԻԿ. ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Այս շաբաթ (14 Յունիս) գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մինչեւ լոյս :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Պիտի ներկայացուի՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ« թատերախաղը, ղեկավարութեամբ Տիկին Գեղան Փափազեանի: Սիրով կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջաններու հայրենակիցները :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Ս. Թորոսեան, ողբացեալ ՌՈՒԲԷՆ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆի մասին, (գործօն անդամ Փարիզի Գրական Ակումբին եւ Համազգայինի մասնաճիւղին) :

Դաշտահանդէս

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ի նպաստ Դաշնակցութեան Տան Հիմնադրամին
Հովանաւորութեամբ՝ Տան յանձնախումբին

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ, (Clairière du Jeu de Paume): Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Օթօքարները կը մեկնին Փարիզէն եւ արուարձաններէն : Տեղեր ապահովելու համար դիմել «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆուրվիէռի մէջ այս կիրակի, ժամը ճիշդ 10ին, մէկուկէս միլիոն հայ նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար ձայնաւոր պատարագ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբի :

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի Բ. Այվազեանի՝ « ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ» (վեց արար երեք պատկեր)

Ղեկավարութեամբ Խ. Ղարիպեանի :
Գիները ժողովրդական :

Թատերական ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Աղքատախնամի եւ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան : Ի նպաստ Լիոնի մէջ կառուցուելիք եկեղեցի դպրոց ազգօգուտ հիմնարկութեանց :

Ղեկավարութեամբ ԺԻՒՏԷՔՍ ՋՈՒԼՃԵԱՆԻ :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Horlogeի մեծ սրահին մէջ:

Կը բեմադրուի ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

Ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից տրամ 5 արարով :

Տոմսերու գիներ 500, 300 եւ 200 Ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Café Paris Nord, 17 rue de Dunkerque, առաջին յարկ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլէն Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Արշակ Կարապետեանի տունը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Բատէ: Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը Մինաս Չերազ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը 29 Յունիս, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին պարահանդէսը Յուլիս 6ին, Տէսինի մէջ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Յունիս 14ի շաբաթ օրը, ժամը ճիշդ 6ին: Ազգային Տան (32 rue de Trévise) թատերասրահին մէջ, Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ իր հերթական դասախօսութիւնը: Պիտի կարդայ եւ մեկնաբանէ հատընտիր հատուածներ մեր ոսկեդարեան մեծ գրագէտներէն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Արմենուհի Ղազարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ղ. Ղազարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Լիոնի մատրան մէջ, 69 rue Louis Blanc, իր զաւկին եւ քրոջը մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ, ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՊԱՂԵԱՆի (ծնեալ Ղազարեան) եւ նաեւ եղբօրը Տէր Երեմիա Ա. քհնյ. Մէրճանեանի եւ քրոջը Իսկուհի Շահվէրտեանի համար: Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ հասարակութիւնը տարեկան Ս. Պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժ.ը 10.30ին Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգային բարերար ողբացեալ՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի, իր մահուան 30րդ տարելիցին առթիւ :

Արարողութեանց կը նախագահէ գեր. Սերովբէ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ, 22 Յունիսին, Կիրակի օր ժամը 16ին: Կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողները եւ վարժարանին համակիրները: Մուտքը ազատ է :

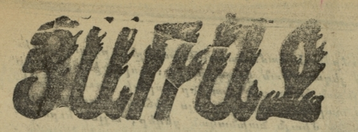
ԿԻՐԱԿԻ, 15 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 15էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

GARDEN - PARTY

Pavillon Puéblaի մեծ սրահին եւ պարտէզին մէջ : (Parc des Buttes Chaumont), մուտք 49 Ave. Simon Bolivarի դիմաց : Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական Երգչախումբին կողմէ: Եղանակի առաջին բացօթեայ պարահանդէսը : Գեղարուեստական հաճելի մթնոլորտի մէջ: Պար, անակնկալներ, խնամուած պիւֆէ: Մուտք 150 Ֆրանք :

Métro: Bolivar, Հանրակառք թիւ 26 :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 13 JUIN 1952 Ուրբաթ 13 ՅՈՒՆԻՍ
28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année № 6787-Նոր շրջան թիւ 2198
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՕՍԻԼ ԵՒ ԳՈՐԾԵԼ ԲԱՑԱՅԱՅՏ

Ոչ հայրենիքը, ոչ ալ տարագիր բազմութիւնները բան մը կը շահին, եթէ Հայկական Արտասահմանը չարունակէ կեղծել: Եթէ նախընտրէ նկուն եւ տժգոյն դիրք մը բռնել եւ համակերպիլ ամէն անարդարութեան, այլանդակութեան կամ բարբարոսութեան :

Եւ այս՝ այնպիսի ատեն մը երբ ամէնէն յետամնաց ժողովուրդներն իսկ համարձակօրէն կը քննադատեն օրուան իշխանութիւնը :

Անընդունակ պիտի ըլլար որ ամէնքս ալ միեւնոյն տեսակէտներն ունենայինք, հայրենիքի ներկայ կարգուսարքի կամ ուրիշ հիմնական խնդիրներու մասին :

Սովետագար սոփեստներ կրնան ժամանակակից ամէնէն ահարկու բռնապետութիւնը տարափողել օրն ի բուն :

Բայց, իրաւունք չունին սեւը ճերմակ ներկելու, մոլորեցնելով հանրային կարծիքը :

Իրողութիւններ, ձեռնարկներ, ծրագիրներ կան որոնց հանդէպ լռութիւնը մեղսակցութիւն կը նշանակէ :

Տարիներէ ի վեր կը յայտարարենք բարձրաձայն եւ պիտի յիշեցնենք անդադար, — Երեւանը ամէն բան չէ :

Ճիշդ ատոր համար ալ, մեր պարտքն է տեւականօրէն արթուն պահել հանրային կարծիքը :

Թող հնարաւորութիւն տան եւ աւելի լայնօրէն կ'արձանագրենք դրական գործերը: Այս կամ այն ճակատին վրայ կատարուած նուաճումները :

Թող բանան ճամբաները, ուղղակի եւ առաւե- [illegible] ւեկի համար, որպէսզի ամէն մարդ իմանայ բուն անցուդարձը: Առանց կանխակալ կարծիքներու :

Մինչ այդ, — կրկնենք անգամ մը եւս — երեւոյթներ, իրողութիւններ կան որոնց դէմ պայքարը սրբազան պարտականութիւն է ազատ մամուլին համար :

Պայքար՝ ոչ թէ ասէ - կօսէներու վրայ հիմնուելով կամ ձուլածոյ տասնաբանեայի մը հետեւելով, այլ փաստացի պատճառաբանութեամբ : Ուշադրութեամբ վերլուծելով անցուդարձը, որքան թոյլ կուտան պայմանները :

« Ես » ու «դուն»ը գոյութեան իրաւունք չունին, երբ հարցը կը վերաբերի ականերեւ չարիքներու, ապացուցուած բարբարոսութեանց եւ աղճատումներու :

Այսպէս, «մենք»ն է որ պիտի խօսի լեզուական հարցին մէջ, յանուն Հայկական Արտասահմանի :

Պիտի ըսենք ճակատաբաց եւ սրտաբաց, առանց բառերը ծամծմելու . —

Մենք չենք հանդուրժեր որ տնավարի ճիբիտ խաղաք մայրենի լեզուին հետ, տգիտութեամբ, յամառութեամբ կամ բռնութեամբ :

Գիտենք որ ձեր մէջ ալ շատեր կը տառապին, Բայց ի վիճակի չէք ձայն հանելու: Հետեւաբար, մեր պարտքն է աւելի բարձր խօսիլ, ձեր վիշտն ալ մեղմացնելու համար :

Մի՛ խաբուիք այն վարձու թութակներէն, մունետիկներէն եւ կեղծարարներէն, որոնք տասը կտոր կ'ըլլան, ձեր ձախաւեր, կոպիտ եւ անդարմանելի մարզանքներն ալ պաշտպանելու համար:

Անոնց մէջ ոչ թէ խելքը, այլ կիրքն է որ կը խօսի: Ոչ թէ հայրենիքին սէրը (սէ՛ր), այլ կեղծիքը :

Մի՛ փորձէք ստորագնահատել, վարկաբեկել, պարզ դաւաճանի մը վերածել արեւմտահայերէնը, արտասահմանի մէջ ալ տարածելու համար ձեզի պարտադրուած խառնիճաղանճը:

Ո՛վ որ կը ծափահարէ այս չահատակութիւնները եւ ուրիշ աւելի վրդովիչ ձեռնարկներ, ա՛ն է «հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամին»:

Եթէ փշաթելեր հաստատուած են հայրենիքին բոլորտիքը, հզօր եւ համայնակուլ ուժի մը կողմէ, այդ չի նշանակեր թէ քննելու, դատելու, խօսելու իրաւունքէն ալ զրկուած ենք :

Ի՞նչ կ'արժեն հայրենասիրական հաւատքները, առանց հաստատուն դաւանանքի :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԱՅՆ 110 ՕՐԻՆԱԿ

Ուրեմն իմացաք թէ «Որոգայթ փառաց» անուն գիրք մը հրատարակուած է 1773ին, Մատրասի մէջ (Հնդկաստան):

Հեղինակը, Ջուղայեցի Յակոբ Շահամիրեան, յանդուգն գաղափարներ կը յայտնէ այս գրքին մէջ, Հայաստանի ազատագրութեան հետ, անոր պետական կարգուսարքն ալ ծրագրելով, — ժողովրդապետութիւն :

Այս հարցերու մասին շատ բաներ լսած էք վերջին 30 տարիներու ընթացքին, գիրքերէ, թերթերէ եւ բեմերէ :

Կ'ուզէի ձեր ուշադրութեան յանձնել այլապէս շահեկան պարագայ մը :

Քանի՞ օրինակ տպուած կ'ըլլայ այս թանկագին գիրքէն: Եւ ի՞նչ պայմաններով :

Ընդամէնը հարիւր տասը օրինակ: Տասը հատ վար կը դնեն տպագրական ծախքերուն համար, մնացեալ հարիւրը ծախու կը հանեն, արգիլելով յատկացնելով «տնանկաց եւ աղքատաց » :

Լաւ է որ բնագիրը կարդաք, միեւնոյն ատեն գաղափար մը կազմելով այդ օրերու լեզուի մասին.

— « Ի սմանէ տպեցաւ ծախիւք մերօք մին հարիւր եւ տասն հատ. տասն ի սմանէ մնալոց վարձ ծախուց մերոյց, մնացեալ մին հարիւր հատըն եթէ իշխանք, եթէ հասարակ անձինք՝ ով ոք որ գտցի, ուրախ վայելում լինի վասն իւր, այլ գինն նորա իւրաքանչիւր մի գրքի տասն ոսկի, որում համապատասխանի քառասուն ռուփի, հատուցանի տնանկաց եւ աղքատաց, վասն սիրոյ փրկութեան ազգին Հայոց ի [illegible]

Ինչպէս կը տեսնէք, այն ատեն ալ մարդիկ հարկադրուած էին «աղաչանօք խնդրել», գիրք մը ծախելու համար :

Կը թուի թէ ծախու հանուած հարիւր օրինակն ալ չեն կրցեր սպառել, քանի որ գրքէն հազուագիւտ օրինակներ կը գտնուին մինչեւ այսօր, զանազան գրադարաններու մէջ կամ անհատներու քով : (Թերեւս ձեռքէ ձեռք անցած):

Ամէն պարագայի մէջ, շատ ալ պարծենալիք բան չունինք իբրեւ «գրասէր կամ ընթերցասէր հասարակութիւն » :

Հարիւր ութսուն տարի առաջուան հարիւր տասը օրինակին դիմաց, այսօր ալ արժէքաւոր գիրքեր կը տպուին ընդհանրապէս 5 — 600 կամ հազար օրինակ :

Անշուշտ երկու հազարնոցներ ալ կան, բայց քանի՞ տարիէն կը սպառին: Եւ ի՛նչ վսեմ «աղաչանօք »...

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՒԱՆԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ նոր գիրք մը լոյս տեսած է Մոսկուայի մէջ, — «Թուրքիա երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին »:

« Սովետական Հայաստան» օրաթերթը իր մէկ գրախօսականին մէջ կը գրէ թէ Թուրքիան այդ պատերազմի ընթացքին «թշնամական վերաբերում ցոյց տուաւ Խ. Միութեան հանդէպ, ծափահարելով եւ քաջալերելով գերմանական ֆաշականութեան աւազակային պատերազմը : Ներկայիս Թուրքիոյ յետադիմական վարիչները դարձած են ամերիկացի դրամատէրերու վարձկան գործակալները եւ կը դաւեն Ս. Միութեան ու ժողովրդական ռամկապետութեան երկիրներուն դէմ »:

ԹՐՔԱԿԱՆ թերթերը կը գրեն թէ Հալք կուսակցութեան բռնագրաւած հարստութիւնները ետ առնելու համար օրինագիծ մը պատրաստուած է, որու համաձայն 21 միլիոնի կը հասնի Հալքի հարստութիւնը: Եթէ չվճարէ, պիտի գրաւուին եւ ծախուին իր բոլոր կալուածները: Իսկ Ինէօնիւէն պիտի պահանջուի վերադարձնել չորս տարուան թոշակները, 1946էն սկսեալ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ֆրանսական դեսպաններու ժողովին առթիւ, Անգարա հասաւ Պ. Մորիս Շուման: Այս առթիւ յայտարարեց թէ պիտի քննենք այս շրջանի վերաբերեալ բոլոր հարցերը : « Աշխարհի մէջ ոչ մէկ տեղ համագործակցութիւնը այնքան կարեւոր է որքան Միջին Արեւելքի մէջ»:

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՊԵՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ՞

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայն են վերջին պատեհութիւն մը տալու Խ. Միութեան, որպէսզի միասին քննեն գերմանական խնդիրը, արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան պայմանագրին եւ եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումէն առաջ: Բայց միեւնոյն աղբիւրէն կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգները պիտի ընդդիմանան որեւէ ժողովի, մինչեւ որ Խ. Միութիւնը հաւանի անկողմնակալ քննութիւն մը կատարել, ստուգելու համար թէ կարելի՞ է ազատ ընտրութիւններ կատարել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

Ֆրանսա իր տեսակէտը յայտնեց առջի օր, նախարարական խորհուրդին մէջ, երբ կը քննուէր Մոսկուա ղրկուելիք պատասխանը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը համաձայն է Չորսերու ժողովի մը, սահմանափակ օրակարգով, — քննել անմիջական խնդիրներ՝ Գերմանիոյ միացման մասին: Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ վերջնական որոշումը կ'իյնայ շահակից պետութեանց եւ թէ ներկայ պարագաներուն մէջ կարելի չէ մանրամասնութիւններ հաղորդել :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Անգլիոյ մէջ ալ նոյն տեսակէտն ունին, սա տարբերութեամբ որ՝ Ֆրանսայի կարծիքով խօսակցութիւնները պէտք է տեղի ունենան արտաքին նախարարներուն, եւ ոչ թէ Գերմանիոյ մէջ եղած ներկայացուցիչներու միջոցաւ: Միւս կողմէ, Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ ստորագրուած դաշնագիրներուն վաւերացումը կրնայ դժուարութեանց մատնուիլ, եթէ նոր փորձ մը չկատարուի Խ. Միութեան հետ համաձայնելու համար՝ Գերմանիոյ վերամիացման մասին :

Այս առթիւ, Մ. Նահանգներուն մէջ դիտել կուտան թէ վաւերացումը կրնայ ուշանալ, մանաւանդ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, եթէ Չորսերը ժողով գումարեն :

Փարիզի ամերիկեան դեսպանին հրահանգուեցաւ անմիջապէս տեղեկագիր մը ղրկել, Ֆրանսայի դահլիճին որոշման մասին : Նախագահ Թրումըն եւ Պ. Էչիսըն միշտ այն տեսակէտն ունին թէ պէտք է փութացնել Պոնի եւ Փարիզի մէջ [illegible] Երէկ վարիչը, Տոքթ. Շումախըր, առջի օր ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրը ուրիշ բանի պիտի չծառայեն եթէ ոչ յաւերժացնել Գերմանիոյ բաժանումը: «Ցետոյ այդ պայմանագիրները պիտի չզօրացնեն արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմական ուժը, վասն զի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հանուած իւրաքանչիւր զօրաբաժնի դէմ համայնավարները ուրիշ մը պիտի կազմեն արեւելեան Գերմանիոյ մէջ »:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անգամ մը եւս յայտարարեց թէ գաղտնի համաձայնութիւններ կնքուած չեն Անգլիոյ, Ֆրանսայի կամ ուրիշ դաշնակից պետութեանց հետ :

«ՄԻ ԿԱՍԿԱԾԻՔ ՆՈՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ»

Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, Հալշթայն, պարզելով երկրին քաղաքականութիւնը, թելադրեց անմիջապէս կարգադրել կարգ մը խնդիրներ, գործնական ձեւ տալու համար ածուխի եւ պողպատի արտադրութեանց միացման ծրագրին, եւ փութացնել եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը :

Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ միւս երկիրներու ժողովուրդներուն, որպէսզի «վերջ տան Նոր Գերմանիոյ հանդէպ տիրող կասկածներուն եւ այն ենթադրութեանց թէ մենք դէպի նացիականութիւն կամ համայնավարութիւն կը վերադառնանք: Բացարձակապէս անտեղի են այդ կարծիքները: Աւելի քիչ համայնավարութիւն կայ Գերմանիոյ քան Ֆրանսայի կամ Իտալիոյ մէջ: Նացիականութիւնը սահմանափակուած է պարզ խմբակցութեան մը մէջ եւ որեւէ յառաջդիմութիւն չի ցուցներ: Մենք Եւրոպայի ժողովուրդներս պէտք է վերջ տանք ներքին վէճերուն եւ փոխադարձ կասկածներուն: Այժմ դաշնակիցներ ենք: Մի կասկածիք թէ Գերմանիա կամ իր նոր զօրաբաժինները Ռուսիոյ կողմը պիտի անցնին: Մենք բոլորովին կապուած ենք Արեւմուտքի հետ բարոյապէս, մշակոյթով եւ ուրիշ ամէն տեսակէտով: Կ'ըսեն թէ մենք թշնամական զգացումներ կը տածենք Ֆրանսայի հանդէպ: Ճիշդ հակառակն է »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՌՈՄԻ ոստիկանութիւնը ազդարարեց համայնավարներուն թէ Զօր. Րիճուէյի դէմ որեւէ ցոյց պիտի արգիլուի խստօրէն: Զօրավարը Իտալիա պիտի երթայ յառաջիկայ շաբթու :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏՈՒՆ՝ ՄԸ ԵՒՍ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 8 Յունիս.— Վերջապէս իրականացաւ տարիներու երազը, շնորհիւ ափ մը հաւատաւոր Հայերու զոհաբերութեան։ Էշրէֆիէն ալ, իր եկեղեցիէն եւ դպրոցէն զատ, ունեցաւ Ժողովրդային Տունը,— Ազատամարտ։

Դեռ քանի մը տարի առաջ, յանդգնութիւն կը համարուէր այսպիսի ծրագրի առաջարկն իսկ։ Թաղեցիները գրեթէ, օրը օրին ապրող չարքաշ մարդիկ են։ Ունեւորները՝ ժլատ եւ անտարբեր։ Դեռ ուրիշներ ալ՝ հայութեան վրայէն խաչ քաշած...

Հաւատաւոր երիտասարդութիւնը սակայն, յուսահատիլ չգիտցաւ։ Կազմակերպուեցան, լծուեցան, յարատեւօրէն գործեցին, մինչեւ որ հայութեան սիրտը գրաւեցին իրենց գաղափարներով եւ սկզբունքներով։ Էշրէֆիէն այսօր, համեմատաբար իր փոքրաթիւ համրանքով, լաւ կազմակերպուած թաղ մըն է, ուր կը գործեն Օգն. Խաչը, Արծուիկներու խումբը, Պատանեկան միութիւնը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը։ Շուտով մարմին կ'առնէ նաեւ «Համազգային»ի մասնաճիւղ մը։

Նոր շէնքին շնորհիւ, այս բոլոր միութիւնները մեծ հնարաւորութիւններ պիտի ունենան ընդլայնելու իրենց գործունէութիւնը։

Հիմնարկէքի արարողութիւնը կատարուած էր անցեալ Դեկտ. 9ին կնքահայրութեամբ ընկեր Յակոբ Տէր Մելքոնեանի, որուն տրամադրած հիմնադրամով ձեւ ու մարմին առած էր ակումբ շինելու գաղափարը։ Հինգ ամսուան անդուլ աշխատանքով եւ յարատեւ ճիգերով ուրեմն ահա կանգնած են «Միհրան Տ. Մելքոնեան» դարմանատունը, ընթերցասրահն ու ժողովասրահը։ Ասոնց յարակից, գրեթէ անակնկալ մը եղաւ արդիական թատերասրահը, որուն կառուցումը ապագայ ծրագրին հետ կապուած էր։ Մեր յոգնիլ չգիտցող յանդուգն տղաքը այդ գործին ալ ձեռք զարկին եւ պատուաբեր կերպով աւարտեցին թատերասրահի կառուցումը։

«Ազատամարտ» շէնքին բացումը տեղի ունեցաւ Յունիս 1ի կիրակին, կէսօրէ առաջ։ Ամբողջ Թաղը տօնական կերպարանք մը առած էր այդ [illegible] պարտ։

Առաջին ակնարկով իսկ, թատերասրահը գեղեցիկ տպաւորութիւն մը կ'ընէ այցելուին վրայ։ Լայնարձակ տարածութեան խորը, բեմը օժտուած է բոլոր յարմարութիւններով։ Պատին վրայ զետեղուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան երեք անմահ հիմնադիրներու նկարները՝ շրջանակուած եռագոյն դրօշակով եւ զինանշանով։ Բարձրադիր ձեղունն ու երկու շքեղ սիւները ճարտարապետութեան ինքնատիպ յղացում մըն են։ Կարծես կապոյտ երկինքէն առկախ ձեղուն մը ըլլար, ուրկէ ցոլացուի շքեղ լուսարձակումները—կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն տպաւորիչ փայլ մը կ'աւելցնեն ընդհանուր տեսարանին վրայ։

Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահին մէկ կենդանագիրը, մայրիի դրօշակին հետ, ձեղունէն կախուած է իբրեւ Հայ ժողովուրդի անկեղծ հաւատարմութեան երաշխիքը հանդէպ իր երկրորդ հայրենիքին ու անոր իմաստուն պետին։

Ճակատի երեք ընդարձակ եւ լուսաւոր սենեակները պիտի ծառայեն իբրեւ Օգն. Խաչի Դարմանատուն, ժողովասրահ եւ դրադարան։ Ասոնց վերեւ պիտի ըլլայ դալար տանիք մը, մինչեւ որ ապագային կարելի ըլլայ յաւելեալ յարկ շինել, իբրեւ եկամուտի աղբիւր։

Ակումբի մուտքն ու կողմնակի նրբանցքը կրնան վերածուիլ գեղեցիկ ծաղկանոցի մը։

Բացումը տեղի ունեցաւ առտուն, նախագահութեամբ ընկեր Դրոյի։ Ներկայ էին Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի անդամները, պետական երեսփոխաններ, Մ. Տէր Գալուստեան, եւ Տօքթ. Մ. Հայրապետեան եւ ղեկավար դէմքեր։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիներն ու արծուիկները պատշաճ պատիւներ ընծայեցին հիւրերուն։ Ժամը 11ին հասաւ ընկեր Յակոբ Տէր Մելքոնեան, որ ներկաներու կողմէ ընդունուեցաւ խանդավառ ծափերով։ Ընկեր Դրօ եւ ընկեր Յ. Տ. Մելքոնեան, հրաւիրուեցան աւանդական ժապաւէնները կտրելու՝ հասարակութեան բուռն ու երկարատեւ ծափերուն մէջ։

Տեղեկագիրը, զոր յանուն Շին. յանձնախումբի կարդաց ընկեր Ս. Անթոյեան, ուշադրութեան արժանի վաւերաթուղթ մըն է։ Զոհաբերող ընկերներու անուններու մասնաւոր յիշատակումը խանդավառութեան ալիք մը բարձրացուց սրահին մէջ։ Յակոբ Տէր Մելքոնեան քաջալեր հանդիսացած էր ակումբի շինութեան, Յակոբ Փէհլիվանեան եւ ճարտարապետ Գէորգ Էմմիեան, ամբողջ վեց ամիս իրենց ժամանակն ու անձը տրամադրած են շինութեան բոլոր փուլերուն՝ առանց դոյզն վարձատրութեան։

Այնուհետեւ խօսք առաւ ընկեր Ղազար Ջարըդ, որ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերին մարմնի կարդաց ուղերձ մը, որ մասնաւորապէս կը շեշտէր.

— «Մօտաւոր անցեալին, երբ լիբ. վերին մարմինը Էշրէֆիէի մարմնի հետ բացարձակ անհրաժեշտութիւնը կը տեսնէր սեփական ակումբի մը, ընթացք տալու հետզհետէ ուռճացող մեր կազմին, անոր շուրջ հաւաքուած նոր սերունդին եւ քոյր մարմիններուն վերելքին, ուրուագիծ մը միայն ունէր աչքի առջեւ որուն իրականացումը կը պահանջէր նիւթական մեծ գումարներ եւ բարոյական ծանր աշխատանքներ։ Հակառակ այս բոլորին երբ երկու մարմիններ վճռեցին շինել զայն, նկատի ունէին միմիայն մեր պատմութիւնը եւ անոր ներշնչած բարոյական կորովը, հիմնուած մեր շարքերու զոհողութեան վրայ։

«Եւ եղան այդ նուիրումները եւ զոհողութիւնները։ Ընկեր Յ. Տէր Մելքոնեան հիմքը դրաւ այդ զոհողութեան, ստանձնելով իր մեռած եղբօր անունով դարմանատան ծախքերը, վեց հազար լիբանանեան ոսկի։ Հողին գնումը կատարուեցաւ դիւրութեամբ եւ նպաստաւոր պայմաններով, հողատէր եղբարք Քէօրօղլուեաններու բարեացակամութեամբ։ Քաղաքապետութեան պատկանող հողի շերտը, շնորհիւ վերին մարմնի եւ երեսփոխան ընկերոջ աշխատանքներուն առնուեցաւ ոչ միայն անվճար, այլ նիւթական կարեւոր յատկացումով մը միասին։ Իսկ երբ գործը յանձնուեցաւ տնտեսական մարմնին եւ շինութեան յանձնախումբին, արդէն թափ առաւ Դաշնակցական ոգին եւ բուռն հրաշապատումը։ Ամիսներէ ի վեր հիացմունքի առարկայ են միայն մեր երկու մարմիններու եւ բոլոր ընկերներու զոհաբերումները եւ նուիրումը, որուն փայլուն, աղաղակող փաստն է այս փառաւոր շէնքը։

«Շինութեան աշխատանքի աւարտումէն վերջ, անկասկած, ծանր աշխատանք մըն է նաեւ այս երկու հաստատութեանց կազմակերպումը եւ անոնց բարոյական պատկերի կառուցումը, որոնց նպատակը պիտի ըլլայ հարուստ եւ հայրենասէր սերունդի մը պատրաստութիւնը։

«Տրուած փաստերով, երբ, Հ. Յ. Դ. վերին մարմինը վստահ է որ մեր ընկերներն ու կոմիտէն այդ մասն ալ լաւագոյնս պիտի կատարէ, որուն համար հրապարակով իր գնահատանքը յայտնելով կ'ըսէ.— Ապրիք, ընկերներ, դուք արժանաւոր զաւակները եղաք մեր կուսակցութեան եւ անոր գաղափարաբանութեան»։

Օգն. Խաչի Շրջանային վարչութեան անունով Տիկին Լ. Սասունի ողջունեց «Ազատամարտ»ի շինութեան յանձնախումբը, շնորհաւորելով նաեւ շրջանի Խաչուհիները, որոնք զոհողութիւններ յանձն առած էին այս մեծ իրագործումին մէջ։

Վերջին խօսքը եղաւ բանաստեղծ Մ. Իշխան, որուն ներշնչուած ճառը քանիցս խանդավառ ծափերու արժանացաւ։ «Կենդանի այս իրականութիւնը որուն առջեւ կը գտնուինք բոլորս, այնքան խօսուն է որ աւելորդ պիտի ըլլար տարփողել, Բայց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ակումբները նիւթեղէն կառուցումներ ըլլալէ առաջ, հոգեղէն արժէքներ են եւ հայրենիքէն փրթած բեկորներ՝ ուր շաղախուած են մեծ գաղափարներուն հետ նաեւ հայ ֆետայիին ու զինուորին արիւնը»։

Այնուհետեւ կարգը եկած էր նուէրներու արձանագրութեան։ Շինութեան յանձնախումբը 8000 լ. ոսկիի փոխառութեան մը պատասխանատուութեան տակ մնացած էր՝ շէնքը աւարտելու համար։ Ասիկա պարտք մըն է որ պիտի գոցուի ժողովրդական լումաներով եւ զանազան ձեռնարկներու եկամուտով։

Կէս ժամուան մէջ հանգանակութեան գումարը բարձրացաւ 2800 լ. ոսկիի, ինչ որ գոհացուցիչ է տուեալ պայմաններու տակ։

Իր փակման խօսքին մէջ, ընկեր Դրօն յոյս եւ հաւատք յայտնեց որ «Ազատամարտ»ի յարկին տակ նոր սերունդը կը բախտաւորուի հայ ժողովուրդի վերջնական եւ լիակատար Ազատութիւնը տեսնելու։ Հանդէսը վերջացաւ ներկաներու «Մշակ բանուոր» քայլերգով եւ քահանայ հօր պահպանիչով։

Ա. Բ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Մարմնական ձեւացումներ

Մարդիկ, դարերով ի գործ դրած են զանազան հնարքներ ձեւացնելու, կերպարանափոխելու համար, իրենց մարմնին անդամներուն զանազան մասերը, մղուած՝ կրօնական խորհրդապաշտ, ծիսական թէ մոդական պահանջներէ, ցեղային արտաքին առանձնայատկութիւններ ունենալու ցանկութենէն, թէ սեռային գեղագիտական զգացումներէ։ Այդ անհեթեթ գաղափարները զիրենք պարտադրած են կրել մարմնական անտանելի տանջանքներ։ Մինչեւ այսօր ալ կան ցեղեր, որոնք կը շարունակեն ստոյիկեան համբերութեամբ իրենց մարմինը ենթարկել ձեւատումներու տառապանքներուն։

Քանի մը գիծեր՝ մարդկային այդ տարօրինակութիւններէն։

Սկսինք կտածումէն (հաճի)։ Ամէն ոք գիտէ թէ ինչ է կտածումը։ Հայերուս մէջ ալ տարածուած այդ սովորութիւնը։ Բոլոր անոնք որ այցելած են քրիստոնէութեան սրբազան վայրերը ու տեսած են Քրիստոսի Գերեզմանը եւն. մահտեսի (մուգտուսի) կտածել տուած են իրենց թեւերուն վրայ ի նշան իրենց առանձնաշնորհեալ հանգամանքին, ինչ որ ակնածանք կը ներշնչէ հաւատացեալներուն։

Կտածում՝ կը նշանակէ մորթին տակ հաստատել գունաւոր նիւթեր։ Այդ գործողութիւնը կը կատարուի նախ մորթին վրայ գծելով այն նշանները կամ նկարները զորս ենթական կը փափաքի կրել իր մարմնին վրայ, մինչեւ իր կեանքին վերջը։ Յետոյ խուրձ մը ասեղներու միջոցաւ մորթը կը ծակոտեն, հետեւելով գծագրութեան բոլոր գիծերուն, վիրաւորելով ու արիւնելով մորթը։ Ապա, գոյացած վէրքին վրայ կը դնեն ածուխի փոշի, մուր կամ յատուկ գունաւոր մելաններ՝ իւղերով շաղուած։ Վէրքին սպիացումէն վերջ ատոնց հետքը անջնջելի կը մնայ։

Եթէ այս գործողութիւնը մեծ զոհողութիւն չի պահանջեր բարեպաշտներէն, նոյնը չէ պարագան Նոր Զելանտայի Մաօրիներուն, փոլինէզեան կամ ափրիկեան ուրիշ Խափշիկներու մօտ։ Այդ սեւամորթ ցեղերը իրենց մերկ մարմինները գրեթէ ամբողջութեամբ կը ծածկեն կտածման գեղազարդական նմոյշներով։ Ասոնք կը կատարուին ոչ [illegible] նպատակով, այլեւ կը կրեն ծիսական հանգամանք, որոշելով արբունքի շրջանը։ Այդ ցեղերուն մօտ կը կատարուին նաեւ ցցուն կտածումներ՝ իրենց յատուկ եղանակներով, որոնք ուռոյցներ են յաճախ։

Անցնինք գանկային այլանդակութեանց։

Գիտենք որ մարդոց մօտ ուղեղային բջիջներու զարգացումը կը կատարուի աստիճանաբար, տարուէ տարի, որուն կը հետեւի գանկին ընդլայնումը նոյն համեմատութեամբ ընդգրկելով ուղեղի յեղաշրջման կաղապարը։ Նորածինին գանկը այնքան կակուղ կ'ըլլայ որ կարելի է ուզուած ձեւը տալ անոր։ Գանկին այս վիճակը օգտագործած են ոչ միայն նախնական ցեղեր, այլեւ եւրոպական ժողովուրդներ։ Գանկերու յատուկ ձեւափոխումներ երեւան հանուած են Ֆրանսայի, Պելճիքայի, Իտալիոյ, Փոքր Ասիոյ մէջ, Կասպից ծովէն մինչեւ Հնդկաչին, Եգիպտոս, ափրիկեան երկիրներ Էնտոնէզիա, Նոր Կուինէա, նաեւ կեդրոնական ու հարաւային Ամերիկաներուն մէջ։ Ստրապոն կը պատմէ թէ Կասպից ծովուն շուրջ ապրող ցեղեր իրենց երեխաներուն գանկերը կը տափակցնէին ճնշումով։ Իսկ Հիպոկրատ կը յիշատակէ Ազոֆ ծովուն շուրջ բնակող երկարագլուխ ժողովուրդներ։

Այստեղ զանց կ'առնեմ յիշել այն միջոցները զորս կ'օգտագործէին այլազան ժողովուրդներ, գանկին տալու համար իրենց ընդունած յատկանշական ձեւերը։ Եգիպտական հնագարեան արձաններ կամ մեհենագրոշմ քանդակներ ցոյց կու տան գանկային ձեւափոխութեանց բարձրագլուխ նմոյշներ։

Կան նաեւ շրթներու եւ ականջներու ձեւափոխութեան հետեւողներ։ Օրինակ՝ Զատ լճին մերձակայ սեւամորթներու իգական սեռը կ'այլանդակէ իր շրթները ափսէներու միջոցաւ։ Դիտուած է որ վերի շրթներուն մինչեւ 7 սանթիմեթր, իսկ ստորին շրթներուն մինչեւ 24 սանթիմեթր տրամագծով ափսէներ կը զետեղէին անոնք։ Անշուշտ աստիճանական ընդլայնումներով։ Նոյն ձեւի տանջանքներ կը կրեն Մելանէզիոյ, Աւստրալիոյ, Հարաւային Ամերիկայի կարգ մը բնիկները, իրենց շրթները ծակելով ու զանազան առարկաներ զետեղելով այդ բացուածքներուն մէջ։ Նոյն ցեղերուն մօտ նշմարուած են նաեւ ականջները տաշելու գործողութիւններ, թեւերուն ու ոտքերուն օղակներ անցընելու արտառոց սովորութիւններ։ Չինացի ու Ճափոնացի կիներ վայելչութեան համար արգելք կը հանդիսանային իրենց ոտքերուն բնական աճման, փոքր տարիքէն զանոնք փաթթելով մետաքսէ գօտիներով ու նեղ կօշիկներ հագնելով։ Այս տմարդի սովորութիւնը այժմ անհետացած է։ Կը պատմուի թէ ատոր ծագումը կ'երկարի մինչեւ Քրիստոսէ 11 դար առաջ։

Այս բոլորէն զատ կան նաեւ մասներ կտրելու սովորութիւններ ի նշան սուգի կամ նշանախօսութեան։

Կարելի է յիշել նոյնպէս թլփատումները՝ կր[illegible] ինչպէս նաեւ կուսութեան պահպանման համար գործադրուած տգեղ միջոցները։

Անշուշտ երկար պիտի ըլլար կանգ առնել իւրաքանչիւր պարագայի վրայ։ Այսքանն ալ կը պարզէ մարդկային խելապատակէն բխած անճոռնի բարքերու ցուցահանդէսը։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

Օ. Տուրեանի վերջին գործերուն առթիւ

Օհան Տուրեանի սէնֆօնիք նուագահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 25ին, այս անգամ մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր առաւելապէս իր երգահանի՝ քան թէ խմբավարի հանգամանքին վրայ։

Տուրեան վերջերս ունեցած է բեղնաւոր գործունէութիւն մը։ Հեղինակած էր չորս նոր գործեր, որոնց առաջին ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ իր նուագահանդէսին առթիւ։

Տոհմային երաժշտութիւն մը մշակելու քամար չի բաւեր օգտագործել միայն ժողովրդական «մօթիֆ»ներ, այսինքն հում նիւթը, այնպէս ինչպէս քաղուած են անոնք, կամ օգտագործել անոնցմէ բխած «սէնֆօնիք» զարգացումներու կարելիութիւնները եւայլն։ Այլ այդ բոլորէն դատ կան գլխաւորաբար անոր բուն ոգին, այսինքն ցեղային զգայնութենէ բխած մտերիմ, նախնական եւ սակայն թանկագին մասնայատկութիւններ, ոճ, կշռոյթ, մեղեդի եւն.։ Գաղտնիքներ զորս պէտք է իւրացնել, զգալ, մտածել եւ արտայայտել համաշխարհային լեզուով մը։

Արդ, ունկնդրելով Տուրեանի վերջին գործերը, այն համոզումը ունեցանք թէ արուեստագէտը լիովին ըմբռնած է այդ ճշմարտութիւնը։

Դժբախտաբար պարզ տեղեկատուութեան մը մէջ կարելի չէ ընդարձակօրէն ծանրանալ իր այդ գործերուն վրայ։ Մնաց որ անոնք այլազան են իրենց պարունակութեամբ եւ կարելի չէ աւելի վճռական կարծիք յայտնել անոնց մասին։ Այսուհանդերձ անոնք ունէին ցայտուն կէտեր։

Նախ՝ հայկ. ոգին արտայայտելու իր ջերմ նըւիրումը եւ այդ ուղղութեամբ իր կատարած լայն պրպտումները։

Տուրեան իր կիրարկած միջոցներուն մէջ հետզհետէ կը թօթափէ կարդ մը ազդեցութիւններ եւ իր ուռճացած անհատականութիւնը կը ներկայանայ անոնց մէջ աւելի շեշտուած ուրուագծի մը մէջ։ Կ'օգտագործէ գաշնաւորման երանգապնակ մը Rembrandtեան լոյսի - շուքի, ինչպէս նաեւ անոնց կողքին կշռոյթի հակադրութիւններ, որոնք կարելիութիւններու ընդարձակ դաշտ մըն են իրեն համար։

Օրինակ, իր թիւ 1 «Փասթօրալ»ին մէջ գլխաւորաբար գոյներու պրպտումը շատ յանդուգն, թոյլ կուտան իրեն արտայայտել իր խոկումները, առաւելապէս խորութիւն ունեցողքան մանկերեւային ծաւալի մը մէջէն։ Այդպէս իր զգայնութիւնը խորապէս ներքին է եւ մինչ իր մեղեդիական գիծը տոգորուած կը մնայ ժողովուրդին շունչով։

Այդ տեսակէտէն հաւանաբար ոմանց Տուրեանի վերջին գործերը մասամբ անմարսելի թուին։ Սակայն պէտք չէ մոռնալ թէ ամէնէն բովանդակալից գործերը անոնք չեն միշտ որոնք դիւրութեամբ կը պարզեն իրենց գաղտնիքը։ Կը խորհինք նաեւ թէ երգահանի մը համար շատ դիւրին պիտի ըլլար հետեւիլ ժողովուրդին ճաշակին եւ տալ գործեր որոնք չունին իր զգայնութիւնը։ Սակայն այդպէս ընելու համար հեղինակը պէտք է կամ բոլորովին զուրկ ըլլայ ստեղծագործական անհատականութենէ եւ կամ պակսի իրեն պատուախնդիր անկեղծութիւնը, կամովին անձնատուր ըլլալու համար հոսանքին։

Այդպէս Տուրեան չի հետապնդեր միայն հրապուրիչ, յանկուցիչ միջոցներ, այլ հրապուրելու իր միջոցները կը բխին իրմէ իսկ, որով պէտք է մօտենալ իրեն առանց նախապաշարումի։

Տուրեան սակայն բաւական անգութ է նաեւ իր մեկնարկուներուն հանդէպ։

Օրինակ իր «Ֆանթէզի քօնսէրթանթ»ը ջութակի եւ նուագախումբի համար, ինչպէս նաեւ «սէնֆօնի քօնսէրթանթ»ը դաշնակի եւ նուագախումբի համար, «թէքնիք» դժուարութիւններով զգալապէս ծանրաբեռնուած գործեր են։ Առաջինը նուագուեցաւ տաղանդաւոր ջութակահար Ս. Թէնէնպօմի, եւ երկրորդը մեծատաղանդ դաշնակահարուհի Աննի Տ'Արքօի կողմէ։ Այս վերջինը մանաւանդ նախանձելի կատարելութեամբ մը։ Իսկ վերջաւորութեան տուաւ ան իր թիւ 2 «փասթօրալ»ը, գրուած նուագախումբի եւ երգչախումբի համար, հիմնուած Կոմիտաս Վարդապետի կողմէ հաւաքուած եւ երգչախումբի համար դաշնաւորուած «Կալի երգ»ին վրայ։ Գործեր որոնք մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին։

Վերջացնելու համար այս հակիրճ ակնարկը իր այս գործերուն մասին, պիտի ըսենք դարձեալ թէ անոնք տոհմային ոգի մը կ'արտաբերեն։ Տուրեան վստահ ու հաստատ քայլերով կը հետապնդէ իր նըպատակը եւ եթէ արդիւնքը միշտ կատարեալ չէ, իր պրպտումները խիստ յառաջացեալ մակարդակի մը վրայ տեղի կ'ունենան, մանաւանդ որ իր կիրարկած միջոցները իրենն են եւ իր նուիրումըանկեղծ ինչ որ մեզ ալ աստիճան մը կը մօտեցնէ մեր իղձերուն իրականացման։

Գ. ՔԻՐԻՍԹԻՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ (Հնդկաստան) Դաւթեան Օրիորդաց դպրոցը 1951ին տուած է եօթը շրջանաւարտ։ 1952ին տղոց եւ օրիորդներու դպրոցներուն եւ մանկապարտէզներուն մէջ կան 200 աշակերտ-աշակերտուհի։ Դպրոցներու կառավարիչները մըտադիր են անգլիագէտ հայ տեսուչ հրաւիրել ճեմարանի համար՝ համաձայն դպրոցներու նախնական ծրագրին։

Հայ Կանանց Բարեգործական Միութեան նախաձեռնութեամբ Փետր. 23ին տեղի ունեցած է տարազահանդէս։ «ՆորԱզդարար» կը գրէ թէ այս տարի հայկական տարազներու եւ պատմական դէմքերու ցուցադրումը նոր սերունդի մէջ ստեղծած է խոր հետաքրքրութիւն։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Ֆրանսական նոր դեսպանը ներկայ եղած է Պէյրութի Աւետման Ս. Կուսոյ կաթողիկէ եկեղեցւոյ աւանդական պատարագին։ Յետոյ իրեն ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է պատրիարքարանին մէջ։ Կարտինալ Աղաճանեան բարի գալուստ մաղթելով, յիշած է այն պատմական կապերը — որոնք կը միացնեն Ֆրանսացին Հայուն։ Դեսպանը պատասխանելով՝ յայտնած է թէ Ֆրանսա միշտ մասնաւոր հոգածութիւն կը տածէ Արեւելքի եւ Լիբանանի քրիստոնեաներուն, մասնաւորապէս հայ ժողովուրդին հանդէպ եւ թէ ինքն ալ պիտի պահէ իր նախորդին բարեկամական յարաբերութիւնը։

ՕՐ. ՍԻՐԱՐՓԻ Տէր Ներսէսեան որ այժմ Պոլիս կը գտնուի, տեսակցութեան մը առթիւ յայտնած է թէ Ամերիկա կը բնակի եւ ամէն տարի ամառը երեք ամիս Ֆրանսա կ'անցընէ, օգտուելու համար Եւրոպայի ճոխ մատենադարաններէն։ Անգլիոյ մէջ հնագէտ Չէսթըր Պիթի սեփական եւ ԺԲ. եւ ԺԷ. դարերու վերաբերեալ վաթսունի մօտ հայկական ձեռագիրներու ուսումնասիրութեամբ ըզբաղած է։ Այս աշխատութիւնը վերջացած է եւ շուտով լոյս պիտի տեսնէ։ Թէ Ամերիկա եւ թէ Եւրոպա հնագէտներու մօտ պահուած կան հայկական գրչագրեր որոնց մէկ մասին ուսումնասիրութեամբ զբաղած է Արտաւազդ արք.։ Պոլսոյ մէջ պիտի ուսումնասիրէ եկեղեցիներուն մէջ պահպանուած գրչագրերը, որոնք ցրուած են եւ փափաքելի էր որ Ազգ. Թանգարանի մը մէջ ամփոփուած ու դասաւորուած ըլլային, նման Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի։ Լսեց որ այս ուղղութեամբ ձեռնարկներ կը կատարուին։ «Գլխաւոր նպատակս է մօտէն ուսումնասիրել պետական թանգարաններու բովանդակած հնութիւնները մասնագիտական հայեացքով եւ գաղափար կազմել անոնց տարողութեան եւ պատմական, հնագիտական եւ գեղարուեստական արժէքին մասին։ Արդէն սկսած եմ աշխատանքի, ամէն դիւրութիւն գտնելով թանգարաններու վարչութեան կողմէ»։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը գրեն մեզի.— Նորընտիր Համայնական Խորհուրդը իր դիւանը ընտրեց հետեւեալ ձեւով. — Պ. Պ. Սարգիս Ն. Քիւրքճեան ատենապետ, Եդուարդ Պէնլեան փոխ-ատենապետ, Արթին Մութաֆեան գանձապահ, Արշակ Սաֆրաստեան քարտուղար, Ժաք Իզմիրլեան օգնական։ Իսկ խորհրդականներն են.— Տիկին Շուշանիկ Պէնլեան, Պ. Պ. Լեւոն Աղաճեան, Արտաշէս Խաչատուրեան, Գրիգոր Կիւլպէնկեան, տոքթ. Գրիգոր Կորկոտեան եւ տոքթ. Տէրունեան։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Այնթապի դատական իշխանութիւնը քննութիւն կը կատարէ համայնավարական մեծ ցանցի մը մասին, որ ատենէ մը ի վեր գաղտնաբար կը գործէր։ Գիշերները խանութներու ցուցափեղկերուն վրայ համայնավարական խօսքեր կը գրուէին եւ ծանուցումներ կ'երեւէին։

Ոստիկանութիւնը անակնկալ կերպով խուզարկեց Ահմէտ Էկիւն անուն մէկու մը բնակարանը եւ հոն երեւան հանեց Նազըմ Հիքմէթի բանտին մէջ քաշուած մէկ լուսանկարը եւ համայնավարական պարբերականներ։ Ահմէտ Էկիւնի գրպաններուն մէջ գտնուած են այն ծանուցումները, որոնք խանութներու ցուցափեղկերուն վրայ կ'երեւէին եւ աղքատները կը գրգռէին հարուստներուն դէմ։

Ահմէտ ձերբակալուեցաւ իսկոյն եւ խոստովանեցաւ թէ երեք ընկերներ ունի, Նուրի Մէրմէր, Ֆիքրէթ Գաֆատար եւ Իպրահիմ։ Անոնք ալ ձերբակալուեցան, իբրեւ հեղինակները խանութներու վրայ փակցուած համայնավարական ծանուցումներուն։ Այդ ծանուցումներուն մէջտեղը վարդագոյն ցուցանիշ մը կայ։ Քննութիւններ փութով առաջ կը տարուին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՌՁ ՌՔ

Ժիռարին անցագիրը թանկագին էր։ Ինք կը կոչուէր պարոն Հանրի Մոռօ, պաշտօնեայ ֆրանսական կրագիւսի ընկերութեան, որ կը ճամբորդէր Գերմանիոյ համար, պատերազմի գործով։ Օղակին լաւագոյն անցագիրն էր այս եւ Ժիռար դուրս ելաւ ապահով։

Օղակին Քանի մասնաճիւղը կը բաղկանար ութ «սպայակոյտի անդամներէ» եւ քառասուն պարզ անդամներէ։ Տարօրինակ խումբ մը գաղտնի գործակալութեան պաշտօնէութեան համար։ Ոչ այն տեսակէն որ դաշոյնի հետ կը խաղան։ Կը թուէին անոնք այնպէս ինչպէս որ էին,— յանդուգն, գերուկ, փոքր քաղաքի ընտանիքի մարդիկ։ Կը կրէին սեւ պերէ, հին ձեւի նաճկոններ՝ ժամացոյցի շղթաներով եւ ծխամորճեր։

Քանի բջիջին հրամանատարն էր Լօժէն Մըլէն, քառասունընոց գեղադէմ անձ մը։ Իր յղացումն էր ժողովները փոխանակ մասնաւոր տուներու բազմամբոխ սրճարանի մը մէջ գումարելու գաղափարը։

Իր օգնականն էր տակառնման Ուիլֆրիտ Թորրէսը, որ եւ պաշտօն ունէր ի հարկին հսկել Օղակին ապահովութեան վրայ։

1940ին Գերմանացիները Թորրէսէն խնդրեցին, իբրեւ նաւահանգիստի գործերու յանձնակատար աշխատիլ իրենց հաշւոյն։ Թորրէս ցաւով մերժեց։ Իր ծակելու եւ աւազահան գործիքը իրմէ առնելով դրին գերման փոխադրակառքի մը վրայ, արձանագրեցին «Սոխողական» եւ ճամբու դրին։ Բայց Թորրէս ինք բեռցուց գործիքը կառքին վրայ եւ փակցուց մակագրութիւնը։ Եւ ճամբայ հանեց դէպի լեռները, ուր նաւահանգիստի կազմածները գերմանական դրաւումէն ազատ պիտի մնային։

Ամէնէն վտանգաւոր պաշտօններէն մէկն ալ վիճակեցաւ Մոռիս Հիմպէրթի, փոքրիկ, աննշան համարուած մեքենագէտ մը։ Կազմակերպութեան լրատարն էր ան, որ ամիսը քանի մը անգամ փաստաթուղթերը եւ լուրերը Փարիզ կը փոխադրէր հինցած, մաշած կաշիէ պայուսակի մը մէջ։

Խումբին ամէնէն յատկանշական անձն էր տուներու ներկարար Տիւշէզը, զօրաւոր անհատականութիւն մը։ Կարծես չէր կրնար գործ մը կատարել սովորական եղանակով։ Տիւշէզէն դատ ոչ ոք պիտի կրնար պրծիլ Գերմաններէն, մինչ երկու վիրաւոր Ամերիկացիներ կը փոխադրէր հիւանդանոցի ծննդաբերութեան կառքով մը։

Իրմէ առաջ շատ մը ինքնաշարժեր ալ եւ ձախ կարգի կը սպասէին, խուզարկուելու համար Կեսթափոյի պաշտօնեաներուն կողմէ։ Տիւշէզ միայն քանի մը բոպէ ունէր խորհելու։ Յղացումը շուտ եղաւ։ Եւ փոխանակ տղաբերքի պատրաստուող մայրերու, Գերմանները հիւանդատար կառքին խորը տեսան երկու վայրենի տեսքով մարդիկ, որոնց բերաններէն կախուած էին ճերմակ անձեռոցի կտորներ կապուած լեզուներուն։

— Ախթո՛ւնկ (ուշադրութի՛ւն). գոչեց Տիւշէզ, վտանգաւոր յիմարներ։

Կեսթափոյի մարդիկը շառաչումով գոցեցին դուռները։ Այնուհետեւ Տիւշէզ դարձաւ Օղակին երրորդ Սատահակը։ Յետագային քանդելու համար արեւմտեան Եւրոպայի Պարիսպը, իր իսկ ներկապատ ձեռքերով։

×

«Քաֆէ Թուռիսթ», ուր կը հաւաքուէին Օղակին մեծ անդամները, կը գտնուէր գլխաւոր հրապարակին աջ կողմը։ Իսկական ֆրանսական սրճարան մը՝ ըմպելարանով, սեղաններ եւ կարմիր կաշեպատ նստարաններ՝ հայելազարդ պատերու երկայնքին։ Կաթսայ մը՝ յատակը։ Կաթսան իբրեւ նամակատուփ կը ծառայէր այս գրաւոր լուրերուն համար, զորս Հիմպէրթ Փարիզ կը տանէր ամէն շաբթու։ Կէսթափօն յաճախ կը խուզարկէր «Թուռիսթ»ը, սակայն երբեք չմտածեց նայիլ կաթսային մէջ։ Անոնց հաւու խելքերը չէին կրնար երեւակայել, թէ որեւէ մէկը կրնար այդքան կարեւոր տեղեկութիւններ զետեղել այդ տեսակ աղտոտ եւ անկարգ տեղ մը։

Ժիռար տեղեկացուց սպայակոյտին, որ Լոնտոն կ'ուզէ կատարել տեղագրութիւնը Արեւմտեան Պարիսպին եւ շուտով։ Ինչպէս բոլոր իրենց ժողովներու միջոցին, այս անգամ ալ տոմինօ կը խաղային։

— Գործողութիւնը արիւնալի պիտի ըլլայ, զգուշացուց Ժիռար։ Զարնել, զարնուելու հարց է, բաւ, իրարու մօտ բերելով տոմինոյին տախտակիկները։

(Շար.)

Դաւադրութեան խնդիր

Ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ Աչխատանքի Դաշնակցութեան Վառի շրջանին ընդհ. քարտուղարին՝ Անրի Թուրթէնի դէմ: Ամբաստանեալը՝ պաշտօնեայ էր Թուլոնի նաւարգործարանին մէջ եւ անհետացած է, այն օրէն ի վեր որ ոստիկանութիւնը գաղտնի փաստաթուղթեր գտաւ իր գրասենեակին մէջ:

Առջի օր, բազմաթիւ ոստիկաններ եւ հանրապետական պահակներ խուզարկեցին համայնավարներու տուները էքս ան Փռովանսի մէջ: Խուզարկութիւնները դիշերն ալ շարունակուեցան, բայց արդիւնքը գաղտնի կը պահուի:

Թուլոնի հարցաքննիչ դատաւորը յայտարարեց թէ նոր տեղեկութիւններ պիտի չհաղորդէ մամուլին, մինչեւ որ բոլոր թուղթերը քննուին:

Ոստիկանութեան կարծիքով, փախստական քարտուղարը, Թուրթէն վարիչ միտքն է լրտեսական ցանցին:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարանումներ կը տիրեն դահլիճին մէջ, երեւան հանուած դաւադրութեան մասին: Ներքին Նախարարը, Մոխ, վճռական դիրք մը բռնած է, իսկ Ազգ. պաշտպանութեան Նախարարը, Փլեւէն, որոշ վերապահումներ ունի:

× Ժաք Տիւքլոյի երկրորդ հարցաքննութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր, ուրբաթ: Առջի օր հարցաքննուեցան Տիւքլոյի նստած կառքին տէրը եւ կառավարը:

× Նիսի ցոյցերուն առթիւ ձերբակալուած ութ ամբաստանեալներ դատապարտուեցան 15 — 8 օր բանտարկութեան կամ 2000 ֆր. տուգանքի:

× Ռընոյի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ առժամապէս պիտի ճամբուին վերջին ցոյցերուն մասնակցողները, մինչեւ որ դատական քննութիւն կատարուի:

× Համայնավար թերթերը եւ գործիչները ամէն օր նոր կոչեր կ'ուղղեն, պայքարը շարունակելու համար կառավարութեան դէմ, բողոքի ժողովներ գումարելով, յանելում պահանջելով, նեղացուցիչ ձեռնարկներ կատարելով են.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, շատ ծանր ազդարարութիւն մը ուղղեց, ժողովուրդին, ահազանգ հնչեցնելով.— «Մեր գլուխը ջուրէն վեր է, բայց բաւական չէ ջուրին երեսը մնալու համար: Ստիպուած ենք յաջողութեամբ լողալ յորձանքին դէմ: Այն երկիրները եւ ազգերը որոնց յաղթեցինք, պատերազմին մէջ կամ ազատեցինք ստրկութենէն՝ այսօր աւելի վստահ են իրենց ապրուստը ճարելու քան մենք»: Եզրակացութիւն, — Անգլիա պիտի կորսնցնէ իր անկախութիւնը եւ ապահովութիւնը, եթէ չկարենայ դիմագրաւել տնտեսական վտանգը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը վաւերացուց այն օրինագիծը որ կարգ մը դիւրութիւններ կ'ընծայէ ներգաղթի եւ հպատակութեան համար: Կը մնայ նախագահին ստորագրութիւնը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ս. Ժերոմ, էսկ.— Կը սպասենք նամակի: Վալանս, Ե. Տ. Ղ.— Նոյնպէս:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէ զ'Օլիվի Նոր Սերունդին հայերէն դասընթացքի տարեկան հանդէսը այս կիրակի ժամը 15ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբի, ղեկավարութեամբ մանկավարժ ուսուցչուհի Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի:

Յայտագրի բովանդակութիւն՝ բոլորովին նոր եւ սիրուն անակնկալներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դանիէլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր ողբացեալ՝ ԱՐՇԱԿ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, Իսիի մէջ, Chapelle St. Brunot, rue de l'Egalité: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Մաննիկ Աւագեան եւ զաւակները՝ Նուպար եւ Ժիրայր, ինչպէս եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց եկեղեցին, Rue Louis Blanc, ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Հալաճեան, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐԻԿ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ (15 rue Jean Goujon): Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Քաղաքապետարանի սրահը:

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DE PREUXի եւ նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԻ:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Bellekens (թաւջութակ), Օր. Շ. ՊԷԿԵԱՆ եւԱ. ԽԱԽԱՄԵԱՆ (երգ), Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը (Օր. Ա. ԳԱՎԷՋԵԱՆ), Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը (ընկեր Ց. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ): Եւրոպական պարերը RICOS CREOLE BANDի նուագախումբ: Հայկական երաժշտութիւն՝ ընկեր ԲԵՆՕ (սրինգ), ՌՈՒՆԱՆԵԱՆ (քէմէնչէ) եւ Պ. ՍԷՅՐԱՆ (թառ): Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով: Անակնկալներ Արենոյշներու կողմէ:

Մուտք 200 ֆրանք

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. Մ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿ. ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Այս շաբաթ (14 Յունիս) գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մինչեւ լոյս:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Պիտի ներկայացուի՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ« թատերախաղը, ղեկավարութեամբ Տիկին Գեղան Փափազեանի: Սիրով կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Ս. Թորոսեան, ողբացեալ ՌՈՒԲԷՆ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆի մասին, (գործօն անդամ Փարիզի Գրական Ակումբին եւ Համազգայինի մասնաճիւղին):

Դաշտահանդէս

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ի նպաստ Դաշնակցութեան Տան Հիմնադրամին

Հովանաւորութեամբ՝ Տան յանձնախումբին կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ:

Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ, (Clairière du Jeu de Paume): Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Օթօքարները կը մեկնին Փարիզէն եւ արուարձաններէն: Տեղեր ապահովելու համար դիմել «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն:

Կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»

Երգ՝ ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք Gare d uNordէն իջնել Ecouen, Ezenville, կամ autobus 268 Porte de la Chapelleէն իջնել Carrefour de l'Espérance:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆուրվիէռի մէջ այս կիրակի, ժամը ճիշդ 10ին, մէկուկէս միլիոն հայ նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար ձայնաւոր պատարագ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբի:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի Բ. Այվազեանի՝ «ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ» (վեց արար երեք պատկեր)

Ղեկավարութեամբ Խ. Ղարիպեանի:

Գիները ժողովրդական:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ Յունիս 7ի ընդհ. ժողովը յետաձգուեցաւ, մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով: Կը հրաւիրուին, ուրեմն, բոլոր անդամները անպայման ներկայ ըլլալ յառաջիկայ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Յունիս 21ին, շաբաթ, ժամը 3ին, 32 rue de Trévise, Paris (9):— Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եզնկայեցի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Café Paris Nord, 17 rue de Dunkerque, առաջին յարկ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլէն Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Արշակ Կարապետեանի տունը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը 29 Յունիս, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ.— Այս կիրակի, Տօն կաթողիկէ Սրբոյ Էջմիածնի, Փարիզի Հայ. Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ: ՍԵՐՈՎԲԷ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ պիտի քարոզէ: Քարոզէն վերջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

Այս կիրակի ժամը 3ին նուագահանդէս մը կուտայ Alfortvilleի Salle Voltaireի մէջ (22 rue Voltaire):

Իսկ Յունիս 29ին Bois Colombesի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ հասարակութիւնը տարեկան Ս. Պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժ.ը 10.30ին Ս.Յով.Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգային բարերար ողբացեալ՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի, իր մահուան 30րդ տարելիցին առթիւ:

Արարողութեանց կը նախագահէ գեր. Սերովբէ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ, 15 Յունիսին, Կիր. օր ժամը 16ին: Կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողները եւ վարժարանին համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ԿԻՐԱԿԻ, 15 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

GARDEN - PARTY

Pavillon Pueblaի մեծ սրահին եւ պարտէզին մէջ: (Parc des Buttes Chaumont), մուտք 49 Ave. Simon Bolivarի դիմաց: Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական Երգչախումբին կողմէ: Եղանակի առաջին բացօթեայ պարահանդէսը: Գեղարուեստական հաճելի մթնոլորտի մէջ: Պար, անակնկալներ, խնամուած պիւֆէ: Մուտք 150 Ֆրանք:

Métro: Bolivar, հանրակառք թիւ 26:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 14 JUIN 1952 Շաբաթ 14 ՅՈՒՆԻՍ
28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6788-Նոր շրջան թիւ 2199
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

Ամիսներէ ի վեր Թուրք թերթերը կը յորդին կուսակցական պայքարներու նկարագրութիւններով :

Շոնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակուին ամէն օր, մէկը միւսէն պատկերազարդ : Ոչ միայն մերկացումներ, այլեւ սպառնալից ազդարարութիւններ :

Կատարեալ ճակատամարտի մը բռնուած են Մ. Քէմալի կուսակցութիւնը, « Հալք », այժմ գահընկէց, եւ «Դեմոկրատ» հոսանքը, որ երկիրը տիրաբար կը վարէ 1950 Մայիսէն ի վեր :

Ծանր հրետանին ուղղուած է մասնաւորապէս անկեալ դիկտատորին, Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց Անատոլուի մէջ, վերահաստատելու համար իր վարկը :

Իր եւ կուսակիցներուն մէկ ճառին դէմ տասը պատասխան կը տրուի քսանեւչորս ժամէն. ինչ որ կը նշանակէ թէ երկու կողմերն ալ տրամադիր չեն տեղի տալու :

Օրը օրին հրատարակած ենք տեղեկութիւններ, որոնք որոշ գաղափար մը կուտան պայքարին խորութեան եւ ծաւալման մասին :

Դեռ երէկ Պոլսոյ թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրէին թէ կառավարութիւնը որոշած է օրինագիծ մը ներկայացնել, ետ առնելու համար «Հալք»ի յափշտակած հարստութիւնները :

Երեսփոխան մը, որ յատկապէս ուսումնասիրած է այս խնդիրը, կը յայտարարէ թէ Հալքը « միլիոններ կուլ տուած է, իր շահերուն համաձայն գործածելով Աթաթիւրքի կտակը» :

— « Աթաթիւրք իր կտակով ազգին կը թողուր իր կալուածները, իսկ Ճիւթակյան հարստութեան հասոյթն ալ կը յատկացնէր Թուրք Պատմութեան եւ Լեզուի Միութեան : Աթաթիւրք ի կենդանութեան ազգին թողած էր իր ագարակները, իսկ դրամին մեծագոյն մասն ալ Իշ Պանքան կը դրուէր » :

Արդ, ամբաստանողները կ'ըսեն թէ Հալքը այդ գումարներէն կարեւոր մաս մը ծախսած է 1946ի եւ 1950ի ընտրութեանց առթիւ, եւ թէ կուսակցութեան կարգ մը անդամները հարստութիւններ դիզած են ապօրինաբար եւայլն :

Իսկ հարցաքննող երեսփոխանը կը պահանջէ.

— Բոլոր անոնք որ ցարդ հանրապետութեան նախագահ, վարչապետ, նախարար եւ երեսփոխան եղած են, պէտք է ճշգրիտ յուսաբանութիւններ տան իրենց հարստութեանց աղբիւրներու մասին : Եթէ այդ հարստութիւնները ապօրինի են, պէտք է ետ առնուին, նոյն իսկ եթէ ուրիշներու փոխանցուած են :

Միայն Հալքի դիզած հարստութիւնը կը հաշուէն 21 միլիոն ոսկի, (տասը միլիոնը դրամատան մը մէջ, մնացեալը՝ անշարժ կալուած) :

Ընդդիմադիրները հրապարակաւ հաշիւ կը պահանջեն մասնաւորապէս Իսմէթէն, որ նոյնպէս ահագին հարստութիւն դիզած է, իբրեւ վարչապետ եւ հանրապետութեան նախագահ :

Օրուան վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, նոյն ուժգնութեամբ կը մասնակցի պայքարին, մասնաւորապէս ձաղկելով Իսմէթ Ինէօնիւն :

Անցեալ Մայիս 23ին, ճառ մը խօսելով Գոնիայի մէջ, կը յայտարարէր բարձրաձայն.

— « Այդ մարդը դեռ երէկ խեղդած էր ամէն ազատութիւն, բշնամութեան եւ սղութեան մէջ կը պահէր ժողովուրդը, իսկ հիմա ելեր է կեղծ արցունքներ կը թափէ : Մենք չենք վարանիր ածուխին ածուխ եւ ստախօսին ստախօս ըսել : Այս երկրին մէջ կեղծ սուրբերու հաւատացող չմնաց» :

Նոյնքան սուր ակնարկ մը՝ նիւթական կողոպուտներու մասին.

— « Հալքը դեռ այսօր առեր - նստեր է ժողովուրդէն կողոպտուած գանձերուն վրայ : Եթէ Իսմէթ կ'ուզէ յարգանքի արժանի ղեկավար մը ըլլալ, թող իր ստացուածքներուն հաշիւը տայ ժողովուրդին... Հալքը շահադիտական անանուն ընկերութիւն մըն է. երէկուան ազգային պետը այսօր մեր աչքին կը տեսնենք իբրեւ ազգային քառաքանսարկու մը » :

Աւելի ծանրակշիռ յայտնութիւններ՝ ուրիշ առիթով մը : Շ.

Այնճարի մատուռը հրոյ ճարակ

Պէյրութի Ազդակէն ցաւով կ'իմանանք հետեւեալ արկածը (12 Յունիս).—

Յունիս 7ին, առաւօտեան ժամը 6.30ի առեն Այնճարի մանկապարտէզի սրահը, որ կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի եւս, սրտաճմլիկ տեսարան մը կը պարզէր : Ահաւոր հրդեհ մը կը լափէր ամէն ինչ : Քանի մը վայրկեանի մէջ ոչնչացան եկեղեցիի սուրբ գրքերը, սպասները, գոյքերը եւ ամէն բան, որ կը գտնուէր մատուռէն ներս : Քստմնելի էր տեսնել պատուհաններէն պոռթկացող բոցերուն մէջէն մեր 18 հերոսներու անունը պարունակող արկղիկներուն մոխրանալը :

Հրդեհին պատճառ եղած է քահանային մէկ անզգուշութիւնը կամ մոռացումը : Առտուան ժամերգութենէ վերջ կը մոռնայ մարել խորանի երկու վառ մոմերը՝ որոնք առիթ կուտան հրդեհին՝ կրակը փոխանցելով տախտակաշէն խորանին : Քանի մը մանուկներ, որ այդ պահուն կը խաղային դպրոցի բակին մէջ, նկատելով ծուխը՝ անմիջապէս լուր կուտան : Այրերը գրեթէ բոլորը, դաշտը իջած ըլլալով, միայն կիներ եւ պատանիներ կը հասնին նախապէս, որոնց մէկ երկու երիտասարդներ ալ ընկերանալով կը խորտակեն դռներն ու պատուհանները եւ գերագոյն ճիգեր կ'ընեն հրդեհը մարելու, բայց անօգուտ : Մինչեւ օգնութեան փութացողներու ժամանումը ամէն ինչ վերջացած էր :

ԽՄԲ.— Այրած մատուռը մէկ մասն է Այնճարի Յառաջ վարժարանին, որուն շինութեան եւ բարգաւաճման սիրայօժար օգնած է մեր գաղութը 1939էն ի վեր :

Ֆրանսայի զինեալ ուժերը

Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, Նախարարը՝ Պ. Փլեւէն, մանրամասն զեկուցում տալով, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց.—

Մինչեւ տարեվերջ երկիրը պիտի ունենայ 819.000 զինուոր, այսինքն 12 զօրաբաժին, ինչ որ կը նշանակէ 25 % յաւելում 1950 Օգոստոսէն ի վեր.— Օդաչուներու թիւը պիտի ըլլայ 50.000, համազօր՝ 27 օդատորմիղի, այսինքն 70 % յաւելում.— Նաւազներու թիւը՝ 13.500, յաւելում՝ 24 % : Ցամաքային ուժերը դեռ վար կը մնան 1938ի թիւէն, իբրեւ հետեւանք Հնդկաչինի պատերազմին :

Նաւատորմին տարողութիւնը պիտի մնայ 350 հազար թոն, բայց անոր օդնաւային ուժը մեծապէս պիտի աւելնայ : Նոր մարտանաւեր կը շինուին 50.000 թոն տարողութեամբ : Արդէն պատրաստեն քան օդակայաններ, որոնք կրնան ընդունիլ հազար նոր օդանաւեր : Զինամթերքի արտադրութիւնը մեծապէս յառաջ գացած է : Թեթեւ զէնքերու, հրասանդներու, ռազմանիւթերու արտադրութիւնը կրկնապատկուած է անցեալ տարիէն ի վեր : Ռատարի ցանցը կրնայ բանիլ Մանշէն մինչեւ Զուիցերիա, գիծ մը ուր ոչինչ կար երկու տարի առաջ : Բայց վեց ամիսէն մինչեւ մէկ տարի յապաղած է ծանր զինամթերքի արտադրութիւնը, մեքենաները եւ նիւթերը ժամանակին յանձնուած չըլլալով :

Պ. Փլեւէն կարգ մը ծանրակշիռ պակասներ ալ մատնանշելէ ետք, հաւաստեց թէ զինուորութեան շրջանը 18 ամիսէն աւելի պիտի չըլլայ այս տարի, իսկ ապագային խնդիրը կախում ունի կարգ մը պարագաներէ (զինուորագրում կիներու, բնիկ զինուորներ գործածել Հնդկաչինի մէջ, Ֆրանսացիներու տեղ եւն.) :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, քանի մը երեսփոխաններ բացատրեցին թէ Ֆրանսայի տկարութեան պատճառներէն մէկը Հնդկաչինի պատերազմն է, միւսն ալ՝ ամերիկեան օգնութեան յապաղումը : Համայնավար երեսփոխան մը այս առթիւ ալ յուզեց Ժագ Տիւքլոյի խնդիրը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. տեղապահը պանակէ մը նուիրած է Եթովպիոյ հոգեւոր տեսուչ Ֆիլիփոս եպիսկոպոսին, իսկ վարդապետական լանջախաչ մը՝ կայսեր պատուիրակին, որ Երուսաղէմ կը գտնուէր :

Հիւլէական ռո՞ւմբ Քորէայի մէջ

« Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը քննութեան ձեռնարկեր է ստիպողաբար, իմացած ըլլալով որ Մ. Նահանգները հիւլէական ռումբեր պիտի գործածեն, եթէ համայնավարները ընդհանուր յարձակողականի մը ձեռնարկեն Քորէայի մէջ :

Շրջած լուրերու համաձայն, հիւլէական փոքրը ռումբեր, որոնք վերջերս փորձուած էին Նեւատայի մէջ եւ կանոնաւորապէս կ'արտադրուին, Ծայր. Արեւելք ղրկուած են եւ կրնան ռազմադաշտ նետուիլ որեւէ առեն : Նոյն տեսակէն ռումբեր ղրկուած են նաեւ Եւրոպա, զօրացնելու համար Ատլանտեանի պաշտպանութեան ճակատը :

Անգլիացիները իրար անցած են անոր համար որ, չարաշուք լուրեր կը շրջին Հիւս. Քորէացիներու պատրաստութեանց մասին : Այդ լուրերուն համաձայն, համայնավարները ահագին քանակութեամբ զինամթերք ամբարած են սահմանագծին մօտ : Միեւնոյն առեն քանի մը չինական բանակներ փոխադրուած են այնպիսի դիրքեր որոնց շնորհիւ կրնան զանգուածօրէն մասնակցիլ նոր յարձակողականի մը :

Որոշ տեղեկութիւններ կը պակսին յարձակողականի մասին. բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ համայնավարական ուժերը այնպէս մը դասաւորուած են որ անմիջապէս կրնան յարձակողականի ձեռնարկել : Նոյն աղբիւրին համաձայն, կարմիրները ունին մէկ միլիոն զինուոր եւ 1000 Միկ. 15 (Միկոյեան) օդանաւեր, իսկ դաշնակիցները միայն 15 զօրաբաժին եւ 250 արդիական օդանաւ : Դաշնակիցները ուրիշ սաւառնակներ ալ ունին, բայց անոնք վար կը մնան ռուսականէն : Այս կացութեան հետեւանքով է որ շատեր կը հաւատան թէ Ամերիկացիները հիւլէական ռումբ պիտի գործածեն :

✕ Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, լորտ Ալեքսանդր, Թոքիոյէն Քորէա մեկնեցաւ, ռազմական քննութիւն մը կատարելու համար : Պիտի ուսումնասիրէ նաեւ զինադադարի խնդիրը : Դաշնակիցները վճռած են նոր զիջումներ չկատարել :

Չորսերու ժողովը

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան հրահանգին վրայ, Փարիզի ամերիկեան դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ կարգ մը տարակարծութիւններ հարթուած են : Հաւանական է որ Երեք Մեծերը խորհրդաժողով մը առաջարկեն Խ. Միութեան, գերմանական հարցին քննութեան համար : Թէեւ տեսակէտի տարբերութիւններ կան տակաւին, բայց երեքն ալ սկզբունքով համաձայն են ժողովին : Ամերիկացիները միշտ կը պահանջեն ժողովը յետաձգել, մինչեւ որ Խ. Միութիւնը հաւանի անկողմնակալ յանձնախումբ մը ղրկել արեւելեան Գերմանիա, քննելու համար ազատ ընտրութեանց պայմանները : Ամերիկացիներուն կարծիքով, եթէ այս պայմանը չդրուի, տկարութիւն պիտի համարուի Խ. Միութեան կողմէ, քանի որ ան ցարդ չէ պատասխանած ընտրական յանձնախումբի մասին եղած առաջարկին :

Լոնտոնի թերթերն ալ կը հաստատեն թէ ծրագրուած խորհրդաժողովը կրնայ գումարուիլ յառաջիկայ Յուլիսին կամ Օգոստոսին, Պերլինի մէջ, մասնակցութեամբ չորս պետութեանց մարզպաններուն եւ ուրիշ ներկայացուցիչներու : Օրակարգի մանրամասնութիւնները այժմ կը քննուին արեւմտեան երեք պետութեանց կողմէ, որոնք միեւնոյն առեն կը պատրաստեն Մոսկուայի երրորդ ծանուցագրին պատասխանը :

Այդ ծանուցագրով (25 Մայիս), Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէր Չորսերու ժողով գումարել անյապաղ, քննելու համար Գերմանիոյ հաշտութեան, միացման եւ ամբողջական կառավարութեան մը կազմութեան խնդիրները : Ռուսերը այս անգամ ալ մերժած էին պատասխանել կարգ մը մասնաւոր կէտերու : Կը թուի թէ արեւմտեան պետութիւնները այլեւս աւելորդ համարելով ծանուցագիրներու փոխանակութիւնը, որոշած են Չորսերու ժողով առաջարկել, արագ պատասխան ստանալու համար իրենց հարցումներուն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Համազգային»ը ընդունելութիւն մը սարքած է ի պատիւ Քալիֆորնիայէն հասած երկու հիւրերու, Ա. Փիլիպպոսեանի եւ Առաքել Տիգրանեանի, որոնք անդամ են Կրթական Հիմնարկութեան : Ներկայ եղած են առաջնորդ Խորէն եպիսկ. եւ յարանուանութեանց պետերը, ինչպէս եւ ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչները, ազգ. վարժարաններու տնօրէններ, Օգն. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Համազգայինի ներկայացուցիչները, եւայլն :

«ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ»

Վերջացան կամ վերջանալու վրայ են Մայիս 28ի տօնակատարութիւնները Հայ Գաղթաշխարհի մէջ :

Ամէն տարի, այս օրերուն, տեսակ մը «պաղ պատերազմ» կը մղուի Մայիս 28ի բարեկամներուն եւ թշնամիներուն միջեւ :

Թշնամի կ՚անուանենք այս «պաղ պատերազմ»ը հրահրողները այն պատճառով, որ ոչ պատմական, ոչ ալ գաղափարական հիմ ունի իրենց մղած պայքարը Մայիս 28ի աքթ-ին եւ ոգիին դէմ :

Մայիս 28ին հասնելու համար Միլիոն գերեզմաններ ձգեցինք մեր ետին : Այդ գերեզմաններուն մէջ կը հանգչին հիմա աճիւնները մեր Անկախութեան Նախավկաներուն :

Եթէ, աքաղաղի առաջին կանչին իսկ, պիտի ուրանայինք Մայիս 28ին իրագործուած հրաշքը, ինչո՞ւ գետերով արիւն թափեցինք. ինչո՞ւ միլիոն գերեզմաններ ձգեցինք մեր ետին :

Ցիմա՞ր էինք Մայիս 28էն առաջ, թէ յիմարացանք Մայիս 28էն ետք :

Մայիս 28ը միայն մենք չուզեցինք. ուզեցին բոլորը,— հնչակեանը, դաշնակցականը, ռամկավարը, ժողովրդականը, էս - էռը, քաղաքացին եւ գիւղացին հարուստը եւ աղքատը : Անոր համար արիւն թափեցին բոլորը : Անոր համար վաստակեցան ու մեռան բոլորը : Ուստի՝ ան կը պատկանի բոլորին : Այլեւս ներկայ մը չէ, որպէսզի նորութիւնք վիճինք անոր մասին : Ոչ ալ ապագայ մըն է, որպէսզի զայն ուզելը կամ չուզելը մեզմէ կախում ունենայ : Անցեալ մըն է ան հիմա, գրուած ու ապրուած պատմութիւն մը, որ մտած է Հայոց ազգի «կեանքի գիրք»ին մէջ :

Ուրանալ Մայիս 28ը, կը նշանակէ ուրանալ պատմութիւնը, որուն վրայ դրոշմուած է անջնջելի կնիքը մեր քրտինքին ու արեան :

Դաշնակցութիւնը յափշտակիչ չէ, որպէսզի ուզէ իր սեփականութիւնը դարձնել, ինչ որ ազգինն է ու ազգինը պէտք է մնայ :

Սակայն Դաշնակցութիւնը բաժնեկից է ազգին յաղթանակներուն ու փառքին, ինչպէս բաժնեկից է անոր ցաւին ու պարտութիւններուն :

Վարչակարգը չէր, որ փոխուեցաւ Մայիս 28ին, այլ հիմը դրուեցաւ հայկական պետութեան : Անոր տէրը, դերիշխան եւ իրաւազօր, ոչ փոքրամասնութիւն մըն է, ոչ մեծամասնութիւն մը, այլ — համայն ազգը :

Դաշնակցութիւնը « համայն ազգ »ը չէ, ուստի նաեւ միակ տէրը չէ Մայիս 28ին : Այս պատիւը վեր է մեր արժանիքէն : Մենք յաւիտենական չենք, մահկանացու անցորդներ ենք միայն : Միակ յաւիտենականը Ազգն է : Միակ յաւիտենականը Հայրենիքն է :

Այս « յաւիտենական »ին համար է, որ մենք կ՚ուզենք Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան : Կ՚ուզենք ոչ թէ մասը, այլ ամբողջը : Ոչ թէ մինակը, այլ միացեալը :

Ինչո՞վ « դաւաճանութիւն »է արդեօք պահանջել այս իրաւունքը յանուն յաւիտենական եւ անկորնչելի Հայրենիքին :

« Դաւաճանութիւն »է ոչ թէ պահանջելը, այլ չպահանջելը :

Աշխարհի մէջ երկու երկիրներ կան, ուր չի տօնուիր Մայիս 28ը. այդ երկու երկիրներն են. Միութիւնը եւ Թուրքիան :

Երկուքն ալ դէմ են Մայիս 28ին, որովհետեւ դէմ են Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գոյութեան :

Ճիշդ այս պատճառով ալ անոնք դէմ են Դաշնակցութեան, որովհետեւ անոր մէջ կը տեսնեն Մայիս 28ի, որ ըսել է՝ Անկախ ու Միացեալ Հայաստանի աննահանջ պաշտպանը :

Խ. Միութեան կամ Թուրքիոյ մէջ չապրելով հանդերձ, Մայիս 28ին դէմ է նաեւ ՌԱԿը (Ռամկ. Ազատ. Կուսակց.) : Այս Թուականին մէջ ան կը տեսնէ Դաշնակցութեան ուրուականը, բոլոր «ուրուական»ներուն մէջ միակը, որմէ կը սարսափի ամէնէն աւելի :

Այսպէս ուրեմն, Մայիս 28ին դէմ են Ռուսը, Թուրքը եւ ՌԱԿը :

Եւ դէմ ըլլալով՝ կատաղի պայքար կը մղեն թէ Մայիս 28ին եւ թէ անոր հաւատարիմ ու անխարդախ պահակին՝ Դաշնակցութեան դէմ :

Մայիս 28ին մէջ կան Ազգութեան, Հայրենիքի եւ Անկախութեան գաղափարները : Բոլշեւիզմը դէմ է այս երեք «խարխախ»ներուն : Դէմ է ուրեմն նաեւ Մայիս 28ին :

Անոր դէմ է նոյնպէս Թուրքը, որովհետեւ դէմ է Միացեալ Հայաստանին, անոր մէջ տեսնելով վտանգ մը իր հողային ամբողջականութեան համար :

Իսկ ինչո՞ւ դէմ է ՌԱԿը ...

Ի՞նչ կը տեսնէ Մայիս 28ին մէջ Ազգին եւ Հայրենիքին դէմ :

Ինչո՞ւ կը շարունակէ իր «պաղ պատերազմ»ը Մայիս 28ի անունաճ ախոյեանին՝ Դաշնակցութեան դէմ, որ կ՚ուզէ հաւատարիմ մնալ Հայաստանի անկախութեան եւ միութեան գաղափարին :

Ըսինք արդէն. որ ՌԱԿը այս լուսաշող Թուականին առջեւը կամ ետեւը, կը տեսնէ Դաշնակցութեան ուրուականը : Դէմ է Դաշնակցութեան, ուստի դէմ է նաեւ Մայիս 28ին :

Թեր կ՚ըլլայ, եթէ խորհրդային իշխանութիւնները յանկարծ որոշեն ճանչնալ Մայիս 28ը եւ թոյլ տան, որ համայն հայութիւնը տօնակատարէ զայն :

Թեր կ՚ըլլայ, եթէ Դաշնակցութիւնը սկսի անհաշտ պայքար մղել Մայիս 28ի եւ Հայաստանի անկախութեան դէմ :

Այսքան ահա... գաղափարական է ՌԱԿի պայքարը Մայիս 28ին դէմ :

Երեսուն այսքան տարի է, այս «պաղ պատերազմը» կը մղուի մեզի դէմ թէ ներսը՝ Հայաստանի մէջ եւ թէ դուրսը՝ գաղթաշխարհի մէջ :

Ներսը Ալեքսանդրապոլի դաշնագրի խօսքը չեն ըներ երբեք, դուրսը կարմիր լաթի պէս կը շարժեն միշտ այդ դաշնագիրը :

Ինչո՞ւ այսպէս է : Ինչո՞ւ ներսը խօսք չկայ ոչ Ալեքսանդրապոլի, ոչ Կարսի մասին, իսկ դուրսը՝ կայ :

Որովհետեւ Ալեքսանդրապոլի եւ Կարսի հեղինակը ինքը՝ Մոսկուան է : Իր շահը կը պահանջէ չխօսիլ անոնց մասին :

Երեսուն այսքան տարի է, խօսքով ու գրչով, մենք փորձած ենք լոյս սփռել Ալեքսանդրապոլի դաշնագրի գաղտնի ծալքերուն վրայ : Ընդարձակ գրականութիւն կայ, թէ հայերէն, թէ ռուսերէն, այս հարցի մասին : Անոր մասին խօսած ու գրած է դաշնագիրը «ստորագրող» պատուիրակներէն Ալեքսանդր Խատիսեան իր ծանօթ գործին մէջ («Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը», էջ 260 — 274):

Հակառակ տաղտկալի ըլլալու աստիճան կրկնուած վկայութիւններուն ու բացատրութիւններուն, ՌԱԿի պաշտօնաթերթերը, — անոնց կարգին նաեւ Տուպրէ փողոցի « ողջամիտ »ը,— կը շարունակեն իրենց սլաքները ուղղել այդ դաշնագրին եւ զայն ստորագրող « դաւաճան »ներուն դէմ :

Այս «դաւաճանութիւն»ը մեր մէջ չի տեսներ, սակայն, դաշնագրի բուն հեղինակը՝ Մոսկուան :

Մեղ իմպերիալիզմի գործակալ կ՚անուանէ, բայց Ալեքսանդրապոլի խօսք չըներ : Եւ գիտէ, թէ ինչու չըներ :

Չի գիտեր միայն ՌԱԿը :

ՌԱԿը չի մոռնար Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը, բայց կը մոռնայ Մոսկուայի Մարտ 16ի եւ Կարսի Հոկտեմբեր 13ի դաշինքները, որոնց հիման վրայ Մոսկուա եւ Էնկիւրի գերեզմանեցին Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ իրենց մէջ բաժնեցին գժբախտ ու անզօր մեր Հայրենիքը :

Մոսկուա եւ Էնկիւրի ձեռք ձեռքի կը պայքարէին Սեւրի դաշնագրին դէմ եւ կ՚ուրանային Միացեալ Հայաստանի գաղափարը :

Տարբեր բան չըներ հիմա ՌԱԿը, ուրանալով Մայիս 28ը, որ այդ գաղափարին խտացումն է :

Սեւրի դաշնագրին դէմ պայքարելով եւ անոր ոչնչացումը հետապնդելով՝ Մոսկուա եւ Էնկիւրի, համախորհուրդ եւ զինակցաբար, ծրագրեցին 1920 Սեպտ. 23ի պատերազմը Հայաստանի դէմ :

Եթէ Ռուսիոյ համամտութիւնը չըլլար, Թուրքիա երբեք պիտի չյանդգնէր պատերազմի մտնել Հայաստանի դէմ եւ խուժել Անդրկովկաս :

Ալեքսանդրապոլի դաշնագրի բուն հեղինակը Ռուսիան եղաւ, եւ այդ դաշնագիրը Թուրքիոյ միջոցով Ռուսիան պարտադրեց մեզի :

Խորհրդային Հայաստանի իշխանութիւնը, որուն հրահանգով Դաշնակցական պատուիրակները կը ստորագրէին դաշնագիրը, կը գտնուէր ոչ թէ Դաշնակցութեան, այլ բոլշեւիկներուն ձեռքը :

Դաշնագիրը ստորագրուեցաւ 1920 Դեկտեմբեր 3ին, երբ փաստօրէն, այդ Թուականէն չորս օր առաջ, Հայաստան կորսնցուցած էր իր անկախութիւնը, Նոյեմբեր 29ին արդէն խորհրդայնացած ըլլալով :

Մոսկուայի ռուսեւթուրք բարեկամութեան դաշինքին (1921 Մարտ 16) հեղինակներէն Ստալին կը գրէր 1921 Մարտ 4ին, « Ազգութեանց կեանքը» պաշտօնաթերթին մէջ. « Հայաստան ոչ միայն պէտք է հրաժարի խել մը կայսերապաշտական բաղձանքներէ, այլեւ պէտք է հրաժարի հայկական յորջորջուած հողերը մայր հայրենիքին կցելու նման շատ համեստ բաղձանքներէ» : Ապա, Մոսկուայի խորհրդաժողովի նախաւեմին, նոյն Ստալինը հրապարակով կը յայտարարէր. « Խորհրդային Ռուսիա իրաւունք ունի պնդելու, որ Հայաստանի համար անընդունելի պայման մըչնկատուի Կարսն ու Արտահանը առժամապէս թողուլ Թուրքիոյ» (Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ, — «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը » Գահիրէ, 1949, էջ 212 — 213):

Զուր չէ, որ Քրիստոս կ՚ըսէր մեզմէ քսան դար առաջ. «Զուղտն կլանեն եւ զմժղուկս քամեն »:

Ուրիշ բան չէ ՌԱԿի ըրածը այսօր : «Կը կլանէ» Մոսկուայի եւ Կարսի դաշինքները, բայց «կը քամէ» Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը, որ նոյն Մոսկուայի ձեռակերտն է դարձեալ, այն Մոսկուայի, որ Անկախ Հայաստանի գերեզմանափորը եղաւ :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ո՞ր գաւառի երգն է..

Պոլսէն ութսունամեայ Մշեցի հայրենակիցս Մկրօ (Մկրտիչ) Քեռին անցեալ շաբթուն, «Մարմարա» թերթին 1 Մայիս 1952 թիւը ղրկած էր ինծի, որուն մէջ Գ. Զիթունիի մէկ յօդուածին երկրորդ մասը կար :

Մեր բազմավաստակ բանահաւաքը, «Վարագայ այգեպանին այծը» խորագրին տակ կը գրէ.—

« ... Ինչպէս ծագում առած է հայ ժողովրդական երգերու մէջ ամէնէն շատ տարածուած երգը.— «Էլէք տեսէք ո՞րն ա կերել մեր էծ»ը»...

Աւանդութիւնը կ՚ըսէ.— «... Անգամ մը «սըրապատիւ»ի կոչունք կ՚ունենայ Վարագայ վանքի այգեպանը, որ իր մորթելիք այծը, գժբախտաբար գիշերը կը մոռնայ դուրսը, այգիին մէջ, եւ գայլերը կ՚իջնեն սարէն ու պատառ պատառ կ՚ընեն» :

Խոստովանիմ որ տասը մատներս մխրճեցի մազերուս մէջ, գտնելու համար «Սըրապատիւ » բառին արմատը : Բառը բարդ է ու եթէ չեմ սխալիր, պատիւ տալու պատուելու կարգ, կը նշանակէ : («սըրա» Թուրքերէն բառ է եւ կը նշանակէ կարգ հերթ) :

Վերադառնանք բուն հարցին .—

«...Կոչունքին տէրը, վհատած երեսը կախ, կը յայտնէ հիւրերուն կատարուած ձախորդ եղելութիւնը ...» :

« ... Հրաւիրեալները սակայն չեն սրտաբեկուիր : Հանդարտօրէն կը յայտնեն որ իրենք գոհ կ՚ըլլան նոյնիսկ վանքին խաղող, հաց ու թարմ ժաժիկով ... » :

« ... Եւ ուրախ ուրախ կ՚ուտեն կը խմեն ... կատակներ կ՚ընեն... կ՚երգեն կը պարեն : Իրենց մէջէն մէկը, կարմիր աւետարանը քիչ մը շատ սիրով համբուրած, բանաստեղծի տաղանդով օժտուած, հրաւիրեալ սեղանակիցներուն գլուխը կ՚անցնի, երբ ներշնչեալ «Թամադա» ու կը սկսի ինքնաբուխ երգել.. Ան կը հիւսէր իր երգին բառերը, խօսելով այգեպանին սրտէն »:

« ... Ելէ՛ք տեսէ՛ք ո՞րն է կերեր մե՛ներ էէ՛ծ»
— Ելանք տեսանք գայլն է կերեր մեր էծ, եւայլն :

Երբ կարդացի այս նորահնար աւանդութիւնը, վրաս տաք ու պաղ քրտինք եկաւ.. խորհելով որ, 37 տարի առաջ, բարբարոս Թուրքը, Տարօնի Աշխարհը այրեց, աւերեց, քար քարի վրայ չթողուց, մեռցուց ինչ որ հայկական կենդանութիւն էր, բայց չյաջողեցաւ մեռցնել Տարօնցիի աւանդքը ու մասունքը, անոր հոգին ու յիշատակները :

Եւ ահա տարիներ վերջ, Տարօն Աշխարհէն մնացած այդ նշխարը Գ. Զիթունին գրչի մէկ հարուածով փոխադրած է Վասպուրական, ու իր ճաշակով հագցուցած է անոր Վանայ կտաւէ կամ չիթէ շապիկ մը, առանց խորհելու որ պիտի գտնուի Տարօնցի մը, բողոքելու համար.— Տօ լաօ, խտա երգ Մշեցնակ է :

Հրապարակաւ կը հարցնեմ .—

1.— Վարագայ վանքի այգեպանը, տարեկան ի՞նչ կը շահէր (չեմ ըսեր ամսական) որ այդպիսի ծախք մը յանձն առնելու գաղափարը յղանար, — այծ մը մորթել հիւրերուն ...

2.— Վարագայ վանքը սրբատեղի՞ մըն է թէ ոչ Փարիզի - փիկալեան կապելայ մը, որ հոն կը հաւաքուին կերուխում կ՚ընեն :

3.— Դէպքը պատահած տեղն եղանակը գարո՞ւն էր ամառ թէ ձմեռ : Եթէ ամառ էր, գայլերը այդ եղանակին չեն խուժեր գիւղ կամ քաղաք, որովհետեւ լեռներու եւ դաշտերու մէջ դիւրաւ կը ճարեն իրենց ուտելիքը : Գայլը աւելի խելացի է քան մարդ - գազանը եւ հեռուները, վտանգաւոր վայրեր չերթար, եթէ տվամահ չըլլայ : Գայլերը գիւղերը կը խուժեն միայն ձմեռ ատեն, երբ որս չեն գտներ :

Իսկ եթէ եղանակը ձմեռ էր, այն ատեն այծը անշուշտ գոմին մէջ կը գտնուէր, եւ չէր մոռցուեր այգիին մէջ, հետեւաբար աւանդութիւնը չինծու է : Այգեպանը բաց էր ձգած գոմին դուռը, կէսօրին, այծերը, ոչխարները դուրս բերելով, անոնց կեր տալու համար, եւ մորթուելիք այծը փախաւ յանկարծ :

Իմ ստուգումներուս համաձայն, այս երգը Վանէն ծագում առած չէ, այլ Մուշէն, եւ Մշեցիի բարբառով ալ երգուած է ամէն տեղ .

Գացէ՛ք տեսէք ո՞վ է կերել զէծ
Գացինք տեսանք գէլն է կերել զէծ.
Գէլն է իծուն, էծն էր տիկուն (տիկ)
Հալալ է Կրպօ, հալալ է ...:

Երգը տարածուելով գաւառէ գաւառ, փոփոխութեան ենթարկուած է, յաւելուածներով, եւ

..«Կրպօ»ն «քրմօ»ի փոխուած է: Բայց եւ այնպէս երգը կը մնայ Տարօն գաւառի սեփականութիւն: Ժողովուրդի յղացումն է երգը, հետեւեալ միջադէպին առիթով :—

Մշեցի Կրպօն (Կարապետ) այծ մը ունէր, որ հիւանդ էր, հովիւը որ ոչխարի հօտին հետ կ'արածէր նաեւ այծեր, քանիցս յայտնած է Կրպոյին թէ այծդ հիւանդ է, լաւ է որ մորթես, Կրպօն մտիկ չըներ, եւ օր մը գայլերը կը յափշտակեն այծը: Հովիւը կը յայտնէ թէ գայլերը կերան, բայց Կրպօն չի հաւատար եւ կը բողոքէ գիւղի ռէսին, Ռէսը վճիռ արձակելէ առաջ կ'ուզէ ստուգել թէ իրապէս գայլե՞րը կերան այծը: — Ուստի խումբ մը գիւղացիներ կը ղրկէ այն վայրը ուր գայլերը կերած են այծը: Գիւղացիները կ'երթան կը հաստատեն որ հովիւին բանը ճիշդ է: Կը վերադառնան ու կը յայտնեն Ռէսին.— Գացինք տեսանք գէլն է կերեր զէծ (զայծ) :

Ռէսը կը կանչէ Կրպօն ու կը յայտնէ թէ. — բողոքդ անիրաւ է, գայլերը կերեր են այծդ: Կատակաբան Ցոհօն (Յովհաննէս) որ հոն կը գտնուէր, հեգնելով Կրպօն, կ'ըսէ.— Հալալ է, Կրպօ, հալալ է: Ըսել կ'ուզէ թէ այծդ հիւանդ էր, եթէ ժամանակին մորթէիր, գայլերը պիտի չյափշտակէին զայն: Երբ մէկը իր սեփականութիւնը վայելել չի գիտեր, ուրիշները կը վայելեն, «չուտողին մալը ուտողին հալալ է», ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդական առածը :

Այս միջադէպը տարածուելով համայնքին մէջ, բերանէ բերան կը դառնայ ասացուածք: Ժողովուրդը, հիւսած է անոր շուրջ այդ ծանօթ երգը: Տարօնի ժողովուրդը այդ երգին մէջ դրած էփիլիսոփայական վերլուծում մը.— Թէ ամէն բան կեանքին մէջ իրմէ աւելի հզօրն ունի, ու ամէնէն հզօրը արեւն է: Գայլը կերեր է այծը, սուրը կերեր է գայլը, ժանգը կերեր է սուրը, խուղը կերեր է ժանգը, տիկը կերեր է խուղը, արեւն ալ կը չորցնէ տիկը... :

Յօդուածագիրը տեղ մը կ'ըսէ . —

« ... Խօղն էր արջին, արջն էր գիլուն» եւն. :

Երբ ստամոքսը պարապ է, ամէն ինչ կ'ուտէ, սակայն չեմ լսած որ խոզը ուտէ արջը, արջն ալ գայլը: Երեւի Վանայ կողմի խոզերն ու արջերը մասկեր են: Եթէ պատահի որ Վան երթամ, պիտի զգուշանամ խոզերէ եւ արջերէ :

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

ԾԻԾԱՂ

Ուսուցչապետի մը նոր գիրքին ծանուցումը եւ զաւակի մը հայր ըլլալու լուրը նոյն օրաթերթին մէջ ծանուցուեցաւ :

Նոյն օրը, ուսուցչապետը բարեկամի մը կը հանդիպի: Այս վերջինը կը շնորհաւորէ զինքը ջերմապէս, այդ «մեծ պատահարին» համար :

Ուսուցչապետը խորհելով թէ իր հեղինակութեան մասին կ'ակնարկէ, համեստ ժպիտով մը կը պատասխանէ.

— Ես ալ շատ գոհ եմ, սակայն կը վստահեցնեմ թէ պիտի չկարենայի գլուխ հանել այդ գործը, առանց իմ օգնականներուս օժանդակութեան ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Յունիս.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերահամակրական խնճոյք մը սարքած էր շաբաթ երեկոյ Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ: Բեմը զարդարուած էր Արամի, Զօր. Նազարբէկեանի, զօր. Սիլիկեանի գունաւոր մեծադիր նկարներով, գոյնզգոյն ծաղիկներով : Երկու կողմերը կախուած էին տարագիր եւ հիւրընկալ դրօշները: Կեդրոնը կ'երեւար վարդահիւս «Մայիս 28» վերտառութիւնը: Այս գեղեցիկ զարդարանքը պատրաստած էր ընկեր Օ. Օհանեան՝ սկաուտներուն հետ: Բացումը կատարեց Վ. Տ. Վարդանեան: Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը յաջորդաբար երգեց «Մեր Հայրենիք», «Յառաջ նահատակ», «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»: Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Տ. Թադոյեան, յիշելով պատմական դէպքեր եւ դէմքեր: « Կան մարդիկ որ կ'ուրանան Մայիս 28ը եւ Թուրքին շնորհը կը նկատեն զայն: Այս յիմարները կը մոռնան որ թշնամին իր հարստահարած ազգին հայրենիք չի տար : Դաշնակցութիւնը սերունդներ պատրաստեց ի խնդիր լոյսի, արդարութեան եւ ազատութեան: Անոնք արթնցուցին ժողովուրդը եւ հանդրուանէ հանդրուան յառաջանալով մեզի տուին Մայիս 28ի պէս լուսաշող թուականը: Մեզմէ խլուած է այդ ազատութիւնը, բայց մենք պիտի պայքարինք միացեալ եւ անկախ Հայաստանի համար: Կեցցէ Մայիս 28ը, կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը » :

Տիկին Ազ. Տէր Վարդանեան յաջորդաբար երգեց քանի մը երգեր, ջերմապէս ծափահարուելով: Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Սերժ կարդաց Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կ. Կ.ի յայտարարութիւնը Մայիս 28ի առթիւ : Քիչ մը երգ եւ պար: Յետոյ խօսք առաւ Պ. Կ. Փոլատեան, փառաբանելով յեղափոխութիւնը եւ յեղափոխականները: « Զուր չանցան ինչ որ տրուեցաւ յանուն հայրենիքի եւ ազատութեան : Զուր չանցան մեր յեղափոխական ֆետայիներուն խոլական մարտնչումները : Քրիստափորի ձեռնարկը, Սուլթանին մահափորձը, լեռներու եւ ձորերու մէջ մղուած կռիւները: Երբ հայութեան մէկ մասը կը բնաջնջուէր, միւս մասն ալ վտանգուած էր: Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի, Բաշ Ապարանի օրհնաւէտ ճակատամարտը առաջնորդութեամբ մեծ կազմակերպութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ եւ ժողովուրդի զաւակներուն արիւնով հայ երկնակամարին վրայ անջնջելիօրէն արձանագրեց Մայիս 28ի յաղթական թուականը: Չի բաւեր փառաւորել անցեալով: Պէտք է պատրաստուիլ գալիքին : Համեմատաբար խաղաղ կ'անցնին մեր այս օրերը, ինչպէս շառաչուն գետը երբեմն մեղմօրէն կը շարունակէ իր ճամբան, բայց կուգայ ժամանակ նոր պայքարներ դիմաւորելու, կեցցէ Մայիս 28ը » :

Քանի մը երգերէ եւ պարերէ վերջ, խօսք առուեցաւ Պ. Գ. Ծերիկեանի որ ըսաւ թէ Մայիս 28ի առթիւ հոս մեր վրայ կը սաւառնին յաղթական տօնի ուխտեալ հերոսներուն հոգիները : Հաղորդուինք անոնց սրբազան հոգիներով: Յարգենք անոնց յիշատակը եւ վառ պահենք անոնց ուխտը մեր սրտերուն մէջ: Ամէն մարդ իր պաշտած Աստծուն ձօնուած աղօթք մը ունի: Ես ալ կ'ուզեմ աղօթք մը արտասանել Մայիս 28ին առթիւ» Եւ գրաբար արտասանեց իր աղօթքը :

Երգերը եւ պարերը շարունակուեցան մինչեւ լուսաբաց :

Վ. ՏԷՐ Վ.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Կիրակի օր հաւատաւորներու բազմութիւն մը փութացած էր Կալմանի սրահը, Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ, զոր կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով: Օրուան նախագահը ընկեր Խ. Մկրտիչեան բացատրեց թէ ի՛նչ մեծ զոհողութիւններու գնով ձեռք բերուեցաւ Հայաստանի ազատագրութիւնը: «Ամէն գիտակից Հայու պարտքն է յարգել յիշատակը անոնց որ զոհուեցան Հայաստանի անկախութեան եւ ազատութեան համար :»

Բացման խօսքէն վերջ Տիկին Տիրուհի Խաչատուրեան երգեց «Անուշ գարունը»: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Օրիորդներ Մատլէն եւ Անահիտ Մկրտիչեան, Օշականէն եւ Սիամանթոյէն՝ ընկեր Ս. Պալեան արտասանեց Զարենցի «Հայաստան»ը: Արտասանեցին նոյնպէս Պ. Ժ. Գումրուեան եւ փոքրիկն Ս. Պառաւեան: Դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Արաքսի Պառաւեան (Շօփէնէն) :

Օրուան երիտասարդ եւ համակրելի բանախօսը, ընկեր Վահէ Օշական նոր շունչով վերլուծեց մեր այսօրը եւ վաղուան հեռանկարը: Կ'արժէր իր ճառը ամբողջութեամբ հրատարակել «Յառաջ»ի մէջ: Մէջընդմէջ հայկական եւ կովկասեան պարեր պարեց Օր. Թ. Գէչկէօրեան (որուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Ա. Պառաւեան:

Ուշ ատեն հասաւ Առնուվիլի մեր համակրելի քաղաքապետը Պ. Մագուրիէ, որ միշտ ներկայ կ'ըլլայ մեր հանդէսներուն, խորապէս գնահատելով մեր ժողովուրդի արժանիքները: «Ամէն անգամ որ պէտք ունենաք իմ օժանդակութեանս ես պատրաստ եմ սիրով իմ օժանդակութիւնս բերելու»: Ջերմագին շնորհակալութիւն՝ այս անխոնջ ընկերվարականին, որ այս անգամ ալ խօսք առնելով, շնորհաւորեց Հայաստանի անկախութեան 34րդ տարեդարձը եւ մաղթեց որ շուտով իրականան հայ ժողովուրդին իղձերը: Յետոյ անդրադարձաւ քաղաքական կացութեան վրայ, եւ ըսաւ անհրաժեշտ է համագործակցութիւն, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջնապէս ապահովել խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը:

Պաշտօնական մասին աւարտումէն եւ նախագահի փակման խօսքէն վերջ սկսան պարերը, տեւելով մինչեւ ուշ ատեն :

Օ. Կարապետեան

ՀԻՒԾԱԽՏԻՆ դէմ «Ռիմիֆօն» եւ միւս դեղերը որոնք ընդհանուր անունով մը «Իզօնիազիտ» կը կոչուին, պիտի սկսին ծախուիլ Ֆրանսայի մէջ, Յունիս 16էն սկսեալ: Մասնագէտներու արհեստագիտական կոմիտէն՝ բժշկական մարմնին կը հաղորդէ թէ անվիճելի բայց մասնակի է այս դեղին ազդեցութիւնը հիւծախտին դէմ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Փ - 1երը մնայուն գաղտնի գործակալ էին, Փ - 2երը մասնակի եւ կը պահէին իրենց սովորական ինքնութիւնը: Աչք եւ ականջ պիտի կտրէին մանաւանդ Փ. 2ները, որոնք շնորհիւ իրենց քաղաքացիի բուն ինքնութեան, աւելի պատեհութիւն ունէին լուրեր քաղելու :

Փ-1երը իրենց ինքնութեանը հետ կը կրէին նաեւ կեղծ անուններ, հարկ էր արդարացնել կեղծ անցագիրներու եւ վաւերագիրներու քանակը : Այս ճիւղին պետը եւ գրասենեակին վարիչն էր Երրորդ Սպահակին կինը՝ Օտէթ Տիւշէզ: Ուստի անոր հրահանգուեցաւ արտադրութիւնը բազմացնել :

Իւրաքանչիւր գործողութեան համար մասնաւոր գործակալներ նշանակուեցան եւ բաժնուեցան հետեւեալ կերպով.— ականի դաշտեր, ստորերկրեայ ամբարանոցներ, հակօդային թնդանօթներ, հաղորդակցութեան ճամբաներ, ստորերկրեայ ամրութիւններ եւ նաեւ, ինչ որ Ժեռար կը կոչէր, Պարիսպին դուռները: Այս դուռները, որ անհրաժեշտ էին նաեւ գերման զինուորներու շարժումներուն համար, այժմ ծածկուած էին քիլոմեթրներով խորութեամբ ամրութիւններով: Բարեկամ թէ թշնամի հաւասարապէս կրնային օգտագործել զանոնք, եթէ թշնամին ճարպիկ գտնուէր անշուշտ :

Դուռներուն մեծ կարեւորութիւն կը տրուէր :

Պողպատէ ջիղ պէտք է ունենալ ստորերկրեայ գաղտնի գործակալ ըլլալու համար: Կեսթափօն մշտապէս սարսափ մըն էր: Մարդիկ դողալով կ'անցնէին Կեսթափոյի շէնքին առջեւէն, նախկին դպրոց մը Քանի մէջ, Ժադօպէն փողոց: Կը լսուէին աղեխարշ ճիչերը չարչարուողներուն: Այս վայրը կատարեալ սպանդանոց մըն էր: Գերման զօրամասի բանակին հակառակ գործողները օրէնքին համաձայն կը պատժուէին գլխէն կացնահարութեամբ: Գլուխը կապուած տախտակի մը, դէմքը դէպի երկինք վիճակի մէջ :

Քանի Կեսթափոյին հրամանատարն էր Հիլմուտ Պերնարտ, իգացած հոգեբան մը, որ կը յոխորտար թէ կրնար միշտ որեւէ մէկը խոստովանցնել: Նախ կեղծ ժպիտով մը ծխիկ մը կը հրամցնէր զոհին : Յետոյ կը սկսէր իր հրէշային գործողութիւնը, խարազանով գանակոծելէ վերջ դժբախտ զոհերը սառոյցով լեցուած լոգարաններու մէջ կը դնէր եւ կամ ելեկտրական հոսանք կը հաղորդէր անոնց յետոյքէն :

Պերնարտ Պարիսպի գործողութեան ամենամեծ արգելքն էր :

Լէօն Տիւմիս փակեց իր կառատունը: Դրան վրայ փակցուց հետեւեալ ազդը. — Ոչ հրաճիւթկայ, ոչ ածխէժէ անիւ, ոչ կազմած, ոչ օգնական, ոչ կառք, ոչ յաճախորդ, ինչպէ՞ս կրնամ շարունակել գործս :

Նահանգապետարանի պատին վրայ պաշտօնական յայտարարութիւն մը կար, որով կը փնտռէին մէկը Նորմանտիի մէջ գերման բանակներուն կաթնեղէն հայթայթելու համար: Տիւմիս ստանձնեց այդ գործը: Ֆրանսերէն եւ գերմաներէն գրուած վկայականներ իրեն իրաւունք կուտային շրջանի գիւղերը պտտելու, որպէս պաշտօնական քննիչ կովերու :

Սկիզբները Կեսթափոյի մարդիկը շարունակ կը հետապնդէին զինքը, կասկածելով որ մի գուցէ նկարներ կամ նիշեր հաւաքէ ագարակները շրջագայած միջոցին :

Խուզարկեցին զինքը շատ անգամներ՝ առանց արդիւնքի: Դիտակներով կը հետեւէին անոր շարժումներուն: Սակայն տեսնելով միայն ցուլանման փոքրիկ մարդ մը, որ յաւիտենապէս կը թափառէր դաշտերը՝ լուցկիի փայտիկներ ծամելով, վերջնապէս հրաժարեցան լրտեսելէ :

Արօտատեղիները շրջագայելով, Տիւմիս, ուշադրութեամբ, ոտքերու քայլերով կը չափէր թնդանօթներուն միջեւ գտնուող հեռաւորութիւնները: Լուցկի մը ամբողջութեամբ ծամելու գործողութեան տեւողութիւնը կը նշանակէր թէ հեռաւորութիւնը հարիւր մեթր է. կէս լուցկին՝ յիսուն մեթր, քառորդ լուցկին 25 մեթր :

Տարբեր մեծութեամբ այս հեռաչափ գործիքները (լուցկիները) կը լեցուէին գրպանները : Երեկոյեան Տիւմիս լուցկիները կը հաշուէր եւ առժամաբար կ'արձանագրէր իր կաթի ցուցակագրութեան հաշիւներուն հետ :

Շնորհիւ Տիւմիսի նման փոքր ժրաջան գործակալին, Նորմանտին լրատու վայր մը դարձաւ :

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ հինգ հոգի մահուան դատապարտուեցան զինուորական ատեանի կողմէ, կանխամտածուած ոճիրի, եւ երկրի ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Պիզէրթայի մէջ ձերբակալուեցան 13 աչարեկիչներ: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դաւադիրները կատարեալ զինարան մը ունէին եւ իրարու հետ կը հաղորդակցէին ծածկագիրներով:

ՄԱՅԻՍ 28Ի խռովութեանց առթիւ, պաշտօնանկ եղան քսան ոստիկաններ, իսկ ուրիշ 60 հոգի ալ տեղափոխուեցան, մինչեւ իրենց քաղաքական գործունէութեան ստուգումը: Թերթերը կ'ըսեն թէ ամբաստանեալներէն ոմանք անգամ էին համայնավար կուսակցութեան եւ գաղտնի տեղեկութիւններ կը հաղորդէին ցուցարարներուն: Հաստատուած է նաեւ որ գաղտնի թռուցիկ մը ցրուած էին պահականոցներուն մէջ, շնորհաւորելով անոնք որ ձերբակալութիւններ չէին կատարած: Փարիզի ոստիկանական ուժը կը հաշուէ 20.000:

ՏԱՍԸ ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ աքսորական վարիչները ուխտ մը ստորագրեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, յանձն առնելով տապալել իրենց երկիրներուն խորհրդային վարչաձեւը եւ վերահաստատել մարդկային իրաւունքները: Մասնակցողներն են՝ Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Էսթոնիոյ, Հունգարիոյ, Լիթուանիայի, Լաթվիայի, Լեհաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Ռումանիոյ ներկայացուցիչները:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, ճառ մը խօսելով, խստօրէն քննադատեց բրիտանական կայսրութիւնը, Ազգաժողովը, Ատլանտեանի դաշինքը եւ համայնավարները: Եզրակացուց թէ իրենք հեռու պիտի մնան որեւէ պատերազմէ: Եւ հրաւիրեց Ասիոյ ու Ափրիկէի ազգերը որ Հնդկաստանի քաղաքականութեան հետեւին:

ՃԱՓՈՆԻ խորհրդային պատուիրակութիւնը մերժեց հեռանալ այդ երկրէն, հակառակ անոր որ այլեւս գոյութեան իրաւունք չունի, հաշտութիւն կնքուած ըլլալով: (Մոսկուա ապօրէն կը նկատէ դաշնագիրը):

ԿԱՐԱԳԻ ԵՒ ՀԱՒԿԻԹԻՆ գիները գգալապէս բարձրացած են երկու օրէ ի վեր, ուրիշ ապրանքներ՝ աժանցած:

ԵՐԿՈՒ ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻՆԵՐ որոնք կ'օգտագործէին անթելը Սէն Քլուի ձիարշաւին տեղեկութիւնները հաղորդելով արտասահման, դատապարտուեցան մէկը 120 հազար փրանք տուգանքի եւ ութ ամիս բանտարկութեան, իսկ միւսը 100 հազար փրանքի եւ վեց ամիս բանտարկութեան:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի Արենոյշներու եւ Արիներուն կողմէ: Կիրակի 15 Յունիս ամբողջ օրը, Շավիլի անտառին մէջ, դաշտային խաղեր, պարեր, ներկայացումներ: Ուտելիք եւ խմելիք շատ մատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ. — Շոգեկառք Chaville Montparnasse, Aut. իջնել Շավիլ Puits sans Vin: Բոլոր կայարանները առաջնորդող Արիներ եւ Արենոյշներ պիտի սպասեն ժամը 11.30էն սկսեալ:

Թատերական ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Աղքատախնամի եւ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան: Ի նպաստ Լիոնի մէջ կառուցուելիք եկեղեցի դպրոց ազգօգուտ հիմնարկութեանց:

Ղեկավարութեամբ ԺԻՒՏԷՔՍ ԶՈՒԼՃԵԱՆԻ:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Horlogeի մեծ սրահին մէջ:

Կը բեմադրուի ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

Տոմսերու գիներ 500, 300 եւ 200 փրանք:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Լը գ'Օլիվի Նոր Սերունդին հայերէն դասընթացքի տարեկան հանդէսը այս կիրակի ժամը 15ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբի, ղեկավարութեամբ մանկավարժ ուսուցչուհի Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Այրի Տիկին Արմենուհի Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Լիոնի մատրան մէջ, 69 rue Louis Blanc, իր զաւկին եւ քրոջը մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ, ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՊԱՂԵԱՆ (ծնեալ Ղազարեան) եւ նաեւ եղբօրը Երեմիա Աքահանայ Մերճանեանի եւ քրոջը Իսկուհի Շահվերտեանի համար: Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Քաղաքապետարանի սրահը:

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DEPREUXի եւ նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԻ:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Bellekens (թաւջութակ), Օր. Շ. ՊԷԿԵԱՆ եւ Ա. ԽԱԽԱՄԵԱՆ (երգ), Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը (Օր. Ա. ԳԱՎԷԶԵԱՆ), Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը (ընկեր Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ): Եւրոպական պարերը RICOS CREOLE BANDի նուագախումբ: Հայկական երաժշտութիւն՝ ընկեր ԲԵՆՕ (սրինգ), ՈՒՆԱՆԵԱՆ (քէմէնչէ) եւ Պ. ՍԷՅՐԱՆ (թառ): Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով: Անակնկալներ Արենոյշներու կողմէ:

Մուտքը 200 փրանք

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. Մ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Այս շաբաթ (14 Յունիս) գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մինչեւ լոյս:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Պիտի ներկայացուի՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ« թատերախաղը, ղեկավարութեամբ Տիկին Գեղան Փափազեանի: Սիրով կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Դաշտահանդէս

« ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ի նպաստ Դաշնակցութեան Տան Հիմնադրամին

Հովանաւորութեամբ՝ Տան յանձնախումբին

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ:

Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ, (Clairière du Jeu de Paume): Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Օթօքարները կը մեկնին Փարիզէն եւ արուարձաններէն: Տեղեր ապահովելու համար դիմել «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն:

Կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»

Երգ՝ ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ:

Հաղորդակցութեան միջոց. — Շոգեկառք Gare d uNordէն իջնել Ecouen, Ezenville, կամ autobus 268 Porte de la Chapelleէն իջնել Carrefour de l'Espérance:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ. — Ֆուրվիէռի մէջ այս կիրակի, ժամը ճիշդ 10ին, մէկուկէս միլիոն հայ նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար ձայնաւոր պատարագ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբի:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի Բ. Այվազեանի՝

« ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ» (վեց արար երեք պատկեր)

Ղեկավարութեամբ Խ. Ղարիպեանի:

Գիները ժողովրդական:

ՓԱՐԻԶԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ. — Աղքատախնամի Անուիյէի ծերանոցը անմիջական պէտք ունի հիւանդապահուհիի մը որ ունենայ diplôme d'Etat: Լաւ վճարում եւ մնայուն գործ:

Դիմել՝ Աղքատախնամի նախագահ Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), Tél. Pro. 03-19:

ԾԱԽՈՒՆ ՏՈՒՆ

Իսիի մէջ ծախու է տուն մը, վեց սենեակ, երեք խոհանոց, խանութ մը միասին: Գլխաւոր շէնքէն զատ կայ նաեւ pavillon մը երկու սենեակով, նոյնպէս ծախու: Մէթրոյին եւ կայարանին մօտ: Դիմել ETS. NADJARIAN, 19 RUE BLONDEL, PARIS (2): Հեռաձայն CEN. 18-99:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն տեղեկագրական ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Ջաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ. — Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլէն Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Արշակ Կարապետեանի տունը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը 29 Յունիս, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ:

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 rue Dunoir: Ներկաներուն թիւը բաւարար պիտի համարուի: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 13ին (ոչ թէ Յուլիս 6ին) Սէն Լու Կռան Փէն Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ. — Այս կիրակի, Տօն կաթողիկէ Սրբոյ Էջմիածնի, Փարիզի Հայ. Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ: ՍԵՐՈՎԲԷ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ պիտի քարոզէ: Քարոզէն վերջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

Այս կիրակի ժամը 3ին նուագահանդէս մը կուտայ Alfortvilleի Salle Voltaireի մէջ (22 rue Voltaire):

Իսկ Յունիս 29ին Bois Colombesի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ հասարակութիւնը տարեկան Ս. Պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, Ժ. ը 10.30ին Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգային բարերար ողբացեալ՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ, իր մահուան 30րդ տարելիցին առթիւ:

Արարողութեանց կը նախագահէ գեր. Սերովբէ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ, 15 Յունիսին, կիր. օր ժամը 16ին: Կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողները եւ վարժարանին համակիրները: Մուտքը ազատ է:

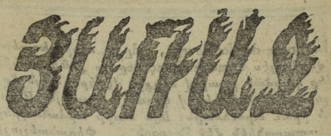
ԿԻՐԱԿԻ, 15 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

GARDEN - PARTY

Pavillon Puéblaի մեծ սրահին եւ պարտէզին մէջ: (Parc des Buttes Chaumont), մուտք 49 Ave. Simon Bolivarի դիմաց: Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական Երգչախումբին կողմէ: Եղանակի առաջին բացօթեայ պարահանդէսը: Գեղարուեստական հաճելի մթնոլորտի մէջ: Պար, անակնկալներ, խնամուած պիւֆէ: Մուտք 150 փրանք:

Métro: Bolivar, Հանրակառք թիւ 26:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme; Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 15 JUIN 1952 Կիրակի 15 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6789-Նոր շրջան թիւ 2200 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՅԶՀԵՏԷ ԿԸ ԴԵՂՆԻՆ

Գաղտնիք չէ որ հետզհետէ կը դեղնի տարագիր բազմութեանց մտաւոր մակարդակը: Մանաւանդ ուսումնական կոչուած դասուն մէջ :

Եթէ կարելի ըլլար վիճակագրութիւն մը կազմել, չափազանց վրդովիչ պատկեր մը պիտի պարզուէր ամէնուս աչքին առջեւ :

Ընթերցումը, զարգացումը կանգ առած են, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Մարդիկ օրը իրիկուն կ'ընեն իրենց գիտցածով: Տարէց թէ երիտասարդ, կը խուսափին նոր ճիգերէ: Ինչո՞ւ յոգնիլ, երբ հասարակութիւնն ալ կը գոհանայ սորված - փորիկ, անարօյս գիտելիքներով :

Շատերուն համար, թերթ խմբագրելն ալ դարձած է տեսակ մը ժամանց: Կը գրեն, կը թխեն կամ պատգամներ կ'արձակեն ճիշդ այնպէս ինչպէս տնտես մը կամ խոհարար մը գետնախնձոր կամ սոխ կը տապկէ :

Խմբագիրներ, հրապարակագիրներ, գրագէտներ կան որոնք շատոնց կորսնցուցած են կարդալու, սերտելու վարժութիւնը :

Ինչո՞ւ յոգնիլ, երբ գրիչը կամ լեզուն կը բանին մեքենաբար, համատարած ագատութեանմէջ:

Նոյն իսկ անոնք որ արհեստի վերածեր են կուսակցական պայքարը, չեն բարեհաճիր քանի մը գիրք թղթատել: Ո՛ւր կը մնայ վերլուծել, ուսումնասիրել :

Պատրաստ կարծիքներ, պահեստի կամ պահածոյ համոզումներ կան, — կրնաս տարիներով կրկնել: Առանց ակնարկ մը նետելու պատուհանէն դուրս :

Ի՞նչ տարակոյս որ շատ մը թիւրիմացութիւններ եւ նախապաշարումներ պիտի հարթուէին մեքենաբար, եթէ մարդիկ բարեհաճէին ուշադրութեամբ հետեւիլ քաղաքական գրականութեան : Եթէ վարժուէին կարդալ մեր անմիջական շրջապատին վերաբերեալ հրատարակութիւնները :

Մատի վրայ կը համրուին անոնք որ այդ յոգնութիւնը կ'ընեն: Ոչ թէ պատահաբար, այլ իբրեւ անխուսափելի, նուիրական պարտականութիւն :

Լեռնակուտակ հրատարակութիւններ լոյս տեսան վերջին 40—50 տարիներու ընթացքին: Ոչ միայն մեր գիտցած օտար լեզուներով, այլեւ հայերէն :

Գիրքերէն դուրս, բազմակողմանի ուսումնասիրութիւններ հրատարակուեցան ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլին մէջ: Եւ դեռ կը հրատարակուին :

Դաշնակցութիւնը լայն ակօսներ բացաւ այս ասպարէզին մէջ, ալ — քաղաքական գրականութիւն — փաստացի, գիտական վերլուծումներով եւ բազմակողմանի վկայութիւններով

Քանի՞ ընդդիմադիր բանդէտներ փորձեցին սերտել այդ հատորները :

Եթէ փորձէին, թերեւս աւելի խելացի եւ «ազգօգուտ» ձեւ մը տուած կ'ըլլային իրենց պայքարին :

Հակառակորդները կամ չէզոքները մեղադրած ատեն, գիտենք որ մերոնք ալ յաճախ յոգնութեան ախտանշաններ կը մատնեն :

Շատերուն, մանաւանդ նորերու մէջ կը պակսի նոր բան սորվելու տրամադրութիւնը :

Իրենց կուսակցական պարտականութիւնները հաւատարմօրէն կատարած ատեն, մեր ընկերները պիտի չմոռնան թէ՝ պարտաւոր են նաեւ նոր պաշար ամբարել: Մանաւանդ անոնք որ երիտասարդ են եւ ընդունակ՝ դեր մը կատարելու մեր հանրային կեանքին մէջ :

Մտաւոր կեանքն ալ մշտնջենական շարժում է, որ միշտ սնունդ կը պահանջէ: Այլապէս կէս ճամբան կը մնանք, վնասելով նոյնիսկ մեր հետապնդած նպատակներուն :

Ո՞ւր կրանք հասնիլ, եթէ միտքերն ալ դեղնին համատարած ագատութեան մէջ ...

Լայն պատեհութիւններ կը վայելենք ամէն տեղ: Գոնէ «կոչեցեալները» պէտք է թօթափեն իրենց թմրութիւնը, գոհացնելու համար օրուան պահանջները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀԱՅՀՈՅՈՒԹԵԱՆ

Տեսա՞ծ էք Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, Սիոն, «ամսագիր կրօնական, գրական, բանասիրական »:

Ինչպէս ուրիշ պաշտօնական պարբերականներ, անշուշտ այս ամսագիրն ալ ամէն բանէ առաջ պիտի պարունակէր մատենագրական եւ կրօնական ուսումնասիրութիւններ, հում նիւթ պատմութիւն, բանասիրութիւն եւն.:

Մանագէտի մը կը մնայ ճշդել թէ ո՛ր չափով կրցած է կատարել իրեն սահմանուած դերը:

Գիտէ՞ք որ ուրիշ ճիւղ մըն ալ կը մշակէ, նախանձելի ձեռնհասութեամբ :

Շաբաթաթերթ մը, Պէյրութի «Ազդարար»ը, վերջերս յօդուածաշարք մը հրատարակած էր, Երուսաղէմի պատրիարքութեան «Սրտագին կոչ»ին առթիւ, քննադատելով պատրիարքարանին հաշուական գործունէութիւնը:

Չեմ գիտեր ո՛րքան արդար եւ հիմնաւոր էին այդ քննադատութիւնները, Պարթեւ Սեւումեան ստորագրութեամբ :

Անշուշտ պատրիարքարանը պարտաւոր էր պատասխանել, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը :

Արդարեւ, պատասխանած է Մայիսի թիւով եւ համբակ խորագրով մը «Նօթք եւ Նիշք » (երկու բառերը նոյն իմաստն ունին):

Բայց, ի՛նչ պատասխան:

Քանի մը բառեր եւ նախադասութիւններ արտագրեմ, եւ դուք դատեցէք ·

— Թշուառական մը, փծուն եւ գձուձ հոգիի մը բովանդակ զարշութեամբ (էջ 137)·

... խեղճ ազգ որ Սեւումեաններու նման լրբաբարոյ եւ չարամեծ պաշտպաններու ես մնացեր, (137 — 38),

... վանքը ի վիճակի չէ եղած իրեն պէս կոյերէ կազմուած կոմիտութեր պահել (138)·

... Ձեռայ Երուսաղէմի մէջ Հայ մը, եթէ հայու առիւծ եւ զգուշում ունի անշուշտ եւ եթէ Թուրքէն աւելի թրքաբարոյ չէ...

... Սակայն մեղքը Պարթեւ Սեւումեանի նման ապաբարոյ վիժուկներուն չէ· ամէն ժողովուրդ ունի իր անօգտագործելի տականքը եւ հետեւաբար արտաքսելի: Սակայն արտաքնոցն ալ իր մուկերը ունի, որոնք Պարթեւ Սեւումեանի նման գիտեն զգացնել իրենց գոյութիւնը:

... Անոնք կոյանոցի վերածած են իրենց էջերը (139):

Կարծեմ արդէն թաշկինակը հանած էք ձեր գրպանէն: Այնպէս որ կարճ կը կապեմ :

Եւ բսե՛լ որ խմբագրութեան անունով տրպուած այս գարշահոտութեան հեղինակն է պատրտեղապահը, բանասէ՛րծ եւ արքեպիսկոպոս, որ դեռ երէկ վերադարձաւ Էջմիածինէն ...

ՎԱՀԷ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ անցեալ շաբաթ գիշեր: Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութենէն վերջ, տեղի ունեցաւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը: Ընտրուեցան գործօն եւ փորձառու մարզասէրներ: Կը յուսանք որ իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնը լիովին կը կատարեն : Յաջողութիւն կը մաղթենք :

Թ.

ԱՆԳԱՐԱՅԻՆ պաշտօնական ջեկոյց մը կը հաղորդէ թէ Պ. Պ. Մենտէրէս եւ Քէօփրիւլիւ Լոնտոն հրաւիրուած են Յուլիս 9էն 12: Այս այցելութեան շարժառիթի մասին թէեւ լռութիւն կը պահեն, սակայն երադեկներ կը կարծեն թէ պիտի քննուին գլխաւորաբար Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի հարցերը: «Ուլուս»ի մէջ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն կը յուսայ թէ Թուրք դիւանագէտները պէտք չէ օգտուին անգլեւամերիկեան անհամաձայնութենէն: «Ընդհակառակն անոնց միջեւ գործակցութիւնը նպաստաւոր է թրքական շահերուն: Թուրքիա պիտի ջանայ հաշտեցնել տեսակէտները եւ դիւրացնել Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դերը աշխարհի այս մասին մէջ»:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՕ ՄԻՇՏ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ, ՑԻՇԵՑՆԵԼՈՎ ՌԱՅԽՍԹԱԿԻՆ ՀՐԿԻԶՈՒՄԸ ԵՒ ԿԷՕՐԻՆԿԻ ԿԱԽԱՂԱՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, համայնավար կուսակցութեան Բ. ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ երկրորդ անգամ հարցաքննուեցաւ ուրբաթ առտու, դատական պալատ փոխադրուելով :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կալանաւորը առտուն ժամը 8ին Սանթէի բանտէն հանուելով, դրուեցաւ հիւանդանոց - կառքի մը մէջ, ընկերակցութեամբ երկու քննիչներու որոնք ձեռնակապ անցուցած չէին այս անգամ: Ժաք Տիւքլօ դատական պալատի ստորերկրեայ ճամբաներով փոխադրուեցաւ հարցաքննիչ դատաւոր Ժաքինոյի մօտ, ուր կը սպասէին երեք պաշտպան փաստաբանները: Երբ ամբաստանեալը դրասենեակ մտաւ, հարցաքննիչ դատաւորը քակել տուաւ կնքուած պայուսակը եւ միւս իրերը, զորս ոստիկանութիւնը գրաւած էր կառքին մէջ, Մայիս 28ի ձերբակալութեան ատեն: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ գողցուած են իր 30.000 ֆրանքը եւ դատ պիտի բանայ գողութեան համար: Աւելցուց թէ դատ պիտի բանայ նաեւ երկու թերթերու դէմ որոնք գրած էին թէ իր պայուսակին մէջ գտնուած է նաեւ Փարիզի ռազմական քարտէսը :

Հարցաքննութիւնը տեւեց 3ուկէս ժամ: Տիւքլօ երկար ճառ մը խօսեցաւ, հերքելով դաւադրութեան մեղադրանքը եւ պնդելով թէ ընդհակառակն դաւ մը սարքուած է իրեն դէմ: Այս առթիւ Ֆրանսայի ներկայ կացութիւնը բաղդատեց հիթլէրական Գերմանիոյ կացութեան հետ, երբ կրակի կը տրուէր Ռայխսթակը օրուան վարիչներուն կողմէ, բայց Կէօրինկն էր որ կախուեցաւ քանի տարի վերջը: Իբրեւ եզրակացութիւն, ետ պահանջեց իր պայուսակը եւ միւս իրերը, միշտ պնդելով իր անմեղութեան վրայ: Կ'ըսուի թէ փաստաբանները պիտի առաջարկեն առժամապէս ազատ արձակել ամբաստանեալը :

Հարցաքննութենէն վերջ, ամբաստանեալը բանտ փոխադրուեցաւ նոյն ձեւակերպութեամբ :

╳ Զմեռնային մարզարանին մէջ ժողով մը գումարուեցաւ, Տիւքլոյի եւ միւս կալանաւորներուն արձակումը պահանջելով, յանուն խաղաղութեան :

ՈՒՐԻՇ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ զինարան մը գտնուած է Ֆլէյոզի մէջ (Վաւր նահանգ), համայնավար Սիամփինիի բնակարանէն : Թուլոնի ոստիկանութեան տեղեկագրին համաձայն զինարանը կը պարունակէր երկու փոքր գնդացիր, երկու հրացան, հինգ ատրճանակ, 2100 փամփուշտ, ձեռնառումբեր եւն.: Սիամփինի ամբաստանուեցաւ իբրեւ դաւադիր: Կ'ըսուի թէ ուրիշ գաղտնի պահեստներ ալ կը գտնուին նահանգին մէջ :

Ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ, Մարսէյլի մէջ երեք ականաւոր համայնավարներու դէմ որոնք անհետացած էին, երբ հարցաքննիչ դատաւորը կոչնագիր մը կ'ուղղէր, իբրեւ վկայ ներկայանալու համար :

Երկու նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան Թուլոնի մէջ, մէկը՝ Շարլ Ալեսիս, քարտուղար Աշխատանքի Դաշնակցութեան, միւսը՝ Էթիէն Լուզիանօ, խմբագիր համայնավար թերթին: Սէն Թրոփէզի մէջ ալ ձերբակալուեցաւ Փօլ Հերման, երբ կը փորձէր ազատել ուրիշ համայնավար մը :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ այս միջոցին: Այս առթիւ կը յիշեն ականաւոր վարիչի մը՝ Անտրէ Մարթիի նոր կոչը, որ կը թելադրէ ամէն տեսակ ձեռնարկներ կատարել,— գործադուլներ եւ ցոյցեր սարքել, թռուցիկներ ցրուել եւն. :

╳ Ոստիկանութեան վերատեսուչը հերքեց Փարիզի արքեպիսկոպոսին այն ամբաստանութիւնը թէ խոշտանգուած են բանուոր - քահանաները, Մայիս 28ի ցոյցերուն ատեն: Այս առթիւ լուսանկարներ ալ ղրկեց, ապացուցանելու համար թէ ցուցարարները ինչպէս կը յարձակէին ոստիկաններուն վրայ, երկաթի կտորներով :

╳ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մինչեւ հիմա ձերբակալուած են 12 հոգի, միեւնոյն ամբաստանութեամբ,— լրտեսութիւն եւ դաւադրութիւն պետութեան դէմ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ իսլամական համալսարանը, Էլ Ազհար հրամանագիր մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ կիները քաղաքական իրաւունքներ չունին եւ չեն կրնար խորհրդարանի անդամ ըլլալ իսլամական երկիրներու մէջ: Այս յայտարարութիւնը պատասխան է «Նեղոսի Աղջիկներ» կոչուած կազմակերպութեան որ աղերսագիր մը ուղղելով Ֆարուք Թագաւորին, քուէարկութեան իրաւունք կը պահանջէ կիներուն համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՆ

Քաղաքական հետապնդումներուն հետ որ կը ձգտին Միացեալ Եւրոպա մը կազմելու, մտաւորական աշխատանքներ կը տարուին նաեւ այս ուղղութեամբ: Կազմակերպուած էր ցուցահանդէս մը՝ մայիսին, — «Քսաներորդ դարու գործը»: Գրական յօդուածներ կ'երեւան այս առթիւ՝ ֆրանսական մամուլին մէջ, այս ցուցահանդէսին եւ Միացեալ Եւրոպայի մասին :

Այս ցուցահանդէսը, կը գրէ T. Maulnier, պիտի ըլլայ մեր դարուն կենսունակութեան փաստահեղ արտայայտութիւններէն մէկը: Առաջին անգամն է որ, հաւանաբար, կը կազմակերպուի այսպիսի համախմբում մը՝ ցոյց տալու համար մեր ժամանակակիցներուն մտքին ստեղծագործական աշխատանքներուն բերքը, — նկարչութիւն, երաժշտութիւն, պար, եւն.: Փարիզ, կ'աւելցնէ T. Manlnier, ամէնէն արժանաւոր քաղաքն է անկասկած, այսպիսի համախմբումի մը համար, մտածման մայրաքաղաքը: Յիշելէ վերջ օտար երաժիշտները, օտար գրողները, Curtiusը, Madariagaն, Faulkner եւ ուրիշներ, օտար մեծ նկարիչներու նկարները՝ կարգ մը խորհրդածութիւններ կ'ընէ : Եւ փափաքներ կը յայտնէ :

Կը փափաքի որ այս ցուցահանդէսը կրկնուի ամէն տարի: Եւ դառնայ արտայայտութիւնը ազատ մտածման, վկայութիւնը՝ մտքի մը որ կ'ուզէ «ազատ ըլլալ, ազատութեան համար, ազատութեան մէջ, ամէնէն բնական ձեւով, ինչպէս որ ծառ մը իր պտուղները կուտայ »:

Թ. Մոլնիէ կ'ընէ կարգ մը դիտողութիւններ ցուցահանդէսի մասին: Գիտութիւնը պէտք եղածին չափ չէ ներկայացուած ըստ իրեն: Բնագէտներուն, ընկերաբաններուն, հոգեբաններուն եւ կենսաբաններուն պակասը կը հաստատէ եւ կը փափաքի որ, ապագային, Փարիզ հրաւիրուին նաեւ աշխարհի յայտնի գիտունները: Անհրաժեշտ կը գտնէ ընկերաբանութիւնը, ճարտարապետութիւնը՝ արուեստներուն հետ՝ ընդհանուր պատկեր մը տալու համար քսաներորդ դարու քաղաքակրթութեան վրայ: Շատ աւելի կը ցաւի թատերական ճիւղին պակասին վրայ: Եղածը քիչ կը գտնէ, յիշելով Claudelը, Camusը, Pirandelloն, Shawն եւ Tennesses Williamsը՝ որ անտարակոյս աւելի մեծ գաղափար մը պիտի տային մեր դարուն թատերական արտադրութեան մասին, մանաւանդ որ մեր դարուն ամէնէն մենաշնորհեալ ճիւղն է թատրոնը :

Յօդուածագիրը անգամ մըն ալ կը յայտնէ ազատութեան իր փափաքը: Կը մաղթէ որ, յաջորդ տարիներուն, այս ցուցահանդէսը, Ֆրանսացի եւ օտար արուեստագէտներով ու գիտուններով, երեւան բերէ հոգերը՝ որ ծնունդ տուած են իրեն, եւ շարունակէ արտայայտել աշխարհի մշակոյթին ազատութեան ձգտող համագումարին հետ ունեցած առնչութիւնը :

Սորվեցանք թէ, կը գրէ Մոլնիէ, այն դարուն մէջ ուր կ'ապրինք, պէտք է պաշտպանել արուեստագէտին ազատութիւնը, ինչպէս եւ բոլոր ազատութիւնները: Իր կարծիքը այն է թէ Արեւմուտքը պէտք է պաշտպանէ իրեն անհրաժեշտ, շնչելի մթնոլորտը բռնատիրական վարչաձեւերուն դէմ : Կ'ընդունի թէ արուեստը օգտուած է անցեալին մէջ՝ ճշմարտութեան մը կամ սխալի մը պարտադիր լուծէն: Կրնայ ըլլալ որ, կ'ըսէ, միտքը զօրանայ ընդունելով որոշ սեղմումներ, համակերպելով, կամ մաքառելով այդ սեղմումներուն դէմ, պոռթկալով: Բայց արուեստագէտը ոչ անցեալին մէջ կրցած է եւ ոչ ալ այսօր կրնայ լաւ բան մը տալ խոհեմ, վերապահ հնազանդութեան, կամ սարսափին մէջ, բռնատիրական վարչաձեւին տակ: Արուեստ եւ ոստիկանական հսկողութիւն անհաշտ են իրարու հետ: Մտքի ազատութիւնը, հետեւաբար, վտանգուած է այլեւս :

Ոչ, կ'եզրակացնէ Մոլնիէ, արեւմտեան մշակոյթի «Festival» մը չի կրնար պարզ փառատօն մը ըլլալ: Փարիզի մէջ իսկ, դատաստանի կը կանչուին Ֆրանսացի համայնավար նկարիչներ: Կուսակցութիւնը կը պահանջէ անոնցմէ ստեղծել վարդապետութեան օրինակին, թոյլատրելի սահմաններուն մէջ: Այս դաժանութեան եւ անհեթեթութեան առջեւ, ամէնէն առաջ, մարդկային էակը պաշտպանելով է որ կրնանք պաշտպանել արուեստն ու արուեստագէտը, միտքն ու գործը ... Պէտք չէ ստրկանայ մարդը:

Ձանց կ'առնեմ քանի մը ծանր տողերը որոնցմով Թ. Մոլնիէ ցոյց կուտայ աշխարհի մէկ երրորդ հողամասին մտաւորականներուն թշուառութիւնը՝ բռնատիրական լուծին տակ: Այսքանը բաւական է հասկնալու համար թէ Եւրոպա կ'ուզէ Եւրոպա ըլլալ:

Բայց, զգալի է անշուշտ թէ Մոլնիէ կէս կը ձգէ իր փափաքներուն յայտարարութիւնը: Որովհետեւ, պիտի ուզէր անկասկած նաեւ որ այդ «Ֆէսթիվալ»ը զերծ ըլլար Ատլանտեանէն փչող հովերէն եւ նուազ ըլլար ցուցադրական ոգին, «սնոպիզմ», «աֆերիզմ» եւ ուրիշ ախտաղին արտայայտութիւններ որոնք այնքան վնասներ կը պատճառեն արեւմտեան մտաւորականութեան :

Շահեկան յօդուած մը ունի նաեւ A. Maurois, «L'Europe une et multiple» խորագրին տակ (Nouvelles Littéraires, 15-5-52) :

Որպէսզի կազմուի օր մը փափաքելի Եւրոպան, կը գրէ ան, պէտք է որ, ամէն բանէ առաջ, Եւրոպացիներ գտնուին, այսինքն մտաւորականներ՝ որ իրենց ազգային մշակոյթէն անդին, հասկնան նաեւ մշակոյթը Եւրոպայի զանազան երկիրներուն եւ որ, այդ այլազանութեան մէջ, միութիւն մը տեսնեն: Ազգային նկարագիրները ուրանալով կամ զանոնք տկարացնելով չէ որ կրնանք Եւրոպա մը կազմել, այլ զանոնք քիրցնել տալով: Ֆրանսա մը կազմելու համար, անհրաժեշտ չեղաւ Փարիզցիներու վերածել Պրըթոններն ու Փրովանսալները: Միութիւն մը կրցանք կազմել հասկցնելով Փարիզցիներուն, Պրըթոններուն եւ Փրովանսալներուն թէ միեւնոյն ծառին ճիւղերն են եւ պէտք է օգտուին տարբերութիւններէն որ կային իրարու միջեւ: Որպէսզի Եւրոպան ըլլայ քաղաքական միութիւն մը, ոչ օգտակար է եւ ոչ ալ փափաքելի Ֆրանսացիներուն Ֆրանսացիութենէն հրաժարիլը: Գերմանացիներ պէտք չէ դադրին Գերմանացի ըլլալէ: Բաւական է եւ անհրաժեշտ է որ Եւրոպայի ազգերը գիտնան թէ զիրենք միացնող կապը աւելի զօրաւոր է քան այն որ կը բաժնէ զիրենք :

Ու Maurois կը յիշէ Եւրոպայի զանազան քաղաքները ցոյց տալու համար մտածման, ճարտարապետական միութիւն մը՝ զանազան երկիրներու միջեւ: Այսպէս խօսելով սպանիացի մտաւորականին Madariagaի մասին զոր կը ներկայացնէ մեզի իբրեւ մեծ Եւրոպացի մը, Maurois, վերլուծելով Եւրոպայի միութեան այս հարցը, կը մօտենայ նոյնպէս Ռուսիոյ: Մոլնիէէն տարբեր է իր մտածումին խորքը: Ան եւրոպական կը նկատէ Ռուսիոյ մեծ մասը եւ եւրոպական մշակոյթին մէջ կ'առնէ Թոլսթոյն եւ Տոսթոյէվսքին: Բայց ի՞նչ տեղ կրնայ ունենալ խորհրդային Ռուսիան Եւրոպայի նման միութեան մը մէջ, եւ ինչպէս կարելի է հաշտեցնել իր եւրոպական դերը ասիական ծանր դերին հետ: Պատասխանը սպանիացի մտաւորականէն կ'ուզէ: Կ'անցնի բազմաթիւ հարցերու վրայէ, Ռուսիոյ հին եւ նոր արեւմտապաշտութեան վրայէն, օրինակի համար, արեւմտականացման ուամին վրայէն:

Maurois կանգ կ'առնէ պահ մը ամերիկեան հարցին առջեւ: Ամերիկան տարբեր է Եւրոպայէն՝ իր քաղաքներով եւ կեանքով :

Բայց մաս կը կազմէ Արեւմուտքին: Բնակիչները գաղթած Եւրոպացիներ են: Կարելի՞ չէ միութիւն մը կազմել՝ մէջը առնելով նաեւ Ատլանտեանով բաժնուած այս հողամասը: Maurois ասոր ալ պատասխանը կ'ուզէ Madariagaէն:

Եւրոպան Եւրոպա ըլլալ կ'ուզէ, ինչպէս կը տեսնուի: Եւ ոչ միայն իր փրկութիւնը կը փնտռէ, այլեւ կը խորհի ըլլալ աշխարհի գլուխը: Եւրոպան, որ տեղ տեղ, աւերակի վերածուած, տկարացած, ճզմուած է այսօր երկու հսկայ ուժերու միջեւ: կը ձգտի փրկուիլ տառամէնորուն մէջ կ'ապրի եւ իր լոյսը տարածել կրկին: Իր փառաւոր անցեալը կ'արդարացնէ իր այս յաւակնութիւնը: Ներկան իսկ: Եթէ տկար է նիւթապէս, առաջին դիրքի վրայ է դարձեալ մտաւորական գետնի վրայ եւ ամուր են իր մշակութային դարաւոր խարիսխները :

Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ կը տեսնուի եւրոպական այս միութիւնը այսօր՝ որուն գաղափարը նորութիւն մը չէ անշուշտ :

Բայց որքա՞ն կարելի է այս միութիւնը որ չէ իրագործուած դարերու ընթացքին եւ տարբեր նշանաբաններու տակ, տարբեր վտանգներու առջեւ զգալի եղած է միշտ: Գի՞ն է որ պիտի իրագործէ զայն թէ զէնքը, թէ շահը, քաղաքականութիւնը: Այս ամէն մէկը տարբեր բնոյթներ կուտան անշուշտ այդ միութեան: Մաղթելի է որ անաչառ, լայնամիտ իմացականութիւնը իշխէ :

Մեծ, բարդ հարցի մը առջեւ ենք անշուշտ :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Թատերական տարին Փարիզի մէջ

Եթէ նոյնիսկ այս տարեշրջանին ֆրանսական բեմը այնքան ալ հետաքրքրական չէր, զուտ թատերական գետնի վրայ, ունէր նորէն, ինչպէս միշտ, իր շահեկանութիւնը:

Իր բեմադիրներով, դերասաններով թէ ստեղծագործութիւններու ճոխութեամբ, ֆրանսական թատրոնը միշտ կը պահէ իր առաջնակարգ տեղը համաշխարհային թատերաբեմին վրայ :

Տարուան կարեւոր թատերախաղերէն էր Ժ. Լ. Պառոյի Bacchusը: Քոքթոյի այս գործը մասնաւոր հետաքրքրութիւն ստեղծեց մանաւանդ, առաջին ներկայացման առեն, երբ կաթոլիկ գրագէտ Ֆ. Մորիաք խաղը կէս ձգելով դուրս ելաւ: Այս երեւոյթը անշուշտ աւելի նպաստաւոր եղաւ խաղին, որ իրականին մէջ Աստուծոյ դէմ բացառապէս ընդվզեցուցիչ բան մը չունէր: Մնաց որ, արդէն Աստուած Պ. Մորիաքին չէ յանձնած դրաքննիչի պաշտօն մը աշխարհի վրայ :

Նիւթը՝ առնուած գերման դիւցազներգութենէն, կը պատմէ թէ գիւղի մը մէջ աւանդութիւն դարձած էր ամէն տարի մէկը ընտրել որուն կը յանձնուէր գիւղին թագաւորութիւնը՝ ութ օրուան համար: Այդ ժամանակամիջոցին, «թագաւորը» կ'ընէ եւ ընել կուտայ ինչ որ ուզէ:

Քոքթօ այս նիւթը օգտագործելով սպրդեցուցած է քանի մը խօսքեր, հազիւ սրամիտ, յաճախ հեղնական հանդէպ Եկեղեցւոյ եւ անոր ծառայողներուն: Նորութիւն մը չէր Ֆրանսացի բանաստեղծին այս միտքը: Սարթր, նոյնիսկ հաւատացեալ Մոնթերլանը այդպիսի փորձեր միշտ ըրած են: Ընդհանուր ձեւով արդէն յատկանշական է նկատել թէ վերջերս Աստուած մեծ դերակատարն է ֆրանսական բեմին: Միայն այս տարի կ'երեւար հետեւեալ խաղերուն մէջ.— Le Diable et le Bon Dieu»ն (Սարթր) «Profanateur» (Թիէռի Մոլնիէ), «Sur la Terre comme au Ciel» (Հոհվալտէռ) եւ վերջերս Dialogues des Carmélites (Պերնանոս): Տակաւին կայ Մոնթերլանի La Ville dont le Prince est un enfantը:

Պաքխուսը (Բաքոս) ունէր յաջող եւ հարուստ բեմադրութիւն, նոյնքան յաջող խաղարկութիւն : Արդէն Պառոյի բոլոր ստեղծագործութիւնները, նոյնիսկ եթէ ձախողին, միշտ շահեկան են: Այս տարի յայտնապէս զգալի էր Ժուվէի բացակայութիւնը: Առանց անոր, Փարիզի մէջ կը մնան երեք թատերախումբեր որոնց վրայ կարելի է յոյս դնել թատրոնի ապագային համար :

Խօսեցանք Պառոյի մասին: Այս տարի կարեւոր էր Vialarի ստեղծած T. N. P. (Ազգ. Ժողովրդական Թատրոն) որ նպաստ ալ կը ստանայ պետութենէն եւ որուն կարեւոր գործերը եղան այս տարի Le Prince de Hombourgը, Cidը եւ ուրիշ խաղեր:

Եւ վերջապէս Comédie Françaiseը որ քանի տարիէ ի վեր դարձած ըլլալով ներքին վէճերու բոյն մը, հազուադէպ առիթներով կրցած է ծառայել թատրոնի իրաւ արուեստին: Այս տարի արձանագրեց իր խաղացանկին մէջ Donogoն, Փիրանտելլոյի Six personnages en quète d'auteurը, Britannicusը (բեմադրութեամբ եւ վիճելի խաղարկութեամբ Jean Maraisի) եւ քանի մը ուրիշ ներկայացումներ:

Փարիզ եկող օտար թատերախումբերուն մէջ մասնաւոր արձանագրութեան արժանի է Միլանոյի փոքրիկ թատրոնը (Il piccolo Teatro di Milano) որ քանի մը ներկայացում տուաւ Կոլտոնիի Arlecchino, Servitore di due padroniէն: Հազուագիւտ է այդքան տաղանդաւոր, ճկուն, արուեստագէտ դերասաններու խումբ մը: Խաղը, որուն նիւթը ԺԶ. դարու հեղինակի մը կը պատկանի, հիմնուած է շատ պարզ quiproquoի վրայ: Խաղարկութիւնը կը կայանայ մասնաւորաբար յանպատրաստից բեմադրութեան մէջ: Ներկայացման ամբողջ ընթացքին, մինչեւ այնքան ինքնատիպ ողջոյնը դերասաններուն, կը զգաք թէ ի՛նչ է թատրոնը :

Այս տարի հաճելի էր նաեւ տեսնել Պելժիոյ Ազգային Թատրոնը որ ներկայացուց Arthur Millerի La Mort du Commis Voyageurը: Համատարր խաղացողներու խումբ մը որ հաւասար տաղանդով մը պատմեց միջակ մարդու մը միջակ կեանքը: Մարդ մը որ չուզեր տեսնել ոչ իր վերջացած ըլլալը, ոչ իր տղոցը միջակութիւնը եւ երազներով ու պատրանքներով կը խաբէ ինքզինքը, մինչեւ որ մահը յաղթէ : Այսպէս կ'ազատի ընտանիքն իսկ որ շնորհիւ իր կեանքի ապահովագրութեան պիտի կարենայ ապրիլ լայն կեանք մը :

Յաջորդով՝ այս տարուան միւս թատերախաղերուն մասին :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայութեան աշխարհ, բաղցր Հայաստան
Հայ մարդուն համար անգին բուրաստան ,
Սրբազան երկիր, պարծանք հայ սրտին
Դարերով պահած հայ ազգի հոգին :

Քո բարձր լեռներ, քո անուշ ջրեր
Քո խիտ անտառներ, հացատու դաշտեր
Թշնամու սիրտը այրել են հրով
Նախանձով լցրել բազում դարերով :

Բայց այժմ երբ որ հայութեան հոգին
Զարթնել է թմրից, վառուած ջերմագին
Աներկիւղ սրտով եւ միշտ անսասան
Կը գոչի ազատ — « իմ սէր Հայաստան»:

ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՄԻԼՆԻԿԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Գինեձօն ի պատիւ Հ. Ներսէս Տ. Վ. Ակինեանի

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը գինեձօն մը կազմակերպած էր ի պատիւ Հ. Ներսէս Ակինեանի, Յունիս 6ին գիշերը, Café Voltaireի վերնայարկը :

Ներկայ էին բազմաթիւ մտաւորականներ : Նախագահին բացման խօսքէն ետք, սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ որ ներկայացնելով Ն. Ակինեանի բազմակողմանի վաստակը, յայտարարեց.— « Հակառակ իր ճերմակ մազերուն գիշեր ցերեկ կ'աշխատի եւ իր անունը ի կենդանութեան գրուած է անմահներու կարգին : Զոյգ Մխիթարանութիւնները մեզի տուած են մեր հին ձեռագիրներուն տպագրութիւնը բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններով: Անոնք ճոխացուցած են Հայոց մշակոյթի պատմութիւնը » :

Ապա խօսքը տուաւ Համազգայինի նախագահին :

Մ. Պարսամեան.— Կը յիշեմ Եղիշէ Դուրեանի սա խօսքը.— «Կորսնցուցինք շատ բան, բայց չկորսուեցանք»: Իսկապէս ալ Թուրքիոյ եւ գաղթաշխարհի մէջ շատ բան կորսնցուցինք, բայց պահեցինք մեր մշակոյթը: Այդ մշակոյթի մեծ վաստակաւորներէն է մեր յարգելի հիւրը: Չկայ տեղ մը ուր իր անունը արձանագրուած չըլլայ : Համազգայինը շնորհաւորելով զինքը, կը մաղթէ ուժ եւ կարողութիւն :

Տիկին Է. Բիւզանդ.— Ես ինծի շատ փոքր կը [illegible]մ խօսելու համար Հ. Ակինեանի մասին, ո[illegible]եւ իսկապէս հսկայական է իր գործը, արդ[illegible] երկար ու տքնաջան աշխատանքի զրկլկատարէ վանքի չորս պատերէն ներս: Հայ ժողովուրդը կը հպարտանայ Ե. դարու եւ միջնադարեան հարստութեամբ, սակայն չի գիտեր գնահատել իր մեծ արժէքները: Ան ամէն բանի դրամ կը ճարէ, բայց ժլատ է մշակութային գետնին վրայ: Հ. Ակինեան հսկայ գրադարաններ լեցնող ձեռագիրներէն քանի՞ն կրցած է հրատարակել նիւթական միջոցներու պակասէն: Եթէ կ'ուզենք պահել սերունդը, պէտք պահենք ու տարածենք մշակոյթը:

Տ. Միսաքեան.— Ընդհանրապէս մեր վանքերը համարուած են ճգնարան, ծուլարան, կամ բոյն զանազան ապականութեանց: Այս պատճառով ալ յաճախ կ'անտեսուին անոնց թանկագին վաստակը մեր մշակոյթի անդաստանին մէջ: Ի՞նչպէս կարելի է ուրանալ գիշերաջան տքնութիւնը մեր «գրիչ»ներուն, որոնք աչքի լոյս կը քամէին, գիրք մը, ձեռագիր մը օրինակելու, պատկեր մը թաքստոցէ թաքստոց փախցնելու, փրկելու համար: Եւ որքան համեստ էին անոնք,— «Ես մեղաւորս», «տրուպ ծառայ», «Թողութիւն շնորհեցէք թերութեանցս համար»: Եւ կր պատմեն թէ մելանը պտղած էր, կամ թուղթը փճացած, կամ ճրագին իւղը հատած, կամ աչքին մէկը վնասուած, եւ կամ չուարած էին թշնամիներու սարսափին տակ:

«Ի՞նչ պատկեր պիտի պարզէին մեր պատմութիւնը և մշակոյթը, առանց Մխիթարեան, Էջմիածնի եւն. վանքերու: Այսօր ալ ունինք ուսումնականներ, թերեւս շատ աւելիհմուտ, բայց կը պակսին քննական ոգին, վերլուծելու, տքնելու, քըրտնելու ճիգը: Պէտի մաղթէլ որ Հ. Ակինեանները չգոհանային շունչ տալով դեղնած, բորբոսած թուղթերուն, այլեւ պրպտումի, տքնաջան աշխատանքի տենդը ներշնչէին իրենց շրջապատին: Իրենց սերունդէն ալ համրանքով դէմքեր մնացած են արդէն ...

Շ. Նարդունի.— Մեր շատ յարգելի հիւրին ներկայութիւնը ինծի կը յիշեցնէ «անձինք նուիրեալքը»: Ի՞նչպէս կ'ապրի եւ կը փրկուի ազգ մը,— շնորհիւ նուիրուած անձերու, որոնց մին է Հ. Ներսէս Ակինեան: Այդ նուիրեալ անձերը կը կոչուին oblat,— սկզբնաբար, այս բառով կը հասկցուէր կրօնաւոր մը որ կ'աշխատէր վանական կեանքի մէջ, աշխարհիկ կեանքէն հեռացած, աշխարհի վայելքներէն հրաժարած: Յետագային oblat կը կոչուէին նաեւ ամէն անոնք որ մտաւոր մշակոյթին նուիրուած՝ վանական միջավայրը կ'ընտրէին աշխատելու համար: Ֆրանսացի վիպասանը, Հիւյսմանս, տար պատկերը կամ ծրագիրը կուտայ իր L'Oblat վէպով: Բայց այդ ծրագիրը աւելի գործնական ձեւով մը իրականացնելու աշխատեցան խումբ մը Ֆրանսացի գրողներ, որոնց մէջ կը գտնուէր Ցիւհամէլ,— Լը Քրէթէյի մէջ (Փարիզի մօտիկ գիւղ մը) անոնք հիմնեցին Աբբայարան մը, աշխարհական վանականութիւն մը, որուն միաբանները կ'ուխտէին, հրաժարելով ընկերային կեանքի պարտաւորութիւններէն (կին ու զաւակ), հրաժարելով բոլոր տեսակի հաճոյքներէն, նուիրուիլ ստեղծագործական աշխատանքներու: Առաւօտուն կը մշակէին բանջարանոցը՝ իրենց վանքին ետեւ, կէսօրէն ետքը կը մշակէին գրական անդաստանը: Այս շարժումին նախընթացները մենք եւս ունեցած ենք: Նուիրեալ անձեր էին նաեւ մեր «գինուորեալ մանկունքը», որոնց մասին խօսելով՝ Գամառ Քաթիպա կը պահանջէր հրաժարիլ կնոջմէ, հրաժարիլ զաւակներու բեռէն, աւելի ազատ եւ ամբողջական նուիրումի մը համար ազգին :

Եթէ այսօր չունինք լեռներուն զաղաթը՝ զէն ի ձեռին ի պաշտպանութիւն ազգին խօսող զինուորեալները, գրիչ ի ձեռին ի փառս ազգին խօսող նուիրեալները, ունինք վանքեր Եւրոպայի մէջ: Հերոսական աշխատանքները կը կատարուին այդ վանքերուն մէջ, աչքի լոյս թափելով: Մինչ մեր ունեւորները կը սիրեն փառաւորուիլ հայ հանճարներով, եւ ձիարշաւներու համար հազարներ կը ծախսեն անոնք, մենք ժողովուրդի զաւակներ, ճիշդ ինչպէս ժամանակին եկեղեցւոյ կանթեղին իւղ կը լեցնէինք, աշխատինք մելան լեցնել տպարանի մեքենաներուն :

Բաժակները լիքը, լիքը,— Կեցցէն վիէննան, վենետիկը,— Բաժակները լիաբերան,— Կեցցէ Ներսէս Հայր Ակինեան :

Վ. Մելիքեան.— Հ. Ակինեանի հիացողներէն եմ: Ան եղոյթ մըն է որ 50 տարին անգամ մը կը պատահի: Անոր գործերը չափազանց բարձր են եւ հետեւաբար ոչ ամէնուն մատչելի: Բազմաթիւ տարիներ վերջ եկող սերունդը պիտի օգտուի իր աշխատանքներէն: Հ. Ակինեան եւրոպական ուսումով բանասէր է եւ բազմաթիւ եւրոպացի պատմագիրներու գործը սրբագրած է: Կը մաղթեմ որ Հայոց նոր պատմութիւնը գրուի հիմնուելով իր սրբագրութիւններուն վրայ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՆՈՆՔ Ո՛ՒՐ, ՄԵՆՔ Ո՛ՒՐ ...

Վերջերս Իսրայէլի ժողովուրդը տօնեց իր հանրապետութեան չորրորդ տարեդարձը :

Այս առթիւ, Ամերիկայի Հրեաներուն կեդրոնական վարչութիւնը, կը յայտարարէ թէ վերջին չորս տարուան մէջ, 595 միլիոն տոլար յատկացուցած է նորածին հանրապետութեան՝ գաղթականներու տեղաւորման եւ այլ շինարար աշխատանքներու համար :

1946—47ին, մեր Բարեգործականը — եւ ամբողջ ազգը՝ արտասահմանի մէջ — արիւն քըրտինքի մէջ մտան, մինչեւ որ յաջողեցան մէկ կամ մէկուկէս միլիոն տոլար քով քովի բերել՝ ներգաղթի նմանող ծրագրի մը ի նպաստ :

Կը յիշէք, անշուշտ, որ Տիեզերական կոչուած փաստաթուղթ մը, 1947ի Մայիսին խոստացաւ հինգ միլիոն տոլար հաւաքել «յառաջիկայ քանի մը տարիներուն», որպէսզի Սփիւռքի հայութիւնը, մեծով, պզտիկով, Հայաստան փոխադրէ: Պէտք կա՞յ յիշեցնելու որ այդ շոնդալից խոստումին մէկ հարիւրերորդն ալ չկատարուեցաւ : Եւ Սփիւռքի հայութեան հազիւ մէկ տասներորդը կրցաւ դրախտավայր անցնիլ: Հակառակ անոր որ Երեւանի մեծապատիւներէն մէկը — Յարութիւնեան — կը հաւաստէր թէ «յառաջիկայ մի քանի տարուայ ընթացքում Հայաստան պիտի գնան 4—500 հազար հայրենակիցներ ... »

Եղածը չեղածը, գացին միայն 86.000 հոգի — Ամերիկայէն միայն 163 հոգի :

Եւ մենք՝ դէշ մարդ կ'ըլլանք, երբ հրապարակենք այս դառն ճշմարտութիւնները :

Մեր մտքէն անգամ չանցնիր բաղդատութեան եզր մը փնտռել հրեայ եւ հայ ժողովուրդներուն միջեւ : Անոնք ո՛ւր, մենք ո՛ւր...

Ոչ այդ ժողովուրդին հանճարը ունինք, ոչ անոր ճկունութիւնը եւ ոչ ալ հարստութիւնը:

Հրեաները երեք տարի երեք անգամ հրացան պարպեցին ու հիմնեցին անկախ հայրենիք մը, որ մատ խածնել կուտայ իրենց բախտակիցներուն:

Անապատի նմանող բան մըն էր այդ հայրենիքը, բայց արդէն սկսեր է ծաղկիլ: Ու պիտի չզարմանանք, եթէ յաջորդ քանի մը տասնամեակներուն, դառնայ աշխարհի ամէնէն բարգաւաճ ու յառաջադէմ երկիրներէն մէկը :

Ինչո՞ւ մենք ետ մնացինք ու, հակառակ մեր ճիգերուն, չկրցանք ունենալ մեր Աղատն ու Անկախը: Եւ այսօր, մեր վրայ կը խնդան նոյնիսկ Լիբիոյ բոկոտն Արաբները : :

Գլխաւոր պատճառը, կարծեմ, մեր մեծ մայրիկներուն ըսածն է — անմիաբանութիւն : Երկրորդ պատճառը աշխարհի բոլոր Հայերուն բանգիտութիւնը : Իսկ ամէնէն շօշափելի պատճառը Մեծն Տիգրան կոչուած մարդու մը անհեռատեսութիւնը եւ ջրավախութիւնը :

Եթէ այդ մեծ Հայը խելք ընէր ու սանկ, քիչ մը հարաւ իջնէր, կարծեմ, այսօր, մենք ալ կ'ունենայինք ազատ պետութիւն մը եւ շատոնց մարդու կարգ անցած կ'ըլլայինք :

Այդ խելքը չըրաւ ու ատոր համար ալ մենք մեր երազին մէջ անգամ 595 միլիոն չենք կրնար ժողվել ազգին համար ...

Կամ երեք փամփուշտով, երեք տարիէն, անկախ հայրենիք ստեղծել ...

ՆԻՐՈՊԱՅԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Զախողանքներ ալ կը պատահէին, բայց տեղեկագրութիւնները կը հոսէին շարունակաբար :

Լըմուան եւ ուրիշ զոյգ մը լրատարներ յատկացուեցան օգնելու համար Հիմպերթի, որ կը կարծէր հետապնդման ենթակայ եղած ըլլալ: Ժեռար եւս Քանի եւ Փարիզի միջեւ կ'երթեւեկէր, համադրելու համար Օղակին գործունէութիւնը ընդհանուր ձեռնարկներուն հետ:

Թշնամիին զաղտնի գործողութիւններու վերաբերեալ տեղեկագիրները Փարիզ հասնելէ անմիջապէս վերջ, պզտիկ պահակախումբերը մասնագէտներու միջոցով կը փոխադրուէին պատերազմական նախարարութեան շէնքը: Պատերազմական նախարարութիւնը միակ հասարակաց շէնքն էր ,որ գրաւուած չէր «Ֆրիտօլէն»ներու կողմէ, ինչպէս կը սիրէին կոչել Փարիզցիները գրաւման բանակները: Ֆրիտօլէները կը խորհէին թէ այս շէնքը շատ հին էր գործածութեան համար :

Հասած լուրերը մաղելու գործողութիւնը կը կատարէին երեք մարդիկ, ընդհանրապէս ծանօթ՝ կեղծ անուններով: Այդ ատեն անոնցմէ մէկն էր Ժագ Փիէր, կեղծանունով գնդապետ Փեռօն (Ոչ Ոք) :

— Մենք ամէնքս ալ Ոչ Ոք ենք այս աշխարհի խաղին մէջ, բացատրեց ան անգամ մը: Ափ մը մարդիկ որոնք բնաւ չէին կրնար երազել իսկ թէ պիտի կարենանք ընել այն՝ ինչ որ հիմա կը կատարենք: Մենք միայն սիրողներ ենք, քաղաքացիներ, որ կը պայքարինք ընդդէմ պատերազմի մեծագոյն մասնագէտներուն: Բայց երթալով կը սորվինք :

Մնացեալ երկու լուրերը մաղող եւ դասաւորողներէն՝ էին Մարսէլ Լանկլուա, նախկին քաղաքապետ եւ Ինթէլիճընսի սպայ, եւ Ռիշար Ռիվալէն, նախկին բժիշկ :

Անցնող շաբաթներուն հետ մէկտեղ երեք լուրերը ստացողներուն դէմքերն ալ սկսան զգալապէս երկարիլ: Նոյեմբերի սկիզբները ժողով մը տեղի ունեցաւ Թունիի Կարմիր Խաչի գրասենեակին մէջ :

Իրենցմէ ոչ մէկը մտածած էր թէ Պարսպի գործողութիւնը գիւրին գործ մը պիտի ըլլար: Տեղի ունեցած էին մահեր, եւ ձեռք բերուած էին շատ արժէքաւոր տեղեկութիւններ, բայց վերջին հաշուով, պարզ եղաւ որ հազիւ 5 առ հարիւր կը կազմէր ձեռք բերուած արդիւնքը :

Նացիներու թերթերը սկսած էին հրատարակել յօդուածներ Պարսպի մասին : Կը նկարագրուէին այնպիսի տեղեկութիւններ, որոնց գոյութիւնը կ'անգիտանային նոյն իսկ գործակալները : Այսպէս, ստորերկրեայ ամրութիւններ՝ վերելակի դրութեամբ, որոնք իրարու հետ կը հաղորդակցէին քիլոմեթներ երկայն փապուղիներով: Բոցարձակ սարքաւորումներ, կարող՝ զօրաւոր բոց արձակելու: Հակայարձակումի կզզիներ: Շատ կը խօսուէր մանաւանդ Ս. դրութեան մասին,— խորհրդաւոր գիւտ մը, որ կրնար ի դերեւ հանել բոլոր ցամաքահանումի փորձերը :

Ինչպէ՞ս Ֆանսացիները կրնային տեղեկանալ ատոնց: Աւելի մեծ թիւով գործակալնե՞ր, աւելի ձայնասփիւ՞ռ, աւելի մեծ թիւով կեղծ անցագիրնե՞ր, նորանոր ժողովնե՞ր ունենալ:

Այդպէս չմտածեց Ժեռար: Գաղտնի տեղեկագրութիւնը աւելի ապահով է, ցորչափ սահմանափակ է գործակալներուն թիւը: Որքան շատ ըլլան մարդիկ, այնքան մեծ կ'ըլլայ, մատնուելու կամ յայտնուելու վտանգը :

Ժեռար Քան մեկնող աջորդ շոգեկառքը նստաւ, տղոց այդ մասին իր կարծիքը հաղորդելու համար :

— Պէտք է Պարսպին յատակագիծը ձեռք անցընենք, ըսաւ անոնց, մինչ տոմինօ խաղալ կը ձեւացնէր :

Փորձել ձեռք անցընել Ատլանտեան Պարիսպին յատակագիծը՝ ցնորական գաղափար մըն էր: Հաւանաբար Հիթլէր ունէր անոր օրինակ մը, որուն վրայ կը յառէր իր զոհունակ աչքերը տխուր օրերուն: Նախարարութիւնը եւ Պերլինի բարձր հրամանատարութիւնը քանի մը հատ ունենալու էին անկէց, ապահով հաստ պահարաններու մէջ պահուած: Անշուշտ նաեւ հրամանատար Շնէտտըրը, Քանի «Ֆիւրըրը», (առաջնորդ) որուն պաշտօնն էր փոփոխումներ կատարել եւ հսկել կառուցումի գործողութիւններուն :

Սակայն իր բանակատեղին, Մալհերպ պանդոկը, որ ժամանակին Քանի ամենագեղեցիկն էր, այժմ լեցուած էր Կէսթափոյի մարդերով եւ կը փայլէր զինուորական շքեղութեամբ ու զօրութեամբ: Եթէ յատակագիծը այդտեղ էր, ուրեմն լաւ պաշտպանուած էր :

(Շար.)

500,000 զօրական զինուոր մինչեւ Յունուար

Արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակից պաշտօնատարները զարմանքով իմացան թէ գերման մասնագէտները ծրագրած են 500.000 հոգինոց բանակ մը կազմել, մինչեւ յառաջիկայ յունուար: Մինչդեռ կը կարծէին թէ իրենց համար սահմանուած 12 զօրաբաժինները պիտի բաղկանան 200 — 300 հազար զինուորներէ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան առժամեայ նախարարը, Թէոտոր Պլանք, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ. — Գերմանական բանակը պիտի բաղկանայ 500000 սպաներէ եւ զինուորներէ, որոնց 20 %ը վերջին պատերազմին կանոնաւոր զինուորներէն պիտի ըլլան :

Յետոյ աւելցուց թէ պիտի չկրնան պարտաւորիչ զինուորութիւն հաստատել մինչեւ 1954 : Եւ մասնաւորապէս շեշտեց.— «Մէկ հատիկ Գերման պիտի չհաւանի անգամ մըն ալ համազգեստ հագնիլ, մինչեւ որ միանգամ ընդ միշտ չկարգադրուի պատերազմի ոճրագործներու խնդիրը» :

Գերմանիոյ զինուորական մասնագէտները կը կարծեն թէ եւրոպական բանակի դաշնագիրը պիտի վաւերացուի մինչեւ Օգոստոս, իրենց խորհրդարանին եւ միւս պետութեանց կողմէ: Այնուհետեւ անմիջապէս պիտի ձեռնարկեն բանակին կազմութեան :

Ինչպէս դիտել կուտան իրագէկներ; այդ պարագային Գերմանիոյ համար սահմանուած 12 զօրաբաժինները աւելի կանուխ պիտի պատրաստուին քան Ֆրանսայի 14 զօրաբաժինները :

× Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետն ալ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ որոնցմէ կը հետեւի թէ «ժողովրդական բանակ» մը պիտի կազմեն անյապաղ, «որպէսզի Գերմանիան ալ Նոր Քորէա մը չդառնայ»:

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունաւորման ձեռնարկ մը երեւան հանուեցաւ Թունուզի պէյին պալատին մէջ: Վարչապետը, Սէլահէտտին Պաքուշ, անձամբ Ֆրանսականմարզպանին դիմելով, խնդրեց քննութիւն մը բանալ :

Յայտնի չէ թէ թունաւորումը որուն դէմ սարքուած էր, քանի որ պէյը կարգադինէ կը գտնուի: Խնդիրը յանձնուած է ընդհ. դատախազին :

× Ուրբաթ օր ռումբեր նետուեցան Պարտոգիւղին մէջ, վիրաւորելով 11 հոգի :

Արաբերէն յայտարարութիւններ փակցուած են Թունուզի արաբական թաղին մէջ, հետեւեալ ազդարարութեամբ.—«Եթէ Թունուզցիներ խաղաղութիւն պահանջեն, Ֆրանսացիներ պիտի լինան»:

Նոյն օրը երկու հանրակառքեր քարկոծուեցան եւ ռումբ մը նետուեցաւ խմբագրատան մը առջեւ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ թագուհին, Անգարայէն Պոլիս հասնելով, խանդավառ ցոյցերու արժանացան, երբ կառքով կ'անցնէին հանրապետութեան նախագահին հետ: Հիւրերը կը բնակին Տոլմա Պախչէի պալատը :

ԿԻՊՐՈՍԻ օդանաւային կայանը որ 14 քիլոմեթր անդին է Նիկոսիայէն, պիտի օգտագործուի անգլիական օդատորմիղին կողմէ: Ամերիկեան աղբիւրներէ կը հաւաստէին թէ ամերիկեան օդանաւերը պիտի օգտագործեն այդ կայանը, ծանր ռմբաձիգներուն համար :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ յայտարարեցին թէ այլեւս հատուցում պիտի չպահանջեն Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն :

ԱՊԱՏԱՆԷՆ 1000 թոն քարիւղ կը փոխադրէր նաւ մը, Հոնտուրասի դրօշով, երբ անգլ. մարտանաւեր կեցուցին կէս ճամբան: Ուրիշ երեք նաւեր ալ կը գտնուին ճամբան, 15.000 թոն քարիւղով : Անգլիացիները կը հետապնդեն այս նաւերը, իրենց սեփականութիւնը համարելով Ապատանի քարիւղը :

ՀՌՈՄԻ մէջ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն 50.000 ոստիկաններ, արգիլելու համար զօր. Րիճուէյի դէմ սարքուած թշնամական ցոյցերը : Զօրավարը Հռոմ կը հասնի վաղը, երկուշաբթի :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ կը շարունակէ քննել ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը: Օդանաւային նախարարը դիտել տուաւ թէ Ֆրանսայի օդային ուժը ծանր հարուած մը պիտի կրէ, եթէ անյապաղ ապսպրանքներ չստանայ Մ. Նահանգներէն »:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդարանին դեսպան անուանուեցաւ արտաքին նախարարի փոխանորդը, Կրոմիքօ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ զինուորական ուժերը ամբողջովին անցած են Ռուսերու տիրապետութեան տակ: Բանակը ընդարձակուած եւ արդիացած է, դառնալով ամենազօրաւորը, արբանեակ երկիրներուն մէջ: Իրագէկներ 500.000 կը հաշուեն գործօն բանակը, իսկ մէկ միլիոն՝ պահեստի զինուորները: Խ. Միութիւնը մեծաքանակ զէնք եւ բազմաթիւ մարտիչներ տրամադրած է :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ 9 թերթեր դադարման դատապարտուած ըլլալով, 27 թերթեր գործադուլ յայտարարեցին, իբրեւ բողոքի ցոյց :

Դաշտահանդէս

Կիրակի, 15 Յունիս, Ecouenի անտառին մէջ, (Clairière du Jeu de Paume): Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք Gare d uNordէն իջնել Ecouen, Ezenville, կամ autobus 268 Porte de la Chapelleէն իջնել Carrefour de l'Espérance:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի Յունիս 22, ժամը 15.30ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ համակիրները :

Մուտքը ազատ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Ռէնսիի եւ շրջականներու մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի 22 Յունիս, ժամը 15էն կէս գիշեր, Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահին մէջ :

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Ռէնսիի եւ Վիլմօմպլի քաղաքապետներուն, Պ. Մ. ՔՕԼՄՕՆԻ եւ Պ. Մ. ՇԱՅԵՕի, նախագահութեամբ Տօքթ. Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ: Խօսք պիտի առնէ Պ. Ս. ՔԱՐԵԱՆ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Մատլէն Քարփանթիէ-Էքիզեանի, Ալիս Պօյաճեանի, Արտաշէս Գմբէթեանի, փոքրիկն Ա. Տէտէճեանի, եւ փարիզահայ Ուս. Տան երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եաճըլըկեանի, օրքէսթր Սարեան :

Հաղորդակց. միջոցներ. — Eglise de Pantinէն առնել թիւ 147 օթօպիւսը եւ իջնել Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Աղաւնի Պօղոսեան (ծնեալ Յովակիմեան, Պարտիզակցի) կը փնտռէ իր հօրեղբօր աղջիկը Արմենուհի Յովակիմեան որ բժիշկի մը հետ ամուսնանալով Պոլսէն Ամերիկա մեկնած է պատերազմէն առաջ: Տեղեկացնել Mme. Boghossian, 77 rue d'Aboukir, Paris (2), France:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ մասնակցեցան «Ծոմապահութեան Շաբաթ»ի հանգանակութեան :

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ «ԱՐՄԵՆԻԱ»ՅԻ

(Նախկին Հայ. Երաժշտ. Միութիւն, Մարսէյլ)

Իր հիմնարկութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ, երգչախումբը կը կազմակերպէ համաժողով մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին, 1932էն ի վեր, Հայ. Երաժշտ. Միութեան կամ Արմենիայի մասնակցող հին թէ նոր բոլոր անդամները :

Համաժողովը տեղի կ'ունենայ Մարսէյլի մէջ Յուլիս 12—13 եւ 14ին, (շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի): Յայտագիրը կը պարունակէ Նաեւ հանդիսաւոր պատարագ, ճաշ եւ ցերեկոյթ(13ին) եւ դաշտագնացութիւն (14ին):

Կը խնդրենք հին թէ նոր մեր բոլոր ընկեր - ընկերուհիներէն, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ, այժմէն տեղեկութիւն տալ վարչութեանս, Chorale ARMENIA, 339 Ave. du Prado, Marseille, (B.duR.): Արտասահմանէն, Փարիզէն եւ գաւառներէն եկող անդամներու բնակավայրը ապահովուած է :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Սրբուհի Առաքելեան՝ կինը ծնեալ Դաւիթեան, (Սթանոզցի), իսկ ամուսինը՝ Զարանճագցի կը փնտռեն, իրենց եղբայրը եւ աներձագը, Պ. Գրիգոր Դաւիթեան, որ 1922ին, Իզմիրի աղէտին, 11 տարեկան էր, եւ իր մօրաքրոջը աղջիկը՝ Տիկին Մարիամ - Նազար - Եօրկիեան (ծնեալ Սինէքեան), միասին Յունաստան անցած են: Երկուքն ալ կը կարծուին ըլլալ, Աթէնք կամ արուարձանները: Տեղեկացնել Պ. Առաքելեանի, 58 rue Rabelais, Lyon :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme.Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵԼՔՈՆ ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ
Օր. ԷԼԻԶ ԵՐԿԱՅՆԵԱՆ
Նշանուած

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Եագուպեան 1500 ֆրանք կը նուիրեն Հայ կուրանոցին (Լիբանան) :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Արշակ Կարապետեանի տունը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը 29 Յունիս, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 rue Dunoir: Ներկաներուն թիւը բաւարար պիտի համարուի: Կարեւոր օրակարգ :

«Համազգային» Լսարան, Մարսէյլ

Տարուան վերջին դասախօսութիւնը՝ այս եր[illegible]շաբթի ժամը 21ին, Café Noaillesի ներքնա[illegible]ը:

Վերջին դասախօսութիւնը պիտի շարունա[illegible]՝ հետեւեալ ձեւով.— «Հայ յեղափոխութիւնը օգտակա՞ր եղաւ թէ վնասակար»:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ, 15 Յունիսին, Կիր. օր ժամը 16ին: Կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողները եւ վարժարանին համակիրները: Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ Յունիս 9ի ընդհ. ժողովը յետաձգուեցաւ, մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով: Կը հրաւիրուին, ուրեմն, բոլոր անդամները անպայման ներկայ ըլլալ յառաջիկայ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Յունիս 21-ին, շաբաթ, ժամը 3ին, 32 rue de Trévise, Paris (9):— Վարչութիւն

Ծախու է

Արհեստի փոփոխութեան պատճառով Traction ինքնաշարժ մը Citröen 11 Legère, modèle 38: Շատ լաւ վիճակի մէջ: Հեռախօսել Le Raincy 18-48:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յօգուտ Սեւրի վարժարանի իր սաներուն : Կիրակի 22 Յունիս ժամը 14էն կէս գիշեր

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարտէզներուն մէջ, 26 Rue Troyon, métro Pont de Sèvres

Երգ, պար, նուագ, դաշտային խաղեր, պիւֆէ եւ JUDOի ՄՐՑՈՒՄ եւ ցուցադրութիւն

Գեղարուեստական բաժին : Բոլորդ փութացէք Սեւր, 22 Յունիսին անցընել լաւագոյն կիրակի մը, ստարելով նոյն ատեն չքաւոր սաներու ֆոնտին: Հրաւէրներու համար դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարան, ՏԱՐՕՆԵԱՆ վաճառատուն, 115Rue d'Aboukir, ՀՐԱՉԵԱՆ, 6 Rue Lamartine եւ Մխիթարեան բոլոր սաներու մօտ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսեայ · 1100 ֆր · Տար · 2200, Արտ · 3000 ֆր ·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր · C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 17 JUIN 1952 Երեքշաբթի 17 ՅՈՒՆԻՍ
28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année № 6790-Նոր շրջան Թիւ 2201
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը այլապէս շահագրգիռ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ կուսակցական պայքարի մասին :

Ինչպէս կ'երեւայ, օրուան իշխանութիւնը վճռած է ամէն միջոց փորձել, բոլորովին վարկաբեկելու համար երեկուան ամենակալ կազմակերպութիւնը, «Հալք», իր կուռքերով եւ չարքերով:

Անցեալ օր ամփոփած էինք վարչապետ Մենտերէսի կծու խօսքերը՝ Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ, զոր կ'ամբաստանէր իբրեւ «ստախօս» եւ «քսու - բանսարկու» :

Միեւնոյն ատեն, հաշիւ կը պահանջէր, Հալքի վարիչներուն եւ իր դիզած մեծագումար հարստութեանց մասին :

Յունիս 2ին, վարչապետը նոր ճառ մը խօսեցաւ Մանիսայի մէջ, նորէն սուր սլաքներ արձակելով Իսմէթի դէմ :

Ձաւին սկզբնաւորութիւնն իսկ մարտակոչ մըն էր ·

— « Երկարատեւ յուրթեան մը ետք, Հալքի ընդհ. նախագահը ելաւ իր փոսէն եւ սկսաւ խօսիլ: Լաւ է որ այդպէս ըրաւ, դուրս թափելով իր մաղձը ազգին առջեւ»:

Այնուհետեւ նոյն մեղադրանքները՝ անկեալ դիկտատորին գործած չարիքներու մասին ·

— « Իր իշխանութեան օրով Թուրքիոյ պատկերը սեւ - սեւ էր: Ինքն էր որ մենատիրութեան ախոյեանը հանդիսացաւ: Իր իւրաքանչիւր խօսքին տակ չարամտութիւն մը ծածկուած է: Իսմէթ փաշա թող լաւ գիտնայ որ այս ընթացքով հայրենակցի մը մազին թելն անգամ չի կրնար շարժել»:

Հետզհետէ փրփրելով, Մենտերէս ասպարէզ կը կարդար բարձրաձայն ·

— « Իսմէթն է որ կը ստէ, խառնակութիւն հանել կ'ուզէ, որովհետեւ իշխանակալութեան համը բերանը մնացած է եւ չի հանդուրժեր այդ զրկանքին ;

... Ոչ թէ Իսմէթ փաշա մը, այլ հազարաւոր Իսմէթ փաշաներ եթէ քով քովի գան, նորէն չեն կրնար իրենց նպատակին հասնիլ, չեն կրնար այս երկրին մէկ քարն անգամ տեղէն խախտել »:

Ձաւին շարունակութենէն կ'իմանանք հետեւեալ խայտառակութիւնները ·

— « Իսմէթ փաշան էր որ դժոխքի վերածեց ազգ. ժողովը »:

— «Քուէներու գողութիւն մը սարքեցին 1946ին, 400 երեսփոխան ապահովելու համար »:

— Իսմէթ փաշա երեսփոխան ընտրուած չէր 1946ին:

— « Հապա Իսմէթ փաշայի հարստութեան գաղտնի՞քը: Գնդապետի թոշակով ինչպէս Կրեսոս մը եղաւ: Եթէ իր հարստութեան մասին ճշգրիտ եւ ամբողջական պատասխան մը չտայ, օձիքը պիտի չթողունք » :

Դեռ կան ուրիշ մանրամասնութիւններ, որոնք պիտի հրատարակուին առանձին :

Ինչպէս կը տեսնէք, սովորական բանավէճ մը չէ որ տեղի կ'ունենայ Թուրքիոյ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ :

Իսմէթ եւ ընկ. երբեք այսքան խայտառակուած չէին, իրենց յաջորդներուն կողմէ, որոնք ամէն օր զարմանազան յայտնութիւններ կը հրատարակեն, առանց աջ - ձախ նայելու :

Վերջերս արտատպեցինք վաղեմի զօրականի մը, Ծաֆէր Թայեար փաշայի բուռն յարձակողականը՝ Իսմէթի դէմ, որ կը կոչուէր «ազատութեան կատաղի թշնամի մը, — վախկոտ, կրաւորական, անդոյն էակ մը» եւն. :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մեծ վրդովում կը տիրէ «Հալք»ի շարքերուն մէջ. մանաւանդ անոր համար որ հրապարակաւ հաշիւ կը պահանջուի նիւթական հարստութեանց մասին :

Այս առթիւ պատրաստուած օրինագիծը եթէ քուէարկուի, մահացու հարուած մը պիտի տրուի Մ. Քէմալի կուսակցութեան :

Անոր վարիչները այժմ կը խեղճանան, ըսելով թէ «հնչուն դրամ չունին, իսկ անշարժ կալուածները եւ առնուեցան »:

Անշուշտ իրենք անգամ չեն հաւատար իրենց ըսածին : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Շատոնց է որ այս խորագիրը չերեւար «Յառաջ»ի մէջ:

Թերեւս ենթադրէք թէ լուրջ բարենորոգումներ կատարուած են լրագրական եւ խմբագրական ասպարէզին մէջ :

Ճիշդ հակառակը: Նոյն անտիրութիւնը ամէն տեղ: Փարիզէն մինչեւ Պոլիս, Թաւրիզ եւ Ամերիկա :

Այլեւս տարակոյս չկայ որ ոչ միայն պարզ թղթակիցներն ու յօդուածագիրները, այլ եւ խմբագիրները իրենք ալ երբեք չեն կարդար իրենց վերաբերեալ դիտողութիւնները :

Եւ կամ, եթէ պատահի որ կարդան, կը քրթմնջեն, — Ինծի համար չէ: Ես այսպէս վարժուած եմ տարիներէ ի վեր :

Աւելի բանդէտներ ալ կան.

— Ասանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ, ինչպէս կ'ըսէր մեր վարժապետը :

Ամէն օր դէզերով թերթ՝ սեղանիս վրայ :

Որեւէ լուր կամ գրութիւն աչքէ անցուցած ատեն, բնազդաբար կը փնտռեմ կարմիր կամ կապոյտ մատիտ մը :

Ի՛նչ «գոհարներ», — կոպիտ խիճեր, քարեր եւ դդումի կուտեր :

Երանի՛ թէ պատահական վրիպումներ ըլլային:

Տարիներով մտանանչուած, սրբագրուած, գիրքերու եւ թերթերու միջոցաւ, դպրոցի մէջ բացատրուած տգիտութիւններն են որ կը շարունակուին յամառօրէն :

Եւ կը շարունակուին առանց դաւանանքի, դասակարգի, տարիքի կամ սեռի խտրութեան :

Կարաւանին մէջ կը գտնէք խմբագիրներ, դրագիրներ (ազգ. հաստատութեանց), թղթակիցներ, վաղեմի յօդուածագիրներ, եւ, ինչո՞ւ չէ, դրագէտ - բանաստեղծներ :

Տողաչափը կը խնդրէ որ «փիւրիւզլի» բաներ չգրեմ երկուշաբթի օրով :

Ուստի, վաղուան կը ձգեմ օրինակները, մէկը միւսէն պատկերազարդ : ՎԱՀԷ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանէն կը հաղորդեն, Յունիս 11 թուականով. —

«Ցաւ ի սիրտ կը հաղորդենք թէ Ն. Մ. Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Վեհ. Կաթողիկոսի առողջական ընդհանուր վիճակը վերջին օրերու ընթացքին զգալիօրէն տկարացած է ու մտահոգիչ դարձած է :

Թէեւ Վեհափառ Հայրապետը մասնաւոր անհանգստութենէ մը չի տառապիր, սակայն երկարատեւ հիւանդութիւնը կը թուի յոգնեցուցած ըլլալ մարմինին բոլոր զգայարանքները:

Վեհափառ Հայրապետին անձնական բժիշկը, Տօքթ. Յ. Ենիգոմշեան մօտէն կը հետեւի առողջական վիճակի փոփոխութիւններուն» :

ԴԱՆՈՒԲԻ վրայ առեւտրական նաւարկութիւնը 1945էն ի վեր դադրած էր մինչեւ Լինց քաղաքը, (Աւստրիա, ամերիկեան շրջան): Վիէննայի խորհրդային մարզպանը յայտնեց Աւստրիոյ վարչապետին թէ Աւստրիոյ տնտեսական վիճակը բարելաւելու համար, այսուհետեւ կ'արտօնէ նաւարկութիւնը սովետական հսկողութեան ենթակայ շրջանին մէջ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ճառ մը խօսելով Լիլլի առեւտրական տօնավաճառին մէջ, յայտնեց թէ անոնք որ չեն զեղչեր իրենց գիները մեծ շահեր ապահովելու դիտումով, չարաչար պիտի զղջան քանի մը ամիսէն: Այլեւս ապօրինի պիտի համարուի պարտաւորիչ գիներ նշանակել որեւէ կազմակերպութեան կողմէ: Գալով աշխատավարձքին, կառավարութիւնը պիտի գոհացնէ ոչ թէ բառերով այլ որոշ երաշխաւորութեամբ, իջեցնելով գիները: Աշխատավարձքը աւելցնելէ ետք բարձրացնել ապրանքներու գիները՝ կը նշանակէ խաբել աշխատաւորը : Միայն Ֆրանքին եւ տնտեսական կացութեան հաստատուն վիճակը կ'ապահովէ աշխատաւորին գնելու կարողութիւնը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԵՍՊԱՆ ՆՇԱՆԱԿԵՑԻՆ ԿՐՈՄԻՔՕՆ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց Պ. Կրոմիքոյի անուանումը՝ իբրեւ դեսպան Լոնտոնի :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խ. Միութիւնը դիտմամբ այս պաշտօնին կոչած է արտաքին նախարարին կռուազան օգնականը, սրելու համար Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները: Ամերիկեան թերթերու Մոսկուայի թղթակիցները, որոնց հեռագիրները միշտ ենթակայ են գրաքննութեան, կ'ըսեն թէ նոր դեսպանը պիտի ջանայ զօրացնել Աշխատաւորական կուսակցութեան ձախ թեւին ազդեցութիւնը եւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել երկու պետութեանց միջեւ, ի վնաս անգլեւամերիկեան բարեկամութեան :

Իրազեկներու կարծիքով, բոլորովին պատահական չէ Լոնտոնի նախկին դեսպանին՝ Զարուպինի Ուաշինկթըն առաքումը եւ Կրոմիքոյի Լոնտոն ժամանումը: Մոսկուա կ'ուզէ օգտագործել հետեւեալ պարագաները .—

1. Յարաճուն դժգոհութիւն Անգլիոյ մէջ՝ Քորէայի դէպքերուն առթիւ որոնց մէջ տիրական դեր կը կատարեն Մ. Նահանգները :

2. Տնտեսական շատ ծանր տագնապ մը Անգլիոյ մէջ, մանաւանդ որ Ամերիկան չուզեր յաւելուածական օգնութիւն տրամադրել :

3. Խլրտումներ աշխատաւորական կուսակցութեան մէջ, առաջնորդութեամբ նախկին նախարար Պեւընի, որ հակառակ է վերազինման եւ կ'ուզէ լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ, պահանջելով ժողովի հրաւիրել Զորս Մեծերը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիոյ ներկայ դժուարութիւնները եւ կարգ մը դժգոհութիւններ՝ Ամերիկայի հանդէպ, նպաստաւոր մթնոլորտ մը կը ներկայացնեն, չէզոքացնելու համար Մեծն Բրիտանիան :

«Ն. Ե. Հէրըլտ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ այս առթիւ.— «Անգլեւխորհրդային յարաբերութիւնները նոր եւ նշանակալից շրջանի մը առջեւ կը գտնուին այժմ »:

Ուրիշ ամերիկեան թերթ մըն ալ դիտել կու տայ թէ վերջերս մեղմացած են քննադատութիւնները Չըրչիլի դէմ, եւ սովետական սլաքները կ'ուղղուին դէպի Մ. Նահանգները: Մոսկուայի մէջ կը յուսան թէ այժմ աւելի դիւրին է բարելաւել անգլեւխորհրդային յարաբերութիւնները, քանի որ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Մ. Նահանգներուն մէջ :

Նորէն լրտեսութիւն Անգլիոյ մէջ

Մեծն Բրիտանիոյ Ապահովութեան տեսչութիւնը ուրբաթ օր ձերբակալեց 24 տարեկան պաշտօնեայ մը, Ուիլեըմ Մարշըլ, որ իբրեւ անթելի պաշտօնեայ կը ծառայէր արտ. գործերու պաշտօնատան մէջ :

Կալանաւորը ամբաստանուած է թէ գաղտնի տեղեկութիւններ կը հաղորդէր Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան Բ. քարտուղարին՝ Կուզնեցովի, զանազան վայրերու մէջ : Պաշտօնեան, որ 24 տարեկան ամուրի մըն է եւ իր ծնողքին հետ կ'ապրի, արտաքին գործերու պաշտօնատունը մտած էր 1948ին, երբ քսան տարեկան էր: Ծառայած է Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան մէջ, 1950ին, կարճ ատեն մըն ալ՝ Միջին Արեւելքի մէջ: Անգլիա վերադարձաւ անցեալ Դեկտեմբերին եւ անկէ ի վեր կը պաշտօնավարէ, արտաքին գործերու նախարարութեան հրահանգները փոխանցելով բրիտանական դեսպանութեանց, ի սփիւռս աշխարհի :

Ամբաստանեալը ձերբակալուեցաւ ուրբաթ իրիկուն երբ կը պտտէր հանրային պարտէզի մը մէջ, ուրիշի մը հետ, որ խորհրդային դեսպանատան Բ. քարտուղարն էր: Ձերբակալող ոստիկանները իրեն ըսած էին թէ յանցանք մը գործած է պետական ապահովութեան դէմ: Ամբաստանեալը, որ գոյնը նետած էր, անմիջապէս դատարան յանձնուեցաւ եւ բանտարկուած պիտի մնայ մէկ շաբաթ, մինչեւ դատավարութիւն : Ձեռքերով երեսը ծածկած էր, երբ կը փորձէին լուսանկարել :

Յաջորդ օրը, շաբաթ, կ'անհետանար Կուզնեցով: Կը կարծուի թէ մեկնած է դեսպան Զարուպինի հետ, իսկ ուրիշներ կը կարծեն թէ տակաւին Անգլիա կը գտնուի :

Լրտեսական չորրորդ դէպքն է այս, Անգլիոյ մէջ, 1950էն ի վեր, երբ Տօքթ. Քլաուս Ֆուքս, հիւլէական մասնագէտ, կը ձերբակալուէր իբրեւ սովետական լրտես: Միւս երեք կարեւոր դէպքերն են արտաքին նախարարութեան երկու պաշտօնատարներու՝ Մըքլինի եւ Պըրճիսի անհետացումը եւ ուրիշ հիւլէական մասնագէտի մը՝ Տօքթ. Փոնթեքորվոյի փախուստը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊՕՂՈՍ ԱՐՔ. ՔԻՐԷՃԵԱՆԻ ՀԵՏ

Ծանօթ իրաւագէտ Պ. Զարեհ Սրապեան եւ տիկինը անցեալ չորեքշաբթի օր թէյասեղան մը սարքած էին ի պատիւ Կ. Պոլսոյ Հայ կաթողիկէ Համայնքութեան առաջնորդ Պօղոս արք. Քիրէճեանի, որ Պարսելոնա գացած էր, Հաղորդութեան Համագումարին առթիւ :

Առաջնորդը վաթսունի մօտ, բարձրահասակ եւ զարգացած կղերական մըն է : Իրեն կ'ընկերանային Յունաստանի հայ կաթոլիկներու վիճակաւոր Յովսէփ Խանճեան Ծ. Վ. եւ Փարիզի հայ կաթոլիկներու ժողովրդապետ Հ. Ղեւոնդ վրդ. Քիւլէրճեան: Թէյասեղանին հրաւիրուած էին նաեւ ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ անձնաւորութիւններ եւ տիկիններ :

Այս առթիւ պատեհութիւնը ունեցայ քանի մը շահեկան տեղեկութիւններ քաղելու, հարց - պատասխանի ձեւով.—

— Ե՞րբ Փարիզ եկաք, Գերապայծառ, եւ քանի՞ օր հոս պիտի մնաք: Պաշտօնական հանդամանք մը ունի՞ ձեր ներկայութիւնը :

= Պարսելոնայէն վերադարձած ատեն ուզեցինք Փարիզ հանդիպիլ անգամ մը: Քանի մը օր միայն պիտի մնամ եւ ոեւէ պաշտօնական այցելութիւն պիտի չկատարեմ : Շուտով կը մեկնիմ Պոլիս, Վենետիկ եւ Հռոմ հանդիպելէ ետք:

— Ի՞նչ վիճակի մէջ են Պոլսոյ եւ ընդհանրապէս Թուրքիոյ՝ հայ կաթոլիկ համայնքութեան գործերը:

= Պոլսոյ մէջ հազիւ 7000 հայ կաթոլիկ ունինք եւ 12 եկեղեցի, որոնց համար եօթը վարդապետներ միայն տրամադրելի են :Անոնք ըստ կարգի կ'այցելեն նոյն եկեղեցիները եւ կը հովուեն ժողովուրդը: Իսկ Թուրքիոյ գաւառներուն մէջ ոչ եկեղեցի մնացած է եւ ոչ ալ քահանայ ունինք : Անգարայի մեր չորս եկեղեցիները այրած են: Հոն 200 տնուոր հայ կաթոլիկներ կան , որոնք լատին եկեղեցին կը յաճախեն:

Էսկիշէհիր, Քէօթահիա, Պրուսա, Իզմիր եւ ուրիշ գաւառական քաղաքներ՝ ուր առեհին ժողովուրդ, քահանայ եւ եկեղեցի ունէինք, հիմա մարդ չէ մնացած, ոչ ալ եկեղեցի: Բոլորն ալ քանդուած են եւ ժողովուրդը ցիր ու ցան եղած է : Միայն Տիգրանակերտի մէջ 10 — 15 տուն հայ կաթոլիկներ կան, որոնք Քաղդէացիներու եկեղեցին կ'երթան իրենց հոգեւոր պահանջները գոհացնելու համար :

— Ինչպէ՞ս է Պոլսոյ հայ կաթոլիկ Պատրիարքարանի կացութիւնը: Կանոնաւոր ժողովներ կա՞ն :

= Պատրիարքարանը իր դիւաններով միշտ Սաղըզ - Աղաճ կը գտնուի ուր կը բնակիմ ես : Անշուշտ կարդացիք Պոլսոյ թերթերուն մէջ, կառավարութիւնը՝ թիւ 5404 կոչուած օրէնք մը հրատարակեց, որուն համաձայն բոլոր ոչ-իսլամ համայնքները «Միւթէվէլլի Հէյէթի»ներ ընտրելու իրաւունք եւ արտօնութիւն կը ստանային՝ ժողովրդական ազատ քուէարկութեամբ: Այդ օրէնքէն առաջին օգտուողը մենք եղանք: Օրէնքի հրատարակութենէն քանի մը շաբաթ վերջ, կարգադրեցի որ ազատ քուէարկութեամբ՝ ամէն թաղի մէջ ընտրութիւններ կատարուին: Այդպէս ընտրուեցան՝ Թաղային Մատակարար Խորհուրդներ , եւ Ս. Յակոբայ հիւանդանոց - Ծերանոցին եւ ուրիշ հաստատութեանց համար, իսկ ազգային կալուածներու համար ալ հոգաբարձութիւններ :

Շատ կանոնաւոր կ'ընթանան ներկայիս մեր համայնքին գործերը: Միայն ժողովրդապետ քահանաներ կը պակսին: Եւ ինչպէս գիտէք՝ մենք կաթոլիկներս շատ աւելի դժուարահաճ ենք մեր եկեղեցականներու ընտրութեան եւ դաստիարակութեան մէջ քան Էջմիածնական մեր եղբայրները, որոնք դիւրութիւն ունին ոեւէ տիրացու մը քահանայ ընտրելու:

— Ի՞նչպէս են ձեր յարաբերութիւնները Հայոց Պատրիարքարանին եւ նորընտիր Գարեգին պատրիարքին հետ:

= Շատ բարեկամական՝ ինչպէս են առ հասարակ բոլոր միւս քրիստոնեայ համայնքներու հետ: Երբ նորընտիր Գարեգին պատրիարքը Պոլիս հասաւ, անմիջապէս իրեն բարի գալուստ մաղթելու համար փոխանորդս իրեն ղրկեցի՝ երկու ուրիշ վարդապետներու հետ: Այդ առթիւ իրեն հաղորդել տուի անձամբ ալ իրեն հետ ծանօթանալու ջերմ փափաքս : Բայց կը ցաւիմ յայտնելու թէ տակաւին այդ այնքան բաղձալի անձնական ծանօթութիւնը մեր միջեւ տեղի չունեցաւ: Կը խորհիմ թէ Գարեգին պատրիարք շատ զբաղած է ներկայիս, բայց ի հարկէ օր մը իրար անձնապէս ճանչնալու բախտը կ'ունենանք՝ ի շահ երկու եղբայր համայնքներու գործերուն :

Հոս վերջ գտաւ մեր խօսակցութիւնը: Գալով երկու հայ պատրիարքներու ծանօթութեան, առ լա թուրքաի սովորութեամբ, նախ հինները նոր եկողին կ'այցելեն, իսկ ա լա ֆրանկայի սովորութեամբ՝ նոր եկողը այցի կ'երթայ հիներուն: Ընթերցողին կը մնայ գտնել թէ ո՞ր սովորութիւնը աւելի պատշաճ է : Հ. Տ. Ն.

Անարգ սակարկութիւն

« Եթէ Հայերը չբողոքեն Քորէայի դէմ գործուած դժոխային ոճիրին, ինչպէ՞ս կրնաք դանդատիլ այլեւս թէ՝ դրեթէ ամբողջ աշխարհը լուռ կեցաւ 1915ի ոճիրին առջեւ»: Նախադասութիւն - հարցումը կուտանք, ինչպէս որ անիկա՛ ձեւակերպուած է հեղինակներուն կողմէ: Կ'ըսենք հեղինակներ, որովհետեւ գործ ունինք հաւաքաբար խմբագրուած ու հաւաքաբար ալ ցրուած թռուցիկի մը հետ :

« 1915ի ոճիր»ը, որու մասին խօսք կայ թռուցիկին մէջ, մեր մէկ միլիոն հայրենակիցներու ահաւոր ջարդն է՝ Մեծ Եղեռնը, որու զոհերու յիշատակին եւ ամէն տարի սգահանդէսներ կը կատարուին Սփիւռքին բոլոր կողմերը՝ գաղութէ գաղութ, քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ: Եւ սուգը, որ ի յայտ կուգայ այդ հանդէսներուն, բնական է ու ինքնաբուխ. ան տառապած հոգիէն կը բարձրանայ, ճիշդ ինչպէս վեր կ'ելլէ ծուխը խունկին, որ կը վառենք մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

Այսպէս կ'ըմբռնէ Ապրիլեան Սուգի խորհուրդը՝ մեր ժողովուրդը: Այդ է նաեւ մեր ըմբռնումը: Եւ չի կրնար խօսք ըլլալ ոեւէ պայմանի ու սակարկութեան մասին՝ նման ըմբռնումի մը շուրջ: Խորհուրդին մեծութիւնն ու վսեմութիւնը կը պարտադրեն խորին յարգանք ու ակնածութիւն :

Մեծ Եղեռնին զոհը հայութիւնն եղաւ: Պատմութեան մէջ ուրիշ ժողովուրդներ ալ եւ այլ երկիրներու մէջ ենթարկուած են հալածանքներու և ջարդի: Բայց անոնց հետ բաղդատութեան դնել մեզի 1915ին բաժին ինկած արհաւիրքները եւ աւելին ու պակասը չափել ու սահմանել— ո՛չ,մենք այդ տեսակ բաղդատութիւններէ հեռու մնացած ենք, որովհետեւ ատոնք պիտի ըլլային անյարիր մեր տառապանքին ու ցաւին մեծութեանը: Պիտի ըլլային նաեւ վիրաւորական ու անթոյլատրելի՝ թէեւ ջարդուած ու անապատները ցրուած, բայց իր ցեղային արժանապատուութիւնը գիտակցող եւ իր նախնիքներէ ժառանգած առաքինութիւնները կանգուն պահել գիտցող հայութեան համար :

Բայց եւ այնպէս գտնուեր են հայ մարդիկ , որ կը փորձեն ոչ միայն պարզ բաղդատական մը ընել, այլ մինչեւ իսկ տեսակ մը սակարկութեան մէջ մտնել: Անոնք կ'ուզեն որոշ պայմանով մը միայն համաձայնիլ ,որ 1915ի զոհերու յիշատակին պէտք է սգահանդէսներ ըլլան: Ահաւոր ջարդերը կազմակերպողներու դէմ բողոքելու, ու պահելու իրաւունք պիտի ունենանք այն պարագային միայն. եթէ մեր վրդովումը, մեր բողոքը յայտնենք նաեւ... միջքոպային խժդժութիւններու առթիւ :

Երրորդ ամիսն է՝ չին ու քորէացի ու ռուս կարմիրները ամբաստանութիւններ կ'ընեն Դաշնակիցներու եւ մանաւանդ Ամերիկացիներու հասցէին, թէ անոնց օդանաւերը բազմատեսակ մանրէներ կը թափեն հիւսիս քորէական ճակատներու վրայ՝ ժանտախտի ու քոլերայի համաճարակներ առաջ բերելու ոճրային նպատակներով :

Ատենին, այդ ամբաստանութիւնները քանիցս եռ մղուեցան քորէական դաշնակից հրամանատարութեան եւ թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան պատասխանատու անձերու կողմէ : Անհերքելի փաստերով կ'ապացուցուէր, որ Հիւսիսային Քորէայի ու մանաւանդ Զինաստանի մէջ ներկայիս աւեր գործող համաճարակները հետեւանք են պարզապէս կարմիր վարչաձեւի յոռի անճարակութեան: Բայց հակառակ բոլոր փաստական հերքումներուն, հակառակ տարրական տրամաբանութեան, կարմիրները տակաւին կը շարունակեն իրենց ամբաստանութիւնները: Անոնք իրենց չղթայազերծած՝ ըսենք՝ միքրոպային պայքարին տուած են կերպարանքը համատարած, աշխարհասփիւռ արշաւի մը, որուն գրոհներով կ'ողողուին երկիրներ, ժողովուրդներ, հաստատութիւններ, ձեռնարկներ :

Արդ, գրոհներէն մին ուղղուեր է մեր Մեծ սուգին, մեր միլիոնաւոր նահատակներու յիշատակին դէմ: Այդ գրոհը կազմակերպողներու միտքն է՝ մեզի, սգաւոր Հայերուս, յիշեցնելով «1915ի ոճիր»ը, մեզի այն գաղափարը ներշնչել , թէ քորէական միքրոպային «ոճիր»ներու դէմ մեր վրդովումն ալ ի լուր աշխարհի յայտնելու պայմանով միայն պիտի կրնանք արժեցնել մեր սուգին ու մեր դատին օրինական հանգամանքը :

Մարդիկ, որ այդ անպիտան գաղափարը հանրութեան ներշնչելու փորձն ըրած են Թռուցիկները հրապարակելով, իրենք արդէն անպիտան , ժահրոտ շունչ ունին, զոր կ'առնեն բոլշեւիկեան պրոպագանդայի ու դաւերու գարշահոտ նկուղներէն :

Եւ ըսել որ Թռուցիկներու հեղինակները հայ երիտասարդներ են, որոնք խմբուեր են «Ֆրանսահայ երիտասարդութիւն» պիտակին տակ մէջտեղ բերուած բոլշեւիկեան կազմակերպութեան շուրջ:

Կա՞ն արդեօք այս «երիտասարդութեան» մէջ նաեւ Հայորդիներ, որոնք ծնողք, եղբայր, քոյր, ազգականներ ունեցած են Մեծ Եղեռնի զոհերուն մէջ: Եւ եթէ կան, ապա ի՞նչպէս կը հանդուրժեն, որ իրենց սիրելիներու արիւնը անարգ սակարկութեան կը հանուի :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Ի՞նչ վիճակի մէջ է փոխառութիւնը

Ոչ պաշտօնական եւ ոչ ալ անպաշտօն կերպով տեղեկութիւն չէ տրուած տակաւին Յուկէս % փոխառութեան արդիւնքի մասին : Այսուհանդերձ , հիմնուելով կարգ մը մասնակի տեղեկութիւններու վրայ, ցարդ կատարուած արձանագրութիւններուն գումարը հարիւր միլիարի հասած կարելի է նկատել: Իհարկէ այս թիւը կը բովանդակէ ամէն տեսակի մասնակցութիւն, — թղթադրամով, ոսկիով, արժեթուղթով, եւն.:

Ինչպէս նմանօրինակ ամէն գործողութիւններու համար՝ ներկայ փոխառութեան հասոյթն ալ պէտք է գնահատել երկու տեսակէտէ. ըստ պետութեան պէտքերուն եւ բաղդատմամբ արձանագրուողներուն կարելիութիւններուն :

Քանի մը շաբաթ առաջ ճշդուեցաւ որ 1952ի ելմտացոյցին այնմասը որ կը վերաբերի վերասարքաւորումներուն եւ վերաշինութեան՝ կը հասնի աւելի քան 500 միլիարի: Անշուշտ խոէալ նպատակը պիտի ըլլար հասնիլ այս գումարին:

Բայց ելմտական նախարարը ներկայիս չունի այդպիսի փառասիրութիւններ: Ան ինքզինքը ելմտական նախարարներուն ամէնէն բախտաւորը պիտի նկատէր եթէ շնորհիւ Յուկէս %ին ստանար շուրջ 300 միլիառ ֆրանք իբրեւ թարմ դրամ, որ պէտք է ճարուի ոսկիին շրջաբերութեամբ :

Անոնց որ 100 միլիարի գումարը շատ թոյլ գտնելու հակամէտ կրնան ըլլալ պէտք է դիտել տալ թէ այս կարգի վարկային գործողութիւններու յաջողութիւնը չի կրնար ջախջախիչ ըլլալ: Պէտք է որ արձանագրուողները հետզհետէ գիտնան եւ ուսումնասիրեն փոխառութեան պայմանները եւ ձեւերը :

Դրամատուններու կողմէ փոխանցուած հրահանգները չեն կրնար վայրկենապէս գործադրուիլ, մանաւանդ երբ կապ ունին ոսկիի վաճառումին հետ, որ ժամանակի կարօտ է :

Ինչ որ ալ ըլլայ, մօտ ատենէն պաշտօնական զեկուցումներ պիտի ծանուցանեն ստացուած յաջողութիւնը յայտնելով արձանագրութեանց գումարը, մէջտեղ հանուած դրամին, արժեթուղթերուն եւ ոսկիին քանակը :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի դասախօսութեան անցեալ չորեքշաբթի Լասրան Արեւմուտքի մէջ , ներկայ էր խիտ բազմութիւն մը: Նիւթը «Հայկական տառերու առնչութիւնը գոթական տառերու ծագումին մէջ» մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց եւ դասախօսութենէն վերջ՝ հարցումներուն գիտական հմտութեամբ պատասխանեց մեր ներհուն բանասէրը: Հ. Ակինեան իր դասախօսութեան մէջ խանդավառ բառերով բացատրեց թէ ինչպէս Ս. Մեսրոպ Մաշտոց գտաւ մեր գիրերը, ինչ չափով օգտուեցաւ յունարէն եւ ասորերէն տառերէն: Մաշտոց գիր տուաւ ոչ միայն Հայերուն այլեւ Վրացիներուն: Նաեւ փաստերով եւ օրինակներով ցոյց տուաւ թէ գոթական տառերուն ստեղծման մէջ մեծ դեր ունէր Մաշտոց :

Այս խիստ շահեկան դասախօսութեան մանրամասնութիւնները ընդարձակ յօդուածով մը տուած է «Հանդէս Ամսօրեայ»ին մէջ :

Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ 36 նոր բաժանորդներ արձանագրուեցան«Հանդէս Ամսօրեայի»:

Ցայտնուած ընդհանուր փափաքին վրայ Հ. Ակինեան խոստացաւ գալ Զորեքշաբթի Լասրան Արեւմուտքի մէջ տալ նոր դասախօսութիւն մը , նիւթ ունենալով «Վարդանանց պատմիչ Եղիշէ, նոր փաստերու լոյսին տակ »:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Գինեձօն ի պատիւ Հ. Ներսէս Տ. Վ. Ակինեանի

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ս. Խոնդկարեան.. Համազգայինի լսարանին մեծ ուշադրութեամբ լսեցի Հ. Ակինեանի դասախօսութիւնը եւ զգացի որ ան կը նեղուէր պատմական փաստերը յիշելու ժամանակ: Ըստ իս, երկու դպրոց գոյութիւն ունի, հին եւ նոր: Հինը եղած է բանասիրական բանահաւաքութիւն, որ սեղմ աշխատանք չէ կարելի անուանել: Ան միայն նիւթ կուտայ ուրիշներու աշխատանքներուն համար: Հ. Ակինեան, թէեւ ալեզարդ, կը պատկանի նոր սերունդին, ան կը կատարէ գիտական պրպտումներ եւ եզրակացութիւններ կը հանէ: Մեր յառաջադէմ մամուլն անգամ դիտել կուտայ — եթէ նոյնիսկ Եղիշէի մասին եղած քննադատութիւնները ճիշդ են, պէտք չէ գրուին: Քննադատելի կը գտնեմ այսպէս մտածողները որոնք չեն ուզեր պրպտել պատմութիւնը: Մենքպէտք է այն տեսակ մթնոլորտ մը ստեղծենք որ գիտնականները փոխանակ քաշուելու, կարենան համարձակ եզրակացութիւններ հանել:

Տօքթ. Ճինենեան.— Այս սրահին մէջ միակն եմ իբրեւ Մխիթարեան ուսանող եւ իբրեւ Հայ ալ պատիւ կը զգամ Հ. Ակինեանով: Համազգայինը գնահատելի գործ մը կատարած է սոյն երեկոյթը կազմակերպելով: Այս գնահատանքին մեծապէս արժանի է Հ. Ակինեան իր կատարած գործերով: Կը մաղթեմ որ երկար ապրի որպէսզի կարենայ շարունակել իր գործը:

Հայր Սահակ Վ. Տ. Մովսէսեան.— Հայութիւնը պէտք է գիտնայ թէ ինչու համար, երկու վանքերն ալ չեն արտադրեր պէտք եղածին պէս: Որովհետեւ վարդապետները միայն ուսումնասիրութիւններով չեն զբաղիր, հիները փոխարինելու մտահոգութիւնն ալ մեծ ժամանակ կը խլէ: Շատերը ուսուցչութեամբ զբաղած են, եւ նորերը կը պատրաստեն, մնացեալներն ալ չեն կրնար հրաշքներ գործել: Պալքանեան երկիրներու ներկայ քաղաքական վիճակը պատճառ եղաւ որ աշակերտներ չկարենան գալ: Վարժարանը դրեթէ փակուած է: Ասիկա մեծ վնաս մըն է հայ ազգին համար: Կը հաւատամ որ մեր երկու Միաբանութիւնները պիտի միանան օր մը եւ պիտի արտադրեն հսկայական գործեր, ինչպէս եղաւ ժամանակին: Հինգ հարիւր հոգիի գործ կայ կատարելիք այդ վանքերուն մէջ:

Աշոտ Իսահակեան.— Մխիթար Աբբան կատարեց այնպիսի գործ մը որ ամէնուս սրտէն կը խօսի: Ան հայ ազգի ազատութիւնը փնտռեց հայկական մշակոյթին մէջ: Այսօր եւս Հ. Ակինեաններ նոյն ազատութիւնը կը ներբողեն որով արժանի են մեր բոլորի գնահատութեան:

Հայկ Զրուանդեան.— Բացարձակապէս սխալ է քննադատել ժողովուրդ մը որ հայրենիքէն ցրուած է աշխարհի չորս կողմերը: Իր գտնուած միջավայրն ու պայմանները թոյլ չեն տար պէտք եղածին պէս զբաղիլ իր մշակոյթով: Ո՞վ չինեց մեր անցեալ պատմութիւնը եթէ ոչ ինքը հայ ժողովուրդը: Հ. Ակինեան արժանի է մեր բոլորիս յարգանքին: Մեր պատմութիւնը զարգացած է այսպիսի դէմքերով:

Ժ. Փալամուտեան.— Երիտասարդ յեղափոխական մը կը խօսի ալեւոր երիտասարդ Հ. Ակինեանին: Փառք մեր պատմութիւնը լոյս աշխարհ բերող, այդ ալեզարդ յեղափոխականներուն՝ որոնք վանքերու մութ անկիւններուն մէջ, սեւ հագուստներով իրենց կեանքը կը մաշեցնեն որպէսզի պաշտպանեն ազատութիւնն ու գեղեցկութիւնը:

Հ. Ակինեան. — Շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ Համազգայինին եւ բոլորիդ սրտագին արտայայտութիւններուն համար: Ուրախալի է ինծի լսել թէ բոլորդ ալ կը շեշտէք որ հայ ազգին համար աշխատողներ պէտք են: Եթէ ես տուի հայ ազգին, տուածս ոչնչութիւն մըն է եւ ատիկա իմ պարտականութիւնս էր: Պրպտեցի մատենադարաններու մութ անկիւնները որպէսզի լոյս մը բերեմ հայ պատմութեան: Նպատակս որոշ ճշմարտութիւններ փնտռել եւ վեր հանել եղած է եւ ոչ թէ աւանդութիւնը քանդել, որպէսզի այդ լոյսը հիմք ծառայէ վաղուան, որովհետեւ վաղն ալ ունի իր ընելիքը:

« Երբ սեպագիր արձանագրութիւններ եւ օտար պատմիչներ ուրիշ բան կը վկայեն, մենք չենք կրնար ազգասիրական զգացումներով ջրել անոնց ըսածը, այլ նոր եզրակացութիւններ պէտք է հանենք, որպէսզի մեր պատմութիւնը լուսաւորենք: Ինչ որ մէջտեղ կուգայ այս պրպտումներով, յաճախ աւելի փառաւոր է մեզի համար եւ հիմնուած ըլլալով որոշ տուեալներու վրայ, իրաւունք կուտայ մեզի վիճելու օտար պատմագիրներու հետ: Օրինակ, Յովհ. Երզնկացիի մասին ցարդ գիտէինք որ 4—5 գրութիւն միայն ունի, մինչդեռ 200 թուղթեր գտայ իր գործերէն, որոնք քով քովի բերելով կարելի է հսկայ հատորներ կազմել: Գրադարանները կոչուած են նիւթ տալու պատմիչին որ նոր շունչ առանայ, մեր աշխատանքը պէտք է լոյս սփռել, իմի եւ քուի խնդիր չի կրնար ըլլալ: Պէտք չէ վախնանք որ մեր հին հեղինակները կ՚ենթարկուին քննադատութեան: Պէտք չէ վիրաւորուինք եթէ անոնք սխալներ ալ ունենան այսօրուան ակնոցով, սակայն եւ այնպէս անոնք մեծ արժէքներ են իրենց ժամանակին

Միջոցներ կը պակսին մեր վանքին, թէեւ աշխատանքներ կան կատարելիք: Միաբանութիւնը իր կարելին կ՚ընէ: Հայութեան կը մնայ քաջալերել: «Հանդէս Ամսօրեայ»ն միակ հայագիտական թերթն է հայ մշակոյթի ուսումնասիրութեան: Մեծ տագնապներով կը հրատարակուի եւ յաճախ կրճատումներ կը կատարենք խնայողութեան համար, որով հայ մշակոյթը կը տուժէ:

« Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ հրատարակուած գործերը եթէ նժարի մէջ դնենք, շատ աւելի ծանր կը կշռեն քան Սփիւռքի եւ Հայաստանի մէջ հրատարակուած բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ: Հակառակ այս իրողութեան Փարիզի մէջ միայն երկու բաժանորդ ունինք: Միջոց ունեցողները պէտք է բաժանորդագրուին, այդպէսով, ոչ միայն իրենց լուման բերած կ՚ըլլան հայ մշակոյթին, այլ քաջալերած կ՚ըլլան նաեւ մեր աշխատող երիտասարդ ուժերը որոնք պատրաստակամ են արտադրելու: Կը խորհիմ թէ սոյն մի քանի խօսքերով կրցայ յայտնել իմ շնորհակալութիւններս ու փափաքներս »:

Վաստակաւոր գիտնականին սրտառուչ խօսքերը մեծ տպաւորութիւն թողուցին ներկաներու վրայ եւ սկսան ինքնաբուխբաժանորդագրութիւնները «Հանդէս Ամսօրեայ»ին: Գումարը հասաւ 24ի: Միայն Պ. Նուպար Յովհաննէսեան տասը օրինակ բաժանորդագրուեցաւ:

Օր. Աստղիկ Առաքելեան անգամ մը եւս խանդավառեց ներկաները իր զգայուն մեներգներով: Ջութակահար Զաւէն Մելիքեան յաջողապէս նուագեց քանի մը կտորներ դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Գասպարեանի: Եղան արտասանութիւններ ընկեր Ժ. Փալամուտեանի կողմէ:

Արդէն կէս գիշեր էր եւ սեղանապետը հարկադրուեցաւ փակել երեկոյթը, թէեւ տակաւին խօսք ուզողներու ցանկ մը ունէր ի ձեռին:

ՓԱՐԳԵՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) 7 Յունիս.— Անցեալ շաբաթ գիշեր պետական թատրոնը դարձեալ լեցուած էր հայրենասէր հայութեամբ: Կապոյտ Խաչի «Ահարոնեան »վարժարանի խնամակալութիւնը որոշած էր շանսատակ հրէշին Թալէաթի «Անկումը» ներկայացնել, բարձրացնելու համար տարագիր սերունդին կորովը: Այս առթիւ Պ. Մ. Պըլքեան յանուն խնամակալութեան բացատրեց պատմական անցուդարձը: Սողոմոն Թէյլէրեանի դերը եւ խաղին ղեկավարութիւնը ինք ստանձնած էր եւ մեծ յաջողութեամբ կատարեց: Հակառակ «Յառաջ»ի նեղ սիւնակներուն պիտի խնդրէի իմ - բազրութենէն, արձանագրել դերակատարները, որոնք մեծ մասով նոր սերունդէն են.— Մ. Պըլքեան (Սողոմոն), Յ. Կօշկակարեան (Թալէաթ), Տ. Սիմոնեան, Կ. Սիմոնեան, Ն. Պօյաճեան, Յ. Քէչէճեան, Ա. Շալճեան, Ս. Խաչմանեան, Գ. Կօշկակարեան, Ս. Թէրզեան, փոքրիկն Յ. Գուշեան: Օրիորդներ Ժ. Պիլալեան (Ռոմանէն), Հ. Աստուրեան (Ռոմանէն), Ժ. Փարթամեան, Մ. Գուշեան, Ա. Թէրզեան, Յ. Կօշկակարեան: Բոլորն ալ, բացի օրիորդէ մը որուն դերը վերջին պահուն տրուած էր, շատ յաջող էին: Մինչեւ Սողոմոնի ատրճանակին պայթումը ժողովուրդը յուզուած էր եւ շատեր կուլային, բայց երբ բոցերու հարուածին տակ Թալէաթ գետին փռուեցաւ, սրահը ծափերու մէջ կը թնդար:

Ներկայացուեցաւ նաեւ զաւեշտ մը՝ «Դդումի վաճառականը», նոյնպէս շատ յաջող: Կը մաղթենք որ այսպիսի ձեռնարկներ յաճախ կրկնուին: Մեր ժողովուրդը քաջալերող է, կը բաւէ որ հրապարակ իջնեն հայկական հարազատ ոգիով …

ՆԱԹԱ

ԾԻԾԱՂ

Դատաւորը.— Պիտի կախուիս, վերջին փափաք մը ունի՞ս:

Մահապարտը.— Կ՚ուզէի քիչ մը ելակ ուտել:

Դատաւոր.— Բայց հիմա ելակի եղանակ չէ:

Մահապարտը.— Հոգ չէ, կը սպասեմ …:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

— Էհ, ուրեմն, բացագանչեց Ժեռար, իր փոքրիկ խմբակին: Ձեզմէ որեւէ մէկը գաղափար մը չունի՞ այս մասին:

Թոբբէս՝ միշտ տաքարիւն, առաջարկեց յարձակում գործել R. A. F.ի կողմէ ճարուած (անգլ. օտոորմիղ) զէնքերով:

Մէլէն յարմար դատեց պանդոկին մէջէն գտնել մատնիչ մը եւ զայն կաշառել:

Երրորդ Ստահակը, Տիւշէգ, որ ըստ երեւոյթին անհաճոյ օր մը անցուցած էր, ըսաւ.

— Ես կրնամ ներկել Մալէրպի պատերը փայլուն վարդագոյն գոյնով եւ դուրս ելլել յառակադիծով միասին:

Գէշ կատակ մըն էր այս՝ Բալվատօսեան ոճով, բայց կարելի չէր արհամարհել Ստահակը: Տեղեկացուց թէ քանի մը օրէ ի վեր յայտարարութիւն մը կար քաղաքապետարանին մէջ: Կը փնտռուէին ներկարարներ՝ Քոմանտաթիւրի մէջ կատարուելիք գործը նուազուրդի ենթարկելու համար: Ինքն ալ կրնար դիմել: Բայց անշուշտ անկէց ողջ դուրս ելլելը չէր ապահովեր: Աւելի նըւազ՝ յառակագծով դուրս ելլելը:

— Լաւ, գնա, պատասխանեց Ժեռար: Բան մը չենք կորսնցներ, միայն լաւ մարդ մը եւ քու յիմար գլուխդ:

×

Քաղաքապետարանին մէջ երրորդ Ստահակը իմացաւ որ շատ ուշ մնացած է: Ուրիշ ներկարարներ արդէն դիմած եւ յարաբերութեան մտած էին Քոմանտաթիւրին հետ (գերման հրամանատարութիւն): Այսուհանդերձ անպատեհութիւն մը չտեսաւ դիմել Մալէրպ պանդոկը:

Ինչպէ՞ս ներս մտնել սակայն: Հրապարակին եւ յարակից փողոցներուն մէջ արգահարուածներ զետեղուած էին: Մուտքի դրան առջեւ երկվեցեակ մը զինուորներ պահակ կը կենային սպառազէն: Երբ Տիւշէգ դէպի անոնց մօտ կը յառաջանար, այս սպառազէն բազմութիւնը խուժեց իր վրայ: Կարծես ինքն ըլլար Դաշնակիցներու ներխուժող բանակը:

— Կեցի՛ր, աղաղակեցին ամէն կողմէ:

Ստահակը անոնց բացատրեց թէ եկած է ներկարարի հանգամանքով: Բայց գերման զինուորները չէին հասկնար իր Ֆրանսերէնը. եւ ապահովաբար պիտի չթոյլատրէին ոեւէ այցելուի մուտքը: Անոնցմէ մէկը իր զէնքը ցցեց Ստահակի ստամոքսին:

Ընդունակ միշտ չիտակը ծուռ հասկնալու, Ստահակ կապկեց տուներու ներկարարի մը շարժումները աշխատանքի պահուն: Եւ ահա կարծէք դժոխքի կրակները թափեցան իր վրայ:

Կոխոտելով, զանակոծելով եւ աքացելով ներս քաշքռտեցին զինքը եւ անմիջապէս առաջնորդեցին հարիւրապետի մը առջեւ, որ միակնոց կը կրէր եւ քիչ մը Ֆրանսերէն կը հասկնար:

— Դուն ինչ վատասերած ոճրագործ ես, որ այսպէս լրբօրէն կը յանդգնիս ծաղրել մեր Ֆիւրըրը, հարցուց սպան:

Երրորդ Ստահակը յարգանքով պատասխանեց սպային, թէ չէր կապկեր ոչ Ֆիւրըրը, ոչ ալ ուրիշ մը, այլ միայն ինքզինքը:

Քանի որ ինքն ալ տուներու ներկարար մըն էր: Աւելին, Ստահակը բացատրեց թէ ինք եկած էր Քոմանտաթիւրին մէջ ներկարարի գործ մը փնտռելու:

Այս բացատրութեան վրայ հարիւրապետը խնդուքէն կորսնցուց միակնոցը եւ կարգ մը գերմաներէն կոկորդային հայհոյանքներ արձակեց պահակներուն, որոնք սխալ հասկցած էին խնդիրը:

Ներկի գործով զբաղող սպան ներս կանչուեցաւ: Սպան հաղորդեց թէ նուազուրդի մասնակցողներուն որոշած գները հասած են թէեւ, սակայն Տիւշէգ ալ կրնար իր գինը յայտնել: Ակնարկ մը նետելով ներկուելիք մասին վրայ, Տիւշէգ պահանջեց մէկ երրորդ պակաս այն գինէն՝ զոր կը նային առաջարկած ըլլալ իր մրցակիցները:

Գործը յանձնուեցաւ Ստահակին եւ յանձնարարուեցաւ իրեն անձամբ ներկայանալ հրամանատար Շնէտտըրըրին: Պաշտօնը ստանձնելով՝ զուարթարարոյ ցուլը իբրեւ ներքին զարդանկարիչ, մեծ եռանդ վառեց: Թէեւ իր անձնական գրասենեակը չէր, բայց ուզեց որ պատերը ըլլան զուարթ: Դրօշակէր ձիաւորները պէտք էր գեղեցիկ երեւային: Կապոյտ՝ բաց դեղինի վրայ: Կամ արծաթագոյն թնդանօթներ, խորքին կապոյտին դիմաց: Գաղափարներու շտեմարան մը դարձած էր:

(Շար.)

Արիւնալի կռիւներ Թունուզի մէջ

Շաբաթ օր ծանր խռովութիւններ ծագեցան Թունուզի Հրէական թաղին՝ Լա Հարայի մէջ: Երիտասարդ Արաբներ Հրէական խանութներու վրայ յարձակեցան եւ կռիւներու ընթացքին սպաննուեցաւ 18 տարեկան Հրեայ մը, վիրաւորուեցան 15 հոգի: Ձերբակալուեցան հինգ Արաբներ: Կռիւը շարունակուեցաւ կիրակի օր, երբ Հրեաները յարձակեցան խլամական շուկային վրայ, բիրերով եւ քարերով, մինչեւ որ ոստիկանութիւնը միջամտեց:

Սենեկալցի զինուորներ ղրուեցան Հրէական թաղին մէջ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:

Միեւնոյն ատեն զործադուլի շարժումներ տեղի կ'ունենան արաբ առեւտրականներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք այն զրոյցներուն թէ Թունաւորման փորձ մը կատարուած է պէյին պալատին մէջ: Խանութները փակուեցան եւ իսլամ առեւտրականները ինքնաբերաբար զործադուլ յայտարարեցին, իբրեւ բողոք Թունաւորման փորձին դէմ: Ֆրանսայի ընդհ. դատախազը քննութիւն կը կատարէ, այս խնդիրը լուսաբանելու համար: Ձերբակալուած է արաբ առեւտրական մը, Մոհամմէտ Աշուրի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հետ քաղաքական սերտ գործակցութիւն մը հաստատելու համար, Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը իր երկիրը հրաւիրեց Թուրք երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը, որ հաւանաբար մեկնի Սեպտեմբերին:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թալալ Թագաւորին եղբայրը, Իշխան Նայիֆ Զուիցերիա հասաւ անցի օր եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ եղբօրը հետ, խնամակալութեան հարցին առթիւ: Իշխան Նայիֆ համակիր է Անգլիոյ, իսկ Թագաւորը հակառակ: Յորդանանի կառավարութիւնը կ'ուզէ որ Թագաւորը դարմանուի բուժարանի մը մէջ: Գահաժառանգը Լոնտոն վերադարձաւ, իր ուսումը շարունակելու, իսկ Թագուհին չուզեր մէջտեղ ելլել:

ՋՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ նոր ճառ մը խօսելով, շեշտեց թէ անհրաժեշտ է շարունակել վերազինումը, «մինչեւ որ Մ. Նահանգները կարենան ապացուցանել թէ չեն վախնար»: Յետոյ բացատրեց թէ պէտք չէ ամերիկեան նոր զօրք ղրկել երկրէն դուրս: Ընդհակառակն, դուրս ելած զօրքին մէկ մասը կրնայ երկիր վերադառնալ:

ՀԻՒԼԻՍԱԿԱՆ առաջին սուզանաւին շինութիւնը սկսաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ի ներկայութեան Նախագահ Թրումընի: Սուզանաւը պիտի ունենայ արտակարգ արագութիւն եւ պիտի կրնայ օդանաւեր ալ փոխադրել: Առաջին փորձերը պիտի կրնայ կատարել մինչեւ երկու տարի: Ասով նոր շրջան մը կը բացուի ընդծովեայ պատերազմին մէջ:

ՔՈՐԷԱՅԻ ռազմական կացութիւնը քննելէ վերջ, Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, լորտ Ալեքսանդր հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.— «Մեծ զարմանքով հաստատեցի մեր դիրքերուն զօրութիւնը: Եթէ Չինացիները ուժգին յարձակում մը ձեռնարկեն, կրնան սկզբնական յաջողութիւններ շահիլ, բայց մէկ շաբաթէն կանգ պիտի առնեն»:

100.000 ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ յանցաւորներ, որոնք Դանուբ - Սեւ ծով ջրանցքին շինութեան յատկացուած էին, այժմ ամրութիւններ կը կառուցանեն Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ:

ԹՈՒԼՈՆԻ ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց Լա Սէյնի մօտ, Սէն Մանտրիէի եօթը համայնավարներու բնակարաններուն մէջ:

ՎԵՆԵՑՈՒԷԼԼԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ:

ԱՇԽԱՐՀԻ պարենաւորման կազմակերպութիւնը որոշեց պահեստի պաշար պատրաստել, ի նախատեսութիւն երաշտութեան եւ հաւանական աղէտներու:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ (թիւ 135—136).— Հիւանդ եւ բժիշկ դէմ դիմաց (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ).— Կարագի մասին (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Մտահալածում (Տոքթ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Գիտական աշխարհագրութիւն Հայաստանի (Ա. Ա. Ա.).— Երիտասարդութեան պատուաստ (Տոքթ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (Տոքթ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Մարդ պէտք է ապրի 150 տարի (Փրոֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Ադամաթուզ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Բժշկ. ազգագրութիւն (ՈՒԽՏԱՒՈՐ).— Կեղծմաշկի մասին (Տոքթ. Աշճեան).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

Մամուլի տակ է ՄԱՅԻՍԻ թիւը:

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք: Արտասահման 1000 ֆր.: Դիմել 17 rue Damesme, PARIS:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի Յունիս 22, ժամը 15.30ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համաքղեցիական միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի Le Chalet Barի պարտէզին մէջ, 117 Ave. Corot St. Just.

Գեղարուեստական խիստ հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու: Հայկական եւ եւրոպական պար: Կ'արտասանէ Սաքգիս Պօղոսեան:

Հանդիսավայր երթալու համար, Chapîtreէն առնել 1, 4, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը, իսկ Républiqueէն 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել St. Just:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի վարչութիւնը՝ իր ընկերուհիներէն Տիկ. Տիգրանուհի Նորոյեանի, իր հօրաքրոջ աղջկան եւ իր հօրաքրոջ ամուսնոյն (Ամերիկա) մահուան առթիւ, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ շրջանիս հայրենակիցներուն, որոնք իրենց նուէրներով նպաստեցին Ծոմապահութեան Օրուան առթիւ կատարուած հանգանակութեան յաջողութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վալանսի Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, հետեւեալ նուէրները: Պ. Արտաշ Պարսամեանէ 1000 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի իր սիրելի բարեկամ Պ. Սուրէն Խաչատուրեանի կնոջ՝ Ֆլօրի մահուան առթիւ: Տէր եւ Տիկ. Ղուկասեանէ իրենց զաւկին զինուոր երթալու բարեձանապարհի 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեան Յարութիւնէ, իր անուան տարեդարձի առիթով 1000 ֆր., նաեւ՝ իրենց զաւկին Նշանի նշանախօսութեան 1000 ֆր.: Տէր եւ Տիկին Թէպոյեան իրենց զաւկին՝ Կիւլխասի ամուսնութեան առթիւ 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ գիշեր ժամը 20ին, Լոնտոնի Փոլիթէքնիք թատրոնին մէջ: Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ՝ Լոնտոնի հայ համայնական խորհրդին եւ Անգլեւհայկական միութեան: ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ արուեստագէտ ամոլը, մասնակցութեամբ տեղական բեմի կարող ուժերու, կը ներկայացնեն՝

ԱՐԱՐԻՉ, ՆԵՐՍԵՑԻ ՔԵՉԻ
կամ Փրօֆէսէօր Քլենով, տաամը եւ ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ ԱԲԻՍՈՂՈՄ ԱՂԱ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՏԽՐՈՒԻՆԻ.— Մարսէյլ.— Ապրիլ 5ին հողին յանձնեցինք մեր հայրենակիցներէն Մշոյ Կուրավու գիւղէն Պ. Թադէոս Յովհաննէսեանը: Հանգուցեալը 1914ին եղած է հայ կամաւորական գունդերուն մէջ, Վասպուրականի վերջին նահանջին դարձեալ կամաւոր Պ. Լեւոն Շաղոյեանի հետ միասին, կ'անցնին Պաղտատ եւ 1926ին հաստատուած էր Ֆրանսա, Մարսէյլ:

Այս առթիւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկ. Սաթենիկին, զաւակներուն՝, Փայլակին, Հրայրին, Յովհաննէսին եւ ժաքին:

Տ. Ս. Հայր. Միութիւն

ՍՏԱՑԱՆՔ

Catalogue 16 1952 (13րդ), Հրանտ Սամուէլ գրատուն (Librairie Orientale), 51 rue Mr. le Prince. բազմաթիւ թանկագին գիրքեր:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme;Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուան ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը 29 Յունիս, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 13ին (ոչ թէ Յուլիս 6ին) Սէն Լու Կռան Փէն Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ:

«Համազգային» Լսարան, Մարսէյլ

Տարուան վերջին դասախօսութիւնը՝ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Café Noaillesի ներքնասրահը:

Վերջին դասախօսութիւնը պիտի շարունակուի՝ հետեւեալ ձեւով.— «Հայ յեղափոխութիւնը օգտակա՞ր եղաւ թէ վնասակար»:

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆ ԵՂԻՇԷԻ ՄԱՍԻՆ

Պատմագէտ գիտնական Հ. Ներսէս Ծ. Վրդ. ԱԿԻՆԵԱՆ Լսարան Արեւմուտքի մէջ, այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը, կը խօսի նիւթ ունենալով «Վարդանանց պատմիչ Եղիշէ՝ նոր փաստերու լոյսին տակ»: Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը Այրի Տիկին Մարի Գասպարեանի (ծընեալ Արապեան) մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Մարի Մովսէսեանի եւ Տէր եւ Տիկ. Միսաք Ղազարեանի: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հարէլեանէ հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պ. Նիքիթէն, Վիսպատէնէն կը փնտռէ Պ. Ա. Թօփալով կամ Թօփալովեան, իր կինը Եօժէնի, զաւակը Վլատիմիր:

Պ. Յակոբ Տօտօղեան, Գահիրէէն կը փնտռէ Պ. Խաչիկ Տօտօղեան, որ կը գտնուի եղեր Փարիզ կամ Մարսէյլ:

Տիկին Շաքէ Եազըճեան, Նիւ Եորքէն կը փնտռէ Տիկ. Նուարդ Գալուստեան, որդին Մաքսիմ Գալուստեանը:

Տիկին Պալեան, Կ. Պոլիսէն կը փնտռէ իր զաւակը Պօղոս Պալեան, որ երկար տարիներէ ի վեր կը գտնուի Ֆրանսա:

Պ. Կարպիս Գարագաշ Կ. Պոլիսէն կը փնտռէ Պ. Բիւզանդ Պաշիկեան դերձակ, որ 23 տարիէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի եղեր:

Տէր Աբրահամ Ա. քհնյ. Էպէեան կը փնտռէ Օննիկ Դերձակեան, վարիզաբնակ, իսկ եղբայրը Երուանդ Դերձակեան Լիոնաբնակ, իրենց հօր անունն է Գասպար, մօր անունը Արմենուհի:

Տիկ. Էֆրոնիա Մանուկեան Ստեփանի «Հայաստանէն» կը փնտռէ իր եղբայրը Ասատուր Հայտուտեան որ երկար տարիներէ ի վեր կը գտնուի եղեր Փարիզ:

Նամակները ստանալու եւ տեղեկացնելու համար կը խնդրուի ներկայանալ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 rue Jean Goujon, Paris (8):

ԾԱԽՈՒՆ ՏՈՒՆ

Իսիի մէջ ծախու է տուն մը, վեց սենեակ, երեք խոհանոց, խանութ մը միասին: Գլխաւոր շէնքէն զատ կայ նաեւ pavillon մը երկու սենեակով, նոյնպէս ծախու: Մէթրոյին եւ կայարանին մօտ: Դիմել ETS. NADJARIAN, 19 RUE BLONDEL, PARIS (2): Հեռաձայն CEN. 18-99:

ՓԱՐԻԶԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ.— Աղքատախնամի Անտիյյիի ծերանոցը անմիջական պէտք ունի հիւանդապահուհիի մը որ ունենայ diplôme d'Etat: Լաւ վճարում եւ մնայուն գործ:

Դիմել՝ Աղքատախնամի նախագահ Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), Tél. Pro. 03-19:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յօգուտ Սեւրի վարժարանի իր սաներուն: Կիրակի 22 Յունիս ժամը 14էն կէս գիշեր ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարտէզներուն մէջ, 26 Rue Troyon, métro Pont de Sèvres

Երգ, պար, նուագ, դաշտային խաղեր, պիւֆէ եւ JUDOի ՄՐՑՈՒՄ եւ ցուցադրութիւն

Գեղարուեստական բաժին: Բոլորդ փութաց էք Սեւր, 22 Յունիսին անցընել լաւագոյն կիրակի մը, ստարելով նոյն ատեն չքաւոր սաներու ֆոնտին: Հրաւէրներու համար դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարան, ՏԱՐՕՆԵԱՆ վաճառատուն, 115 Rue d'Aboukir, ՀՐԱՉԵԱՆ, 6 Rue Lamartine եւ Մխիթարեան բոլոր սաներու մօտ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 18 JUIN 1952 Հինգշաբթի 18 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6791-Նոր շրջան թիւ 2202
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է

Ամէն-տեղ այս հարցումը կ'ուղղեն քաղաքական եւ լրագրական շրջանակներու մէջ, Մոսկուայի այս կամ այն ձեռնարկին առթիւ :

Հարցումը նորոգուեցաւ քանի մը օր առաջ, երբ Լոնտոնի խորհրդային դեսպան կը նշանակուէր Վիշինսկիի հանրածանօթ օգնականը, Անդրէյ Կրոմիքօ :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ բանգէտներ փութացին մասնաւոր նպատակ մը վերագրել այս ընտրութեան :

Նոյնիսկ լուրեր եղան թէ այս անուանումը տհաճութիւն պատճառած է Ուաշինկթընի մէջ, ուր աչքի փուշ դարձած էր Կրոմիքօ, երբ կը մասնակցէր Ազգաժողովի աշխատանքներուն :

Կարգ մը թերթեր եւ քաղաքագէտներ կ'ենթադրեն թէ Կրոմիքօ պիտի ջանայ օգտագործել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները, զանոնք իրարմէ բաժնելու համար :

Այս առթիւ, նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի, նաեւ, աշխատաւորական կուսակցութեան ձախ թեւին դիրքը, առաջնորդութեամբ տաքարիւն վարիչի մը, Պեւընի, որ կը պահանջէ կարճ կապել վերազինումը եւ լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ :

Արդ, Կրոմիքոյի անուանումէն անմիջապէս ետք, այս վերջինը ճառ մը խօսելով, ազդարարեց.

— « Եթէ Պ. Կրոմիքօ Լոնտոն կուգայ իբրեւ դեսպան, մեզ կակուղցնելու համար, չարաչար կը սխալի: Դուք չէք կրնար պառակտում սերմանել արեւմտեան Դաշնակիցներուն միջեւ, պարզապէս խորհրդային նպատակ մը յաջողցնելու համար : Այդ չէ խաղաղութեան ճամբան: Մենք կ'ըսենք.— Եթէ Ռուսերը անկեղծօրէն խաղաղութիւն կ'ուզեն ինչպէս մենք, կա՛յ միջոց մը ամբողջական գործակցութեան համար: Այդ միջոցն է ոչ թէ ծանուցագիրներ փոխանակել մեծ պետութեանց միջեւ, այլ միասնաբար գործել: Ոճիր է չփորձել այդ միջոցը » :

Այս ազդարարութիւնը ուշագրաւ է մանաւանդ անոր համար որ, Պ. Պեւին թէեւ համայնավար չէ, բայց իր կարգ մը տեսակէտները ջերմապէս կը գնահատուին կարմիրներու կողմէ :

Օրինակ, այս ճառին մէջ ալ յայտարարեց թէ « ինք համայնավար չէ, բայց կրնայ ըլլալ, եթէ գտնուի աշխարհի կարգ մը մասերուն մէջ» :

— « Եթէ Բրիտանիոյ բանուոր դասակարգին ստուար մեծամասնութիւնը Չինացի ըլլար, համայնավար պիտի դառնար »:

Ասոր համար է որ նախկին նախարարը կը քննադատէ Մ. Նահանգներուն կարգ մը ձեռնարկները, եւ կ'առաջարկէ սպառել բոլոր միջոցները, լեզու գտնելու համար Խ. Միութեան հետ :

Միեւնոյն ատեն չի հաւատար թէ կարելի է ապահովել Եւրոպայի խաղաղութիւնը, բաժանեալ պահելով Գերմանիան: Հետեւաբար հակառակ է վերջերս կնքուած համաձայնութեանց (հաշտութիւն արեւմտեան Գերմանիոյ հետ եւ վերազինում) :

Ինչպէս կը տեսնէք, ինքնուրոյն տեսակէտներ ունենալով հանդերձ, բրիտանական աշխատաւորութեան ձախ թեւն ալ շատ լաւատես չէ, Մոսկուայի անկեղծութեան մասին :

Ուրեմն, Խ. Միութեան կը մնայ նոր ապացոյցներ ճարել Կրոմիքօներու եւ ուրիշներու միջոցաւ, եթէ իսկապէս խաղաղութիւն է իր ուզածը:

Դժբախտաբար բոլոր իրողութիւնները եւ երեւոյթները կը հաստատեն թէ ոչինչ փոխուած է բոլշեւիկներու քաղաքականութեան մէջ :

Անոնք խաղաղութիւն կը խաղան, դրացի ազգերը ահուսարսափի տակ պահելու, ստրկացնելու, իսկ հեռաւոր երկիրներու մէջ ալ՝ անվերջ խլրտումներ յարուցանելու համար :

Մինչդեռ, ջրանցք մը շինելէ աւելի դիւրին էր ապահովել խաղաղութիւնը, անմիջապէս վերահաստատելով իւրաքանչիւր ազգին ազատութիւնը եւ անկախութիւնը: Քաշուելով իր բնական սահմաններուն մէջ: Դադրեցնելով որեւէ միջամտութիւն՝ այս կամ այն երկրի ներքին գործերուն մէջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Բազմաթիւ թերթեր կը շարունակեն անձոռնի հնարանութիւն մը, — Ինքզինքին, ինքզինքներուն եւայլն :

Ոչ թէ վաստակաւոր քերականագէտներ, այլ երիտասարդներ անգամ բացատրած են թէ ճիշդն է,— ինքն իրեն, իրենք իրենց :

Հետաքրքրուեցէք եւ թող նորէն բացատրեն :

— Ո՞վ հնարեց «դրդապատճառ»ը, երբ ունինք սքանչելի շարժառիթը :

— Ի՞նչ կը նշանակէ շրջապտոյտ, որ Պոլսէն արտասահման անցած է վերջերս: « Վարչապետը շրջապտոյտ մը կատարեց. Tournée?

Հայերէն կ'ըսեն — ճննական պտոյտ: կամ պարզապէս «պտոյտ» :

Այս չէր բաւեր, վերջերս «այցապտոյտ» մըն ալ կ'ոստոստէ Պոլիսէն արտասահման :

Կամաց-կամաց պիտի կարդանք երգապտոյտ, ճառապտոյտ, քարոզապտոյտ...

— Բաղդատաբար նոր բառ մը, tourisme, կը թարգմանուի զբօսաշրջիկութիւն: Մինչեւ անգամ, հայերէնի վարժ թերթերու մէջ :

Պիտի առաջարկէի շրջագայութիւն, ցնոր տնօրինութիւն: Ֆրանսերէնն ալ շինծու է եւ պատճառ չունինք տառապէս կապկելու :

— Եթէ չեմ սխալիր, Բ. Քէչեանն էր որ contrôleը թարգմանեց հսկակշիռ :

Թէ ֆրանսերէնի եւ թէ անգլերէնի մէջ բառը ունի տարբեր իմաստներ, տեղին համաձայն :

Կը նշանակէ նաեւ ստուգում, տիրապետութիւն, եւն.:

— Տակաւին գրիչներ կան որ չեն կրնար զանազանել «յամառիլ»ը եւ «մերժել»ը : Թերթի մը մէջ կը կարդամ,— «Կը յամառէր ճանչնալ » : Ըսել կ'ուզէ «կը մերժէր »:

Դեռ նոր սկսայ ... ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՕ նամակ մը ուղղելով Պ. Էռիոյի, կը խնդրէ Սանթէի բանտէն Ազգ. Ժողովի բեմը փոխադրել զինքը, որպէսզի հարցաքննէ կառավարութիւնը, իրեն դէմ կատարուած «ապօրինութեանց» առթիւ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ փողոցներուն մէջ նոր ընդհարումներ պատահեցան Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ, Բշ. օր: Տասը հոգի վիրաւորուեցան: Ահաբեկիչներ կրակ ձգեցին Թունուզի զանազան մասերուն մէջ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը խնդրած է Զուիցերիայէն՝ միջոցներ տրամադրել, Թալալ թագաւորը դարմանելու կամ իր երկիրը վերադարձնելու համար, ինչպէս կը հաղորդէ պաշտօնական զեկոյց մը: Կ'ըսուի թէ անօգուտ անցած է թագաւորին եւ իր եղբօր՝ Նայիֆ իշխանի տեսակցութիւնը :

ՊԱՀԵՍՏԻ ԿԱՐԱԳԻՆ քիլօն 565էն 587 ֆրանքի բարձրացաւ, կառավարութեան որոշումով :

ՀԻՒԾԱԽՏԻ դէմ երկու նոր դեղերու վաճառումը սկսաւ Բշ. օր,— որոշուած թուականէն 15 օր առաջ, (ռիմիֆոն եւ իզոնիազիտ) : Գիները 976 եւ 750 ֆրանք: Անհրաժեշտ է բժշկական դեղագիր ստանալ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը եւ Թագուհին իրենց երկիրը վերադարձան Թուրքիայէն, ուր կը գտնուէին մէկ շաբաթէ ի վեր: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս այցելութիւնը աւելի ամրապնդած է երկու երկիրներուն մերձեցումը : Թուրք թերթերը կը գրեն թէ եղած ընդունելութիւնը յատուկ էր «ոչ թէ հիւրերու, այլ եղբայրներու» :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յանձն առաւ վերադարձնել Ամերիկայէն փոխ առած 186 նաւեր, բայց կ'ուզէ 300.000.000 տոլարով փակել Մ. Նահանգներուն պահանջած գումարը՝ 11 միլիառ տոլար (փոխ վարձի օրէնքով):

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ հպատակութեան համար ընդունուած են 1950ին, 31.500 օտարականներ, ինչ որ կը ներկայացնէ 1.6 առ հարիւր օտարներուն: Առաջին գծին վրայ կուգան Իտալացիները (մէկ երրորդէն աւելի), յետոյ Լեհերը, Սպանիացիները, Հայերը եւ Պելժերը :

ՌՈՒՍԵՐԸ ՉԱՐԿԻՆ ՇՈՒԷՏԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԴԷՄ

Երկուշաբթի օր ռուսական երկու օդանաւեր (Միկ.) զարկին շուէտական «Քաթալինա» սաւառնակը, որ հետազօտութիւններ կը կատարէր Պալթիկ ծովուն մէջ, կորսուած օդանաւ մը գտնելու համար: Եօթը ուղեւորները, որոնց երկուքը վիրաւորուած էին, փրկուեցան գերմանական նաւի մը կողմէ :

Այս դէպքին վրայ, բազմութիւն մը հաւաքուելով Սթոքհոլմի խորհրդային դեսպանատան առջեւ, թշնամական ցոյցեր կատարեց եւ քարկոծեց շէնքը: Ոստիկանութիւնը օգնական ուժեր փութացուց, դեսպանատունը պաշտպանելու համար: Շուէտի վարչապետը բողոքագիր մը ղրկեց, ստիպողաբար նիստի հրաւիրելով նախարարական խորհուրդը: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ սպարապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան վարչապետին հետ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, շուէտացի օդաչուները ձգախէժէ մակոյկի մը մէջ նետուեցան, երբ իրենց սաւառնակը խորտակուեցաւ: Այն ատեն էր որ օգնութեան հասաւ գերմանական շոգենաւը եւ արկածեալները փոխադրեց ֆինլանտական նաւահանգիստ մը :

Շուէտի կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ ոչ փնտռուած օդանաւը, ոչ ալ զարնուած սաւառնակը անցած չէին ռուսական ջուրերը: Սաւառնակին հրամանատարը կ'ըսէ թէ ինը վայրկեան յարձակում կրեցին, երբ «մղոններով հեռու էին ռուսական ջուրերէն: Երկու խորհրդային սաւառնակներ յանկարծ մեր վրայ խոյանալով կրակ բացին: Փորձեցինք հեռանալ, բայց Ռուսերը չորս անգամ աւելի սրընթաց էին: Մենք անզօր թռչուն մըն էինք իրենց համար: Անոնք պահ մը հեռացան եւ վերադարձան վեց անգամ, նորէն յարձակելու համար: Մեր անթելը անգործածելի դարձաւ եւ գլխաւոր մեքենան բռնկեցաւ: Ռուսերը շարունակեցին կրակել, երբ մեր օդանաւը կ'իջնար :

× Բոլշեւիկեան թերթերը անմիջապէս յանցաւոր հռչակեցին Շուէտը, պնդելով թէ արկածեալ սաւառնակը «բռնաբարած էր Խ. Միութեան օդային տարածութիւնը »:

× Թերթերը կը գրեն թէ ամբոխը այպանեց խորհրդային դեսպանը, Ռոտիոնով, երբ դուրս կ'ելլէր, Շուէտի վարչապետին ներկայանալու եւ բողոքագիրը ստանալու համար: Կարգ մը ցուցարարներ դեսպանին մօտենալով ազդարարեցին, — « Ձեր հաշիւը պիտի կարգադրենք աւելի վերջը»:

Արեւելեան Գերմանիան ալ...

Պ. Օթթօ Կրոթվոլ, արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Բշ. օր յայտարարեց թէ կառավարութեան առաջին պարտականութիւնն է ազգային բանակ մը կազմել: «Ժամանակն է որ քաղաքական յայտարարութեանց յաջորդեն քաղաքական լուրջ եւ անողոք արարքներ: Արեւելեան Գերմանիոյ կուսակցութիւնները հաւանութիւն յայտնած են այս քաղաքականութեան, բանաձեւ մը քուէարկելով անցեալ շաբթու : Բանաձեւը կ'ըսէ, — «Մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք դիմագրաւելու արեւմտեան նախայարձակները, զէն ի ձեռին: Ազգային բանակ մը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ պիտի նպաստէ խաղաղութեան, արգիլելով նոր աղէտ մը Գերմանիոյ եւ իր դրացիներուն համար»:

Վարչապետը այս առթիւ ալ պնդեց թէ ամերիկացի եւ գերման լրտեսներ եւ վնասարարներ խափանարար գործեր կը կատարեն արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, թէ անցեալ շաբթու գիծէն դուրս հանած էին վաճառաբարձ կառախումբ մը եւն.: « Արեւելեան Գերմանիան իր բանակը պիտի կազմէ շատ մօտիկ ապագայի մը մէջ :

Առաջին անգամ է որ վարչապետը հրապարակաւ կը ծանուցանէ ազգային բանակի մը կազմութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, առանց սակայն մանրամասնութիւններ տալու :

× Իրազեկ աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ նոր խռովութիւններ ծագած են արեւելեան Գերմանիոյ սահմանագծին վրայ եւ թէ 50.000 ոստիկաններ շարժման մէջ դրուած են: Սահմանամերձ շրջաններու բնակիչները չեն ուզեր հեռանալ իրենց բնակավայրէն, հակառակ նոր օրէնքի մը եւ կամ կը նախընտրեն արեւմտեան Գերմանիա ապաստանիլ : Օրէնքը երկարատեւ բանտարկութիւն, նոյն իսկ մահապատիժ կը սպառնայ անսաստողներուն :

Փախստականները կը պատմեն թէ գերման բոլշեւիկեան իշխանութիւնները ահագին արգելարան մը շինած են Մակտէպուրկի հարաւակողմը, ամբոխները բանտարկելու համար : Ամէն օր եղերական դէպքեր կը պատահին սահմանագծին վրայ, երբ յուսահատ Գերմաններ կը փորձեն արեւմտեան Գերմանիա փախչիլ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Ե. եւ վերջին մաս)

— «Վաստակոց Գիրք»ը մեզի կուգայ Կարսի դպրոցէն: Ուշադրութի՛ւն, — Կարսի դպրոց կ'անուանեմ Հայոց մատենագրական ու թարգմանչական այն շարժումը, որ կազմուեցաւ Գագիկ Թագաւորին մղումով եւ հովանաւորութեամբ: Այդ դպրոցը մեզի տուած է բազմաթիւ աշխատանքներ: Այսպէս, «Վաստակոց Գիրք»ն ալ ժառանգ կը մնայ այդ դպրոցէն: Ամէն պարագայի մէջ, Ներսէս Շնորհալիէն առաջ կը դնեմ իր ծնունդը:

Եւ յանկարծ, մարտահրաւէր կարդալու ձեւով մը, Հ. Ակինեան կը հարցնէ ինծի.

— Դուք ո՞ր դարու մէջ կը դնէք «Վաստակոց Գիրքը»:

— Կը դժուարանամ թուական մը տալ: Ալիշան կը համարի «յաւուրս տիրապետութեան Ռուբինեանց երկաւորեալ (ԺԳ. դար), եւ ի Կիլիկիա»: Եթէ կարելի ըլլար աղբիւրը ցոյց տալ, թերեւս դիւրանար ճշդել ժամանակը եւ թարգմանիչը: Բայց հովիւին պէս՝ որ չուարեր է թէ հազար ակէն ո՞րն է հրաշագործը, բանասէրը եւս կը շփոթի թէ արաբակա՞ն աղբիւրին դիմէ, յունակա՞ն թէ... Նապաթեան: Արդարեւ, եթէ արաբականը թարգմանութիւն է յունականէն, (այս տեսակէտը մերժողներ ալ կան), յունականն ալ քաղուած է Նապաթեան երկրագործութեան աւանդութիւններէն: Ըստ Քաթրըմէրի՝ Քաղդէացի, եւ ըստ այլոց՝ Ասորեստանցի, հին ժողովուրդ մը՝ այս Նապաթացիները եթէ երկրագործական ծանօթութիւններու հարստութիւն մը ձգած են իրենց ետեւ, ժառանգորդ կը հանդիսանան Մերձ. Արեւելքի ժողովուրդները: Արդ, ասորական ցանքին վրայ արաբական կրկին ցանքը շփոթութիւն չի՞ պատճառեր միթէ ամէնէն փորձառու մշակին: Եւ խորհիլ որ յունական բնագիրներն ալ չեն համապատասխաներ մէկը միւսին, կարծես գոյութիւն ունենային տարբեր բազմաթիւ բնագիրներ: Արդարեւ, Géoponique կոչուած այս հարստութեանց համար, կրնանք ըսել.— Ահաւասիկ գիրք մը, զոր գրեր են դարերը: Ամէն ժողովուրդ եւ ամէն դար բան մը աւելցուցած են այդ գրքին վրայ: Ընդունուած է ըսել թէ այս գրքին առաջին հեղինակն է Պէյրութցին՝ Պոնիոս Անաթոլիոս, թէեւ ժամանակ մը վերագրուեցաւ Կոստանդին կայսեր: Այդ է, որ արաբերէնի թարգմանուած է, կ'ըսեն, Իպն Վահշիայի կողմէ: Ես ընդօրինակած եմ յունարէնէ թարգմանութիւն մը, որուն բնագիրը կը տրուի Կոստանդինի (Ծիրանածինին ապահովաբար), եւ նմանօրինակ ուրիշ գործի մը արաբերէնէ թարգմանութիւնը (Իպն էլ Աւամ):

Ահաւասիկ բաղդատութիւն մը.— Մեր «Վաստակոց Գիրքը».— Եւ գձուն թէ ի ձմեռն յալիւրն, եւ յամառն ի թեփն պահես՝ շատ դիմանայ:

Իպն էլ Աւամ կը յանձնարարէ, հետեւելով Քասթոսի, հաւկիթը դնել թեփի մէջ՝ ձմեռը, յարդի մէջ՝ ամառը, որպէսզի շատ դիմանայ:

Մեր «Վաստակոց Գիրքը».— Եւ թէ խորոված ձուի դեղնուց եւ աղնձած չամիչ ծեծես եւ տաս հաւուն, գձուն մեծ բերէ եւ ազուր, եւ չաւիրի շոյտ:

Յունարէն «Վաստակոց Գիրքը» կը գրէ.— Aucuns volans avoire les oeufs gros,destrempent de la croye rouge, et la meslent parmy la pasture. Եւ որպէսզի չաւրի, առէք հաւկիթին եփած ճերմկուցը եւ խաշած չամիչ, ծեծեցէք ու տուէք հաւերուն:

Ինչպէս կը տեսնուի, իրարու չեն համապատասխաներ, ինչ որ կը հաստատէ թէ իսկական եւ մէկ բնագիր չկայ: Եւ յետոյ պէտք է ընդունիլ թէ թարգմանիչն ալ հեղինակ է միաժամանակ:

Հ. Ներսէս Ակինեան ինծի դիտել կուտայ թէ «Վաստակոց Գիրք»ին արժէքը իր գիտական բովանդակութեան մէջ չէ, որ հետաքրքրութեան տարբեր նիւթ է, այլ իր բառամթերքին մէջ, որ հիացում կը պատճառէ: Ինչպէս Ալիշան եւս դիտել կուտայ, արդարեւ այս թանկագին գրքին մէջ կը հանդիպինք «հարիւրաւորաց պիտանի եւ ընտիր բառից՝ որոց մեծ մասն մի չեւ եւս է մտեալ յէջս տպագիր բառարանաց մերոց»: Ուղի փոխելով՝ «յընթացս բառից յորդախաղաց» կը հարցնեմ թէ ինչո՛ւ չեն տպեր Ստեփանոս Ռոշքայի բառարանը:

Ստեփանոս Ռոշքա ծնած է Կամենից 1670 Մարտ 28ին, ու մեռած՝ 1739 Հոկտեմբեր 31ին: Իր բառարանը, որ կը կոչուի «Գանձ Հայոց Լեզուի», տակաւին կը մնայ ձեռագիր: Կը բաղկանայ 2 հատորներէ.— Ա. հատորը բառարան հայերէնէ լատիներէն, 1 — 943 էջ: Բ. հատորը, լատիներէնէ հայերէն 1—336 էջ: Երկրորդ հատորը, ինչպէս կը տեսնուի, համառօտ է,— վկայութիւն կամ օրինակ չունի, բառը դրուած է համարժէքին դէմ: Առաջինը սքանչելի է, ամէն մէկ բառի դէմ նշանակուած է թէ ո՛ր գրքին մէջ գործածուած է եւ վկայութիւն կը բերէ:

— Վիէննայի մեր վանքը ունի հեղինակին իսկ ձեռքով գրուած օրինակը: Վենետիկցիներուն ունեցածը ընդօրինակութիւն է մերինին վրայէն: Իմ պրպտումներուս ընթացքին՝ օրինակ մը տեսայ Լեմպէրկի մէջ, օրինակ մըն ալ Լիվոռնոյի մէջ,— այս վերջին օրինակը պիտի առնէի, բայց Գրմզեան քահանայ ըսաւ թէ իր աշխատանքներուն համար՝ պէտք ունի այդ բառարանին: Պատերազմի միջոցին՝ Լէվոռնօ ռմբակոծուեցաւ եւ կարծեմ այդ բառարանն ալ փճացաւ կորսուեցաւ աւերակներուն մէջ: Լեմպէրկի օրինակը կը մնայ:

Երբ ցաւ կը յայտնեմ ու պահանջ կը դնեմ հրատարակել, Հ. Ներսէս Ակինեան կ'ըմբոստանայ եւ կ'ըսէ.

— Ինչո՞վ հրատարակենք: Տպարան ունինք, ճիշդ է, բայց խորհեցէք անգամ մը, որ մեր վանքին ուսումնաթերթն անգամ չենք կրնար հրատարակել ամսէ ամիս կանոնաւորաբար: Ունինք չորս տողաշար մեքենայ, չարունակ կը դառնան մեր տպագրական մեքենաները, բայց ապրեցնելու համար վանքը: Վանքը ապրելու համար չունի ուրիշ միջոց՝ այլ միայն իր տպարանը: Այնպէս որ մեր գրական ուսումնասիրութիւններն անգամ, մեր ակադեմական աշխատանքներն իսկ կարգի կը սպասեն՝ որպէսզի հրատարակուին: Պէտք ունինք հինգերորդ մեքենայի մը, այդ հինգերորդ մեքենան յատկացնելու համար մեր աշխատանքներուն տպագրութեան:

Միւս կողմէ մեր ուսումնաթերթն ալ, իր կարգին, բեռ է վանքին վրայ: Ունինք միայն 45 բաժանորդ,— մնացեալը ձրի կը ղրկուի մատենադարաններու եւ հրատարակիչներու, փոխանակութեան համար, մեր մատենադարանը ճոխացնելու նպատակով: Աշխարհիս վրայ ուր որ լոյս կը տեսնէ հայերէն գիրք մը, կ'ուզենք, կը խնդրենք, բերել կուտանք: Թող օգնեն մեզի եւ աշխատանք պահանջեն յետոյ: Կ'ըսեն թէ նոր ուժեր չեն հասնիր, — կը հասնին, բայց հասնելու համար քաջալերանք կ'ուզէ, օժանդակութիւն կ'ուզէ: Ահաւասիկ նորահաս միաբան մը, Հ. Սեդրակնոս Սեքուլա, — Հունգարիա ծնած Հայ մըն է, որ նուիրուած է բանասիրութեան, գիտէ հին եւ նոր հայերէն, լատիներէն, յունարէն, գերմաներէն, հունգարերէն, եբրայերէն: Կ'աշխատի Ս. Գրքի վրայ: 103 ձեռագիրներու բաղդատութեամբ՝ վերաքննութեան ենթարկեց Մարկոսի աւետարանը:

Անհրաժեշտ է վերաքննութեան ենթարկել մեր ձեռագիրները եւ տպագիրները՝ վերականգնելու համար մեր պատմութիւնը: Շատ բան պէտք է փոխել աւանդաբար մեր գիտցածէն, պէտք է synchroniser ընել մեր պատմութիւնը ազգերու պատմութեան հետ: Թուականներու, անուններու եւ դէպքերու ի՛նչ խեղաթիւրումներ կան, որ վերաքննութեան կը կարօտին: Ահաւասիկ Գր. Լուսաւորիչին պատմութիւնը,— պէտք է տանիլ դէպի ետ: Թուականի այս պարզ սրբագրութեամբ՝ կը յեղաշրջուի մեր պատմութիւնը: Կը նշանակէ թէ Քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակուած է աւելի կանուխ քան ընդունուած է:

—Գառնիկ Ֆնտգլեան, ընդդիմախօսելով Գարեգին արքեպ. Յովսէփեանի, այժմ կաթողիկոս, Լուսաւորիչի յեղափոխութիւնը կը դնէ ոչ աւելի առաջ քան 298—299 թուականը (Ապագայ, 1935 Ապրիլ 10): Կը յիշէ երեք ապացոյց.—

1.— Ներսէս Շինող կաթողիկոսի (Է. դար) նամակը.— «Հաւատքը զոր ընդունած ենք Կոստանդիանոս կայսրէն իբր 30 տարի առաջ»: Արդ Կոստանդիանոս կայսր մեռած է 337ին,— 30 տարին հանէ կը մնայ 307:

2.— Գր. Լուսաւորիչ Սեբաստիայէն կ'առնէ Աթանագինէի նշխարները, — Աթանագինէ մարտիրոսացած է 303—312 թուականներուն: (Գուտըշմիդ կասկածի տակ կը դնէ Աթանագինէի անձը, բայց Ֆնտգլեան կը պնդէ):

3.— Եւսեբիոս «Նորադարձ»կը կոչէ Հայերը, որոնք կատաղօրէն կռուած են Մաքսիմինիոս Դայա կայսեր դէմ եւ յաղթած, — այդ պատերազմին թուականն է 312:

Հ. Ակինեան այս «ապացոյցներուն» դէմ ինծի կրկնեց իր դասախօսութիւնը, որ ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն: Հ. Ակինեան, այդ դասախօսութեամբ, մինչեւ Բ. դարուն սկիզբը կը տանի Հայոց քրիստոնէանալը:

Այս հարցէն անկախ, շատ հետաքրքրական է ուսումնասիրել ոչ թէ Հայաստանի կրօնական յեղափոխութիւնը, որ փառահեղ գործ է, այլ Գրիգորի անձը: Մութ է Լուսաւորիչի պատմական դէմքը, ո՞վ էր, ուրկէ՞ կուգար, Հա՞յ էր, օտար մատ չէ՞ր: Երբ հայ պատմագրութիւնը կը փորձէ Հայոց պալատին կապել իր ծագումը, միտքս կ'իյնայ Խորենացիին մէկ փորձը, որ մեր նախահայրերուն պորտը կը կապէր Ծննդոց գրքին ազգաճիւղին: Արքայական արիւն կամ աստուածային ներշնչում դնել դէմքերու եւ դէպքերու մէջ, որոնց պատմութիւնը չէ գլացած տալ իր փառապսակը, աւանդութիւն մըն է զոր օգտագործած են բոլոր ազգերը: Եւ այսպէս՝ ամէն ժողովուրդ իր պատմութիւնը կը պատմէ, աստուածներուն որդեծնութեան կապելով իր նախահայրերը, կամ դիւցազներուն ու թագաւորներուն փեսայութեան: Օ՛, ի՛նչքան աշխատանք կայ կատարելիք, եւ ի՛նչ նիւթեր ուսումնասիրութեան կարօտ:

Երկա՛ր էր Հ. Ներսէս Ակինեանի հետ մեր զրոյցը: Բայց շատ հաճելի: Գիտնական մը ահաւասիկ, որու մօտ նստիլ ու խօսիլ առիթ մըն է՝ որ կը մոռցնէ թէ...

Դուրսը յիմար աշխատանքներ կան, հացի պայքար՝ ինչպէս կ'ըսեն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թատերական տարին Փարիզի մէջ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անշուշտ անհատական թատրոններն ալ կարեւոր դեր կը կատարեն:

Այս տարի լաւագոյն ներկայացումներէն «Հրեշտակներու խոհանոցը» (La Cuisine des anges) որ տրուեցաւ նախ Vieux Colombierի, ապա Ambassadeursի մէջ, աւելի լայն հասարակութեան մը առջեւ: Քայէնի մէջ կը բնակի ընտանիք մը, այր եւ կին, իրենց երիտասարդ աղջիկովը: Խանութ մը ունին որուն վիճակը լաւ չէ, որովհետեւ տէրը շատ պարկեշտ է կարենալ առեւտրական ըլլալու համար: Տան աղջիկը սիրահարած է Եւրոպա ապրող երիտասարդի մը որ սէրէն աւելի դրամի պէտք ունի եւ կը սպասէ իր «նշանածին» գալուն: Այս վերջինը կուգայ իր հօրեղբօր հետ որ բուն տէրն է խանութին: Ամէն բան շատ դէշ պիտի վերջանար, որովհետեւ տէրը դժգոհ է իր փոխանորդէն, իսկ նշանածը չուզեր առանց դրամի աղջիկը: Բարեբախտաբար տունին մէջ կ'աշխատին երեք արգելափակեալներ, որոնք ամէն բան կը կարգադրեն: Խաղին անունը ներշնչուած է Միւրիլլոյի մէկ պատկերէն,— վանքի մը խոհանոցը ուր հրեշտակներ կուգան ամէն գործ ընելու, երբ բոլոր վանականները հիւանդ են:

Անտուէ Ռուսէն, որ կը մնայ միշտ ամէնէն խաղցուած հեղինակը, այս տարի բերաւ երկու նորութիւններ: Առաջինը՝ Lorsque l'Enfant parait, գրեթէ անգոյ նիւթի մը շուրջ, ունի հեղինակին շատ յատկանշական սրամտութիւնները եւ ընդհանուր ձեւով շատ հաճելի է: Արագ եւ շատ ճկուն խաղ մը, որ կ'ընթանայ դիւրին, հրապուրիչ, առանց մէկ վայրկեան ձանձրացնելու:

Միշտ նոյն տաղանդով եւ բնական արուեստով կը խաղայ տիկին Gaby Morlay, շատ լաւ ալ դերասան է André Luguet: Այս խաղին, եւ ընդհանուր ձեւով Ռուսէնի միւս խաղերուն քով, շատ տկար թուեցաւ La Main de Césarը որուն գլխաւոր դերակատարն էր Փիէռ Պլանշառ: Հարաւային Ֆրանսայի մէկ գիւղին մէջ, դեղագործ մը որ ունի երիտասարդ եւ սիրուն կին մը, գրած է թատրերգութիւն մը «Կեսարին ձեռքը»: Անգիտակցաբար հերոսուհիին դերը կուտայ իր կնոջ, իսկ հերոսին՝ անոր սիրահարին: Այս կացութենէն ստեղծուած շատ մը qui pro quoներ կրնային խնդուք պատճառել: Սակայն խաղը շատ աժան սրամտութիւն մը ունի, յաճախ գռեհիկ եւ փողոցային: Պլանշառ ծերացած եւ միշտ ջղային դերասան մըն է որ հակառակ իր եւ միւս դերակատարներու տաղանդին չի կրնար փրկել խաղը:

Studio des Champs Elyséesն որ միշտ կը ստեղծէ շահեկան թատերգութիւններ, յաճախ օտար հեղինակներէ, այս տարի ներկայացուց Garcia Lorcaի Noces de Sangը: Ուժեղ գրուածք մը, խաղցուած ուժեղ դերասաններու կողմէ — չոր եւ համոզիչ առողջութեամբ: Յիշենք միայն Michel Vitold եւ Tania Balachovaն:

Pierre Fresnayն որ ամէնէն տափակ դերին մէջ ալ կը մնայ Մեծ, այս շրջանին Yvonne Printempsի հետ խաղաց Le Moulin de la Galetteը Աշարի: Երբեմն ժապաւէններ եւ թատերախաղեր կան որոնք կարծես ստեղծուած են Իվոն Փռէնթանը խաղալ տալու համար միայն եւ ուր միշտ զոհ կ'երթայ իր ամուսինը: Աշարի թատերախաղին նման երկրորդական խաղի մը մէջ մեղք է իսկապէս յոգնեցնել Ֆրէնէի արժէքով մէկը որ պէտք է ըլլայ միայն Mr. Vincent մը, Dieu a besoin des hommesի վարդապետը, Le Voyageur sans Bagageը, եւ բազմաթիւ ուրիշ գործեր որոնց արժէքը բարձրացած է իր իսկ ներկայութեամբ: Խաղին նիւթին մասին խօսիլն իսկ աւելորդ է:

Dialogues des Carmélitesէն առաջ, Hebertot տուաւ շահեկան եւ ինքնատիպ ներկայացում մը երկու մեծ դերասաններով՝ Էտվիճ Ֆէօյէռ եւ Ժաք Տաքմէն: Խաղը՝ Ազատութիւնը կիրակի մըն է կը ներկայացնէ կնոջ մը սիրոյ ուժը: Ազատելու համար իր սիրահարը, որ բանտարկուած է քաղաքական տեսակէտներու համար, ամէն զէնք կը գործածէ: Գլխաւոր զէնքն է սէր ներշնչել շրջանի կառավարիչին, որ ի վերջոյ սպաննել կուտայ փախստականը, կինն ալ դատապարտելով իրեն հետ ապրելու, այս անգամ սիրոյ փոխարէն իր ատելութեամբ, երկուքը բանտարկուած նոյն փո-

խաղարկ ատելութեան մէջ, վասն զի իրենց համար «Ազատութիւնը կիրակի մըն է» այլեւս :

Կարեւոր ներկայացում մը եղաւ նաեւ La Tête des Autres, Մարսել Էմէի վերջին գրածներէն : Այս խաղը շատ մեծ աղմուկ ալ հանեց մասնաւորաբար դատական պալատի շրջանակներուն մէջ : Նոյնիսկ փաստաբաններ եւ դատախազներ փորձեցին արգիլել, բայց այս ամբողջը ծառայեցին իբրեւ ծանուցում եւ մինչեւ հիմա թատրոնը ծայրէ ծայր լեցուն է ամէն իրիկուն : Մ. Էմէ ընտրած է դատախազ մը, Մայեառ որ մեծ ուրախութեամբ տուն կը վերադառնայ, երբ կրցած է մահապատիժի արժանացնել օրուան ամբաստանեալը եւ խրախճանքներ կը սարքուին տունը, տղաքը, «գլուխը կ'ուզեն» եւն. եւն. : Այս օրուան դատապարտեալը երիտասարդ մըն է, որ չի կրնար Alibi մը մէջտեղ հանել : Կը փախչի, հեղինակին երեւակայութեան շնորհիւ, կը հասնի Մայեառի բնակարանը ուր կը տեսնէ իր մահապատիժին պատասխանատուն իր հոմանուհիին հետ : Այդ կնոջը մէջ կը ճանչնայ այն կինը որուն հետ գիշեր մը անցուցած է պանդոկի մը մէջ, այս զուգադիպութեամբ որ դէպքը տեղի ունեցած է այն ոճիրին ժամանակ որուն համար դատապարտուեցաւ : Էմէ մարդ չէ խնայած, բառ չէ խնայած, եւ տաղանդով, անպատկառ եւ բաց լեզուով կը խայտառակէ ամէն անոնք որ դիրք մը գրաւած ըլլալով կը հրամայեն ուրիշներու կեանքին ու մահուան : Խաղը հետաքրքրութիւն յառաջ բերաւ իր ծայրայեղութիւններով : Հեղինակը քննադատութիւններու առաջքը առնելու համար իբրեւ վայր ընտրած է Փոլտաւիա : Մարդ չի խաբուիր ի հարկէ : Լաւ խաղացողներ, սրամիտ եւ արդար դիտողութիւններ, անհամար չափազանցութիւններ :

Հին թատերախաղերու ներկայացման կարգին յիշենք Միշէլ Ալֆայի յաջողութեամբ ներկայացուցած L'Héritièreը Wagram թատրոնի Le Don d'Adèleը եւ վերջապէս Մաղէն Ռոպէնսոնի խաղացած Une grande fille toute simple (Ռուսէնի առաջին թատերախաղերէն մին) :

Վերջացնելէ առաջ այս թռուցիկ ակնարկը թատերական տարեշրջանին վրայ, քանի մը խօսք ալ համայնավար գրագէտ Վայանի մէկ խաղի մասին որ 2 ներկայացումէ ետք արգիլուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ :

Le Colonel Foster Plaidera Coupableը, որ կը ներկայացնէր ամերիկացի սպայի մը «մեղայ»ն «Հայրենասէր» Քորէացիներու հանդէպ, որոշ շարժում յառաջ բերաւ մտաւորական շրջանակներու մէջ : Ոմանք դատապարտեցին արգելքը որ կը վայլէր հեղինակին գոված վարչաձեւը ունեցող երկիրներու մէջ ոչ թէ ազատ Ֆրանսայի : Բայց պէտք է նկատի առնել նաեւ ազատութեան սահմանները : Կարելի է ներկայացնել ամէն գաղափարի ծառայող խաղեր, բայց, անհանդուրժելի է «յանուն ազատութեան» ֆրանսական բեմին վրայ դանհկօրէն վարկաբեկել զինակից զինուորներ որոնք մեռած են յանուն ազատութեան, ինչպէս եւ այն ֆրանսացի երիտասարդները որ կը մեռնին Հնդկաչինի մէջ : Արուեստը քաղաքական խաղերու չի կրնար ծառայել :

Վերջին խօսք մը Théâtre du Nouveau Lancryի մէջ աշխատող խումբի մը մասին : Այս երիտասարդները, զուրկ նիւթական աջակցութիւններէ անշահախնդիր ձեւով կ'աշխատին իբրաւ թատրոնի մը ծառայելու փափաքով : Պարզ է որ եղածները փորձեր են : Այն շրջանին ներկայացուած է, Շոյի On ne peut jamais direը, Իոնէսքոյի «Աթոռները» Թարտիէօյի «Մեթրօյի սիրահարները», հայ գրագէտ Ադամովի Parodieն : Գնահատելի ձեռնարկ մըն է որ աւելի քաջալերանքի կը կարօտի : Թատերասրահին յաճախորդ դատարկութիւնը դժբախտաբար կ'ապացուցանէ թէ ժողովուրդը յոգնած է, եւ չուզեր մտային ճիգեր փորձել եւ տեսնել ներկայացումը, ուր հարցեր կը դրուին կամ կը լուծուին, ուր կը ստիպուիս անդրադառնալ կեանքի ունայնութեան վրայ, եւ վերջապէս խորհրդածել թէ թատրոնի մէջ այս նոր ձեւը պէ՞տք է, կրնա՞յ նոր բան մը ստեղծել : Ժողովուրդը կը նախընտրէ Letrazի մը անկողինի պատմութիւնները, որոնք միտքը չեն յոգնեցներ եւ մարսողութիւնը չեն խանգարեր :

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ այս խումբին վարչութեան մաս կը կազմէ Վիգէն Սատուրի որ այս շարաթ գիշեր պիտի բեմադրէ Սարոյեանի մէկ գործը, ֆրանսերէն : Ֆրանսայի մէջ Սարոյեանի գործին Ա. ֆրանսերէն ներկայացումը պիտի ըլլայ այս : Մաղթենք որ մեր ազգակիցները եթէ ոչ թատերգական գաղափարներով, գոնէ հայրենասիրական զգացումներով ներշնչուին, բազմութեամբ լեցնելով թատրոնը :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՏԱՍՆԸՌՈՒԹԸ նորագիր Դաշնակցականներ մըտած են Նոր Սիսի (Պէյրութ) կուսակցական շարքերը, ընկերութեամբ ընկեր Ս. Վրացեանի, որ այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսած է. — «Կեանքի նոր շրջան մը բոլորելու կոչուած էք, որ մեծ զոհողութիւններ կըպահանջէ ձեզմէ : Ընկերական կազմակերպութիւն մըն է Դաշնակցութիւնը : Միութիւն մը ուր օղակուած եղբօրդգաղափարակից երիտասարդներու ձգտումներուն ու խէջալները » Նորընծաներուն կողմէ ընկեր Յակոբ Կիւրինեան պատասխանած է.— « Այս օրը ուրախ օր մըն է, ուխտի օր մը : Հաւատացեալի մը նման, կը մտնենք ձեր յարկէն ներս, մէկ մասնիկը ըլլալու այն բազմավաստակ կուսակցութեան, որն է Դաշնացութիւնը : Մեր երիտասարդական ամբողջ կորովով կ'ուխտենք հաւատարիմ մնալ եռագոյնին : Այսօր պատանիի երազէն կ'անցնինք իրականութեան : Կ'ուզենք շարունակել մեր նախնիքներու վեհ գործը, զայն դարձնելով մեր ալ սուրբ գործը : Վերջին կէս դարուն Դաշնակցութիւնը եղած է Հայուն սիրտը, հոգին, ջիղը, բազկերակը, Հայն իսկ : »

ՏՈՔԹ. ՈՒԻԼԸՐՄ ՊԷՔԷՍՐԵԱՆ որ համաշխարհային համբաւ կը վայելէ իբրեւ թիւ Զօրսի մասնագէտներէն, Ամերիկայէն Պէյրութ գացած է ստանձնելու իր պաշտօնը, իբրեւ պետ Ճարտարապետական եւ փոխադրական Գրասենեակին : Ծնած է Պոսթըն եւ կը խօսի սահուն հայերէն, թրքերէն, անգլերէն : Իր համալսարանական ուսումը աւարտած է Եէյլի մէջ : 1952ին կը մասնակցէր Ամերիկեան օդատորմիղի Ուաշինկթընի թեթեւ մետաղներու պատրաստութեան խորհուրդին : Պատերազմական Նախարարութեան համար հեղինակած է մասնագիտ. արտադրութեանց վերաբերեալ երեք գրքեր որոնց համար ստացած է Արժանեաց Լեգէոնի շքանշանը : 1945ին Լոնտոնի եւ Լիվըրփուլի մէջ հաստատած է գործարան մը տնական առարկաներու եւ բրիտանական ծովակալութեան, օդանաւորդութեան անհրաժեշտ արտադրութիւններ :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը նպաստներ յատկացուցած է բարեսիրական հաստատութեանց եւ որբանոցներու : Ս. Օգն. Խաչի պատսպարանին տրամադրած է 350 ս. ոսկի, եւ Բարեգործականին՝ 200 ս. ոսկի :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՎԱԼԱՆՍ.— Վերջերս դժբախտութիւնն ունեցանք թաղելու ծանօթ հայրենակից մը, Սիմոն Կարոյեան, Խարբերդի Հապուսի գիւղէն, զաւակը Աստուր եւ Պատասխան Կարոյեաններու : Ծնած՝ 1912ին, Ատանա, իր ծնողքին հետ եկած էր Պէյրութ, իսկ 1929ին Ֆրանսա եւ հաստատուած Վալանս : 1931ին ամուսնացաւ Օր. Շնորհիկ Թալաբրաճեանի հետ, կազմելով երջանիկ բոյն մը, եւ ունենալով հինգ զաւակներ :

Հանգուցեալը մեր հին եւ նոր սերունդը իրարու հետ կապող իմաստուն միջնորդ մըն էր, եւ միշտ զանոնք իրարու մօտ կը բերէր, Հայ Մարտական Միութեան շուրջ, որպէսզի հայկական ոգիով տոգորուին : Ափսոս, անցեալ Մայիս 24ին, իր հոգին աւանդեց հիւանդանոցին մէջ : Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 26ին, Հայոց եկեղեցին, մեծ բազմութեամբ : Արարողութիւնը կատարեց Սահակ աւագ քահանայ Պալիկեան : Այս սիրելի Սիմոնի մարմինը ի ներկայութեան վեց հարիւր սգակիրներու ամփոփուեցաւ Վալանսի գերեզմանատան մէջ : Դամբանականներ խօսեցան քահանան, Պ. Պ. Գույումճեան, յանուն Հայ Մարզական Միութեան եւ սոյն տողերը գրողը : Ծաղկեպսակներ ղրկած էին գաղութը, Տէր եւ Տիկին Յ. Խօքիւղեան, Յ. Թէպոյեան, Cours Pigierի տեսչուհին եւ La Grande Maisonի կողմէ, իսկ իր սգաւոր տիկինը խաչ մը : Փոխան ծաղկեպսակի եղան նուէրներ, ի նպաստ հանգուցեալին հինգ զաւակներուն : Այս առթիւ պարտականութիւն կը սեպեմ երախտագիտութիւն յայտնելու Վալանսի հայրենակիցներուս, որոնք միշտ օգնութեան կը հասնին այսպիսի պարագաներու մէջ, բարոյապէս ալ մխիթարելով դժբախտութեան ենթական : Մանաւորաբար շնորհակալութիւն Պ. Պ. Ն. Պալթաեանի, Ս. Ճէբրահեանի, Ն. Թէպոյեանի, Կ. Շահմիրեանի, որոնք սիրով յանձն առին օգնութեան ձեռնարկը :

Սիրելի Սիմոն, հանգիստ քնացիր, կողակիցդ եւ զաւակներդ որբ չեն, քանի որ իրենց շուրջը ունին անկեղծ եղբայրներ եւ քոյրեր : Յիշատակդ երբեք պիտի չթառամին սիրելիներուդ եւ բարեկամներուդ սրտին մէջ :

Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Տիւշէզ թուղթի վրայ քանի մը նմոյշներ պատրաստելով յաջորդ օրը ներկայացուց հրամանատարին : Շնէտըրըր տակաւին նմոյշները քննելով էր զբաղած, երբ դրան զօրաւոր հարուած մը զարկին : Տեղակալ մը ներս մտաւ եւ ծալլուած թուղթերու հաստ փաթոյթ մը դրաւ սեղանին վրայ : Քարտէսներու կը նմանէին անոնք :

Շնէտըրըր նմոյշները թողլով, բացաւ թուղթերէն մէկը երկու ձեռքերը տարածած : Այո, յատակագիծ մըն էր, զոր Տիւշէզ կրնար տեսնել հակառակ կողմէն : Շնէտըրըր պահ մը քննեց զայն եւ կարծես ներշնչուեցաւ կատաղի երկրութեամբ : Տիւշէզ ճանչցաւ Նորմանտիի յատկանշական ծովափը, Շէրպուրկի թերակղզին, Սէնին գետաբերանը :

Բայց արդեօ՞ք յատակագիծն էր : Անհաւատալի բան մըն էր այս, նոյն իսկ Երրորդ Ստահակին համար : Տիւշէզ գլխու պտոյտ մը զգաց :

Ինչ որ ալ ըլլար՝ վրան մակագրուած էր Սթէրնկ Կէհայմ, շատ գաղտնի, եւ Շնէտըրը անով շատ տարուած էր : Ուրախ «Տօննէրուէթթըր», (հայհոյանք մը) արձակելով, դարձեալ ծալլեց զայն :

Նորէն դարձաւ նմոյշներուն եւ նկարներուն : Բայց այդ օրը ընդմիջումներու օր մըն էր :

Ցխնապետ մը դուռը զարնելով ներս մտաւ եւ լուր մը հաղորդեց Շնէտըրըին, որ գնաց քովի դուռը : Կեցաւ այնտեղ, կռնակը տուած երկու սենեակներուն միջեւ, բառերը արտաբերելով հատ հատ : Կարծես արտադրում մը տուն կուտար :

Այն ինչ որ տեղի ունեցաւ յետոյ, պատահեցաւ վայրի երազի մը նման : Տիւշէզ դէպի գրասեղանը երթալով խլեց յատակագիծներէն մէկը : Վայրկեան մը կեցաւ այնտեղ, զայն ձեռքերու մէջ բռնած : Շնէտըրըր տակաւին կը խօսէր : Ստահակը խելացնոր հայեացք մ ուղղեց սենեակին շուրջ : Քանի մը քայլ առաւ դէպի օճախը եւ արագաբար յատակագիծը դրաւ օճախին վրայի հայելիին ետեւ : Ետ քաշուեցաւ կրկին : Քրտինքը կը հոսէր դէմքէն :

Վերջին բառ մը արձակելով, Շնէտըրըր գոցեց դուռը եւ դարձաւ Տիւշէզին : Զատեց չորս նմոյշներ եւ պատուիրեց անոր յառաջիկայ երկուշաբթի գործի սկսիլ :

Սանդուղներէն հազիւ քանի մը աստիճան իջած, ահարկու աղմուկ մը բարձրացաւ վերէն : Հինգ, վեց կատաղի դէմքեր խոյացան իր վրայ եւ զինքը քաշեցին ետ՝ Շնէտըրըին գրասենեակը :

Հրամանատարի դէմքը կատաղութենէն կապկապոյտ եղած էր : Մինչ դաժան մարդիկը Տիւշէզը կը մերկացնէին, Շնէտըրըր կոկորդային հրամաններ կ'արձակէր պահակներուն, որոնք ներս եւ դուրս կը վազվզէին :

— Ֆրանսացի շուն - խողին վրայ ոչինչ գըտանք, յայտարարեցին մերկացնող խուզարկողները : Բացայայտ էր թէ Ստահակը չէր քարտէսը թռցնողը :

— Երկուշաբթի, յիշեցուց Շնէտըրըր Տիւշէզին, եւ չոր ակնարկ մը նետելով վրան, հրամայեց ազատ արձակել : Տիւշէզ հագաւ իր հագուստները եւ մեկնեցաւ, այլեւս երբեք չտեսնելու համար դաժան հրամանատարը :

Շաբաթներ պիտի տեւէ պարզելու համար բոլոր մանրամասնութիւնները : Պիտի տանք միայն քանի մը համառօտ դէպքեր, որ տեղի ունեցան Մալհէրպի մէջ այդ շաբթուան ընթացքին :

Յատակագիծը Շնէտըրըրին բերող սպան ճակատ ղրկուեցաւ : Այն երկու զինուորները որոնք սուսերամերկ կը հսկէին տպարանը՝ գնդակահարուեցան : Ֆրանսացի գործակից տպագրիչը փորձեց ազատել իր գլուխը ամբաստանելով երկու ուրիշներ : Երեքն ալ ղրկուեցան Պելզէնի փուռերը :

Սակայն ընդհանուր առմամբ անդրադարձումները եղան ահաւոր եւ արիւնալից .. :

Մէկ ժամուան մէջ քարտէսին անյայտացման լուրը հաղորդուեցաւ SS զօրավար Քարլ Օրլ-պրէխտ Օպէրկի, որ ծանօթ էր իբեւ Փարիզի ջարդարարը եւ անգամ մը եւս տարածեց իր համբաւը : Հրամայեց մարդորսութիւն կատարել այնպիսի թափով մը որ պատահած չէր մինչեւ այն ատեն : Սպաննուեցան բազմաթիւ պատանիներ եւ Դիմադրական պայքարի համակիրներ :

Զինուորներ, SSի մարդիկ, Կէսթափոյի գործակալներ, ֆրանսական միլիսը եւ զանազան օժանդակ անհատներ խուզարկեցին չոգեկառքեր, ինքնաշարժեր, հանրակառքեր, տուներ, պանդոկներ, ագարակներ եւ ճամբորդներ Փարիզէն Նորմանտի :

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի մասին եղած ամբաստանութիւնները քննելու համար, չորեքշաբթի օր նիստի հրաւիրուած է Ապահովութեան Խորհուրդը, սովետական պատուիրակ Մալիքի միջոցաւ, որ նախագահն է Յունիս ամսուան: Միեւնոյն ատեն պիտի առաջարկէ նոր անդամներ ընդունիլ :

ՋՕՐ · ՐԻՃՈՒԷՅ, եւրոպական ճակատի հրամանատարը, Հռոմ հասաւ երկուշաբթի օր, եւ դիմաւորուեցաւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, այնպէս որ համայնավարները չկրցան դղրդագին ցոյցեր կատարել եւ գոհացան ժողովի հրաւիրելով խաղաղութեան կուսակիցները: Թերթերը կը գրեն թէ օրուան ամէնէն կարեւոր դէպքն էր ահաբեկչական դաւ մը որ երեւան հանուեցաւ անմիջապէս: Հինգ համայնավարներ, որոնց երկուքը ձերբակալուած են, յանցանքի վրայ բռնուեցան, երբ կը փորձէին զօրաւոր պայթուցիկ մը պահել արուարձանի մը մէջ : Կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան Հռոմի եւ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, երբ ազդեր կը փակցնէին պատերու վրայ կամ նախատական խօսքեր կ'արձանագրէին :

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ մը գումարելու համար Մ · Նահանգներու կառավարութիւնն ալ հաւանութիւն յայտնած է, որոշ սահմանափակումներ առաջարկելով օրակարգի մասին: Անգլիոյ երեսփ· ժողովին մէջ, աշխատաւորական երեսփոխան մը առաջարկեց ժողովի հրաւիրել Սթալինը եւ միւս մեծ պետութեանց վարչապետները, բայց Չըրչիլ մերժեց, նպաստաւոր չգտնելով պարագաները :

ՋԻՆԱՐԱՆ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Ֆուզանի մէջ (Հարաւ· Քորէա), աւերելով մէկ մղոն տարածութիւն: Անպատսպար կը մնան 30.000 քաղաքացիներ: Բոլշեւիկեան թերթերը կը գրեն թէ հայրենասէրներ կատարած էին այս ձեռնարկը :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մարզպանը, Լըթուոնո, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի, 200 միլիոն տոլարի վարկ մը խնդրեց, սպառազինելու համար վեց տեղական զօրաբաժիններ: Այս առթիւ ազդարարեց թէ Ֆրանսա պիտի չկրնայ կատարել իր յանձնառութիւններ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, եթէ զօրաբաժիններ չկազմուին բնիկներէ :

ՀՐԴԵՀ ՄԸ ծագեցաւ արտ· գործերու պաշտօնատան մէջ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 6ին ատեններ: Հրդեհը սկսաւ մառանէն ուր թուղթեր դիզուած էին: Կարելի եղաւ շուտով առաջքը առնել: Հրդեհին պատասխանատուութիւնը կը վերագրուի անցորդներու, որոնք վառած ծխիկներ կը նետեն աջ ու ձախ :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ, Քրիստինէ Կրէնվիլ, Լոնտոնի մէջ սպաննուեցաւ նախանձորդ բարեկամի մը կողմէ: Ի ծնէ Լեհ էր, զաւակը՝ ազնուական ընտանիքի մը եւ գեղեցկութեան մրցանակ առած: Հունգարիոյ մէջ զերիներ կը փախցնէր մինչեւ որ Կէսթափօ բռնեց զինք, բայց փախաւ եւ Թուրքիայէն եւ Միջին Արեւելքէն անցնելով, հասաւ Անգլիա, ուր գործեց իբրեւ փայրաչու եւ Ֆրանսա իջաւ գրաւման շրջանին: Դիմադրական ճակատին վրայ կը գործէր իբրեւ լրտես, անթելի վարիչ եւն·:

«Կոմսուհի Շարպէք» կը կոչուէր: Անգլիա վարձատրեց եւ բրիտանական հպատակութիւն շնորհեց, վերակոչելով Քրիստինէ Կրէնվիլ: Ֆրանսա եւս շնորհեց պատերազմի խաչը : Իբրեւ մարդասպան ձերբակալուեցաւ պանդոկի մըդռնապանը, որ խոստովանելով, ըսաւ, — «Շուտ վերջացուցէք »:

«ԱԶԴԱԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

25ամեակին նուիրուած մեծածաւալ բացառիկը

Մօտ 140 էջ, գեղատիպ կողք, մասնաւոր թուղթի վրայ :

Պատրաստուած նշանաւոր ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի կողմէ: 200է աւելի նկարներ, մաքուր տպագրութիւն նոր տառերով եւ ճաշակաւոր դասաւորումով: Այս բացառիկը որ կը զուգադիպի « Ազդակ »ի 6000րդ թիւին, կը պատրաստուէր երեք ամիսէ ի վեր :

Անոր մէջ պիտի գտնէք լիբանահայ գաղութի 25 տարուան կեանքին համապատկերը, ազգային, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, առողջապահական, մարզական եւայլն :

Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած է վերջին 25ամեակի ընթացքին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր գաղութներուն ունեցած կարեւոր մահերու մասին.—Տրուած է հակիրճ կենսագրութիւնը անհետացող դէմքերուն եւ անոնց կատարած դերը երկու գաղութներու կեանքին մէջ :

Այս բազմաշխատ եւ աննախընթաց հրատարակութեան իրենց մասնաւոր աշխատակցութիւնը բերած են Սփիւռքի գրեթէ բոլոր հայ մտաւորականներն ու գրագէտները ինչպէս նաեւ «Ազդակ»ի աշխատակիցներն ու թղթակիցները :

ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, **51 Rue Mr. le Prince** եւ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Որ յետաձգուած էր յուղարկաւորութեան մը առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ · Մ · ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Տիկին ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երիտասարդ ուժեր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ ·— Կապոյտ Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի Յունիս 22, ժամը 15.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ համակիրները :

Մուտքը ազատ է

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ կը ներկայացուի հայ արդի ամէնէն հռչակաւոր թատերագրին ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆի **Sainte Agnès des Souris**ն (թարգմանութիւն Էլէն Պայեանէ եւ Վիգէն Սասունիէ) :

Ֆրանսացի դերասաններ կը ներկայացնեն այս շաբաթ գիշերէն սկսեալ ամէն գիշեր ժամը 9ին, Théâtre Lancry , 10 rue de Lancry, métro Strasbourg St. Denis եւ République .

Զեղչեալ տոմսերու համար դիմել հայկական գրատուները :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համազգեցիական միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի Le Chalet Barի պարտէզին մէջ, 117 Ave. Corot St. Just.

Գեղարուեստական խիստ հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու: Հայկական եւ եւրոպական պար: Կ'արտասանէ Սարգիս Պօղոսեան :

Հանդիսավայր երթալու համար, Chapîtreէն առնել 1, 4, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը , իսկ Républiqueէն 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել St. Just :

ՀԱՅԿ· ԹԱՏՐՈՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ գիշեր ժամը 20ին, Լոնտոնի Փօլիթէքնիք թատրոնին մէջ: Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ՝ Լոնտոնի հայ համայնական խորհուրդին եւ Անգլեւհայկական միութեան : ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ արուեստագէտ ամոլը, մասնակցութեամբ տեղական բեմի կարող ուժերու, կը ներկայացնեն՝

ԱՐԱՐԻՉ , ՆԵՐԵՑԻ ՔԵԶԻ

կամ Փրոֆէսէօր Քլենով, տռամը եւ ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ ԱԲԻՍՈՂՈՄ ԱՂԱ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ · — Ալֆորվիլէն Այրի Տիկին Գոհարիկ Տէր Վարդանեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գրաւոր, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր եւ ազգականին ողբացեալ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ · — Ֆ · Կապ · Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի՝ Այրի Տիկին Գոհարիկ Տէր Վարդանեանի եւ պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր ·կը նուիրէ աղքատ ընտանիքի մը:

╳ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Հայրապեան 1000 Ֆր · կը նուիրեն Ֆ · Կ · Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, փոքրիկն Լիւսի Կէօզիւմեանի վաղահաս մահուան առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ · Յ · Դ · Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատոմսերով :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ · Յ · Դ · Ս · Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ · ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ : :

ՇԱՎԻԼ .— Հ · Յ · Դ · «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը 29 Յունիսին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ · ԱԿԻՆԵԱՆ ԵՂԻՇԷԻ ՄԱՍԻՆ

Պատմագէտ գիտնական Հ · Ներսէս Ծ · Վրդ · ԱԿԻՆԵԱՆ Լսարան Արեւմուտքի մէջ , այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը , կը խօսի նիւթ ունենալով «Վարդանանց պատմիչ Եղիշէ՝ նոր փաստերու լոյսին տակ»: Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի հայկ· դպրոցի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ :

Երգ , արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ պար :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ · ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պուա Քոլոմպի թաղապետարանի թատերասրահին մէջ, 10 rue Etienne d'Orve, Պուա Քոլմպ :

Տախքերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Կարմիր Խաչի Օգն· մարմնի Ռէնսիի եւ շրջականերու մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի 22 Յունիս, ժամը 15էն կէս գիշեր , Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահին մէջ :

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Ռէնսիի եւ Վիլըմօմպլի քաղաքապետներուն, Պ · Մ · ՔՕԼՍՕՆԻ եւ Պ · Մ · ՇԱՅԵՕի, նախագահութեամբ Տօքթ · Պ · ՔՕԼՕԼԵԱՆի: Խօսք պիտի առնէ Պ · Ս · ՔԱՐԵԱՆ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Մատլէն Քարփանթիէ-Էֆիզեանի, Ալիս Պօյաճեանի, Արտաշէս Գմբէթեանի, փոքրիկն Ա · Տէտէեանի, եւ փարիզահայ Ուս · Տան երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըպէկեանի, օրքէսթր Սարեան :

Հաղորդակց · միջոցներ · — Eglise de Pantinէն առնել թիւ 147 օթօպիւսը եւ իջնել Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մ · Ռ · ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յօգուտ Սեւրի վարժարանի իր սաներուն :

Կիրակի 22 Յունիս ժամը 14էն կէս գիշեր

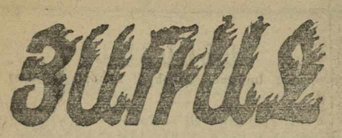
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարտէզներուն մէջ, 26 Rue Troyon, métro Pont de Sèvres

Մասնակցութեամբ՝ Օր · ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի, ԼԷՈՆ ԵԱԿԵՅԱՆի (աճպարար):

ՄԻՇԱ եւ ՄԻՇԼԻՆ ԱԶՆԱՒՈՐի : Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ԺԱԳ ՏԱԼի :

Երգ, պար, նուագ, դաշտային խաղեր, պիւֆէ եւ JUDOի ՄՐՑՈՒՄ եւ ցուցադրութիւն

Գեղարուեստական բաժին : Բոլորդ փութացէք Սեւր, 22 Յունիսին անցընել լաւագոյն կիրակի մը, ստտարելով նոյն ատեն չքաւոր սաներու ֆոնտին: Հրաւէրներու համար դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարան, ՏԱՐՕՆԵԱՆ վաճառատուն, 115 Rue d'Aboukir, ՀՐԱԶԵԱՆ, 6 Rue Lamartine եւ Մխիթարեան բոլոր սաներու մօտ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 19 JUIN 1952 Հինգշաբթի 19 ՅՈՒՆԻՍ

23րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6792-Նոր շրջան թիւ 2203

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԵԼԻՆ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆԸ

Փրկութեան դուռներ փնտռած ատեն, յաճախ կը մոռնանք անմիջականն ու գործնականը :

Այս ճակատին վրայ եւս ժխտական դեր կը կատարեն թարթափումները եւ կանխակալ կարծիքները :

Որքան խմբակ, այնքան ծրագիր :

Եւ ամէնէն աւելի կ'աղմկեն անոնք որ ոչ միտք, ոչ ալ կարողութիւն ունին շինարար աշխատանք մը կատարելու :

Յաճախ կը փորձենք բաղդատել Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մեր գաղութներուն հանրային գործունէութիւնը՝ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին :

Լեռ ու ձոր՝ երկուքի միջեւ, գործնական արդիւնքի տեսակէտով :

Եւրոպան ետ կը մնայ Միջին Արեւելքէն ալ :

Երկուքն ալ նոր գաղութներ են, բաղդատաբար : Երկուքն ալ կը գտնուէին անհնարին դժուարութեանց առջեւ :

Միջին Արեւելքը հրաշքներ գործեց, քառսէն դէպի լոյս ցատկելով :

Երէկուան աւերակներուն, վրաններուն, խրճիթներուն յաջորդեցին բազմազան ձեռնարկներ եւ շինութիւններ, — եկեղեցի, առաջնորդարան, դպրոց, մամուլ, ճեմարան, ակումբ, մարզարան, բուժարան, կուրանոց, հանգստեան տուն եւն. :

Տակաւին կան թշուառութեան բոյներ : Դեռ անհամար բազմութիւններ կը ծիւրին թիթեղէ, քուրջի կտորներէ կազմուած որջերու մէջ :

Տակաւին հազարաւոր աշակերտներ կը դեղնին հասարակ տաղաւարներու, մթերանոցներու, գոմերու մէջ, հայկական կրթութիւն ստանալու համար :

Պատճառը թէ նիւթական է եւ թէ բարոյական : Շատ մը ձեռնարկներ կէս ճամբան կը մնան ոչ թէ տնտեսական անձկութեան, այլ հոգեկան թշուառութեան հետեւանքով :

Եւ սակայն, ահաւասիկ նոր եւ բազմաթան ձեռնարկ մը եւս, — Լիբանանի ազգ. վարչութիւնը մեծ չէնք մը գնած է, վայելուչ առաջնորդարանի մը վերածելու համար : Ծախքը՝ 150.000 լիբ. ոսկի, պիտի ճարուի հանգանակութեամբ :

Բաղդատեցէք այս յառաջդիմութեան եւ հանրօգուտ գործունէութիւնը՝ արեւմտեան Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս մեր փարթամ գաղութին թուլութեան, ծուլութեան հետ :

Ի վերջոյ ի՞նչ ունինք, իբրեւ «ազգային պարծանք» :

Փարիզի եկեղեցին կա՛յ արդէն, շնորհիւ Ա. ղեքս. Մանթաշեանցի :

Նուպարեան Մատենադարանը Պօղոս Նուպարի ձեռնարկն է :

Մուրատեան վարժարանը եւ Դպրոցասէրի կրթարանը շատ բան կը պարտին անհատական աջակցութեանց :

Փարիզի «Ազգ. Տունը» հազիւ թատերասրահ մը կրցաւ շտկել, հինգ տարուան ընթացքին, առանց իր նպատակին ծառայելու :

Մարսէյլի եկեղեցին կը պարտինք ողբացեալ Վահան Խօրասանճեանի :

Զարժեր խօսիլ զանազան փայտաշէն մատուռներու եւ ծաղկոցներու մասին, որոնց ամբողջ բեռը ծանրացած է անձնուէր եւ տոկուն աշխատաւորներու վրայ :

Քիչ մը աւելի խորանալով, պիտի տեսնէք որ շատ աւելի տխուր է բարոյական պատկերը :

Շաբաթական դասընթացքներ կան որոնք ամսական 50—60.000 ֆրանքի անգամ դժուարաւ կը ճարեն : (Սովորական գինարբուքի մը գինը) :

Երեսուն տարուան ընթացքին, տեսա՞ք հիմնական ձեռնարկ մը, որ արժանի ըլլար սերունդներու երախտագիտութեան :

Գիտէք թէ ինչպէս ճարուեցաւ Փարիզի Հանգստեան Տան ծախքը : Նոյն աղբիւրին շնորհիւ է որ կը հաստատուի երկրորդ անկելանոց մը :

Ծերունիները տուն - տեղ ունին, իսկ երիտասարդնե՞րը :

Այսպէ՞ս պիտի փրկենք այն սերունդը որուն անունով կը խօսինք բոլորս ալ :

Դեռ երկա՞ր պիտի ձգձգուին կարելին ու անմիջականը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Եգիպտոսի ռամկավար թերթը վերջերս քանի մը անգամ կրկնած էր, ուսումնասիրութեան մը մէջ, — «Սիտի Մոռեբը (8 Ապրիլ) :

Մեր գիտցած հայերէնով՝ Maureին կ'ըսեն Մաւրիտանացի :

╳ Թեհրանի մեր թերթին լուրերու բաժնին մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ բացատրութեան, — «Նախարարութեան պատգամախօսը» :

Անշուշտ ըսել կ'ուզէ՝ «բանբեր»ը կամ պարզապէս ներկայացուցիչը : «Պատգամախօս»ը բոլորովին ուրիշ բան է :

╳ Տեղական օրաթերթի մը մէջ կը կարդամ, — «Հակազդեցիկ օդանաւ» :

Avion à réaction (անգլերէն jet), օդանաւի նոր տեսակ մըն է, որ կը բանի միւսներէն տարբեր մեքենականութեամբ :

Մենք առ այժմ կը թարգմանենք ինքնամուղ, սպասելով աւելի յաջող բառի մը :

╳ Պէյրութի «Երիտ. Հայուհի»ն «հետաքրքրասէր» բառ մը թողուցած էր վերջերս, խմբագրականին մէջ :

Իսկ ո՞ր օրուան համար է «հետաքրքիր»ը (մարդ), որ ընդհանրապէս կը շփոթուի «հետաքրքրական»ին կամ «շահեկան»ին հետ :

Նոյն ամսագրէն. — «Տիկին Մարքոնի եւ աղջիկը Ամերիկա գացին, քողազերծելու համար պրոնզէ կիսանդրին անթելի հնարիչին (1952 մարտ) :

Անշուշտ հասկցաք որ գացեր են արձանին բացումը կատարելու :

Ճիշդ է որ, այդպիսի արարողութեանց ատեն, կը վերցնեն արձանին վրայ ձգուած քողը :

Եթէ ամէն գործողութիւն տառական իմաստով գործածենք, այն ատեն ի՛նչ տեսարաններ պիտի պարզուին, տունէն մինչեւ եկեղեցի :

— Տիկինը այսօր եկեղեցի գնաց, մտերմական գրոյց մը կատարելու համար Յիսուս - Քրիստոսի հետ (աղօթել)...

╳ Բարբարոսութիւններ. — Անարդիւնք (ապարդիւն). — Դիմումնագիր (խնդրագիր). — Ընդերքային պատսպարաններ (ստորերկրեայ) :

ՎԱՀԷ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ

Ազգ. ժողովը «անընդունելի» գտաւ Ժաք Տիւքլոյի նամակը որով կը խնդրէր բանտէն խորհրդարան փոխադրուիլ, հարցապնդում ուղղելու համար կառավարութեան՝ իր ձերբակալման առթիւ : Համայնավար խօսնակը, Փաթինօ կարդալով նամակը, յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը կը վախնայ որ երեւան կ'ելլեն իր սուտերը» :

Ժողովին նախագահը, Պ. Էռիօ, համբերութեամբ լսելէ վերջ, յայտարարեց.

— «Քանի մը բացատրութիւններ պիտի տամ ձեզի : Զանազան առիթներով, խորհրդարանը այսպիսի դիմումներ ստացած է, բանտարկեալ երեսփոխաններու կողմէ : Եւ միշտ մերժած է ընթացք տալ : Պիտի յիշեմ չորս պարագաներ միայն, — 1925ին հարցապնդում կատարելու արտօնութիւն խնդրեցին Քաշէն, Մարթի, Տոռիօ եւ Ժաք Տիւքլօ : 1928ին՝ Վայեան Քուտիւրիէ : 1930ին՝ Մարթի, 1939ին՝ Քոսթ, Վալտէք Ռոշէ, Լեւի եւ Պերլիոզ : Բայց եթէ կ'ուզէք — եւ ձեր իրաւունքն է — որ ժողովը վճիռ արձակէ ձերիններէն մէկուն բանտարկութեան օրինաւոր կամ ապօրէն ըլլալու մասին, ունիք շատ պարզ միջոց մը : Սահմանադրութիւնը նախատեսած է դայն 22րդ յօդուածով : Կը բաւէ որ ձեզմէ ոեւէ մէկը խնդրագիր մը ներկայացնէ ինծի, հետապնդումները դադրեցնելու համար : Անմիջապէս յատուկ յանձնաժողովին կը յղեմ խնդրագիրը եւ երբ ան իր կարծիքը յայտնէ, կրնանք վիճաբանիլ այստեղ» :

Մինչ պատասխանի կը սպասուէր, աջէն-ձախէն կը պոռային. — Դիմեցէք, ինչո՞ւ կը վախնաք :

Համայնավար ներկայացուցիչը յայտարարեց.

— Մենք կ'ուզենք որ վիճաբանութիւնը տեղի ունենայ ի ներկայութեան Ժաք Տիւքլոյի :

Այսպէս փակուեցաւ միջադէպը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

Կ'ԱՃԱՊԱՐԵՆ ԲԱՆԱԿ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼ ՕՐ ԱՌԱՋ

Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ օրինագիծ մը պատրաստած է, ժողովրդային բանակ մը կազմելու համար, օր առաջ : Օրինագիծը պարտաւորիչ զինուորութիւն հաստատելով, խիստ պատիժներ կը սպառնայ ընդդիմացողներուն, իբրեւ «ժողովուրդի թշնամիներ» :

Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին. բայց օրինագիծը արդէն վաւերացուած է արեւելեան Գերմանիոյ հինգ հոսանքներուն կողմէ, գլխաւորութեամբ համայնավար կուսակցութեան :

Ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ, Ազգ. ժողովը հաւանութիւն պիտի յայտնէ «միաձայնութեամբ», քանի որ երբեք որեւէ առաջարկ մերժած չէ վերջին երեք տարիներու ընթացքին :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, բոլշեւիկեան իշխանութեան նպատակն է ապացուցանել թէ արեւելեան Գերմանիան աւելի շուտ կրնայ վերազինուիլ քան արեւմտեանը : Կարմիրները կը ջանան համոզել Արեւմտեան Գերմանները թէ իրենց խորհրդարանը պարտաւոր է մերժել եւրոպական բանակի դաշինքը, «այլապէս գերման բաժանեալ ժողովուրդը պիտի մատնուի արիւնուշտ եղբայրասպանութեան մը» :

Կը կարծուի թէ ծրագրուած բանակը պիտի բաղկանայ 25 զօրաբաժիններէ (Արեւելեան Գերմանիան ունի 18 միլիոն բնակիչ) :

Կուսակցութիւնները, որոնք միեւնոյն ուղղութեան կը հետեւին, տարբեր անուններով, կոչ մը ուղղեցին ուր կ'ըսեն.

— «Ո՛վ որ պատրաստ չէ զէնք առնելու նախայարձակին դէմ, կը քաջալերէ նախայարձակը եւ կը վտանգէ խաղաղութիւնը» :

Վարչապետը, Կրոթվոլ, յայտարարեց թէ ամէն տեսակ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, ազգային բանակը կազմելու համար, — ցամաքային, ծովային թէ օդանաւային : Պատերազմի ընթացքին գերի բռնուած բազմաթիւ հիթլերական սպաներ կոչ մը ուղղեցին բոլոր քաղաքացիներուն, որպէսզի զինուորագրուին : Ստորագրողներուն մէջ կը գտնուի գնդ. Վիլհէլմ Ադամ, որ մարէշալ Փաուլուսի օգնականն էր Ստալինկրատի ճակատամարտին մէջ : Շարժման գլուխը անցած են նաեւ զօրավարներ Միւլլէր, Լենսքի, Հալինկ եւն. :

Արեւմտեան Գերմանիոյ զօրավարները կը յուսան 520.000 հոգինոց բանակ մը կազմել, երբ [illegible] եւրոպական բանակի դաշինքը. Մասնագէտներու կարծիքով, արեւելեան Գերմանիան ալ կրնայ 375.000 զինուոր հանել : Արդէն պատրաստ են 60.000 զինուոր ոստիկաններ, իսկ 50.000 կամաւորներ արձանագրուած են Երիտ. Միութենէն որ ունի երկու միլիոն անդամ :

Յառաջիկայ Սեպտեմբերէն սկսեալ, պարտաւորիչ դասընթացքներ պիտի հաստատուին արեւելեան Գերմանիոյ բոլոր դպրոցներուն մէջ, նշանառութեան, զինուորական հաղորդակցութեանց եւն. համար :

╳ Պոնի համալսարանին ուսանողները ցոյց մը կատարեցին արեւմտեան Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան վերատեսուչին՝ Պլանքի դէմ, երբ կը բացատրէր վերազինման անհրաժեշտութիւնը : Ուսանող մը սեղանին վրայ ցատկելով փորձեց ճառ մը խօսիլ : Իրեն միացաւ ուսանողուհի մը, աղաղակելով — «Ժողովուրդին մեծ մասը հակառակ է վերազինման» : Ընդհանուր ժխորին մէջ, ուսանողները պահանջեցին որ «ոչ մէկը զինուորական համազգեստ հագնի, մինչեւ որ ազատ արձակուին անիրաւաբար իբրեւ «պատերազմի ոճրագործ» դատապարտուած Գերմանները : Պ. Պլանք պատասխանեց թէ կառավարութիւնն ալ այդպէս կը մտածէ :

Շուէտ զոհացում կը պահանջէ

Յուզումը կը շարունակուի Շուէտի մէջ, իբրեւ հետեւանք օդանաւի մը դէմ կատարուած յարձակման : Խ. Միութիւնը փոխանակ դատապարտելու իր օդաչուները, բողոքագիր մը ուղղեց, ըսելով թէ շուէտական օդանաւը բռնաբարած էր խորհրդային սահմանը եւ առաջին անգամ կրակ բացած :

Այս մեղադրանքը աւելի սաստկացուց Շուէտացիներու զայրոյթը : Կը վախցուի որ Ռուսերը պաշարեն Պալթիկ ծովը, ուր տեղի ունեցաւ յարձակումը : Շուէտական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ ոչ կորսուած օդանաւը, ոչ ալ զայն փնտռող սաւառնակը անցած էին ռուսական սահմանը :

Շուէտ առժամապէս դադրեցուց օդանաւային թռիչքները եւ որոշեց այսուհետեւ պահեստի օդանաւեր ընկերացնել իր սաւառնակներուն, ի հարկին զարնելու համար, եթէ յարձակում կրեն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՈՒԺ

Ա.— ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Այսօր կը սկսինք հրատարակել յօդուածաշարք մը, որ նուիրուած է Խ. Միութեան արբանեակ երկիրներու զինուորական ուժերուն ուսումնասիրութեան :

Հեղինակը, Պ. Casimir Smogorzewski, ծագումով լեհ օրագրող մըն է, մասնագէտ կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի հարցերուն : Հեղինակ բազմաթիւ գիրքերու ,երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն առաջ թղթակից էր Փարիզի և Պերլինի մէջ: Գերմանեւխորհրդային համաձայնութեան կնքումէն վերջ, 1939ին, հաստատուեցաւ Լոնտոն: Այժմ, անդամ է «Բրիտանական Հանրագիտարան»ի խմբագրական կազմին :

Խղճամիտ պրպտող մըն է Պ. Սմոկորցեւսկի: Նախապաշարումներ չունի: Նախասիրութիւններէ չի տարուիր, եւ կ'աշխատի տալ ճշգրիտ տեղեկութիւններ արեւելեան երկիրներու սպառազինութեանց մասին :

Կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի խորհրդային քաղաքականութիւնը, կ'ըսէ. իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, ապահովաբար, որոշուեցաւ 1943ի սկիզբները, երբ այլեւս ակներեւ էր Գերմանիոյ պարտութիւնը: Այն ատեն է որ, Կրեմլի իշխանաւորները որոշեցին բոլշեւիկեան վարչաձեւը պարտադրել բոլոր այն երկիրներուն, զորս պիտի «ազատագրէին» գերմանական տիրապետութենէն , առանց սակայն զանոնք կցելու Խորհրդ. Միութեան : Այդ ճակատագիրը վերապահուած էր միայն Պալթեան երեք երկիրներուն: Ի հարկէ չափազանցութիւն պիտի ըլլար ըսել թէ՝ ծրագրին բոլոր մանրամասնութիւնները ճշդուած էին նախապէս: Ռուսերը շատ լաւ կ'ըմբռնէին խոհեմութեամբ ,աստիճանաբար շարժելու անհրաժեշտութիւնը: Գլխաւոր նշանակէտը Գերմանիան էր: Պէտք չէր արեւմտեան դաշնակիցներու կասկածը հրաւիրել կանխահասօրէն : Երկրորդ, բացի Եուկոսլաւիայէն եւ Չեխոսլովաքիայէն, խնդրոյ առարկայ շրջանին մէջ համայնավար կուսակցութիւններ գոյութիւն չունէին:

Հետեւաբար, Մոսկուա սկսաւ ամէն տեղ քաջալերել «հակաֆաշական ճակատ» կոչուած կառավարութեանց կազմութիւնը, համայնավարներուն վերապահելով կարգ մը առաջնակարգ դիրքեր: Բարեկամական եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինքներու տառացի գործադրութեամբ, «ազատագրեալ» երկիրներու արտաքին քաղաքականութիւնը կ'ենթարկուէր Կրեմլի հակակշռին : Զինուորական գաղտնի համաձայնութիւնները, խորհրդային զինուորական առաքելութեանց կը վերապահէին բանակը զինելու, կազմակերպելու եւ դաստիարակելու բացարձակ իրաւունքը :

Հողագործութիւնը դէպի հաւաքական տնտեսութիւն առաջնորդելու նպատակով ծրագրուած հողային բարենորոգումները, ինչպէս նաեւ առեւտուրի, ճարտարարուեստի եւ դրամատուներու ազգայնացումը դարձաւ պարտադիր: Ամէն բան հարթ - հաւասար կը դառնար՝ ճամբայ բանալու համար Մոսկուայի տիրական քաղաքականութեան :

Արբանեակ երկիրներու զինուորական ուժերուն կազմակերպութիւնը, որ այս ուսումնասիրութեան առանցքը կը կազմէ, բոլորեց երեք գլխաւոր շրջաններ:

Առաջին շրջանը սկսաւ պատերազմի ընթացքին: Խորհրդային վերին հրամանատարութիւնը կը ձեռնարկէր ազգային զինեալ ուժերու կազմակերպութեան, Ռուսիոյ մէջ: Ոչ թէ անոր համար որ հրամայական պահանջ մը ունէր զինուորի, այլ մասնաւորաբար քաղաքական նկատումներով: Քանի որ որոշուած էր քանդել ապագայ արբանեակներու քաղաքական եւ բարոյական կառուցուածքը, եւ աղճատել, աղաւաղել անոնց ազգ. աւանդութիւնները, պէտք էր արձակել նոր դաւանանք մը.— պաշտամունքը Խ. Միութեան, եւ հասարակաց դատին համար միասնաբար թափուած արեան խորհուրդը: Մոսկուա ազատարարն էր, «ֆաշիստ» կառավարութիւններու կողմէ մատնուած եւ արեւմուտքի «կապիտալիստ»ներուն կողմէ ծախուած ժողովուրդներուն :

Լեհաստանի զինուորական կազմակերպութեան առաջին շրջանը կը սկսէր 1943ին՝ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելով Լոնտոնի լեհական կառավարութեան հետ (կառավարութիւն մը որ, ըստ Մոսկուայի, իր իսկական դիմագիծը ցոյց կուտար՝ Քաթինի ջարդերուն հանդէպ իւրացնելով նացի. տեսակէտը), ինչպէս նաեւ «Ազատ Լեհաստանի Կոմիտէ»ի կազմութեամբ՝ սաղմը ապագայ արբանեակ կառավարութեան: Չեխոսլովաքիոյ հանդէպ Մոսկուա աւելի ճկուն քաղաքականութիւն մը, կ'ընդունէր , քանի որ Լոնտոն հաստատուած չեխ կառավարութիւնը վստահութիւն կը յայտնէր Խ. Միութեան, զայն համարելով բնական պաշտպանը սլաւ ժողովուրդներուն: 1948 Փետրուարին միայն Կրեմլին կը նետէր դիմակը, եւ Փրակայի կը պարտադրէր բոլշեւիկ խամաճիկներու կառավարութիւն մը:

Հունգարիոյ , Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ պարագաները տարբեր էին: Գերմանիոյ այս ակամայ արբանեակները զինուորական կարեւոր ուժեր ունէին արդէն: Սակայն մեծ վտանգ մը չէին ներկայացներ , քանի որ յարմար առիթ մը կը փնտռէին Գերմանիան լքելու եւ զինադադար կնքելու դաշնակիցներուն հետ: Նկատելով որ խելացի բան պիտի չըլլար ռումանական, հունգարական եւ պուլկարական բանակները թողուլ իրենց սեփական երկիրներուն մէջ, Մոսկուա զինակցութիւն պարտադրեց անոնց եւ ղրկեց ռազմաճակատ: Եւ մինչ անոնք արիւն կը թափէին Հունգարիոյ դաշտերուն մէջ, իրենց հայրենիքները գրաւուեցան խորհրդային ապահովութեան զօրախումբերուն կողմէ :

Երկրորդ շրջանը կը բացուի զինուորական հին վարչակազմի (cadre) զտումով: Այդ շրջանին, նախապատերազմեան ազգ. բանակներէն որոշ թիւով սպաներ թէեւ հրամանատարական պաշտօններու մէջ գործածուեցան, բայց անոնց թիւը արագօրէն նուազեցաւ, երբ զինուորական վարժարաններէն եւ մասնաւոր դասընթացքներէ սկսան դուրս գալ նոր սպաներ.—Համայնավար՝ ըստ կարելոյն, բայց բանուորի եւ աղքատ գիւղացիի զաւակ՝ ամէն պարագայի մէջ: Փոխանցման այս շրջանին, զօրքը անբաւարար եւ սպառազինումը թերի էր: Իբրեւ արբանեակ զօրք, Եուկոսլաւիան միայն նկատելի ուժ մը կը ներկայացնէր, բայց ան ալ խորհրդային ծիրէն դուրս ելաւ 1948 Յունիսին: Պերլինի պաշարումը կը վերջանար Կրեմլի անփառունակ նահանջով, որ աչքերը պիտի բանար կամաւոր կոյրերուն: Արեւմուտքը կը համակերպէր Գերմանիոյ ժամանակաւոր բաժանման՝ երկու անջատ կառավարութիւններով, փոխանակ թոյլատրելու որ միացեալ Գերմանիա մը կազմուի «Ժողովրդական ճակատ»ի կառավարութեամբ , որ հաւանաբար Փրակայի ճակատագրին պիտի արժանանար հեռաւոր կամ մօտաւոր ապագային:

Թ.Ա.Թ.

Վաստակաւոր գործիչը

Շուրջ մէկ ամիս առաջ, խոր վշտով տեղեկացանք, որ Մարտ 15ին, Երեւանում, իր մահկանացուն է կնքել յեղափոխական վաստակաւոր գործիչ եւ անձնուէր մարտիկ Արմենակ Շալճեանը, 72 տարեկան հասակում :

Հանգուցեալ Արմենակ Շալճեանը պատկանում էր Վանի Դաշնակցական այն սերնդին, որ յեղափոխական փոթորկալի գործունէութեան մէջ էր նետուել օսմանեան բռնակալութեան ամենադաժան ճնշումների շրջանում, տոգորուած մեր ժողովրդի ազատագրութեան վեհ գաղափարով :

Իր յեղափոխական մկրտութիւնն ստացել էր Վանի 1896 թ. համաժողովրդական ինքնապաշտպանութեան թոհ ու բոհի մէջ, եւ կարճ ժամանակ յետոյ իր ուրոյն տեղը գրաւել Վան - Վասպուրականի Դաշնակցական շարքերում :

Յատկանշական է այն հանգամանքը, որ Արմենակ Շալճեանը եւ նրան տարեկից մի շարք երիտասարդներ յեղափոխական ասպարէզ են մտնում այն օրերին, երբ Գարահիսար լերան վրայ եւ Ս. Բարթողմէոս վանքի պատերի տակ տեղի ունեցած նախճիրի հետեւանքով խոր հիասթափութիւն էր տիրում երկրի բոլոր կողմերում :

Օսմանեան բռնակալութիւնը կարողացել էր դաւադրաբար Վանից հեռացնել Վասպուրականի յեղափոխական անդրանիկ սերնդի ներկայացուցիչներին, ղեկավար տարրին ու հարիւրաւոր երիտասարդների եւ նրանց սրածել Թուրք - պարսկական սահմանի վրայ :

Մի պահ թւում է, որ յեղափոխական շարժումը միանգամ ընդ միշտ դատապարտուած էր մահուան :

Սակայն, երիտասարդ յեղափոխականների այն սերունդը, որ ականատես էր եղել Վանի ինքնապաշտպանութեան կռիւներին ու լսել Թրքական դաւադրութեան հետեւանքով սահմանի վրայ խողխողուած նահատակների արդար բողոքի ցասման կանչը, չենթարկուեց պարտւողական տրամադրութիւնների սպանիչ ազդեցութեան, եւ ընդհակառակն, համակուեց վրէժխնդրութեան անյագ տենչանքով :

Ու ահա, մեր առաջ պայծառանում է խիզախ ու յանդուգն երիտասարդների մի փաղանգ, որ անձնուրացութեամբ ու մեծ հաւատքով լծւում է յեղափոխական աշխատանքի :

Այս փաղանգի ամենացայտուն ներկայացուցիչներից է հանգուցեալ ընկ. Արմենակ Շալճեանը, Դաշնակցութեան «խոնարհ» հերոսներից մէկը, որի մասին այնքան դրուատանքով է խօսում նոյն հերոսներին անյայտութեան բաւիղներից լոյսին բերող եւ նրանց զինակից, յեղափոխական ղեկավար ընկեր Կոմսը՝ իր «Յուշեր»ի մէջ :

Ներկայացնելով այդ շրջանի յեղափոխական գործիչներին, Կոմսը յատկապէս անդրադառնում է Ալէսի եւ Արմենակ Շալճեանի կատարած գնահատելի աշխատանքին, որոնք ղեկավարում էին Վանում գործող խմբերի ապահովութեան եւ փոխադրութեան գործը, նրանց նմանեցնելով հաղուագիւտ հաւատարմութեան ու բիւրեղ մաքրութեան տէր երկու հրեշտակների :

Յանձն առնել այդքան պատասխանատու աշխատանքներ ,նշանակում էր կամաւոր կերպով վիճակակից լինել մահն արհամարհող ուխտեալների տառապալից կեանքին եւ աչքի առաջ ունենալ ամէն զրկանք ու հալածանք, բանտ ու կախաղան :

Եւ իրօք, այդպիսին եղաւ Արմենակ Շալճեանի կեանքը օսմանեան բռնակալութեան ներքոյ , մինչեւ Սահմանադրութեան հռչակումը :

Սակայն, դրանից յետոյ եւս կեանքը չի ժպտում տարաբախտ գործչին: Նրան վիճակուած էր մի նոր եւ աւելի ահաւոր ոդիսական: 1915ին գտնուելով Պոլսում, բազմաթիւ գործիչների հետ տարագրւում է երկրի խորքերը, ականատես է լինում հայ ժողովրդի խաչելութեան, ենթարկուելով Մեծ Եղեռնի ահ ու սարսափին: Ազատւում է հրաշքով եւ զինադադարից յետոյ անցնելով Երեւան, մասնակցում է Հանրապետական Հայաստանի պաշտպանութեան համար մղուած կռիւներին:

Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ ,բազմաթիւ գործիչների հետ ընկեր Արմենակ Շալճեանն եւս ընկնում է բոլշեւիկեան ճիրանը եւ ստոյգ մահից ազատւում Փետրուարեան ապստամբութեան շնորհիւ: Հետագային, երկրորդ անգամ լինելով, ենթարկւում է համայնավարների դաժան հալածանքին, իր եղբօր՝ Արամի հետ աքսորուելով Սիբիր: Տարիների տառապանքից յետոյ վերադառնում է Երեւան, ուր եւ կնքում է իր մահկանացուն, հայրենիքի ազատութեան եւ իր ծննդավայր, չքնաղ Վան - Վասպուրականի կարօտը սրտում ...

Յարգա՛նք նրանց վաստակին եւ անմոռաց յիշատակին:

(Խմբագրական ԱԼԻՔԻ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի անթելէն եւ օրաթերթէն)

«ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՏՐԴԱՏ» անունով գիրք մը լոյս տեսած է Երեւանի մէջ 1951ին Կ. Յովհաննէսեանի կողմէ: Գիրքը գրուած է ռուսերէն, եւ կը խօսի Ժ. դարու շինարարութեան մասնագէտ հռչակաւոր «Ճարտարապետ Տրդատ»ի մասին: Անոր ստեղծագործութեանց մէկ մէկ կոթողները կը կազմեն, Արգինայի եկեղեցին, Անիի հոյակապ Մայր Տաճարը, Գագիկաշէնը , եւն.: Զուարթնոցի օրինակով վերականգնած է Պոլսոյ Ս. Սոֆիայի տաճարին գմբէթը որ կործանած էր երկրաշարժի հետեւանքով: Տրդատ նաեւ վարպետ քանդակագործ էր: Բագրատունի Գագիկ թագաւորի երկու մեթրանոց կիսանդրին ապացոյց է Տրդատի տաղանդին: Տրդատի մեծութիւնը կը կայանայ այն բանի մէջ որ ստեղծագործական ոգիով կը վերամշակէ հայկ. ճարտարապետութեան նախորդ դարերէն յայտնի ոճերը, եւ ստեղծած է կարգ մը բոլորովին նոր արժէքաւոր ձեւեր, համապատասխան Ժ. դարու ճարտարապետական արուեստի պահանջներուն :

ԵՐԳԻ ԵՒ ՊԱՐԻ խումբը վերջերս երգահանդէս մը տուած է Երեւանի մէջ, մեծ յաջողութեամբ : Լաւ տպաւորութիւն ձգած են՝ Մուրատեանի նըւագած «Սիրեցի եարս տարան»ը, Լ. Խաչիկեանի «Երազ»ը, Մուրատեանի եւ Խաչիկեանի «Ա՛խ, ինչ լաւ է»ն (բառերը Յ. Թումանեանի): Ամենամեծ յաջողութիւն ունեցած է, սակայն, Արեւ Բաղդասարեանը, որ միաժամանակ երգչուհի է , պարուհի եւ դերակատարուհի: Երգած է Ա. Յարութիւնեանի «Խաղաղութիւն՝ աշխարհի» երգը , ինչպէս նաեւ վրացական, ատրպէյճանական եւ ուզբէկական երգեր ու պարած է վրացական «Լեզգինկա», ատրպէյճանական «Կուբանն աղ ալմասի» , «Բիր բուսա վէր» եւ հայկական «Կազախի» պարերը: Մասնաւոր յաջողութիւն են ունեցեր Ա. Բաղդասարեանի երգած ժողովրդական երգիծական «Խէչոյի գովք»,«Ղարաբաղի պար» եւ «Մարգարիտի նշանդրէք» պարերը, ինչպէս նաեւ մանկական ուրախ «Օյ լօ» պարը: Բայց պարերու թագն ու պսակը կազմեր է «չալա» պարը, որ կ'արտայայտէ ծաղիկի ծաղկումը, նախապէս վհերոտ եւ ապա աւելի համարձակ դէպի լոյս, դէպի կեանք մղուած: Երգած է նաեւ Գուսան Աշոտի «Զանգեզուր» եւ «Աշուղ եմ» երգերը, ինչպէս նաեւ «Գարունքները» եւ «Թարաքեամա» երգերը : Խմբակին վարիչն է Արեւ Բաղդասարեան ,իսկ անդամները՝ Ռ. Մուրատեան (քէմանչէ), Շ. Բեգլարեան (թառ), Լ. Խաչիկեան (քանոն), Ա. Աբրահամեան (դափ) եւ Յ. Յովսէփեան (տուտուկ-սրինգ) :

«ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ » պետական օփերային մէջ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ.— Հայրենասէր գաղութը եւ մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը Յունիս 8ի կիրակի օր փութացած էին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն, տօնելու համար Մայիս 28ը։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։ Ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս։ Նախագահը՝ ընկեր Կ. Տօնէրեան քանի մը խօսքով պարզեց օրուան իմաստը։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ արտասանեցին Օր. Ե. Քէնտէրեան, փոքրիկն Թ. Միքայէլեան, Յ. Միքայէլեան։ Մեներգեցին օրիորդներ Մ. Տօնիկեան եւ Վ. Քէնտէրեան։ Ջութակով երկու կտորներ նուագեց Ս. Տօնէրեան։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Հ. Թաշճեան համառօտակի նկարագրեց ազատագրական պայքարը, եւ խօսքը մասնաւորապէս ուղղելով երիտասարդութեան՝ թելադրեց կարդալ մեր հերոսական պատմութիւնը։ «Բոլշեւիկներն կը սպառնար Ալեքսանդրապոլի դռներուն առջեւ, մնացեալ հայութիւնն ալ բնաջնջելու համար։ Մայիս 23էն-27 հայութեան պարծանք մարտական կուսակցութիւնը ահազանգ հնչեցուց իր բոլոր դասի ղեկավարներով.— «Մահ կամ ազատութիւն»։ Իր ձայնին անսացին վաստակաւոր զօրավարներ, հայդուկներ կամաւորներ եւ մեր անզուգական իգական սեռը, առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան։ Կենաց եւ մահու այդ երկունքի օրերուն Սարտարապատի եւ Քարաքիլիսայի ռազմադաշտերուն վրայ, հայ առնական բազուկը օրերով տատանեցաւ մահուան յորձանքին մէջ։ Եռապատիկ կանոնաւոր ուժերու դէմ, սակայն ի վերջոյ շահեցաւ յաղթանակը։ Մայիս 28երով նոր էջ մը բացուեցաւ մեր պատմութեան մէջ, որուն ընթացքը ոչ օտարամոլ թուլամորթները եւ ոչ ալ համայնավարամիտ տարրերը կրնան փոխել, Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի թանկագին գանձերէն մէկն է»։ Նախագահի փակման խօսքէն վերջ Նոր Սերունդի անդամները թնդացուցին «Յառաջ նահատակ»ը։

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այս տարի բացառիկ երեւոյթ մը կը ներկայացնէր Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի՝ քաղաքապետութեան սրահը։ Բացառիկ անոր համար որ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն որոշած էր տօնել զայն ոչ թէ հանդէս - պարահանդէսով, այլ հացկերոյթով, որ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։

Երեկոյթին բացումը կատարեց ընկեր Յովհ. Ջէրչեան, հրաւիրելով ներկաները յոտնկայս յարգել անոնք որոնք նահատակուեցան ազգային վսեմ գաղափարականով եւ կերտեցին Մայիս 28ը։

Ու բաժակներ կը պարպուին։ Գեղեցիկ էր մթնոլորտը, սեղանակիցներու խանդավառութեամբ եւ սպասարկուներուն մեղուաջան աշխատանքով։

Եւ ահա ջերմ ծափերու մէջ սրահ կը մտնեն Ալֆորվիլի մեր համակրելի քաղաքապետը, ընկեր R. Bleuse եւ իր տիկինը, ինչպէս նաեւ S. F. I. O.ի քարտուղար ընկեր Franceski, որոնք կ'առաջնորդուին պատուոյ սեղանը։

Այս առթիւ խօսք առնելով, ընկեր Ստ. Թիրնաքեան պարզեց հայ ժողովուրդին ազատ եւ անկախ ապրելու տենչը, եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած դերը։ «Սիրելի բարեկամներ, անխախտ հաւատքը ունեցէք Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ։ Ինչպէս անցեալին՝ վաղը կրկին ամենածանր պարագաներու մէջ ան է որ մեզ պիտի առաջնորդէ եւ իրականացնէ մեր բոլորին տենչը՝ Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»։

Ու ժողովուրդին հայրենակարօտ սիրտերէն կը պոռթկայ «Մեր հայրենիք»ը։ Մեծ էր խանդավառութիւնը։ Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ, երգիծական ասութիւններ, Ֆրանսերէն թէ հայերէն, իրարու կը յաջորդէին։ Բաժակաճառեր խօսեցան քաղաքապետը, R. Bleuse, ընկեր Franceski եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ընկ. Եր. Ճանկէօզեան։

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են մեր ժրաջան Կապ. Խաչի տիկինները, որոնք ջանացած էին համադամ կերակուրներ պատրաստել, գոհացնելով բոլորը։ (Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեան, Տիկ. Ար. Թէնէքէճեան եւ Տիկ. Ջէրչեան)։

Մենք եւս կրնանք գոչել Տիկ. Արաքսի Մուրատեանի հետ.— «Յաւէտ ապրի ազգն Արմենիա» ...

Գ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

ՈՒԻԼԵՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ պիտի ներկայացուի մեր ամենահռչակաւոր գրագէտ՝ Ուիլեմ Սարոյեանի մէկ թատերգութիւնը։

Սարոյեան այն բացառիկ դէմքն է, որ հակառակ իր միջազգային համբաւին՝ մնացած է Հայ։ Հայ է ոգի ու ծուծով, եւ կարելի է ըսել թէ չունի վէպ մը կամ թատերգութիւն մը ուր Հայերու մասին խօսք չըլլայ կամ հայկական նիւթեր եւ մտահոգութիւններ մէջտեղ չբերէ։

Յաճախ նիւթ կ'առնէ հայ տղու մը կեանքէն, որ օտար երկրի մը մէջ կը մեծնայ եւ կը քաշքըշուի մէկ կողմէ ընտանեկան աւանդութիւններու, միւս կողմէ օտար միջավայրի հրապոյրներուն միջեւ։

Իր մայրենի լեզուն որ քիչ կը խօսի, բայց լըսած է մեծ մօր բերնէն, իրեն համար երաժշտութիւն մըն է որ հրաշագործ ուժ մը ունի։ Իր Sainte Agnès des Souris թատերգութիւնը, որ այս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ ամիս մը անընդհատ պիտի ներկայացուի ֆրանսական խումբի մը կողմէ, Théâtre de Lancryի մէջ, կը պարզէ գաղթական ընտանիքի մը կեանքը։ Հայրը տեսակ մը փիլիսոփայ - բանաստեղծ, ազատութեան մէջ կը մեծցնէ իր զաւակները եւ անոնց համար ստեղծած է բացառիկ աշխարհ մը։ Թէեւ արտաքին աշխարհի չարութիւնը եւ դաժան իրականութիւնը վայրկեան մը կը վտանգեն ընտանիքին խաղաղութիւնը, սակայն ամէն բան լաւ կը վերջանայ, որովհետեւ Ուիլեմ Սարոյեան կը հաւատայ թէ մարդուս խորքը գէշ չէ։

Վ. Ս.

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՎԱՐՁԱՏՐԷՆ

Թէհրանի «Ալիք»ը պարսկերէն «Ֆարման» շաբաթաթերթէն առնելով կը գրէ թէ խորհրդային դեսպանատան ելեւմտական կացութեան մէջ որոշ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են, Արամայիս Ակոպովի նշանակումով։ Ցիշեալը խորհրդային արտաքին բաժնի փորձ գործակալներէն է եւ իր ունեցած լիազօրութեանց շնորհիւ, Թէհրան հասած առեն փոփոխութիւններ մտցուցած է թերթերու յատուկ վարկերուն մէջ։

Անհրաժեշտ է նշել որ, կ'աւելցնէ «Ֆարման», Թէհրանի խորհրդային դեսպանատունն իր արտաքին առեւտրի ներկայացուցչութեան միջոցով հայթայթած ռիալներէն օրական 300.000 թուման մինչեւ հիմա կը յատկացնէր իր ուղեկից կազմակերպութիւններու քարոզչական գործին, բայց Արամայիս Ակոպով Թէհրան հասնելէն վերջ այդ գումարէն 100 հազար թուման կրճատած է։ Կը պարզուի որ այս 100 հազար թումանը կը յատկացուի այն թերթերուն, որոնք թուտէական չեն, բայց ի նպաստ Խ. Միութեան յօդուածներ կը հրատարակեն։ Այդպէսներն ալ այսուհետեւ կանոնաւոր ամսական պիտի ստանան դեսպանատունէն։ Կարգ մը խմբագիրներ, վերջերս Թուսերու հետ ունեցած գործառնութեանց հետեւանքով մեծ գումարներ շահած են։ Ասոնց մէջն է իրիկուան թերթ մը «Էրթէլաաթ», որուն խմբագիրը իր «Երկաթէ վարագոյրի թիկունքը» յօդուածաշարքի համար ստացած է 100 թոն թուղթ (200 հազար թումանի արժէքով)։ Արտօնատէրը Մոսկուայի տնտեսական համագումարէն վերադառնալէն վերջ հրատարակեց յօդուածաշարքը։

անցեալ ամիս տեղի ունեցաւ Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» բարեփոխուած օփերայի ներկայացումը որ մեծ ժողովրդականութիւն շահած է։ Տեղի ունեցան նաեւ Վրաստանի, Ատրպէյճանի և Հայաստանի վաստակաւոր դերասան Վահրամ Փափազեանի «Կատարոլային ելոյթները»։ «Ստանիսլավսքի» ռուսական թատրոնին մէջ կը ներկայացուի ռուս թատերագիր Օստրովսքիի Անտառը։

ՅՈՎ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ դերեզմանին վրայ, Թիֆլիսի մէջ տեղի ունեցաւ յուշի հաւաքոյթ։ Ճառեր խօսեցան բազմաթիւ վրացի եւ հայ գիտութեան եւ արուեստի ներկայացուցիչներ, պարզելով բանաստեղծին կեանքն ու գործը։ Խ. Հայաստանի պատուիրակութեան կը մասնակցէին երգիչներ՝ Շորա Տալեան եւ Տաթեւիկ Սազանդարեան, որոնք երգած են Յովհ. Թումանեանի բանաստեղծութեանց վրայ յօրինուած երգեր։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՐ. Գոհարիկ Ղազարոսեան Յունիս 10ին մասնակցած է «Centre de Genève»ի 12րդ երեկոյին, թէ իբրեւ հեղինակ եւ թէ իբրեւ դաշնակահարուհի։ Իր գործերէն «Trois chansons» նուագած է Hélène Morath, Օր. Ղազարոսեանն ալ ներկայացած է իր « Variations Aria et Danse»ով։

Յունիս 12ին Ժընեւի, Աթէնէի մէջ տաղանդաւոր արուեստագիտուհին տուած է Bien Tempéré նուագահանդէս մը։ Յայտագիրը, «En do majeur» կը բաղկանար Պախի, Պէթհովէնի, Վեպէռի, Լիսթի, Պռամսի, Մոցարթի, Ղազարոսեանի եւ ուրիշ հեղինակներու գործերէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Մինչեւ անգամ գերման օդանաւորդները միացան չարժումին երկինքէն հետախուզելով քաղաքամերձի շրջանները, անտառներու եւ լեռներու երթեւեկը։ Մարդերու աննախընթաց եւ ամենամեծ հետապնդում մըն էր։

Քանի մէջ արգիլուեցաւ դուրս ելլել իրիկուան ժամը 6էն ետք։ Գիշերն ամբողջ փողոցներուն մէջ կ'արձագանգէին չարագուշակ տրոփիւնը մոյկերուն, զէնքերու չառաչիւնը դուռներուն ետեւ, կիներու վայնասունը եւ աղեխարշ ճիչերը զանակոծեալներուն եւ չարչարուողներուն։

Կէսթափոյի գրասենեակներուն մէջ օրերով հարցաքննուեցան, զատելու համար անմեղները գիշերային ձերբակալուածներու բազմութենէն։ Դուրս ելան անոնք խարանուած կեդրոնացմանկայաններու թիւերով կամ մեռած։ Օղակին մէջ չկար մէկը որ համարձակէր հարց տալու, թէ հայելին ետեւ գտնուող յատակագիծը կ'արժէ՞ր այսքան արիւնահեղութիւն։

Շաբաթ առաւ Շնէտըըրըն ալ մաքրագործուեցաւ համաձայն վերէն եկած հրամանին։ Նոր հրամանատար մը՝ Ատալպէրթ Քէլլըր, հաստատուեցաւ Մալհէրպի մէջ։ Երկուշաբթի Տիւշէզ սկըսաւ ներկել պայծառ թնդանօթները եւ ձիերը՝ պանդոկի պատերուն վրայ։

Զորեքշաբթի ժեռար հասաւ Փարիզէն, Օղակի խումբէն ոչ ոք ձերբակալուած էր հետապնդումներուն առեն։ Միայն Երրորդ Ստահակը—որ պաշտօնով բռնագատուած կը մնար Մալհէրպ — կը բացակայէր յեամիջօրէի ժողովէն։ Խոժոռ դէմքերով կը վիճէին միջոցներու մասին՝ վերըստանալու համար յատակագիծը, որպէսզի այս ամբողջ զոհողութիւնները ի զուր անցած չըլլային։ Կ'ընէին զանազան թելադրութիւններ, լաւ կամ բիրտ։ Մըլէնինը թուեցաւ ամէնէն նպատակայարմարը.— մտնել իբրեւ կեղծ գերման սպայ եւ առնել յատակագիծը։

×

Խորհրդակցութիւնը յետաձգուած էր, երբ ներս մտաւ Ստահակը եւ նստաւ խումբին մէջ։ Նայեցաւ ըմպելարանէն ուր երկու գերման ցամաքային սպաներ բարձրաձայն կը խօսակցէին քանի մը աղջիկներու հետ։ Բոլորովին ինքնամոռաց վիճակ մը ունէին եւ միայն աղջիկներով կը հետաքրքրուէին։ Տիւշէզ խօսեցաւ.

— Յատակագիծը քովս է։

Որ եւ է մէկը բառ չարտասանեց։ Ոչ ոք շնչեց։ Ոչ ոք տօմինոյի քար մը շարժեց։ Երկու «Ֆրիտօլէն»ներր կը ծիծաղէին լիաթոք։

— Լաւ, ո՞ւր է, ըսաւ վերջապէս Մըլէն։

— Վերարկուիս տակ, պատասխանեց Ստահակը։

— Ցիմար ես դուն, որ առիվ ներս կուգաս, յարեց ժեռար խստութեամբ։

= Խորհելու շատ ժամանակ չունեցայ։ Կէսթափոյի երկու գործակալներ ինծի կը հետեւէին։ Պէտք է կարելի եղածին չափ շուտ ազատիլ անկէց։

Սառն լռութիւն տիրեց։ Ի՞նչ յիմարութիւն ըրած էր. մինչեւ իսկ Ստահակի նման մէկը։

— Քեզմէ կը կասկածի՞ն, հարցուց Թորրէս։

= Սովորականէն ոչ աւելի։ Քօմանտաթիւռ աշխատելէս ի վեր կը հետեւին ինծի։

— Ի՞նչ ըրիր, ի սէր Աստուծոյ։

= Խայծ մը հրամցուցի եւ անոնք կլլեցին, ըսաւ Տիւշէզ։

Ըսած էր անոնց որ իբր թէ հրահանգ ունէր ներկելու նաեւ հրամանատարին գրասենեակը։ Երբ դրաւոր ոչինչ գտնուեցաւ այդ մասին, Տիւշէզ խնդրեց ուղղակի խօսիլ Նոր հրամանատարին՝ գնդապետ Քէլլըրի հետ։

Պնդեց անոր թէ իրեն հրամայուած էր ներկել գրասենեակը։ Բայց քանի որ գրաւոր համաձայնագիրը մէջտեղ չկար, պիտի ներէք դարձեալ ձրիաբար, ի նշան բարեկամեցողութեան։ Քէլլըր որ սակարկութեան առեն այնքան ալ մեղմ չէր, հաճոյակատարութեամբ շոյեց իրեն կոնակը, եւ յայտարարեց թէ «լաւ, շատ լաւ Ֆրանսացի մըն է»։

— Պարպեցին գրասենեակը ու ես սկսայ ներկել, շարունակեց Տիւշէզ ծամածռութեամբ։

— Գնա վար, կաթսային մէջ դիր, ըսաւ Թորրէս։

— Ցիմարին մէկն ես, մէջ մտաւ ժեռար, սակայն չէինք կրնար ընել առանց քեզ։ Կաթսային մէջ մեր քարտէսը, քանի Գերմանացիները դեռ չեն եկած։

(Շար.)

կիսթեւ Թաղաւորը առջի օր զինուորական վարժարան մը այցելելով, յայտարարեց.— «Վճռած ենք զինեալ ինքնապաշտպանութեան դիմել, եթէ յարձակում կրենք »:

Ռուսական բողոքագիրը, որ Մոսկուայի չուէտական դեսպանին յանձնուեցաւ, կ'ըսէ թէ չուէտական սաւառնակը խորհրդային ցամաքին վրայ կը գտնուէր, եւ թէ օդաչուները քանիցս պահանջեցին որ վար իջնէ, բայց Շուէտացիները չհամակերպեցան եւ կրակ բացին: Ասոր վրայ խորհրդային օդաչուները պատասխանեցին եւ չուէտական օդանաւը դէպի ծով թռաւ:

Երեքշաբթի օր հարիւրաւոր ցուցարարներ համախմբուեցան Ստոքհոլմի խորհրդային դեսպանատան առջեւ, թշնամական կանչեր արձակելով եւ հրախաղութիւններ կատարելով: Հեծեալ եւ հետիոտն ոստիկաններ ցրուեցին բազմութիւնը:

Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Շուէտ որոշած է զօրացնել օդանաւային հսկողութիւնը:

X Շուէտի ժողովուրդը խորապէս յուզուած է նաեւ վեց համայնավարներու դատավարութեան առթիւ երեւան հանուած յայտնութեանց հետեւանքով: Առջի օր գլխաւոր ամբաստանեալը բացէ ի բաց խոստովանեցաւ թէ տեղեկութիւններ հաւաքած էր Շուէտի զինուորական ամրութեանց մասին, խորհրդային դեսպանատան հաղորդելով զանոնք: Ըսաւ նաեւ թէ կը վճարէր ուրիշ վեց համայնավարներու: Այս առթիւ պատմեց իր տեսակցութիւնը Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան թղթակցին, Անխիմովի եւ ուրիշ Ռուսերու հետ, որոնց մէկը անթելի գործիք մը տուած էր իրեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորն ու Թագուհին Պոլիս գտնուած ատեն դիմաւորելու համար հրաւէր ստացած է նաեւ Հայոց պատրիարքը, որ ուրիշ կրօնաւորներու եւ վարչութեան անդամներու հետ գացած է Հայտար Փաշա: Կուսակալը արքայական հիւրերուն ներկայացուցած է Պատրիարքը եւ իր ընկերակիցները, որոնք բարի գալուստ մաղթած են: Հայոց պատրիարքին քով կեցած էին Յունաց պատր. փոխանորդը եւ Հրեաներու Րաբունապետը:

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՐՔ մշակութային համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ, որով երկու կառավարութիւնները պիտի ապահովեն համալսարանի, գեղարուեստի եւ մարզանքի սերտ գործակցութիւն մը, տեղծելով լեզուի, պատմութեան եւն. մասնաւոր ամպիոններ համալսարաններուն մէջ, ինչպէս եւ թոշակներ, ուսանողներու եւ դասատուներու փոխանակութիւն եւն.: Կառավարութիւնները միեւնոյն ատեն պիտի սրբագրեն պատմութեան անճշդութիւնները երկու երկիրներու մէջ: Վեց անդամներէ բաղկացած յանձնախումբ մը պիտի կազմուի այս համաձայնութիւնը գործադրելու համար:

ԻԶՄԻՐԻ առջեւ «Էլթինկէ» նաւով Քորէա գացող հոլանտացի, պելժիացի եւ հելլէն զինուորները խռհանոց իջան եւ գետնախնձորի տարափի մը բռնեցին քարափը: Պատճառն այն է որ թոյլ չէր տրուած ցամաք ելլել: Գետնախնձորներուն մէջ ռումբ մըն ալ գտնուած է, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔԻ մը հետեւանքով Մ. Նահանգներու Արեւելեան մասին մէջ մեռան 128 հոգի, որոնց 19ը արեւահար եղան, իսկ 100ը խեղդուեցան լողացած ատեն: Իսկ Տիթրոյթի երեք ինքնաշարժերու գործարաններուն մէջ 13 հազար հոգի անգործութեան դատապարտուեցան:

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ խնդիրը պիտի քննուի Ապահովութեան խորհուրդին մէջ, ինչպէս առաջարկած էր խորհրդային պատուիրակը, Մալիք: Ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ այս առաջարկով Խ. Միութիւնը «կը շարունակէ իր սուտերու պայքարը, բայց ճշմարտութեան լոյսը իրենց գլխուն պիտի բացուի»: Զօր. Րիճուէյ, որ Հռոմ կը գտնուի եւ որ պատասխանատու կը համարուի մանրէական պատերազմին, այս մասին խօսակցութիւն մը ունեցաւ Իտալիոյ վարչապետին հետ եւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.— «Ստուած վկայ որ մանրէական զէնքը երբեք չէ գործածուած Քորէայի մէջ, Ազգաժողովի ուժերուն կողմ: Այսպէս կոչուած բոլոր ապացոյցները եւ լուսանկարները չինուած են համայնավարներուն կողմէ: Սուտերու պայքարը պէտք է բանայ ժողովուրդներուն աչքը»:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին: Առջի օր ձերբակալուեցան քառասուն կասկածելիներ, որոնց մէկը՝ Պէշիր Աշուրի, Նոր Տէսթուրի քարտուղարն է: Կալանաւորները կ'ամբաստանուին թէ քառասուն յարձակումներ կատարած են:— Ազգաժողովին ասիական եւ ափրիկեան պետութիւնները նոր ձեռնարկ մը կը փորձեն, ժողովին քննութեան ենթարկելու համար Թունուզի խնդիրը:

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒՆ 714 միլիոն տոլար հատուցում վճարել որոշեց արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը: Իսրայէլ կը պահանջէր մէկ միլիառ տոլար, իսկ հրէական կազմակերպութիւնները՝ 500 միլիոնի յաւելուածական գումար մը:

ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Որ յետաձգուած էր յուղարկաւորութեան մը առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. Մ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Կը խօսի Տիկին ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երիտասարդ ուժեր:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի Յունիս 22, ժամը 15.30ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ համակիրները:

Մուտքը ազատ է

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ կը ներկայացուի հայ արդի ամէնէն հռչակաւոր թատերագիրին ՈՒԻԼԵՐՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ Sainte Agnès des Sourisն (Թարգմանութիւն Էլէն Պայեանէ եւ Վիգէն Սասունիէ):

Ֆրանսացի դերասաններ կը ներկայացնեն այս շաբաթ գիշերէն սկսեալ ամէն գիշեր ժամը 9ին, Théâtre Lancry, 10 rue de Lancry, métro Strasbourg St. Denis եւ République.

Զեղչեալ տոմսերու համար դիմել հայկական գրատուները:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համաքաղեցիական միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի Le Chalet Barի պարտէզին մէջ, 117 Ave. Corot St. Just.

Գեղարուեստական խիստ հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու: Հայկական եւ եւրոպական պար: Կ'արտասանէ Սարգիս Պօղոսեան:

Հանդիսավայր երթալու համար, Chapîtreէն առնել 1, 4, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը, իսկ Républiqueէն 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել St. Just:

LES AMIS DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

Յունիս 23ին ժամը 13ին ճաշ մը կազմակերպուած է նախագահութեամբ նախկին վարչապետ Ժոռժ Պիտոյի, Cercle Républicainի մէջ, 5 Ave. de l'Opéra, ի պատիւ օտար կամաւորներու:

Այս առթիւ ճառ մը պիտի խօսի ներքին նախարարը, Պ. Ch. Brune.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Ամրան արձակուրդի ատեն (Յուլիս 15էն հոկտ. 1)

Շաբաթը երեք դասերով, եւ ամէն մէկ դասը 2 ժամ տեւողութեամբ, երկու-երեք ամիսէն հայերէն կարդալ, գրել ու խօսիլ կը սորվեցնէ՝ նախկ. Վենետ. Մխիթարեանական Հ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ: Կ' աւանդէ նոյնիսկ շաբաթը 1—2 դաս միայն, կը պատրաստէ նաեւ աշակերտ Ռէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց եւ Սեւրի Մխիթարեանց վարժարաններուն: Գրել՝ H. de Bagratide, 2 rue de Dunkerque, Paris (10):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Լիոնի մէջ կազմակերպուած դաշտահանդէսը՝ 29 Յունիս, կիրակի օրը: Անձրեւի պարագային 6 Յուլիս, կիրակի օրը՝ Տէսինի զովասուն անտառը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Այրի Տիկին Մառի Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Խորէն Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Ղազարեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, հեռագրով, մամուլով, գրով կամ անձամբ իրենց յարգանքը յայտնեցին իրենց սիրելի մօր եւ մեծ մօր, Այրի Տիկին ՄԱՌԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ դառնապէտ մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ-Դուման» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Հ.Յ.Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը 29 Յունիսին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին՝ «Հայաստան»ի յօդուածներու եւ դրամներու առաքումները կատարել հետեւեալ հասցէով՝ M. Krikor Papazian, 25 rue Martial Boudet Chaville (S. et O.):

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան նորընտիր վարչութիւնը կը խնդրէ քոյր միութիւններէն եւ բոլոր կազմակերպութիւններէն իրենց թղթակցութիւնները յղել ատենադպիր Սերոբ Բարսեղեանի, Rue Roger Salangro. Bron (Rhône):

Դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի:

Խօսք պիտի առնէ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Տիկին Ս. Եօթնեղբայրեանի ծանօթ եւ օդասուն ագարակին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգեր, արտասանութիւններ եւ հայկական եւ եւրոպ. պարեր: Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ղեկավարութեամբ ընկեր Ղ. Փիլիկեանի, «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»: Զոյգ բարձրախօսներ առաւօտէն սկսեալ պիտի հնչեցնեն ազգ. եւ դեղջկական երգեր:

Ճոխ պիւֆէ, խորոված, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ ներկայ ըլլալ տարեկան պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յարգանս յիշատակին, ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

իր մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ: Արարողութեանց կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ վարդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Մատուն ...

Մատուն ... ի

Այսինքն ճաշարան ՍԱՍՈՒՆԻ գացէք, տեսէք եւ ճաշեցէք

ՀԱՄՈՎ — ՀՈՏՈՎ եւ ՄԱՏՉԵԼԻ
31, Rue d'Alexandrie - Paris.
Métro : Réaumur et Strasbourg - St. Denis

Ծախու է

Նոր վիճակի մէջ մեքենայ մը կօշիկի երես կարելու (tige) 3115 K.:

Դիմել, ՏԷՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, 26 rue Boussingault, Paris (13):

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յօգուտ Սեւրի վարժարանի իր սաներուն:

Կիրակի 22 Յունիս ժամը 14էն կէս գիշեր

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարտէզներուն մէջ, 26 Rue Troyon, métro Pont de Sèvres

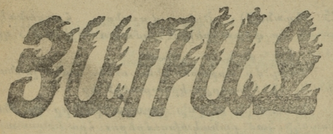
Մասնակցութեամբ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, ԼԷՈՆ ԵԱԿԵՑԱՆԻ (աճպարար):

ՄԻՇԱ եւ ՄԻՇԼԻՆ ԱԶՆԱՒՈՐԻ:

Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ԺԱԳ ՏԱԼԻ:

Երգ, պար, նուագ, դաշտային խաղեր, պիւֆէ եւ JUDOի ՄՐՑՈՒՄ եւ ցուցադրութիւն

Գեղարուեստական բաժին: Բոլորդ փութացէք Սեւր, 22 Յունիսին անցընել լաւագոյն կիրակի մը, սատարելով նոյն ատեն չքաւոր սաներու ֆոնտին: Հրաւէրներու համար դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարան, ՏԱՐՕՆԵԱՆ վաճառատուն, 115 Rue d'Aboukir, ՀՐԱՉԵԱՆ, 6 Rue Lamartine եւ Մխիթարեան բոլոր սաներու մօտ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 20 JUIN 1952 Ուրբաթ 20 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6793-Նոր շրջան թիւ 2204

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

Այս գաղութին ուժերէն վե՞ր է ակումբ - լսարաններու ցանց մը ստեղծել, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ մանաւանդ նոր սերունդի փրկութեան :

Գիտենք. զանազան ակումբներ կան, մասնաւորապէս գաւառի մէջ: Համեստ բոյներ, ուր պարբերաբար — երբեմն ալ ամէն գիշեր եւ կիրակի — կը համախմբուին զանազան կազմակերպութեանց անդամները :

Ընդհանրապէս Դաշնակցականներ են այս ակումբներուն հիմնադիրները կամ աջակիցները, ինչպէս եւ ունկնդիրները :

Չենք անտեսեր ուրիշներ ալ, Բարեգործականի բարեկամներէն մինչեւ գոյնզգոյն «յառաջդիմականները» :

Արդ, անբաւական է ինչ որ ունինք:

Երեւակայեցէք որ բազմաթիւ ժողովներ, դասախօսութիւններ եւ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին սրճարանի մը անկիւնը: Կա՛մ վարձքով, եւ կամ փոխան խմիչքի :

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր: Մանաւանդ Փարիզի մէջ :

Մինչեւ վերջին պատերազմը, մեր կազմակերպութիւնը բանուկ ակումբներ ունէր Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ բոլոր հայաշատ քաղաքներուն մէջ: Ունէր յարմար սրահներ եւ ճոխ գրադարաններ, որոնք փոշիացան կարմրուկ «փրկիչ»ներու ձեռքով: Եւ կամ բռնագրաւման ենթարկուեցան, իբրեւ «լքեալ գոյք» :

Օրինակ.— Պուքրէշի Մշակոյթի Տունը, ուրով այնքան կը պարծենան երէկուան Թափթփուքները, շնորհիւ նոր կարգուսարքին ...

Ակումբներու ընդարձակ ցանց մը մինչեւ այսօր ալ անխափան կը գործէ Մ. Նահանգներուն մէջ :

Մեծ մասով համեստ հաւաքատեղիներ էին այդ ակումբները, ընդհանրապէս վարձու :

Շատերը դարձան սեփականութիւն, գնուելով կամ ի նորոյ շինուելով: Աւելի ընդարձակ եւ յարմար՝ օրուան պահանջներուն :

Ինչո՞ւ մենք ալ չունենայինք նոյն ձեռներէցութիւնը եւ նախաձեռնութիւնը, երեսուն տարուան հաստատուն բնակութենէ մը ետք :

Զանազան քաղաքներու մէջ ունինք խեղճուկրակ բոյներ, որոնք ամէն բանի կը գործածուին, — ծառայելով իբրեւ լսարան, ծաղկոց, մատուռ, սրահ եւն. :

Արդիական ակումբ մը, կարելի յարմարութիւններով, աւելի լաւ պիտի գոհացնէր այդ պահանջները: Պիտի դառնար տեսակ մը ազգային կեդրոն, ինչպէս Մ. Նահանգներուն մէջ :

Ո՞ր հայաշատ գաղութը ի վիճակի չէ այսպիսի ձեռնարկ մը յաջողցնելու :

Ինչո՞ւ ձգձգել կարելին ու անմիջականը, ի խնդիր փառաւոր ծրագիրներու, որոնց իրականացումը ժամանակի կը կարօտի :

Ինչպէս ամէն տեղ, Փարիզի մէջ ալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ձեռնարկած է Ժողովրդային Տուն մը հաստատելու: Անշուշտ հաշուելով իր հնարաւորութիւնները :

Այս նախաձեռնութիւնն ալ կ'ապացուցանէ թէ միջոցներ չեն պակսիր, հիմնական պահանջ մը գոհացնելու համար:

Կարելի չէ ինքնապաշտպանութիւնը ապահովել եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը փրկել կարկտան միջոցներով :

Ազգային ոգին եւ մշակոյթը ամէն բանէ առաջ յարմար միջավայր եւ մթնոլորտ կը պահանջեն :

Երկուքն ալ ոչ թէ կը ծաղկին, այլ կը խամրին, կը դեղնին սրճարան - սրահի մը գոլորշիներուն մէջ :

Սեփական ակումբ մը՝ լսարանով եւ գրադարանով, տասն անգամ աւելի արդիւնաւոր կը դառնայ: Կը վերածուի կենդանի վառարանի մը, տեւականօրէն վառ պահելով կրակը :

Ձեռք - ձեռքի՝ գոհացնելու համար այս տարրական պահանջը : Ամէն ուր որ կարելի է:

Արդէն շատ ուշ ենք մնացած :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁՐՈՅՑ ԽՄԲԱԳՐԻՆ ՀԵՏ

— Պարոն խմբագիր, ի՞նչ ունիս նորէն, քէթդ, բերանդ կախեր ես :

— Առտուն կանուխ չսկսիր: Այսօր շատ ջղայնացած եմ, հիմա քեզի հետ ալ կռիւ կ'ընեմ ...

— Ամէն ցաւ իր դարմանը ունի: Պատմէ' տեսնենք, ի՞նչ է պատահեր ...

— Սիրելիս, քանի՞ հազար անգամ գրելու ենք, խնդրելու ենք, աղաչելու ենք, պաղատելու ենք մեր բարեկամներուն որ հանդէսներու նկարագրութիւնները օրը օրին մեզի հասցնեն ...

— Հազարը քիչ է: Ութ, տասը հազար անգամ մը ըսելու էք որ կարգ մը մարդիկ արթննան ...

— Անուշութեամբ ըսինք, մտիկ չըրին : Կատակով ըսինք, նորէն մտիկ չըրին: «Օրը Օրին» եւ խմբագրական գրեցինք, կարդացին մէկ կողմ նետեցին: Ճար մը, դարման մը դտիր, ի սէ՛ր Աստուծոյ ...

— Ուրիշ անգամ դարման մը առաջարկած էի, բայց դուն ալ իմ խնդրանքներուս ականջ չկախեցիր: Նորէն ըսեմ — երբ Յունիս 1ի հանդէսին նկարագրութիւնը, Յունիս 3ին խմբագրատուն հասած չէ եւ պիտի հասնի ամսուն վերջերը, թղթակցութիւնը՝ եղածին պէս կը տանիս ու զամբիւղը կը նետես, լմնցաւ գնաց:

— Ա՛ռ, կարդա: Ահաւասիկ «աննախընթաց» մը, որ տեղի ունեցեր է Մայիսի առջի շաբթուն եւ թղթակիցը իր յայտնաբերքի չափ երկար յօդուածը մեզի ղրկեր է Յունիս 5ին...

— Ես քու տեղդ ըլլամ կը պատռեմ կը նետեմ, որպէսզի դաս ըլլայ եւ կարգ մը մարդիկ հասկնան վերջապէս թէ արագութեան դարուն մէջ կ'ապրինք եւ նամակ բացած բանը ջորիները չեն որ կը փոխադրեն այս երկրին մէջ: Երկու օր ուշացնել, կը հասկնամ, քանի որ պատահական թղթակից մը խմբագրի մը վարժութիւնը չունի որ երկու ժամ տեւող «շքեղ»ի մը նկարագրութիւնը տասը վայրկեանէն թուղթին յանձնէ: Բայց, երկու շաբաթ, երեսուն, քառասուն օր վերջը դրել, իրաւ ա՞համութիւն է: Պատռէ նետէ:

— Եթէ վրաս կռիւի գան, քեզի կը ղրկեմ, գիտցած ըլլաս ...

— Ղրկէ', ղրկէ' որ օրհնեալ բերանս բանամ...

— Դուն քու կողմէդ խնդրէ նաեւ որ քիչ մը մաքուր գրեն, կարճ գրեն եւ մելանով գրեն ... Երթաս բարով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ԱՐԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ծննդեան 51րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսութիւն տեղի ունեցած է Երեւանի Ճարտարապետներու տան մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ Երեւանի անթէլը: Իր ստեղծագործութիւնները կը կեդրոնանան կարեւոր կիսանդրիներու քանդակման մէջ, օրինակ, Լենինի, Ստալինի, Միկոյեանի եւ Ստ. Շահումեանի մեծադիր արձանները եւն.: Յաջողութեամբ ներկայացուցած է վերջին պատերազմի հայ ժողովուրդի հերոսներէն Նելսոն Ստեփանեանի, Սարգիս Մարտիրոսեանի, Ազգանազ Մարտիրոսեանի կիսանդրիները: Խօսած է Արա Սարգսեանի գործին մասին Սերգէյ Մարտինեան: Իսկ Արա Սարգիսեան շնորհակալութիւն յայտնած է :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վերջին սրահուն ցաւով կ'իմանանք թէ Յունիս 17ին Պրիւքսէլի մէջ մեռած է Եղիա Կարէկեան, որ տարիներ առաջ Խ. Հայաստան գացած էր, գործարան մը հաստատելու համար :

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի խնդիրը սկսան քննել Ապահովութեան խորհուրդին մէջ: Խորհրդային պատուիրակը պահանջեց.— 1. Հրաւիրել բոլոր ազգերը որ վաւերացնեն 1925ի պայմանագիրը, մանրէական պատերազմին դէմ.— 2. Անդամ արձանագրել 14 պետութիւններ (հինգը արաբական երկիրներ) :

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ. իշխանութիւնները որոշեցին միջոցներ ձեռք առնել, 12.000 գիւղացիներ տեղաւորելու համար, Լիմասոլի արեւմտեան կողմը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ բարենորոգումներու ծրագիրը վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ: Երէկ վիճաբանութիւնները վերսկսան Ազգ. Ժողովին մէջ :

ԴԱՒԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐԸ «ՊԻՏԻ ՆԵՐԿՈՒԻՆ»

Ներքին նախարարը, Շարլ Պրիւն, առջի օր կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդեց Մայիս 28ի ցոյցերուն առթիւ, Անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան առջեւ, որ սեղան մը սարքած էր ի պատիւ իրեն: Ըստ թէ «ընդարձակ դաւի մը առջեւ կը գտնուին: Անվիճելի կապ մը կը գտնուի բոլոր դէպքերուն միջեւ, Պերլինէն, Հռոմէն, Թօքիոյէն մինչեւ Փարիզ »:

Ցետոյ բացատրեց թէ կառավարութիւնը կը խորհի «կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել այն համայնավար պաշտօնատարներուն հանդէպ որոնց քաղաքական համոզումները չեն համապատասխաներ բարեկարգութեան եւ ազգային պաշտպանութեան պահանջներուն»: Այս ճամբուն վրայ կառավարութիւնը պիտի հետեւի Զուիցերիոյ, Հոլանտայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու օրինակին :

Գալով Ժաք Տիւքլոյի վերագրուած յանցանքներուն, նախարարը յայտարարեց թէ հետապնդումները վերջացած չեն տակաւին եւ թէ ստիպուած են քանի մը շաբաթ ալ սպասել, որպէսզի քննուին համայնավար կուսակցութեան զանազան կազմակերպութեանց մէջ բռնուած թուղթերը որոնք չորս թոն ծանրութիւն ունին: «Առ այժմ Պ. Տիւքլօ կրնայ դատուիլ միայն եղեռնագատ ատեանին ենթակայ դէպքերու համար, բայց կարելի է որ ուրիշ ատեան մը, օրինակ՝ զինուորականը, այն տեսակէտն ունենայ թէ խնդիրը կապ ունի երկրին արտաքին ապահովութեան հետ » :

Թուլոնի դէպքերուն վրայ եւս խօսելով, նախարարը յայտարարեց .

— « Կրնանք վստահեցնել մեր դաշնակիցները թէ պաշտպանութեան որեւէ ծրագիր դուրս հանուած չէ» :

Այս առթիւ հերքեց այն զրոյցները թէ վէճ մը ծագած է իրեն եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին՝ Պ. Փլեւէնի միջեւ :

Նախարարը բացատրեց թէ Ֆրանսայի արդարամտութեան աւանդութեանց հակառակ է ջնջել համայնավար կուսակցութիւնը: «Այդպիսի ձեռնարկ մը պիտի առաջնորդէր գաղտնի գործունէութեան, աւելի դժուարացնելով հսկողութիւնը: Ոչ մէկ խտրութիւն համայնավար կուսակցութեան դէմ, պայմանաւ որ յարգէ օրէնքը » :

Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, այսուհետեւ «պիտի դունաւորուին» արգիլեալ ցոյցերու մասնակցողները: Անջնջելի ներկ մը պիտի արձակուի, որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ճշդել ցուցարարներուն ինքնութիւնը, ցոյցէն քանի մը ժամ վերջ:

Նախարարը հասկցուց թէ մօտերս նոր ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին, եւ աւելցուց.— « Շատ մը համայնավար պետեր իրենց տուներէն դուրս կը պառկին այս օրերս»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն երկու կալանաւորներ խոստովաներ են թէ Մայիս 28ի ցոյցին օրը 12 կէտեր նշանակուած էին եւ թէ կառքեր կը սպասէին մեթրոյի կայարաններուն մօտ, լեցուած՝ բիրերով, երկաթեայ գաւազաններով, մորակներով եւ թուցիկներով: Ոստիկանութիւնը բռնած է այս կառքերէն երկուքը, որոնց մէկը Լեհի մը կը պատկանէր, միւսը Ֆրանսացիի մը:

✕ 14րդ ձերբակալութիւնները կատարուեցաւ Թուլոնի մէջ: Մարսէյլի մէջ 15 օր բանտարկութեան դատապարտուեցան երկու ցուցարարներ, այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած էին ծեծել սպայ մը եւ ոստիկանական տեսուչ մը :

«Ատոմաքաղաք» Ֆրանսայի մէջ

Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց օրինագիծ մը որուն համաձայն 37 միլիառ Ֆրանք պիտի ծախսուի հինգ տարուան ընթացքին, հիւլէական ուժ արտադրելու համար: Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ «ատոմաքաղաք»ի մը (հիւլէաքաղաք) հաստատումը Ֆրանսայի մէջ: Պիտի շինուին հիւլէական մեքենաներ, վառելանիւթ ճարելու համար, հետազօտութիւններ պիտի կատարուին ի խնդիր իւրանիոմի եւ արմատական փոփոխութիւններ պիտի կատարուին դպրոցական դրութեան մէջ: Կառավարութիւնը կը յուսայ հիւլէական ուժ ճարել ճարտարարուեստի համար, մինչեւ 1957, ինչ որ մեծապէս պիտի օգնէ փարատելու ածուխի տագնապը (տարեկան 20 միլիոն թոն պակաս): Ուրեմն ծրագրին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ ճարտարարուեստական ուժ արտադրել քան ռազմական զէնքեր : Պիտի շինուին երկու բարդեր (փիլ), 50.000 եւ 100.000 քիլովաթ ուժ արտադրելու համար, ինչ որ կը նշանակէ 10.000 եւ 20.000 անգամ աւելի զօրաւոր քան «Զօէ»ն, Ֆրանսայի առաջին բարդը :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԿԵՐԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՆ

Ազգ. Ժողովը 99ի դէմ 507 ձայնով քուէարկեց զինուորական վարկերը: Այս առթիւ երկար ճառ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒԲԷՆ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ. — Ուրբաթ գիշեր (13 Յունիս), տեղի ունեցաւ Համազգայինի ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղին հերթական դասախօսութիւնը: Դասախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան, որ մէկուկէս ժամ խօսեցաւ, ներկայացնելով ողբացեալ Ռուբէն Բերբերեանի կեանքն ու գործը: Ստորեւ ամփոփումը. —

Ռուբէն Բերբերեան կը պատկանի հայ որակեալ մտաւորականներուն շարքին: Մտաւորական մը բառի իսկական իմաստով, ոչ միայն իր ամբարած բազմաբեղուն գիտութիւններով, այլեւ իր անշահախնդիր գործունէութեամբ, իբրեւ քաղաքական գործիչ, հանրային մարդ, նուիրուած հայ ժողովուրդին:

1890էն մինչեւ 1894 Բերբերեան, ուսանող Ժընեւ եւ Փարիզ, կ'անդամակցի Հնչակեան կուսակցութեան, շարունակ շփման մէջ կ'ըլլայ կուսակցութեան կեդրոնի եւ գլխաւոր ղեկավար Նազարբէկի հետ: Կեդրոնի յանձնարարութեամբ կը կազմակերպէ նոր մասնաճիւղեր, յեղափոխական խմբակներ, կուսակցական թերթերու տարածումը, կը կատարէ հանգամանքներ եւ իր մնայուն աշխատակցութիւնը կը բերէ «Հնչակ» եւ «Գաղափար» թերթերուն: Միաժամանակ կապեր կը հաստատէ ընկերվարական կուսակցութեանց հետ, մտերմական յարաբերութիւններ ստեղծելով Ժորէսի, Լոնկէի, Վանդերվելդի, Քլէմանսոյի, Կաուցկիի եւ բազմաթիւ ռուս ընկերվարականներու հետ:

Կ'այցելէ Պոլիս, Աթէնք, Պետերբուրգ եւ ուրիշ բազմաթիւ վայրեր, ստանձնելով պատասխանատու պաշտօններ:

1894ին, իբրեւ հետեւանք Հնչակեան կեդրոնի հետ ունեցած տարակարծութիւններու, կը հեռանայ կուսակցութենէն:

Սակայն միշտ կ'աշխատի որպէս ընկերվարական: Կը հաստատուի Բագու եւ իբրեւ քիմիագէտ կը վարէ աշխատանոց մը: Կը կազմակերպէ պարսկական սահմանի վրայ գաղտնի գրականութեան մուտքը դէպի Կովկաս եւ Ռուսաստան:

1895ին կը բանտարկուի Նոր Նախիջեւանի մէջ եւ կը փոխադրուի Մետեխի բանտը, ուր արդէն բանտարկուած էին՝ Ղազարոս Աղայեան, Ռուբէն Սանասար, Շիրվանզադէ, Ատրպետ եւ ուրիշներ:

Բանտին մէջ ճարտարօրէն կը կազմակերպէ նամակագրութիւն բանտարկուածներու միջեւ: Համբաւաւոր եղած ծանր մեղադրանքներուն, ժանտարմական վարչութիւնը չկրցաւ խոստովանցնել ոչ Բերբերեանը, ոչ ալ միւսները: Միայն Շիրվանզադէն ներկայացուցած էր անպատուաբեր մեղայագիր մը:

Բանտէն արձակուելէ վերջ, իբրեւ բնակութեան վայր կ'ընտրէ Նոր Նախիջեւանը եւ իր նորհուրդով մնացեալներն ալ կը փոխադրուին հոն:

Նախիջեւանի մէջ բոլորը կ'ապրին ոստիկանութեան հսկողութեան տակ, որ շատ թոյլ էր: Կը կազմակերպեն պարբերական հաւաքոյթներ, նուիրուած գրական եւ հանրային խնդիրներու, բայց ոչ քաղաքական, խուսափելու համար սուր վիճաբանութիւններէ:

Բերբերեան բաւական գրական պաշար հաւաքած էր... բանտի գրադարանին շնորհիւ:

Յետագային կը ջնջուի ոստիկանական հսկողութիւնը եւ շատերը կը վերադառնան տուն, իսկ Բերբերեան 1902ին կ'անցնի արտասահման եւ կը հաստատուի Փարիզ, կնոջը եւ զաւկին հետ: Այստեղ ականատես կ'ըլլայ Նազարբէկի ընտանեկան ողբերգութեան եւ երբեմնի ղեկավարի մեկուսացման: Փարիզի մէջ սերտ յարաբերութիւններ կը շարունակէ ընկերվարականներու հետ, իր արժէքաւոր մասնակցութիւնը կը բերէ La Petite République թերթին: Նիւթեր կը հաւաքէ հայկական կոտորածներու մասին, աշխարհահռչակ գրական քննադատ Բրանտէսի եւ ռուս ականաւոր գիտնական Մաքսիմ Կովալեւսկիի համար: Առաջինը հիմնուելով այդ նիւթերուն վրայ կուտայ մեծ դասախօսութիւն մը, Բեռլինի մէջ (ներկայ կ'ըլլան Բերբերեան եւ Մ. Վարանդեան), իսկ երկրորդը մասոնական օթեակի մէջ: Այդ օթեակին մէջ Հայերուն համար աննպաստ տեղեկութիւններ տուած էր «ազատամիտ» Թուրք մը, Ահմէտ Րիզա, որ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին եղաւ Նախագահ Ծերակոյտի: Կովալեւսկիի զեկուցումը մեծ ազդեցութիւն կը թողու օթեակի վրայ, կը տպագրուի 1000 օրինակ եւ կը ղրկուի Ֆրանսայի բոլոր յայտնի մասոններուն (ազատ որմնադիրներ): Ահմէտ Րիզա կը բացակայի «հիւանդութեան» պատճառաւ:

Բերբերեան պարբերաբար կ'աշխատակցի «Մըշակ» թերթին, գրելով բազմաթիւ յօդուածներ, նուիրուած՝ ֆրանսական գրականութեան, թատրոնին, քանդակագործութեան, նկարչութեան եւն: Կ'ուսումնասիրէ շարք մը գրական - գեղագիտական երեւոյթներ՝ ընկերային տեսակէտով: Միշտ կը շարունակէ իր աշխատակցութիւնը «La Petite République»ին եւ նաեւ «Բակինսկիյ Իզվեստիա» թերթին, որ կը խմբագրուէր երիտասարդ հայ տնտեսագէտ Վահան Տոտոմեանցի կողմէ: Այս վերջին թերթին մէջ կը վարէր եւրոպական, քաղաքական - ընկերային բաժինը:

Բերբերեան արտասահմանի մէջ վերջին տարիները յատկապէս զբաղած է տնտեսական - ելմտական գիտութիւններով, նորէն ուսումնասիրած է «մարքսիզմը», այս անգամ հրաժարելու համար «տնտեսական գործօն»ի տեսութենէն: Իր աշխարհայեացքով աւելի կը մօտենար ազգային - ընկերվարական գաղափարներուն, քաղաքականապէս հակելով աւելի Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իսկ ընկերային տեսակէտէն՝ Ժորէսեան ընկերվարութեան:

Առաջին մեծ պատերազմին (1914) զինքը կը տեսնենք Նոր Նախիջեւան, ուր իր եղբօր՝ Մինաս Բերբերեանի օժանդակութեամբ կը հրատարակուին Մ. Նալբանդեանի քանի մը անտիպ երկերը, ամէնէն կարեւորը՝ «Երկրագործութիւնը»: Կը հաւաքէ բազմաթիւ նիւթեր, որոնք կը վերաբերին Պատկանեանի եւ Նալբանդեանի կեանքին եւ գործին: «Հայրենիք» ամսագրի մէջ լոյս տեսած ուսումնասիրութիւնը Նալբանդեանի մասին եզակի գործ մըն է:

Կ'աշխատակցի Լեւոն Սարգսեանի «Մուրճ» ամսագրին, ուր կը զետեղէ շատ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը Թուրքիոյ ելեւմուտքի մասին:

Ականատես կ'ըլլայ ռուսական յեղափոխութեան, Պետերբուրգի մէջ: Հետաքրքրական յարաբերութիւններ կը մշակէ գրեթէ բոլոր աչքէ ինկող ռուս քաղաքական գործիչներու հետ, կ'աշխատակցի ռուսական թերթերու: Մօտէն տեսնելով բոլշեւիզմը, խիստ բացասական վերաբերում ցոյց կուտայ անոր հանդէպ եւ մինչեւ վերջ կը մնայ անհաշտ հակառակորդ:

Կամաւորական շարժումի օրերուն կը վարէ հայկական Համայնական Խորհուրդը, (Դոնի շրջանի մէջ) եւ Սաղաթէլեանի եւ ընկեր Տէրտէրեանի հետ միասին կ'աշխատի օգնութեան հասնիլ Հայաստանի Հանրապետութեան, ուղարկելով ալիւր եւ կամաւորներ: Կը զբաղի նաեւ ելմտական գործերով:

Փարիզի մէջ 1920ին Ա. Ահարոնեանի առաջարկին վրայ կը ստանձնէ Հ. Հ. Պատուիրակութեան Ֆինանսական խորհրդականի պաշտօնը եւ յանուն Հայաստանի կը մասնակցի Բրիւքսէլի միջազգային ելմտական խորհրդաժողովին:

Առանձին ուսումնասիրութեան մը կը կարօտին իր գրական աշխատանքները՝ Փարիզի մէջ:

1942ին կը մեռնի հարաւային Ֆրանսայի մէջ, ձգելով բազմաթիւ անտիպ գործեր եւ նիւթեր:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՈՒԺ

Բ. — ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Արբանեակ բանակներու պատմութեան երկրորդ հրջանի նախօրեակին ենք արդէն, երբ այդ բանակները պիտի վերակազմուէին խորհրդային բանակի տիպարին վրայ եւ ռուսական զէնքերով ու կազմածներով:

1949 Մարտ 24ին, Մոսկուա կուտայ երկու կարեւոր որոշումներ: Մին հրապարակային. — Մարեչալ Վասիլեւսկի կը յաջորդէ մարեչալ Բուլկանինին, իբրեւ խորհրդային ուժերու զինուորական նախարար: Միւսը գաղտնի, որուն համաձայն Բուլկանին (Քաղաքական Բիւրոյի անդամ) կը ստանձնէ զինակից բանակներու ընդհ. հրամանատարութիւնը: 1949 — 50 տարիներու ընթացքին կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի կ'ունենան արբանեակ բարձր հրամանատարութեանց մէջ: Ազգ. պաշտպանութեանց նախարարները, սպարապետները եւ ընդհ. սպայակոյտի պետերը թէեւ ազգ. անուններ կը կրեն, բայց ամէնքն ալ իրենց ամբողջական զինուորական ասպարէզը խորհրդային բանակի մէջ անցուցած զօրականներ են: Եւ կամ, Ստալինի բացեհաճ տնօրինութեամբ «զօրավար» դարձած համայնավարներ, որոնց ետին կանգնած ռուս սպաներու ափին մէջ կեդրոնացած է իրական իշխանութիւնը:

1950ի ամրան, արբանեակ բանակներու զինուորական կանոնագիրները ենթարկուեցան արմատական փոփոխութեանց: Այնուհետեւ, այդ բանակներուն կազմակերպութիւնը կաղապարուեցաւ սովետականին վրայ, հետեւեալ հինգ ստորաբաժանումներով. — Ցամաքային բանակ, զինուորական օդանաւորդութիւն, պատերազմական նաւատորմ, հակօդային պաշտպանութիւն եւ ներքին ուժեր:

Ա. — Ցամաքային բանակը կը բաղկանայ ռազմական զօրաբաժիններէ, հրետանիի անկախ զօրաբաժիններէ եւ մասնագիտական զօրամասերէ:

1.— Հետեւակ զօրաբաժին. — Հրացանակիր 3 գունդ: Զինաքարշ հրետանիի գունդ մը՝ այլազան չափի վրայ 72 թնդանօթներով: Զրահապատ գունդ մը (55 հրասայլ T—34 եւ քսան թնդանօթ: Հակահրասայլային հրետանիի խումբ մը, անթելի սպասարկութիւն եւ ամբաշէն մկնոր մը: Համագումար 11.000 հոգի:

2.— Մեքենաշարժ զօրաբաժին. — Հետեւակ զօրաբաժին մը ամբողջովին ինքնաշարժով փոխադրելի:

3.— Մեքենացէն զօրաբաժին. — Իւրաքանչիւրը երկու վաշտէ բաղկացեալ երեք հրացանակիր գունդ հեծեալ: T—34 հրասայլերու գունդ մը: Ուրիշ գունդ մը՝ 25 ծանր հրասայլ (Ստալին —3) եւ 50 թնդանօթ (122 մմ.): Հակահրասայլային թնդանօթներու խումբ մը, հակօդային (D.C.A.) հրետանի, անթելի սպասարկութիւն եւ ամբաշէն զօրք: Ամբողջովին մեքենաշարժ: Համագումար 13.000 հոգի:

4.— Զրահապատ զօրաբաժին. — T — 34 տիպարով եւ իւրաքանչիւրը 180 հրասայլէ բաղկացեալ երեք գունդ (540 թանք): Ծանր հրասայլերու գունդ մը (50 հատ Ստալին — 3, եւ 152 մմ.նոց 25 թնդանօթ): Երեք վաշտոց հրացանակիր գունդ մը փոխադրելի: Համագումար 10.555 զինուոր:

Կարգ մը արբանեակներ ունին նաեւ լեռնային եւ հեծելազօրքի կիսաբաժիններ:

Հրետանիի անկախ զօրաբաժինները կը մնան բանակի կամ բանակախումբերու հրամանատարներուն տրամադրութեան տակ: Սովետ տիպարով թնդանօթաձիգ զօրաբաժին մը ունի զանազան չափերով 150 թնդանօթ եւ 10.000 զինուոր:

Բ. — Օդանաւային ուժը կը բաղկանայ որսկան գունդերէ, օժանդակ եւ թեթեւ ռմբաձիգներէ՝ ցամաքային բանակներու գործողութեանց հետ կապուած: Մինչեւ 1950 թուականը, արբանեակներուն տրամադրուած էին ԵԱԿ — 9 որսկան եւ Իլեուշին թեթեւ ռմբաձիգներ: 1951էն սկսեալ արբանեակ օդատորմիղներուն մէջ սկսան երեւալ ՄԻԿ — 15 (Միկոյեան — Կուրեւիչ) եւ ԼԱԻ-17 (Լաւոչկին) ինքնամուղ որսկաններ:

Գ. — Ծովային ուժերը (Լեհաստան, Ռումանիա եւ Պուլկարիա) յիշատակութեան արժանի կարեւորութիւն մը չեն ներկայացներ:

Դ. — Հակօդային պաշտպանութիւնը յանձնուած է որսկան օդանաւերուն եւ Հրետանիի զօրաբաժիններուն:

Ե. — Ներքին ուժերը բաժնուած են երկու մասի. — Սահմանապահ եւ ներքին ապահովութեան զօրամասեր: Կրկնակ դեր մը վերապահուած է անոնց: Խաղաղութեան ժամանակ վարչաձեւը կը պաշտպանեն ներքին թշնամիներու դէմ. պատերազմի պարագային հսկողութիւն կը կատարեն թիկունքը, եւ կը խափանեն ապստամբական որեւէ շարժում կրակի գծին վրայ: Ասոր համար է որ անոնք զինուած են թնդանօթներով, հրասայլերով եւ ունին որսկան եւ ռմբաձիգ օդանաւերու տորմիղներ: Այլ խօսքով «Վաֆըն էս-էս»ներ են, սա տարբերութեամբ որ ռազմադաշտի վրայ կռուելու սահմանուած չեն: Ընդհ. առումով, բանակի ընդհ. թիւին քառորդը սահմանուած է ներքին ուժերուն:

Բաց ի արեւելեան Գերմանիայէն, զինուորական ծառայութիւնը պարտաւորիչ է ամէն տեղ: Ենթակայ են 18 —50 տարեկան այրերը եւ 18-40 տարեկան կիները: 1950ի սկիզբները, արբանեակ երկիրներու խորհրդարանները զինուորութեան շրջանը բարձրացուցին երկու տարուան ցամաքային բանակի համար, երեք տարուան՝ օդային եւ ծովային ուժերուն, եւ քառորեօթը ամսուան՝ ներքին ուժերուն համար:

Զօրակոչի տարիքը քանի է խաղաղութեան ժամանակ: Միշտ երեք դաս զինուոր կայ դրօշի տակ, առանց հաշուելու կամաւորներն ու արհեստագիտական վարչակազմը:

Թ. Ա. Թ.

ԾԻԾԱՂ

Դատաւոր. — Դատարանը մահավճիռ արձակեց քեզի համար:

Մահապարտը. — Ի՞նչ ձեւով պիտի մեռնիմ:

Դատաւոր. — Կախաղանով:

Մահապարտը. — Կը բողոքեմ, տէր դատաւոր, պետութենէն արտօնուած ֆաքիր մը բախտս նայեցաւ, եւ գիս վստահեցուց՝ թէ թունաւոր ասնկէ մը պիտի մեռնիմ...:

Ինչ տարբերութիւն

Ապրիլ 11-24էն..

ԽՄԲ.— Շրուբկարտի «Հայաստան»ը, որ կը հրատարակուի ռազմագերիներու կողմէ, հետեւեալ խմբագրականը հրատարակած է իր վերջին երկու թիւերուն մէջ, (Յունիս 7 եւ 14). «ՄԻԱՅՆ ԱՆՈՒԱՆՆԵՐԸ» խորագրով:

Առաջին անգամ է որ այսքան մանրամասն ցուցակ մը լոյս կը տեսնէ արտասահմանի մէջ: Կ'արտատպենք իբրեւ նիւթ պատմութեան համար.

— 20 տարուայ ընթացքում, 1920 թուից մինչեւ 1940ը, Կրեմլի եւ առաջին հերթին Ստալինի հրամանով ու վարած քաղաքականութեան հետեւանքով ոչնչացուած կամ անհետացուած են հետեւեալ հայ մտաւորականներն ու գործիչները.

Ա) Բոլշեւիկեան կուսակցութեան Հայաստանի կենտկոմի քարտուղարներ՝

Աշոտ Յովհաննիսեան, Հայկազ Կոստանեան, Աղասի Խանջեան, Հ. Ամատունի, Պետիկ Պետրոսեան, Սեդրակ Օտեան, Ստ. Ակոպով, Գ. Սարգսեան, Վարդանով:

Բ) Կուսակցական բարձրաստիճան գործիչներ՝

Աղօ Աղոյեան, Նազար Աղոյեան:

Կենտգործկոմի (պետական բարձրագոյն մարմնի) նախագահներ՝

Արտաշէս Կարինեան, (խելագարուած բանտում), Սարգիս Կասեան, Արմենակ Անանեան, Բագրատ Յարութիւնեան, Սերգօ Մարտիկեան, Գէորգ Հանեսօղլեան, Ռուբէն Դաշտոյեան (Նոյն հիմնարկի երկարամեայ գլխաւոր քարտուղար):

Գ) Ժողկոմխորհի (Հայաստանի նախարարական խորհրդի) նախագահներ՝

Ս. Համբարձումեան (լռեցուած ու մոռացուած), Սահակ Տէր Գաբրիէլեան (լուսամուտից դուրս նետուած), Ա. Գուլոյեան, Լ. Յովսէփեան:

Դ) Հայաստանի Էնկավէդիի (Չեկա) պետեր եւ բարձրագոյն լիազօրներ՝

Մարուքէ Դուրգարեան, Մելիք Յովսէփեան, Շաւարշ Ամիրխանեան, Մուղդուսի, Վիկտոր Խմբրոսեան, Աբուլեան, Արամ Ծատուրեան, Գէորգ Ծատուրով, Ա. Տէր Թադէոսեան, Խ. Մակարեան, Զախմասուղեան, Արեւշատեան:

Ե) Հայաստանի հողագործութեան նախարարներ՝

Գումեդին, Միշա Ենգիբարեան, Վարդան Մամիկոնեան, Մարջանեան, Կարօ Գրիգորեան, Արսէն Եսայեան:

Զ) Հայաստանի կրթական նախարարներ՝

Ասքանազ Մռաւեան, (յեղափոխ «Ժող. Թշնամի»), Լեւոն Արիսեան, Զարմայր Աշրաֆեան, Ներսիկ Ստեփանեան, Արտօ Եղիազարեան, (խելագարուած Մոսկուայի բանտում), Արամ Վարդապետեան, Դրաստամատ Տէր Սիմոնեան, Յովհաննէս Պօղոսեան:

Կրթական նախարարի տեղակալներ՝

Սուսաննա Շահվերդեան, Սուսաննա Իշխանեան, Ս. Պալեան, Անդր. Իսահակեան, Սերիկ Դաւթեան:

Է) Հայաստանի հանրապետական դատախազներ՝

Ա. Յովսէփեան, Պետիկ Թորոսեան, Մարուքեան:

Ը) Հայկինոյի (Հայաստանի կինօ-նկարահանման հաստատութիւն) տնօրէններ՝

Դ. Դղնունի, Հ. Համունի:

Թ) Պետիրատի (պետական մենաշնորհատէր հրատարակչութեան) տնօրէններ՝

Ստ. Խանոյեան, Հայկ Դոնոյեան, Էդ. Զոփուրեան:

Ժ) Կրթական բարձրագոյն հաստատութիւնների տնօրէններ՝

Վռամ Կոստանեան (համալս. ռեկտոր), Անուշաւան Արզումանեան (Համալսարանի ռեկտոր), Տիգրան Մուշեղեան (բժշկ. ճեմարանի ինստիտուտի տնօրէն, թունաւորուած), Մուշեղ Սանթրոսեան (մանկավարժ. ճեմարանի տնօրէն), Սամուէլ Պետրոսեան (Մանկավարժ. ճեմ. տնօրէն), Սամսոն Գաբրիէլեան (Հեռակայ մանկավարժ. ճեմ. տնօրէն), Միշա Մազմանեան (ճարտարապետ. կաճառի տնօրէն):

ԺԱ) «Խորհրդային Հայաստան» թերթի խմբագիրներ՝

Ընձակ Տէր Վահանեան, Եղիա Զուբար, Մարգարեան:

ԺԲ) Կոմերիտմիութեան կենտկոմի քարտուղարներ՝

Լիպարիտ Բարսեղեան, Մոկացեան:

ԺԳ) Այլ անուանի կուսակցական - հասարակական գործիչներ՝

Ս. Ամատունի (Անդրկովկ. երկաթուղու պետ), Եղիազարով (Ադրբէջ. գիւղ. նախար.), Աղամեան (Ադրբ. անդարդ. նախար.), Համօ Սարգսեան (Հայաստանի բանկի նախագահ), Սարգիսով (Դոնբասի մարզկոմի քարտուղ.), Լ. Կարախան (ԽՍՀՄի արտգործ. նախար. տեղակալ), Վ. Տէր Վահանեան (Ընձակի եղբայրը, գործիչ Կրեմլում), Լ. Միրզոյեան (Ղազախստանի կուսկենտկոմի քարտուղար), Ռուբէն (Ադրբէջանի կուսկենտկոմի քարտ.), Ս. Սարգսեան (Հայաստանի ԲԳՏի նախագահ), Վ. Սիրունեան (Ն-Բայազէտի դատապետ), Դանուշ Շահվերդեան (ներգաղթի գործիչ), Դաւիթ Քոչարեան (Դարալագեազի դատապետ), Լազր Խանփերեան (Դարալագեազի դատապետ), Զաքոյեան (Դարալագեազի դատապետ), Գալոյեան (Հայաստանի ԿՎՅի նախագահ), Հ. Համդիլեան (Միկոյեանի շրջ. կուս. ղեկավար), Ա. Այդինեան, (դատապետ), Լեւոն Շահվերդեան (գիւղատն. նախարարի տեղակալ), Ա. Գէորգեան (Լենինականի քաղաքապետ), Արամ Կոստանեան (Թեթեւ արդիւնաբ. նախարար), Արամայիս Երզնկեան (Ժողկոմխորհի նախ. տեղակալ), Գ. Հենրի (կուսակց. տեսաբան), Դ. Դիմիրչօղլեան (նախարար), Ս. Մարկոսեան (դատապետ), Բերբերեան (դատապետ), Յ. Յովսէփեան (երիտս. ղեկավար գործիչ), Վ. Մարտեան (կուստեսաբան գրականագէտ), Ս. Պետեան (կրթ. բարձր պաշտօնեայ), Բակունց (գրող Բակունցի եղբայրը, անուանի գործիչ), Գարեգին Ծատուրով (Երեւանի կուս. ղեկավարներից), Ռոզա Գինզբուրգ (Խանջեանի այրին), Ս. Թումեան (կուս. բարձր. ղեկավար), Ս. Մովսիսեան (կրթ. բարձր. պաշտօնեայ), Գրիգոր Վարդանեան (ներգաղթի գործիչ), Հ. Թելեան (կուս. բարձր. պաշտօնեայ), Պօղոս Մակինցեան (գիտնադէտ հրատարակիչ), Աշիկ Յովհաննիսեան (յայտնի կին գործիչ), Շաւարշ Վարդունի (Ադրբէջանի կրթ. նախարար), Յար. Վարդանեան (նախարար), Դաշտունց («Պրաւդա»ի յատուկ թղթակիցը Միջին Ասիայում), Նշան Մակինց (անուանի արհմիութենական գործիչ), Սիրուշ Մակինց (անուանի արհմիութ. կին գործիչ), Շեկոյեան (ելեւմտից նախարար), Կուզնեցով - Դաբբինեան (Երեւանի քաղ. դատախազ), Մարտին Մարտիրոսեան (Հիւս. Կովկասի մարզկոմի քարտուղար), Արշակ Մարտիրոսեան (խոշոր տնտեսական գործիչ), Ղոնդաղսազեան (ոստիկանական ղեկավար), Հերսիկ (կին ականաւոր ղեկավար), Ա. Շահինեան (Արեւստի վարչութեան պետ), Մարտիրոս Մարտիրոսեան (կուս. ղեկավար), Մոկացեան (կոմերիտ. կենտկոմի քարտուղար եղբայրը), Ա. Շուշանեան (կրթական ղեկավար), Ա. Գասպարեան (բարձր. ելեւմտական գործիչ), Տօչեան (երկրաչափ, հողագործական ղեկավար), Սարգիս Կարապետեան (երթեւեկութեան միջոցների ղեկավար), Երանոս Զարչեան (գիւղատնտ. ղեկավար), Նահապետ Կուրդինեան (կուսակց. բարձր. գործիչ), Սարուխանեան (Բագուի քաղաքապետ), Համօ Իսրայէլեան (կոմունալ նախարար), Մելիք Հայկազեան (Բագուի նաւթ. գլխ. ճարտարագէտ - դասախօս):

(Շար.)

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱԹԷՆ

« ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ »

ԼԻՈՆ, 15 Յունիս.— Ազգ. Միութեան եւ Աղքատախնամի սարքած թատերական ներկայացումը տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր, 14 Յունիս, Horlogeի մէջ: Բեմադրուեցաւ «Վարժապետին Աղջիկը», ղեկավարութեամբ Պ. Լ. Ջալճեանի:

«Վարժապետին աղջիկը», իբրեւ ընտանեկան ողբերգութիւն, մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի,— հարուստին արհամարանքը՝ դէպի հայ մըշակոյթի սպասարկուն կամ վարժապետը: Արամ պէյ՝ ծնողքին հարստութենէն յղփացած տղան, իր դրամին ուժովը կը համոզէ վարժապետը՝ իր աղջկանը հետ ամուսնանալու համար, ու կը յաջողի, Գարեգին էֆէնտիի հաչւոյն: Արամ պէյի դեռատի կինը՝ Աստղիկ, կը ջանայ գինքը համոզել, որ հրաժարի դեղխ ու շուայտ կեանքէն, ու կապուի իր ընտանիքին: Բայց ի զուր... Ու կնոջը դէմ դաւեր լարելով, դարձեալ իր դրամին ուժովը, անիրաւաբար կը դրպարտէ կինը եւ դատապարտել կուտայ իբրեւ անպատիւ, ու իր աղքատութիւնն ալ երեսին տալով տունէն կը վռնտէ: Վրայ կը հասնի բարակ ցաւը ու Աստղիկ՝ իր մէկ հատիկ զաւակը վերջին անգամ տեսնելով հոգին կ'աւանդէ: Դերակատարները յաջող էին ընդհանրապէս:

Միջնարարին, Ազգ. Միութեան ատենապետը՝ Պ. Յ. Վարժապետեան բացատրեց, այս ներկայացման նպատակը, (հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան): Ապա ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնեց, որ եկած են քաջալերել այս ազգօգուտ ձեռնարկը: Այս առթիւ դիտել տուաւ.— «Կան ալ որ իրենց սկեպտիկ, կրաւորական դիրքով, կը խծբծեն թէ «մինչեւ որ պատերը չտեսնենք չենք մասնակցիր»: «Փոքրոգիներ»:

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր դերակատարներուն, որոնք իրենց հանդիսատի ժամե-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Սակայն շատ ուշ էր: Կէսթափոյի երկու կառքեր կեցան հրապարակին առջեւ: Գերմանները դուրս թափեցան եւ դասակ մը մտաւ «Քաֆէ Թուլիսթ»ը:

— Տաքութենէս կ'այրիմ, յարեց Տիւշէզ: Եւ մօտենալով հանդերձակալներէն մէկուն, վրան կախեց վերարկուն:

Այդ յետմիջօրէին, Կէսթափոյի մարդիկը իրապէս կատղած էին: Սրճարանի յաճախորդներու շապիկներուն կոճակները քակել տուին: Սրածայր երկար ցիցեր խոթեցին նստարաններու հիւսուածեղէն մասերուն մէջ: Թաթերու եւ ծունկերու վըրայ սողացին, իրենց քիթերը դամած տախտակամածին, մկնհարսուկներու նման գաղտագողի նայելով:

Խուզարկեցին Օղակին բոլոր անդամներուն վրայ: Քննեցին յատակը սեղանին, ուր նստած էին անոնք: Խլեցին Մըլէնի թերթը եւ լոյսին դէմ բռնելով՝ նայեցան բոլոր էջերուն վրայ:

Ոչինչ գտնելով ամբողջ սրճարանին մէջ, կրկին դուրս կորսուեցան կայծակնափայլ աչքերով, ծնօտները դուրս ցցուած:

Տիւշէզ կը նմանէր թռչնիկ մը կլլող կատուի: Ժեռար թշնամական նայուածքով մը.

— Բացատրէ՛, ըսաւ:

— մի՛ ջղայնանար, պատասխանեց Ստահակ: Կը կարծես թէ առասպե՞լ էր յատակագիծի մասին ըսածս: Գացի վերարկու կախելու, կը յիշե՞ս: Այդ միջոցին յատակագիծը հանելով սահեցուցի հոն՝ հանդերձակալէն կախուած Գերմանացիին մեծ վերարկուին մէջ: Խորհեցայ որ անոր մէջ պիտի չխօթէին իրենց անիծեալ կնճիթները, եւ ճիշդ մտածած էի: Հիմա երթամ առնեմ Ֆրիտօլէնը զայն միասին դուրս չտարած: Ձեմ ուզեր որ ատոր համար դնդակահարուի:

Իմպէռ քարտէսը Փարիզ պիտի տանէր նոյն երեկոյեան շոգեկառքով: Երբ կայարան հասաւ, պատրաստ մեկնելու, ամէն կողմ մթագնեցաւ, իբրեւ հետեւանք օդային յարձակման ազդանշանին: Երրորդ կարգի տոմսակ մը գնեց եւ խարխափելով մթութեան մէջ, ուղղուեցաւ դէպի շոգեկառք: Սանդուղներէն վար իջաւ ու երբ պիտի հասնէր շոգեկառքին կեցած կարգը, գերման պահակ մը ձեռքի ելեկտրական լոյս մը փայլեցուց իր դէմքին.

— Ձեր անձնագիրը:

Ցոյց տուաւ թուղթերը:

— Ներս եկուր, գոչեց պահակը:

Իմպէռ ձեռքի փոքր պայուսակը զգուշութեամբ այնտեղ ձգեց, երբ նկատեց որ ետեւէն ոտնաձայներ չէին լսուեր: Մթութիւնը պատճառ եղաւ, որպէս զի մէկը չտեսնէ զայն: Թերեւս ալ բաւական ժամանակ անցնէր, մինչեւ որ մէկուն ոտքին՝ հանդիպէր: Ինքը ապահով էր թերեւս, բայց ոչ յատակագիծը:

✕

Քառակուսի կզակով զալլաշուն մը կը վարէր կայարանին Կէսթափոյի գրասենեակը: Հրամայեց իրեն յանձնել Իմպէռի թղթածրարը:

— Անցած շաբաթ Փարիզ գացած ես. ինչո՞ւ համար, հարցուց խստութեամբ:

Կ'ուզէ ինձմէ բան մը կորզել, խորհեցաւ Իմպէռ: Իմ մասին բան մըն ալ չի գիտեր:

— «Մոթօսիքլէթ»ներ կը նորոգեմ: Հարկեղած մասերը գնելու համար Փարիզ կ'երթամ:

Կայարանին հրամանատարը իր հաստ թաթերը շարժելով հրամայեց իր ցուլերուն՝ խուզարկել Իմպէռը: Մինչ այդ՝ արդէն ուսումնասիրած էր անոր թղթածրարը:

— Ամուսնացած ես, է՞հ, ըսաւ, եւ աչքերը զգուելի փայլ մը ստացան: Քու կինդ դատարկապորտ մըն է: Ուրիշ մարդոց հետ կը պտըտի:

Եավօլ, այո, մածեց Իմպէռ: Կը պտըտի Թորբէսի, Մըլէնի եւ նման մարդկային ծաղիկներուն հետ: Ան հպարտ էր իր կնոջմով, արի, քաջասիրտ կին մը եւ չափազանց գործունեայ ստորերկրեայ գործին մէջ:

— Հէռ քոմիսէր, ըսաւ ուսերը թօթվելով, ցարդ ոչ ոք ինծի ըսած էր թէ կինս բոզութիւն կ'ընէ: Հոս Ֆրանսայի մէջ տարօրինակ բաներ կը պատահին: Երբ մէկուն կինը խաբէ իր ամուսինը, ան միշտ վերջին իմացողը կ'ըլլայ:

Հրամանատարը Իմպէռ կոչեց անբարոյ չունխօզ, ինչպէս բոլոր Ֆրանսացիները, եւ զայն դըրկեց քաղաքին բանտը: Իմպէռ այնտեղ գիշերը անցուց ծանր մտատանջութեամբ, բայց ոչ իր մասին:

(Շար.)

ըը տրամադրելով գլուխ հանեցին այս ներկայացումը. մասնաւորապէս Տիկին Գայթանճեանի, որ իր երեք պզտիկներով սորված էր Աստղիկի կարեւոր դերը եւ որ ծաղկեփունջ մը ստացաւ Պ. Ժիւտէքսի ձեռքով :

Վստահ ենք թէ լիոնահայ գիտակից հասարակութիւնը այսուհետեւ ալ պիտի քաջալերէ այսպիսի ազգօգուտ ձեռնարկները, զօրացնելով մեր գոյութեան պայքարը :

× Յաջորդ օրը՝ կիրակի առաւօտ, հայ կաթողիկէ համայնքը, Հ. Մոմճեան վարդապետի առաջնորդութեամբ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ բարձրացաւ Ֆուրվիէրի հոյակապ տաճարը, ուր տեղի կ'ունենար հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ, 1915 Ապրիլ 11-24ի նահատակներու յիշատակին :

ԾՄԱԿ

մը խօսեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, մասնաւորապէս շեշտելով .

— «Կառավարութիւնը վճռած է պաշտպանել արեւմտեան Եւրոպան եւ Միջերկրականի ափերը: Մեր բոլոր ճիգերը այդ նպատակին կը ձգտին: Միեւնոյն ատեն կը ջանանք մեր դաշնակիցներուն բացատրել Հնդկաչինի պաշտպանութեան ռազմագիտական կարեւորութիւնը եւ թեթեւցնել մեր ճիգերը: Անհրաժեշտ է համաշխարհային ռազմագիտութիւն մը: Երեք պետութիւններ՝ Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները համաշխարհային պատասխանատուութիւններ ունին. հետեւաբար պարտաւոր են սերտօրէն խորհրդակցիլ :

× Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Մ. Նահանգները խոստացած են աւելցնել իրենց աջակցութիւնը՝ Հնդկաչինի պատերազմին: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները արդէն ստանձնած են պատերազմին ծախքերուն 1/3ը եւ այժմ պիտի օգնեն 40 % համեմատութեամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ որոշեց միայն պարզ գործակատար մը պահել Սոֆիայի դեսպանատան մէջ, անհանդուրժելի գտնելով Պուլկարիոյ ընթացքը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ եօթը թերթեր մէկ ամսուան դադարման եւ 100 լ. ոսկի տուգանքի դատապարտուեցան, անարգած ըլլալով Հանրապետութեան նախագահը :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ տասնըչորս յայտնի ընկերվարականներու տուները խուզարկուեցան եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Ոստիկանական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ գաղտնի ձեռնարկներ կը կատարէին ի հաշիւ համայնավարութեան :

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 34ի դէմ 410 ձայնով քուէարկեց օրէնք մը՝ նոր Ֆաշականութեան դէմ: Օրէնքը պատիժ կը տրամադրէ ոեւէ մէկուն դէմ որ կը փորձէ վերակազմել Ֆաշական կուսակցութիւնը, կը գործակցի, կը սպառնայ կամ բռնութեան կը դիմէ, կը դաւէ ժողովրդապետութեան եւ սահմանադրական ազատութեանց դէմ, ցեղապաշտութիւն կը քարոզէ, կը փառաբանէ Ֆաշական կուսակցութեան վարիչները, քաղաքականութիւնը եւ մեթոտները եւն. :

ՇՈՒԷՏ մերժեց Խ. Միութեան այն ծանուցագիրը որ կ'ըսէ թէ իր «Քաթալինա» օդանաւը անցած էր խորհրդային սահմանագիծը եւ թէ կըրակ բացած էր: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ միայն երկու սաւառնակներ, երկուքն ալ անզէն, կը գործէին յարձակման պահուն, երկուքն ալ միջազգային ջուրերու վրայ: Միայն մէկ սաւառնակ մշուշէն մոլորելով հինգ վայրկեան սաւառնած էր ռուսական կղզեակի մը վրայ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ անգլիական 11 դեսպանները ժողով մը գումարեցին Լոնտոնի մէջ, նախագահութեամբ Իտընի: Օրակարգին վրայ կը գտնուէին Իրանի քարիւղի խնդիրը, Եգիպտոսի հետ կատարուած բանակցութիւնները եւ ուրիշ ծանրակշիռ խնդիրներ:— Անգլիացիները Ադէնի մէջ վար դրին այն նաւը որ իրանեան քարիւղ կը փոխադրէր ի հաշիւ իտալական հաստատութեան մը, օտար դրօշով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ թէ նորէն Եւրոպայի խորհուրդին առջեւ պիտի յուզէ Սարի հարցին խնդիրը, «եթէ Ֆրանսա չբարեփոխէ իր ընթացքը»: Այս յայտարարութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց Փարիզի մէջ :

25 ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔ տուգանքի եւ 50 հազար ֆրանք հատուցման դատապարտուեցաւ Le Crapouillot թերթին անօրէնը, որ լրտեսուհի Մաթը Ռիշարի պարկեշտութիւնը կասկածի տակ դրած էր: Լրտեսուհին հաստատեց թէ իր պաշտօնին յաջողութեան համար գերման սպայի մը հոմանուհին դարձած էր Մատրիտի մէջ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Տիկին Աննա Փաուքէր, որ Սթալինի մտերիմը կը համարուէր, արհեստակցական միութեանց կողմէ կ'ամբաստանուի իբրեւ հակայեղափոխական եւ ժողովուրդի թշնամի: Պուքրէշի անթենն ալ հաղորդեց այս վճիռը, որուն ենթակայ են ուրիշ երկու նախարարներ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Որ յետաձգուած էր յուղարկաւորութեան մը առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. Մ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Տիկին ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երիտասարդ ուժեր :

Դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի:

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Տիկին Ս. Եօթնեղբայրեանի ծանօթ եւ օդասուն ագարակին մէջ:

Խօսք պիտի առնէ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգեր, արտասանութիւններ եւ հայկական եւ եւրոպ. պարեր: Խիստ ծիծաղաշարժ դաւեշտ մը ղեկավարութեամբ ընկեր Ղ. Փիլիկեանի, «ՊԱՇՏՕՆԸ ԽՈՒՄԲԱԼ Է»: Զոյգ բարձրախօսներ առաւօտէն սկսեալ պիտի հնչեցնեն ազգ. եւ գեղջկական երգեր :

Ճոխ պիւֆէ, խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի Յունիս 22, ժամը 15.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ համակիրները : Մուտքը ազատ է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համաքղեցիական միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի Le Chalet Barի պարտէզին մէջ, 117 Ave. Corot St. Just.

Գեղարուեստական խիստ հաճելի անակնկալներ, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու: Հայկական եւ եւրոպական պար: Կ'արտասանէ Սարգիս Պօղոսեան :

Հանդիսավայր երթալու համար, Chapîtreէն առնել 1, 4, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը, իսկ Républiqueէն 53 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել St. Just :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Լիոնի մէջ կազմակերպուած դաշտահանդէսը՝ 29 Յունիս, կիրակի օրը: Անձրեւի պարագային 6 Յուլիս, կիրակի օրը՝ Տէսինի զովասուն անտառը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ուրախութեամբ կը շնորհաւորէ Տէր եւ Տիկին Ազատ եւ Սրբուհի Նշանեաններու, իրենց չորրորդ զաւկին՝ ԱՐՓԻԻ ծննդեան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— ՊՐԻՒՍԷԼ.— Օր. Աղաւնի, Օր. Արուսեակ եւ Պ. Արսէն Փափազեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ բարեհաճեցան ցաւակցութիւն յայտնել իրենց ողբացեալ եղբօր՝ ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, անձամբ, գրով եւ ծաղկեպսակով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վալանսէն Այրի Տիկին Շնորհիկ Կարոյեան եւ զաւակները, եւ ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ՍԻՄՈՆ ԿԱՐՈՅԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեցին ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով, նամակներով կամ անձամբ: Մասնաւոր շնորհակալութիւն նաեւ անոնց որ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով եւ հոգեճաշի մասնակցութեամբ յարգեցին հանգուցեալին անմոռաց յիշատակը :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ-Դուման» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Հ.Յ.Դ. «Գեղամի» սրահին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ուշադրութիւն

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի ամսագրին՝ «Հայաստան»ի յօդուածներու եւ դրամներու առաքումները կատարել հետեւեալ հասցէով՝ M. Krikor Papazian, 25 rue Martial Boudet Chaville (S. et O.) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ ներկայ ըլլալ տարեկան պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մէջ, ի յարգանս յիշատակին, ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

իր մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ: Արարողութեանց կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ վարդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի հայկ. դպրոցի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ :

Երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ պար :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պուա Քոլոմպի Թաղապետարանի Թատերասրահին մէջ, 10 rue Etienne d'Orve, Պուա Քոլոմպ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք :

Լիոնի շրջանի Հայերու Ուշադրութեան

ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ — ROUDE

Շաբաթ 28 Յունիս, ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, կրնան դիմել Լիոնի մէջ Պ. Պ. Ծառուկեանի, 10 Rue F. Carcin եւ Սօղօմեանի, 193 rue Crequi, որոնք autocarեր ապահոված են: Իսկ անոնք որ կ'ուզեն երթալ անհատական միջոցներով կրնան իրենց տոմսերը ապահովել Պ. Mariusէ (դերձակ) 143 rue Duguesclin. Tél. Lalande 71.08:

Ծախու է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Bagnoletի մէջ յարմար գինով տուն մը, կահաւորուած կամ ոչ, երեք սենեակ, խոհանոց, débarras, entrée, պարտէզ: Պարտէզին ետեւը ուրիշ տուն մը զոր կարելի է արհեստանոցի վերածել : Téléphone, բաղնիք կահաւորուած, Chauffage central եւ երկու W.C. : Դիմել՝ տեղին վրայ 31 rue de Pernelle, Bagnolet ամէն օր ժամը 2էն 5, իսկ երկուշաբթի օրերը առաւօտուն ժամը 10էն 12 :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte des Lilas կամ մեթրօ Cambettaէն առնել 101 թիւ autobusը եւ իջնել Mairie de Bagnolet :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յօգուտ Սեւրի վարժարանի իր սաներուն :

Կիրակի 22 Յունիս ժամը 14էն կէս գիշեր

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարտէզներուն մէջ, 26 Rue Troyon, métro Pont de Sèvres

Մասնակցութեամբ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի, ԼԷՈՆ ԵԱԿԵՅԱՆի (աճպարար) :

ՄԻՇԱ եւ ՄԻՇԼԻՆ ԱԶՆԱՒՈՐԻ : Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ԺԱԳ ՏԱԼի :

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏԻ :

Երգ, պար, նուագ, դաշտային խաղեր, պիւֆէ եւ JUDOի ՄՐՑՈՒՄ եւ ցուցադրութիւն

Գեղարուեստական բաժին : Բոլորդ փութացէք Սեւր, 22 Յունիսին անցընել լաւագոյն կիրակի մը, ստանալով նոյն ատեն չքաւոր սաներու ֆոնտին: Հրաւէրներու համար դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարան, ՏԱՐՕՆԵԱՆ վաճառատուն, 115 Rue d'Aboukir, ՀՐԱԶԵԱՆ, 6 Rue Lamartine եւ Մխիթարեան բոլոր սաներու մօտ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 21 JUIN 1952 Շաբաթ 21 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6794-Նոր շրջան թիւ 2205 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԽՄԲՈՒԻԼ ԵՒ ԳՈՐԾԵԼ

Պատահական չէ որ կ'արծարծենք Ակումբներու հաստատման խնդիրը: Ոչ միայն մեր հայաշատ գաղութին, այլեւ հարեւան երկիրներու տարագիր բազմութեանց մէջ:

Պրիւքսէլ եւ Լոնտոն ունին Ակումբ կամ ժողովասրահ: Միլանի գաղութը ձեռնարկած է Ազգ. Տուն մը հաստատելու: Իսկ Ժընեւէն լուր չունինք:

Անշուշտ բաւական չէ միայն շէնք մը ունենալ, վարձու կամ սեփական:

Անհրաժեշտ է բովանդակութիւն, շարժում, ոգի դնել չորս պատերուն մէջ: Հակառակ պարագային, հաւաքատեղին կը դառնայ սառուցեալ գոտի մը: Իբրեւ չոր մխիթարանք, եթէ ոչ պերճանք:

Աշխոյժ եւ յարատեւ գործունէութիւնը տարրական պարտականութիւն է բոլորին համար:

Ինչպէս եկեղեցին կը ծառայէ հոգեւորապէս մխիթարելու հաւատացեալները, Ակումբն ալ պիտի դառնայ կենդանի վառարան՝ մշակոյթի եւ հանրային գործունէութեան:

Մեր ներկայ կացութեան մէջ, յետին համբանքն ալ չի կրնար երկար տեւել, ինքն իր մէջ կծկուելով: Մեկուսի ապրելով եւ եղածին փառք տալով:

Տարրական պայման է որ իր միտքն ալ թարմանայ, ուռճանայ՝ նոր սնունդ ստանալով: Վառ պահելով կապը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Եւ մանաւանդ, կարելին ու անկարելին փորձելով, ինքնապաշտպանութեան, նոր սերունդի փրկութեան համար:

Այս պարտականութիւնը կը տրամադրէ նաեւ սերտ կապ հաստատել գաղութէ գաղութ: Հետաքրքրուիլ մէկուն եւ միւսին սեւ ու ճերմակով: Ներշնչուիլ, օրինակ առնել: Ի հարկին օգնութեան հասնիլ, իր իսկ բարիքին համար:

Եւրոպական ցամաքին վրայ հաստատուած համրանք մը պարտաւոր է իր եղբայրական բազուկը երկարել մինչեւ Միջին Արեւելքի խրճիթները եւ գոմ-դպրոցները: Պարտաւոր է իր առաւելութիւններէն բաժին հանել անճարներուն:

Այդ պարտականութիւնը կատարելով, ոչ միայն հանրօգուտ ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլայ, այլ եւ ինքն ալ հոգեպէս կը նորոգուի: Կ'ամրապնդէ իր ազգային գիտակցութիւնը:

Այդպէ՛ս կը գործէին երբեմնի Պոլիսն ու Թիֆլիսը, Մոսկուան եւ Իզմիրը: Եւ կ'օգտուէին փոխադարձաբար: Նիւթ ընծայելով անճարին՝ հոգի կը շահէին:

Այսպիսի գործունէութիւն մը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ համախմբում՝ ժողովրդային տունի մը կամ ակումբի մը մէջ: Մանաւանդ այն վայրերուն մէջ ուր անարգել կը բանի հարթիչ գլանը:

Ամէնէն բարեպաշտն ալ չի կրնար ապացուցանել թէ կրնայ գոնէ իր զաւակները փրկել ժամ հանդիպելով տարին քանի մը անգամ: Կամ հաղորդութիւն առնել տալով անոնց:

Երեսուն տարուան փորձառութիւնը եթէ դաս մը չեղաւ, կը նշանակէ թէ անօգուտ են բոլոր փորձերը՝ քնացողները արթնցնելու համար:

Որքան հեռու մնանք իրարմէ, հանրային կեանքէն եւ օրուան պահանջներէն, այնքան պիտի փութացնենք օտարացումը եւ այլասերումը:

Որքան դանդաղ շարժինք եւ հեռաւոր սուրբերու սպասենք, այնքան պիտի դժուարանայ ինքնապաշտպանութեան պայքարը:

Համախմբուիլ եւ գործել անվկանդ, ինչպէս կ'ընէինք երէկ, շատ աւելի դժբախտ պարագաներու մէջ:

Միջավայրին դժուարութիւնները եւ փորձութիւնները իրաւունք չեն տար ձեռնածալ հառաչելու:

Երէկ չյուսահատեցանք Թրքական դժոխքին մէջ: Կը ջարդէին, կը քանդէին, աւարի կուտային, եւ յաջորդ օրը կը վերսկսէինք:

Որքան ալ փոխուած ըլլան պայմանները, բոլորովին անճար չենք, նոյն վճռականութեամբ գործելու համար:

Կը բաւէ որ ըմբռնենք վերահաս վտանգը:

Շ.

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, առջի օր Ազգ. Ժողովին առջեւ պարզեց Թունուզի բարենորոգման ծրագիրը, որ կը բաղկանայ հինգ հիմնական կէտերէ:

Նախարարը իր զեկուցման մէջ բացատրեց թէ կառավարութեան նպատակն է ինքնավարութեան առաջնորդել Թունուզի ժողովուրդը, կարելի եղածին չափ շուտ: Յետոյ շեշտեց թէ սխալողական է գոհացնել Թունուզի ժողովուրդին տենչերը, եւ խնդրեց որ ազգ. ժողովը օր առաջ վաւերացնէ բարենորոգումներու առաջին քայլը:

Ահաւասիկ ծրագրին գլխաւոր կէտերը. —

1. Գործադիր իշխանութիւն.— Միատարր Թունուզեան նախարարութիւն պիտի հաստատուի բարենորոգումներու առաջին շրջանին մէջ: Թունուզցիներուն վերապահուած են,— վարչապետութիւնը, դատական, առողջապահական, հողագործական, առեւտրական եւ աշխատանքի նախարարութիւնները: Ֆրանսացի տնօրէններ պիտի վարեն ելմտական, հանրօգուտ շինութեանց, թղթատարական, կրթական, վերաշինութեան նախարարութիւնները: Ֆրանսայի վերապահուած են արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնները, համաձայն Պարտոյի դաշնագրին: Թունուզի նախարարները կատարեալ ինքնօրինութիւն պիտի վայելեն իրենց վարած գործերուն մէջ: Թունուզցի օգնականներ պիտի նշանակուին Ֆրանսացի տնօրէններուն մօտ:

Վարչական առեան.— Կը ջնջուի վճիռները Ֆրանսայի մարզպանին հաւանութեան ենթարկելու կանոնը: — Վարչական ատեան մը պիտի կազմուի, նախագահութեամբ Ֆրանսացի դատաւորի մը, չորս Ֆրանսացի եւ չորս Թունուզցի անդամներով: Վերաքննիչ յանձնաժողով մըն ալ պիտի կազմուի, երեք Ֆրանսացի եւ երեք Թունուզցի անդամներով: Օրէնսդրական իրաւասութիւնը կը մնայ պէյին ձեռքը: Խորհրդարանական վարչաձեւ կարելի պիտի ըլլայ հաստատել տեղական ընդհ. ժողովներու ստեղծումէն առաջ:

Օրէնսդիր խորհուրդ մը պիտի հաստատուի 30 Թունուզցի անդամներէ որոնք պիտի նշանակուին պէյին կողմէ: Այս խորհուրդը իր կարծիքը պիտի յայտնէ վեհապետին կողմէ իրեն յանձնուած օրէնքներու մասին:

Ելմտական խորհուրդ մը, բաղկացած Ֆրանսացիներէ եւ Թունուզցիներէ, պիտի քննէ ելմտացոյցը եւ տնտեսական խնդիրներ:

Հանրային պաշտօնները վերապահուած են միայն Թունուզցիներուն, պայմանաւ որ յարգուի հաստատուած կարգուսարքը: Մինչեւ որ Թունուզցիները կարենան ստանձնել բոլոր պաշտօնները, Ֆրանսացի պաշտօնատարներ պիտի շարունակեն ծառայել:

Պ. Շուման իր զեկուցման մէջ բացատրեց թէ իրապէս ներքին ինքնավարութիւն կը տրուի Թունուզցիներուն: Այս առթիւ ակնարկելով անցեալ դէպքերուն, որ ծանր կորուստներ պատճառեցին թէ Թունուզցիներուն եւ թէ Ֆրանսացիներուն, նախարարը յանցաւոր գտաւ Նոր Տէսթուրը: Ըսաւ թէ ազգայնականները պատասխանատու են բանակցութեանց խզման, քանի որ «ամէն բան կամ ոչինչ» կ'ըսեն միշտ:

Բարենորոգումներու ծրագիրը արդէն հաղորդուած է պէյին եւ իր նոր դահլիճին:

× Վիճաբանութեանց ընթացքին, զօր. տը Կոլի կուսակիցները վախ յայտնեցին թէ բարենորոգման ծրագիրը կրնայ խանգարել Ֆրանսայի դիրքը: «Ֆրանսան պէտք է մնայ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, ռազմագիտական պատճառներով»:

Նախկին նախարար մըն ալ խօսք առնելով, դիտել տուաւ.— «Բանակցութիւնները շարունակենք, բայց հոսանքէն չտարուինք: Վճռական մընանք Թունուզի արեւելեան դրացիներուն հանդէպ: Յիշենք Ֆրանսական առածը — Գործերը կ'ընթանան, երբ ամէն մարդ աւլէ իր դրան առջեւ»:

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին: Վարչապետը ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ, բարենորոգումներու ծրագիրը քուէարկել տալու համար:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ հաճոյքն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը ընկեր Օննիկ Մաճառեանի, յայտնի իրաւագէտ եւ արտօնատէր «Ցուսաբեր»ի, որ միայն քանի մը օր պիտի մնայ Փարիզ:

Այս առթիւ փափաքելով տեսնել իր խօսէ-միջցի հայրենակիցները, ժամադրութիւն մը նշանակած է իր բնակած հիւրանոցին մէջ, կիրակի, ժամը 9.30էն սկսեալ: Հասցէ.— Hôtel de Paris, 8 Bld. Madeleine:

Պալքանները եւ Միջին Արեւելք

Լոնտոնի թերթերը կը հաւաստեն թէ Թուրքիան խոստում ստացած ըլլալով թէ անմիջապէս զինուորական աջակցութիւն պիտի ստանայ Ատլանտեանի զինակիցներէն, այսուհետեւ ի վիճակի է իր բանակին կարեւոր մէկ մասը յատկացնելու Պալքաններու պաշտպանութեան, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ:

Այս առթիւ մասնաւորապէս ուշագրաւ կը գտնեն Յունաստանի արքայական ամոլին ջերմագին ընդունելութիւնը՝ Թուրքիոյ մէջ, ինչ որ կ'ապացուցանէ երկու պետութեանց սերտ գործակցութիւնը:

Ուրիշ կարեւոր պարագայ մը,— Անգարայի եուկոսլաւ դեսպանը քանի մը օր առաջ կը շեշտէր թէ անհրաժեշտ է ամրապնդել յարաբերութիւնները Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, զօրացնելու համար Պալքաններու պաշտպանութիւնը:

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ այս միջոցին խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ սպարակոյտներուն միջեւ: Անգլիոյ քաղաքական շրջանակները առ այժմ հաւանական չեն գտներ որ զինակցութիւն մը կնքուի Եուկոսլաւիոյ հետ, բայց անկարելի չէ իրական գործակցութիւն մը երեք պետութեանց միջեւ: «Թայմզ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը կարծէ թէ այդպիսի գործակցութիւն մը շատ մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպութեան վրայ: Շատ մը ռազմագէտներու կարծիքով, Պալքանեան միջնաբերդը պաշտպանութեան լաւագոյն գիծն է Միջերկրականի եւ Արեւելքի համար:

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այն խորհրդակցութեան որ տեղի կ'ունենայ Լոնտոնի մէջ, մասնակցութեամբ Իրանի, Թուրքիոյ, Իրաքի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի, Իսրայէլի, Արաբիոյ, Եգիպտոսի եւն. բրիտանական դեսպաններուն:

Ժողովը, որ պիտի տեւէ չորս օր, երրորդն է վերջին պատերազմէն ի վեր: Օրակարգի խնդիրներուն մէջ կը գտնուի նաեւ Միջերկրականի հրամանատարութեան խնդիրը: Այս հարցին առթիւ ժողովին պիտի մասնակցին նաեւ ռազմակոյտի անդամները:

Ծանր դժուարութիւններ կը նախատեսուին անգլեւեգիպտական եւ անգլեւիրանեան վէճերուն քննութեան առթիւ: Անգլիա մտահոգ է նաեւ Յորդանանի մասին, որուն վրայ կը ճնշեն Իրաք եւ Սուրիա:

× Իրաքի վարչապետը, Նուրի փաշա, Լոնտոն հասաւ, տեսակցելու համար Յորդանանի Թագաւորին հետ: Կը կարծուի թէ Նուրի փաշա պիտի յաջողի համոզել Թագաւորը որ դարմանատուն մը մտնէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը «միաձայնութեամբ» վաւերացուց 1952—53ի ելմտացոյցը, մէկ չորրորդը վերապահելով վերազինման: Ընդհ. գումարն է վեց միլիառ մարք (մօտ 500 միլիառ Ֆր. Ֆրանք): Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ քանի մը հարիւր նացի սպաներ եւ զինուորներ խոստացած են աջակցիլ վերազինման: «Անոնք սորված են անցեալին դասը եւ կ'ուզեն բոլոր միջոցներով արգիլել նոր ջարդ մը»:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ցոյցերուն առթիւ ձերբակալուած գլխաւոր ամբաստանեալը, Ժաք Տիւքլօ, նոր նամակ մը ուղղեց Ազգ. ժողովի նախագահին, գանգատելով որ թոյլ չէ տրուած ժողովին ներկայանալ եւ հարցապնդում ուղղել: Հարցաքննիչ դատաւորը մերժեց առժամապէս ազատ արձակել ամբաստանեալը: — Նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան Վառի նահանգին մէջ: — Մէկ ամիս կախակայուեցաւ Սէնթ Ուէնի (Փարիզ) համայնավար քաղաքապետը:

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութիւնը կրկին մերժեց Խ. Միութեան նոր բողոքագիրը: Այժմ այն կասկածը կը տիրէ թէ այն օդանաւը որ կը փնտռուէր, Նմա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲԱՆ

ԽՄԲ. — Քանի մը շաբաթ առաջ, Մարսէյլի մէջ տօնուեցաւ յոբելեանը երաժիշտ - ուսուցիչ Լեւոն Ճէրահեանի: Այս առթիւ հրաւիրուած էր խօսելու նաեւ Պ. Գեղամ Սայապալեան, անդամ Վառի Ակադեմիային եւ հեղինակ ֆրանսերէն գիրքերու: Հաճոյքով կ'ամփոփենք իր ճառը, որ ընդհանուր տեսութիւն մըն է օրուան հոգերու մասին եւ որ յայտնութիւն մը եղաւ մեզի համար, իր հասուն հայերէնով եւ բովանդակութեամբ.—

... Չեմ ուզեր ըսել թէ եղած ենք եւ կը մընանք նիւթապաշտ եւ չուկայիկ ազգ մը: Ունեցած ենք մեր լուսափառ անցեալին մէջ՝ մտքի եւ սրտի մէհեաններ, ինչպէս նաեւ այդ մէհեանները չինող տիտաններ: Ունեցած ենք Սահակներ, Մեսրոպներ, Վարդաններ, Նարեկացիներ, Ալիշաններ, Կոմիտասներ, Անդրանիկներ, Վարուժաններ, փառապանծ անուններ՝ որ կերտած են իրենց սրբութեամբ, քաջութեամբ, կամ հանճարով, ինչ որ կը դանազանէ վաւերական ազգ մը պարզ ամբոխէ մը եւ այդ ազգին կուտայ ազնուականութեան վկայագիրն ու դափնին:

Բայց այսօ՞ր...: Դուք լաւ գիտէք թէ ինչ է մեր խղճալի, անճանաչելի, ախտաւոր այսօրը: Դուք լաւ գիտէք թէ անցեալի մեհեանները կը հեռանան մեր կեանքի եւ յիշողութեան սահմաններէն, եւ այդ տիտանները՝ որ տուած են Հայ անունին ինչ որ ունէին ամէնէն թանկագին, այսինքն իրենց սիրտը, միտքը, արիւնը, այդ տիտանները կը մեռնին այսօր երկրորդ անգամ մը, ոչ թէ Թուրքին ձեռքով, այլ մեր ձեռքով, մոռացութեան եւ անտարբերութեան մեր դաւաճան հարուածներու տակ:

Դուք լաւ գիտէք թէ, այսօր, մենք, մնացորդները եւ վերջին բեկորները մեծ ազգի մը, չտեսնուած անդիտութեամբ, անպատմելի հեշտութեամբ, աննկարագրելի թեթեւութեամբ, եւ տեսակ մը եղերական դուարթութեամբ, կը նետուինք օտարամոլութեան եւ օտարացումի գիրկին մէջ:

Դուք լաւ գիտէք որ մեր մամիկներն անգամ, որոնք դեռ երէկ, սեւերու եւ սուգերու մէջ փաթթուած, յիշատակի եւ աղօթքի քուրմեր էին մեր պաշտամունքի խորաններուն առջեւ ծնրադիր, այսօր իրենց գորշ սեմերուն վրայ նստած, կը ջանան մի քանի թափթփած օտար բառերով խօսիլ իրենց թոռներուն ...:

Դուք լաւ գիտէք թէ այդ թոռները — Մեսրոպներու եւ Անդրանիկներու ցեղէն փթթած եւ, աւաղ, քիչ կամ շատ փտած նշխարները — չունին այսօր՝ շատ անգամ՝ Հայու անուն, Հայու լեզու, Հայու կնունք, Հայու կրօնք, եւ կը կոչուին, շնիկներու կամ կապիկներու պէս, «ժօժօ», «պէպէր», «րիրի», «դադան» եւն...:

Դուք լաւ գիտէք թէ մեր եկեղեցիները կը մընան այսօր թափուր՝ եւ մեր խնկաբոյր պատարագները կը սաւառնին եւ կը չոդիանան քանի մը հոգիի ներկայութեամբ, մինչ քիչ մը անդին, խուռներամ հայութիւն մը խճողուած է սրճարաններու մէջ, կործանարար թղթախաղերու կեղտոտ սեղաններու շուրջ ...:

Դուք լաւ գիտէք այս բոլորը, սիրելի ազգակիցներ, բայց ձայն չէք բարձրացներ, չէք բողոքեր, չէք այպաներ, չէք ըմբոստանար՝ ի հարկին օրհնուած խարազան մը ձեր ձեռքը, եւ կը թողուք որ այդ անանուն ոճիրը — այսինքն մեր ոճիրը — ծաւալի, լայննայ, եւ օր մը բոլորովին ջնջէ ինչ որ դարերով Հայ է եղած, Հայ է կոչուած:

Պիտի ըսէք, գիտեմ,— «ի՞նչ է մեր յանցանքը, քանի որ Նախախնամութիւնը չէ պաշտպանած մեզ, եւ անողոք բախտ մը նետած է մեզ այսօր այս օտար ափերը, ուր օրուան հացի մրտմրտուքովը կը տառապինք»:

Մի վշտանաք երբ ըսեմ թէ կը ստենք՝ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար՝ եւ կը տրամաբանենք շփացած պզտիկի մը նման: Կը ստենք երբ կ'ըսենք թէ դրամ չունինք հայ դպրոցի համար, հայ ուսուցիչի համար, հայ եկեղեցիի համար, հայ դրագէտի համար, մինչ լայնօրէն, եւ երբեմն չռայլութեամբ կը ծախսենք մեր «սինեմա»յին համար, մեր աւելորդ արդուզարդին համար, կարգ մը անամէջ պարծանքներու համար:

Միթէ աւելի բախտաւոր էին, կամ աւելի հարուստ, անոնք որ դեռ յիսուն տարի առաջ, Հայատեաց եւ ալերախտ գիւղի մը անկիւնը ձգելով իրենց բոլոր սիրելիները, հայր, մայր, կողակից եւ սիրասուն զաւակներ, ինքնաբերաբար կ'աքսորուէին, պանդուխտի տխուր աչքերով, դէպի հեռաւոր ոստաններ, որպէսզի կարենան, երբեմն - երբեմն, քիչ մը դրամ ղրկել իրենց ընտանիքին, ափ մը դրամ, բայց արդար եւ օրհնուած դրամ՝ որ կրցաւ պահել գոյութիւնը հայ սեմին, հայ եկեղեցիին, հայ մտքին եւ ոգիին եւ, քիչ բացառութեամբ, մեր գոյութիւնն անգամ մեզի որ այսօր, բարի եւ լայնամիտ, ազատ երկրի մէջ, կը չփանանք, բոնազբօսիկ ձեւեր կ'առնենք եւ պաչքմեղանքներ կը փնտռենք մեր օտարանալու մարմաջը արդարացնելու համար, մինչդեռ ոչ մէկ բան, բացարձակապէս ոչ մէկ բան կը ստիպէ մեզ օտարանալ հոգիով, եթէ ոչ մեր յոռի դատողութիւնը եւ մեր անմտութիւնը:

Այո, անմտութիւն է մտածել թէ հաճելի կ'երեւանք օտարներու աչքին, ծածկելով ձեր ծագումը եւ ձեր փոքրերուն տալով օտար անուններ, եւ, ինչպէս ըսի, կապիկներու վայել յորջորջումներ:

Ո՞վ տուաւ ձեզի, յարգելի ազգակիցներ, այս այպանելի սովորութիւնը եւ դուք ձեզ ստորադասելու բնազդը կամ զգացումը: Ի՞նչու չէք թոյլատրեր որ ձեր զաւակները ճակատաբաց մտնեն օտար դպրոցներէն ներս՝ իրենց Հայ ըլլալու կատարեալ գիտակցութեամբ, եւ Հայու հարազատ անուններով՝ ինչպէս Արամ, Կարապետ, Վազգէն, Զաւէն, Վարդգէս, եւայլն: Ինչո՞ւ կը վախնաք քանի որ ընդհանրապէս՝ հայ պզտիկը ուշիմ է եւ աշխատասէր, եւ զերծ մնալով օտարացումէ, պիտի կրնայ ապահովել ազգին տեւականութիւնը:

Վերջերս, Ֆրանսացի ուսուցչուհի մը կ'ըսէր ինծի թէ՝ իր դասարանին մէջ պզտիկ հայորդիները տասը յառաջադէմ աշակերտներու մէջ կը գտնուին միշտ, եւ չէր հասկնար թէ ի՞նչու այս ժըրաջան եւ ուշիմ փոքրիկները կ'ամչնան իրենց Հայ ըլլալը խոստովանելու եւ կ'երթան մինչեւ իսկ ըսել թէ Յոյն են... Վայ մեզի, որ անհասկնալի խաւարամտութենէ մը տարուած, հեշտօրէն կը գործադրենք ոճիրներուն ամէնէն աններելին: — Մոռնալ մեր լուսափառ անցեալը, լըլկել մեր ներկան, եւ քանդել հիմերը հայկական ապագային:

Անմտութիւն է նոյնպէս, հայ արուեստագէտի մը համար, ըլլայ գրագէտ, բանաստեղծ, երաժշտագէտ, նկարիչ եւայլն, փոխել իր անունը եւ օտարացնել զայն: Եթէ անունի փոփոխութիւնը բաւական ըլլար համբաւ ապահովելու որեւէ արուեստագէտի մը, համբաւը պիտի դադրէր արժեցնելէ տաղանդ մը, ձիրք մը, շնորհ մը:

Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի անունը՝ երբ արժէքը կայ, իսկական եւ անժխտելի: Երբ կը տեսնեմ հայ արուեստագէտներ որ կը փոխեն իրենց անունը, աւելի շուտ մագլցելու համար յաջողութեան բլուրը, կը ցաւիմ եւ կը զարմանամ: Միթէ նախընտրելի չէ՞, նոյնիսկ պզտիկ չափով, օտարի ուշադրութիւնը հրաւիրել հայկական ձիրքի եւ արժանիքի մը վրայ, քան թէ կորսնցնել զանոնք օտար անուններու ովկիանոսին մէջ: Սարոյեան մը, օրինակ, աւելի պիտի չբարձրանար օտարացնելով իր անունը, բայց հայ ազգը պիտի զրկուէր այն պատիւէն զոր կը ստանայ անոր շնորհիւ:

Վերջերս հայ քննադատ մը, որուն դատողութեան եւ վերլուծումի կարողութիւնը դժբախտաբար շատ վար կը մնայ իր հայրենասիրութեան աստիճանէն, կը գրէր թէ դասալքութիւն է Հայու մը համար օտար լեզուով գրել, առանց խորհելու որ եթէ ոչ մէկ Հայ արտայայտուէր օտար լեզուով, ի՞նչպէս օտարները պիտի կրնային ճանչնալ մեր ձիրքերը, կարողութիւններն ու յայտնութիւնները եւ ըստ այնմ սիրել եւ յարգել մեզ:

Դասալքութիւն մը կայ անշուշտ, եւ այդ կը կայանայ հայ երեւալու ամօթին կամ վախին մէջ: Անոնք որ ամօթ կը զգան իրենք զիրենք Հայ կոչելու, կ'իյնան ինքնաբերաբար եւ կը կորսուին ամօթի վիհին մէջ: Իսկ անոնք որ կը վախնան, իրենց անունին պատճառաւ, դժուարութիւններու հանդիպիլ — չեմ ըսեր թէ դժուարութիւններ չկան — յաջողութեան տանող ճամբուն մէջ, լաւ կ'ըլլայ որ վայրկեան մը անդրադառնան անոնց վրայ որ չարչարուեցան իբրեւ առաջին քրիստոնեաներ, եւ մանաւանդ այն Հայերուն վրայ՝ որոնք ջարդի եւ սարսափի օրերուն՝ նախընտրեցին մեռնիլ քան թէ ուրանալ սրբացած «եան» մասնիկը զոր մեր նախահայրերը փոխանցած են մեզի մասունքի նման:

Ահա, սիրելի ազգակիցներ, քանի մը դառն խորհրդածութիւններ այն վէրքերու մասին՝ որ բացուած են արտասահմանի հայ իրականութեան կուրծքին վրայ եւ կրնան մահացու դառնալ, եթէ չթօթափենք մեր այսօրուան տխուր բարքերը, վերադառնալու համար ազգապահպանման եւ մեծութեան ճամբան:

... Պէտք է հաւատանք որ ազգ մը կը զարգանայ եւ կը բարձրանայ ոչ թէ առեւտուրով եւ նիւթապաշտ սկզբունքներով, այլ այն չափով որով կը սիրուին եւ կը յարգուին մտքի եւ սրտի ճշմարիտ արժէքները. այսինքն անոնք՝ որոնք իրենց գրիչով, վրձինով, կամ երգով, արձագանգ կուտան մեր տենչանքներուն, եւ իբրեւ ուխտաւորներ՝ յառած յոյզի եւ լոյսի աստղերուն, կ'առաջնորդեն մեզ, արուեստի եւ մշակոյթի լուսաբաց ուղիներէն, դէպի բարձունքները մեծութեան:

ԳԵՂԱՄ ՍԱՅԱՊԱԼԵԱՆ

Ինչ տարբերութիւն Ապրիլ 11-24ը..

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԺԴ) Բանակի հրամանատարներ ու կոմիսարներ՝

Աթոյեան (Հայկ. ուժերի հրամանատար), Ասոյեան (Հայկ. ուժերի հրամանատար), Խորէն Աբրահամեան (Հայկ. ուժերի կոմիսար), Աշոտ Աբրահամեան (Հայկ. ուժերի կոմիսար), Մկրտիչ Գէորգեան (գնդի հրաման.), Յովակիմեան (գնդի հրաման.), Սուրէն Գէորգեան (գնդի հրամանատար), Վարդանով (Հայկ. ուժերի կոմիսար):

ԺԵ) Գրողներ ու բանաստեղծներ՝

Եղիշէ Չարենց (մահաց. բանտում 1937 թ.), Ակսել Բակունց (գնդակահարուած), Վահան Թոթովենց (գնդակահարուած), Գուրգէն Մահարի, Վաղարշակ Նորենց, Վահրամ Ալազան, Մկրտիչ Ջանան, Զաբել Եսայեան, Մկրտիչ Արմէն, Աղ. Վարդանեան, Մ. Դարբինեան, Լիւսի Թարգիւլ, Մամիկոն Վարդանեան (գիւղագիր.); Ս. Թառեան, Փալանդուզ - Մկօ, Հ. Արազած, Լեռ Կամսար (խելագարուած բանտում), Վ. Բզնունի, Ան. Ղարիբեան, Պահարէ, Յարութիւն Ծուղուրեան (գիւղագիր), Արշաւիր Ղարագիւլեան (թատերագիր), Վահան Առաքելեան («Աննա Կարենինա»ի թարգմանիչը), Ա. Գառնակերեան, Խաչիկ Հրաչեան (լռած), Վահան Արամունի (լռած), Մ. Մերուժան (լռած), Ծ. Թորգոմեան, Ա. Ծիծեռեան (անհետաց.), Ատրպետ (սովամահ արւ.), Վահան Միրաքեան (լռած ու հալածամահ եղած), Ե. Լոռենց (անհետացած), Գոհար Սեւադա (լռած), Ան. Սահինեան (լռած), Գրիգոր Արտունի (լռած), Ա. Յովսէփեան (լռած), Հ. Պօղոսեան (լռած), Խ. Ռադիօ, Արաքս, Մ. Խերանեան (լռած):

ԺԶ) Գիտնականներ եւ կրթական գործիչներ՝

Յ. Սուրխաթեան (գրական-պրոֆէսոր), Ղամբարեան (նրա եղբայրը, դոցենտ), Նաւակատիկեան (պրոֆէսոր), Բեդելեան (պրոֆեսոր, խեղդամահ արւած), Ս. Մարկոսեան (պրոֆեսոր), Սիմ. Յակոբեան (պրոֆեսոր), Թադէոս Աւդալբէկեան (պրոֆեսոր), Խաչ. Աւդալբէկեան (Թադէոսի եղբայրը), Խորէն Տէր Աւագեան (պրոֆեսոր), Վ. Յակոբեան (պրոֆեսոր, բժշկապետ), Հմայեակ Տէր Աւագեան (դոցենտ), Հայրիկ Տէր Աւագեան (դոցենտ), Աւագ Տէր Աւագեան (բժշկապետ), Շաւարշ Տէր Աւագեան (դոցենտ, գնդակահարուած), Հ. Էլիբէկեան (պրոֆեսոր), Հ. Յովհաննիսեան (պրոֆեսոր), Գուրգէն Էդիլեան (հողերան-պրոֆեսոր), Ասկարեան (հողերան-պրոֆեսոր), Անտոն Անտոնեան (բնագէտ), Նիկ. Սարգսեան (բնագէտ թարգմանիչ), Իւզբաշեան (Դարւինագէտ), Նշան Ալավերդեան (քերականագէտ), Սահ. Թորոսեան (մանկավարժ), Սեթ Յարութիւնեան (մանկավարժ), Փոթէեան (լեզւաբան), Գուրգէն Վանանդեցի (գրականագէտ), Նորայր Ղաբաղեան (գրականագէտ), Գարեգին Մանուկեան (դոցենտ), Յոլակ Խանզադեան (դոցենտ), Արշաւիր Մելիքեան (փիլիսոփայ), Արամայիս Քաջազնունի (Յովհաննէսի եղբայրը, ականաւոր գիւղատնտես, սովամահ եղած Միկոյեանի շրջանի Էրթիջ գիւղում), Մ. Մուրատեան (մանկավարժ), Նալբանդեան (մանկավարժ), Միքայէլ Մելիք Օհանջանեան (տնտեսագէտ), Ա. Մելիք Օհանջանեան (տնտեսագէտ), Գ. Քոչար (ճարտարապետ), Հ. Տէր Աստուածատրեան (ճարտարագէտ), Յակոբ Զօրեան (պատմաբան), Մ. Միքայէլեան (մանկավարժ), Հ. Միքեան (կենդանաբան), Ռ. Գաբրիէլեան (Ա. Կարինեանի եղբայրը, բնագէտ, լռած), Տարագրոս (արուեստագէտ, լռած), Անժուր (բնագէտ, լռած), Ա. Քալանթար (հնագէտ, լռած), Ա. Աբովեան (հնագէտ), Խոդաբաշեան (բժշկապետ, սպանուած), Սաթիկ Սարուխանեան (մանկավարժ), Վ. Ռշտունի պատմաբան, լռած), Գ. Կուլողեան (գրականագէտ, լռած), Արմենակ Տէր Գրիգորեան (մանկավարժ), Արշաւիր Տէր Աւագեան (մանկավարժ), Հայկազ Գրիգորեան (մանկավարժ), Գառնիկ Մանուկեան (մանկավարժ), Մարտիրոս Պետեան (մանկավարժ), Վ. Դարեան (մանկավարժ), Լ. Խանզադեան (կենդրան.), Մ. Մանուչարեան (երկրաբան), Ա. Շաւարշեան (պրոֆ.), Ա. Տէր Ղեւոնդեան (պրոֆեսոր, լռած), Սիրական Տիգրանեան (մատենադ. աշխ.), Գ. Աստուր (մեծանուն թարգմանիչ), Խոստիկեան (լեզւաբան-գրականագէտ):

ԺԷ) Իրաւագէտներ՝

Գ. Զուբար, Հասան Ջալալեան, Հախումեան:

ԺԸ) Այլ կարգի մտաւորականներ՝ ...

Յովհ. Քաջազնունի (նախկին վարչապետ), Շ. Յովհաննիսեան (նկարիչ), Կամոց - Երւ. Թոլայեան (դերասան), Լ. Յարութ (դերասան), Յ. Սողոմոնեան (դերասան), Ռուբէն Թերլեմէզեան (երաժշտ. քննադատ), Քառուկեան (գիւղատնտես), Գէորգ Եաղուպեան (երաժշտ. ղեկավար), Ա. Փիրումեան (զօրավարի եղբօրորդին, բժիշկ), Հ. Բողոյեան (բժիշկ), Տարոն Տարոնեան (բըժիշկ), Սոֆիկ Եսայեան (Զապէլ Եսայեանի աղջի-

կը, ուսուցչուհի, խելագարուած), Տիգրան (?) (ճարտարապետ Զապէլ Եսայեանի փեսան), Ստ. Ստեփանեան (կրթական մանկավարժական գործիչ), Գէորգ Ծովեան (ճարտ. ճեմարանի գործերի վարիչ), Մ. Կարապետեան (ուսուցիչ), Ղ. Աղաբէկեան (ուսուցիչ), Գ. Խանամիրեան (դատաւոր), Գիւզալեան (դատաւոր), Մ. Մարգարեան (անասնաբոյժ), Մ. Յովհաննիսեան (խմբագիր):

Բացի Աղ. Խանջեանից, որի առեղծուածային սպանութիւնից այնուամենայնիւ յայտնի է իր մահը, Արամ Կոստանեանից, որի անձնասպան լինելը խորհրդային մամուլը հրապարակեց, Ատրպետից, Միրաքեանից ու Ա. Քաջազնունուց, որոնց մահն այս կամ այն ձեւով իմացուեց եւ մեր կողմից իբրեւ (լուած) յիշատակուածներից, որոնց մասին ստոյգ տեղեկութիւններ չկարողացանք հաւաքել, մնացածներից միայն երեքն են խորհրդ. դատարանով մահուան դատապարտուել (Վահ. Տէր Վահանեան, Վարդան Մամիկոնեան, Շաւարշ Տէր Աւագեան), մէկի դնդակահարուած լինելու մասին խօսք եղել խորհրդահայ մամուլում (Ներսիկ Ստեփանեան), մէկի էլ (Ս. Տէր Գաբրիէլեան) յուսամուտից վար ձգելն ու ջախջախուելն է իմացուել: Մնացած բոլորն առանց դատի ու դատաստանի ոչնչացուել են Էնկավէդէի գիշերային համադարկերով կամ այլ քստմնելի բարբարոսութիւններով:

Կրկնում ենք, որ վերոբերեալ ցանկն իր աւելի քան 250 անուններով բնաւ չի կարելի անուանի զոհերի ամբողջական թուարկութիւն համարել: Իսկ անանուն զոհերի՝ գիւղացիների, շարքային մտաւորականների, հոգեւորականների, աշակերտների եւ այլ «հասարակ մահկանացուների» քանակի մասին հեռաւոր գաղափար տալու համար արժէ վկայակոչել.—

Ա) 1937 Թուի Դեկտեմբերին Նոր Բայազետում արտասանած իր մի ճառում Հայաստանի Կենտգործկոմի (դեռ գերագոյն խորհուրդ չեղած) նախագահ Մացակ Պապեանը յայտարարեց.

«Դպրոցական գործը մեզ մօտ զգալիօրէն կաղում է ուսուցչական պակասի պատճառով, որովհետեւ վերջին երեք ամիսների ընթացքում մերկացուեցին ու բանտարկուեցին աւելի քան 800 ուսուցիչներ»:

Բ) Կոտայքի շրջանի Գառնի գիւղի խորհրդի նախագահ Ս. Պետրոսեանի վկայութեամբ միայն 1937 Թ. հոկտեմբերի 7ի գիշերը Գառնիում բանտարկուել ու անյայտ ուղղութեամբ տարագրուել են 187 ամէնից աչքի ընկնող գիւղացիները:

Գ) Միկոյեանի շրջանի Էնկավէդէի պատասխանատու աշխատակից Յակոբ Զաղեանի վկայութեամբ նոյն 1937 Թուի հոկտեմբերի 7ի գիշերը շրջանի Էրգաւէին (Արտաւին) գիւղից «լիկուիդացուել» են 70, իսկ Մալիշկայ գիւղից՝ 120 հոգի:

Դ) Ազիզբէկովի շրջանում իբրեւ աշխատող Սիսիանցի Արտաւազդ Կարապետեանի վկայութեամբ նոյն հոկտեմբերեօթեան չարաբաստիկ գիշերը Սիսիանի Բռնակոթ գիւղից անհետացուել են 64, իսկ Անգեղակոթ գիւղից՝ 80 հոգի:

Ե) Հայաստանի կուս. Կենտկոմի բարձրաստիճան աշխատակից Ե. Խաչիկեանի վկայութեամբ վերեւում յիշատակուած փաստերին համապատասխան քանակութեամբ մարդիկ 1937 Թուի հոկտեմբերին բանտարկուել ու անհետացել են Հայաստանի բոլոր բնակելի վայրերից: «Չկայ մի գիւղ, գիւղակ, եւ Թաղամաս,— ասում էր նա, — որտեղից բոլոր անցանկալի էլէմէնտները (տարրերը) գլխովին ոչնչացուած չլինեն»:

Բոլոր այդ կարգի վկայութիւններից հետեւում է, որ միայն 1937 Թ. հոկտեմբերին Հայաստանում բանտարկուել ու անմիջապէս յետոյ ուր որ, լռախորհուրդ ոճրագործութեամբ յօշոտուել են աւելի քան 50.000 մարդիկ, խորհրդահայութեան ամէնից հասուն ու գիտակից մասը:

Իսկ նրանից առաջ եւ յետո՞յ... Բոլորովին հակատրամաբանական ու անիրական չի լինի, եթէ ԽՍՀՄում բանտարկեալների (իմա՝ ոչնչացուածների) ընդհանուր քանակն ազգաբնակչութեան 13 %ը (25 միլիոն՝ 200ից) հաշուելիս Հայաստանում այդ տոկոսն ընդունի 15 (325.000, 2.15 միլիոնից): Այդ դէպքում կ'ունենանք մօտաւոր պատկերը:

(Հայաստան, Յունիս 7 եւ 14)

ԱՐՄԷՆ ԴԱՐԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը դաշտահանդէս մը կազմակերպած էր Ecouenի անտառին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Տան Կեդր. Յանձնախումբին, անցեալ կիրակի, 15 Յունիս:

Հսկայ կաղնիներու շուքին տակ, հայկական նուագն ու երգը սկսած էին արձագանգել առաւօտ կանուխէն: Բազմաթիւ ընտանիքներ զանազան արուարձաններէն եկած էին հետիոտն ու մասնաւոր ինքնաշարժերով տեղ գրաւել կանանչ մարգագետնին վրայ: Բարձրախօս, կերուխում, ու խրախճանք ամէն կողմ:

Հաճելի եւ խրախուսիչ էր տեսնել Նոր Սերունդի անդամներուն մեղուաջան աշխատանքը: Ջանք չէին խնայած արդիւնաւոր դարձնելու համար, քանի որ հասոյթը պիտի երթար մեծ նպատակի մը՝ Հ.Յ.Դ. Տան:

Ժամը 4ին սկսաւ գեղարուեստական բաժինը:

Նոր Սերունդի Թատերախումբը յաջողապէս ներկայացուց «Վարսալա Պօմպան», կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկայ հասարակութիւնը:

Խօսք առաւ Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Վ. Օշական որ խանդավառեց ներկաները:

— «Այսօր վերջապէս ազատ ենք հանդիսասրահներու խոնաւ պատերէն եւ կրնանք մեր խառնուածքին համեմատ տարածուիլ, վազել ու թեւաւորուիլ: Ի տես այս անտառին թող ձեր մէջէն իւրաքանչիւրը յիշէ իր երկրին մէկ անտառը կամ դաշտը եւ հոն փոխադրուի մտքով: Երիտասարդութեան, ազատութեան եւ յեղափոխութեան խորհրդանիշն է ծառը իր դիրքով ու էութեամբ: Մենք մեր կեանքով պիտի քալենք ծառին պէս ազատ ու անկաշկանդ՝ վստահ մեր ուժին, մինչեւ որ հասնինք մեր երազներու իրականացման»:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Տան Կեդր. Յանձնախումբի ներկայացուցիչ ընկեր Պ. Զպուքճեանին, որ շնորհակալութիւն յայտնելով, յայտարարեց.

— «Հայոց ժողովուրդը գեղեցիկ ծաղկաստան մը ունի որ կը կոչուի Հ.Յ.Դաշնակցութիւն: Այդ ծաղկաստանին նորաբողբոջ կոկոններն են Նոր Սերունդին անդամները, որոնք իրենց կարգին պիտի ներշնչեն գալիք սերունդները, յանուն ազատութեան: Անոնք այս դաշտահանդէսը կազմակերպելով, կ'ուզեն սատարել պարտիզպանին տան շինութեան: Ապրի՜ք հրաշալի նոր սերնդականներ եւ ապրի ներկայ հասարակութիւնը որ գիտէ գնահատել օգտակար եւ շինիչ ձեռնարկները»:

Օր. Սեդա Յարէթնազովեանի արտասանութեամբ վերջ գտաւ գեղարուեստական բաժինը:

Խրախճանութիւնները խանդավառ մթնոլորտի մէջ տեւեցին մինչեւ մայրամուտ: Երբ կը մեկնէի հանդիսավայրէն, տակաւին հայ երգը քաղցրահնչուն կ'արձագանգէր հսկայ կաղնիներուն տակ վերջալոյսի մարող ցոլքերուն խառնուած:

ՊԱՐԳԵՒ

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Համազգային Ընկերութեան Փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած է արտասանութեան մրցում մը որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հոկտեմբերի սկիզբը, հետեւեալ պայմաններով.—

Թեկնածուները պարտաւոր են արտասանել երկու կտոր, մէկը՝ պարտադիր բոլորին, իսկ միւսը կ'ընտրէ ինքը՝ թեկնածուն համաձայն իր ճաշակին ու հասկացողութեան:

Մասնաւոր ժիւրի մը պիտի գնահատէ կարողութիւնները: Երեք լաւ արտասանողներ պիտի ստանան գրական մրցանակներ եւ իրենց անունները պիտի հրատարակուին:

Թեկնածուները պէտք է արձանագրուին նախագահին՝ Պ. Մ. Պարսամեանի մօտ, 46 rue Richer, մինչեւ Յուլիսի վերջը եւ ստանան պարտադիր արտասանելի կտորը:— Վարչութիւն

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Առջի օր վերադարձաւ Օր. Մառի Կառվարենց, որ Լիբանան եւ Սուրիա գացած էր, քանի մը երգահանդէսներ տալու համար: Երիտասարդ երգչուհին մեծ յաջողութեամբ երեք երգահանդէս տուած է Պէյրութի մէջ (մէկը աշակերտներու համար), մէկ հատ ալ՝ Հալէպ: Երկու քաղաքներուն մէջ ալ գաղութը մեծապէս գնահատած է իր վաւերական տաղանդը: Եղանակի աննպաստութեան պատճառով չէ կրցած Եգիպտոս ալ հանդիպիլ:

ՄԻԼԱՆ.— Իտալական թերթերը ջերմապէս կը գնահատեն ծանօթ հայ արուեստագիտուհին, Օր. Մառի Պոտուրեան: «Կացէթթա տէլ Վէնեթօ» կը գրէ.—

«Մառի Պոտուրեան իր մեծ արուեստագէտ ըլլալը ապացուցուց: Իր բոլոր մեկնութիւնները, յայտագրէն դուրս երգածներն ալ նկատի առնելով, յայտնուեցան գոյներու շքեղութեամբ, որոնք հաստատեցին հզօր անձնականութիւն մը եւ արտակարգ զգայնութիւն մը»: Կարելի չէ պնդել թէ կը նախընտրէ այս կամ այն կտորը: «Իլ Կացէթթինօ».— «Մառի Պոտուրեան, կը դիւթէ եւ կը համոզէ իր հնչականութեան անմիջականութեամբ, իր առոգանութեան կատարելութեամբ, իր երգին խանդով եւ հաղորդականութեամբ: Ծաւալուն է իր յստակ եւ ջերմ ձայնը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Միաժամանակ քարտէսը կ'ունենար իր ոդիսականը: Իմպէռի սեւ պայուսակը գետինը ձգելէ քանի մը վայրկեան ետք, գերման ցամաքային բանակի հարիւրապետ մը կը վերցնէր զայն: Ըստ երեւոյթին պարկեշտ մէկը, որովհետեւ կը յանձնէր կայարանապետին, առանց մէջը նայելու:

Կայարանապետը, որ զբաղած էր կառախումբին մեկնումի գործողութեամբ, ժամանակ գտած էր պայուսակով հետաքրքրուելու մէկ ժամ վերջ միայն: Երբ գտաւ քարտէսը եւ Ֆրանսերէն ու գաղտնի զեկոյցները, զգաց թէ տաք բաներ էին իր ձեռքերուն մէջ գտնուածները, նոյն իսկ շատ վտանգաւոր զանոնք վերադարձնելու համար:

Ինք Դիմադրական խումբին մէջ չէր. պարզ Ֆրանսացի մը, որ չէր ուզեր օգնել գրաւման բանակին: Երկար չափելէ - ձեւելէ վերջ՝ յաջորդ օրը դիմեց Իմպէռի «մօթօսիքլէթ»ին խանութը եւ Տիկին Իմպէռին հարցուց, թէ իր ամուսինը արդեօք չէ՞ր կորսնցուցած սեւ, գործածուած պայուսակ մը:

— Ոչ, պատասխանեց Տիկինը: Գոյնը դալկացած էր եւ շրթունքները կը դողային:

— Թերեւս տակաւին չէք գիտեր, որ ձեր ամուսինը ձերբակալուեցաւ Կէսթափոյին կողմէ: Պայուսակ մը գտնուած է եւ կ'ենթադրեմ թէ ձեր ամուսինին պէտք է ըլլայ: Եւ գրպանները խառնելով.— Ահա, առէք այս գոյքերու տոմսակը: Չեմ ուզեր որ դրասենեակին մէջ մնայ, ըսաւ եւ դուրս ելաւ:

Տիկին Իմպէռ խելայեղ՝ վազեց կայարան, առաւ պայուսակը եւ տարաւ Տիւշէզին մօտ, առժամապէս զայն պահելու համար:

×

Քաղաքին բանտին մէջ, ինչպէս կը պատահէր առ հասարակ, ոչ ոք գիտէր թէ ամուսինը հոն էր թէ ոչ: Նոյնը նաեւ Կէսթափոյին մէջ: Արցունքը աչքերուն վերադարձաւ տուն, ուր իր ամուսինը նստած էր խոհանոցին մէջ: Զինքը արձակած էին այն փութկոտութեամբ՝ ինչպէս բանտարկած էին:

Այդ իրիկունը Ժեռար կառախումբը նստաւ քարտէսը Փարիզ հասցնելու համար: Դէպքերը իրապէս հակառակ կ'ընթանային: Երբ Փարիզի Սէն Լազար կայարանը հասաւ, Կէսթափօն խիստ քննութեան կ'ենթարկէր ինքնութեան թուղթերն ու գոյքերը: Սակայն նկատելով որ գլխաւորաբար այր ճամբորդները կը կեցնէին, Ժեռար փորձեց հին խաղը: Յատակագիծը պարունակող իր պայուսակը յանձնեց ծեր տիկնոջ մը եւ ինքն առաւ անոր ծանր պայուսակը, իբրեւ թէ տիկնոջ օգնելու համար:

Գործը յաջող անցաւ այս անգամ: Կայարանէն դուրս ելած միջոցին, Ժեռար փոխանակեց պայուսակները:

— Շատ շնորհակալ եմ, ըսաւ ծերունին երախտագէտ շեշտով մը: Բայց ըսէք, խնդրեմ, աւելցուց աչքերու չարաճճի ժպիտով մը, ինչպէ՞ս գիտէիք որ արգահարուածի մասեր չունէի այս ծանր պայուսակին մէջ:

Ժեռար քարտէսը տարաւ գնդապետ Թունիի, որ անմիջապէս տեղեկացուց Ինթէլլիճընսի երեք մասնագէտներուն: Քննութենէն յայտնի եղաւ, որ քարտէսը կը ներկայացնէր կատարեալ յատակագիծը՝ Մանշի եւ Նորմանտիոյ ծովեզերքներուն գերմանական ամրութիւններուն: Քարտէս մըն էր որ ցոյց կուտայ սկսած ամենափոքր ամրոցներէն մինչեւ ամենայետին հակօդային թնդանօթները: Որ կը ցուցնէր թէ մինչեւ ո՞ւր կը տարածուէր պատը դէպի ծովեզերք եւ անկէց ալ անդին՝ դէպի ծով:

Յայտնի եղաւ որ Ս. Տարրը ընդծովեայ արգելք մըն էր, խորտակելու համար ցամաքին մօտեցող որեւէ նաւ: Շինուած էր ան հետեւեալ դրութեամբ.— Թօնօներով պողպատ նման պատնիչաձող պատուարներու, իւրաքանչիւր պատնիչաձող տասը ոտք բարձրութեամբ եւ տասը ոտք լայնութեամբ, տասնէն տասնըչորս ոտք խորութեամբ խարիսխի մը վրայ հաստատուած:

Ցամաքահանումի յարմարութիւն ներկայացնող բոլոր վայրերուն մէջ զետեղած էին այս ձողերէն: Որեւէ նաւ, որ կը փորձէր մօտենալ ոչ միայն կը ռմբակոծուէր այլ եւ կը փճանար, գիտական միջոցներով, ծովեզերքին մօտենալէն իսկ առաջ:

Այդ մասին Թունի հաղորդեց նաեւ ուրիշ երկու մասնագէտներու, գնդապետ Ժիլպէռ Ռեմի եւ Փիէռ Կոօսոլէթ (ընկերվարական), զօրավար Տը Կոլի ներկայացուցիչին:

(Շար.)

նապէս խորտակուած է Ռուսերուն կողմէ :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստ մը գումարեց առջի օր : Այս առթիւ Պ. Ֆաժոն տեղեկագիր մը կարդաց, որ կը քննադատէ Կեդր. կոմիտէին կարգ մը սխալները եւ պարտազանցութիւնները՝ մայիս 28ի ցոյցին առթիւ : Դիտել կուտայ թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած չէին Տիւքլօն պաշտպանելու համար եւն. :

« ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ԲՈՅՆ » մըն է արեւմտեան Պերլինը, կ'ըսեն Մոսկուայի թերթերը : Այս առթիւ հրատարակած են խորհրդային հրամանատարին մէկ նամակը, որ մերժելով արեւմտեան դաշնակիցներուն բողոքը, կ'ըսէ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ զինակցութիւնը Արեւմուտքի հետ՝ սպառնալիք մըն է խաղաղութեան համար :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Տիկին Աննա Փաուքէր, որ «հակայեղափոխական եւ դասակարգային թշնամի» կը համարուի այժմ, Մոսկուա կանչուած է, համաձայն կարգ մը թերթերու :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ անխուսափելի կը նկատեն Խ. Միութեան մէջ, եթէ հաւատանք խումբ մը գերման գերիներու յայտարարութեան : Ասոնք Ռուսիա կը գտնուէին 1939 — 45ի պատերազմին դադարումէն ի վեր : Իրենց պատմութեան համաձայն, «ամէն վայրկեան յարձակման մը կը սպասեն Խ. Միութեան մէջ» :

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ քաղաքապետական խորհուրդը որոշած է հալեցնել Իսմէթ Ինէօնիւի պրոնզէ արձանը, որ պիտի զետեղուէր Թաքսիմի պարտէզին մէջ : Պատուանդանն ալ պիտի փլցնեն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը Թուրքիա այցելութեան առթիւ նախագահ Ճէլալ Պայարի նուիրած է Յունաստանի ամէնէն բարձր պատուանշանը, «Ս. Փրկիչ» : Այս շքանշանը կը տրուի միայն վեհապետներուն եւ պետութեան նախագահներուն : Յունաստանի մէջ հինգ հոգի այս պատուանշանին արժանացած են : Հանրապետութեան նախագահը Ճէլալ Պայար Աթէնք հրաւիրուած է այս աշնան : Արքայական ամոլին կողմէ :

Գեր. Միքայէլ Վ. Մոմճեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Մոմճեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Մոմճեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արսէն Գույումճեան եւ իրենց զաւակները, Այրի Տիկին Վարդուհի Խրըլագեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մոմճեան եւ իրենց զաւակները, Այրի Տիկին Թագուհի Մոմճեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Բամպուգեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Աչճեան, Տէր Ստեփան Տիմիճեան եւ իրենց զաւակները, Մոմճեան, Բամպուգեան, Գույումճեան, Խրըլագեան եւ Տիմիճեան ընտանիքները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քեռկինին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԱ ՄՈՄՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բամպուգեան)

որ տեղի ունեցաւ Յունիս 18ին, իր բնակարանին մէջ : Մարմինը ժամը 8.30ին շաբաթ օրը իր բնակարանէն պիտի փոխադրուի Քաշանի Սէն Ժէրմէն եկեղեցին եւ կրօնական արարողութենէ յետոյ Քաշանի գերեզմանը : ....

Հաւաքուիլ Շաբաթ օրը ժամը 8.30ին հանգուցեալին բնակարանը 10 Rue Louise Margueritte, Cachan (Seine) :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, այլ աղօթք մը :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաժողովը կը ծանուցանէ թէ Յունիս 28ի դաշտահանդէսը յետաձգուած է, Միութեանս բարերար-անդամ Տիկին Ունճեանի մահուան առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Որ յետաձգուած էր յուղարկաւորութեան մը առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. Մ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Կը խօսի Տիկին ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երիտասարդ ուժեր :

Դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի :

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Տիկին Ս. Եօթնեղբայրեանի ծանօթ եւ օդասուն ագարակին մէջ :

Խօսք պիտի առնէ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգեր, արտասանութիւններ եւ հայկական եւ եւրոպ. պարեր : Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ղեկավարութեամբ ընկեր Ղ. Փիլիկեանի, «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է» : Զոյգ բարձրախօսներ առաւօտէն սկսեալ պիտի հնչեցնեն ազգ. եւ գեղջկական երգեր :

Ճոխ պիւֆէ, խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի Յունիս 22, ժամը 15.30ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ համակիրները : Մուտքը ազատ է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Համաքղեցիական միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ : Այս կիրակի Le Chalet Barի պարտէզին մէջ, 117 Ave. Corot St. Just.

Քառասնամեակ Արմենիա երգչախումբի

(Նախկին Հայ երաժշտ. Միութիւն, Մարսէյլ)

Շաբաթ 12 Յուլիս, ժամը 21ին, 19 rue Venture, ընդհ. ժողով եւ համախմբութիւն 20ամեայ գործունէութեան :

Կիրակի, 13 Յուլիս, ժամը 10ին, Մայր եկեղեցիի մէջ, Կոմիտասեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, բոլոր անդամներու ննջեցելոց յիշատակին : Ժամը 13ին՝ ճաշ, նուիրուած վարչութեան կողմէ, նախկին թէ նոր բոլոր անդամներուն : Ժամը 16ին՝ ցերեկոյթ :

Երկուշաբթի 14 Յուլիս, դաշտագնացութիւն, նուիրուած Միութեան Մայր դիւանին կողմէ, նախկին թէ նոր բոլոր անդամներուն :

Կրնան մասնակցիլ նաեւ ծնողներ եւ համակիրներ (ճաշ՝ 600, դաշտագնացութիւն 400 ֆր.) :

Թէ նախկին անդամներէն եւ թէ համակիրներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ամէնէն ուշ մինչեւ 5 Յուլիս : Հասցէ՝ Marseille:— Arménia, 339, Ave. du Prado.— Mr. P. Simitian 25, rue Berlioz, Mlle. L. Hatzakordzian, 15, rue L. des Capucins :

ԾԱՆ.— Ոչ ոքի անձնական հրաւէր չի ղրկուիր : Կը խնդրենք ներկայս իբր այն նկատել :

Արձանագրութիւնք կը փակուին Յուլիս 5ին :

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսացի դերասաններ կը ներկայացնեն այս շաբաթ գիշերէն սկսեալ ամէն գիշեր ժամը 9ին,

Théâtre Lancry, 10 rue de Lancry, métro Strasbourg St. Denis եւ République.

Զեղչեալ տոմսերու համար դիմել հայկական գրատուններ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ-Դուման» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ս. Պօղոսեան, Մարսէյլ.— Ձեր ուզած հասցէն.— Nor Azdarar No. 1, Chowringhee Place, Calcutta, 13 (India) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ ներկայ ըլլալ տարեկան պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յարգանս յիշատակին, ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

իր մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ : Արարողութեանց կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ վարդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Ռէնսիի եւ շրջականներու մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի 22 Յունիս, ժամը 15էն կէս գիշեր, Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահին մէջ :

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Ռէնսիի եւ Վիլըմօմպլի քաղաքապետներուն, Պ. Մ. ՔՕԼՍՕՆԻ եւ Պ. Մ. ՇԱՅԵՕի, նախագահութեամբ Տօքթ. Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ : Խօսք պիտի առնէ Պ. Ս. ՔԱՐԵԱՆ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Մաղլէն Քարփանթիէ-Էքիզեանի, Ալիս Պօյաճեանի, Արտաշէս Գմբէթեանի, փոքրիկն Ա. Տէտէճեանի, եւ փարիզահայ Ուս. Տան երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըգէկեանի, օրքէսթր Սարեան :

Հաղորդակց. միջոցներ. — Eglise de Pantinէն առնել թիւ 147 օթօպիւսը եւ իջնել Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ :

Վարձու է

Վիլա մը Կափի մէջ, երկու եւ չորս փիէս, կարած եւ պարտէզ :

Մանրամասնութեանց համար դիմել, Garbis Panossianի, Menuiserie et ebenisterie, 34 rue de la Liberté, Embrun (H. A.) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին համար խոհարարուհի մը եւ պարտիզպան մը : Դիմել ամէն առաւօտ ժամը 9—12, վարժարանը, 1 Bld. du Nord, Raincy (S. et O.), հեռ. Raincy 172 :

Ծախու է

Նոր վիճակի մէջ մեքենայ մը կօշիկի երես կարելու (tige) 3115 K. :

Դիմել, ՏԷՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, 26 rue Boussingault, Paris (13) :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆ ԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յօգուտ Սեւրի վարժարանի իր սաներուն :

Կիրակի 22 Յունիս ժամը 14էն կէս գիշեր

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարտէզներուն մէջ, 26 Rue Troyon, métro Pont de Sèvres

Մասնակցութեամբ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, ԼԷՈՆ ԵԱԿԵՑԱՆԻ (աճպարար) :

ՄԻՇԱ եւ ՄԻՇԼԻՆ ԱԶՆԱՒՈՐԻ : Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ԺԱԳ ՏԱԼԻ :

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏԻ :

Երգ, պար, նուագ, դաշտային խաղեր, պիւֆէ եւ JUDOի ՄՐՑՈՒՄ եւ ցուցադրութիւն

Գեղարուեստական բաժին : Բոլորդ փութացէք Սեւր, 22 Յունիսին անցընել լաւագոյն կիրակի մը, սատարելով նոյն ատեն չքաւոր սաներու ֆոնտին : Հրաւէրներու համար դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարան, ՏԱՐՕՆԵԱՆ վաճառատուն, 115 Rue d'Aboukir, ՀՐԱԶԵԱՆ, 6 Rue Lamartine եւ Մխիթարեան բոլոր սաներու մօտ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 22 JUIN 1952 Կիրակի 22 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6795-Նոր շրջան թիւ 2206

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան Ապատանի մէջ, համաիրանեան կազմակերպութեան եւ բոլշեւիկներու «Թուտեհ» կուսակցութեան միջեւ: Քանի մը հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան: Զօրքը միջամտեց: Համաիրանեաններ, որոնք կովկասը կը պահանջեն իբրեւ Իրանի նախկին մէկ նահանգը, բուռն թռուցիկներ ցրուած էին վերջերս, Թուտեհի դէմ եւ արիւնալի դէպքեր պատահեցան:

ՀՐԵԱՅ ԱՆԾԱՆՕԹ ՆԱՀԱՏԱԿԻ դամբան մը պիտի կառուցուի Փարիզի մէջ, ի յիշատակ 6 միլիոն հրեայ զոհերու:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը հաւանութիւն յայտնեց իր երկիրը վերադառնալու, մնալով երկրի վարչապետին տրամադրութեան տակ:

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Անակնկալ մը չէր Գարեգին կաթողիկոսի վախճանը, նկատի առնելով արդի անողոք հիւանդութիւնը եւ տարիքը:

Գիտութիւնը անկարելին փորձեց վերջին տարիներու ընթացքին, երկարաձգելու համար իր կեանքը: Աւեւոր Հայրապետը ինքն ալ շատոնց նախապատրաստուած էր, եւ կը ճգնէր օր առաջ լրացնել կարգ մը բանասիրական - մատենագրական աշխատանքներ:

Անցեալ տարի հրատարակուեցաւ նոր շարքի մը առաջին հատորը, «Յիշատակարան Ձեռագրաց»:

Ինչպէս իր միւս գործերուն, այս աշխատութեան իւրաքանչիւր հատորին համար ալ յաջողած էր գտնել մեկենասներ: Այնպէս որ, ամբողջ շարքին հրատարակութիւնը ապահոված է:

Իր մահով, Հայ. Եկեղեցին կը կորսնցնէ հեղինակաւոր դէմք մը, իսկ Մշակոյթը՝ բազմահմուտ եւ տքնաջան վաստակաւոր մը:

Իր դասակարգէն քիչեր կրցած են պրպտումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարել համաձայն գիտական պահանջներու:

Դեռ վարդապետ, եւ օժտուած համալսարանական պաշարով, գիտէր վերակենդանացնել դեղնած թուղթերն ու պատկերները: Մասնագիտութեան մը վերածած էր մանրանկարչութիւնը, որուն հանդէպ կատարեալ պաշտամունք ունէր:

Տարիներու ընթացքին հաւաքած եւ դասաւորած նիւթերը թանկագին գանձ մը կը կազմեն ապագային համար ալ:

Անոնք որ առիթ ունեցած են անձամբ տեսնելու զինքը, Անթիլիասի կաթողիկոսարանի աշխատանոցին մէջ, գիտեն թէ ինչ խանդավառութեամբ կը ցուցնէր փրկուած հաւաքածոները:

Դարակէն կամ դզրոցէն կը հանէր դեղնած թուղթ մը,— ձեռագիր, թռչնագիր կամ գծագիր նկար մը, եւ ժամերով կը բացատրէր:

Յաճախ տախտակամածին վրայ կը փռէր ամբողջ շարք մը, եւ կը նկարագրէր իւրաքանչիւր նշխարի, մասունքի պատմական, գեղարուեստական կամ գիտական արժէքը:

Իր մեծագոյն փառասիրութիւնն էր Անթիլիասի կաթողիկոսարանը վերածել մշակոյթի վառարանի մը:

Այդ առաջադրութեամբ, անդադար դիմումներ կը կատարէր անձնապէս, կամ նուիրակներ կը ղրկէր Եւրոպա եւ Ամերիկա, նիւթական աղբիւրներ ճարելու համար:

Այս քանի մը տողերը բաւական չեն, պարզելու համար իր արժանիքները՝ իբրեւ անձնուէր մշակ մատենագրութեան եւ գիտութեան:

Գալով իր հանրային գործունէութեան, յաճախ առիթ ունեցած ենք մատնանշելու ժխտական գիծ մը, որ աւելի զարգացաւ կաթողիկոսութեան շրջանին:

Իր մէջ զօրաւոր էր տիրապետելու ձգտումը, որ կը մատնէր տեսակ մը կղերապետութիւն:

Կ՚ուզէր իր ափին մէջ առնել ամէն գործ: Տնօրինել, հրամայել, ուղղութիւն ալ: Նոյն իսկ ի վնաս Հայ. Եկեղեցւոյ ժողովրդապետութեան:

Ապացոյց՝ իր մշակած կանոնագիրը՝ որ կը հակասէր Ազգ. Սահմանադրութեան, փոխանակ լրացնելու զայն:

Բարեբախտաբար իր դիմացն ունէր հասուն հասարակութիւն մը եւ կանոնագիրը մնաց դարակին մէջ:

Մենատիրութեան ոգին պատճառ եղաւ որ հրջապատուի կարգ մը բացասական տարրերով: Միշտ ի վնաս կաթողիկոսութեան վարկին:

Անձնական քաղաքականութեան այս գիծը զգալի էր, ուրիշ տեսակէտներով ալ:

Յաճախ կը մոռնար իր պարտականութիւնը իբրեւ կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ, այսինքն իբրեւ հարազատ ներկայացուցիչը տարագիր բազմութեանց:

Կը նախընտրենք ուրիշ առիթով մը խօսիլ այդ մասին, խոնարհելով իր բազմակողմանի վաստակին առջեւ:

Շ.

ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ընդհ. փոխանորդը, Խադ արք. Աճապահեան, հեռագրով կը գուժէ Գարեգին կաթողիկոսի վախճանումը:

Դեռ քանի մը օր առաջ հրատարակեցինք կաթողիկոսարանի դիւանին Յունիս 11 թուակիր զեկոյցը, որ կ՚ըսէր.

— «Ցաւ ի սիրտ կը հաղորդենք թէ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին կաթողիկոսի առողջական վիճակը զգալապէս տկարացած եւ մտահոգիչ դարձած է վերջին օրերու ընթացքին»:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին, ծերունի Հայրապետը պարբերաբար կը կազդուրուէր շնորհիւ բժշկական դարմաններու. բայց մասնագէտներ շատոնց նախատեսած էին վախճանը: 1950ին, երբ Եգիպտոսէն Փարիզ պիտի գար, ծանր տագնապ մը անցուց եւ շատեր յուսահատած էին: Փարիզի մէջ մասնագէտներ բացարձակ հանգիստ պատուիրեցին: Վերադարձին պարբերաբար կը կրկնուէին տագնապները եւ անհաւասիկ վախճանը:

Գարեգին Ա. կաթողիկոս Յովսէփեան ծնած էր Մարաղա (Արցախ) 1867ին: Վարդապետ ձեռնադրուած է 1897ին, եպիսկ. 1917ին, կաթողիկոս 1943ին: 1945 Ապրիլ 8ին իբրեւ կաթողիկոս օծումը տեղի ունեցաւ Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ: Յետոյ գնաց Էջմիածին մասնակցելու համար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան եւ նախագահեց եկեղեցական ժողովին:

1936ին Փարիզ եկաւ, յետոյ գնաց Մ. Նահանգները, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հրամանով, համերաշխութիւն գոյացնելու համար. բայց չյաջողեցաւ իր առաքելութեան մէջ, եւ մնաց Ամերիկա իբրեւ առաջնորդ:

1949ին Փարիզի մէջ ալ տօնուեցաւ իր 80ամեայ յոբելեանը, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, իսկ 1950ի ամառը Փարիզ եկաւ դարմանուելու համար:

Ուսումը ստացած է Գերմանիա եւ երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած է Էջմիածնի Ճեմարանին մէջ: Իր մասնագիտութիւնն է հայկական արուեստը, մասնաւորաբար մանրանկարչութիւնը: Քաջածանօթ էր իբրեւ բանասէր եւ պատմագէտ:

1918ի Մայիսեան կռիւներուն, իր ձիով մասնակցած է եւ առաջնորդած հայկ. կամաւորական գունդերը Ղեւոնդ Երէցի նման:

Գլխաւոր գործերն են.— «Խաղբակեանք կամ Պռօշեանք», «Յիշատակարան» (լոյս տեսաւ առաջին հատորը), «Կեանք, Լոյս եւ Սէր», «Մի էջ հայ արուեստի պատմութիւնից» եւն.:

Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործունէութեան մասին:

ՀԻՒԼԷՍԱԿԱՆ զէնքերը անմիջապէս պիտի գործածուին, եթէ Խ. Միութիւնը Արեւմտեան Եւրոպայի վրայ յարձակի, յայտարարեց Ատլանտեանի ճակատի հրամանատարութեան ընդհ. սպայակոյտին պետը, զօր. Կրուէնթըր: Իր կարծիքով, Մոսկուան ունի 175 զօրաբաժին, 25.000 օդանաւ եւ 300 սուզանաւ:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ վաւերացումը յետաձգուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Վարչապետը կը կարծէ թէ երեսփ. ժողովը իրաւասու է վաւերացնելու զայն. բայց երկրորդ ժողովը (Պունտսրաթ, տեսակ մը ծերակոյտ) միաձայնութեամբ մերժեց, առաջարկելով Սահմանադրական ատեանին յղել խնդիրը: Այս որոշման վրայ, կը կարծուի թէ վաւերացումը պիտի ձգձգուի քանի մը ամիս:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը խստութիւններ հաստատեց ճամբորդութեան մասին: Այսուհետեւ ուղեւորները միայն երեք մղոն կրնան հեռանալ իրենց բնակավայրէն, եթէ մասնաւոր արտօնագիր չունին: Կը կարծուի թէ այս միջոցները ձեռք առնուած են, ծածկելու համար վերազինման գործողութիւնները:

43 ԹՌՈՒՆՈՒՋՅԻՆԵՐ ձերբակալուեցան Թունուզի Աշխատանքի Դաշնակցութեան կեդրոնին մէջ, որ պաշարուած էր ոստիկանութեան կողմէ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը մէկ շաբաթ ապայմանաժամ տուաւ, որպէս զի երկրէն հեռանայ Մոսկուայի «Փրաւտա» թերթին թղթակիցը, Տէկին Զետքինա, որ նախատած էր զօր. Րիճուէյը եւ վարչապետը: Զօրավարին համար գրած էր թէ «Քորէայի ժողովուրդին ջարդարարն է»:

«Ո՞Վ Է ԿԵՐԵԼ ՁԵԶ»

(ԵՐԳԻ ՄԸ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայկ Արմէն կը մեղադրէ Ջիթունին, որ Վասպուրականի սեփականութիւն է դարձուցեր «Գացէք տեսէք ո՞վ է կերել ձէծ» երգը:

Հինէն ի վեր, եւ ամէն ժողովուրդի մէջ, պակաս չեն վէճերը՝ naturalisé ընելու համար այս կամ այն երգը: Յաճախ գաւառ մըն է որ կը կռուի ուրիշ գաւառի մ դէմ՝ երգի մը սեփականութեան իրաւունքը պահանջելով: Ժամանակին, Յովհ. Թադէոսեան, իր ուսուցիչին՝ Մանուկ Աբեղեանի ներշնչումով, հաստատելու համար թէ... Վանեցի է Քուչակ, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց ու Վան փոխադրեց Ակնայ երգերուն դպրոցը: Երբ եօթը քաղաք կռիւ կ՚ընէն՝ ծննդավայր հռչակուելու համար Հոմերոսի, զարմանալի չէ մեր երեք քաղաքներուն կռիւը՝ ծննդավայր հռչակուելու համար Քուչակի (Վան, Խառակոնիս եւ Ակն) :

Այսուհանդերձ, «Գացէք տեսէք ո՞վ է կերել ձէծ» երգը իր մէջ կը կրէ լեզուական ցուցանիշեր՝ վկայելու համար թէ ո՛ր գաւառէն կուգայ: Իմ ըսելիքս ուրիշ բան է սակայն, — պէտք է գիտնալ թէ տարօրինակ արարածներ են երգերը, գանազան կերպարանափոխութիւններ կը կատարեն, նոյնիսկ ազգ եւ հայրենիք կը փոխեն :

Նախ, մի մոռնաք որ «Գացէք տեսէք ո՞վ է կերել ձէծ» երգին կապուած կրօններու եւ բրմոներու մանրավէպերը... առասպելներ են՝ որոնք հալալ չեն երբեք: Երբ դպրոցական էի, — ո՛վ քաղցր պատանեկութիւն, — մենք այսպէս կ՚երգէինք այդ երգը (երգեցիկ առակ).—

Գացէ՛ք տեսէ՛ք ո՞վ է կերեր այգին,
Գացի՛նք տեսա՛նք այծն է կերեր այգին:
Այծը այգին,
Ձեզ Բարեկենդան, մեզ բարի Զատիկ :
Գացէ՛ք տեսէ՛ք ո՞վ է կերեր այծը,
Գացի՛նք տեսա՛նք սուրն է կերեր այծը :
Սուրը այծը, այծը այգին,
Ձեզ բարեկենդան, մեզ բարի Զատիկ :
Գացէ՛ք տեսէ՛ք ո՞վ է կերեր սուրը,
Գացի՛նք տեսա՛նք ժանգն է կերեր սուրը:
Ժանգը սուրը, սուրը այծը, այծը այգին,
Ձեզ Բարեկենդան, մեզ բարի Զատիկ:

Այնուհետեւ կարգով երգին մէջ կը մտնեն իւղը, մուկը, կատուն, հարսը, փեսան եւ ի վերջոյ Աստուած: Եւ երգը կը վերջանայ այսպէս.—
Գացէ՛ք տեսէ՛ք ո՞վ է տարեր փեսան,
Գացի՛նք տեսա՛նք Աստուած է տարեր փեսան:
Աստուած փեսան, փեսան հարսը, հարսը կատուն, կատուն մուկը, մուկը իւղը, իւղը ժանգը, ժանգը սուրը, սուրը այծը, այծը այգին (չափազանց արագ արտասանել) :
Ձեզ Բարեկենդա՛ն, մեզ բարի՛ Զատիկ :

Արդ, այս երգերը կը կոչուին ընդհանուր անունով՝ randonnée— երգի սեռ մը, որ ունի ձեւի այլազանութիւններ, ինչպէս «շղթայ» կոչուածը (պրըթոն լեզուով՝ ar rannou), ինչպէս «վերաքաղ» կոչուածը (chanson à récapitulation): Այս սեռին կը կապուի նոյնպէս «Թուելեաց երգի» ձեւ մը (chanson à énumération):

Ճիշդ է թէ randonnéeն երգի սեռ մըն է, բայց օգտագործուած է նաեւ արձակի մէջ,— Մոլիէրի Տոն Ժուանը (Սկանարէլ), Յ. Պարոնեանի Մեծապատիւ Մուրացկանները (Բանաստեղծը): Հին գրականութեան մէջ եւս կրնանք գտնել նմոյշներ: Ուսումնասիրողները արդէն կ՚ընդունին թէ ծագումը հին է,— կառտիէն ծագումը կը փնտռէ Ֆրանսայի հին քրմական աւանդութիւններու մէջ, ուրիշ մը Բանատայէն կը բերէ եթէ ոչ սեռը, գէթ նմանօրէն հիւսուած երգ մը (Կաֆարիկ), իսկ Անրի Տավէնոտն հրէական ազդեցութիւն կը գտնէ եւ randonnéeն կը կապէ Եբրայեցւոց Զատկական Հակատային, ընդունելով որ բանահիւսական նըման նմոյշներ կ՚երգուին Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, նոյնիսկ հին Աթէնքի մէջ, առկէ մեկնելով ի վերջոյ յայտարարելու համար թէ դժուար է սկզբնական աղբիւր ցոյց տալ, թէ տեղերական է, ինչպէս այնքան ինքնարուխ է որքան համաբուխ՝ Փօլորը: Այս եզրակացութիւնը կը կապուի համածնութեան (ologénèse) տեսութեան :

Արդ, ի վկայութիւն յիշեալ տեսութեան, (անկախ հիւէի տեսութենէն, որ հիմնուած է երգերու եւ առակներու գաղթին վրայ), այստեղ կը թարգմանեմ Ֆրանս. ժողովրդական երգ մը համեմատութեան դնելու համար մեր հայկական երգին հետ, որ վէճի առարկայ է հիմա :

Ֆրանսական ժողովրդական այդ երգը, որ խորագրուած է Ah! l'Bricou (Ա՛խ, Էշը), քաղուած է Լանկըտոք գաւառէն.—

Ա՛խ, էշն է որ չուզեր տնկել կաղամբ,
Երթա՛նք կանչենք շունը՝
Որպէսզի հաջէ էշուն վրայ :
Շունը չուզեր հաջել էշուն վրայ,
Էշը չուզեր տնկել կաղամբ:
Երթա՛նք կանչել գաւազանը՝
Որպէսզի զարնէ շան գլխուն :
Գաւազանը չուզեր զարնել շան,
Շունը չուզեր հաջել էշուն,
Էշը չուզեր տնկել կաղամբ:
Երթա՛նք կանչել կրակը,
Որպէսզի այրէ գաւազանը :
Կրակը չուզեր այրել գաւազանը,
Գաւազանը չուզեր զարնել շան,
Շունը չուզեր հաջել էշուն,
Էշը չուզեր տնկել կաղամբ :

Եւ այսպէս կը շարունակուի, կ՚երկարի, կը մեծնայ շղթան, եւ երգին մէջ կը մտնեն առուն, կովը, մսագործը, դատաւորը, եւ ի վերջոյ՝ մահը, (տարբեր գաւառի մը մէջ՝ սատանան):
Երթա՛նք կանչել մահը,
Որպէսզի տանի դատաւորը :

Այսպէս է որ Ֆրանսականը կը հեռանայ հայկականէն, հասնելու համար աւելի տրամաբանական փախճանի մը, յիշեցնելով աւազաժամացոյցին (sablière) օրէնքը:

Մահը կ'ուզէ տանիլ դատաւորը,
Դատաւորը կ'ուզէ դատել մսագործը,
Մսագործը կ'ուզէ մորթել կովը,
Կովը կ'ուզէ խմել առուն,
Առուն կ'ուզէ մարել կրակը,
Կրակը կ'ուզէ այրել գաւազանը,
Գաւազանը կ'ուզէ ծեծել շունը,
Շունը կ'ուզէ խածնել էշը,
Էշը կ'ուզէ տնկել կաղամբ,
Ա՛խ, էշը կ'ուզէ տնկել կաղամբ :

Ֆրանսական ժողովրդական երգերու մէջ ծանօթ է նաեւ «կեռնեխը»,— ուր կ՚երգուի թէ ինչպէս այս թռչունը կորսնցուցեր է հետզհետէ իր կտուցը, թեւերը, տոտիկները, եւայլն: Շղթայաւոր երգի տարբեր տեսակ մը: Նմոյշներ չեմ տար տեղի սղութեան պատճառով:

Բոլոր այս երգերը կ՚օգտագործուին մանկապարտէզներու մէջ՝ զարգացնելու համար յիշողութիւնը, իբրեւ մարզանք յիշողութեան: Անշուշտ, «Ո՞վ է կերել ձէծ» կամ նման երգերու մէջ գոյութիւն ունի այն գաղափարը թէ «ամէն բան ունի իրմէ զօրաւորը», թէ զօրաւորին զօրաւորը կայ միշտ, բայց կայ զօրաւոր մը՝ որմէ աւելի զօրաւոր չկայ :

Ժողովուրդը բնածին շնորհք մը ունի ամէնէն բարդ գաղափարները արտայայտելու ամէնէն պարզ եղանակով, եւ միշտ հեգնանքով, երգիծանքով, առակելով :

Այս երգը ունի փիլիսոփայութիւն մը, զոր պիտի բացատրեմ քանի մը տողով :

Ֆրանսական բանահիւսութեան մէջ երգ մը կայ, ուր, երգեցիկ առակին դէմքերուն տեղ, թիւերն են որ կը խաղան նմանօրէն ու երեւան կուգան իրենց խորհրդանշանական ուժով, բայց ի վերջոյ կուգայ թիւերու մեծագոյնը... մէկ թիւը: Ժողովուրդներ կան, որոնց լեզուին մէջ եօթը կամ եօթանասունեւեօթը կ՚արտայայտեն զօրութիւն, սաստկութիւն, ուժ, բայց այդ եօթը կամ եօթանասունեւեօթը ստորոգելի կրնայ տրուիլ ինչի որ ուզէք, ընդհակառակն մէկ թիւը ստորոգելի կը տրուի միայն Աստուծոյ: Ուրիշ խօսքով՝ բնութեան բոլոր ուժերը, որքան ալ բազմապատկուին՝ մէկը միւսէն աւելի հզօր, որքան ալ բացուին հովահարի պէս՝ շրջապատելու համար զոհը, ի վերջոյ կը յանգին վախճանի մը, զոր ընդունակ է տալ ոչ թէ բազմապատիկը, այլ մէկ հատիկը: Պիւթագորեանները եւ թուահմայութեան գիրքերը կ՚ընդունին թէ 1ը այն թիւն է որ ծնունդ կուտայ բոլոր միւս թիւերուն, եւ ինք կը մնայ սկիզբը թիւերու բուրգերուն: Ուստի, մէկը Աստուած է, որովհետեւ Աստուած մէկ է :

Յիշեցէք, հիմա, հայկական երգը, որ շղթային ծայրը կը դնէ Աստուած: Յիշեցէք նոյնպէս ֆրանսական երգը, որ շղթային ծայրը կը դնէ Մահը, կարգ մը փոփոխակներու մէջ՝ Աստուած:

Ուրեմն, բոլոր նման երգերով՝ ժողովուրդը կ՚արտայայտէ իր հաւատքը թէ գոյութիւն ունի բացարձակը (l'absolu),— պատ մը՝ որու կը բախին եւ ճիւնադնդակի նման կը փշրուին բոլոր ուժերը, ինչպէս եւ սուրը, ջուրը, կրակը:

Մնացեալը կարծեմ հասկնալի է ուշիմ ընթերցողին: Բացարձակապաշտութեան վրէժը բոլոր բռնապաշտութեանց դէմ: Հոգ չէ թէ մէկը միւսէն աւելի զօրաւոր, մէկը միւսէն աւելի ճարտար, բնաջնջման բոլոր ալ դուժերը, ինչքան ալ Բարեկենդան սարքեն, ենթակայ են նոյն վախճանին,— Զատիկը պիտի գայ, պիտի գա՛յ Զատիկը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լեռն ու ծովը ձեզ պատւէն

ԽՄԲ.— Գրուած՝ «Ազդակ»ի 25ամեակին առթիւ: Դժբախտաբար խորագիրը սխալ տպուած է բացառիկին մէջ, «Լեռն ու ձորը» (ծովը) :

Սիրելի «Ազդակ», շատ ուշ մնացի բարեւագիր մը ուղղելու համար, 25ամեակիդ առթիւ:

«Տուն»էն ես, եւ կը հասկնաս պատճառները: Ե՞րբ կրցեր ենք տէրն ըլլալ մեր ժամանակին եւ տրամադրութեան ...

Ահա քսանեւհինգ տարի ետ կ՚երթամ, գտնելու համար երկունքի թուականդ: Եւ միտքս կ՚իյնայ թեւաբեկ «Փիւնիկ»ը, որ, պարտքերու մէջ խրած, կէս ճամբան կը մնար :

Դաշնակցականը կը նահանջէ՞ : Եթէ մէկն իյնայ չնչապատ, հերթափոխը պատրաստ է :

— «... Ետ քաշուողներուն տեղը կուգան նորերը, մէկ նստողին տեղը կ՚ելլեն ուրիշները » (Լ. Շանթ) :

Եւ դուն դարձար խակական փիւնիկ մը: Երբեմն խիզախ, երբեմն խարխափուն, բայց երբեք նկուն :

Ուզեցիր Դաշնակցութեան խօսքն ու ոգին տարածել, ամէն ուր որ հասնէր ձայնդ :

Փորձեցիր դառնալ արթնութեան եւ յարաճուն գործունէութեան կանչ մը՝ համատարած անտարբերութեան եւ թշուառութեան մէջ:

Երէցներուն, վաստակաւորներուն հետ, նորածիլ ուժեր ալ հաւաքուեցան բոլորտիքդ :

Ատեն մը — Երկրորդ Աշխարհամարտէն տարիներ առաջ — դարձար տեսակ մը ժամադրավայր՝ երիտասարդական խոյանքներու :

Փոխն ի փոխ խմբագրական ամպիոնը գրաւեցին հեղինակաւոր ձայներ, Դաշնակցութեան Լեռան քարոզը տարածելու համար :

Մինչ ուրիշներ կը ձայնակցէին յարակից սիւնակներուն մէջ, ազգային, գրական, քաղաքական, տնտեսական տեսութիւններով :

Տեւական աշխատակիցներու հետ, այլապէս հասուն ուժեր ալ վերլուծումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կը կատարէին: Մտաւոր պաշար կը ճարէին զանազան ճակատներու վրայ :

Տակաւին չեմ խօսիր բացառիկ թիւերուդ վրայ, որոնք ստուար գանձարան մը կը կազմեն արդէն: Ե՛ւ իբրեւ քաղաքական գիտելիք եւ իբրեւ մշակոյթի նիւթ :

Արժանիքներէդ մէկն ալ եղաւ, ազգային — քաղաքական դաստիարակութեան հետ, զարկ տալ գրական — գեղարուեստական արտադրութեանց :

Այդ բոլորը կրնան մոռցնել շատ մը դառնութիւններ եւ յուսախաբութիւններ, որոնք հայ լրագրութեան հետ կապուած են այնպէս ինչպէս մորթը՝ ոսկորին :

X

... Եւ հիմա որ խնջոյք մը սարքած ես 25ամեակիդ առթիւ, խորհրդանիշ— պատկեր մը կ՚ուրուագծուի աչքիս առջեւ:

Սիրելի «Ազդակ», արեւդ ծագեցաւ եղբայրական Լիբանանի կենսախայտ ափերուն վրայ :

Աշխարհագրական դիրքդ անգամ խորհուրդ մըն է, քեզի եւ մեզի համար :

Առջեւդ ծով, կռնակդ լեռներ:

Ջուրի ճամբով դէպի Արեւմուտք, լերան ճամբով դէպի Արեւելք:

Ծովափէն, քաղաքէն, հիւղաւաններէն անդին՝ Կիլիկեան սարերն ու ձորերը, որոնք երբեմն լուռ կ՚աղօթեն, երբեմն կարօտի արձագանգներ կ՚աճակեն :

Աւելի անդին Տաւրոսն է որ թեւ կուտայ երեւակայութեան, վարդավառ յոյսեր ներշնչելով, ի խնդիր ազատ եւ ամբողջական հայրենիքի :

Ահա քեզի բարձունքներ եւ հորիզոն՝ կորով ներշնչելու համար, եթէ կթոտին քայլերդ: Կամ եթէ սեւ — մութ ամպեր դիզուին գլխուդ վերեւ:

Ո՞ր ուժը կրցաւ չափուիլ մեր ամեհի լեռներու եւ յորդահոսան գետերուն հետ, անհամար դարերու ընթացքին :

Երբ ակնարկդ կ՚ուղղես դէպի Արեւելք — դէպի լեռները — անշուշտ ուրիշ ոգեկոչումներ ալ կ՚ունենաս :

Աչքիդ առջեւ կը փռուին արիւնազանգ ճամբաները դիւցախանձ անապատներուն, հարեւան Սուրիայէն մինչեւ Միջագետք :

Լեռները քեզ պատւէն, իսկ այդ ճամբաներն ալ իբրեւ մղձաւանջ, եթէ թուլութեան կամ նահանջի խորշակներ փչեն բոլորտիքդ :

Եւ քեզ պատւէն ծովը,— Արեւմուտք եւ քաղաքակրթութիւն: Անսահման հորիզոն մը՝ լոյսի եւ աշխատանքի :

Ե՞րբ այսքան կարօտ ենք եղած «երկրային սընունդ»ներու, Արեւմուտքի ճամբով :

Մեր գործը պիտի ըլլայ ոչ թէ կապկօրէն ընդօրինակել կամ խառնիխուռն թխել, այլ տիրաբար իւրացնել եւ խորացնել: Հայացնե՛լ :

Բնականը, հարազատը՝ Արեւելքէն. պատուաստը՝ Արեւմուտքէն :

Ոգին եւ խորհուրդը՝ լեռներէն, մշակումը եւ զարգացումը՝ ծովերէն :

Անհուն դաշտ մը բացուած է քեզի — եւ բոլորին համար: Մանաւանդ հիմա որ դատապարտուած ենք մեր երակները քամելու օտար մըր...

ՊՈՒՏ՚Մ ՇԻՇԱՂ

ԱՆՈՆՔ Ո՛ՒՐ, ՄԵՆՔ Ո՛ՒՐ ...

Անցած կիրակի, Յառաջի իմ խուցս պատուած էր «Եւրոպացի»ն:

Ուրախ եղայ, որ այդ անկիւնն ալ իր պատիւը ունի:

Յաճախ, «Պուտմ՚ ծիծաղ»ին քովիկը, աղուոր բանաստեղծութիւն մը ծաղկած կ՚ըլլայ, իսկ գըլխուն վերեւ ալ ամուսնութիւն կամ նշանուելու ազդ մը:

Զուարճալի է խցիկս: Հապա իմ խուցէս ան - միջապէս դուրս... Օ՜, աղուոր — համով քիմք չոյող բաներու ազդեր.— Կեսարական երշիկ - ապուխտ: Հաճի Պէքիրի աղուոր լոքում՝ Պոլսէն նոր հասած՝ «ուչար - փաչար» օգանելով: Նպա - րավաճառներու համով - հոտով ապրանքներու ծանուցումներ: Կան եւ կենսաթողներու սեւածիր ազդեր :

Վերջապէս: Տուն փնտռողներ: Երեսուն տարի առաջ կորսուած ծնողքը կամ ամուսինը փնտռող-ներ: Գտնողներ եւ չգտնողներ :

Շատ հետաքրքրական է իմ փողոցը: Մէկ կող-մը սրտի չուկայ, միւսը՝ ստամոքսի ...

Անցած շաբաթ, մեր «Եւրոպացի»ն բազմած էր հոն՝ իմ խցիկիս մէջ: Զափի քաշած էր Իսրայէլը՝ Հայկազանց տոհմին հետ: Պզտիկ կը գտնէր մեզ եւ հսկայ՝ Մովսէսորդիները :

Անոնք 595 միլիոն տոլար յատկացուցած են ի-րենց ներգաղթին, իսկ մենք Հայերս մէկուկէս միլիոն տոլար... Իսկապէս շատ աղքատախնամ գործ մերինը: Մեր հայ Ռոչիլտներն ու Ռոքֆէլլըրները կ՚երեւայ թէ իրենց գուլպաները կարկը - տելով զբաղած են եւ ժամանակ չեն ունեցած հայ գաղթագործութիւնը նկատի առնելու :

Է՛հ, ինչ գիտնամ, Հրեանե՞րը իրաւունք ունին 15 —20 միլիոննոց ժողովուրդը: Երկու միլիոն միայն Նիւ Եորքի մէջ, թերեւս կէս միլիոն ալ Ֆրանսա— թէ Հայերն ալ մեզայ թողութեան ար-ժանի են, երբ Ամերիկայի մէջ 150.000 — 200.000, իսկ Ֆրանսայի մէջ անոր կէսին չափ Հայեր կ՚են-թադրուին :

Ա՛խ սա թուաբանութեան մէջ տկարութիւնս:

Արդ, ուրեմն, հոս հաշիւ մը տանք մեր բարե - կամին «Եւրոպացի»ին:

Իսրայէլացիները 15 — 20 միլիոն կան ազատ երկիրներու մէջ: Իրենց ազգակիցներէն 6 հարիւր միլիոն կրցած են հաւաքել, իսկ Հայերը, որ հա - գիւ եօթը — ութը հարիւր հազար են 1ուկէս մի - լիոն կրցած են փրցնել իրենց ազգակիցներէն, ո-րուն պէտք ալ չկար ներգաղթի համար: Այդ գու-մարին ...

Ինչ որ է, լրջանալու պէտք չկայ: Անցնինք մեր ծիծաղին :

«Ֆրանս -Սուար»ի 25 Ապրիլի թիւը անցաւ ձեռքս: Մէջէն դէմք մը, առատ պեխերով, կխա-ժպիտ աչքերով ինծի կը դիտէր:

Ո՞վ էք դուք:— «Միկոյենց Անաստաս» պա - տասխանեց :

— Աչուկներդ սիրեմ: Ի՞նչ գործ ունիս այս թերթին մէջ: Թող Յառաջին ղրկէիր պատկերդ :

Հազիւ այս մտախօսութիւնը կ՚ընէի, ի՛նչ տեսնեմ, դիտէ՞ք: Թերթը խոշոր տառերով կը գրէ.— « Ծարպիկ հայ վաճառական Միկոյեան, աշխատաւորի զաւակ, հազիւ գլուխը ազատած գը-խատումէ, ամենաբարձր դիրքով ցորեն կը ծախէ բոլշեւիկ կառավարութեան ...

Աւելի վարը — «Հայերը համայնավար Ռուսիոյ մէջ ունին, ինչպէս Հրեաները՝ առեւտրական վարիչի անուն: Ժողովրդական ասացուածք մը կ՚ըսէ — « Մէկ Հայը կ՚արժէ երկու հրեայ !! Միկոյեան եթէ ապրած ըլլար Միացեալ Նահանգնե-րու մէջ,ապահովաբար պիտի ըլլար կարողագոյն վարիչ մը՝ ամերիկեան մեծ թրըսթի մը ... »:

Ահաւասիկ պտըճիկ մը հայադնահատումի խօսքեր: Տակաւին նորեկ ենք հրապարակի վրայ: Հայ «Ռոչիլտները, «Ռոքֆէլլըր»ները ոսկոր չեն կապած :

Հայերը աշխարհի փորձառական մանկապար-տէզը հազիւ նոր են աւարտած, իսկ Իսրայէլացի-ները 3 — 4000 տարուան փորձառութիւն ունին : Նաեւ այլուր:

« Անոնք ո՛ւր, մենք ո՛ւր »...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

դաստաններու մէջ :

Եթէ ճակատագրուած է որ քանեւհինգ տա-րի եւս քամենք օտարութեան լեղին, լեռն ու ծո-վը մեզ ապաւէն՝ բոլոր ճակատներուն վրայ :

Այս տաժանելի հեռանկարն իսկ թող դառնայ մղիչ ուժ, մեզի եւ մեր յաջորդներուն համար , որպէսզի մնանք հարազատ յառաջապահներ եւ ազդակներ հայրենիքի փրկութեան եւ մշակոյթի զարգացման ճամբուն վրայ :

Եւ թող Դաշնակցութիւնը ի բարին առաջնոր-դէ մեզ :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐՄՆԵՐԳ

Կու տամ քեզի, ո՛վ աղջիկ ,
Գարնան լոյսերը բոլոր ,
Կու տամ քեզի թափանցիկ
Կեանքիս մարմա՛ջն ամէն օր :

Պիտի մարենք ամէն լոյս ,
Նայինք աստղին մեր սիրոյ ,
Պիտի տանք մենք ընդմիշտ խոյս՝
Վիշտ ու ցաւէն այս՝ յետոյ:

Վար դու արե՛ւ ամենուն , ?
Կանանչ աշխա՛րհի բոլորին՝
Պիտի մաղթենք ես ու դուն
Ու տարտենք մեր ուղին :

Ուրա՛խ, ուրա՛խ մենք ըլլանք ՚
Ոսկեթմբո՛ւկ օրուան մէջ ,
Արծաթ գունով չմոռնանք ,
Զմոռնանք ե՛րգն իր անվերջ... :

ԵԴ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ABOU - LALA MAHARI (Աբու - Լալա Մահա-րի), Ա. Իսահակեանի: Ֆրանսերէն թարգմանու-թիւն Ժան Մինասեանի: Փարիզ 1952: Հրատ. ի-բերօգնութեան միութեան : Գին 200 Ֆրանք :

ՑՈՒՇ ՊԱՐՏԷԶԻ

Պարտէզն ի՛նչ խօլ բզզիւններով կը թրթռար,
Երբ որ տրտում՝ վերադարձիդ կը սպասէի ,
Ամառնային այն իրիկունը սխրալի,
Ցայտաղբիւրին հնչուն ծիծաղն իր ոսկեվառ :
Ու վերջապէս դուն տեսիլքի նրման եկար,
Բայց յուզումէս, ըզմայլահար, սարսռացի,
Երբ հեռուէն ձա՛յնդ մեղմիւ կանչեց ինծի ,
Ի՛նչ մահաբոյր յիշատակ է սրտիս համար :
Ամառնային այն իրիկունն արդէն վաղո՛ւց
Ա՛լ մոռցուած, երբոր երկուքս ալ կ՚ապրինք դեռ,
Եւ առօրեան սիրոյ հըմայքը թօշնեցուց ...
Անկասկած որ պարտէզը հո՛ն է, ծաղկաւէտ,
Եւ կը յածին ծառերուն տակ երկու ըստուեր ,
Իրենց անհուն ու ցաւատանջ երազին հետ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

FERNANDEL ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԷ

Auroreի մէջ կը կարդանք (18 Յունիս).—

Henri Verneuil, *բեմադիրը որ մինչ կը յա - ռաջդիմէ, 31 տարեկան է: Որեւէ ազգականական կապ չունի նոյն կեղծանունը գործածող թատերա-գրին հետ: Բուն անունով կը կոչուի Մալաքեան: Հայ է, բայց քանեւհինգ ամսու էր երբ Ֆրանսա եկաւ, եւ դարձաւ ճարտարագէտ*, Arts et Métiersէն:

Ազատագրութենէն ետք (Ազգային Ճակատի անդամ էր), եղաւ լրագրող La Marseillaiseի *մէջ , յետոյ քննադատ ձայնասփիւռի, օր մը բեմադիր ըլլալու, հաստատ մտադրութեամբ:*

Այս ձգտումն էր որ դինքը մղեց կարճ ժապա - ւէնի մը scénarioն *գրել այն նաւահանգիստին վրայ որ իր Ֆրանսա ցամաք ելլելը տեսած էր, —* «Escale au Soleil» *կարդալ տուաւ Ֆէրնանտէլի, որ ըսաւ.—*

— Այո, լաւ է, կ՚ընդունիմ դարձնել :

— Հայրս չապկագործ է, Մարսէյլ: Կրնամ համոզել որ դրամագլուխ մը տրամադրէ: Քանի՞ կ՚ուզէք :

— Հայրդ կրնայ ծախել իր խանութը եւ դեռ աւելին... Եթէ քեզի վճարել տամ, չի բաւեր , յայտարարեց Ֆերնանտէլ խնդալով: Կը նախընտ-րեմ ձրի դարձնել:

Այս պայմաններու մէջ դժուար չեղաւ շարժա-նկարի արտադրիչ մը գտնել եւ «Escale au Soleil » *կրցաւ* Cannesի Festivalին *մաս կազմել: Այս ձեռ-նարկին շնորհիւ բեմադիրը չկրցաւ 30 կարճ ժա-պաւէններ պատրաստել (որոնց կարգին* Troyatի *մէկ նորավէպը՝* Maldonne): *Յետոյ դիմեց մեծ դրամատէրներու, մինչ Թայէ ի հետ, պատրաստե-լով* «La Table aux Crevés»*ն:*

Կրկին եկաւ գտաւ Ֆէրնանտէլը , խնդրելով որ մասնակցի սովորական պայմաններով, բայց ըսե-լով արտադրիչին .—

— Ահաւասիկ Scenario *մը որ կը չահագրգռէ զիս, պայմանաւ որ* Verneuilն *ըլլայ բեմադրողը:*

Այս պարզ խօսքը բացաւ նախկին ճարտարա-գէտին բախտը եւ ան այս միջոցին կը դարձնէ «Brelan d'As», *երեք պատկեր՝ կազմուած Սիմը - նոնի, Զէնիէի եւ Սթիմընի գործերէն :*

Յառաջ.— *Այս ժապաւէնը վերջացած է ար-դէն եւ Պ. Մալաքեան այս միջոցին կը պատրաս-տէ* Simenonի *վէպէն քաղուած* Le Fruit Défenduն, *որուն մասին գրած էինք վերջերս) :*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Անոնք այն կարծիքն յայտնեցին, որ Պարսպին յատակագիծը այն տեսակ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէր, որ կրնար փոխել պատերազմին ամ-բողջ ընթացքը :

— Շքանշան չկայ տակաւին, ըսաւ Թունի , խօսքը ուղղելով Ժեռարին: Բայց ասիկա Երրորդ Ստահակին տուէք: Եւ սեղանին տակէն հանեց տուփ մը ամերիկեան ծխիկ, որ Մանչէն փախ - ցուած էր մէկ օր առաջ :

Որոշուեցաւ որ քարտէսը Լոնտոն տանի գն-դապետ Ռեմին: Ռատիօ հաղորդակցութեան առա-ջին փորձը ան էր կատարած,— Confrérie de Notre Dame, *Լոնտոնը կապելով Ֆրանսայի ստորերկր - եայ շարժման հետ: Անոր մայրը, եղբայրը, եւ 4 քոյրերը արդէն կը տառապէին կէսթափոյի նկուղ-ներուն մէջ: Հակառակ երկրին բոլոր որսկան շուն-ներու հետապնդումներուն, օձիքը ձեռք տուած չէր, շնորհիւ իր պատրաստաբան ուշիմութեան եւ այլազան ծպտումներուն :*

Ռեմիին քարտէսը Անգլիա փոխադրելու բոլոր մանրամասնութիւնները կարգադրուեցան ռատիօ-յով, Լոնտոնի Ինթէլիճընս Սըրվիսի (Ապահովու-թեան Տեսչութիւն) խողովակով :

Փոքր ձկնորսանաւ մը (Երկու Հրեշտակները) Ռեմին առնելով Փոնթանեի Փոն Թ՚Ավէն նաւա - հանգիստէն, պիտի տանէր Կլէնըն կղզիին բացե-րը, կղզիէն քանի մը ժամ հեռու, ծովուն մէջ : Հոն «Երկու Հրեշտակները» պիտի դիմաւորուէ - ին անգլիական N 51 *գետանաւին կողմէ, որ Ռե - մին ցամաք պիտի հանէր Ֆալմութ, Անգլիոյ մէջ:*

Ժամադրութիւնը տեղի պիտի ունենար 1942 Դեկտեմբեր 13ին, ճիշդ կէսօրին: Ժամադրութիւ-նը ձախողելու պարագային, անգլիական նաւը դարձեալ պիտի գար Դեկտեմբեր 14ին եւ ի հար-կին Դեկտ. 15ին նոյն ժամուն :

Պարիսպին յատակագիծին նկարըտռնուեցաւ : Բնագիրը յատկացուեցաւ Լոնտոնի: Ռեմի զայն զետեղեց պիսքիւիթի տուփի մը մէջ: Խնամքով փակեց, պաշտպանելու համար խոնաւութենէ : Մեկնելէ առաջ գնեց տասներկու հատ կարմիր վարդեր: Համաձայն Ֆրանսական հինաւուրց կնա-մեծարութեան, կ՚ուզէր զանոնք նուիրել Տիկին Շարլ Տը Կոլի զօրավարին տիկնոջ, իբրեւ յիշա - տակ իր դժբախտ հայրենիքէն :

Փարիզի ճեպընթացը Փոն Թ՚Ավէն հասաւ, երբ փոթորիկն ու հովը կը խարազանէին քաղաքը : Կայարանին մէջ Ռեմին տեսաւ Օ. Ս. Մ.ի գործա-կալը, որ կը սպասէր իրեն: Տարօրինակ նկարա - գրով մէկը՝ կը կոչուէր Ալէքս, իսկական անունով Ալֆոնս Թանկի:

Հովէն ու փոթորիկներէն կռանուած հսկայ մըն էր Ալէքս: Ֆրանսական բանակներու քայքա-յումէն առաջ կը ծառայէր ծովային Ինթէլիճըն - սին մէջ: Իսկ հիմա կը կատարէր քանդումի գործ մը, լուրեր հաղորդելով ընդծովեաներու շար - ժումներու մասին :

Հազիւ դուրս ելած բազմամբոխ կայարանէն , Ալէքս՝ Ռեմիի ներկայացուց ռատիօ-զեկոյց մը , նոր ստացուած Լոնտոնէն: Գրուած էր.—

« Օդին պատճառով յետաձգուած քանը չորս ժամ »:

— Եւ եթէ կ՚ուզէք իմ կարծիքս իմանալ, ը - սաւ Ալէքս դժգոհութեամբ, եւ իրվարժ ծովի չու-նի քիթով օդին մէջ հոտուըտալէն, այս յիմար օ-դը քառասուն օր ալ կրնայ տեւել:

×

Յաջորդ օրը օդը վատթարացաւ: Պաղ քամի մը կը փչէր, ծովուն ջուրերը ալեկոծակ բարձ - րանալով՝ կը խլէին նաւերը իրենց խարիսխներէն:

Երկրորդ ռատիօ - հաղորդում մը Լոնտոնէն՝ երկրորդ անգամ կը յետաձգէր ճամբորդութիւնը: Տեղի ունեցան չորս նոր յետաձգումներ: Ի վերջոյ ստացան ռատիօ մը, որ կը յայտնէր թէ ճամբոր-դութիւնը յետաձգուած է անորոշ ժամանակով , մինչեւ որ փոխուէր օդը: Ռեմի չէր կրնար մնալ Փոն Թ՚Ավէն: Օտարականի մը ներկայութիւնը այնտեղ կրնար խնդիր յարուցանել: Նետեց թօշ - նած վարդերու փունջը եւ վերադարձաւ Փարիզ , սպասելով նոր հրահանգներու :

Այդ հրահանգները հասան 1943 Յունուար 2-ին: Ռեմի յիշելով թառամած վարդերը, այս ան-գամ գնեց, Տիկին Տը Կոլի նուիրելու համար , թաղարի մէջ տնկուած մատղաշ ու բարձր ոստե-րով լեռնավարդ մը, ծաղկավաճառին պատուիրե-լով խնամքով փաթթել զայն, որովհետեւ Շուէտ կը ղրկէր բարեկամի մը: Թաղարը փաթթուած վինճակին մէջ ծովային ականի կը նմանէր :

(Շար.)

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԻՆՆ ԱՆԳԱՄ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Դաշլիճը նորէն փոթորիկի մը բռնուեցաւ Ազգ. Ժողովին առջեւ, Թունուզի բարենորոգումներու ծրագրին առթիւ: Ինն անգամ քուէարկութիւն կատարուեցաւ կէս գիշերէն ալ անդին, զանազան բանաձեւերու մասին, առանց գործնական ելքի մը յանգելու: Կառավարութիւնը պիտի շարունակէ բարենորոգումներու քաղաքականութիւնը, հիմնուելով Շումանի ծրագրին վրայ որուն հիմնական կէտերը ամփոփած էինք երէկ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, խստօրէն քննադատուեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, մասնաւորապէս զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն կողմէ, որոնք անոր հրաժարումը կը պահանջէին: Վարչապետը հարկադրուեցաւ ազդարարել թէ նախարարին դէմ ուղղուած որեւէ քննադատութիւն կառավարութեան դէմ պիտի համարուի: Եւ աւելցուց.

— «Արտաքին նախարարի քաղաքականութիւն չկայ, այլ կայ կառավարութեան քաղաքականութիւնը: Կառավարութիւնը համերաշխ է: Եթէ կարծողներ կան թէ ես վստահութիւն պիտի գործեմ քաւութեան նոխազ դարձնելով արտաքին նախարարը, չարաչար կը սխալին»:

Երբ քուէարկութեան դրուեցաւ Շումանի դէմ ուղղուած բանաձեւը, համայնավարները թեր քուէարկեցին կոլեաններուն հետ, իսկ ընկերվարականները ձեռնպահ մնացին: Բանաձեւը, որ կ'ըսէր թէ Պ. Շուման այլեւս իրաւասու չէ վարելու բանակցութիւնները, մերժուեցաւ 227ի դէմ 274 ձայնով: Յաջորդաբար մերժուեցան ուրիշ ութ բանաձեւեր, որոնք պղտոր մթնոլորտ մը ստեղծած էին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը խօսք առաւ քանի մը անգամ, վճռական դիրք մը բռնելով բարենորոգումներու հարցին մէջ: Բացատրեց թէ բարենորոգումներու ծրագիրը կը ձգտի ամրապնդել յարաբերութիւնները Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ:

— «Ֆրանսա կը հետապնդէ ազատական եւ վեհոգի նպատակներ: Ան այդ մեծ սկզբունքները արձանագրած է Սահմանադրութեան նախաբանին մէջ: Զանոնք դարերով սորվեցուցած է ուրիշ ժողովուրդներու: Ֆրանսան գիտէ որ անհրաժեշտ է ազդու գործողութիւն մը կատարել, բարենորոգումները գործադրելով աստիճանաբար: Այդ գործը կրնայ կատարուիլ խաղաղութեան եւ ներդաշնակութեան մթնոլորտի մը մէջ, որ նոյնքան անհրաժեշտ է հանրային թէ տնտեսական կեանքին համար: Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք ժողովուրդներու միջեւ, յարգանք՝ կրօններու միջեւ, եղբայրութիւն՝ ցեղերու միջեւ: Մեր առաջին պարտականութիւնն է պահպանել բարեկարգութիւնը, ոչ միայն ի շահ Ֆրանսացիներու, այլ եւ Թունուզցիներու համար որոնք առաջին զոհերը պիտի դառնան խռովութեանց եւ անիշխանութեան: Բարեկարգութեան պահպանումը տարրական պայմանն է բարենորոգումներու գործադրութեան: Այս պարտականութիւնը պիտի կատարուի լիովին: Այդ կը պահանջէ Թունուզցիներուն եւ Ֆրանսացիներուն իրական շահը: Մենք այնքան հեռու պիտի երթանք եւ այնքան շուտ պիտի գործենք որքան կը պահանջեն Ֆրանսայի եւ Թունուզի շահերը: Աւելի արագ եւ աւելի հեռուն պիտի չերթանք»:

Ստալին համոզուած էր կազ գործածելու...

Ապահովութեան Խորհուրդին Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Մ. Նահանգներու պատուիրակը պաշտօնապէս առաջարկեց որ Ազգ. ժողովը անաչառ քննութիւն մը կատարէ մանրէական պատերազմի մասին եղած մեղադրանքներու առթիւ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, անգլիական պատուիրակը գաղտնիք մը երեւան հանեց, — ըսաւ թէ Բ. աշխարհամարտին ատեն մարեշալ Ստալին հաւանութիւն յայտնած էր կազ գործածելու Գերմանիոյ դէմ: Այս առթիւ կարդաց Չըրչիլի եւ Ստալինի միջեւ փոխանակուած նամակները: Անգլիոյ վարչապետը հաւանական գտնելով որ Գերմանները կազ պիտի գործածեն 1942ի արշաւանքին ատեն, կ'ըսէր թէ բրիտանական կառավարութիւնը Ռուսիոյ դէմ թունաւոր կազի գործածութիւնը պիտի նկատէ Անգլիոյ դէմ ուղղուած: Եւ կ'աւելցնէր. — «Կազային ռումբերու ահագին մթերք մը պատրաստած եմ օդանաւերով արձակելու համար եւ պիտի չվարանիմ գործածել զանոնք արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, եթէ ձեր բանակները եւ ժողովուրդը յարձակում կրեն նոյն զէնքերով»:

Ի պատասխան այս յայտարարութեան, մարեշալ Ստալին կ'ըսէր թէ «շատ ուրախ է որ» Մեծն Բրիտանիա պատրաստ է կազ գործածելու, եթէ Գերմանները Խ. Միութեան վրայ յարձակին նոյն զէնքերով»:

Անգլ. պատուիրակը այս նամակները կարդալէ վերջ յայտարարեց.

— «Վարչապետ Ստալին այն ատեն չէր ըսած թէ մեզի համար ոճիր է կազային ռումբերու մեծ մթերք մը ունենալ: Այսօր Պ. Մալիք դիտել կու տայ թէ սարսափելի ոճիր մըն է հետազօտութիւններ կատարել մանրէական պատերազմի համար»:

Յետոյ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան եւ ամերիկեան պատուիրակը նորէն յայտարարեց թէ համայնավարները սուտեր կը տարածեն, մանրէական պատերազմ վերագրելով Մ. Նահանգներուն:

ԿՈՅՐԵՐՈՒ ՓՐԿԻՉԸ

Կոյրերու տառերու հնարիչ՝ Պրայլի մահուան 100ամեակին տօնակատարութեանց եւ աճիւնին Պանթէոն փոխադրութեան առթիւ, այս շաբթու Փարիզ եկան 26 երկիրներու կոյրերու կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները: Կոյրերու կողմէ 2 խմբերգներ երգուեցան Պրայլի խազերուն վրայէն, Փարիզի Մայր Տաճարին մէջ:

Արարողութեան մասնակցող ներկայացուցիչները այցելեցին կոյրերու Փարիզի հաստատութիւնները եւ իրենց ի պատիւ ընդունելութեան ներկայ եղաւ Հանրապետութեան նախագահը:

Ուրբաթ օր, ի յարգանս Պրայլի ազգային եւ միջազգային ցոյց մը տեղի ունեցաւ Սորպոնի մէջ: Ներկայ էր նաեւ Հանրապետութեան նախագահը ինչպէս եւ կոյր, խուլ եւ համր Հէլլէն Քէլլըր որ կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ճառ մը խօսեցաւ հանրութեան առջեւ: Այսօր կիրակի առաւօտ Պրայլի աճիւնը կը փոխադրուի Պանթէոն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ շարունակելով ինքնաքննադատութիւնը, որոշեց նոր միջոցներ ձեռք առնել, պայքարը սաստկացնելու համար: Պիտի բազմապատկուին ամենօրեայ ժողովները, կոչեր պիտի ուղղուին տունէ տուն, շարժման մէջ դնելու համար կուսակցութեան անդամները, օգնութիւն պիտի խնդրուի գիւղացիներէն եւ միջին դասակարգէն եւն: — Ժագ Տիւքլօ նոր նամակ մը ուղղելով հարցաքննիչ դատաւորին, առաջարկեց զինքը դէմ դիմաց հանել ներքին նախարարին հետ, «կարելի եղածին չափ շուտ»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նորէն մերժեց Շուէտի բողոքագիրը, օդանաւի վերջին դէպքին պատասխանատուութիւնը ձգելով անոր վրայ եւ պնդելով թէ Շուէտացիները կրակ բացած են առաջին անգամ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը ստորագրեց արտաքին վարկերու օրէնքը, որով 6.447.730.750 տոլար կը տրամադրուի, այսինքն 1.500.000.000 տոլար պակաս՝ իր պահանջած գումարէն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ջնջեց պարտաւորիչ գիներ հաստատելու սովորութիւնը: (Զանազան գործարանատէրներ նուազագոյն գիներ կը պարտադրէին, պայմանագիրներ կնքելով առեւտրականներու հետ):

ԻՐԱՔԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, Ֆէյսալ եւ խնամակալը Թրումընի կողմէ հրաւիրուած են Մ. Նահանգներ, ուր պիտի մնան ամբողջ Օգոստոս ամիսը: Անոնց ցոյց պիտի տրուին ամերիկեան ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան մեթոտները:

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահին դէմ ժողով մը սարքուած էր առջի օր: 13 անծանօթներ յանկարծ յարձակում գործեցին: Օտար դեսպանները հազիւ փրկուեցան պատուհանէ մը փախչելով:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ անգլ. դեսպանատան վառելանիւթի աշխատանոցին մէջ հրդեհ ծագեցաւ առջի օր: Դեսպանը անձամբ առաջքը առաւ, բանալով հրշէջ խողովակները: Վնասը կը հաշուեն տասը միլիոն տոլար:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա յայտարարեց թէ՝ իսլամական երկիրներու վարչապետներու ժողովին պիտի չմասնակցի միայն Լիբանանը: Այս համաժողովը, որ պիտի գումարուի Քարաչիի մէջ (Փաքիստան), կրօնական հանգամանք չունի, այլ պիտի գծէ իսլամ պետութեանց քաղաքականութիւնը:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Բարեգործականի գրասենեակէն ցաւով կը հաղորդեն թէ Յունիս 14ին Էփինէի մէջ (Փարիզ) մեռած է Տիկին Ատրինէ Ունճեան (ծնեալ Սէմէրճեան), որ տարիներ առաջ կարեւոր նուէր մը տրամադրած էր, յօգուտ որբերու եւ որբուհիներու, գործադրելի յետ մահու:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ առաջիկայ Չորեքշաբթի Լտարան Արեւմուտքի մէջ կը խօսի ԽՈՐԵՆԱՑԻԻ մասին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի, ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Տէօֆմէճեանի:

Աշակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուին զանազան խաղեր: Կիրակի, 29 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցին սրահին մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Տիկին Աղաւնի Պօղոսեան (ծնեալ Յովակիմեան, Պարտիզակցի) կը փնտռէ իր հօրեղբօր աղջիկը Արմենուհի Յովակիմեան որ բժիշկի մը հետ ամուսնանալով Պոլսէն Ամերիկա մեկնած է պատերազմէն առաջ: Տեղեկացնել Mme. Boghossian, 77 rue d'Aboukir, Paris (2), France:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en1925,R.C.S.376·286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63
Mardi 24 JUIN 1952 Երեքշաբթի 24 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6796-Նոր շրջան թիւ 2207

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԱՆԱՍԷՐ

ԽՄԲ·— Այս խորագրով խմբագրական մը կ'երեւար «Յառաջ»ի մէջ, 1948 Յունիս 6ին, հանգուցեալ կաթողիկոսի յոբելեանին առթիւ: Կ'արտատպենք՝ յապաւելով կարգ մը մասեր· —

Եւ կամ վարդապետ գիտութեանց :

Ուրիշ ոչ մէկ տիտղոս այնքան հարազատօրէն պիտի պատշաճէր Գարեգին արք· Յովսէփեանի:

Արդարեւ, իր բազմամեայ եւ բազմակողմանի գործունէութեան մէջ, ամէնէն աւելի կը տիրապետէ այս արժանիքը, — տքնաջան աշխատաւոր հայկական մշակոյթի: Ուրեմն վաստակաւոր գիտութեանց :

Աբեղայութեան շրջանէն մինչեւ կաթողիկոսութիւն, երիտասարդութենէն մինչեւ խոր ծերութիւն, յոբելեարը չընկրկեցաւ այս ճամբուն վրայ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց :

Պատկառելի դէզ մը կը կազմեն իր պրպտումները, ուսումնասիրութիւնները, սեւագրութիւններն ու հրատարակութիւնները, հայերէն, ռուսերէն եւ գերմաներէն: Իր գլխաւոր մասնագիտութիւնը պիտի մնայ հայկական մանրանկարչութեան եւ մատենագրական արուեստի գիտական, փաստացի ուսումնասիրութիւնը, թանկագին գիւտերով :

Ալեւոր ծերունին, բառին բուն իմաստով կ'ապրի, կը վերանայ, երբ լուսանկարութիւններ կը հաղորդէ այցելուին, իրարու ետեւէ քակելով, սեղանին կամ թախտակամածին վրայ փռելով շարք - շարք թղթածրարներ: Խնամով դասաւորուած նկարներ, ձեռագիրներ, սեւագրութիւններ կամ փաստաթուղթեր :

... Այդ պահուն, ինկատէս կը հաւատաս թէ իր խէալն է Անթիլիասը դարձնել հայկական մշակոյթի կեդրոն մը, կարելի ճոխութեամբ եւ արդիական կատարելութիւններով :

Եւ անձկութեամբ կը մաղթես որ, թէեւ «լի ամօք», ամբողջապէս նուիրուի այդ ծրագրին իրականացման, ուրիշներուն ձգելով թեմական - վարչական տաղտուկները :

Բարեբախտաբար իր շուրջը չեն պակսիր պիտանի տարրեր, երիտասարդ վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ, ինչպէս եւ ազգ·ժողովներ, այդ հոգերը ստանձնելու համար: Մանաւանդ որ, Սուրիա - Լիբանանի բազմահայ թեմը չատոնց ունի իր կազմական կանոնագիրը, հիմնուած՝ Պոլսոյ ազգ· սահմանադրութեան վրայ :

Այն ատեն, կարգ մը թերիմացութիւններ ալ ինքնին պիտի փարատէին, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը դարձնելով իրապէս կեդրոնաձիգ բեւեռ մը, հայկական Արտասահմանի համար:

... Բոլորն ալ հասարակ դպրեվանքէ մը աւելի կը սպասեն Անթիլիասէն: Աւելի լոյս եւ աւելի հարազատ, ինքնուրոյն դիծ:

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ, Էջմիածինը մնալով հանդերձ համազգային կեդրոն, չի կրնար կատարել իր պատմական դերը: Ամէն պարագայի մէջ, ի վիճակի չէ լայն բանալու թեւերը :

Անթիլիասին կ'իյնայ լրացնել պակասը, — դառնալ ազատ եւ կենդանի վառարան մը տարագիր բազմութեանց մշակոյթին համար, ինչպէս Վենետիկն ու Վիէննան :

Կաթողիկոս - իշխանաւորը չէ որ պատմութեան պիտի անցնի, այլ վաստակաւոր մշակը, — Գարեգին բանասէր, վարդապետ գիտութեանց եւ վարպետ - լուսաւորիչ հայկական մանրանկարչութեան :

Իր կեանքն ու գործը

Կիրակի օր, Փարիզի անթելն ալ հաղորդեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսին մահը:

Նոյն օրը կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւն հաղորդած էինք, անապարանքով:

Քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւս· —

1882ին կը մտնէ Ճեմարան· 1886ին կ'աւարտէ վեցերորդ դասարանը եւ կը մտնէ Լսարան: Նոյն տարին Մանուկ Աբեղեանի առաջնորդութեամբ, հազիւ 18 տարեկան երիտասարդ մը, առաջին անգամ կ'այցելէ Անիի աւերակները: Հայոց հին քաղաքակրթութեան հետ իր այս հանդիպումը ճակատագրական կ'ըլլայ· յափշտակուած հին գեղեցկութիւններէն, այդ օրերէն սկսեալ կ'որոշէ իր կեանքը նուիրել Հայոց մշակոյթի, Հայոց գեղարուեստի պրպտման: 1888ին սարկաւագ կը ձեռնադրուի եւ կ'ըլլայ միաբան Էջմիածնի վանքին: Այդ թուականին է որ «Արարատ»ի մէջ լոյս կը տեսնէ իր առաջին գրուածքը, «Լուսաւորիչ եւ Հայաստանեայց Եկեղեցին» վերնագրով :

1892 թուականին Գերմանիա է, Լայփցիկի համալսարանը ուր իրեն դասընկեր կ'ունենայ բոլորիս ծանօթ ապագայ պրոֆ· Ա· Խաչատուրեանը, Մանուկ Աբեղեանը եւ ուրիշներ: Գարեգին սարկաւագ երկու տարի Լայփցիկի եւ երկուքուկէս տարի ալ Հալէի, Պերլինի համալսարաններուն մէջ կ'ուսանի աստուածաբանութիւն, փիլիսոփայութիւն եւ գեղարուեստական պատմութիւն: Եւրոպական կրթութեամբ լիուլի լեցուած, 1897ին կը վերադառնայ Էջմիածին եւ Խրիմեան կաթողիկոսի կարգադրութեամբ կը ձեռնադրուի աբեղայ :

Վարած է բազմաթիւ կարեւոր պաշտօններ :

1911ին ճամբորդած է Երուսաղէմ, եւ Պոլիս՝ նկարիչ Եղիշէ Թադէոսեանին հետ, եւ ընդօրինակած է Ս· Յակոբեանց վանքի, Պոլսոյ Ազգ· Մատենադարանի ձեռագիրներէն կարեւոր մանրանկարներ :

Իբրեւ վարձք իր ծառայութեանց, 1917ին կը ձեռնադրուի եպիսկոպոս Գէորգ Ե· Կաթողիկոսէն: Հայաստանի անկախ հանրապետութեան օրով, Համալսարանի բացման ժամանակ, ուրեմն 1920ին ուսուցչապետ կը նշանակուի Հայ արուեստի եւ հնագիտութեան ամպիոններուն: Կը մասնակցի նոյնպէս Կարսի կռիւներուն եւ կը մնայ գերի Թուրքերուն ձեռքը: Խ· Հայաստանի հաստատութենէն վերջ, Գարեգին Եպիսկ· կը վերադառնայ Էջմիածին, եւ 1921ին կը նշանակուի Հայաստանի Գիտութեանց Կաճառի գիտնական անդամ, հրատարակելով նոյն Կաճառի միւս անդամներուն հետ «Բանբեր» ժողովածուի Ա· հատորը :

1934ին կը նշանակուի Լիազօր Նուիրակ եւ ներկայացուցիչ Հայրապետի եւ այդ թուականէն ի վեր իր մշակութային ու վարչական կարողութիւններ ի սպաս դրած է Սփիւռքի հայութեան: Այսպէս այցելեց եօթ եւրոպական եւ Մերձ· Արեւելքի բոլոր հայաշատ կեդրոնները, 1939ին նշանակուեցաւ առաջնորդ Ամերիկայի· իսկ 1943 Մայիս 10ին ալ կաթողիկոս՝ Տանն Կիլիկիոյ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԱՌԱՒՈՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԵՒՍ

Պատերազմէն առաջ պատմական թերթօն մը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, «Գէորգ Մարզպետունի» :

Ընթերցողները անհամբեր կը սպասէին օրուան թերթին: Շատեր ալ կը խնդրէին որ քիչ մը աւելի լայն տեղ տանք :

Գիտէ՞ք ինչպէս ճարուած էր այս վէպը :

Շատոնց սպառած ըլլալով, օրինակ մը կը գտնուէր Վենետիկի Մխիթարեանց Մատենադարանը:

Բարեհաճեցան տրամադրել, եւ մաս - մաս օրինակելով հրատարակեցինք իբրեւ թերթօն :

Կը մտածէինք միեւնոյն ատեն գրքի վերածել· բայց կարգ մը պարագաներ արգելք եղան :

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր», արտատպեց եւ անմիջապէս գրքի վերածեց :

«Հայրենիք»ն ալ անցեալ տարի վէպը հրատարակեց իբրեւ թերթօն, նոյնպէս գրքի վերածելով :

Եւ ահաւասիկ փառաւոր հատոր մը՝ գրասեղանիս վրայ:

Աւելի քան 600 մեծադիր էջ: Ընտիր թուղթ: Շքեղ տպագրութիւն:

Այսպիսի հրատարակութիւններ (հայերէն) սովորական են Ամերիկայի մէջ: Իսկ մեզի համար՝ բացառութիւն :

Դեռ երկու տարի առաջ էր որ լոյս տեսան Կոմսի «Յուշեր»ը եւ Հ· Յ· Դ· Բիւրոյի «Յուշապատում»ը, նոյն շքեղ տպագրութեամբ :

Կարգ մը Հայր· Միութիւններ նոյն խնամքով եւ ճաշակով հրատարակած են իրենց Յիշատակարանները: (Վերջինը՝ «Ակն եւ Ակնցիք», որ տպուեցաւ Փարիզի մէջ):

— Այս բոլորը լաւ, հապա գինե՞րը: Ի՞նչ կ'արժէ «Գէորգ Մարզպետունի»ն :

— Գրավաճառներուն հարցուցէք : Շուարած են, տոլարները ֆրանքի վերածելու համար...

ՎԱՀԷ

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՊԱՐԻՍՊ ՊԱԼԹԻԿ ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՅ

60.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

Անգլեւգերման աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Խ· Միութիւնը ձեռնարկած է Սթալինեան պարիսպ մը կառուցանելու Պալթիկ ծովի ափերուն վրայ, 500 մղոն տարածութեամբ, նման Ատլանտեանի Պարիսպին զոր ծրագրած էր Հիթլէր: Միեւնոյն ատեն գերմանական նոր տորմիղ մը պիտի կազմեն:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, 60.000 գերման եւ լեհ բանուորներ վարձուած են շինելու համար նոր ամրութիւնները որոնք պիտի երկարին Փիլաու նաւահանգիստէն (արեւելեան Փրուսիա) մինչեւ Լիւպէք: Հիթլէրական Գերմանիոյ սուզանաւերու նախկին խարիսխը, Սուինէմիւնտէ, գլխաւոր նաւահանգիստը պիտի ըլլայ ծրագրուած ամրութեանց որոնք պիտի կոչուին «Սթալինեան Պարիսպ»: Պաշտպանութիւնը աւելի զօրացնելու համար կը շինուին սուզանաւեր, թորփիլահալածներ եւ շարք մը արընթաց մարտանաւեր :

Նոր պարիսպը պիտի բաղկանայ բազմաթիւ ստորերկրեայ ամրոցներէ եւ շտեմարաններէ, որոնք ապահովուած են օդանաւային յարձակումներու դէմ :Պալթիկ ծովուն կարմիր նաւատորմը մեծապէս պիտի զօրացուի Սուինէմունտէի շրջանին մէջ: Կտինիա եւ Տանցիկ նաւահանգիստները ամբողջովին պիտի տրամադրուին լեհական տորմիղին: Փիլաու եւ Քէօնիկսպէրկ արդէն դարձած են շատ կարեւոր խարիսխներ կարմիր նաւատորմին համար: Վերաշինուած են գերմանական երկու կարեւոր օդակայաններ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը առաջնակարգ նաւակայաններու կը վերածեն նաեւ Թալլինը եւ Փալտիսկին :

Երեքներու ժողովը

Արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարները այս շաբթու ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, քննելու համար շարք մը ծանրակշիռ հարցեր եւ մասնաւորապէս Զօրսերու ժողով մը հրաւիրելու խնդիրը :

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, Ճորճ Քէնըն, Լոնտոն գնաց օդանաւով, տեսակցելու համար Պ·Էչիսընի հետ: Պ· Քէնըն մասնագէտ մըն է ռուսական խնդիրներու եւ ջերմ կուսակից՝ համակեցութիւն հաստատելու Խ· Միութեան հետ :

Բայց, դեռ քանի մը շաբաթ է որ կը վարէ Մոսկուայի դեսպանութիւնը եւ խորապէս յուսախաբ եղած է, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ: Իր տեղեկագիրը մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ ծրագրուած ժողովին վրայ: Երեք նախարարները մասնաւորապէս պիտի քննեն Խ· Միութեան անհամար պայքարը արեւմտեան պետութեանց դէմ· պայքար մը որ հետզհետէ կը սաստկանայ եւ կը սպառնայ ամլութեան դատապարտել որեւէ խորհրդակցութիւն :

Երեքներու ժողովին գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ ճամբան հարթել Զօրսերու ժողովին համար, որպէսզի կարենան լուծել գերմանական հարցը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ չեն կարծեր թէ Խ· Միութիւնը պատերազմ կ'ուզէ այս միջոցին· բայց այն համոզումն ունին թէ կը փորձէ ուշացնել եւ եթէ կարելի է խափանել արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնագիրներուն վաւերացումը :

× Երեքներու ժողովէն առաջ, մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարները, հաշտեցնելու համար իրենց տեսակէտները Քորէայի, Եգիպտոսի, Միջերկրականի վերաբերեալ խնդիրներու մասին :

× Խ· Միութիւնը նոր ազդարարութիւն մը ուղղելով Եգիպտոսի, գիտել կուտայ թէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան ծրագիրը «յարձակողական ակնածախնդրութեան մը» պիտի առաջնորդէ եւ թէ Խ· Միութիւնը Եգիպտոսի մասնակցութիւնը պիտի նկատէ «ոչ-բարեկամական, եթէ ոչ թշնամական արարք մը»:

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Կիրակի օր ծանր դէպք մը պատահեցաւ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ սահմանագլուխին վրայ, ածխահանքի մը մէջ: Արեւելեան Գերմանիայէն ոստիկանական ջոկատ մը արեւմտեան շրջանը մտաւ առաջնորդութեամբ երկու ռուս զինուորներու եւ կրակ բացաւ 50 գերման բանուորներու վրայ: Տասը բանուորներ յաջողեցան փախչիլ, քառասուն հոգի ձերբակալուեցան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

ԱՄԵՐԻԿ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Մայիս 28ի տարեդարձին առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնները հրատարակուած են «Հայրենիք»ի մէջ, անգլերէն եւ հայերէն.—

ՄԵՍԵՉՈՒՍԵՑԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ (Պոսթըն, 21 Մայիս 1952).—

«Միացեալ Նահանգներու եւ Հայ ժողովուրդին աւանդական բարեկամութիւնը, որ հիմնուած է այն նուիրումին վրայ զոր այդ երկու ժողովուրդները կը տածեն հանդէպ ազատութեան ինչպէս նաեւ անհատին՝ ժողովրդավար վարչաձեւի մը տակ ապրելու աստուածատուր իրաւունքին, կ'ոգեկոչենք, մասնաւորաբար, Մայիս 28ին, Հայաստանի Անկախութեան Օրը :

Այդ օրը, ամէն տարի կը տօնուի Մեսեչուսեցի Նահանգին ինչպէս նաեւ բովանդակ ազատ աշխարհի մէջ ապրող ազատատենչ Հայերուն եւ իրենց բարեկամներուն կողմէ :

Ամերիկայի մէջ ապրող ազգութիւններու ... Ամերիկայի մէջ ասպնջականութիւն վայելող բոլոր ժողովուրդներու շարքին, Հայերն ալ մաս կը կազմեն անոնց, որոնք ամէնէն աւելի տառապեցան՝ յանուն ազգային ազատութեան եւ մարդկային իրաւունքներու :

Իրենց դարաւոր պայքարը, ի վերջոյ, յաղթանակով պսակուեցաւ երբ Հայերը, իբրեւ «պզտիկ դաշնակից» Միացեալ Նահանգներու եւ Արեւմտեան պետութեանց, իրենց ժողովուրդին աւելի քան մէկուկէս միլիոնը, կորսնցնելէ ետք, յաջողեցան հիմնելու ազատ հանրապետութիւն մը, առաջնորդուելով մարդկային արժանապատուութեան ամերիկեան գաղափարաբանութենէն :

Հայաստանի ազատ հանրապետութիւնը Դաշնակիցներուն կողմէ ճանչցուեցաւ, համաշխարհային Առաջին Պատերազմէն ետք, Սեւրի դաշնագրին ստորագրութեամբ: Նախագահ Ուիլսըն, փոքր ազգերու ճակատագրին ախոյեանը, անձնապէս գծեց Հայաստանի հողային սահմանները եւ իր կարելին ըրաւ նորածին հանրապետութեան օգնելու համար :

Դժբախտաբար, մեծ զոհողութիւններով ձեռք բերուած Անկախութիւնը կարճատեւ եղաւ եւ Խ. Միութեան զինուորական ջախջախիչ ուժին կողմէ յարձակումի ենթարկուելով, Հայաստան եղաւ առաջին զոհը համայնավար յարձակողական քաղաքականութեան եւ 1920ի Նոյեմբեր 29ին, բռնի կերպով խորհրդայնացաւ :

Հայերը քաջութեամբ եւ անվեհեր անձնազոհութեամբ մինչեւ վերջը կռուեցան՝ պիղծ թշնամիին դէմ :

Երեսունըչորս տարիներ անցած են փառքի եւ ցնծութեան այն օրէն ասդին, երբ հայկական փառապանծ դրօշակը կը ծածանէր դարնան զեփիւռին դէմ եւ սարսուռով մը կը պատէր բոլոր հայրենասէր Հայերուն սիրտը:

Երեսունըերկու տարիներ անցած են այն օրէն ի վեր երբ Անկախ Հայաստանի մէջ հաստատուեցաւ խորհրդային վարչաձեւը :

Եւ սակայն, այսօր հարիւր հազարաւոր Հայեր, Երկաթէ Վարագոյրէն դուրս, ամուր կառչած են հանրապետութեան յիշատակին եւ ամէն տարի կը տօնախմբեն Մայիս 28ը իբրեւ խորհրդանշանը անցեալի նուաճումներուն եւ իբրեւ երաշխիք իրենց հայրենիքին ապագայ ազատագրութեան :

Ուրեմն, ես, Փոլ Ա. Տէվըր, Մեսեչուսեց Նահանգին կառավարիչս, ներկայիս կը հռչակեմ 1952ի Մայիս 28ը,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Այս Նահանգին մէջ տեղի ունենալիք հանդէսները, անգամ մը եւս պիտի շեշտեն Ամերիկայի հայ համայնքին վճռականութիւնը՝ մաղթելու խորհրդային բռնակալութեան տակ ապրող իրենց եղբայրակիցներուն մարդկային օրհնութիւնները եւ ժողովրդապետութեան ազատութիւններըորոնց վրայ կը գուրգուրանք այս երկրին մէջ» :

(Ստորագրութիւն)

ՌՈՏ ԱՅԼԸՆՏԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ (Նիւ Եորք, 27 Մայիս 1952).—

«Առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջ ստեղծուեցաւ Հայաստանի ազատ ու ժողովրդավար հանրապետութիւնը, որուն գոյութիւնն ու հողային սահմանները ճանչցուեցան Նախագահ Ուիլսընի կողմէ: Քաղաքական ազատութեան այս ծնունդէն երկու տարի ետքը, համայնավարները բռնի կերպով գրաւեցին Հայաստանը :

Հայերը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ ըմբոստացան համայնավարներու բռնակալութեան դէմ եւ ճիգ մը ըրին համայնավարները Հայաստանէն հեռացնելու: Ժողովուրդին առաջնորդները, հայրենասէրներն ու զինուորները, մօտաւորապէս տարի մը (*) կռուեցան, բայց, յետոյ, տեղի տուին գերակշիռ ուժի մը առջեւ :

Այդ թուականէն ասդին, Դաշնակցութիւնը կը պայքարի խորհրդային տիրապետութեան ենթարկուած բոլոր ժողովուրդներուն ազատութեան համար: Այդ կուսակցութիւնը կռուած է համայնավարութեան դէմ քաղաքական միջազգային ճակատին վրայ, ներքին ճակատին վրայ՝ հայրենիքէն ներս ուր չնչին փոքրամասնութիւն մը սկսած է, նոյնիսկ, չահագործել Եկեղեցին, որուն Մայր Աթոռը կը գտնուի Երկաթէ Վարագոյրին ետին:

Այս պայքարը կենդանի պահելու միջոցներէն մէկն է որպէսզի վառ մնայ հայ ժողովուրդին ազատութեան բաղձանքը՝ միեւնոյն ատեն պաշտպան կանգնելով երկրին ներքին ապահովութեան, ինչպէս նաեւ կրօնական հաւատալիքներու ամբողջութեան :

Հետեւաբար, ես, Տեննիս Ռայըրց, Ռոտ Այլընդ Նահանգին կառավարիչը, կը յայտարարեմ 1952 Մայիս 28ի օրը՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

յանձնարարելով մեր քաղաքացիներուն որ տեսնեն կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքը եւ յիշեն որ առաջին համաշխարհային պատերազմին, մէկ միլիոն Հայեր կոտորուեցան եւ հազարներ այլուր փախան իրենց կեանքը փրկելու համար: Կը յանձնարարեմ որ մեր քաղաքացիները օժանդակեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ, Երկաթէ Վարագոյրին ետեւը, իրենց քաղաքական եւ կրօնական ազատութիւնները կորսնցուցած ազգային ուրիշ խմբակցութեանց հետ, կը պայքարի յանուն մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան եւ ժողովրդավարութեան՝ թէ հայ ժողովուրդին եւ թէ բռնակալ վարչաձեւերու տակ ապրող ուրիշ ազգերու համար »:

(Ստորագրութիւն)

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.—

Նկատելով որ 28 Մայիս 1952 թուականը Հայաստանի Անկախութեան երեսունեւչորրորդ տարեդարձն է եւ այս տարի կը տօնուի Միացեալ Նահանգներու գլխաւոր քաղաքներուն մէջ հաստատուած Հայերուն կողմէ.

Նկատելով որ Նիւ Եորք քաղաքին Հայերը պիտի տօնեն այդ օրը յայտագրով եւ առանձին պաշտամունք պիտի կատարեն.

Նկատելով որ Հայերը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ հաւատարիմ կը մնան ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն եւ կը մերժեն համայնավար աշխարհակալութիւնը, ի մտի ունենալով որ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը ստեղծուեցաւ Համաշխարհային առաջին պատերազմին եւ ճանչցուեցաւ Միացեալ Նահանգներուն կողմէ.

Նկատի ունենալով որ Ամերիկայի Հայերը միշտ, կորովի կերպով, մատնանիշ ըրած են մարդկութեան՝ խորհրդային համատիրութեան վտանգը եւ այս տարի, Մայիս 28, 1918ի տարեդարձին առթիւ անգամ մը եւս կրնուիրենիրենց ճիգերը ոչ միայն հայ ժողովուրդին այլեւ ամբողջ աշխարհի մէջ, բռնակալ վարչաձեւերու տակ տառապող հպատակ փոքրամասնութեանց վերջնական ազատագրութեան աշխատանքին,

Ես, Վինսընթ Իմփելլիթերի, Նիւ Եորքի քաղաքապետս, ներկայիս կը հռչակեմ 1952, Մայիս 28ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

ճանաչման օր Նիւ Եորքի մէջ, ինչպէս նաեւ աշխարհի ճնշուած ժողովուրդներու դատին նուիրուած օր մը: (Ստորագրութիւն)

(*) Կառավարիչը շփոթութեան մէջ է Փետրուար 18ի յեղափոխութեան տեւողութեան մասին :

Հոն ալ նոյն հոգը

Յունահայ գաղութին հոծ բազմութիւնը հաստատուած է մայրաքաղաքին, Պիրէոնի եւ արուարձաններու մէջ: Յանուցիր, փոքրաթիւ հաւաքականութիւններ ունինք Թեսաղոնիկէի, Կրետէի եւ գաւառային ուրիշ քաղաքներու մէջ :

Կեդրոնը Աթէնքն է, բազմութեամբ, Ազգային Առաջնորդարանով, մարմիններով, հանրային կազմակերպութիւններով եւ վարժարաններով :

Աթէնք հաստատուած Հայերուն թիւն է, կլոր հաշուով ութ հազար: Աղէկ դէշ տեղաւորուած ու տնտեսութիւն կազմած բազմութիւն մը:

Փոքր մասը հարուստ, գրեթէ կէսը բարեկեցիկ եւ մնացեալը օրը օրին ապրող արհեստաւորներ եւ բանուորներ :

Ամբողջութեան մէջ, աթենահայութիւնը տնտեսապէս միջակէն վար չէ:

Յոռեգոյն պարագային, եթէ արտագաղթը չարունակուի — հոսանքը դադրած է հիմակ — գաղութին թիւը վեց հազարէն պակաս պիտի չըլլայ:

Կարեւոր թիւ, որուն վրայ յենլով կարելի է ծրագիրներ մշակել, ազգապահպանման ոգիով :

Զարմանալի երեւոյթ, թիւը որքան կը փոքրանայ, մնացողներուն մէջ բարոյական եւ ընկերային կապը այնքան կ'ամրանայ :

Երեւոյթը ուշադրութիւն կը գրաւէ ժողովրդական հաւաքոյթներու եւ հանդէսներու մէջ ուր ներկաներուն թիւը նախապատերազմեանէն աւելի մեծ է :

Այս մխիթարական երեւոյթը կը վերագրենք ազգային կենսունակութեան եւ անկէ թելադրուած, կը ներկայացնենք յապաղած առաջարկ մը:

Աթենահայութիւնը ազգային հաւաքավայր չունի երեսուն տարիէ ի վեր: Կեդրոն մը՝ ուր հին ու նոր սերունդը քով քովի գայ, քանի մը ժամ՝ գոնէ ժամանցի համար:

Կեդրոն մը՝ որուն շուրջ համախմբուին բոլոր հայրենակցական միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները :

Ազգային օճախ մը, ուր պարբերաբար դասախօսութիւններ կազմակերպուին, ատուլիսներ, ընտանեկան ու ընկերային երեկոյթներ սարքուին:

Ժողովուրդի տուն մը, ուր իրարու քով գան բանուորն ու արհեստաւորը, մտաւորականն ու վաճառականը, երիտասարդն ու պատանին:

Անունները կարեւորութիւն չունին: Ժողովուրդի Տուն, Հայ Կեդրոն կամ Ազգային Օճախ :

Այս տեսակ շէնքի մը համար յարմարագոյն վայրը Աթէնք քաղաքն է, բայց կան երկու դըլխաւոր արգելքներ. առաջին՝ Աթէնքի կեդրոնին մէջ հոծ հայութիւն չկայ: Երկրորդ, նիւթական պատճառներով, անկարելի է սեփական շէնք ունենալ կեդրոնին մէջ :

Աթէնքի քթին տակ, ինքնաշարժով հազիւ 10 վայրկեան հեռու, կայ Տէրկութին, ուր ատեն մը տեղաւորուած էին մօտ եօթ հազար Հայեր եւ այդ պատճառաւ ալ, տեղացիները «Արմենիքա» անունով մկրտած էին զայն :

Հիմակ Տէրկութին «Արմենիքա» չէ, թէեւ անունը կը պահէ: Գաղթակայանին մէջ հազիւ հարիւր ընտանիք կը բնակին, իսկ քանի մը հարիւր ընտանիք ալ տեղաւորուած են սեփական ու վարձու տուներու մէջ, որոնք կը գտնուին 13րդ Ոստիկանական մասնաճիւղին շրջանին մէջ «Գուքաքի, Նէոս Գոզմոս, Տաֆնի եւն.»: Միջին հաշուով 3000 Հայեր: Կարեւոր եւ կենսունակ հաւաքականութիւն, իր եկեղեցիներով, վարժարաններով, ազգային մարմիններով ու կազմակերպութիւններով :

Մխիթարական երեւոյթ, շրջանին մէջ մեծ թիւ կը կազմէ երկսեռ երիտասարդութիւնը, չորսէն հինգ հարիւր :

Այս տղոց կարեւոր մէկ մասը ազգային մթնոլորտէն դուրս կ'ապրի, հաւաքավայրի պակասին պատճառաւ: Շատեր ժամերը կը սպաննեն «տավերնա»ներու եւ սրճարաններու մէջ, ուրիշներ՝ փողոցներու մէջ կը թափառին, մինչ կարելի է բոլորը հաւաքել եւ կապել ազգային հաւաքականութեան, եթէ կեդրոն մը ստեղծուի :

Պահանջը զգալի էր քանի տարի առաջ, երբ շրջանին համրանքը այսօրուանին կրկինն էր: Հիմակ պահանջը աւելի կը շեշտուի, գաղութին նօսրացման պատճառաւ, անշուշտ ազգային մտահոգութեամբ :

Ազգապահպանում :

Մտածումը կամ առաջարկը նոր չէ: Ծրագրուած եւ քանի մը տարի առաջ, նախնական քննութիւն եւ աշխատանք ալ տարուած է: Ու յետոյ ծրագիրը մէկ կողմ դրուած է, լաւագոյն օրերու յոյսով :

Լաւագոյն օրերը կրնան ուշանալ կամ բնաւ չգալ: Զենք կրնար բախտին թողուլ երիտասարդութիւնը, որուն ազգային պահպանման համար, բարոյական ու նիւթական կարեւոր զոհողութիւններ կ'ըլլան :

Անհրաժեշտ է տղոց տալ տուն մը, կեդրոն մը, ուր կազմակերպուին, դաստիարակուին ու հաւաքականութեան հետ կապը չկտրեն :

Նիւթականի խնդիր է, պիտի առարկեն շատեր: Երեւակայական գումարներու պէտք չունինք: Վեցէն ութ հարիւր ոսկիով, կարելի է կոկիկ երկյարկանի շէնք ունենալ, համապատասխան կազմածներով ու սարքաւորումով :

Այս համեստ գումարը գաղութին նիւթական կարելիութեան սահմանին մէջ է: Ժողովուրդը նման ձեռնարկներ քաջալերած է միշտ եւ նպաստած անոնց յաջողութեան :

Կարեւորը՝ առաջին քայլն է :

(Խմբագրական ԱԶԱՏ ՕՐի)

Գաղութէ գաղութ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն թէ Կեսարիոյ առաջն. փոխանորդ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան պատրիարքին կարգադրութեամբ Անգարա կը գտնուի եւ տեսակցութիւններ ունեցած է բազմաթիւ հայրենակիցներու հետ: Բոլորն ալ կը հաստատեն որ անհրաժեշտ է եկեղեցի մը ունենալ: Անգարայի մէջ կան 250 — 300 լուսաւորչական Հայեր, բաւական թիւով Հայեր ալ ցրուած են շրջանները :

Հայկազուն քահանայ կատարած է եօթը մկրտութիւն եւ վեց պսակ: Մնայուն քահանայի մը

ՁԵՐՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 16 Յունիս.— Մեր գաղութը եւս խանդավառութեամբ տօնեց Մայիս 28ը։ Այս տարի նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը։ Շաբաթ իրիկուն, մեր տղաքը հաստատեցին թէ կրնան իրենց սերունդին յաջորդները հանդիսանալ, կը բաւէ որ այդ գիտակցութիւնը արմատանայ իրենց մէջ։

Հայրենաբաղձ բազմութիւն մը եկած էր լեցնելու Հ. Յ. Դ. Տան սրահը, տօնակատարութեան բարձր խորհուրդով։ Այս նիւթապաշտ դարուն, երբ դրամը կը խաթարէ մարդոց նկարագիրը, ու ապազգային տարամերժ գաղափարներ կը սորկացնեն, կը թունաւորեն, ու կ՚այլասերեն հոգիները, բարենշան է որ բոյն մը հայրենասէրներ կը ջանան կամուրջ հանդիսանալ անցեալէն դէպի ապագան, ամրապնդելով տարագիր բազմութեանց հաւատքն ու ազգային զգացումները։

Վիէնի մեր ընկերներն ու համակիրները եւս խոշոր խնքնաշարժով մը եկած էին մասնակցելու մեր տօնախմբութեան։ բեմը պատշաճօրէն զարդարուած էր։ «Յարգանք Մայիս 28ի հերոսներուն» մեծատառ վերտառութեան տակ եւ դոյդ եռագոյններու կողքին շարուած մեր անմահ հերոսներուն նկարները՝ մտաւորականէն մինչ հայդուկը, վկաները կը հանդիսանային օրհասական պայքարին։

Հանդէսը բացուեցաւ դպրոցական երգչախումբին «Մեր հայրենիք» խմբերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։

Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Գալուստեան, որ Վիէնէն հրաւիրուած էր, իր բացման գեղեցիկ ճառով պանծացուց Մայիս 28ի փառապանծ թուականը, երբ հայ ժողովուրդը իր քաջ զաւակներուն զոհողութեամբ կերտեց Հայաստանի անկախութիւնը։ Յետոյ հրաւիրեց հանդիսականները, մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել բոլոր հերոսներուն յիշատակը։

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր։ Արդար է չեշտել որ մեր բոլոր հանդէսներուն փայլը կը հանդիսանան մեր դպրոցին աշակերտներն ու նախկին սաները։ Այս օրինակելի պարագան պատիւ մըն է դպրոցին, ու պարծանք՝ իր ուսուցիչներուն ու հովանաւոր մարմիններուն։ Դպրոց մը՝ որ եօթ տարուան ընթացքին աչա տուած է իր հունձքը՝ պայմաններուն ներած չափով։ Յաջող արտասանութիւններ ըրին, բստ կարգի, Հրայր Փօյաճեան, «Հայրենիքիս» (Գ. Շ. Փափազեանի), Արամ Գրիգորեան՝ «Հայրենիքի դրօշակին» (Արշէն Երկաթի), Օր. Մառի Լուիզ Առաքելեան՝ «Ուխտ Արարատ»ին (Ա. Ծառուկեան), եւ Բրաբիոն Տապաղեան՝ «Մեր տարագիր դրօշին» (Գ. Շ. Փ.)։ Բոլորն ալ արժանացան գնահատանքի։ Մանաւանդ Օր. Տապաղեան իր մաքուր ու յստակ առոգանութեամբ եւ զգայուն արտայայտութեամբ խլեց ջերմ ծափեր ու ժողովուրդին բաղձանքով երկրորդ անգամ արտասանեց «Իմ անուշիկ հայ լեզուս», նոյնքան զգացումով։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի վարիչը՝ ընկ. Սերոբ Մանուկեան՝ կարդաց, «Զօն Մայիս 28»ի, հեղինակութիւն Տիկին Գ. Շ. Փափազեանի։

Երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց «Հիմի էլ լռենք», «Ելնեմ, ման գամ», «Բարձր հասակիդ», «Սարէն կուգայ ձիաւոր» խմբերգները, արժանանալով ջերմ ծափերու։

Յետոյ ներկայացուեցաւ «Հայրենիքիս համար» թատերախաղը, նոյնպէս հեղինակութիւն Տիկին Փափազեանի։ Բաւական յաջող կառուցուածքով թատերախաղ մըն է եւ պատշաճ՝ Մայիս 28ին։ Բոլոր դերակատարներն ալ Նոր Սերնդականներ ու Սանուհիներ էին եւ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, գիտցաւ իր կուռ բանախօսութեամբ վերլուծել Մայիս 28ի պատմական արժէքը, գաղափարական, ազգային եւ քաղաքական տեսակէտներով։ Յիշեց պատմական թուականներ, անկիւնադարձներ ազգային յեղաշրջումներու, որոնց կարգին դասեց նաեւ Մայիս 28ը։ «Հայ ժողովուրդը շնորհիւ Դաշնակցութեան սերմանած գաղափարներուն հետեւեցաւ յեղափոխութեան ճանապարհին ու գերմարդկային ճիգերով տիրացաւ իր անկախութեան»։ Ընկերը իր ուրախութիւնը յայտնեց Տէսինի Նոր Սերունդին ձեռներէցութեան համար, հրաւիրեց երիտասարդութիւնը ծանօթանալ մեր մօտաւոր անցեալի պատմական անցքերուն եւ գործել յարատեւօրէն, ձեռք ձեռքի, հին սերունդին հետ։

Վիէնէն Հ. Յ. Լեւոնեանի երգչախումբը երգեց «Մայր Արաքսի», «Ալագեազ» եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք» խմբերգները, ջերմ ծափերու մէջ։ Մանաւանդ «Մայր Արաքս»ին, իր թովիչ ու հոգեխռով ելեւէջներով մեզ փոխադրեց իր ափերուն վրայ՝ թափ տալով մեր երեւակայութեան։

Դպրոցին երգչախումբին «Յառաջ նահատակ»ով եւ նախագահին փակման խօսքով վերջ գտաւ տօնախմբութիւնը, մեզ ներշնչելով եռանդ եւ խանդավառութիւն։

Յետոյ տեղի ունեցաւ խնջոյքը։ Մեր երիտասարդ ընկերները խնամքով պատրաստած էին ամէն ինչ։ Բարեբախտաբար Վիէնցիները լեցուցին սրահը։ Իսկ Տէսինցիներէն ներկայ էին հազիւ տասնեակ մը... Այսպէ՞ս պէտք է քաջալերել երիտասարդութիւնը։Խնջոյքին սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Սարգիս Առաքելեան որ իր զուարճախօսութիւններով շուտով ստեղծեց ուրախ ու տաքուկ մթնոլորտ մը։ Եղան արտասանութիւններ, մեներգներ ու խմբերգներ։ Ներողամիտ ըլլան բոլոր անունները չյիշելուս համար։ Խնջոյքը տեւեց մինչեւ առաւօտ։ Գ.Պ.

պէտքը չատ զգալի է։ Նոր սերունդը ոչ միայն «Հայր Մեր»ը այլ խաչակնքել անգամ չի գիտեր։

«ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ» անունը պիտի կրէ ամերիկեան դպրոցի մը մէկ թեւը։ Դպրոցը պիտի արժէ կէս միլիոն տոլար եւ պիտի ըլլայ նաեւ որբանոց մը տրամադրելի բոլոր ազգութեանց և յարանուանութեանց անխտիր։ Այս որոշումը տուած էԱմերիկայի Կաթոլիկեկեղեցիին Պոսթընի թեմը։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՅԱՋՈՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Պատմական ներկայացումներու շարքին մէջ, «Սամուէլ» եւ «Խենթ»ի վերջին յաջող բեմադրութիւններէն ետքը — ողբացեալ դերասան Ս. Հայկազարի ջանքերով, — ահա «Աչոտ Երկաթ»ի ներկայացումը կուգայ փաստը տալու որ մեր ժողովուրդը աւելի կը սիրէ ոգեկոչել անցեալի փառաւոր եւ դժբախտ դէպքերը, խանդավառուիլ հերոսական դրուագներով, պարսաւել պախարակելի արարքները, քան տեսնել թեթեւսօլիկ եւ թրքաբարոյ ներկայացումներ։

Կիրակի, 15 Յունիս, Սէրքլը Կաթոլիք սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, մենք ալ Սէն Շամոնէն եւ Սէնթ Էթիէնէն վերջ, առիթն ունեցանք վայելելու Բ. Այվազեանի «Աչոտ Երկաթ»ի խաղարկութիւնը, թատերգութեան վերածուած Խ. Ղարիպեանի կողմէ։ Դերակատարները նորընծայ սիրողներ եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդէն նեչնչուած տղաք (Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբ), ցոյց տուին իրենց լաւագոյն ընդունակութեան հետ կամքը՝ տէր կենալու մեր հայրենի սրբութեանց՝ մեր քաղցրաբարբառ, այնքան բազմաչարչար լեզուին եւ պատմական մեծ անցեալին։

Անշուշտ, իբրեւ թղթակից պէտք չէ խուսափիմ յիշել որ ինքնին ներկայացումը երկար ըլլալով — վեց արար եւ 2 պատկեր — հարկ էր անպայման ժամանակին սկսիլ։ Եւ մենք, այն տպաւորութիւնը կրեցինք թէարեւելահայերէնըդժուարութիւն կը պատճառէր դերակատարներէն ոմանց։ Իսկ այդ դժուարութենէն զերծ եղան մասնաւորապէս Ս. Թիւթիւնճեան (Գագիկ Արծրունի) եւ Օր. Փոչոյեան (Հեղինէ, դուստր Գագիկի), որոնք իրենց սահուն առոգանութեամբ յաջողած էին լաւ մը խաղցնել իրենց դերերը, ինչ որ նպաստեց ազատ համարձակ խաղարկութիւն մը կատարելու։

Սիրելի Յառաջ, չեմ ուզեր ծանրաբեռնել թղթակցութիւնս, յիշելով մէկ մէկ բոլոր դերակատարները իրենց անուններով եւ ստանձնած դերերով — թող ներողամիտ ըլլան։ Բայց, թոյլ տուր գրելու որ մեր Սէն Շամոնի սիրողները յաջող ներկայացում մը տուին։ Սրտանց կը մաղթենք որ շարունակեն յարատեւօրէն, որպէսզի այսուհետեւ աւելի մեծ յաջողութիւններ արձանագրեն։

Մեր Վիէնի թատերասէր հայութիւնը իր խուռն ներկայութեամբ եւ բազմաթիւ ծափերով գիտցաւ իր խանդավառ գոհունակութիւնը յայտնել, ինչպէս նաեւ գնահատել թափուած ճիգերը։ Այս, արդէն լաւագոյն վարձատրութիւնը կրնայ համարուիլ գործին, իսկ նիւթականն ալ լաւծովս՝ չատ վար չէ մնացած...

Բեմին ետեւը, անտեսանելի հասարակութեան, կար ղեկավարը, բեմադրիչը՝ Խ. Ղարիպեան, ամբողջ ձեռնարկին զսպանակը որ գիտցաւ ճարտարօրէն գլուխ հանել պատմական խաղի մը դժուարին ներկայացումը։— Դադարներուն, հաճոյքն ունեցանք, մէկէ աւելի անգամներ ունկնդրելու Օր. Արշալոյս Սեդրակեանի ժողովրդական հաճելի մեներգները։ Երկու յուզիչ երգեր ալ երգեց Վիէնի Նոր Սերունդէն Աստ. Մաղաքեան։ Ուրեմն կեցցէ Նոր Սերունդը եւ դէպի յառաջ։

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Տիկին Տը Կոլի համար պատրաստուած նուէրը չատ տպաւորիչ գտնելով՝ Ռեմի խորհեցաւ թէ իր ամուսնոյն եւս նուէր մը տալ պէտք է։ Զօրավարը Ֆրանսական սիկառներէն չատ կ՚ախորժէր, բայց անոնք ամէնքը Գերմանացիք կը ծխէին։ Ուստի ճարեց 1816ին պատրաստուած եւ Նափոլէոնի օրէն մնացած սարդապատ հին չիչ մը պատուական մրգօղի։

Յաջորդ առտու կանուխ դուրս ելան։ Թանձր մառախուղ մը պատած էր։ Ծովափը չափելով օդը կը գնէին։ «Երկու Հրեչտակներ»ուն նաւավարը՝ Լուի Եէքէլ, դէչ լուրեր հաղորդեց։ Գիչերը զօդցեր էին նաւուն հրանիւթին կարեւոր մէկ մասը, եւ կաթիլ մը գտնելու հաւանականութիւն չկար, նոյն իսկ սեւ շուկայով։

— Ճամբորդութեան համար կը բաւէ՞, հարցուց Ալէքս։

— Թերեւս, չեմ գիտեր, պատասխանեց նաւավարը։

— Պէտք է փորձես. ըսաւ Ալէքս վճռական կերպով։

«Երկու Հրեչտակներ»ը քսան ոտք երկարութեամբ հնամենի նաւակ մըն էր, երեք նաւաստիներով։ Աւելի կանոնաւոր նաւ մը թերեւս կասկած յարուցանէր։ Այդպէս ըլլալով հանդերձ, Գերմանացիները չէին թոյլատրեր որեւէ նաւու գիչերը դուրս մնալ։

— Գեմանացիներուն քննութեան կայանը՝ գետափէն երեք մղոն հեռու, Փոռ Մանէչն է, բացատրեց Ալէքս Ռեմիին։ Անգամ մը որ ատկէց անցար, ապահով ես այլեւս։

— Ամէն նաւ կը քննե՞ն, հարցուց Ռեմի։

— Ոչ, երկուքէն մէկը, պէտք է չատ մեծ բախտ ունենաս։

Լեռնավարդին թաղարը պահեցին ամբարին մէջ։ Ալէքս ձեռքերով ցտեսութիւն մաղթեց եւ «Երկու Հրեչտակներ»ը սկսաւ սահիլ։

Հազիւ հեռացած նաւամատոյցի տեսողութենէն, նաւավարը բանալով ղեկին մօտ գտնուող գաղտնաչմամ սնտուկը, նշան ըրաւ Ռեմիին՝ որ անոր մէջ մտնէ։

Ճակատագրուած էր կարծես, որ ճամբորդութիւնը միշտ դժուարութեան բախէր։ Քննութեան կայանը փոխանակ սովորական տասը վայրկեանին, սպասեցին մէկ ժամ։

Ծովը ալեկոծ էր եւ երբ ժամադրավայր հասան, ժամը 12.30 էր։ Անգլիական նաւը հոն էր, բայց Երկու Հրեչտակները այնքան ցած էր ծովուն վրայ, որ գետանաւը զայն չկրնալով նշմարել, հեռացաւ գնաց։ Ետ վերադարձաւ յուսախաբ։

Մութ էր երբ հրանիւթի վերջին կաթիլը սպառած, հասան գետեզերք։ Ալէքս կը սպասէր տխուր դէմքով։

— Ալէքս, ըսաւ Ռեմի, պէտք է հրանիւթ գտնես։ Վաղը պէտք է մեկնիմ, նոյն իսկ եթէ երկինքը պայթի։ Այս քարտէսը տեղը պէտք է հասնի։

Ալէքս գլուխը քերելով.

— Տեսնենք բան մը կրնա՞մ ընել։ Ինծի սպասէ «Հին Ջաղացք» ճաչարանը։ Ժամէ մը կը վերադառնամ։

Եւ ցատկելով հեծանիւին վրայ, աներեւութացաւ անձրեւաթուրմ խաւարին մէջ։

Ալէքս միչտ հեծած իր հեծանիւին վրայ, ծովեզրը կը չրջագայէր տեղեկութիւններ քաղելու նպատակով։ Ծածկելու համար իր լրտեսական գործունէութիւնը, ինքն իրեն թոյլ տուած էր ճանչցուիլ իբրեւ համբաւաւոր սեւ չուկայի մը։

Երբ Ռեմիի մօտ վերադարձաւ Հին Ջաղացք արճարանին մէջ, թրջուած էր ամբողջ մարմնով։ Ռունգերը, արտեւանունքներն ու բերանը ցեխաթաթախ։ Յաջողեր էր գտնել եօթը կալոն հրանիւթ, հազիւ բաւականաչափ ճամբորդութեան համար։

— Վաղը պէտք պիտի չունենան ինծի։ Կէս օրէ վերջ ժամը 3ին հեծանիւով չրջան մը պիտի կատարեմ։ Ուստի քեզ պիտի չտեսնեմ մինչեւ վերադարձդ։ Նաւավարը պիտի կարգադրէ ամէն բան։ Բարի յաջողութիւն։

Ըսաւ Ալէքս ու մեկնեցաւ։ Հեծանիւով պտոյտ մը ընելը վերջինը պիտի ըլլար։ Երկու օր ետք ձերբակալուելով Կէսթափոյին կողմէ՝ գնդակահարուեցաւ։

Հակառակ նաւավարին տխուր դուչակութեան, յաջորդ օր փոթորիկը քիչ մը մեղմացաւ։

(Շար.)

Երկու անգլիացի սպաներ անմիջապէս դէպքին վայրը գացին, արձակելու համար ձերբակալուած բանուորները, սակայն բանակցութիւնները ձախողեցան, սպասելով նոր հրահանգներու։ Կ'ըսուի թէ Ռուսերը կ'ուզեն գրաւել կարգ մը հողամասեր։ Պաղ պատերազմին ամենածանր միջադէպը կը համարուի այս արարքը :

✕ Արեւմտեան Պերլինի պաշտօնական շրջանակները կը ծանուցանեն թէ արեւելեան Գերմանիոյ գիւղացիները մանգաղներով եւ ուրիշ գործիքներով յարձակած են այն բանուորներուն վրայ որոնք Թուրինկիա ղրկուած էին, քանդելու համար սահմանամերձ բնակարանները։ Կ'ըսուի թէ 40 բանուորներ վիրաւորուեցան, երբ կը պատրաստուէին տուները պայթեցնել ուժանակներով։ Բազմաթիւ ռուս զինուորներ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն, օգնելու համար գերման ոստիկանութեան :

✕ Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները կը պատրաստուին երկուքի բաժնել Պերլինը, միջնաբերդ մը կառուցանելով երկու շրջաններուն միջեւ։ Այս նպատակով, փշաթելեր կը հաստատուին գլխաւոր կէտերուն վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ կացութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Պատերազմին երկու տարին կը լրանայ վաղը, եւ դեռ յոյս չկայ զինադադարի մասին։ Ընդհակառակն, կռիւները կը վերսկսին պարբերաբար։ Հնդկաստան իր միջնորդութիւնը առաջարկեց, զինադադարի բանակցութիւնները յաջողցնելու համար։ Լորտ Ալեքսանտր, Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Ուաշինկթըն գնաց, ելք մը գտնելու համար։ Երկու տարուան ընթացքին Ազգաժողովին ուժերը կորսնցուցած են 110.000 զինուոր, որոնց 19.000ը սպաննուած։ Հիւս. Քորէացիներու կորուստը կը հաշուեն 1.185.000 :

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ճառ մը խօսելով Էքս լէ Պէնի մէջ, ըսաւ թէ գիները 5.66 % իջած են չորս ամսուան ընթացքին։ «Այս անկումը չափազանց դանդաղ կը համարուի չատերու, չափազանց արագ՝ ուրիշներու համար։ Վերջիններուն վախը կ'ապացուցանէ տնտեսական փոփոխութեան յաջողութիւնը։ Առեւտուրը արհեստէ աւելի բան մըն է, ընկերային ծառայութիւն մըն է։ Ատոր համար է որ կը ձաղկեմ տարապայման շահերը եւ կը փորձեմ իջեցնել սպառուած գիները» :

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղելով Խ. Միութեան, յայտարարեց թէ իր տեղեկութեանց համաձայն, յունիս 13ին կորսուած օդանաւը զարնուած է ռուսական զինեալ ուժերու կողմէ։ Շուէտ լուսաբանութիւն կը պահանջէ :

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Իսրայէլի հաղորդակցութեանց նախարարին տան առջեւ։ Նախարարը եւ ընտանիքին անդամները քնացած էին ; բայց ոչ ոք վնասուեցաւ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ պէյը կիրակի օր ջնջեց «Այն Սըգըր»ի աւանդական ընդունելութիւնը, որ տեղի կ'ունենայ Ռամազանէն վերջ։ Այս կարգադրութեան պատճառ կը համարուի «ներկայ կացութիւնը». բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ պէյը գիտմամբ ջնջած է ընդունելութիւնը, որպէսզի չհարկադրուի հրապարակային յայտարարութիւններ ընել Ֆրանսայի մասին։— Նոյն օրը ռումբ մը պայթեցաւ Թունուզի արտաքին առեւտուրի գրասենեակին առջեւ։— Պէյին անձնապահ գունդէն տեղակալ մը անձնասպան եղաւ։ Կը կարծուի թէ այս դէպքը կապ ունի Թունուզեան հարցին հետ։

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարութիւնը նոյնութեամբ ետ ղրկեց 40 կապոց բոլշեւիկեան հրատարակութիւններ, որոնք սահմանուած էին Հռոմի չեխոսլովաք դեսպանատան :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գիտութեանց ակադեմիան յանձնախումբ մը նշանակած է որ պիտի զբաղի ռումաներէն լեզուի եւ ուղղագրութեան բարեփոխումով, համաձայն Ստալինի նոր վարդապետութեան,— «Մարքսականութիւնը եւ լեզուաբանութիւնը» :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ Անչիէթա թիւրանէն 300 (բանտարկեալներ ըմբոստանալով, ցամաք ելան Սան Փաւլօ նահանգին մէջ, ահուսարսափ տարածելով։ Մինչ խումբ մը թիապարտներ կը կռուէին բանտապահներուն հետ, 600 դատապարտեալներ կ'ազատէին իրենց ընկերները, վայրագօրէն սպաննելով 16 պահակներ, զինուորներ եւ պաշտօնատարներ, ինչպէս եւ հարիւրի չափ դատապարտեալներ որոնք համամիտ չէին իրենց։ Ըմբոստները բանտին մթերանոցէն գրաւեցին 50 հրացան, հինգ գնդացիր, ատրճանակներ, ռումբեր եւն. :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Երգչախումբ՝ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդէն, ղեկավար ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ :

Մեներգ, արտասանութիւն եւ ներկայացում, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ անմահն ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի «ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ» թատերախաղը, յեղափոխական կեանքէ :

Պարահանդէս, նուագախումբ GARO SARIAN : Պիւֆէ։ Մուտք 150 ֆր., Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն 100 ֆրանք :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Cadetի վերնայարկը։

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ։ Նիւթը՝ «Մերձաւոր Արեւելքի հայ. գաղութները» :

Մուտքը ազատ է :

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ, վարէն վեր 20րդ տող, «ուղղութիւն ալ» — պիտի ըլլայ տալ :

Գ. էջ, «Լրատու Արուեստի» 18րդ տող՝ չկրցաւ = կարդալ՝ կրցաւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Սանթիկ Աղաճանեան եւ Տիկին Զապէլ Կարապետեան փոխան ծաղկեպսակի 1000ական ֆր. կը նուիրեն Ալֆորվիլի Կապ. Խաչին, ողբացեալ Պ. Խաչատուր Տէր Վարդանեանի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Մարսէյլէն ընկեր Ղազարոս Մարկոսեանի եւ Օր. Էլվիրէ Նիգիպլեանի ամուսնութեան առթիւ փեսան իր նահատակ ծնողքին յիշատակին հետեւեալ նուէրները ըրաւ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան ֆոնտին, 1000 ֆրանք, Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի վարչութեան օգափոխութեան կայանին 1000, Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին 1000, Սէն Լուի Հայոց դպրոցին 500, Վառպառէլի Հայոց դպրոցին 500։ Ստանալ ընկեր Ա. Պետիկեանէ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— ՌՕԱՆ.— Այրի Տիկին Վասկանուշ Արսլանճեան եւ իր զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Արսլանճեան, Տէր եւ Տիկին Քէօշկէրեան, Տէր եւ Տիկին Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Գարակիւլեան, Տէր եւ Տիկին Հայրիկեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ եւ ծաղկեպսակով ու հեռագրով յայտնեցին իրենց ցաւակցութիւնները, ամուսնոյն, փեսային եւ իրենց եղբօր եւ աներձագին Պ. ՎԱՀՐԻՃ ԱՐՍԼԱՆՃԵԱՆի դառնաղէտ եւ վաղահաս մահուան առթիւ:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խ. Տէսինի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Ժընէվիեւ Ծորճելեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ ոմն 2000 ֆր. դպրոցին։ Այրի Տիկին Խաթուն Կարապետեանէ երկու աթոռ ուսուցիչներուն համար եւ սեղանի գեղեցիկ ծածկոցմը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Լիոնի մէջ կազմակերպուած դաշտահանդէսը՝ 29 Յունիս, կիրակի օրը։ Անձրեւի պարագային 6 Յուլիս, կիրակի օրը՝ Տէսինի զովասուն անտառը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ (Թիւ 135—136).— Հիւանդ եւ բժիշկ դէմ դիմաց (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ).— Կարագի մասին (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Մտահալածում (Տոքթ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Գիտական աշխարհագրութիւն Հայաստանի (Ա. Ա. Ա.).— Երիտասարդութեան պատուաստ (Տոքթ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (Տոքթ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Մարդ պէտք է ապրի 150 տարի (Փրոֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Աղամաթուզ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Բժշկ. ազգագրութիւն (ՈՒԽՏԱՒՈՐ).— Կեղծմաշկի մասին (Տոքթ. Աչճեան).— Հարցարան (ԽՄԲ.) :

Մամուլի տակ է ՄԱՅԻՍԻ թիւը։

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք։ Արտասահման 1000 ֆր.։ Դիմել 17 rue Damesme, PARIS :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով :

Հ. Յ. Դ. Ռւս. Միութեան ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆ ԽՈՐԵՆԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ

Յայտնի պատմագէտ Հ. Ներսէս Ակինեանի բանախօսութիւնները մեր ազգային պատմութեան շուրջ, մեծ հետաքրքրութիւն եւ խանդավառութիւն ստեղծած ըլլալով, Լսարան Արեւմուտքի վարչութիւնը, յայտնուած ընդհանուր փափաքին վրայ, խնդրած է եւ Հ. Ակինեան հաճութեամբ ընդունած՝ այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը, խօսիլ՝ ՊԱՏՄԱՀԱՅՐ ԽՈՐԵՆԱՅԻԻ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՄԱՍԻՆ :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի, ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Տէօֆմէճեանի :

Աշակերտները կողմէ պիտի ներկայացուին զանազան խաղեր : Կիրակի, 29 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցին սրահին մէջ :

Լիոնի շրջանի Հայերու ուշադրութեան

ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ — ROUDE

Շաբաթ 28 Յունիս, ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ

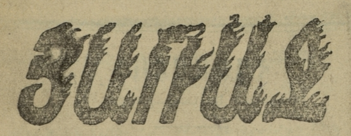
Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, կրնան դիմել Լիոնի մէջ Պ. Պ. Ծառուկեանի, 10 Rue F. Carcin եւ Սօղոնեանի, 193 rue Crequi, որոնք autocarեր ապահոված են։ Իսկ անոնք որ կ'ուզեն երթալ անհատական միջոցներով կրնան իրենց տոմսերը ապահովել Պ. Mariusէ (դերձակ) 143 rue Duguesclin. Tél. Lalande 71-08:

Ծախու է

Դերձակի խանութ մը (Fonds de tailleur), բնակարանով միասին (երկու սենեակ խոհանոց), Gagny կայարանէն 50 մեթր։ Դիմել Beguian, 1 rue du Parc, Villemomble (Seine) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին համար խոհարարուհի մը եւ պարտիզպան մը : Դիմել ամէն առաւօտ ժամը 9—12, վարժարանը, 1 Bld. du Nord, Raincy (S. et O.), հեռ. Raincy 172:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 25 JUIN 1952 Չորեքշաբթի 25 ՅՈՒՆԻՍ
28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6797-Նոր շրջան թիւ 2208
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԼԽԱՏՈՒՄ

Երկու անգամով արտատպեցինք մանրամասն ցանկ մը, որ կը ներկայացնէր բոլշեւիկեան իշխանութեան օրով անհետացած հայ զոհերը, 1920-էն 1940 (Յառաջ, Յունիս 20 եւ 21):

Վկայութեան աղբիւրը, Շթութկարտի «Հայաստան» շաբաթաթերթը, որ կը հրատարակուի տարագիրներու կողմէ, ցանկին գլուխը դրած էր հետեւեալ խորագիրը,— «Միայն անունի-ները»:

Այդ առթիւ կը բացատրէր.

— «... Փորձում ենք ահա ստորեւ տալ քիչ ի շատէ ծաւալուն մի ցանկ, որի մէջ մտնում են միայն հանրածանօթ ու անուանի զոհերը, այն էլ երբեք լրիւ ձեւով, քանզի դժուար է թէկուզ անուանիներին մի առ մի յիշել ու թուել, իսկ բոլորին՝ մեր պայմաններում կատարելապէս անհնարին է»: (7 Յունիս 1952):

Յաջորդ համարին մէջ ալ, ցանկին մնացեալ մասը հրատարակելով, դիտել կուտար.

— «Կրկնում ենք, որ վերոբերեալ ցանկն իր աւելի քան 250 անուններով բնաւ չի կարելի անուանի զոհերի ամբողջական թուարկութիւն համարել»: (14 Յունիս):

Իսկ «անանուն» զոհերուն, «հասարակ մահկանացուներ»ու համար կ'արձանագրէր կարգ մը վկայութիւններ:

Երկու տեսակ հարցումներ կը լսենք այս հրատարակութեան առթիւ.—

1. Կը հաւատա՞ք այս ցանկին վաւերականութեան:

2. Ի՞նչ օգուտ կը սպասէք, արտատպելով անցած գացած բաներ...

Երկար բացատրութեան չի կարօտիր առաջին հարցումը:

Թերեւս աննշան վրիպումներ կամ թիւրիմացութիւններ սպրդած ըլլան ցանկին մէջ: Բայց ամբողջութիւնը համարիլ կասկածելի՝ կը նշանակէ զերի դառնալ կանխակալ կարծիքներու:

Կարելի՞ է այսքան մանրամասն ցանկ մը կազմել, անուններով, մականուններով, պաշտօնով եւ դիրքով:

Մնաց որ, տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ փաստեր հաստատեցին թէ այդ զոհերը «լռած են» ջախջախիչ մեծամասնութեամբ:

Արտասահմանի ամէնէն թթու սովետամոլներն ալ շատ աւելի բան գիտեն այս մասին: Անոնք աւելի ծանրակշիռ գաղտնիքներ եւ դէպքեր լսած են, բայց «հայրենասիրութիւն» կը համարին լռել:

Անոնք պակասներ ալ կրնան ցուցնել ձեզի, այդ ցանկին մէջ: Նոյնիսկ այստեղէն գացած դէմքեր, որոնք լռած են տարիներէ ի վեր:

Ցանկին մէջ, շատ մը անուններու դիմացը կը կարդանք «լռած»:

Ուրիշ պատկերալից բացատրութիւն մըն ալ ունին Երեւանի մէջ,— «նստած է» (բանտարկուած):

Ո՞վ պիտի կրնար ստուգել մէկուն եւ միւսին պարագան, այսօրուան պայմաններուն մէջ:

Անհետացնելու, ոչնչացնելու բազմազան ձեւեր կան բոլշեւիկեան աշխարհին, ինչպէս Թուրքիոյ մէջ:

Երեսուն այսքան տարի վերջ, կրցա՞ք ստուգել թէ ինչպէս սպաննեցին Ակնունին, Զարդարեանը, Շահրիկեանը, Խաժակը կամ Բժ. Տաղաւարեանը:

Նոյն հարցումը կրնաք ուղղել Չեկայի զոհերուն համար:

Պաշտօնապէս ծանուցուած են միայն քանի մը գնդակահարութիւններ: Իսկ մնացեալ հարիւրաւորնե՞րը:

Ո՞վ ո՛ւր է: Բանտարկուա՞ծ: Աքսորակա՞ն: Ո՞ղջ թէ մեռած:

Բազմաթիւ դէմքեր կան որոնց անունները յանկարծ կ'անհետանան թերթերու էջերէն: Կամ իրենց բնակավայրէն:

Ո՞վ պիտի կրնար ապացուցանել թէ ողջ են, բայց իրաւունք չունին խօսելու կամ գործելու:

Գալով «անցած - գացած բաներուն» — կ'արժէ որ առանձին գլուխ մը նուիրենք:

Շ.

Գարեգին կաթողիկոսի մահուան պարագաները

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՕՐ ՍՈՒԳ

Պէյրութի վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (22 Յունիս).—

Գարեգին կաթողիկոս վախճանեցաւ երէկ, շաբաթ, 21 Յունիս, առտուան ժամը 5.40ին, Անթիլիասի վեհարանին մէջ:

Վիճակը շատ ծանրացած էր վերջին շաբաթներու ընթացքին:

Լիբանանի առաջնորդարանին կարգադրութեամբ յետաձգուած են բոլոր հանդիսութիւնները:

Եկեղեցիներու զանգակները ի նշան սուգի մէկ ժամ անընդհատ ղօղանջեցին շաբաթ առաւօտ եւ դպրոցները փակուեցան: Այսօր հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուեցաւ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ:

Շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Կրօնական, Գաւառական եւ Քաղաքական ժողովներու դիւաններու հետ Անթիլիաս գնաց՝ Լիբանանի հայ ժողովուրդին ցաւակցութիւնները պաշտօնապէս ներկայացնելու համար Կաթողիկոսական Տեղապահին:

Առաջնորդարանը յանձնարարեց, ի նշան սուգի՝ շաբաթ օր փակ պահել բոլոր հայկական վաճառատուներն ու խանութները: Յանձնարարուեցաւ նաեւ բոլոր կազմակերպութեանց՝ յետաձգել իրենց հաւաքոյթներն ու հանդէսները:

✕ Ռատիօ - Լիբանանը շաբաթ առտու կաթողիկոսին մահը հաղորդեց արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

✕ Պէյրութի Le Soir օրաթերթը կը գրէ թէ շաբաթ առտու ժամը 8էն հազարաւոր հայեր կաթողիկոսարան գացին, իրենց վերջին յարգանքը բերելու համար, իսկ պետական պաշտօնատարներ, դեսպաններ, պատուիրակներ ստորագրեցին այցելուներու տոմարը: Ռատիօ-Լիբանան ժամը 13ին հաղորդեց կաթողիկոսին կենսագրութիւնը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս շաբթու:

✕ Կաթողիկոսարանի դիւանը կը ծանուցանէ թէ որոշուած է սուգ պահել քառասուն օր:

✕ Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի յատուկ հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, կաթողիկոսին մահուան առթիւ: Պիտի պատարագէ եւ դամբանական քարոզը պիտի խօսի Սերովբէ վրդ. Մանուկեան:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր ազգային կազմակերպութիւնները եւ համօրէն հայ ժողովուրդը:

Ի պատիւ օտար կամաւորներու

Երկուշաբթի օր Les Amis de la République Françaiseը ճաշ մը սարքած էր իր կեդրոնին մէջ, նախագահութեամբ նախկին վարչապետ Պ. Ժորժ Պիտոյի, ի պատիւ օտար կամաւորներու:

Բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ, առաջին խօսքը տրուեցաւ Միութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Ռ. Լանժի, որ յայտնեց թէ՝ ներկայ են կազմակերպութեան անդամներէն ներքին գործերու նախարարը՝ Շ. Պրիւն, Ինիօն Ֆրանսէզի նախագահը՝ Պ. Ֆուրքատ, Ռազմիկանութեան վերատեսուչը՝ Պ. Պէյլօ եւ ուրիշ պետական դէմքեր, զանազան պետութեանց դեսպանները, եւն.: Յետոյ յիշեց թէ ներկայ են հայկական, իտալական, ռուսական, լեհական, չեխ, պարսիկ, պրազիլիական, Լիւքսէմպուրկի, Հունգարիոյ, Պելժիոյ, Արժանթինի, Քանատայի, Անգլիոյ, Հայիթիի, Իսրայէլի, Յունաստանի, Տանըմարքայի, Ամերիկայի կամաւորներու ներկայացուցիչները եւ խօսք տրուաւ անոնց Դաշնակցութեան նախագահին՝ Նազար Աղային:

Թուելով ֆրանսական բանակի օտար ռազմիկներու քաջագործութիւնները, Նազար աղա շեշտեց.

— Անոնց չորսէն մէկը սպաննուեցաւ եւ միւսը վիրաւորուեցաւ: Մեծ մասը Պատուոյ Լեգէոնի

ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ԿՐԱԿ ԹԱՓԵՑԻՆ

ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՕԴԱՐՇԱՒԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ Ի ՎԵՐ

Երկուշաբթի օր, աւելի քան հինգ հարիւր ամերիկեան օդանաւեր կրակ տեղացին Հիւս. Քորէայի եւ Մանչուրիոյ գլխաւոր քաղաքներուն վրայ, զարնելով հինգ ելեկտրական կեդրոններ՝ Եալու գետին երկայնքը: Ռմբակոծումը տեւեց մէկուկէս ժամ, առանց որեւէ դիմադրութեան հանդիպելու: Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ ամերիկեան օդանաւերը իրենց տեղերը վերադարձան անվնաս: Նոյն տեղեկագրին համաձայն ամենամեծ օդարշաւն էր այս, Քորէայի պատերազմէն ի վեր: Գլխաւոր նշանակէտն էր Սուհոյի ելեկտրական հաստատութիւնը, որ չորրորդ մեծագոյն գործարանը կը համարուի աշխարհի մէջ եւ շինուած է ճափոնցիներու կողմէ, 1939 — 45ի պատերազմէն առաջ: Անոր բազմաթիւ շէնքերը, որոնք հաստատուած են Եալու գետին հարաւային ափերուն վրայ, ելեկտրական հոսանք կը հայթայթեն մինչեւ Մուքտէն (Մանչուրիա) եւ Հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքը՝ Փիօնկեանկ:

Զարնուեցան նաեւ ուրիշ չորս գործարաններ՝ դէպի արեւելք: Արշաւանքին կը մասնակցէին ամէն տեսակ օդանաւեր եւ սաւառնակներ: Օդաչուները նախապատրաստուած էին կատաղի ճակատամարտի մը. բայց ռուսական օդանաւերէն ոչ մէկը յարձակեցաւ: Ամերիկեան հետախոյզները բազմաթիւ Միկ. օդանաւեր կը հաշուէին Մանչուրիոյ Անթունկ օդակայանին մէջ, բայց ոչ մէկը

(Նշխարքս շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

խաչը կամ զինուորական շքանշան ստացաւ: Հերոսական են անոնց քաջութիւնը եւ ֆիզիք. ծառայութիւնները եւ արժանի ֆրանսական վարկին: Անոնք ֆրանսացիներ են ոչ թէ ստացական հանգամանքով, այլ իրենց թափած արիւնով»...

Յետոյ, ներքին նախարարը խօսք առաւ եւ Ֆրանսայի անունով շնորհակալութիւն յայտնեց օտար կամաւորներու:

— «Անոնք իմ զէնքի ընկերներս են, որովհետեւ Վերտէօնի մէջ, քով քովի կը կռուէինք: Անոնք կը վայելեն մեր վստահութիւնը, որովհետեւ միայն մարդկային բարեկամութիւններն են որ արժէքաւոր են: Դպրոցական սեղաններուս վրայ ես գիտէի որ Կարիպալտին մեզի հետ էր 1870ին: 1914ին, դարձեալ օտար կամաւորները մեզի հետ էին, 1939ին նոյնպէս: Անոնք գիտեն որ Ֆրանսան ազատութեան հայրենիքն է: Եթէ Ֆրանսան անհետանայ, անոնք գիտեն որ աշխարհի վրայ այլեւս ազատութիւն գոյութիւն պիտի չունենայ:

«Ես ձեր ընկերն ու բարեկամն եմ եւ ոչ թէ ձեր նախարարը: Ձեզմէ իւրաքանչիւրը կրնայ գալ եւ զիս տեսնել, որովհետեւ, գիտեմ որ դժուար օրեր են ամէնուն համար: Ճիշդ է դրագէտին խօսքը,— Ամէն մարդ երկու հայրենիք ունի,— իր սեփական հայրենիքը եւ Ֆրանսան»:

«Ես գիտեմ որ ձեր Ֆետերասիոնը անյողդողդ կեցած է Ֆրանսայի կողքին եւ մերժեց շատ մը շռայլ խոստումներ ու հրաւէրներ»:

Նախարարին ճառն ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով: Վերջին ճառը խօսեցաւ Պ. Ժորժ Պիտօ.

— «Շնորհակալութիւն այն բոլոր օտարներուն, որոնք մեր բարեկամներն են: Անցեալին մէջ կային վարձկան զինուորներ ամէն բանակի մէջ: Ֆրանսական բանակն էր որ ամէնէն առաջ կամաւորներ ունեցաւ: Մարդիկ կը ծնէին քաջ, կամաւոր, կամ վատ: Քաջը միշտ կոչումով քաջ է եւ կամաւորը միշտ յառաջ կը նետուի ազնուական դատերը պաշտպանելու համար: Իմ ուսուցիչս՝ Սէնեօպոս կը յայտարարէր թէ ոչ արիւնը, ոչ ծագումը, ոչ լեզուն, ոչ երկիրը, ոչ ժողովուրդը ոչ ալ սովորութիւններն են որ կը ստեղծեն Ֆրանսացին: Ֆրանսացի է ա՛ն, որ կ'ուզէ ֆրանսացի ըլլալ:

«Ձեզ ուզեր խօսիլ Դիմադրական ճակատի մասին (Résistance). որովհետեւ այդ մասին խօսողներուն մեծ մասը իրաւունք չունի խօսելու: Սակայն բազմաթիւ կամաւոր դիմադրականներ հրաշքներ գործեցին մեր կողքին եւ անոնք ամէնքն ալ կոչումով Դիմադրականներ էին, ինչպէս ամէն կամաւոր կոչումով դիմադրական մըն է:

Ֆրանսական հայրենիքը համաշխարհային է եւ ամէն մարդ հայրենիք մը պէտք կորսնցնէ առանց Ֆրանսայի: Ատոր համար է որ մենք շնորհակալ ենք ամբողջ աշխարհին»:

Այս ճառն ալ երկարօրէն ծափահարուեցաւ: Յետոյ նախկին վարչապետը եւ պետական բոլոր անձնաւորութիւնները բարեկամական եւ ընկերական զրոյց ունեցան ներկաներու հետ:

Հայ կամաւորներուն կողմէ ներկայ էին նախագահ՝ Աւետիսեան, հրամանատար Կարապետեան, Ճերմակեան, Կարապետեան, Առաքելեան, Տէր Պալեան, Աճէմեան եւ Ս. Տէրեան: Յատկապէս հրաւիրուած ըլլալով ներկայ էին «Յառաջ»ի ու «Այսօր»ի խմբագիրները:

ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՑ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

« Ազդակ »ի քսանըհինգամեակին առթիւ լոյս տեսած մեր բացառիկին մէջ, տեղացի արաբ յայտնի գրողներէ քանի մը շատ թանկագին վկայութիւններ կան հայ ժողովուրդի մասին, որոնք արժանի են յատուկ ուշադրութեան :

Քերիմ Միւրհէմ Քերէմ ժողովրդական վիպագիրը ի միջի այլոց կը գրէ ·

— « Կը յիշեմ անցնող 25 տարիները, Հայը աղքատ էր, դժբախտ, որպէս բնակարան հիւղակներ կը գտնէր միայն· ձայն կը բարձրացնէր միայն խնդրելու համար, կը քալէր՝ հալածուելու, արտաքսուելու եւ ատուելու վախով :Մինչ այսօր, Հայը իր մեծութեան գագաթնակէտին վրայ կը գտնուի : Լիբանան իրն է : Լիբանանցիք իրենցմէ կը նկատեն զինք : Ունի իր առեւտուրը, իր ապաստանարանը, իր քաղաքականութիւնը, Խորհրդարանին մէջ իր ներկայացուցիչները, իր թերթերը, իր մասնակցութիւնը կառավարական պաշտօններու : Հայերը այլեւս գաղթականներ չեն Լիբանանի մէջ, այլ Մայրիով նուիրագործուած հայրենասէրներ » :

« Տիւնիա » թերթի տնօրէնը՝ Թովֆիգ Ուահպի կը շեշտէ ·

— «Պետականազուրկ Հայաստանը , որպէս ազգ, աւելի հիացումի արժանի է քան պետութիւն մը, որուն զաւակները զուրկ են գաղափարականէ եւ միասնականութենէ » :

Աճմէտ Տըմէշքիէ, խմբագիր «Պէյրութ»թերթի, կը յայտարարէ ·

— « Պէտք է վերյիշել թէ մեր հայ եղբայրները Դաշնակ կուսակցութեան ցոյց տուած խոհեմ քաղաքականութեան հետեւեցան հաստատամտութեամբ , այն քաղաքականութեան, որ կը թելադրէր ասպնջական արաբ ժողովուրդին հանդէպ երախտագիտութիւն եւ այս նոր հայրենիքին հանդէպ հաւատարմութիւն :

« Հայերը, արդարեւ, հետեւեցան ցոյց տրըուած ուղղութեան եւ դարձան մեր լաւագոյն հայրենակիցները ու մեր երկրի տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային կեանքին բերին իրենց կարեւոր նպաստը : Մինչեւ անգամ մեր ազգային բաղձանքներուն հանդէպ եղան չափազանց ուղղամիտ, վստահելի եւ հաւատարիմ : Հայերու քաղաքական պարագլուխները մեր ազգային շարժումներու ղեկավարներուն հետ մշակեցին լաւագոյն յարաբերութիւններ եւ մի անգամ ընդմիշտ փարատեցին հաւանական ամէն կասկած : Ուշադրութեամբ եւ զգուշութեամբ հետեւեցան անոնք մեր երկրի օրէնքներուն եւ առանց տատանումի զօրավիգ հանդիսացան մեր ձգտումներուն » :

Վերոյիշեալ հաստատումները կատարող լիբանանցի գրողները չեն մոռցած դիտել տալ թէ դիւրին չեղաւ Հայերուն համար նիւթական, բարոյական եւ քաղաքական այս դիրքին հասնիլը : Սկզբնական շրջանին, հայ գաղթականներուն հանդէպ ծայր էր տուած դէշ քարոզութիւն մը : Լիբանանի եւ Սուրիոյ Արաբները վտանգաւոր կը նկատէին Հայերու տեղաւորումը իրենց երկրի սահմաններէն ներս :

Ինչպէս պարզ ու յստակ լեզուով կը բացատրէ Աճմէտ Տըմըշքիէ, Դաշնակցութեան եւ անոր մամուլին շնորհիւ կարելի եղաւ հարթել թիւրիմացութիւնները եւ աստիճանաբար շահիլ տեղացի բնակչութեան ու ղեկավար շրջանակներու վստահութիւնը :

Դաշնակցութիւնը, աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, արաբական երկիրներու մէջ կատարած է այնպիսի աշխատանք մը, որուն դրական արդիւնքը ոչ ոք կրնայ ժխտել թէ ներքին, ազգային կազմակերպութիւններու ճակատին վրայ եւ թէ արտաքին փոխ յարաբերութիւններու մէջ :

Անաչառ որեւէ պատմագիր ստիպուած է խոստովանիլ ճշմարտութիւնը :

Դաշնակցութեան կոյր եւ փոքրոգի հակառակորդները միայն անզօր ճիգեր կը թափեն զայն ուրանալու եւ արժեզրկելու :

Կարեւորը սակայն ձեռք բերուած դրական արդիւնքն է, որուն բարիքները կը վայելենք ներկայիս հաւաքականօրէն :

Դժբախտաբար, մինչեւ այսօր չեն պակսիր յետին նպատակներ հետապնդող մութ ուժեր , որոնք զանազան միջոցներով կ'աշխատին գրգռութիւն սերմանել եւ թունաւորել հայեւարաբ բարեկամութիւնը :

Ողջմտութիւնը եւ մեր ազգային գերագոյն շահերը կը պահանջեն սակայն օգտուիլ անցեալի փորձառութենէն, աչալուրջ ըլլալ եւ հաւատարմօրէն հետեւիլ այն քաղաքականութեան, որուն շնորհիւ մենք յաջողեցանք այս երկրի հաւասարազօր քաղաքացիները դառնալ :

Եթէ երէկ վտանգը իրար անծանօթ ըլլալու հանգամանքէն կը ծագէր, այսօր առիկա կրնայ առաջ գալ խռովարար տարրերու քարոզչութենէն :

Զգոյշ եւ հաստատակամ՝ ինչպէս անցեալին մէջ եւ հաւատարիմ մեր նոր հայրենիքին հանդէպ, ինչպէս թելադրած ենք միշտ : Այս պէտք է ըլլայ հիմնական քաղաքականութիւնը հայութեան, առանց իյնալու սուտի եւ կեղծիքի գործակալներու լարած ծուղակներուն մէջ :

Երկարատեւ աշխատանքով շահած մեր վստահութիւնը պէտք չէ ոեւէ առեն տկարանայ : Անհրաժեշտութիւն մը, որմէ կախուած է մեր ապահովութիւնը :

Կասկած չունինք որ հայութիւնը, իր լայն զանգուածներով, բաւականաչափ իմաստուն է այլեւս՝ սուտն ու իրաւը իրարմէ զատելու համար :

(Խմբագրական՝ ԱԶԴԱԿի)

Քաթինի ողբերգութիւնը

Զանգուածային մարդասպանութեան ահաւոր դէպքեր շատ կան քաղաքակիրթ կոչուած մարդկութեան խղճին վրայ : Միայն այս վերջին յիսնամեակի ընթացքին, Եւրոպայի քթին եւ անտարբեր նայուածքներուն տակ, գրեթէ մէկ երրորդով անհետուեցան հայ եւ հրեայ ժողովուրդները, եւ եթէ վերջինները, շնորհիւ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ իրենց ազդեցիկ հայրենակիցներուն, կրցան իրենց վրէժը լուծել մասամբ, մեր մէկուկէս միլիոն զոհերու արիւնը դեռ կը մնայ անվճար :

Ոչ միայն հողեշահ խօսքերէն աւելի բան մը չունեցանք, աւելին ըլլալով, բռնուած 70—80 ոճրագործներն իսկ պատուով ետ ճամբուեցան , անգլիացի տասնեակ մը գերիներու հետ փոխանակուելու համար :

Ինչպէս կ'երեւի, դժուար պիտի ըլլայ մոռացութեան տապանաքարը դնել, գնդակահարուած տասնըհինգ հազար լեհ սպաներուն վրայ, որովհետեւ ,ամերիկեան կառավարութիւնը ձեռք առած է խնդիրը եւ փորձով գիտենք թէ, երբ Միացեալ Նահանգները ուզեն գործ մը գլուխ հանել՝ անպայման կը յաջողին :

Ի՞նչ էր սակայն Քաթինի պատմութիւնը : Երկու բառով թարմացնենք յիշողութիւնները :

Պատերազմի ամենատաք օրերուն, 1943 Ապրիլ 13ին, գերմանական ձայնասփիւռը սարսափելի լուր մը հաղորդեց : Ռուսական Քաթին գիւղաքաղաքին մօտը, անտառի մը մէջ գտած էին փոս մը, հազարաւոր լեհ սպաներու դիակներով լեցուած : Բոլորն ալ գնդակահարուած՝ ծոծրակէն կապարով մը : Գերմանները ծանր բառերով կ'ամբաստանէին Ռուսերը : Վերջինները յանցանքը կը նետէին Գերմանացիներուն վրայ : Այդ օրերուն , փոխադարձ մեղադրանքներուն տակ ճշմարտութիւնը երեւան հանել դիւրին գործ չէր :Պատերազմական վիճակէն զատ՝ կար հոգեբանականը : Ամբողջ աշխարհը դաշնակցած էր Գերմանիոյ դէմ , եւ ճիշդ է որ, անոր ձեռքերը կարմրած էին իր գրաւման ենթարկուած ժողովուրդներու արիւնով, մասնաւորաբար, լեհ, հրեայ եւ ռուս : Լուրը իմացողներուն հարիւրին իննըսունը հինգը, հակառակ տրուած փաստերուն ու անկեղծութեան շեշտին, զայն նկատեցին Կէօպէլսի քարոզչական խաղերէն մին : Մնացած հարիւրին հինգը, լեհ սպաներու ճակատագրով հետաքրքրուող պետական մարդիկն ու զինուորականները, դժբախտաբար չէին կրնար իրենց կասկածը յայտնել ,որովհետեւ Ռուսերը մեծ Դաշնակիցներէն մին էին, եւ ահեղ Չըրչիլը Սթալինի ուսը կը ծեծէր «սիրելի ծերուկ Եօզէֆ» ըսելով :

Պատերազմի վերջաւորութենէն ասդին, մանաւանդ Խ. Միութեան հետ յարաբերութիւնները պաղելէն վերջ, նոր փորձեր կ'ըլլան վերջնապէս ճշդելու համար ոճրագործ բազուկը :

Քաթինի ջարդին պատասխանատուները գտնելու կոչուած ամերիկեան խորհրդարանի յանձնախումբը լսած է արդէն բազմաթիւ վկաներ, որոնցմէ մէկը՝ ականատես լեհ սպայ մը, բացէ ի բաց կ'ամբաստանէ Ռուսերը : Նոյն կարծիքը ունի նաեւ, լեհ նախկին վարչապետներէն՝ Սթանիսլաս Միքոլայցիքը :

Իր «Լեհաստանի բռնաբարումը» գրքին մէջ , մասնաւոր գլուխ մը յատկացուած է Քաթինի ջարդին : Տուած փաստերը իսկապէս տրամաբանական են եւ ինչ որ ամէնէն հետաքրքրականն է , այդ զանգուածային սպանդի շատ տարօրինակ մէկ բացատրութիւնն է, ինչպէս պիտի տեսնէք վերջաւորութեան :

Երկար պիտի ըլլար մի առ մի յիշել բոլոր մանրամասնութիւնները : Տանք գլխաւորները :

Երբ Գերմանացիները կը հաղորդեն լուրը , Լոնտոնի լեհ տարագիր կառավարութիւնը կը հրահանգէ Լեհաստանի գաղտնի կազմակերպութիւններուն ճշդել վաւերականութիւնը : Անոնք անմիջապէս կը հաստատեն մօտաւորապէս չորս հազար սպաներու դիակներուն գտնուիլը : Օգտուելով Գերմանացիներու թոյլատուութենէն (որոնց շահը կը պահանջէր վայրագութեամբ մեղադրել Ռուսերը) Լեհերը կը ձեռնարկեն քննութեան ու կուգան հետեւեալ անվիճելի եզրակացութեան .— Ռուսերու գործն է այս սպանդը :

Ի՞նչ փաստերու վրայ կը հիմնուին, ահաւասիկ մէկ քանին .—

Ա.— Համաձայն « Կարմիր Աստղ »ին (պաշտօնաթերթ Մոսկուայի կարմիր բանակի, 17 Սեպտեմբեր 1940) ռուսական բանակները գերի բռնած էին հարիւր ութսունը մէկ հազար Լեհեր, որոնցմէ մօտ տասնըհինգ հազար հողի՝ գործօն եւ պահեստի սպաներ, արգելափակուած Քոզիէլքս, Սթարօպիէլսք, Օսթաշքով կայաններուն մէջ : 1941 Յուլիս 30 եւ Օգոստ. 14ի լեհ - ռուսական համաձայնութենէն ետք, երբ լեհական կառավարութիւնը կ'որոշէ վերակազմել բանակը՝ կռուելու համար Դաշնակիցներու կողքին ու կը խնդրէ իր սպաները, արդէն անոնք կորսուած են անհետ : Զօր. Անտէրսն ու դեսպան Գոթը (երկուքն ալ լեհ) մտահոգ՝ կը դիմեն Վիշինսկիի : Պատասխանը կ'ըլլայ .— «Սպաները ազատ արձակուած եւ իրենց տուները ճամբուած են» : Պոչաւոր սուտ մը, որովհետեւ, անմիջական քննութենէ մը կը հասկցուի, որ, վերոյիշեալ ճամբարներու սպաները տարուած են զանազան ուղղութեամբ եւ ոչ մէկ լուր այլեւս :

Ի հարկէ, Լեհերը չեն յուսահատիր : Կրկին դիմումներ աջ ու ձախ : Այս անգամ, Ռուսերը ճարահատ, կը սկսին ամբաստանել լեհական կառավարութիւնը՝ իբրեւ «գործակից հիթլէրական ոճրագործներուն» եւ կը խզեն իրենց պաշտօնական կապը անոնց հետ : (Միջանկեալ ըսենք, խզումի ուրիշ պատճառներ կային, բայց Քաթինի դէպքը կուգար ճիշդ ժամանակին) :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

Ակադեմիայի հասարակական բաժնի տեղեկագիրը (Թ. 2) լոյս տեսաւ ապրիլի մէջ հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Ծ. Ցարութիւնեան՝ Ստեփան Շահումեանը Հայոց պատմութեան մի քանի հարցերի մասին, Վ. Առաքելեան՝ Հայոց լեզուի մի քանի ոճաբանական հարցերի մասին, Կ. Գրիգորեան՝ Հայաստանը ԺԸ դարու ռուս նկարչութեան մէջ, Ա. Ջիվիլեգով՝ Իտալական ԺԸ.դարու տրամայի տեսութիւնը :Քննադատութիւն եւ գրախօսութիւններ :

500 քիլովաթ ուժնոց ջրանիւներ (թուրպիններ).
—Երեւանի փոքր թիւրպիններու գործարանը սկըսեր է պատրաստել 500 քիլովաթ ուժնոց նոր ջրանիւներ :Մայիսի մէկին պիտի արտադրուէր առաջին փորձնական ջրանիւը :

Դպրոցականներու լեռնագնացութիւնը .— Մռաւեան դպրոցի 12 աշակերտներ կատարեր են դժուարին եւ հետաքրքրական լեռնային ճամբորդութիւն, բարձրանալով Աշտարակի, Ախտայի եւ Կոտայքի շրջաններու լեռներու գագաթները : Երեւանէն դպրոցականներու խումբը գացեր է Եղուարդ գիւղը, այնտեղ գիշեր մը մնալէ վերջ , բարձրացեր է Արայի լեռը (2577 մեթր), յետոյ իջեր է Սարալանջ գիւղը եւ անցնելով Արագիւղ ու Կարմրաշէն գիւղերը, հասեր են Հրազդանի հովիտը : Գիշերելով Արզաքեան գիւղը պատանի ճամբորդները գացեր են Բջնի, դիտելու համար հին բերդը եւ վանքը : Անցնելով այնուհետեւ Արզաւանդ եւ Մաքրավան, անոնք մօտեցեր են Ծաղկաձորին եւ անտառի մէջ, Տեխենիս լերան ստորոտը, վրան են զարկեր՝ հանգիստ առնելու համար : Շարունակելով իրենց ճամբան, պատանի դպրոցականները բարձրացեր են Աթիս լերան գագաթը (2530 մեթր) եւ իջեր են ապա Արամուս, ուրտեղ ճատրակի եւ վոլեյպոլի մրցումի հանդիպում ունեցեր են տեղւոյն դպրոցի իրենց ընկերներուն հետ : Արամուսէն եկեր են Քանաքեռ եւ ապա Երեւան ,ուր Սթալինի յուշարձանի առջեւ հանդիսաւորութեամբ դիմաւորուեր են Մռաւեան դպրոցի պիոնէրներու (սկաուտ) կազմակերպութեան կողմէ :

Լեռնային ճամբորդութիւնը տեւեր է վեց օր, որու ընթացքին պատանի լեռնագնացները կտրեր անցեր են 180 քիլոմեթր :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԱՋՆ ԱՂԱՄԻ եւ 1895ի Զէյթունի յաղթական պատերազմը : Գրեց՝ Լեւոն Ճէրահեան, Մարսէյլ : Գին 200 ֆրանք :

Նոյն հեղինակէն 1952ի Գրական Տարեցոյցը , (8րդ տարի) : Գին 300 ֆրանք : Հասցէ .— 32bis, Bld. des Fauvetes, Beaumont, Marseille :

1.500.000 ՊԱԼԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

«Պալթեան երկիրներու առաջին գրաւման 11րդ տարեդարձին առթիւ Արեւմտեան Գերմանիոյ տարագիրներու «Պալթեան Ազգ. Կոմիտէին» նախագահը յայտնած է թէ Խ. Միութիւնը տարագրած է դէպի Ուրալները եւ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտած աւելի քան մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար հոգի, ինչ որ Էսթոնիոյ, Լիթուանիոյ եւ Լաթվիոյ վեց միլիոն բնակչութեան 25 առ հարիւրը կը ներկայացնէ:

1941ին երբ Սովետները առաջին անգամ գրաւեցին Պալթեան երկիրները, սպաննուած եւ տարագրուած Պալթեաններու թիւը կը հասնէր 100 հազարի: 1945ի գրաւման ատեն անոնց վերաբերումը աւելի տմարդի եղաւ, հիմնուելով փաստական տուեալներու վրայ: Այս նոր տարագրումներուն միակ յանցանքն էր անոնց համայնավար չըլլալը:

«Ներկայիս այս երեք երկիրները ամբողջովին փակուած» են եւ որեւէ շփում չունին արտաքին աշխարհի հետ: Երկաթեայ վարագոյրը այնքան ամուր է որ քանի մը ձկնորսներ միայն կրնան փախչիլ Շուէտի ծովը: Անկարելի է որ մէկը կարենայ դէպի Արեւելք նամակ գրել, որովհետեւ իբրեւ լրտես կասկածի կ'ենթարկուի եւ կը բանտարկուի:

1945էն աչնան տակաւին դիմադրականներ կը կռուէին անտառներուն մէջ, բայց պարտուեցան: Հողագործներէն ալ դիմադրեցին բռնի կոլխոզացման դէմ, սակայն նոյնպէս ճզմուեցան, տարագրուելով եւ մահուան դատապարտուելով:

Այս երեք փոքր երկիրները որոնք նախապէս երկրագործ. էին, ներկայիս ճարտարարուեստական երկիրներ դարձած են: Անտառները կտրեցին եւ ագարակները քանդեցին, անոնց տեղ հաստատելով գործարաններ եւ աշխատանքի կայաններ, ուր կան Պալթեր, Ռուսեր, Մոնկոլներ եւ տակաւին շատ մը գերման ռազմագերիներ:

«Տարագրուած ժողովուրդին տեղ բերին հարիւր հազարաւոր ժողովուրդ Խ. Միութեան ներքին մասերէն, որոնց մեծ մասը Պալթեր էին որ Ռուսիա կ'ապրէին Բ. Աշխարհամարտէն ի վեր եւ որոնք բառաբար չափով «ռուսացած կամ սովետացած» կը նկատուէին, եւ կրնային դրկուիլ ծովեզերեայ շրջանները, ուր Ռուսերն ալ շինած են իրենց պաշտպանողական մեծ ամրութիւնները»:

ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆ, (յապաղած).— Մայիս 31ի երեկոյեան հրապարակային շահեկան դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Գրիգոր Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակի առթիւ: Դասախօսն էր երիտասարդ վարդապետ Հ. Սահակ Քէչիչեան՝ Հալէպէն: Դասախօսութիւնը սիրով հովանաւորած էր Ֆ. Կ. Խ. դպրոցին հոգաբարձութիւնը:

Ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեան բանալով երեկոյթը ներկայացուց Գրիգոր Նարեկացին ընդհանուր գիծերով: Դասախօսութիւնը համեմուած էր գեղարուեստական փոքր բաժինով մը: Մեր դպրոցին երգչախումբը երգեց «Պանծա՛, գիւցազն ժողովուրդ» խմբերգը: Արտասանեց Բրաբիոն Տապաղեան «Իմ անուշիկ հայ լեզուս»: Մեներգեցին Արաքսի Պօյաճեան եւ Օր. Սիրվարդ Սերոբեան:

Ֆրանսացի հոգեւոր հայր՝ Abbé Berger հակիրճ բանախօսութեամբ մը ներբողեց հայութեան բարոյական արժէքները, ազգային մշակոյթը, արուեստը, գրականութեան գանձերը եւ թելադրեց հայ երիտասարդներուն տէր կանգնիլ այդ հարստութեանց, սորվիլ, ծանօթանալ ու տարածել զանոնք եւ պարծենալ իրենց ծագումով: Գրիգոր Նարեկացին համարեց միջազգային առումով մեծ բանաստեղծ մը, օժտուած՝ Տանթէի մը, կամ Կէօթէի մը հաւասար տաղանդով:

Յետոյ Հ. Քէչիչեան սկսաւ իր դասախօսութիւնը: Միջանկեալ բացատրութիւններ կուտար Ֆրանսերէն՝ ի պատիւ օտար հիւրերուն ու նաեւ նորահաս երիտասարդութեան հասկնալի դառնալու մտահոգութեամբ: Իրօք օգտակար եղաւ այս դասախօսութիւնը, թէ նոր սերունդին համար եւ թէ օտարներուն ծանօթացնելով մեր արժէքները: Յարգելի դասախօսը յարմար ընթերցումներով մեզ ներկայացուց Գրիգոր Նարեկացին իր իսկ գրութիւններով ու բանասիրական վերլուծումներով: Նիւթը բաժնած էր երկու մասի, որոնց առաջինով տուաւ Նարեկացիին ուրուագիծը կենսագրական գծերով ու գրական, կրօնական ստեղծագործութիւններով, իսկ երկրորդով Վանականի միսթիք կեանքով՝ իբրեւ սուրբ մը:

Այս առթիւ ըսաւ թէ Cahiers du Sudի մէջ Գրիգոր Նարեկացիէն ներկայացուած թարգմանութիւնները, որոնք Նարեկացիի խրաքանչիւր ստեղծագործութենէն փրցուած եւ իրար ագուցուած պատառիկներ են, չեն կրնար որոշ գաղափար մը տալ Նարեկացիի իրական արժէքներուն մասին:

Իրական վայելք մը եղաւ այս երեկոյթը:

Գ. Պ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅ ՄԸ TOUR DE FRANCEի ՄԷՋ

Յունիս 25ին, ինչպէս ամէն տարի կը սկսի աշխարհի կարեւորագոյն հեծելանիւի մրցումներէն մին.— Ֆրանսայի շրջանը: Այս տարի Equipe de Parisի կողմէ ընտրուած էնաեւ Արման Փափազեան: Այս երիտասարդ մարդիկը, որ 24 տարեկան է, առաջին անգամ 1946ին ըրած է իր առաջին փորձերը Club Cycliste de Gentillyի մէջ: Քանի մը յաջողութիւններէ վերջ amateurներու մօտ, Tour de Franceի նախկին ախոյեան A. Magneին ուշադրութիւնը գրաւեց իբրեւ խոստմնալից ուժ:

Իբրեւ professionnel առաջին տարին շահած է երեք մրցում, որոնց մէջ grand prix du Havreը եւ G. P. de Granvilleը: Այս տարի լաւ դիրքեր գրաւելէ վերջ Հօթ Սավուայի շրջանին եւ Critérium de la Polyի մէջ, նոր յաղթանակներ շահեցաւ, իբրեւ լաւագոյն grimpeur:

Վերջին անգամ, անցեալ կիրակի մասնակցեցաւ Boucles de la Seineի եւ 12րդ հանդիսացաւ իր ետին ձգելով յայտնի ախոյեաններ որոնց կարգին Bobetն: Այս յաղթանակներուն համար է որ ընտրուեցաւ մասնակցելու համար Ֆրանսայի շրջանին:

Անշուշտ մեր հայրենակիցները ամէն տեղ լաւագոյն ընդունելութիւնը պիտի ընեն մեր հայրենակիցին որ պաշտպանելով հանդերձ «Փարիզեան գոյները», պատիւ կը բերէ հայ մարդիկներուն:

Յաջողութիւն:

Պօղոս Խայիկեան

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՌԵԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Յունիս.— Սիրելի «Յառաջ», Անցեալ շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Թաղիս մէջ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբի առաջին ձեռնարկը՝ «Աշխարհի Դատաստանի» ներկայացումը: Պառ Վէնսանի սրահը լեցուած էր հայրենակիցներով: Ներկայացումը անցաւ շատ յաջող: Հակառակ բեմական անյարմարութեանց, Նոր Սերունդի Սիամանթօ թատերախումբի բոլոր խաղացողները, շատ լաւ խաղացին եւ ջերմ ընդունելութիւն գտան: Այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը կը պարտինք ընկերներ Փիլիկեաններու:

Ընկեր Կ. Պօլիկեան շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն եւ դերակատարներուն, շնորհաւորեց երիտասարդները, որոնք հոսծնած են եւ այսքան մաքուր առողջութեամբ կուտան այս գեղեցիկ ներկայացումը, արդիւնք՝ հայեցի դաստիարակութեան: Հետեւաբար, ծնողներ մեր բոլոր կարելին պէտք է ընենք, նոր սերունդը հայ պահելու համար: Հանդիսականները յուզումով հետեւեցան եւ մեծ գոհունակութեամբ վերադարձան կէս գիշերին:

Այս առթիւ կ'արժէ յիշատակել մասնաւորապէս Գ. եւ Դ. արարները ուր փայլեցան Օր. Նազաշեան եւ Ս. Սարգիսեան:

Ներկայացումէն վերջ, ի պատիւ դերակատարներուն տեղի ունեցաւ խնջոյք: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Ա. Աշճեան, որ լաւագոյնս վարեց: Գաւաթներ պարպուեցան «Սիամանթօ»ականներու կենաց, երգեր, արտասանութիւններ եւ խմբերգներ, այնպէս որ հանդէսի հանդամանք առաւ: Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբի կողմէ խօսեցան ընկերներ՝ Կ. Պօլիկեան, Հայկ Պետիկեան, Ա. Պօլիկեան: Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Աշճեան, օրինակ տալով Ա. Ահարոնեանի մէկ պատմուածքը՝ «Ճակատագիրը», ըսաւ թէ ամէն բան ճակատագրին պէտք չէ կապել: Սէն Լուի «Ակնունի»էն ընկեր Գ. Փիլիկեան շնորհաւորեց «Արամ» խումբի առաջին ձեռնարկին յաջողութիւնը եւ չեշտեց թէ այսուհետեւ աւելի շատ պիտի օժանդակենք փոխադարձաբար:

Տրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչն ալ իր գոհունակութիւնը յայտնեց: Սուղ էջերդ չգրաւելու համար, սիրելի «Յառաջ», զանց կ'առնեմ միւս ճառախօսները: Առտուան ժամը 2.30ին բաժնուեցանք ակամայ:

«Արամ» խումբը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն եւ մասնաւորապէս «Ակնունի» ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդի «Սիամանթօ»ին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին որոնք սիրայօժար մասնակցեցան եւ քաջալերեցին մեր առաջին բացման ձեռնարկը:

ԿԱՊՕ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՋ ՈՔ

Ուղարկուները նաւուն մէջ մնալով, տասը վայրկեանի մէջ լրացուցին խուզարկութիւնը: Բարեբախտաբար չշարժեցին խարիսխին շղթան, ուր պահուած էր դադաղը: «Երկու Հրեշտակները» այս անգամ աւելի բախտաւոր էր կարծէք:

Ժամադրութեան կէտը հասաւ որոշուած ժամէն երեք քառորդ ժամ կանուխ: Նաւաստիները բացին ձկնորսի ուռկանները, երբ թէ ձուկ որսալու համար: Քսան վայրկեան ետք՝ երեւցաւ գետանաւ N51ը որ կը յառաջանար մշուշին մէջէն: Եւ որովհետեւ կէս օր եղած չէր տակաւին, նշաններ չփոխանակուեցան: Ժամանակը ապահովիչ տարր մըն էր: Գետանաւուն նաւաստիները եւս նետեցին իրենց ուռկանները:

Ճիշդ կէս օրին «Երկու Հրեշտակներ»ու նաւավարը անցաւ ղեկին գլուխը: Նշանակալից շարժումներով հաւաքեցին գործիքները եւ նաւը սուրաց յառաջ: Անմիջապէս անգլիական նաւուն պըտուտակին սպիտակ ալիքի փրփուրներ երեւցան եւ նաւը ցցելով ցռուկը՝ յառաջացաւ դէպի «Երկու Հրեշտակները»:

Քիչ վերջ երեւցան կապոյտ թիկնոցներն ու գլխանոցները անգլիացի նաւաստիներուն, հակածտախտակամածի ձողերուն եւ ժպտերես: Ուրախութեան աղաղակներով նետեցին պարան մը եւ երկու նաւերը մօտեցան կուշտ կուշտի:

Ռեմի իր հետ միասին N51ը փոխադրեց պիւքիւիթին տուփը, ծաղիկը, եւն.: Անգլիացի նաւաստիները Ֆրանսացիներուն հրամցուցին այնքան ցանկալի անգլիական ծխիկներ ու ընտիր շոքոլաներ:

Ու բարեւներ, աղաղակներ:

— Կուտ-պայ: == 0 ռըվուառ: (Ցտեսութիւն):

Բախտաւոր փոքր նաւը դէպի ետ չարժեցաւ եւ կորսուեցաւ լպրծուն ալիքներուն ետեւ: N 51ը քողարկած իր Պրէն թնդանօթները՝ ցռուկը խրեց ջուրին խորը: Երեսուն երկու ժամ վերջ կանգ առաւ Անգլիոյ հարաւ-արեւմտեան նաւահանգիստը՝ Ֆալմութ, յետոյ ալ ամերիկեան նաւային մարզավայր կայանը:

Տիկին տը Կոլը ստացաւ ականը (թաղար), զօրավարը՝ ըմպելիի շիշը, իսկ բրիտանական ծովային նախարարութիւնը Մ. Նահանգներու ընդհանուր սպայակոյտը՝ պիւքիւիթի տուփին պարունակութիւնը: Քարտէսին ովխական ճամբորդութիւնը վերջ գտած էր:

Բայց այն մարդիկը, որոնք կռուած էին քարտէսը ձեռք անցընելու համար, տակաւին պիտի տեսնէին երկար եւ տաժանելի օրեր: Օրեր անասելի եւ յարդ չտեսնուած, մինչեւ դաշնակից զինուորներուն Նորմանտի ցամաքհանումը: Քարտէսը ապահով էր. բայց ոչ այլ ոք: Պատերազմը դեռ նոր կը սկսէր:

Հիմա Օղակին անմիջական ուշադրութեան առարկան էր հասկնալ՝ թէ յատակագիծի կորուստէն վերջ՝ գերման պատերազմական հրամանատարութիւնը՝ ինչ նոր ուղղութիւն պիտի բռնէր Պատին մէջ, թէ նորը պիտի չինէին: Կամ թերեւս բան մըն ալ չընէին, աշխատող ձեռքերու եւ չինանիւթի սակաւութեան պատճառով: Եւ վստահէին իրենց վրայ, խորհելով որ կրնան պաշտպանել Պարիսպը, հակառակ թշնամիին ծանօթութեան:

Գերմանացիները ինչ որ ալ ընէին, «Օղակ»ը պատրաստ էր: Ժեռար հրամաններ հաղորդած էր իր բոլոր գործակալներուն: Հետեւիլ թշնամի զօրամասերու շարժումներուն, թափանցել Գերմաններուն կողմէ քաղաքային բնակիչներէն պարպուած շրջաններուն մէջ, տեղեկագրել աշխատաւոր խումբերու ժամանումը: Ուշի ուշով հետեւիլ բոլոր նոր շինութիւններուն:

Նորմանտիի եւ Մանշի շրջաններու քաղաքներուն մէջ հաստատուեցան վեց նոր բջիջներ, իբրեւ յաւելուածական դէտեր: Ժեռար, Օղակին ղեկավարը, ինքն անձամբ եւ անխոնջ կերպով կը շրջէր գաւառներու բջիջներուն եւ Փարիզի միջեւ, ուր հաստատած էր իր սպայակոյտը:

Կէսօրափոյին կատարելութիւնը՝ վերջնականք չունէր հետապնդելու համար քարտէսին գողութեան հեղինակները եւ կասկածելի մարդիկը: Հիմլէր հաւատացած էր, որ շատ լաւ դաստիարակուած կազմակերպութիւն մը միայն կրնար այդ տեսակ յանդուգն ձեռնարկ մը կատարել: Ուստի հրամայեց իր պաշտօնեաներուն՝ ամէն գնով քանդել այդ կազմակերպութիւնը եւ կտրուկ միջոցներու դիմել, արմատախիլ ընելու համար Դիմադրական ցանցին հին թէ նոր բոլոր բջիջները:

(Տար.)

փորձեց բարձրանալ :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Լորտ Ալեքսանդր, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի, հաւանութիւն յայտնած էր այս օդարշաւին. մինչդեռ Լոնտոն ցարդ կը մերժէր որեւէ գործողութիւն Մանչուրիոյ սահմանին վրայ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, քանդուած են ելեկտրական հոսանքի հինգ մեծ հաստատութիւնները: Բուն ամբարտակը, որ աւելի քան մէկ քիլոմեթր երկայնութիւն ունի, չէ զարնուած: Ամբողջովին քանդուած է ելեկտրական հոսանքի կեդրոնը, որ ունի 24 մեթր լայնութիւն եւ 15 մեթըր երկայնութիւն: 18 ամիս առաջ, երբ Ազգաժողովին զինուորները Եալու գետին վրայ կը գտնուէին, չէին յարձակած Մանչուրիոյ ելեկտրական հոսանքի գործարաններուն վրայ: Առաջին անգամ է որ դաշնակիցները յարձակում կը գործեն այդ կայաններուն վրայ, ահագին ուժերով :

Միջին Արեւելքի խնդիրը

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ՝ իբրեւ հետեւանք Միջին Արեւելքի անգլ. դեսպաններու խորհրդաժողովին, նոր առաջարկներ պիտի ըլլան Եգիպտոսի՝ Չորս դաշնակից պետութեանց կողմէ (Ֆրանսա, Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Թուրքիա), արեւելեան Միջերկրականի հրամանատարութեան մասին:

Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ անցեալ հոկտեմբերին եղած առաջարկները լաւ չէին ձեւակերպուած: Քանի որ նոր առաջարկներ պիտի ըլլան, կը նշանակէ թէ հարթուած են Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ տիրող թիւրիմացութիւնները: Հաւանական է որ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը նոր վարկեր սահմանէ Անգլիոյ, որպէսզի կարենայ ամուր պահել իր դիրքերը Միջին Արեւելքի մէջ: Եթէ նոր համաձայնութիւն մը կնքուի Եգիպտոսի հետ, բրիտանական զօրքը արագօրէն պիտի քաշուի Սուէզի ջրանցքէն, բայց այս չի նշանակեր թէ Մեծն Բրիտանիա կարեւոր պահակազօրքեր պիտի չունենայ Միջին Արեւելքի մէջ: Այդ պարագային իրեն համար նոր խարիսխներ պիտի դառնան Լիբիան, Կիպրոսը եւ թերեւս Կազան (Պաղեստին):

Միջերկրականի հրամանատարութեան խնդիրը պիտի քննուի Պ. Իտընի եւ Պ. Էչիսընի կողմէ, որոնք այս միջոցին կը խորհրդակցին Լոնտոնի մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ :

Կը հաստատուի թէ յունական եւ թրքական բանակները պիտի դրուին հարաւ. Եւրոպայի ընդհ. սպարապետին, ամերիկացի ծովակալ Քերնիի հրամանին տակ: Անգլիա ամիսներէ ի վեր կը փորձէ համոզել Անգարան եւ Աթէնքը որ ընդունին բրիտանական հրամանատարութիւն մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶՑԻՆԵՐԸ գոհ չեն երեւար բարենորոգումներու ծրագրէն: Նոր Տէսթուրի վարիչներէն Մեսմուտի յայտարարեց. — «Ազգ. ժողովին վիճաբանութիւնները մեծ յուսախաբութիւն պատճառեցին: Կը վախցուի որ սրտնեղութիւնը սաստկանայ: Խոստացուած բարենորոգումները ժամանակավրէպ են»: — Վերջին լուրերու համաձայն խլրտումները հետզհետէ կ'աճին Թունուզի մէջ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ զանգուածային մաքրագործումներ կը կատարուին Անա Փաուքէրի վարկաբեկումէն ի վեր: Հարիւրաւոր պաշտօնեաներ արձակուած են :

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ արեւմտեան Գերմանիա գընաց, քննական պտոյտ մը կատարելու համար :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Մոսատեղ, Թէհրան վերադարձաւ Լա Հէյէն, ուր գացած էր իր երկրին դատը պաշտպանելու համար Միջազգային Ատեանին առջեւ: Այս առթիւ յայտարարեց թէ Անգլիա չարաչար կը սխալի, եթէ կը կարծէ թէ իր յաջորդները պիտի լքեն քարիւղի ազգայնացման օրէնքը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախորդ արտաքին նախարարը, Սէլահէտտին փաշա, ազդարարեց որեւէ դաշնագիր չկնքել Խ. Միութեան հետ: «Պէտք չէ մոռնանք թէ Ռուսիա վտանգաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւի եւ միայն արբանեակներ կը փնտռէ » :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ որոշեց ճանչնալ Ֆարուք Թագաւորին գերիշխանութիւնը Սուտանի վրայ :

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ ցուցահանդէս մը բացուած է Սիոնականութեան մասին, որ կը համարուի «վիժուկը անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան»: Այս առթիւ վկայութիւններ հաւաքուած են, ապացուցանելու համար թէ Իսրայէլի պետութիւնը «վերածուած է յարձակման խարիսխի մը դաւաճան Պէն Կիւրիոնի կողմէ»:

ԻՐԱՆ որոշեց առայժմ դադրեցնել Եւրոպայի իրանեան ուսանողներու յատկացուած դրամը, իբրեւ հետեւանք ելեւմտական տագնապին: Ֆրանսայի մէջ կան 700 իրանցի ուսանողներ: Փարիզի պարսիկ դեսպանը կը բանակցի, դիւրացնելու համար դրամական փոխանակութիւնը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Երգչախումբ՝ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդէն, ղեկավար ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ :

Մեներգ, արտասանութիւն եւ ներկայացում, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ անմահն ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի «ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ» թատերախաղը, յեղափոխական կեանքէ :

Պարահանդէս, նուագախումբ GARO SARIAN :

Պիւֆէ: Մուտք 150 ֆր., Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն 100 ֆրանք :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Cadetի վերնայարկը:

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ: Նիւթը՝ «Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութները» :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ. — Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Լիոնի մէջ կազմակերպուած դաշտահանդէսը՝ 29 Յունիս, կիրակի օրը: Անձրեւի պարագային 6 Յուլիս, կիրակի օրը՝ Տէսինի զովասուն անտառը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Yves Tessier, ֆրանսացի նշանաւոր թենորը որ ճշմարիտ յաղթանակներ տարաւ հայկական մեղեդիներ երգելով André Luc Marcelի կողմէ հայկական բանաստեղծութեան նուիրուած դասախօսութեանց ատեն (Փարիզ եւ Մարսէյլ), միայն մէկ անգամուան համար պիտի երգէ ֆրանսական ժողովրդական երգեր, այս հինգշաբթի, 26 Յունիս, ժամը 21ին, Institut de France Quai Conti. Ծախքերու մասնակցութիւն 250 ֆրանք :

Դաշտահանդէս

Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117 Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի գեղեցիկ պարտէզին մէջ :

Կը բանախօսէ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Այս շաբաթ 28 Յունիս, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Լը Վէզինէի կղզիին գեղեցիկ պուրակներուն մէջ, մասնակցութեամբ օրքէսթրի : Երեկոյեան պաղ ճաշը պարտաւորիչ է: Տեղերուն թիւը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ, հետեւեալ հասցէներուն. — Պ. Օ. Խարբութլեան, 24 rue d'Enghien, Pro. 82-38: Պ. Արամ Հանչէրի 9 rue Saulnier, Paris (9) Gra. 43-34, եւ կամ ուղղակի Հ. Բ. Ը. Մ.ի դրասենեակը, 11 Square Alboni, Paris (16), Tro. 03 - 18:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կիրակի, 6 Յուլիս, Stade Olier, իր մարզադաշտին վրայ ,Porte d'Orléans :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Կը խնդրուի քոյր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԿՐՕՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ իրենց զաւկին՝ Սօնիայի ծննդեան առթիւ 5000 ֆր. կը նուիրեն Հ. Մ. Մ.ին (Հայ Մարզական Միութեան) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ (թիւ 135—136). — Հիւանդ եւ բժիշկ դէմ դիմաց (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ). — Կարագի մասին (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Մտահալածում (Տոքթ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ). — Գիտական աշխարհագրութիւն Հայաստանի (Ա. Ա. Ա.). — Երիտասարդութեան պատուհաս (Տոքթ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (Տոքթ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Մարդ պէտք է ապրի 150 տարի (Փրոֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ). — Ադամաթուղ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ). — Բժշկ. ազգագրութիւն (ՈՒԽՏԱՒՈՐ). — Կեղծմաշկի մասին (Տոքթ. Աչճեան). — Հարցարան (ԽՄԲ.) :

Մամուլի տակ է ՄԱՅԻՍԻ թիւը:

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք: Արտասահման 1000 ֆր.: Դիմել 17 rue Damesme, PARIS :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մարմինները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ .Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով :

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ. — Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերուն ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 4ին Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ. — Կազդուրման կայան :

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Հ. ԱԿԻՆԵԱՆ ԽՈՐԵՆԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ

Յայտնի պատմագէտ Հ. Ներսէս Ակինեանի բանախօսութիւնները մեր ազգային պատմութեան շուրջ, մեծ հետաքրքրութիւն եւ խանդավառութիւն ստեղծած ըլլալով, Լսարան Արեւմուտքի վարչութիւնը, յայտնուած ընդհանուր փափաքին վրայ, խնդրած է եւ Հ. Ակինեան հաճութեամբ ընդունած՝ այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաթէ սրճարանին վերնայարկը, խօսիլ՝ ՊԱՏՄԱՀԱՅՐ ԽՈՐԵՆԱՑԻԻ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՄԱՍԻՆ :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի, ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Տէօֆմէճեանի :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուին զանազան խաղեր : Կիրակի, 29 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցին սրահին մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հարազատ հօրեղբայրներս՝ Պ. Թորոսի զաւակ Գաբրիէլ, Մովսէսի զաւակներ Երուանդ եւ Աւետիս Քիչիչեան (իրենց եղբայրն է Լողոֆէթ Քէչիչեան որ ներկայիս Արամ Քէչիչեան Պոլիս կը գտնուի: Հասցէ. — Սրճարան Ալօեան, 22 rue Victor Fourgier, Vienne (Isère):

Լիոնի շրջանի

Հայերու Ուշադրութեան

ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ — ROUDE

Շաբաթ 28 Յունիս, ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, կրնան դիմել Լիոնի մէջ Պ. Պ. Ծառուկեանի, 10 Rue F. Carcin եւ Սօղօնեանի, 193 rue Crequi, որոնք autocarեր ապահոված են: Իսկ անոնք որ կ'ուզեն երթալ անհատական միջոցներով կրնան իրենց տոմսերը ապահովել Պ. Mariusէ (դերձակ) 143 rue Duguesclin. Tél. Lalande 71 .08:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին համար խոհարարուհի մը եւ պարտիզպան մը : Դիմել ամէն առաւօտ ժամը 9—12, վարժարանը, 1 Bld. du Nord, Raincy (S. et O.), հեռ. Raincy 172:

Մ Ի Մ Ո Ռ Ն Ա Ք Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլային

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մանաւանդ...

հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

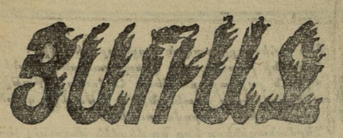
Ամէն Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԻՆ երգերը ու արեւելեան նուագը պիտի գտնէք այնտեղ:

Եկէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ

24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը դիմաւորէ

ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 26 JUIN 1952 Հինգշաբթի 26 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6798-Նոր շրջան թիւ 2209

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀՈՂՄԱՑՐԻՒ ԱՆԵԼ..»

Տեսակ մը հողերանութիւն կազմուեր է, դաս մը մարդոց մէջ, վարակելով նոյնիսկ բարեմիտ-ներ.

— Զարժեր արծարծել անցած-գացած բաներ: Ոչ միայն օգուտ չունի, այլեւ կրնայ վնասակար դառնալ ...

Ուրեմն, «անցած-գացած բաներ» են Խ. Հայաստանի մէջ կատարուած անհաշիւ եւ աննկարագրելի բարբարոսութիւնները, — զանգուածային բանտարկութիւն, աքսոր, գնդակահարում կամ անհետացում՝ այլազան ձեւերով:

Բարբարոսութիւններ, որոնց քանի մը հարիւր ականաւոր զոհերուն ցանկը հրատարակուեցաւ Յունիս 20ին եւ 21ին, համաձայն իրազեկ աղբիւրի մը:

Երեւակայեցէք ամբողջ բազմութիւն մը «Նըստած», «լռած» կամ խորտակուած «հողմացրիւ»: Բանտային չարչարանքներէն կամ անօթութենէ մեռած, գնդակահարուած կամ անհետ կորսուած: Զախջախիչ մեծամասնութեամբ՝ դէմքեր, արժէքներ որոնք հաւատարմօրէն կը ծառայէին նոր կարգուսարքին:

Եւ այս քստմնելի ողջակէզը՝ ընդամէնը քսան տարուան ընթացքին, — 1920էն 1940:

Դեռ չենք հաշուեր պատերազմի զոհերը: Ինչպէս եւ անոնք որ զոհուեցան եւ կը զոհուին միեւնոյն բարբարոսութեամբ, 1940էն աղին:

Ամէն դասակարգէ եւ տարիքէ ներկայացուցիչներ կան 1920—1940ի զոհերուն մէջ: Վաստակաւորներ, հասուն կամ նորածիլ տաղանդներ՝ բոլոր ասպարէզներէն:

Կարդացէք անուններով, — Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարներ: Նախարարներ եւ պետական պաշտօնատարներ: Դատաւորներ: Կրթական տնօրէն-ներ: Երիտ. Միութեան քարտուղարներ: Հրատարակչական հաստատութեան տնօրէններ: Կուսակցական ականաւոր գործիչներ: Բանակի հրամանատարներ, բարձրաստիճան սպաներ եւ լիազօրներ: Գրագէտներ եւ բանաստեղծներ: Գիտնականներ եւ ուսուցիչներ: Իրաւագէտներ: Այր թէ կին: Յաճախ քանի մը հոգի՝ նոյն ընտանիքէն — եղբայր, քոյր կամ զաւակ:

Տակաւին անկատար ցանկի մը այս պատկերը միայն բաւական էր, քնացողները արթնցնելու եւ անողոք իրականութիւնը դատելու համար:

Հրէշային ուժ մը, Չեկա, կը հրամայէ «հողմացրիւ անել», ոչնչացնել անհամար բազմութիւններ, Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ: Հիւսիսէն մինչեւ հարաւ: Առանց նկատի առնելու իւրաքանչիւր «անկախ» հանրապետութեան կամ «ինքնավար» շրջանի պայմանները:

Բնակա՛ն, սովորակա՛ն դէպքեր են ասոնք: «Անցած գացած բաներ»:

Այնպէս որ, մարդիկ տարրական յիշատակութիւնն անգամ աւելորդ կը գտնեն: Իսկ բողոքը արդէն կը դառնայ թշնամութիւն հայրենիքին հանդէպ:

Իրենք ալ գիտեն որ եղածը տարբերութիւն չունի 1915 Ապրիլ 11-24ի զանգուածային գլխատումէն (ձերբակալութիւն մտաւորականներու, երբ տակաւին լուր չունէինք բուն Հայաջինջ Սարսափներէն):

Ե տակայն, կը լռեն: Սուտ-խենդ կը ձեւանան: Իսկ եթէ փորձուին գիտողութիւն մը թըռցնել իրենց բերնէն, չեն համարձակիր թուղթին յանձնել զայն: Ո՛ւր կը մնայ որ տպեն, սեւով ճերմակի վրայ, իբրեւ մարդկային պարտականութիւն ...

Բոնի լռութեան, անհետացման դատապարտուած զոհերուն յիշատակն անգամ բան մը չի խօսիր ոչ իրենց սրտին, ոչ ալ մտքին: Հոգ չէ թէ աղ ու հաց կերած ըլլան չատերուն հետ:

Այսպէ՞ս էինք երէկ, երբ Կիլիկիար մը լեռ կը փախցնէին: Երբ սուլթանական եւ ցարական իշխանութիւնները արիւնածարաւ հալածանքներ կը սարքէին հայ մտաւորականութեան, ամբողջ ժողովուրդին դէմ ...

Սեւն ու ճերմակը զանազանելու կարողութի՞ւնն ալ կորսնցուցինք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՐԵՀԱՃԵՑԷՔ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼ

Խմբագրութիւնը առջի օր բարկաճայթ նամակ մը՝ ստացաւ, հետեւեալ ստորագրութեամբ, —

« Ի դիմաց խումբ մը «Յառաջ»ի ընթերցող-ներու. ընկեր. սիրալիր բարեւներով. Մ.Օ.Մ.»:

Նիւթը, — Թ. Ա. Թ. ստորագրութեամբ յօդ-ուած մը, որ կը նկարագրէր Իսրայէլի կատարած յառաջդիմութիւնները իբրեւ նոր պետութիւն, չորս տարուան ընթացքին:

Անծանօթ ընթերցողները այս առթիւ հին ու նոր պատմութիւններ կը յիշեն, սկսելով «Սելանիկցի տէօնմէ»ներէն: Իբրեւ թէ պատմութեան դաս տալու համար մեր յօդուածագրին կամ խըմբագրութեան:

Կը կարծեն թէ երկուքն ալ անտեսած են անցեալ չարիքներ:

Խելացիները տեղական թերթի մը կտրօնն ալ ղրկեր են, դաս մը տալու ձեւով:

« Յառաջ »ը մէկ պատասխան ունի այս կարգի բանսարկութեանց.

— Բարեհաճեցէք ստորագրել: Եւ կամ ուղղակի խմբագրատուն գալ, ճակատ ճակտի խօսելու համար:

Անոնք որ տեսակէտներ ունին, պէտք չէ ծածուկ անուններու տակ ապաստանին:

« Ընկերային սիրալիր բարեւները» ոչինչ կ'ապացուցանեն, այսպիսի պարագաներու մէջ:

Ստորագրեցէք, եւ վստահ եմ որ ինքնին պիտի փոշիանան ձեր բոլոր վերագրումները: ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ - ԼԻՈՆ երկաթուղին ամբողջովին ելեկտրականացած ըլլալով, երեքշաբթի օր բացումը կատարուեցաւ: Առաջին կառախումբը մեկնեցաւ 430 ճամբորդներով, որոնց մէջ կային նախարարներ եւ ուրիշ պաշտօնատարներ:

Այս ելեկտրականացման շնորհիւ տարեկան վեցուկէս միլիառ ֆրանք եւ 620 հազար թօն ածուխ պիտի խնայուի: Կառախումբը տեղ-տեղ 120 — 140 քիլոմեթր արագութիւն ունէր: Փարիզ-Լիոն ճամբան պիտի տեւէ 4.30 ժամ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թալալ թագաւորը առաջին անգամ ըլլալով հրապարակաւ յայտարարեց թէ չուտով իր երկիրը պիտի վերադառնայ: Այս առթիւ առաջին տեսակցութիւնը ունեցաւ իր կնոջ հետ, հեռաձայնով:

ԹՐՔԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը փակեց մուրացկաններու դպրոց մը, ուր կիներու, այրերու եւ մանուկներու կը սորվեցնէին հաշմանդամ ձեւանալ եւ անթացուպ գործածել եւն.: Այս դպրոցը կրկնապատկած էր գործունէութիւնը Ռամազանի տօներուն, ժողովուրդին գութը շարժելու համար:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ կեղծ յարձակում մը տեղի ունեցաւ առջի օր Նիւ Եորքի վրայ, կրաւորական պաշտպանութիւնը փորձելու համար: Արդիւնքէն դատելով, եթէ իրական ըլլար, 97 հազար հոգի պիտի մեռնէին եւ 112.000 վիրաւորուէին: Երէկ ալ փորձեր կատարուեցան: Իսկ կիրակի օր ամերիկեան հեռապատկերը (télévision) ցոյց պիտի տայ փորձերը:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐ տեղի ունեցան Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ: Զօրս իսրայէլցի զինուորներ սպաննուեցան: Հրէական պահակախումբ մը ծուղակը ինկաւ, Երուսաղէմի մօտ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 39րդ հրջանը սկսաւ չորեքշաբթի առտու, Պրէսթէն: Մրցորդները Փարիզ պիտի հասնին կիրակի, 19 Յուլիս, կտրելով 4807 քիլոմեթր 23 հանգրուաններով: Կարաւանին կը մասնակցին 124 մրցորդներ (մէկը հայ) եւ 1200 հետեւորդներ: Հեծելանուորդները պիտի անցնին երեք լեռներէ՝ աւելի քան հազար մեթր բարձրութեամբ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարները երկար խորհրդակցութիւններ ունեցան Լոնտոնի մէջ, Պերլինի պաշարման, Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնագիրներու վաւերացման, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան եւ ուրիշ կարեւոր խնդիրներու մասին:

ՆՈՐԷՆ ԿՐԱԿ ՏԵՂԱՑ 200 ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԿԱՐԾԻՔԸ ՉԷՐ ԱՌՆՈՒԱԾ. — ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ. — ՉԸՐՉԻԼ ՆԵՂԸ ԿԸ ԴՐՈՒԻ. — ԶԱՆԱԶԱՆ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ազգաժողովին ռմբաձիգ օդանաւերը Գշ. օր երկրորդ անգամ զարկին Հիւս. Քորէայի ելեկտրական կեդրոնները: Այս անգամ արշաւանքին կը մասնակցէին 200 օդանաւեր: Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, այս նոր ռմբակոծութեամբ վերջնապէս քանդուած են ելեկտրական ուժի չորս կարեւոր կեդրոններ: Ռմբակոծութենէն վերջ, Փիոնկեանկի անթելը միայն մէկ երկայն ալիքի վրայ կրցաւ բանիլ փոխանակ երկուքի եւ շատ մը չինական քաղաքներ լոյսէ զրկուեցան: Ճափոնական թերթերը, որոնք ամիսներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով երկար մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Քորէայի պատերազմի մասին, կը գրեն թէ Սուիհոյի ելեկտրական կեդրոնները կենսական երակներն են Մանչուրիոյ ճարտարագործութեան: Թերեւս Փորթ Արթիւրի խորհրդային նաւակայանն ալ կ'օգտուի այս կեդրոններէն, որոնք շինուած են ճափոնական ընկերութեան մը կողմէ: Հաստատութեան նախկին նախագահը յայտարարեց թէ Մանչուրիա 50 % համեմատութեամբ այդ կեդրոններէն կը ճարէ իր ելեկտրական ուժը: Սուիհոյի գլխաւոր կեդրոնը, որ շինուեցաւ 1937ին, 72 քիլոմեթր երկայնութեամբ շտեմարան մը կը կազմէ, օրական 935.000 քիլովաթ ուժ արտադրելով: Նախապէս իր կարողութիւնը 460.000 քիլովաթ էր, բայց Ռուսերը Հիւս. Քորէան գրաւելէ ետք աւելցուցին անոր արտադրութիւնը: Սուիհօ 165 քիլոմեթր հեռու է Մուքտէնէն, որուն զինագործարաններն ալ այս կեդրոններէն կը ստանան ելեկտրական ուժը:

× Երկուշաբթի օրուան ռմբակոծութենէն անմիջապէս վերջ, բուռն տեսարաններ պարզուեցան Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Աշխատաւորականները նեղը դրին Չըրչիլը, հարցումներու տեղատարափով մը: Վարչապետը հարկադրուեցաւ խոստովանիլ թէ բրիտանական կառավարութեան լուր տուած կամ անոր կարծիքը առած չէին, երկուշաբթի օրուան օդարշաւէն առաջ: Իր կարծիքով, կատարուած օդարշաւը չի նշանակեր թէ գործողութիւնները պիտի ծաւալին:

Ընկերվարականները յման 35 վայրկեան կրակ տեղացին առաջնորդութեամբ նախորդ վարչապետին՝ Էթլիի, ընդհանուր վիճաբանութիւն պահանջելով:

Չըրչիլ իր յայտարարութեան ընթացքին կարդի հրաւիրեց պահպանողական երեսփոխան մը, զօր. Մրք Լին, որ իր անձնական ներկայացուցիչը եղած էր Ռուկոսլաւիոյ մէջ, պատերազմի միջոցին եւ որ ըսած էր թէ Բշ. օրուան ռմբակոծութիւնը լաւագոյն եղանակն է խելքիկանչելու թըշնամին: «Ասիկա տեսակէտ մըն է որուն պիտի չկրնամ յարիլ առանց վերապահութեան»:

Առանց քննադատական դիրք մը բռնելու դաշնակից հրամանատարութեան հանդէպ, Չըրչիլ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ամբողջովին իրեն կը վերապահէ անհրաժեշտ բացատրութիւններ խնդրել Ուաշինկթընէն:

Լորտ Ալեքսանդր, Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ Ուաշինկթըն կը գտնուէր, Լոնտոն վերադառնալէ առաջ հերքեց այն լուրը թէ իր կարծիքը առած էին Բշ. օրուան ռմբակոծութենէն առաջ: Եւ աւելցուց. — «Ըսելիք մը չունիմ այդ արշաւանքին դէմ, քանի որ զարնուած կէտերը ռազմագիտական նշանակէտներ են»:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Բշ. օրուան օդարշաւը կը պատրաստուէր մէկ ամիսէ ի վեր, բայց որեւէ տեղեկութիւն տրուած չէր Լորտ Ալեքսանդրի:

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան այս ռմբակոծութեանց առթիւ: Ոմանք կը վախնան որ ծանր դէպքեր պատահին այս ռմբակոծութեանց հետեւանքով: Կը թուի թէ զինուորական իշխանութիւնները ուզած են ազդու դաս մը տալ, Քորէայի պատերազմին երկրորդ տարեդարձին առթիւ որ լրացաւ երէկ:

Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Լովեթ, յայտարարեց թէ ջրա-ելեկտրական կայաններուն ռմբակոծումը պարզապէս ռազմագիտական գործողութիւն մըն է, խրճատելու համար թշնամի բանակին ռազմական ուժը: Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ դաշնակից ուժերուն հրամանատարը, զօր. Քլարք, հաւանութիւն ստացած էր ռմբակոծութեան համար, բայց Ազգաժողովին միւս անդամներուն կարծիքը առնուած չէր: Եւ յայտարարեց.

— «Ծայրայեղ սխալութեան մը պարագային, եթէ զօրքին ապահովութիւնը հարկադրէ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Մեր շրջանին համար, մշակութային մարզի վրայ, հերթական պահանջներու շարքին կ՚իյնան .—

Ա.— Սպաներէնէ հայերէն եւ հայերէնէ սպաներէն առձեռն երկու բառարաններ :

Նկատի ունենալ որ քառասուն հազարի հասած է արդէն թիւը Արժանթինի եւ Ուրուկուէյի մէջ հաստատուած մեր հայրենակիցներուն, առանց հաշուելու Չիլիի եւ Վենեզուէլայի մեր հայրենակիցները, որոնց մեծ մասը չարունակ պահանջ կը զգայ իր կարդացածը լաւ հասկնալու եւ կամ սորվելու այս լեզուն :

Շատ անգամ նամակներ ստացած ենք ազգայիններէ, այս ուղղութեամբ ու չենք կրցած պատասխանել իրենց, գոհացում տալու անկարող ըլլալով :

Սպաներէնէ հայերէն եւ հայերէնէ սպաներէն բառարաններ, կը դառնան այեւս հերթական պահանջ, եթէ կ՚ուզենք օգնել նոր սերունդին հայերէն սորվելուն :

Շատեր, նորերէն, կը փափաքին ճշգրտօրէն իմանալ իմաստը իրենց կարդացած հայերէն մէկ կտորին, բայց հայերէնի մէջ տկար ըլլալով, ու առ ի չգոյէ հայերէնէ սպաներէն բառարանի մը, կը մնան անճրկած :

Այդպիսիներ չեն փորձեր դիմել հայերէնէ հայերէն բառարաններու օգնութեան, նախ՝ այս վերջինները սպառած են եւ երկրորդ՝ մայրենի լեզուին լաւ ծանօթ չեն :

Կայ տակաւին հայերէն կտոր մը սպաներէնի եւ սպաներէն հատուած մը հայերէնի թարգմանելու պարագայ մը եւս, որ կը տառապեցնէ պարզապէս ենթակաները, երբ գոյութիւն չունին ակնարկուած բառարանները :

Բ.— Հերթական պահանջ մը դարձած են այս գծով, հայերէն սպաներէն եւ փոխադարձաբար, զրուցատրութեանց գիրքեր :

Նորեկները քիչ մը աւելի արագ պիտի կրնային սորվիլ սպաներէն լեզուն, եթէ ի ձեռին ունենային զանոնք :

Անչուշտ նպատակի մը ծառայելու համար է որ առենով Պոլսոյ, Վենետիկի եւ Թիֆլիսի մէջ շինուած են օտար լեզուի բառարաններ եւ զրուցատրութեանց գիրքեր : Նման պահանջներ զգացեր են նաեւ Մ. Նահանգներու մեր հայրենակիցները, որոնք պատրաստած են մեծ ու փոքրիկ անգլերէն լեզուով կարգ մը բառարաններ եւ նամականիներ :

Դիտելի է որ մեր ապրած միջավայրը շատ քիչ կը ճանչնայ մեզ :

Անգամ կանոնաւոր դպրոց տեսած անձեր տեղեկութիւն չունին մեր քրիստոնեայ ըլլալուն մասին :

Շատեր կը կարծեն թէ մեր լեզուն ունի նմանութիւն թուրքերէնի կամ արաբերէնի հետ ու կը գրուի աջէն ձախ :

Երբ այսքան նախնական է շրջապատի մեծամասնութեան կարծիքը մեր մասին, մեզի կ՚իյնայ ուրեմն .—

Գ.— Օր առաջ պատրաստել առձեռն Հայոց Պատմութիւն մը եւ, տարածել զայն տեղացիներու մէջ :

Եթէ Եւրոպայի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ աւելի լաւ կը ճանչնան Հայերը քան այս ափերուն վրայ, պատճառը այն է որ այդ երկիրներու մեր ազգակիցները առենին, ֆրանսերէնով, անգլերէնով, իտալերէնով եւ գերմաներէնով թարգմանած կամ նպաստած են օտար հեղինակաւոր անձերու ձեռնարկներու թարգմանութեանց լոյս տեսնելուն :

Ամօթ չէ՞ մեզի համար, արդարեւ, որ միլիոնատէր հարուստներ կը հաշուենք մեր մէջ, բայց չունինք նման հրատարակութեանց համար թեկնածու մեկենասներ :

Ակնարկուած գործերը միլիոններ չէ որ կը պահանջեն մեզմէ, այլ քանի մը տասնեակ հազար փեսօ միայն :

Ցետոյ ունինք հարուստ ու ներկայանալի գրականութիւն մը, որուն մասին դժբախտաբար ոչ մէկ տեղեկութիւն ունի մեր շրջապատը :

Ինչո՞ւ չպատրաստել, օրինակ, մէկ քանի ծաղկաքաղներ մեր լաւագոյն նորավիպագիրներու գործերէն ու ներկայացնել զանոնք սպանախօս աշխարհին :

Անտարակոյս այլ պիտի ըլլար վերաբերումը մեզի հանդէպ մտաւորական անոնց ընտրանիին, որ գրեթէ չի ճանչնար հայ մշակոյթը :

Դ.— Չունինք մեր երաժշտութեան եւ ճարտարապետութեան պատմութիւնը սպաներէն լեզուով :

Պատահաբար տեսանք նոր հրատարակուած սպաներէն լեզուով ճարտարապետութեան պատմութեան նուիրուած հատոր մը, որուն մէջ զուր փնտռեցինք հայկական ոճով եկեղեցի մը կամ մատուռ մը :

Միջազգային երաժշտութեան պատմութեան մասին սպաներէն լեզուով լոյս տեսած հատորներու մէջ մի փնտռէք նոյնպէս քանի մը խօսք հայ երաժշտութեան մասին :

Նաարէտտին Հօճայի պատմութիւնները այս երկրին մէջ աւելի ծանօթ են դուցէ քան Մխիթար Գօշի ու Վարդան Այգեցիին առակները :

Արդի Թուրքիոյ եւ Մուսթաֆա Քէմալի մասին հրատարակուած հատորներու թիւին չափ գրուած չէ հին ու նոր Հայոց պատմութեան ու մշակոյթին շուրջ :

Պիտի ըսէք թէ օտարներ ունին իրենց դեսպանները, մշակութային իրենց մարմինները եւ հաստատութիւնները որ իրենց ազգային քարոզչութեան համար կ՚ընեն յատկացումներ, հետեւաբար եւ նման ձեռնարկներ : Չենք ուրանար :

Բայց վերջին հաշուով այդ ձեւ հրատարակութիւններ, կը կրկնենք դարձեալ, միլիոններու հետ կապուած չեն, այլ շատ համեստ քանակութեամբ գումարներու, որ կրնայ պակսիլ հայ մտաւորականութեան, բայց ոչ գաղութի մը կամ հարուստներու :

Առաջնորդելու յաւակնութիւն ունեցող օրկաններու եւ մարմիններու կ՚իյնայ, կամ այդ ստորոգելիներով ճանչցուած անոնց յաջորդներուն ու բարեկեցիկ ազգայիններու, մտածել այդ մասին :

Աղաղակող պահանջներ են ասոնք :

Ուրանալ զանոնք, կը նշանակէ կամաւոր խուլ ձեւանալ :

Արդ, դառնալ նման հրատարակութեանց մեկենաս ու այդ ուղիով յաւերժացնել անունը սիրելի մեռնողի մը, ազգատոհմի մը կամ ծնողքի մը, յարգանքի կերպ մըն է ապրողներէն մեռելներու մատուցուած : Պիտի թելադրէինք փորձել զայն, որ պատուաբեր ու օգտակար է հայ անունին համար :

ԱՐՄԵՆԻԱ

Քաթինի ողբերգութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բ. Ռուսերը ամբաստանող ծանր փաստ մըն է նաեւ հետեւեալ իրողութիւնը : Այս սպաները ոչ մէկ առեն Գերմանացիներու ձեռքը անցած են :

1940ի սկիզբը, Լեհաստանը բաժնելէ ետք, Ռուսերը կ՚առաջարկեն լեհ սպաները փոխանակել Գերմանիոյ երեսուն հազար Ուքրայնացիներուն հետ : Երկու կողմերը կը համաձայնին սակայն, վերջին պահուն Գերմանացիները կը նախընտրեն « Լեհաստանը՝ առանց Լեհերու» եւ կը հրաժարին իրենց իրաւունքէն :

Արդ, մինչեւ հիմա Ռուսերը չեն կրցած համոզիչ կերպով բացատրել, թէ իրենց ձեռքը ու իրենց հողին վրայ գտնուող լեհ սպաները (ցանկերը, վայրերը ճշդուած) ի՞նչպէս կը ջարդուին Գերմանացիներու կողմէ :

Գ. Ռուսերը միշտ մերժած են Միջազգային Կարմիր Խաչի քննութեան առաջարկը, մինչդեռ, Գերմանացիները ամէն դիւրութիւն տուած են միջազգային յանձնախումբի մը՝ տեղին վրայ քննութիւն կատարելու : Այդ յանձնախումբին մաս կը կազմէին պելժիացի, պուլկար, դանիացի, ֆինլանտացի, իտալացի, սերպ, հոլանտացի, չեխ, ռումանացի զուիցերիացի, ֆրանսացի բժիշկներ եւ դիտականներ : Լեհական Կարմիր Խաչը, ինչպէս նաեւ անգլիացի, ամերիկացի գերիներ այցելած, քննած են դիակները :

Իր առենին, միջազգային յանձնախումբը տեղեկագրով մը բացատրած է թէ սպաները գնդակահարուած են 1940 Մարտ — Ապրիլ ամիսներուն, այսինքն երբ այդ հողերը դեռ Ռուսերու ձեռքը կը գտնուէին, եւ եթէ մարմինները մեծ մասով ճանաչելի մնացած են, այդ եղած է Ռուսերու անհոգութեան պատճառաւ : Համայնավարները անգիտակցաբար մեծ սխալ մը գործած են, փոսերը բանալով այնպիսի հողի մը մէջ՝ որուն քիմիական տարրերը փոխանակ փտեցնելու դիակները, զմռսելու յատկութիւնը կ՚ունենան :

Քաթինի վերագրաւումէն ետք ուղարկուած յանձնախումբին մաս կը կազմեն միայն եւ միայն ուղղափառ Ռուսեր : Տարիներով խորհրդային վարչաձեւին տակ ապրած եւ վստահելի լեհ համայնավարներուն անգամ չի թոյլատրուիր տեսնել դիակները : Միքոլայչիքի կարծիքով, լեհ համայնավար զօրավարներէն Զիկմունտ Պերլինկը 1940ի գարունէն արդէն տեղեակ էր իր հայրենակիցներու ահաւոր սպանդին, որովհետեւ, ռուսական բանակին մէջ լեհական զօրամասեր կազմելու բանակցութեանց ընթացքին, Բերիան՝ իր օգնական Մերկուլովի ներկայութեան ըսած է Պերլինկի, «մեծ թիւրիմացութեան մը պատճառաւ, այդ սպաները տրամադրելի չեն այլեւս» :

Դ.— Ցատկանշական են նաեւ, Նիւրմպէրկի դատավարութեան ընթացքին Քաթինի մասին բռնուածները : Ոչ մէկ ճիգ ճշմարտութիւնը մէջտեղ հանելու : Ընդհակառակն՝ ձախլիկ համակերպութիւն մը ռուսական ամբաստանութիւններուն՝ Երեք Մեծերու կողմէ : Կէօրինկ եւ իր ընկերները յենլով գերմանական Ճերմակ Գիրքին վրայ, բացէ ի բաց կ՚ամբաստանեն Ռուսերը եւ կը բերեն երեք վկաներ : Վերջիններու միակ վկան կ՚ըլլայ պուլկար բժիշկ Մարքովը, որ կը «խոստովանի» թէ « տեղեկագիրը ստորագրած է կէսթափոյի սպառնալիքին տակ» : Խոստովանի բառը չակերտներու մէջ առի, որովհետեւ, երբ Կարմիր Բանակը կը գրաւէ Պուլկարիան, Չեկայի առաջին գործերէն մին կ՚ըլլայ ձերբակալել ու բանտարկել բժիշկ Մարքովը :

Միքոլայչիքի գիրքը դեռ լեցուն է ուրիշ փաստերով : Խորհրդային կառավարութեան հակասական յայտարարութիւնները, պետական ծանօթ դէմքերու վկայութիւնները, եւն. : Զանց կ՚առնեմ՝ չերկարելու համար :

Ինչո՞ւ սպաննուած են, ուրեմն, լեհ սպաները :

Հոս է հետաքրքրական բացատրութիւնը :

Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան սպանէրէն մէկուն յայտարարութեան համաձայն, Քաթինի ողբերգութիւնը հետեւանքն է Սթալինի գրած մէկ բառին սխալ թարգմանութեան :

Գերմանացիները երբ կը մերժեն ընդունիլ լեհ սպաները, Կարմիր Բանակի պատասխանատու մարմիններ պաշտօնատար մը կ՚ուղարկեն Կրեմլին, բուն կեդրոնէն իմանալու համար Մեծաւորին կարծիքը :

Ամէն տեսակ հարցերով ծանրաբեռնուած, յոգնած Սթալինը գրասեղանին վրայէն կ՚առնէ ճերմակ թուղթի կտոր մը եւ վրան կը գրէ միայն մէկ բառ, Liquidez :

Բառը (ֆրանսերէն) կը նշանակէ հաշուեյարդարի ենթարկել, կարգադրել, հաշիւները մաքրել : Ռուսերը յեղափոխութեան շրջանին (թերեւս անկէ առաջ՝ չեմ գիտեր. Հ. Ա.) իւրացնելով եւ ռուսացնելով բառը «լիկուիտացիայի ենթարկել»ին տուին մահուան դատապարտութեան իմաստը :

Պաշտօնատար սպան երբ կը վերադառնայ, այդ թուղթը պայուսակին մէջ, բանակին հրամանատարութիւնը կը շշմի պարզապէս եւ չկարենալով որոշում մը տալ, Պիղատոսի պէս ձեռքերը կը լուայ եւ գործը կը յանձնէ էն Քա Վէ Տէին (Չեկա) :

Ինչպէս ըսինք նախորդ յօդուածին մէջ, ռուս գերմանական բախումէն անմիջապէս վերջ, Լեհերը կը դառնան «փոքրիկ դաշնակից» ու կը փնտռեն իրենց ազգակից սպաները, վերակազմելու համար նոր բանակը :

Առանց յուսահատելու խուսափողական, հակասական պատասխաններէն, անընդհատ կը հետապնդեն հարցը : Կը միջամտեն նաեւ Անգլիացիները : Ի վերջոյ կը յաջողին խնդիրը տանիլ Սթալինի առջեւ :

Սպարապետը կը յիշէ իր տուած հրամանը եւ հեռախօսը բանալով՝ տեղեկութիւն կ՚ուզէ : Այն ատեն միայն կը հասկնայ, որ իբրեւ հետեւանք աճապարանքով գրած իր մէկ բառին, Քաթինի, Վինիցիայի եւ զանազան վայրերու մէջ (տակաւին անծանօթ) փոսը իջած են մօտաւորապէս տասնըհինգ հազար լեհ սպաներ :

Նիւթը սեղմելով, երկու յօդուածի մէջ, կուտամ ինչ որ կարդացած եմ Քաթինի մասին՝ գիրքերու եւ պարբերականներու մէջ : Եթէ կ՚ուզէք, աւելցնեմ անձնական տեսակէտս :

Դժուար է եւ հանրութեան առջեւ դրուած նիւթերով — վճռապէս ճշդել ոճրագործը : Գերմանացիները եւս կրնան ծածրակէն գնդակահարել ու թուղթեր դնել զոհերուն գրպանը : Չորս - հինգ միլիոն հոգիի գլուխը ուտող հիթլէրականները, տասնըհինգ հազար հոգի եւս հողի վերածելու համար, բնականաբար խղճահարութենէ պիտի չտառապէին : Սակայն, տրուած փաստերն ալ Ռուսերը կը դնեն փափուկ կացութեան մը մէջ : Կացութիւնը մէկուն՝ որուն խիղճը հանգիստ չէ :

Վստահ եմ թէ Ամերիկացիները ունին բոլոր փաստաթուղթերը, որովհետեւ Քաթինի վերաբերեալ թղթածրարներն ու նկարները անցած են իրենց ձեռքը : Եթէ չեն հրատարակեր տակաւին, անշուշտ ունին իրենց հաշիւները :

Ինչ որ ալ ըլլայ, լեհ սպաներու ոճրագործները օր մը պիտի քաւեն իրենց մեղքը :

Ողջ մնացողները պիտի տեսնեն :

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մտահոգութեան մատնուած են, հում նիւթերու սով մը նախատեսելով : Ցատուկ յանձնաժողով մը կ՚առաջարկէ 4000 միլիոն տոլար տրամադրել, հում նիւթեր փնտռելու համար ի սփիւռս աշխարհի :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Ճափոնի պիտի վերադարձնեն երկու կղզիներ, պահելով իրենց օդանաւային եւ զինուորական հսկայ խարիսխները Օքինավա կղզիներուն մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Ռուբէն Բերբերեանի մասին

Համազգայինի հերթական լսարանը նուիրուած Ռուբէն Բերբերեանի — մահուան տասնամեակին առթիւ — տեղի ունեցաւ Յունիս 13ին, ուրբաթ գիշեր, Le Cadetի վերնայարկը :

Նախագահ ընկեր Մ. Պարսամեան լսարանը բանալով յայտնեց թէ Բերբերեան, Ահարոնեանէն յետոյ եղած է Համազգայինի Նախագահ եւ տուաւ կենսագրական տեղեկութիւններ :

Այս առթիւ բացատրեց թէ էր քաշուած բնութութեան պատճառաւ չատերուն անծանօթ մնացած է :

Իր գրական - կենսագրական գործերը հրատարակուած են «Վէմ»ի, «Հայրենիք»ի, «Անահիտ»ի մէջ նուիրուած՝ Մ. Նալպանտեանի, Պատկանեանի եւ Րաֆֆիի ,որոնք ոչ միայն յուշեր կը պարունակեն այլ եւ կուտան Թանկագին մանրամասնութիւններ եւ վաւերաթուղթեր :

Երկար ատեն եղած է նախագահ Փարիզի Գրական ակումբին : Իբրեւ մարդ ընկերական էր եւ ազնուական վերաբերում ունէր բոլորին հետ: Աչքի առջեւ ունիմ իր վերջին տողերը որոնց մէջ կը ցոլան իր ազնիւ հոգին եւ մտաւորականի մտահոգութիւնը :

« Իմ կեանքիս ամէնէն մեծ հաճոյքն ու երջանկութիւնը եղած է հայ գրականութեան եւ մամուլին մասնակցած ըլլալս: Միշտ սիրեցի իմ հայ եղբայրակիցներս եւ ինքզինքս երջանիկ կը համարէի երբ անոնց կրնայի օգնել եւ լաւխորհուրդներտալ: Վստահութիւն ունիմ թէ Հայաստանը երբեք պիտի չջնջուի աշխարհի քարտէսէն եթէ երբեք մեր սերունդը գիտնայ զարգացնել ու կրթել երիտասարդութիւնը հայկական ոգիով »:

Ապա խօսք տուաւ օրուան դասախօսին՝ ընկեր Ս. Թորոսեանի որուն գրաւոր ամփոփումը «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուեցաւ Յունիս 20ին:

Ա. Խոնդկարեան.— Ինծի առաջարկուեցաւ Համազգայինի կողմէ որ դասախօսեմ Բերբերեանի մասին: Զբաղումներուս պատճառաւ մերժեցի, եւ գոհ եմ այդպէս ըրած ըլլալուս, որովհետեւ չեմ կարծեր թէ պիտի կրնայի այնքան գեղեցիկ կերպով ներկայացնել Բերբերեանը ինչպէս ըրաւ Ս. Թորոսեանը: Կ'ուզէի քանի մը խօսք ըսել այս առթիւ. —

Նախ շատ պիտի փափաքէի որ Ռուբէն Բերբերեանի աշխատանքները եւ ձեռագիրները աւելի լայնօրէն քննուէին մամուլին մէջ: Հակառակ իր բազմակողմանի հմտութեան, դժբախտաբար անծանօթ մնացած է ան, ինչ որ տխուր երեւոյթ է եւ որու դէմ պէտք է պայքարիլ: Ս. Թորոսեան մեր բոլորին յանցանքը քաւեց այսօր եւ յոյս ունիմ որ մեր այս զանցառութիւնը կը դարմանուի ապագային: «Բառին իսկական առումով մտաւորական մարդ էր: Երկու տեսակի մտաւորականութիւն ունէինք մանաւանդ Կովկասի մէջ, մին՝ ազգային մտաւորականը որ կը զբաղի մեր հանրային կեանքով ու շրջանակով, տեսակ մը ազգային խեցիի մէջ: Միւսը ան որ մշակոյթի մէջ արմատնետելէ ետք յաջողած է ազգային շրջանակէ դուրս գալ եւ հրապարակ նետուիլ:Այդ սակաւաթիւններէն մին եղած է Բերբերեան : Առանց Թմբուկի, հսկայական կապեր հաստատած է մեծ անձնաւորութիւններու հետ, թէեւ ինք մնացած է միշտ համեստ :

Նախապէս զինքը չէի ճանչնար, միայն գրածները կը կարդայի «Մշակ»ի մէջ եւ կը զգայի թէ սովորական մահկանացու մը չէ: Իր աւագ եղբայրն ալ մեր լաւագոյն մտաւորականներէն մին եղած է: Ծանօթացայ Բերբերեանի հետ Փարիզ եւ տեսայ թէ իսկապէս այն հազուագիւտ անձն է որ կրնայ զարդը կազմել ազգի մը, իր ամբողջ էութեամբ եւ եւրոպական առումով: Ան յաջողած էր տեսակցութիւններ ունենալ Պրանդէսի եւ Կաուցկիի հետ ինչ որ սովորական մահկանացուի գործ չէր: Հանրային կեանքի մէջ ունեցած է մեծ գործունէութիւն: Օրինակ, իր միջամտութեան շնորհիւ էր որ մահուընէ փրկուեցան Տօքթ. Զաւրիեւ, Լ. Նազարեանց եւ Ռուբէն Դարբինեան: Այն ատեն կը գտնուէր Քիեւ եւ Փարիզէն ծանօթ էր, մեծ պետական անձնաւորութիւն՝ Ռաքովսկիի հետ որու Լենինի տուած մէկ հեռախօսին վրայ վերոյիշեալներու մահուան վճիռը չգործադրուեցաւ: Մէկ գիծ ունէր իր անհատական եւ ընկերային յարաբերութիւններուն մէջ,— շիտակութիւն: Թէեւ 1890ական Թուականներուն հեռացած էր Հնչակեան կուսակցութենէն, սակայն այդ կուսակցութիւնը միշտ դիմեց իր խորհուրդներուն: Շեշտուած ազգային կազմակերպութեանց հետ գործակցութիւնը գտնելով օրուան ճշմարիտ պահանջը, աւելի յարեցաւ Դաշնակցութեան եւ իր յուշերը գրեց «Հայրենիք»ի մէջ: Պիտի առաջարկէի Համազգային Ընկերութեան հաւաքել եւ առանձին հատորով մը լոյս ընծայել Բերբերեանի բազմաթիւ գրուածքները: Պարտք ունինք մեռածներու հանդէպ: Այս անարդարութիւնը պէտք է դարմանուի եւ ամէն ոք գտնէ իր արժանի տեղը »:

Ռ. Թադոսեան.— Գնահատելի է դասախօս Պ. Թորոսեանը որ այնքան կարճ ժամանակի մէջ գեղեցիկ կերպով պատկերացուց Ռուբէն Բերբերեանի կեանքն ու գործը: Համազգայինէն կը խնդրեմ որ հաւաքէ անոր գրութիւնները որոնք այնքան բազմաթիւ են մասնաւորաբար Նախիջեւանի կարեւոր դէմքերու մասին:

Հակառակ ազնուական ընտանիքի զաւակ ըլլալուն, իր ազնիւ մարդու նկարագիրը պատճառ եղաւ որ դառնայ ընկերվարական: 1920ին մասնակցած է ընկերվարական Միջազգային ընդհ. ժողովին, Պրիւքսէլի մէջ: Պէտք է ամէն ջանք թափուի որ Բերբերեանի կենսագրականը իր բոլոր մանրամասնութիւններով հանրութեան սեփականութիւնը դառնայ »:

Դասախօսին քանի մը լրացումներէն վերջ, լսարանը փակուեցաւ կէս գիշերին: ՊԱՐԳԵՒ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ, (Յատուկ).— Քանի կ'անցնին տարիները այնքան կը սաստկանան ազատութեան կարօտը, հայրենիքի սէրը եւ միասնականութիւնը: Իրաւամբ դիտել կուտար «Յառաջ»ի Վահէն,— Պաղ զաւակներ, եկէք տեսէք» ... :

Մենք ալ տօնեցինք Մայիս 28ը անցեալ շաբաթ գիշեր, 14 Յունիս, քաղաքապետական ընդարձակ սրահին մէջ, լեցուն բազմութեամբ: Խանդավառութիւն մը համակած էր բոլորը, տարէց թէ երիտասարդ, կին թէ այր: Եկած էին լսելու նահատակներու պատգամը, ողջունելու եռագոյնը, եւ ոգեկոչելու Մայիսեան հերոսամարտէն քաջերը:

Բեմին ճակատը խոշոր տառերով արձանագրուած էր — կեցցէ Հայկ. Դատը, կեցցէ հայ ժողովուրդը: Բեմին վերեւ կախուած էին եռագոյնը եւ Հայաստանի զինանշանը, իսկ աջ եւ ձախ կողմերը մեր եւ մեր երկրորդ հայրենիքին դրօշակները:

Հանդէսին բացումը կատարեց Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի, հնչեցնելով «Մարսէյեէզ»ը եւ «Մեր հայրենիք»ը: Պատուական նախագահ՝ քաղաքացի Edouard Dépreux, նախկին նախարար եւ երեսփոխան, ծափերու մէջ բեմ բարձրանալով ընկեր Հրանդ Սամուէլի հետ, կարճ եւ խանդավառ բանախօսութեամբ մը գովեց հայ ժողովուրդին ազատասիրութիւնը : Մաղթեց որ յառաջիկային ազատ Հայաստանի մէջ տօնուին մեր ազգային տօները ինչպէս Մայիս 28ը եւ շնորհաւորեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Կը նախագահէր ընկեր Հ. Սամուէլ որ նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն կուռ բանախօսութեամբ մը փառաբանեց ազատութեան եւ հայութեան համար զոհուած քաջերը, յոտնկայս յարգանքի հրաւիրելով ներկաները : Յետոյ բացատրեց Մայիս 28ի ծագումն ու զարգացումը :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան ,որ նախ ֆրանսերէն խօսեցաւ, դրուագներ պատմելով Արամի, Անդրանիկի, զօր. Սիլիկեանի եւ զօր. Նազարբէկեանի քաջագործութիւններէն, նկարագրեց Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի, Պաշ Ապարանի, Զանգեզուրի կռիւները : « Մենք երիտասարդներս յոյս, հաւատք եւ տոկալու քաջութիւն ունինք կենդանի աչքերով տեսնելու ազատ Հայաստանը: Կեցցէ Մայիս 28ը, կեցցէ հայ ժողովուրդը»: Յետոյ կարդաց հայերէն գրաւոր ճառ մը: Կարգադիր յանձնախումբը ճոխ յայտագիր մը ունէր: Օր.Շ. Պէնկեան իր անուշ ու մեղմ ձայնով երգեց երկու երգեր: Օր. Լիւսի Յակոբեան երկու արտասանութիւններ ըրաւ, մէկը ֆրանսերէն (Վիքթոր Հիւկոյի գրուածքներէն): Անդրանիկ Խորէնեան արտասանեց «Մայիս 28ը»: Պ. Անդրանիկ Խաղամեան, նոր ուժ մը, առաջին անգամ ըլլալով երգեց Ա. Պարթեւեանի նոր օփերային երկրորդ արարէն կտոր մը, Բերդի երգը, «Ուլին »եւ «Աղբիւր»ը: Նոր Սերունդի կողմէ Ժիրայր Տէրտէրեան կարդաց ինքնագիր ոտանաւոր մը նուիրուած Հայաստանի (տպուած «Հայաստան» ամսագրին մէջ):

Սիրուած երգչուհին, Օր. Առաքելեան երգեց « Անուշ գարունը», Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար Ալան Յովհաննէսի «Եար Նազանիմ»ը: Նոյնպէս ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Վ. Ճինճեան նուագեց Ա. Խաչատուրեանի գործերէն երեք կտորներ ընկերակցութեամբ Pierre Charlesի (ջութակ) եւ Jacques Salmonի (clarinette = բամբ սրինգ): Արհեստներու կողմէ խումբ մը աղջիկներ յաջողապէս ներկայացուցին զաւեշտ մը: Եւրոպական երաժշտութենէն վերջ, ընկեր Բենօ (սրինգ), Օնանեան (քէմէնչէ), եւ Սէյրան (թառ) նուագեցին «Զէյթունցիներ» եւ ուրիշ ազգային երգեր: Յետոյ բեմ եկաւ Ֆր. Կ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Գավէզեանի, ջերմ ծափերու մէջ :

Կ'արձանագրեմ պարախումբին, անդամուհիներուն անունները .— Ֆլօրա Հէքիմեան, Լուսվարդ Պարսամեան, Անթառամ Ստատեան, Շաքէ Պէնկեան, Էլինա Թէրզիեան, Ալիս Փօլատեան: Մենապար թէ խմբապար բոլորն ալ յաջող էին: Դաշնակով կ'ընկերանար Պ. Եդ. Գավէզեան, իսկ դափով ընկեր Բենօ :

Նախագահը իր փակման ճառին մէջ ըսաւ թէ Կիլիկեան անկախութեան կորուստէն ետք հայ ժողովուրդը կ'երգէր հայրենիք եւ ազատութիւն, մինչեւ 1918 Մայիս 28: «Ես յոյս ունիմ որ կենդանի աչքերով պիտի տեսնենք հայկական դրօշը պարզուած Արարատի վրայ»:

Կէս գիշերը անցած էր երբ սկսան եւրոպական պարերը, մինչ յարակից սրահին մէջ տեղի կ'ունենար հայկական խնջոյքը, մինչեւ լոյս :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՄԻՄԱՂ

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Բարկութեանդ նոպային մէկ հարուածով ոչնչացուցեր ես կինդ, ծանրօրէն վիրաւորեր զոքանչդ, եւ խորտակեր երեք ապակի:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ.— Ամէն մարդ ալ տկարութեան վայրկեաններ կ'ունենայ, տէր դատաւոր ..

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Ասկէց զատ ան հրապարակ նետեց Կէսթափոյի յաւելուածական մարդեր, լրտեսներ եւ գաղտնի գործակալներ: Ասոնք յաջորդ ամիսներու ընթացքին, յաջողեցան քանի մը յատկանշական յաջողութիւններ ձեռք ձգել: Փարիզի մէջ դիմադրական անդամ Փիէռ Քառթօ, մականունեալն Գավռի, ուրացաւ: Դրամի եւ չիկահեր գեղուհիի մը սիրոյն, զահիճներուն մատնեց Փարիզի խումբէն ութսուն յայտնի անդամներ: Ութսունէն մին, տառապանքին չդիմանալով՝ խօսեցաւ : Տուաւ սակայն այն տեսակ գաղտնիքներ, որոնք ըստ իրեն, Կէսթափոյին համար անարժէք էին.— Օրինակ՝ մեռած կամ Անգլիա փախած ընկերներուն անունները, ինչպէս նաեւ գործածուելէ դադրած գաղտնի բանալի մը:

Հիմլէրի գործակալները թափեցան բանալիին եւ նախապէս կորզուած գաղտնի հաղորդագրութիւններուն վրայ: Ասոնք իրարու քով եւ բաղդատութեան դնելով յաջողեցան կազմել բանալի մը, որ իրենց օգնեց յայտնաբերելու անուններ եւ հասցէներ :

Փարիզի շրջանէն քառասուն անդամներ եւս դէպի մահ առաջնորդուեցան :

Ծանր հարուածը աւլեց, սրբեց նմանապէս Ատլանտեան կարեւոր նաւահանգիստին՝ Պոռտոյի դիմադրութեան կեդրոնը: Այնտեղ ձեռք ձգուած գաղտնիքներու շնորհիւ, ի միջի այլոց, Կէսթափօն իմացաւ եւ գրաւեց Փարիզի մէջ՝ Ռեմիի «Նօթռ Տամ» գաղտնի ռատիօկայանը :

Օղակը թէեւ ուղղակի Գերմաններու կողմէ ոչ մէկ վնասի ենթարկուած էր, սակայն Ժեռարի թուեցաւ որ Կէսթափօն իր հետքերուն աւելի կը մօտենար : Բայց տրամադիր չէր Հիմլէրին յանձնելու աժան յաղթանակներ: Սկիզբէն ի վեր մասնակցեր էր Պարսպի ճակատամարտին, իր բոլոր «Ոչ Ոք»երուն հետ, ինչպէս կը սիրէր որակել փեռսօնը, եւ վճռած էր այդ տեղուանքը գտնուիլ, մինչեւ անոր ճարճատիլը, փոշիանալը :

Իր անձին ապահովութեան համար ձեռք առաւ կարգ մը բացառիկ միջոցներ: Ամէնէն կարեւորն էր Տանիւ Տրնիզ Ժէնինաթի Պանք անունով տիկին մը, որ իրեն կը հետեւէր իբրեւ իր շուքը: Գեղադէմ, մարմնացումը աներկիւղութեան եւ նուիրումի: Կ'երթար հոն ուր Ժեռար կ'երթար՝ ետեւէն կամ առջեւէն: Կը հետախուզէր ժողովուրդները. կը գործածէր այն տեսակ հնարքներ, որոնք շփոթութեան կը մատնէին Կէսթափոն: Լուր մը հաղորդելու համար կը հասկցնէր նշաններով: Օրինակ, մայթին վրայ կը փոխէր կրունկներուն դիրքը, պայուսակը աջէն ձախ կը տանէր, կօճակի մը կը դպչէր, կամ քիթը կը շպարէր: Ճկուն, հրապուրիչ եւ չափազանց խորամանկ, ան դարձաւ փայլուն գործակալ մը եւ առասպելական անձնապահ մը :

(Շար.)

զօր. Քլարք կրնայ ամէն միջոց ձեռք առնել: Մ. Նահանգներու միացեալ ոստայնկոյտը կրնայ արտօնել Մանչուրիոյ ռմբակոծումը, առանց Ազգաժողովին կարծիքը առնելու »:

Մոսատեղ փրկիչ Իրանի

Երեքշաբթի օր Լա Հէյէն Թէհրան վերադարձաւ Իրանի վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ: Հազարաւոր Պարսիկներ խռնուած էին Մեհրապատի օդակայանէն մինչեւ Թէհրան, վեց մղոն երկայնութեամբ ճամբու մը վրայ եւ խելայեղ ծափերով կ'ողջունէին «Իրանի փրկիչը»: Բարձրախօսը կ'ազդարարէր.— «Աճապարեցէք դէպի օդակայան. մեր հերոսը վերադարձած է»: Եւ բիւրաւոր քաղաքացիներ կ'աղաղակէին.

— «Կեցցէ՛ Մոսատեղ, Լա Հէյի ռազմադաշտին հերոսը»:

Հանրակառքեր, ինքնաշարժներ եւ սովորական կառքեր զարդարուած էին դրօշներով եւ նշանախօսքերով, իսկ հետիոտն գացողները ծաղիկներ կը ցանէին ճամբուն վրայ: Կով մը մորթուեցաւ ճամբուն վրայ, իբրեւ բարի գալուստի նշան:

Երբ հոլանտական հսկայ օդանաւը գետին իջաւ, խանդավառութիւնը ծայրագոյն աստիճանին հասած էր: Վարչապետը, որ յոգնած երեւոյթ մը ունէր, վար իջաւ խոշոր ծաղկեփունջ մը բռնած: Ուղղակի Շահին պալատը գնաց, զեկուցում տալու համար: Այս առթիւ ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.

— «Շնորհիւ Աստուծոյ եւ Շահն Շահին աջակցութեամբ մենք յաղթական պիտի հանդիսանանք մեր պայքարին մէջ հարթելով ամէն դժուարութիւն: Մենք պիտի պաշտպանենք մեր վեհապետական իրաւունքը քարիւղի ազգայնացման հարցին մէջ »:

X Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, հաւանական է որ Տոքթ. Մոսատեղ իր հրաժարականը ներկայացնէ մինչեւ մէկ շաբաթ: Երկիրը աննախընթաց տագնապի մը մատնուած է, կորսնցնելով քարիւղի հասոյթը եւ ուրիշ եկամուտներ: Եթէ ուզէ չարունակել պաշտօնը, կրնայ մեծամասնութիւն շահիլ, բայց ըսեր է իր բարեկամներուն թէ յոգնած է եւ կ'ուզէ քաշուիլ հանրային կեանքէ:

Հարցումի մը պատասխանելով, Տոքթ. Մոսատեղ ըսաւ թէ պիտի չհամակերպի, եթէ Լա Հէյի ատեանը որոշէ թէ իրաւասու է քննելու քարիւղի վէճը: Միջազգային ատեանի վճիռը պիտի տրուի Յուլիս 15ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ճառ մը խօսելով, խըստօրէն քննադատեց մեկուսացումը, «որ Ամերիկան պիտի մատնէ մերկ եւ ճղճիմ կացութեան մը, չըջապատուած՝ համայնավարութեան գայլերու վոհմակով: Անոնք որ կ'ըսեն թէ Ամերիկա կրնայ իր սահմաններուն մէջ ամփոփուիլ, անոնք որ կը կարծեն թէ մենք բարեկամներու պէտք չունինք ազատութիւնը պաշտպանելու համար, տգէտ են կամ անպատասխանատու, եւ խաղաղութեան ճակատագրին հետ կը խաղան»: Զօրավարը հակառակ է նաեւ կանխարգել պատերազմի:

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ գործին առթիւ, երեք հոգի եւս ձերբակալուեցան Թուլոնի մէջ: Ամբաստանեալներէն մէկը ռուս պատոնուհի մըն է, Իրիքա Պէհր, 50 տարեկան, եւ ձերբակալուեցաւ երբ չինացի նկարիչի մը դիմանկարը կը գծէր: Կարճ հարցաքննութենէ մը վերջ, տիկինը առաջնորդուեցաւ բանտ, իբրեւ դաւադիր: Երբ ցոյց տուին իր ձեռագրով փաստաթուղթեր, խոստովանեցաւ թէ «տեղեկատու գործակալ մըն է», ի հաշիւ Վարի համայնավար մասնաճիւղին: Մասնաւորապէս կը հետաքրքրուէր զինուորական գաղտնիքներով: Ձերբակալուեցաւ նաեւ պարտիզպան մը, որ քարտուղարն է համայնավար կուսակցութեան Իէռի մասնաճիւղին, եւ Լա Սէյնի համայնավար գործիչը, Ճիովանինի: Ազատ արձակուեցան 20 ցուցարարներ որոնք մասնակցած էին Թուլոնի դէպքերուն:

ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ հռչակաւոր «մանրքէն»ը, Փրալին (Տիկին Ժանին Մէնիէ), զոհ գնաց ինքնաշարժի արկածի մը: Բժիշկները երկու անգամ գործողութիւն կատարեցին գանկին վրայ, բայց անօգուտ: Ուշաթափ վիճակ մը ունէր մինչեւ մահը: Քսանըեւինը տարեկան, միեւնոյն ատեն գեղեցկութեան թագուհի մըն էր եւ միլիոններ կը հոսեցնէր Փարիզ, իբրեւ տիպար վայելչութեան:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ գիշեր ցերեկ աղօթքներ կը կատարուին, նախագահ Փերոնի կնոջ՝ Եւայի համար, որ անկողին գամուած է անցեալ Նոյեմբերէն ի վեր:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ահաբեկումները հետզհետէ կը սաստկանան: Առջի օր ռումբեր պայթեցան գըլխաւոր կերոններուն մէջ: Քազապլանքայի մէջ ալ (Մարոք) ռումբ մը պայթեցաւ Ֆրանսացի Մարոքցիի մը բնակարանին առջեւ:

ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգչախումբ՝ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդէն, ղեկավար ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ:

Մեներգ, արտասանութիւն եւ ներկայացում, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ անմահն ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի «ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ» թատերախաղը, յեղափոխական կեանքէ:

Պարահանդէս, նուագախումբ GARO SARIAN:

Պիւֆէ: Մուտք 150 ֆր., Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն 100 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Cadetի վերնայարկը:

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ: Նիւթը՝ «Միջին Արեւելքի հայ գաղութները»:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Ց. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Լիոնի մէջ կազմակերպուած դաշտահանդէսը՝ 29 Յունիս, կիրակի օրը: Անձրեւի պարագային 6 Յուլիս, կիրակի օրը՝ Տէսինի զովասուն անտառը:

Դաշտահանդէս

Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117 Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի գեղեցիկ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ռոստոմ թատերախումբը կը ներկայացնէ, Մոլիէրի ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԱՄՈՒՍԻՆԸ, կատակերգութիւնը: Երգ Պ. Գեղամ Շէհբերեանէ: Հայկական եւ եւրոպական պար:

Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. ՀՐԱՆԴ ՓԱՆՈՍԵԱՆի նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Կեր ու խում, դիւրամատչելի գինով: Կէսօրէ առաջ ընտակի մրցում: Բարձրախօս Պ. Ալքազէ: Վիճակախաղը տեղի պիտի ունենայ նոյն օրը:

Մուտքը ազատ է

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան: Իսկ Chapitreէն առնել՝ 1, 4. 5եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Այս շաբաթ 28 Յունիս, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Լը Վէզինէի կղզիին գեղեցիկ պուրակներուն մէջ, մասնակցութեամբ օրքէսթրի: Երեկոյեան պաղ ճաշը պարտաւորիչ է: Տեղերուն թիւը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ, հետեւեալ հասցէներուն.— Պ. Օ. Խարբութլեան, 24 rue d'Enghien, Pro. 82-38: Պ. Արամ Հանչէրի 9 rue Saulnier, Paris (9) Gra. 43-34, եւ կամ ուղղակի Հ. Բ. Ը. Մ.ի գրասենեակը, 11 Square Alboni, Paris (16), Tro. 03 - 18:

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, Կապոյտ Խաչի Օրուան առթիւ: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի զովասուն ծառաստանը:

Կը խօսի Տիկին ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, 29 Յունիս, հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ Բէտիճեան գերապայծառ, Պետրոս առաքեալի գերեզմանին վրայ:

Պատարագը պիտի հաղորդուի ի սփիւռ աշխարհի, Վատիկանի անթելէն, հետեւեալ կարճ ալիքներով.— 31.10, 25.55, 19.84:

Մեծ դաշտահանդէս !

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս, Bouc Belairի գեղատեսիլ պուրակին մէջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, նուագախումբով, ինչպէս նաեւ զանազան անակնկալներ, զուարճալի խաղեր եւ concours de boule:

Հաղորդակց. համար մասնաւոր օթօպիւս Սէն Շառլի կայարանէն ժամը 6.30ին եւ Aixի օթօպիւսը ծովեզերքէն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ը ԴԷՊԻ ՄԱՐՍԻԼԻԱ

Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը կը մեկնի այս ուրբաթ գիշեր ժամը 9ին Gare de Lyonէն մրցելու համար կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ «Արծիւ» խումբին դէմ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մարմինները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Ց. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերուն ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 4ին Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ.— Կազդուրման կայան:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Կապ. Խաչի դպրոցի տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս շաբաթ ժամը 9ին: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ: Քննութիւններէն վերջ՝ օթօքարով մասնաւոր պտոյտ աշակերտներուն համար:

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ Միութեան 22 Յունիսի տարեկան դաշտահանդէսին քաշուած վիճակախաղի գլխաւոր առարկաները շահող թիւերն են.— 0541, 0484, 1545, 0375, 0455 եւ 1264: Դիմել՝ Սեւրի վարժարանը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Յոբել. Կեդր. յանձնախումբը վարժարանին 75ամեակին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Երուանդ Տէր Եղիայեանէ, Պէյրութ 150.000 ֆր. անկողնոյ ծածկոցներու համար: Հոս պարտականութիւն կը համարինք յայտնել որ Պ. Տէր Եղիայեան, իր ամէն Փարիզ այցելութեան չի մոռնար Դպրոցասէրը, եւ իր այս վերջին նուիրատուութեան կ'ընկերացնէ չէնքին նորոգութեան իր մասնակցութիւնը բերելու խոստումը:

Տիկին Ա. Էգնայեանէ 100.000 ֆր., Պ. Յարութիւն Հազարեանէ (Նիւ Եորք) 200 տոլար, Պ. Ճորճ Մարտիկեանէ 100 տոլար, Պ. Տիգրանեանէ (Լոս Անճէլըս) 30.000 ֆր., Պ. Արզումանօֆէ 15 հազար ֆր., Պ. Վահէ Ֆրէնկեանէ 10.000 ֆր., Տիկ. Քօնի Խորասանճեանէ 10.000 ֆր., բարեսէր անձէ մը, Պ. Ա. Մալաճեանի միջոցաւ 10.000ֆր., Պ. Յակոբեանէ 10.000 ֆր., Տիկին Սօֆի Սահաթճեանէ 5000 ֆր., Տիկին Մ. Տօքթ. Տամլամեանէ 5000 ֆր., Տիկին Լիման Պէնօնէ 5000 ֆր., Ոմն, Պ. Յ. Զաքըրեանի միջոցաւ 5000 ֆր., Պ. Արրճեանէ 5000 ֆր., Պ. Հմայեակ Իչգալացեանէ 5400 ֆր., Պ. Ալեքսանդր Օհանեանէ 3800 ֆր., Տիկ. Զաքարեանէ 2000 ֆր., Պ. Թովմաս Պօյաճեանէ 1000 ֆր., Տիկին Նոյեմի Մաթէոսեանէ 1000 ֆր., Պ. Պազալեանէ մէկ իւղանկար: Տարօնեան եղբայրներէ՝ 3000 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, Վարդան Գարայեանի մահուան առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի, ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Տէօֆմէճեանի:

Աշակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուին զանազան խաղեր: Կիրակի, 29 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոցին սրահին մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հարազատ հօրեղբայրներս՝ Պ. Թորոսի զաւակ Գաբրիէլ, Մովսէսի զաւակներ Երուանդ եւ Աւետիս Քիչիչեան (իրենց եղբայրն է Լողոֆէթ Քէչիչեան որ ներկայիս Պոլիս կը գտնուի: Արամ Քէչիչեան: Հասցէ.— Սրճարան Ալօեան, 22 rue Victor Fourgier, Vienne (Isère):

Լիոնի շրջանի

Հայերու ուշադրութեան

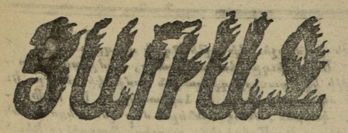
ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ — ROUDE

Շաբաթ 28 Յունիս, ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, կրնան դիմել Լիոնի մէջ Պ. Պ. Ծառուկեանի, 10 Rue F. Carcin եւ Սօղօնեանի, 193 rue Crequi, որոնք autocarեր ապահոված են: Իսկ անոնք որ կ'ուզեն երթալ անհատական միջոցներով կրնան իրենց տոմսերը ապահովել Պ. Mariusէ (դերձակ) 143 rue Duguesclin. Tél. Lalande 71-08:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 27 JUIN 1952 Ուրբաթ 27 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6799 - Նոր շրջանի թիւ 2210

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԻՐ-ՏԻՐԱԿԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Բանուոր ընկեր մը զառն զանգատներ կը յայտնէ Մարսէյլէն :

Նամակը պիտի հրատարակենք առանձին : Նիւթը,— անտիրութիւն :

— « Այս թղթակցութիւնը որ կը գրկեմ, պատկերին մէկ երեսն է: Դեռ շատ մը ցաւոտ հարցեր կան: Օրինակ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հպատակներու խնդիրը մեծ դժուարութեանց դուռ բացած է: Տագնապը թէ քաղաքական է եւ թէ նիւթական: Ո՞ւր դիմենք: Ո՞րն է «մեր Տան հասցէն», ինչպէս կը հարցնէիք դուք ալ, երկու խմբագրականներով ...» :

Բացատրէ՞նք, անգամ մը եւս, թէ բազմաթիւ հասցէներ ունինք, այստեղ, Մարսէյլ եւ այլուր: Բայց, ի զո՜ւր կը փնտռենք բուն հասցէն :

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր...

Արդարեւ, ո՞րն է մեր «Բարձրագոյն Դուռը»: Այն կեդրոնական պաշտօնատունը, ուր դիմէին բոլոր անճարները: Նոյնիսկ բախտաւորները :

Երեսուն տարի ետքն ալ, գաղութը բաժնուած է չորս մը «կղզիներու»:

Ամէն մէկը իր մասնաւոր կազմակերպութիւններն ունի, աւելի կամ նուազ փաւերական իրաւասութիւններով: Ոչ մէկ իրական, կազմական կապ՝ մէկ համրանքէն միւսը:

Հիմա որ «Օֆիս»ներն ալ փակուած են, կը գտնուինք աւելի բարդ կացութեան մը առջեւ :

Զանազան զրոյցներ կը շրջին «Օֆիս»ներու վերաբացման մասին: Բայց, ոչ մէկ յուսատու հետանկար, քանի որ խորհրդարանը ոչ նոր կանոնագիր հաստատած, ոչ ալ անհրաժեշտ վարկերը քուէարկած է :

Մնաց որ, անցեալին մէջ ալ, Օֆիսները շատ սահմանափակ իրաւասութիւններ ունէին եւ տարագիրները կը հարկադրուէին զանազան դուռներ զարնել :

Եթէ նոյնիսկ վերահաստատուին, մենք պէտք ունինք տեւական, կեդրոնական հաստատութեան մը: Աւելի քան երբեք :

Եթէ մեր իրաւասու մարմինները բարեհաճէին ուսումնասիրել ուրիշ տարագիր հասարակութեանց ներքին կազմակերպութիւնը, շատոնց ելք մը գտած կ'ըլլային :

Հրեան, Ռուսը, երէկ հասած Ուկրայնացին մասնաւոր գրասենեակներ ունին, իսկ մենք ամէն բան ամփոփած ենք ժամուն բակը :

Տարիներէ ի վեր, բանկալն է որ կը վարէ մեր յարաբերական գործերը եւ ոչ թէ Ազգ. Խորհուրդ մը: Շատ մը հայաշատ վայրերու մէջ բանկալ իսկ չունին :

Մէկ խօսքով, կատարեալ անտիրութիւն, որմէ յաճախ կ'օգտուին զանազան միջնորդներ, շահագործելով տարագիրներու բարեմտութիւնը:

Թող չառարկեն թէ նիւթական միջոցներ կը պակսին, կեդրոնական գրասենեակ մը պահելու համար :

Ո՞վ պիտի կրնար համոզել թէ Փարիզի Հայոց եկեղեցին անգամ ի վիճակի չէ անհրաժեշտ գումարը տրամադրելու, ընթացիկ ծախքերուն համար :

Եւ յետոյ, ձրի՞ կը կատարուին զանազան գործողութիւններ, սկսելով հասարակ վկայականէ մը :

Այս ժողովուրդը ե՞րբ առանց դրամի ձգած է որեւէ հանրօգուտ հաստատութիւն: Յաճախ հաշիւ ալ չէ հարցուցած: Կամ չէ կրցած ստանալ :

Երէկուան հիւղաւանին, Պէյրութի մէջ նոր Ակումբներ կը հաստատեն, տարուէ տարի : Ընդարձակ շէնք մը կը գնեն Առաջնորդարանի համար, 150.000 ոսկի ճարելով փոխառութեամբ :

Մեր փարթամ Փարիզը արտաքին օգնութեա՞ն կը կարօտի, գրասենեակ մը հաստատելու համար, իբրեւ կեդրոնական հասցէ :

Ի՞նչպէս ճարուեցաւ 29—30 միլիոնը, ներգաղթի ձեռնարկին առթիւ: Ի՞նչպէս հաւաքուեցան ուրիշ անհաշիւ միլիոններ, «Ազգ. տուն» գնելու եւ մաս-մաս վարձու տալու համար :

Ի վերջոյ պիտի չգտնուի՞ն ափ մը «քաջեր», գլուխ մը, կեդրոնական հասցէ մը ճարելու համար այս ինքնահաւան այլ անտէր գաղութին:

Շ.

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հեռագիրը

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցին հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն. —

« Տանն Կիլիկիոյ շնորհազարդ Տէր Գարեգին առաջին կաթողիկոսի մահը շանթահար արաւ մեզ, միաբանութեանց եւ համայն հաւատացեալ ժողովուրդին: Հանգուցեալի մահը անփոխարինելի կորուստ է հայութեան համար: Կիլիկիոյ Աթոռը կորցնում է իր առաջնորդող լուսատու աստղը, Հայ Եկեղեցին իր հաւատարիմ եւ անձնուէր, նուիրեալ սպասաւորը, հայ ժողովուրդն ու հայրենիքը իրենց ժողովրդասէր, հայրենասէր եւ երախտագէտ սիրասուն զաւակը և հայ մշակոյթը իր մեղուաջան մշակը :

Աղերսագին աղօթենք մարդասէր Փրկչին՝ որ նա հանգուցեալի յիշատակը կենդանի պահէ կաթողիկոսական, պատրիարքական եւ առաջնորդական աթոռների գահակալների հոգիների մէջ եւ հաւատարիմ նորա դաւանած ու պաշտած հայ եկեղեցու միասնականութեան, ազգ. միութեան եւ եկեղեցու անկախութեան գաղափարներին ու դաւանանքին որ աւանդ են թողել մեզ մեր երջանկայիշատակ սրբացեալ հայրապետները, եւ մեր խնկելի եւ պաշտելի մարտիրոս նախնիքը, որով յաւէտ ապրել է հայ ժողովուրդը եւ պիտի ապրի նաեւ այսուհետեւ :

Այսու առաջարկում ենք հանգուցեալի յիշատակին մատուցանել հանդիսաւոր պատարագ եւ կատարել հոգեհանգիստ, քարոզել տալով նորա գործունէութեան ամփոփ նկարագիրը եւ պատկերելով նորա մատուցած ծառայութիւնը եկեղեցուն եւ հայ մշակոյթին» :— ԳԷՈՐԳ Զ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Կը թուի թէ կարգ մը խմբագիրներ եւ յօդուածագիրներ անգիր դաշինք մը կնքած են, իրենց գիտցածէն չշեղելու համար :

Եթէ այդպէս չըլլար, ինչո՞ւ յամառօրէն պիտի շարունակէին միեւնոյն սայթաքումները : Տարիներէ ի վեր մատնանշուած վրիպումներ: Աններելի սխալներ :

Օրինակ, տակաւին չեն մոռցած «յետ այսու»ն (այսուհետեւ, ասկէ ետք): Նոյն իսկ պաշտօնական գրութեանց մէջ:

× Տակաւին կը գրեն ընդհակառակը (ընդհակառակն): Նոյն իսկ հանրածանօթ խմբագիրներ եւ գրագէտներ:

Եթէ աշխարհաբար կ'ուզեն գրել, կարճ միջոց կայ,— ջնջէ' «ընդ»ը եւ գրէ «հակառակը »: Եւ կամ բառը գործածէ իր հարազատ վիճակին մէջ:

× Կատարեալ քաշ դայթակղութեան՝ «որ»ն ու «զոր»ը :

Առջի օր խմբագիրը ցանկ մը կը ներկայացնէր, օրինակներով եւ անուններով .

— Զոր (որ) բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցաւ :

— Այն հատորը զոր (որ) լոյս տեսաւ:

— Ծառը զոր (որ) հետեւեալ իմաստը ունէր:

× Նոր բան մը սորվեցայ Փարիզի ամկավար օրաթերթին խմբագրականէն,— Բանթէոն ! Մեր գիտցածը Պանթէոն է:

× Որդեգրեցին բառ մը կը թխեն տեղի - անտեղի (adopter): Քաղաքական լուրերու մէջ, բուն իմաստն է ճուէարկել, ընդունիլ, իւրացնել :

Յաջորդով՝ նոր հաւաքածոյ մը թրքաբանութեանց: Նոյն իսկ երիտասարդներու ստորագրութեամբ :

ՎԱՀԷ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ զօր. Պրինք, Հնդկաչինի ամերիկեան զինուորական մարմնին պետը, Ուաշինկթընի միացեալ սպայակոյտի պաշտօնատան մէջ: 1950 հոկտեմբերէն ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը, մեծ անձնուիրութեամբ: Մահը կը վերագրուի իր ջղասպառ վիճակին :

ԱՆԳԼԻԱ «ԼՈՒՐ ՋՈՒՆԷՐ ԲԱՅՑ՝ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է

ՆՈՐ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, յայտարարեց թէ «կը ցաւի որ բրիտանական կառավարութեան լուր տուած չէին, ոչ ալ խորհուրդ հարցուցած՝ Քորէայի ելեկտրական կեդրոններու դէմ կատարուած արշաւանքի մասին, «բայց լիովին համաձայն է: Հիմա որ վճիռը արձակուած է, միտք չունիմ զէնք տալու անոնց որոնք կը բաղձապատկեն իրենց ճիգերը՝ իրարմէ բաժնելու համար մեր երկու երկիրները » :

Այս յայտարարութիւնն եղաւ ի պատասխան նախորդ վարչապետին՝ Էթլիի, որ խստօրէն քննադատած էր օդարշաւը, նկատի առնելով որ զարնուած նշանակէտները կենսական կարեւորութիւն ունէին թէ Չինաստանի եւ թէ Խ. Միութեան համար եւ վայրկեանը գէշ ընտրուած էր: «Հոգեբանական սխալ մը չէ՞ր, ներկայ պարագաներուն մէջ, ամբողջական պատերազմի փորձը ցոյց տալ Չինաստանի»: Յետոյ դիտել տուաւ թէ այսքան կարեւոր օդարշաւ մը չէր կրնար կատարուիլ առանց մանրակրկիտ պատրաստութեան: «Հետեւաբար, զարմանալի է որ լուր չէ տրուածՄեծնԲրիտանիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, երբ ան Քորէա կը գտնուէր» :

Պ. Իտընի բացատրութենէն կը հետեւի թէ Ազգաժողովին օդատորմիղը յարձակման հրաման ստացած է անգլիացի նախարարին մեկնումէն ետք: «Որքան գիտեմ, գործողութեան ծրագիրը շատոնց կազմուած էր, ի նախատեսութիւն կարգ մը պատահականութեանց եւ գրրոցի մը անկումը մնացած »:

Եզրակացնելով, Պ. Իտըն յայտարարեց թէ անփոփոխ կը մնայ բրիտանական քաղաքականութիւնը,— կռիւը սահմանափակել Քորէայի մէջ եւ «որեւէ ջանք չխնայել, որպէսզի յաջող ելքի յանգին զինադադարի բանակցութիւնները, կարելի եղածին չափ արագ »:

Արտաքին նախարարը օրինաւոր կը գտնէ երկուշաբթի օրուան օդարշաւը, նկատի առնելով Եալուի ելեկտրական կեդրոններուն կարեւորութիւնը՝ թշնամի ուժերուն համար: Այս առթիւ բացատրեց թէ Ազգաժողովին օդատորմիղը միշտ կը գործէր Քորէայի եւ Չինաստանի սահմանին վրայ, զինադադարի բանակցութեանց բացումէն ի վեր եւ այդ գործունէութեան շնորհիւ էր որ սահմանափակուեցաւ հակառակորդին ուժերուն զօրացումը :

Ձախակողմեան երեսփոխաններէն Պեւըն խստօրէն քննադատեց Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը, դիտել տալով թէ միեւնոյն ռազմական պատճառաբանութիւնները վաղը կրնան արդարացնել յարձակում մը Չինաստանի դէմ :

«ՄԵՆՔ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԵՆՔ»

Զօր. Վան Ֆլիթ, ամերիկեան 8րդ բանակին հրամանատարը, յայտարարեց թէ համայնավարները եթէ նոր յարձակողականի մը ձեռնարկեն, ոչ միայն ետ պիտի մղուին, այլեւ ճակատամարտը հաւանաբար ամէնէն վճռականը պիտի ըլլայ, վերջ տալով Քորէայի պատերազմին: «Ազգաժողովին բանակները աւելի առաւելութիւններ ապահոված են եւ կը յուսանք թէ կարմիրները պիտի գան: Բայց համայնավարական ընդհանուր յարձակողականի մը հաւանականութիւնը կը նուազի, վասն զի մօտ է անձրեւային եղանակը : Ուրեմն այսօր նուազ հաւանական է յարձակողական մը քան քանի մը շաբաթ առաջ» :

Զօրավարին կարծիքով, կարմիր հրամանատարները համոզուած են իրենց մեծաւորներուն թէ դաշնակիցներու հրետանին չափազանց զօրաւոր է, հետեւաբար չեն կրնար ապահովել նոր յարձակողականի յաջողութիւնը: Անձրեւային եղանակին ալ Դաշնակիցները առաւելութիւններ կը վայելեն, վասնզի իրենց օդանաւերը օժտուած են ռատար գործիքներով եւ կրնան թռչիլ խոնաւ օդին մէջ:

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվի Լի, ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ, բսաւ թէ Քորէայի պատերազմը գլխաւոր արգելքն է աշխարհի խաղաղութեան: Այս առթիւ պնդեց թէ «երբեք կարելի չէ միայն զէնքով ապահովել խաղաղութիւնը »:

× Մոսկուայի անթելը ուժգնօրէն ձաղկեց օդանաւային ռմբակոծութիւնը, առարկելով թէ «ամերիկացի յելուզակները այժմ կը յարձակին ոչ - ռազմական նշանակէտներու վրայ, բայց իրենց նպատակին պիտի չհասնին»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀԱՓՈՐՁ մը կատարուեցաւ Հարաւ. Քորէայի նախագահին՝ Սինկման Ռիի դէմ, երբ ճառ կը խօսէր պատերազմի Բ. տարեդարձին առթիւ: Ատրճանակը աւրուած ըլլալով, նախագահը վիրաւորուեցաւ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՈՒԺ

1.— ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Մեր ընդհանուր ակնարկէն ետք, որ հրատարակուեցաւ Յունիս 19ին եւ 20ին, փորձենք ներկայացնել իւրաքանչիւր արբանեակ երկիր առանձին, հետեւողութեամբ նոյն աղբիւրին :

Երբ, 1944ին, խորհրդային առաջին զօրաբաժինները Լեհաստանի հողին վրայ ոտք դրին, լեհ զինեալ ուժերը պատկառելի թիւ մը կը ներկայացնէին ինչպէս երկրի, նոյնպէս արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ռուսաստանի մէջ: Երկրին մէջ կար 380 հազարնոց գաղտնի բանակ մը՝ զօր. Պոր — Կոմորովսկիի հրամանին տակ եւ ենթակայ Լոնտոնի լեհական կառավարութեան : Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերէ բաղկացեալ 215 հազարնոց բանակ մը՝ զօր. Սոսնկովսկիի հրամանատարութեամբ: Անգլիոյ մէջ՝ առաջին զրահապատ զօրաբաժինը եւ վայրաչուներու կիսաբաժինը: Դարձեալ, Անգլիոյ մէջ 13 օդատորմիղ, որոնց ութը որսկան: Նաւատորմը կը բաղկանար մէկ յածանաւէ, վեց թորփիլանաւէ եւ երեք սուզանաւէ: Իտալիոյ մէջ կը գտնուէր զօր. Անտէրսի երկրորդ զօրաբանակը, որ փառքով պսակուեցաւ Պոլոնիայի եւ Ֆասինոյի կռիւներուն (Իտալիա) :

Միւս կողմէ, Խ. Միութեան մէջ կը գտնուէին տասը զօրաբաժին: Հետագային, երկու բանակի բաժնուած, անոնք մասնակցեցան վերջնական յարձակողականին: Զօր. Ս. Պերլինկի Ա. բանակը մաս կը կազմէր մարեչալ Ռոքոսովսկիի հրամանին տակ գտնուող Պելոռուսիոյ բանակախումբին: 1944 Օգոստոսին, առաջին բանակը կը գտնուէր Վարշաւայի առջեւ, եւ անզօր վկան էր մայրաքաղաքին մէջ ծայր տուած լեհական ապստամբութեան ջախջախման եւ քաղաքին քանդումին Գերմանացիներու կողմէ: Եւ որովհետեւ զօր. Պերլինկ չափազանց շատ անհամբերութիւն ցոյց կուտար ապստամբներուն օգնութեան հասնելու համար, հրամանատարութենէ հանեցին ...: Վարշաւա հիմնայատակ քանդուած եւ իր աւելի քան մէկ միլիոն բնակչութիւնը 150 հազարի իջած էր, երբ մարեչալ Ռոքոսովսկի «ազատագրեց» զայն : Երկրորդ բանակը, զօր. Ժանիսլաս Փոփլավսկիի հրամանատարութեան տակ (Քիեւ ծնած լեհածին ուրիշ սովետ սպայ մը), ենթակայ էր մարեչալ Կոնիեւի ուկրան. բանակախումբին: Լեհական այս երկու բանակները — իրենց զրահապատ զօրաբաժիններով, հրետանիի զօրաբաժիններով, օդանաւային տորմիղներով, եւայլն,— մօտաւորապէս կէս միլիոննոց ուժ մը կը հաշուէին :

Եւ սակայն Կրեմլը վճռած էր քանդել լեհական ներքին բանակը (որովհետեւ անհաղորդ մնացած էր համայնավար թափանցումին), արգիլել արեւմտեան դաշնակիցներու հետ կռուող զօրաբանակներուն Լեհաստան վերադարձը, եւ ապագայ «ժողովրդական բանակ»ին համար իբրեւ վարչակազմ օգտագործել Ռուսաստանի մէջ կազմուած զօրաբաժինները: Այս երրեակ նպատակները իրագործուեցան ամբողջովին: Արեւմուտքէն Լեհաստան վերադառնալու իրաւունք ստացան 66 հազար զինուորներ, եւ աննշան թիւով սպաներ եւ ենթասպաներ, իբրեւ անհատ: Շատ չանցած, առնուազն 1200 զինուորներ ղրկուեցան պարտադիր աշխատանքի ճամբարները, «Փաշիստ» եւ «լրտես» ամբաստանութեամբ: Վերադարձող սպաները, առհասարակ, պատեհապաշտներ եւ միամիտներ էին: Հետագային, անոնք կամ «ազատութիւնը ընտրեցին» (ինչպէս զօր. Իգնատր Մոտելսկի), կամ կարճ ժամանակ հրամանատարութիւն մը վարելէ ետք հանգստեան կոչուեցան (ինչպէս զօր. Կիւստաւ Փասկիեւիչ), եւ կամ բանտարկուեցան (ինչպէս զօր. Ստ. Մոսոր) :

Ազգ. պաշտպանութեան առաջին նախարարն ու լեհական բանակներու սպարապետն էր զօր. Մ. Ջիմիէրսկի, զոր Ստալին մարեչալութեան բարձրացուց: Այս սպան 1926ին դատապարտուած էր հինգ տարի բանտարկութեան եւ վտարուած բանակէն, որովհետեւ չահաբաժին կը ստանար բանակի հայթայթիչներէն՝ տրուած ապսպրանքին փոխարէն: Շուտով Մոսկուայի ճամբան բռնեց, իր «ժողովրդապետական» գաղափարներուն համար հալածուած ըլլալու պատրուակով: Գրկաբաց ընդունուեցաւ, որովհետեւ փոխանցման շրջանին համար Ստալին պէտք ունէր այս տեսակ մարդու մը, երբ «լեհացած» 1500 ռուս սպաներ յծուած էին «քատրերու» մաքրագործման, եւ Մոսկուայի կամատար սպաներու սերունդ մը կը պատրաստէին: Մարեչալ Ջիմիէրսկի խրտուիլակի դեր կը կատարէր.— ճառ կը խօսէր եւ հրամանագիրներ կը ստորագրէր,որոնք դիրխանուած էին ուրիշներու կողմէ :

1949 Նոյեմբեր 6ին, սովետ մարեչալ Ռոքոսովսկի «Լեհաստանի մարեչալ» տիտղոսը ստացաւ, եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար եւ լեհական բանակներու սպարապետ անուանուեցաւ : Իսկ քանի մը ամիս վերջ՝ Քաղաքական Բիւրոյի անդամ: Իբրեւ անվստահելիներ, Ռոքոսովսկի իրենց պաշտօններէն հեռացուց սպաներուն մեծագոյն մասը: Ներկայիս, պաշտօնավարող քսանըհինգ բարձրաստիճան սպաներէն հինգը միայն լեհ քաղաքացիներ էին պատերազմէն առաջ :

Լեհական բանակի համազգեստը կաղապարուած է սովետականին վրայ: 1950 Յուլիս 22ին, նոր ազգ. տօնին օրը, Սէյմը քուէարկեց զինուորական երդումի նոր բանաձեւը: Ջիմիէրսկիի շրջանին զինուորը տակաւին կ'երդնուր «պաշտպանել լեհական հանրապետութեան անկախութիւնն ու հողային ամբողջականութիւնը» և «որեւէ պարագայի տակ չգործել լեհական պատիւը արատաւորող արարք»: Երդումը կը վերջանար աւանդական «Ուստի, Տէր իմ, օգնեա ինձ»ով: Ռոքոսովսկիէն ասդին զինուորը կերդնու.— « Ժողովրդական դեմոկրասին պաշտպանել աշխարհակալութեան դէմ» եւ «կռուիլ ամէն տեղ եւ միշտ սովետ բանակի եւ միւս զինակիցներու կողքին» : Բանականաբար, «Աստուծոյ օգնութիւնը » անհրաժեշտ չի նկատուիր այլեւս :

Լեհական բանակը 350.000 հոգի էր, երբ մարեչալ Ռոքոսովսկի կը ստանձնէր անոր վերին հրամանատարութիւնը: Այսօր 550.000 զինուոր կայ դրօշի տակ .— 360 հազար ցամաքային, 60 հազար օդային, 15 հազար ծովային, 10 հազար հակօդային (D. C. A.) եւ 105 հազար ներքին (սահմանապահ եւ ապահովութիւն) :

Նախորդին հետ բաղդատելով չորս նոր զօրաբաժիններ կը յայտնուին: Սակայն, Ռոքոսովսկիի քսան զօրաբաժինները իրենց արդիական սպառազինութեամբ է որ կը տարբերին առաւելապէս : Ջիմիէրսկիի 16 զօրաբաժինները սովորական հետեւակներ էին: Ռոքոսովսկի անոնցմէ չորսը վերածած է մեքենաշարժ զօրաբաժնի: Իսկ նորերէն երկուքը զրահապատ են, միւս երկուքը մեքենաշարժ :

Իբրեւ օդային ուժ, Լեհաստան ունի չորս գունդ որսկան, ամբողջովին ինքնամուղ օդանաւերով օժտուած: Վայրաչուներու կիսաբաժին մըն ալ կազմուած է: Հակօդային ուժը բոլորովին նոր կազմակերպութիւն մըն է, որ նախապէս գոյութիւն չունէր :

Ռոքոսովսկի ընդլայնած է զինուորական վարժարաններու ցանցը: Վերակազմած է սպայակոյտի ակադեմիան, եւ հիմնած երկու նոր բարձրագոյն հաստատութիւններ: Կան նաեւ հետեւակազօրքի, թնդանօթաձիգ եւ քաղաքական սպաներու պատրաստութեան յատուկ երեք զինուորական վարժարաններ: Եւ վերջապէս սպաներու կատարելագործման յատուկ 23 դասընթացքներ: Այս վարժարաններուն մէջ կ'ընդունուին լեհ համայնավար երիտասարդական միութեան կողմէ առաջարկուած, եւ համայնավար կուսակցութեան կողմէ վաւերացուած թեկնածուներ: Աւելին ըլլալով, հարիւրաւոր սպացուներ կ'ուսանին Մոսկուա եւ այլուր սովետական զինուորական ակադեմիաներու մէջ :

Լեհական « Բանակի Օր » նշանակուած է Հոկտեմբեր 12ը: Նախապէս 15 Օգոստոսն էր — 1920ի լեհական յաղթանակի օրը, որ այժմ կը համարուի «հակայեղափոխան յիշատակ » մը :

Այս զինուորական տօնին բացումը կատարեց Ռոքոսովսկի յատկանշանական ճառով մը : «Լեհական նոր բանակը, ըսաւ մարեչալը, ծնաւ 12 Հոկտեմբեր 1943ին Լենինոյի մէջ (Նախկին Եուգուսլա), ուր լեհ եւ սովետ զօրամասերու կողմէ միասնաբար թափուած արիւնը՝ Լեհաստանի ճակատագիրը միանգամ ընդ միշտ կապեց Խ. Միութեան ճակատագրին: Լեհական բանակը հոգեւոր քոյրն է սովետական բանակին»:

Յետոյ իր խօսքերուն մասնաւոր շեշտ մը տալով բացականչեց .— «ընկեր Ստալին հայրական հոյւծաութիւնով մը շրջապատած է նորածինը» : Զօր. Օչաբ իր կարգին ըսաւ.— «Պէտք է ամրացնենք եղբայրական կապերը լեհական եւ սովետական բանակներուն միջեւ, որպէսզի մեր մեծ պետը՝ ընկեր Ստալին կարենայ լեհ զօրաբաժինները օգտագործել համահաւասար վստահութեամբ սովետականին »:

Այս է Ռոքովսկիի առաքելութիւնը: Յորչափ Գերմանիա բաժնուած մնայ, Լեհաստան իր բնակչութեամբ (25 միլիոն), ռազմագիտական դիրքով եւ ճարտարագործական կարողութեամբ առաջին դիրքը պիտի գրաւէ արբանեակ պետութեանց շարքին:

Կասկածելի եւ վտանգաւոր մենաշնորհ մը արդարեւ ... :

Թ.Ա.Թ.

Սուլթան Համիտի լրտես

Մշոյ դաշտի գիւղերէն մէկուն մէջ, Քիւրտ մը իր մանկութենէն հայ հարուստի մը տունը հօտաղութիւն, վերջն ալ մշակութիւն ընելով, տեղացի Հայու մը չափ հայերէն կը խօսէր :

Օր մը, իր տիրոջ տունը ձգելով ճամբայ կ'ելլէ Կովկաս մեկնելու համար: Կ'երթայ էջմիածին եւ կը մնայ քանի մը տարի վանքին մէջ, իբրեւ անգրագէտ պանդուխտ Հայ մը : Հոն կը սորվի նաեւ հայերէն գրել եւ կարդալ :

Յետոյ էջմիածինը ձգելով կ'երթայ ուղղակի Կ. Պոլիս եւ կը ներկայանայ Եըլտըզի պալատը, հետեւեալ պատմութեամբ.

— Ես Քիւրտ մըն եմ, Կովկաս մնացած ըլլալով տեղեակ եմ Հայերու ամէն յեղափոխական գործունէութեան, ինչպէս նաեւ գիտեմ հայերէն խօսիլ, գրել եւ կարդալ: Ոչ մէկ Հայ կրնայ կասկածիլ թէ Քիւրտ եմ: Կ'ուզեմ օգտակար ըլլալ մեր կառավարութեան, իբրեւ լրտես մտնելով հայ յեղափոխական գործունէութեան մէջ: Բոլոր վտանգաւոր յեղափոխականներու անունները արձանագրելով կը տեղեկացնեմ ձեզի :

Սուլթան Համիտ, որ գիշերով կը փնտռէր այսպիսի մէկը, խկոյն քննել տալով Քիւրտը, երբ կը համոզուի թէ մահմէտական է, հայերէնի մէջ ալ յաջող, կ'ընդունի առաջարկը:

Քիւրտը կը ստանայ մեծ գումար մը, ինչպէս նաեւ ճամբորդելու համար պէտք եղած ինքնութեան թուղթեր եւ նաւ նստելով կ'իջնէ Տրապիզոն: Յետոյ ճամբան կը շարունակէ դէպի այն գիւղերն ու շրջանները, զոր մատնանշած էր Սուլթան Համիտ:

Միջանկեալ ըսենք, որ Քիւրտը մերժած է Տարօնի շրջանը մտնել, առարկելով թէ կրնայ պատահիլ որ զինքը ճանչնան :

Քիւրտը իբրեւ յեղափոխական գործիչ կը սկսի իր քննական պտոյտը կատարել նշանակուած վայրերուն մէջ :

Լրտեսը իր այցելած բոլոր գիւղերու յեղափոխական կոմիտէներու կազմի անունները արձանագրելով, պահած էր, իր ձեռքի փայտին մէջ, զոր նախօրօք փորագրել տուած էր Պոլսոյ մէջ: Ան շատ վարպետօրէն, գիւղական կոմիտէի կազմի առջեւ իր ձեռքի փայտի մէջէն կը հանէր հարեւան գիւղերու կոմիտէներուն անդամներուն անունները, կը կարդար եւ կ'ուզէր տեղեկութիւններ քաղել :

Վերջապէս գիւղէ գիւղ պտտելով, եկած հասած էր մինչեւ Ախլաթի Ծղակ գիւղը :

Մեր գիւղը, հասած ատեն, անմիջապէս ժողովի կը հրաւիրէ գիւղական կոմիտէի կազմը: Եւ կը սկսի բացատրել իր նպատակը,— Ես Թիֆլիսէն կուգամ, մօտէն քննելու մեր կուսակցութեան ուժերը: Ես Մշեցի եմ, անունս՝ Գաբրիէլ: Եկած եմ այցելելու բոլոր այն գիւղերը ուր կան մեր կուսակցութեան կոմիտէները, անոնց անունները արձանագրելով պիտի տանիմ Թիֆլիս, մեր բիւրոյին յանձնելու :

Մեր գիւղի կոմիտէին անդամ էր նաեւ անգրագէտ Ասլոյի Վրդօն: Տեսնելով որ Քիւրտը իրենց անունները արձանագրելով, թուղթը խնամքով կը ծալլէ ու ձեռքի փայտին մէջ կը դնէ, կ'ըսէ.

— Պարոն, էտի ինչի՞ խամար է, յորի՞ մեր անուններ գրելով կը հաւաքես :Եթէ օր մը Թուրքերուն կողմէ բռնուիս էն ժամանակ, մենք ինչպէս կրնանք ազատիլ: Չէ, ես Թիֆլիս երկու երեք տարի մնացել եմ, ըսկի բիւրօն մեր անունները գիտնալու պէտք չունի: Մեզի պատուիրած է խիստ գաղտնի աշխատիլ: Ես չեմ խաւատար. էս գործի մէջ մութ բաներ կայ, որ մեր խելքը չի խասնի, քո Խայը (Հայ) եղնելու վրայ՝ ես կը կասկածիմ: Գեղացիք, էսի իսկական Խայ չէ, աչքերդ չորս բացէք :

— Վայ Աստուած քո պապու տունը չքանդէ, էտմալ բան կ'եղնի, ես Մշեցի եմ, անունս Գաբրիէլ, էտպէս էլ հայրենակից գործիչի մը խամար էտ տեսակ սուտ բաներ կ'ըսէք :

— Պարոն, եթէ դուն Խայ ես, ըսէ տեսնենք, Յիսուսի կնունքի անունը ի՞նչ է:

— Վալա բաւօ էտի չեմ գինար :

— Հայ: Բաւօ, քանի որ ըսեցիր դուն Քիւրտ ես:

Տղերք, կը ձայնէ Վրդօն, շուտով աոր վարտիք վար առէք, հիմա կ'իմանանք աոր Հայ կամ Քիւրտ ըլլալը: Իր ըսածը հաստատելու համար ձեռքը պեխերուն կը տանի ու կ'ըսէ ընկերներուն.

— Եթէ այս մարդը Քիւրտ չըլլայ, այս պեխերս էսօր կ'ածիլեմ :

Անմիջապէս կոմիտէի անդամները Քիւրտին ձեռքերը բռնելով անշարժութեան կը դատապարտեն, իսկ Վրդօն կը մերկացնէ զայն եւ կը տեսնուի որ թլփատուած էր: Վրդօն՝ Քիւրտին ձեռքի փայտը կ'առնէ որուն մէջ պահած էր ոչ միայն մեր գիւղի կոմիտէի անդամներուն, այլեւ ուրիշ բազմաթիւ գիւղերու կոմիտէներուն անուանացանկը :

Քիւրտը ինքնապաշտպանութեան կը դիմէ ըսելով .

Գաղութէ գաղութ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Գահիրէի Թեմական Ժողովի նիստը գումարուեցաւ Յունիս 20ին: Անցեալ տարի Առաջնորդարանը իր յարակից մարմիններով ունեցած է 46 հազար եգ. ոսկիի ծախք, զոր կարելի է եղած համարակշռել: 1952ի նախահաշիւը վաւերացուած է 3000 եգ. ոսկիի պակասով:

Քաղ. Ժողովը, Թեմական Ժողովի հաւանութեամբ 7000 եգ. ոսկիի փոխառութիւն մը ըրած է Աղեքսանդրիոյ Քաղ. Ժողովէն մէկ տարիէն վճարելի եւ 3 % տոկոսով:

Թեմական Ժողովը որոշած է Հելիոպոլիսի մէջ անմիջապէս սկսիլ եկեղեցիի եւ մանկապարտէզի մը շինութիւնը: Եկեղեցիին շինութիւնը պիտի ըլլայ Նուպարեան վարժարանի շրջափակին մէջ նուիրատու Օհանիկ Պոտուրեանի տրամադրած 12 հազար եգ. ոսկին եւ հանգանակութեամբ հաւաքուած 1500 եգ. ոսկին գործածելով իբրեւ հիմնադրամ: Երկրորդ յարկ մը պիտի բարձրացնեն Մէրճանեան մանկապարտէզի այժմու շէնքին կէսին վրայ, տրամադրելով 3000 եգ. ոսկի: Ճարտարապետներ Կարօ եւ Հրաչեան Պալեանպիտիկաուցանեն շէնքը, համդուցեալ նուիրատուին փափաքով: Ընդհ. ծախք կը նախատեսուի 20000 եգ. ոսկի:

Արձակուրդի առթիւ 1440 եգ. ոսկի նուէր պիտի տրուի ազգ. պաշտօնէութեան (իւրաքանչիւր պաշտօնեայի մէկ ամսական): Գալով Ազգ. պաշտօնէութեան հանգստեան թոշակին, որ տարիներէ ի վեր սեղանի վրայ է, ներքին կանոնագրով մը պիտի կարգադրուի:

Մամբրէ արք.ի զեկուցման համաձայն (1951-էն մինչեւ այսօր կատարուած շինութեանց մասին) Հելիպոլսոյ նոր ազգ. գերեզմանատան վրայ ծախսուած է 4139 եգ. ոսկի եւ դեռ պիտի ծախսուի 1000 եգ. ոսկի: Գերեզմանատունըրորուն տարածութիւնն է 18.516 քառ. մեթր, համայնքին նուիրուած է քաղաքային վարչութեան կողմէ: Առաջնորդարանի շէնքին վրայ յարկ մը բարձրացնելու համար ծախսուած է 3400 եգ. ոսկի: Առաջնորդարանի նորոգութեան համար ծախսուած է 487 եգ. ոսկի: Երեք կիսանդրիներու համար 1107 եգ. ոսկի: Ս. Մինաս մատրան նորոգութեան 750 եգ. ոսկի, Զակազիկի եկեղեցիին հողին վրայ կառուցուած են տասը խանութներ 1100 եգ. ոսկիի: Քասր էլ Այնի հին շէնքը կը փլցուի, որուն հողին վրայ պիտի կառուցուի եօթյարկանի ազգապատկան նոր շէնք մը 28—30 հազար եգ. ոսկի արժէքով:

╳ «Յուսաբեր» մշակութային ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը գումարուած է Յունիս 15ին, հարիւրէ աւելի երկսեռ ներկաներու մասնակցութեամբ: Ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան պարզած է ընկերակցութեան հետապնդած առաջադրութիւնները եւ ճիգը որ ի գործ դրաւ «Յուսաբեր»ի տունը բարձրացնելու համար, եւ աւելցուցած է թէ հաւաքոյթին նպատակն է կազմակերպել «Յուսաբեր» Ակումբի ընկերակցութիւնը, որուն գործունէութեան ձեւը ճշդուած է եգիպտ. նմանօրինակ ընկերակցութեանց կանոնագիրներու համաձայն: Կանոնագիրը կարդացուելէ վերջ, ընտրուած է անդրանիկ վարչութիւնը:

—Աստուած ձեր պապու տուն չքանդէ: Ես դիտմամբ եմ թլփատուած, որպէսզի եթէ բռնուիմ կարողանամ ազատիլ: Այդպէս ալ դրպարտութի՞ւն կ'ըլլայ: Ես հայ քրիստոնեայ, յեղափոխական գործիչի մը համար ձեր ըրածը վայե՞լ է...:

Վրդօն կ'ըսէ.— «Արջը կօ է (ահա) հետքը մեզ ցոյց կուտայ»: Եւ իր ուժեղ եւ չոր բռունցքը կ'իջեցնէ Քիւրտի գլխուն, սպառնալով.

— Եթէ իրականութիւնը խոստովանիս, լաւ. բան մը չենք աներ, թող կուտանք որ երթաս, իսկ եթէ ճիշդ չխօսիս, ալ մեր գիւղէն դուրս չես ելներ...

Քիւրտը կրկին կը պնդէ իր Հայ ըլլալուն վրայ եւ կ'ուրանայ Վրդոյի ամբաստանութիւնը: Կոմիտէն խիստ միջոցներու կը դիմէ: Երկու օր ետքը Քիւրտը ճարահատ կը խոստովանի ճշմարտութիւնը, խնդրելով որ իրեն վնաս մը չհասցնեն:

Ֆետայիներուն լուր կը տրուի կուգան եւ լրտեսը կը տանին Նեմրութ, ուր անգամ եւս խոստովանելով իր պաշտօնը եւ քիւրտ ըլլալը, արժանի պատիժը կը ստանայ:

Եթէ Քիւրտը յաջողէր գլուխ հանել իրեն յանձնուած գործը, տղամարդիկ բանտերու մէջ պիտի փտէին եւ նոյնքան ալ չէն ու լի հայ օճախներ պիտի մարէին...:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Ժեռարի միւս ապահովութեան խորամանկութիւններն էին իր երեք բնակարանները: Բարձր, մամռապատ նրբանցք մը կ'առաջնորդէր ծառախիտը դաւիթ մը, նման հին գիւղերու հրապարակին: Ասոր շուրջը կը բարձրանային ամէն տեսակ բնակարաններ, որոնց մէջ նաեւ բարձրասլաց եւ արդիական շէնք մը: Վերի յարկին վրայ, արծուեբոյնին նման, կը ցցուէին երեք յարկաբաժինները:

Ժեռար, պաշտօնապէս վարձեց միայն վերելակին ամէնէն մօտ յարկաբաժինը: Բայց իրականին մէջ փոխն ի փոխ կը բնակէր միւս երկուքին մէջ: Ետեւի յարկաբաժինը կը բացուէր դահլիճին վրայ եւ վերելակին մօտիկ, յարմար դուրս նետուելու: Անկէց կարելի էր նաեւ բարձրանալ տանիք, ուր կը գտնուէր գաղտնի թաքստոց մը: Այդ միջոցին պիտի դիմէր, ամենավերջին պահուն, եթէ Գերմանները տեղւոյն վրայ իսկ կաշին չքերթէին:

╳

Փիէռ Պռոսօլէթ՝ զօր. Տը Կոլի գործակալը, Լոնտոնէն վերադարձաւ, իր հետ բերելով հրահանգներ՝ դաշնակից զինուորական հրամանատարութենէն:

Համաձայն այդ հրահանգներուն, Օղակի մարդոց գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլար, ինչպէս միշտ, գրաղիլ Արեւմտեան Պարիսպով: Նաեւ զինուորական գաղտնի գործողութիւններով, որոնց ղեկավարը պիտի ըլլար Տիւշէզ: Սակայն պիտի ընդարձակէր իր գործողութեան դաշտը, կազմակերպելով դաշնակից օդաչուներու զանգուածային եւ գաղտնի միջոցներով փախուստի ցանցը: Ստեղծել յարաբերութեան կապ մը վայրաչու ամերիկեան եւ անգլիական գործակալներուն միջեւ: Մթերում դաշնակից զինուորներուն համար անկարգելով վար ձգուած զէնքերուն եւ առողջապահական կազմածներուն: Եւ նման պատրաստութիւններ ցամաքահումի օրուան համար:

Յատակագիծին համար ստեղծուեցաւ տասնըութ հոգիէ բաղկացած գործադիր մարմին մը, վարելու համար բոլոր դիմադրական խումբերը եւ համադրելով անոնց գործունէութիւնը՝ պատեբազմի աւելի լայն ռազմավարութեամբ:

Շաբաթներով Փարիզ կ'երթեւեկէին գաւառային ներկայացուցիչները՝ լրջադէմ ու լուռ: Վիճաբանութիւնները տեղի կ'ունենային Ժեռարի արծուեբոյնին, «Փուռքուա Փա» ճաշարանին կամ երբեմնի Զբօսաշրջիկներու Ազգային գրասենեակին մէջ:

Դաշնակիցներու ծրագիրը քուէարկուեցաւ, եւ տասնըութ հոգինոց յանձնախումբը, որուն կ'անդամակցէին Ժեռար, Ռեմի, Թունի եւ գնդապետ Փեռսօն, (Ոչ Ոք), սկսաւ գործի:

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Շաբաթ կէսօրէ վերջ Ազգ. Տան հիւրասրահին մէջ տեղի ունեցաւ, ի ներկայութեան 60 անդամներու, Փարիզի Աղքատախնամի ընդհ. ժողովը: Լուրջ վիճաբանութիւններէ վերջ միաձայնութեամբ վաւերացուեցան հաշուեքննիչ յանձնախումբին տեղեկագիրը եւ նախորդ ժողովներու ատենագրութիւնը:

Յետոյ ամբողջութեամբ վերընտրուեցաւ նախորդ վարչութիւնը: Այս առթիւ եղան կարգ մը թելադրութիւններ: Նկատի առնելով Աղքատախնամի գործունէութեան ծաւալումը, ժողովը յանձնարարեց հիներուն հետ նոր եւ երիտասարդ տարրեր աւելցնել, 16ի բաձրացնել վարչութեան անդամներուն թիւը:

Բարեկէպ զուգաորհպութեամբ մը ժողովը տեղի կ'ունենար միութեան հիմնարկութեան վաթսունամեակին:

Բարեմաղթութիւններէ վերջ, ժողովը ցրուեցաւ ազգօգուտ ձեռնարկի մը սատարած ըլլալու հաւատքով: Հ. Ա.

ՄԵՐ ՏՂՈՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարսէյլէն կը գրեն մեզի.— Սարգիս Պետիկեան աւարտած է գեղարուեստից վարժարանի մեքենագիտութեան ճիւղը մեծ յաջողութեամբ, 24 աւարտականներու մէջ երկրորդ հանդիսանալով:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Թէեւ քիչ մը ուշ, բայց անուշ, պիտի ըսէր, մեր սքանչելի ժողովուրդը:

Հայաստանի Հանրապետութեան 34րդ տարեդարձը, այս տարի բացառիկ եւ խանդավառ երեւոյթով մը տօնեցինք 21 Յունիս շաբաթ գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Այս անգամ սրահը նեղ կուգար ներկաներուն համար: Բոլոր սեղանները նախապէս արդէն գրաւուած էին, եւ ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր, հանդէսի բացման:

Բեմին երկու կողմերը կը ծածանէին ֆրանսական դրօշը եւ մեր նուիրական եռագոյնը, տարազիր բայց հպարտ: Հանդէսին պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Վիէնի երգչախումբին «Մարսէյեզ»ով եւ «Մեր Հայրենիք»ով, ղեկավարութեամբ Հ. Լեւոնեան վարդապետի: Կը նախագահէր ընկեր Գ. Տէր Սիմոնեան, որ բացատրեց Մայիս 28ի արժէքը:

Երկրորդ բաժնին, դարձեալ Վիէնի, երգչախումբը քանի մը խմբերգներով կրկնապատկեց խանդավառութիւնը: Օրուան բանախօսն էր, ընկերուհի Odette Միքայէլեան, որ մեծ համարում կը վայելէ մեր գաղութին մէջ, ինչպէս ամէն տեղ: Նախ ֆրանսերէն, շնորհակալութիւն յայտնեց գաղութին եւ Դաշնակցութեան, որ այսպիսի պատմական թուականի մը տարեդարձին առթիւ, խօսք կը տրուի իրեն: Յետոյ, հայերէն, դրաւոր շատ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ. հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Վեց երկար դարեր չարունակ թրքական բռնութեան տակ հիծելէ վերջ, շնորհիւ Դաշնակցութեան եւ ազատատենչ հայ ժողովուրդին միահամուռ մասնակցութեան, Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի յաղթական կռիւներով ստեղծուեցաւ Հայաստանը, իբրեւ կորիզ ապագայ պետութեան: Քանի կ'երկարին ակամայ տարագրութեան տարիները, այնքան կ'աւելնայ հայրենիքի կարօտը հայրենազուրկ հայութեան: Ի զուր մարդիկ իրենց կոկորդը կը պատռեն նսեմացնելու համար այդ պատմական դէպքը: Ի զուր կ'անարգեն հայկական եռագոյնը: Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի անկախութեան տօնն է, իսկ եռագոյնը այդ անկախութեան խորհրդանիշը»: (Բուռն ծափեր):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, երիտասարդ ուժեր, երգերով եւ արտասանութիւններով: Լիոնէն ընկեր Ս. Մանուկեան շատ գեղեցիկ կերպով արտասանեց՝ Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւան»: Սէնթ Էթիէնէն Օր. Արշալոյս Սեդրակեան, իր անուշ եւ զգայուն մեներգներով ջերմ ծափեր խլեց: Նոյնպէս գնահատուեցաւ Օր. Հռիփ. Ընտրիկեան, իր հայերէն եւ ֆրանսերէն մեներգներով: Վիէնէն Տիկին Բարունակեան, ներկաները յուզեց իր շատ զգայուն եւ տաք ձայնով, իսկ ընկեր Մաթոսեան՝ Չարենցի «Հայաստան»ով:

Իբրեւ հիւր ունէինք Ամերիկայի մեր հաւատարիմ ընկերներէն՝ Մկրտիչ Մալաճիկեանը, որ խօսք առնելով ըսաւ. «Մայիս 28ով ոսկի թուական մը արձանագրուեցաւ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ, մեր անհամար զոհերուն արիւնով: Երիտասարդութեանը կը մնայ նոր Մայիս 28ներ կերտել»: Կէս գիշերը անցած էր, երբ սկսան եւրոպական եւ հայկական պարերը: Երիտասարդութիւն մը կրակ ու բոց, պար, երգ, ուրախութիւն: Ահա մեր փոքրիկն Գալէմեանը, իր ճկուն ու պստիկ մատներով խոշոր դաշնակի մը առջեւ կը սկսի քանի մը կտոր զարնել — այնքան յաջող: Հիւրաբար մեր մէջ էր, Վալանսէն, Պ. Յ. Ազատխանեանը որ շատ յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ, Սիլվա Կապուտիկեանի մէկ բանաստեղծութենէն: Նաեւ երիտասարդ մը Վիէնէն որուն անունը չեմ յիշեր, աղուոր երգ մը երգեց:

Առտուան ժամը 2ին «Վարուժան» խումբը վիճակախաղի դրաւ գեղեցիկ առարկայ մը, զոր շահեցաւ ընկեր Մ. Մանուկեան (Սէնթ Էթիէնէն), ընկերը մեր խումբին նուիրեց զայն: Այս անգամ ամերիկեան աճուրդի դրուելով, շահեցաւ ընկեր Մկր. Մալաճիկեան:

Ընդհանուր մթնոլորտը այնքան խանդավառ էր, որ Յունիս 21ը պատմական պիտի մնայ Սէն Շամոնի գաղութին համար: Վիէնի եւ Սէնթ Էթիէնի մեր հաւատարիմ ընկերներն ու Սանուհիները, ամէն օգնութիւն յանձն առնելով, եկած էին միասին երգելու, պարելու եւ փառաբանելու մեր Տօնը: Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդին հայկական զոյգ պարերը կովկասեան տարազներով, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին: Առտուան ժամը 5ն էր եւ մեր «ճահիլ»ները տակաւին կը թնդացնէին ազգային ■ յեղափոխական երգերը:

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

Բուռն ցոյցեր Ճափոնի մէջ

Ճափոնի համայնավարները բուռն ցոյց մը կատարեցին Ամերիկացիներուն դէմ, չորեքշաբթի օր: Կարգ մը թերթեր 200 — 400.000 կը հաշուեն ցուցարարներուն թիւը, դիտել տալով թէ մեծ մասով Քորէացիներ էին:

Ցոյցին առիթն էր Քորէայի պատերազմին Բ. տարեդարձը, որ լրացաւ Յունիս 25ին: Ցուցարարները թափօրներ կազմեցին Թօքիոյի փողոցներուն մէջ, թշնամական աղաղակներ արձակելով Ամերիկացիներուն դէմ, կառքեր տապալելով եւ հրդեհներ յառաջ բերելով: Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, առ նուազն 50 ոստիկաններ վիրաւորուած են Թօքիոյի մէջ, 34 ոստիկաններ եւ 30 ցուցարարներ ալ՝ Օզաքայի նահանգատին մէջ, ուր յարձակում կրեց ամերիկացի հրամանատարը, զօր. Քլարք: Շիշերով թթու եւ բոցավառ քարիւղ արձակուեցաւ կառքին պատուհաններէն, վիրաւորելով զօրավարին դէմքը եւ կուրծքը:

Եօթը հարիւր Քորէացի հողագործներ նետերով յարձակեցան կառախումբի մը վրայ, Օզաքայի բացերը եւ ճամբորդները քաղաք քշելով կատարեալ կռիւ մը սարքեցին: Նշանաստախտակներուն վրայ կ'երեւային հետեւեալ խօսքերը. — «Խորտակեցէք Իթամիի օդակայանը (ամերիկեան): Պատերազմ չենք ուզեր: Անկախութիւն կը պահանջենք»:

Ուրիշ քաղաքի մը մէջ 1000 սաղաւարտաւոր ճափոնցի ոստիկաններ ցրուեցին 3000 ցուցարարներ: Մերձաւոր կրակի տուտու պահանջողը: Քաղաքին հսկայ կայարանին մէջ պարտած էին կարմիր դրօշներ եւ կը պահանջէին հրձիգ ռումբերով:

Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, գաղտնագէտ հրամայուած էր ճափոնի 600.000 Քորէացիներուն՝ ցոյցեր սարքել կառավարութեան դէմ: Ցուցարարներուն 70 %ը Հիւս. Քորէացիներ են:

Ամերիկեան հրամանատարութիւնը ոստիկաններ տրամադրեց, օգնելու համար Ճափոնցիներուն:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎՈՐԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ մէկի դէմ տասը ձայնով մերժեց ժողովի հրաւիրել Հիւս. Քորէայի եւ կարմիր Չինաստանի ներկայացուցիչները, ինչպէս կ'առաջարկէր Խորհրդային պատուիրակը, քննելու համար մանրէական պատերազմի խնդիրը:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԺՈՒԻՆ ճառ մը խօսելով, պաշտպանած էր թէ Ֆրանսա կրնայ ի հարկին հեռանալ Ատլանտեան Ուխտէն, եթէ Ամերիկացիները չյարգեն Ֆրանսական շահերը Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Վարչապետը իր մօտ հրաւիրելով մարեշալը, բացատրութիւններ պահանջեց: Վերջին լուրերու համաձայն, իր միտքը սխալ հասկցուած են եւ միջադէպը փակուած է: — Քանի մը աւուր ալ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ըմբոստութեան ըրած է մարեշալին, որ ճառ մը խօսելով Վերտէօնի մէջ, ըսած էր թէ ՓԷԹԷՆ «աճիւնը օր մը պիտի հանգչի իր զինուորներուն ոսկորներուն քով»: Այսուհետեւ բարձրաստիճան սպաներուն ճառերը պէտք է վաւերացուին ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան կողմէ:

ՑՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւոր Թալալը նոր նշանակեց Ճենովայէն, իր երկիրը վերադառնալու համար: Ենթադրուած էր որ ան պիտի վարէ երկրին գործերը մինչեւ Թագաւորին վերջնական դարմանումը:

ԶՕՐ. ՐԻՋՈՒԷՅ Գերմանիայէն Փարիզ մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ Գերմանիոյ մէջ ղեկավարը ղրկել է վիճակը է յարձակման մը դէմ գնելու, բայց թերեւս պիտի ըլլայ է:

ՓԱՐԻԶԻ Շրջանին մէջ առաջին օրէն յաջողութիւն չանեցաւ հայ հեծելանուորը, Արամն Փափազեան, որուն անունը յուշը տառերով արձանագրուած է տեղական թերթերուն մէջ:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈՒՆ կազմակերպութիւնը որոշեց Փիթէն դասիչներ ուժ տալ այն պայմանով որ ան փոխարինուի պաշտպան Սաղմոսեանի դաշինքին եւ եւրոպական բանակի ծրագրին մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ներքին նախարարութիւնը հրամանագրով մը կ'արգիլէ արգելքներ ստանալու չկատուած սպաններէն որ շրջապատելու. «Այս միջոցները ձեռք առնուեցան պաշտպանելու համար Համաշխարհային Ժողովրդ.»: Ան նաեւ որ այլեւս պիտի չկրնան այցելել իրենց ազգականները, պէտք է դիմեն քաղաքապետութեան, հասնելու պահանջելու համար:

3.50 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ փոխառութիւնը պիտի փակուի 4 — 8 Յուլիսին: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բաժնետէրը գումարը հասած է մօտ 260 միլիարդ, որու մէջ ոսկին մօտ քառն թոն է:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը մերժեց վաւերացնել ներգաղթի նոր օրէնքը, տեղաւ եւ խորական գտնելով զայն: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 4ին մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad: Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՓՕՂՈՍԵԱՆ. Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԽՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգչախումբ՝ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդին, ղեկավար ընկեր Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Մեներգ, արտասանութիւն եւ ներկայացում:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ անմահն ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ» թատերախաղը, լեզուախաղական կեանքէ:

Գարահանդէս, նուագախումբ GARO SARIAN

Գինը: Մուտք 150 ֆր., Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն 100 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր քառասնօրեայ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին մահուան առթիւ: Գինի պատարագէ եւ գամբարանական քարոզը պիտի խօսի ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ.

✕ Վաղարշ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին հոգւոյն համար: Այս առթիւ հանդուցեալ Հայրապետին կեանքին եւ գործերուն մասին խօս ծանօթութիւններ պիտի տրուին բեմէն:

Կը հրաւիրուին Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսենվիլի բարեպաշտ ժողովուրդը:

✕ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի Հոգե. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի վախճանեալ Ն. Ս. Օծութիւն Գարեգին Կաթողիկոսի յիշատակին:

Մարսէյլի ազգ. բոլոր կազմակերպութիւնները, միութիւնները եւ հայ ժողովուրդը կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ, վերջին յարգանքը մատուցանելու ողբացեալ Վեհափառին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Cadetի վերնայարկը:

Դասախօս ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ. Նիւթը՝ «Մեծաւոր Արեւելքի հայ գաղութները»

Մուտքը ազատ է:

Դաշտահանդէս

Մարսէյլի Բելի Հայր. Միութեան: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117 Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ Գ. ՏԻՐԱՆ ԹԱԴԻՕՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ռոստոմ թատերախումբը կը ներկայացնէ, Մոլիէրի ՆԱՄԱԿԶՈՑ ԱՄՈՒՍԻՆԸ, կատակերգութիւնը: Երգ Գ. Գեղամ Շէկերճեանէ: Հայկական եւ եւրոպական պար:

Հայկական պարերուն կը նուագէ Գ. ՀՐԱՆԴ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Կեր ու խում, զբօսանքներ գինով: Կէսօրէ առաջ գնալի միջոց Բարձրախօս Պ. Աբգարէ: Վիճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ նոյն օրը: Մուտքը ազատ է

ՑԱՆ. — Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 օթօպիւսը եւ իջնել վերջնակայանին: Իսկ Chapitreէն առնել 1, 4. 5եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԷՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպեալ Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, Կապոյտ Խաչի Օրուան առթիւ: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի զովասուն ծառաստանը:

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Զով ըմպելիներ, խորտիկ, պարպարակ, մատչելի գիներով:

Օթօքարները փոստ կ'ելլեն կը մեկնին կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: Գինքը ժողովրդական:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Գոմոնի եւ շրջանի Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերար՝ Տիկնոջ Գեր. Պալյանեան, ինչպէս եւ Գարեգին Շահրամեանի, Աղասեան Գորրենեանի, Ռաֆաէլ Անտոնեանի եւ բոլոր աստուածընկալ նորանցեալ համար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մարմինները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԷՆՕ ՓԱՇԱՅԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հասցէ: Ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ. — Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերուն ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 4ին Տիկին Զիթունին բնակարանը, 13 rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ. — Կազմակերպման կայան:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց Մատուռին սրահը: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Բացականները նկատի պիտի առնուին:

ԿՐԵՆՈՊԼԻ Կապ. Խաչի դպրոցի սաները վերջին քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս շաբաթ ժամը 9ին: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ: Քննութիւններէն վերջ՝ օթօքարով մասնաւոր պտոյտ աշակերտներուն համար:

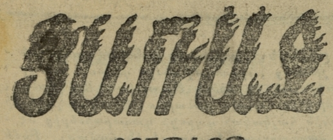
ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, 7 Փուլզար Մ'Եյին, Պառ տիւ Կլոպի սրահը: Օրակարգ. — Ա. Դաշտահանդէսի կարգադրութիւն: Բ. ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Գ. ԶՕՊՈՒՆԱՆ Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise) պիտի կատարէ իր հերթական դասախօսութիւնը, այս շաբաթ ժամը 6ին: Նիւթ Հայ Մշակոյթի Կիլիկեան շրջան: Արծաթէ դար, Ներսէս Շնորհալի, մեծ բանաստեղծ, մեծ երաժիշտ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Գ. Փ. ԼԻՈՆ. — Մնկ... կը ղրկենք:

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

Պուա Քոլոմպի մէջ այս կիրակի ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահը, Place du Marché:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 28 JUIN 1952 Շաբաթ 28 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6800-Նոր շրջան թիւ 2211

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՈՒՂԵՑՈՅՑ, ՈՉ ԱԼ ՃԻԳ

Համատարած անտարբերութեան հետ, յուսալքումն ալ աւերներ կը գործէ մեր գաղութին եւ առ հասարակ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ :

Կարծես հրաշքի մը կը սպասենք, մեր աչքերն ուղղած դէպի անծանօթը:

Կը սպասենք որ գլուխ մը կամ ձեռք մը օգնութեան հասնի եւ փրկէ մեզ :

Նայեցէք տարագիր բազմութեանց աչքերուն մէջ, եւ պիտի համոզուիք:

Արդարութիւնը կը պահանջէ ճշդել թէ՝ այդ բազմութիւններէն աւելի անոնց վարիչներն են որ տարտամ նայուածքներ կ'ուղղեն: Կը թարթափին՝ մտքով թէ գործունէութեամբ :

Այդ վարիչները յաճախ աւելի նահանջական են եւ երկչոտ, քան բուն ժողովուրդը :

Մեծ մասը չի հաւատար իր կոչումին: Չըմբռներ իր պարտականութիւնը : Եւ կամ, զանազան մարզանքներ կը կատարէ, աւելի պղտորելով մթնոլորտը :

Բազմազան « խելքեր » կան ինչպէս բազմաթիւ հացեներ: Բայց կը պակսի հիմնական ուղեցոյց մը՝ ինքնապաշտպանութեան գործը կազմակերպելու համար :

Ամէն օր ձայներ կը լսէք չորս հովերէն, ինչպէս եւ արթնութեան կոչեր :

Եւ սակայն, «ձայնաւորներն» անգամ իրենց տեղէն չեն շարժիր, գործնական, դրական աշխատանքի մը լծուելու համար:

Ինչպէս վարդապետին քարոզները, այդ կոչերն ալ իրենց համար չեն, այլ ուրիշին համար ,

Իրենք՝ պիտի ճառեն կամ հակաճառեն, բուն աշխատանքը ձգելով ուրիշին — երրորդին :

Նոյն ախտաւոր երեւոյթը չէ՞նք տեսներ Նոր սերունդի փրկութեան հարցին մէջ անգամ :

Ամէնքն ալ սրտառուչ կանչեր կ'արձակեն, օրն ի բուն յիշեցնելով յարաճուն օտարացումը :

Բայց, մատը մատին չեն զարներ, փրկութիւնը տունէն սկսելու համար: Նախ իրենց զաւակները փրկելու համար :

Այս ունակութիւնը միայն մէկ երեսն է համատարած ողբերգութեան :

Ամէն հոգ եւ աշխատանք ուրիշին, երրորդին վրայ նետելու այս դասալքութեան հետեւանքով է որ, մեր գաղութը կը ներկայացնէ տժգոյն պատկեր մը:

Այդ պատճառով է, դարձեալ, որ նոյնիսկ նիւթական օգնութիւն կը սպասեն դուրսէն:

Դեռ անցեալ տարի, պատուելի մը Ամերիկա կ'երթար, մեր հոգերը պատմելու եւ ... դրամ խնդրելու համար:

Երբեք այսքան թուլցած չէր ինքնագործունէութեան ոգին, արեւմտեան Եւրոպայի հայկական գաղութներուն մէջ :

Նոյն անկերպարան վիճակը՝ Փարիզէն Լոնտոն, Պրիւքսէլէն Միլան կամ Լոզան - Ժընեւ :

Բոլորն ալ կանգնած՝ զառիթափի մը վրայ, իրար կը դիտեն քնաթաթախ աչքերով :

Երբեմն տեսակ մը աշխուժացում կը տեսնէք, հանդիսաւոր առիթներու մէջ: Տարին քանի մը անգամ, երբ հանդէս մը սարքուի, այցելու մը հանդիպի կամ համազգային դէպք մը պատահի:

Տարուան մնացեալ օրերը կը սահին հառաչելով, յօրանջելով կամ «ա՜խ, Հայաստան» մրմնջելով :

Ո՞վ չի գիտեր որ ոչ միայն Հայկական Արտասահմանը, այլեւ Հայրենիքն ալ կը վնասուի, եթէ աւելի երկար տեւէ այս անտարբերութիւնը: Եթէ չարունակենք հեռաւոր սուրբերու ապաւինիլ, փոխանակ մեր գլխուն ճարը նայելու, համաձայն հիմնական ուղեգծի մը :

Ներշնչարա՞ն կը պակսի , — ձեր աչքերն ուղղեցէք դէպի արեւելեան գաղութները :

Բաղդատեցէք անոնց շինարար, տեւական գործունէութիւնը՝ նոյն երեսուն տարիներու ընթացքին: Անոնց ստեղծագործ ճիգը, որ ծաղկաստաններու վերածեց երէկուան արիւնազանգ անապատները :

Անշուշտ այստեղ ալ աշխատանքներ կատարուեցան: Բայց, կը համապատասխանե՞ն մեր դիրքին ու վարկին: Մեր շողշողուն յաւակնութեանց:

Շ.

Ի՞նչպէս վախճանեցաւ Գարեգին կաթողիկոս

Վերջին պահուն հետեւեալ մանրամասնութիւնները ստացանք մեր թղթակցէն. —

ՊԷՅՐՈՒԹ, 24 Յունիս.— Զորս հինգ օրէ ի վեր, Վեհափառը արդէն կորսնցուցած էր գիտակցութիւնը: Արդէն երկու շաբաթէ ի վեր գրեթէ որեւէ սնունդ չէր ստանար: Հիւանդութեան վերջին փուլը կը սկսի 19—20 Յունիսի գիշերը ժամը 1ին : Վեհափառը սովորաբար գիշերները չէր քնանար: Այդ գիշեր բացառիկ կերպով կը քնանայ՝ աւելի անգիտակից քունով մը:

Յաջորդ առաւօտ Տօքթ. Ենիգոմշեանը կը կանչուի ժամը 8ին: Բժիշկը ոեւէ վրդովիչ բան չի գտներ եւ իսկապէս ալ Վեհափառը կէսօրին կ'արթննայ: Ամէն օրուան պէս տկար էր եւ կարելի չէր սնունդ տալ :

Վիճակը երթալով աւելի կը լաւանայ եւ մինչեւ իսկ կըյաջողի հառաչ մը արձակել — «Մայրիկ»: Կէսօրէ վերջ ժամը 6.30ին յանկարծական ձեւով մը մարմինը կը սկսի կարծրանալ: Քանի մը միաբաններ անմիջապէս բժիշկներու կը վազեն եւ կը բերեն Տօքթ. Թաշճեանն ու Գրիգորեանը , որոնք երբ կը հասնին, Վեհափառին տաքութիւնը 40 աստիճան եւ երկու գծի բարձրացած կը գտնեն: Շնչառութիւնը անբնական դարձած էր, բազկերակը հետզհետէ մարած եւ սիրտը անկանոն կը տրոփէր :

Ատկէ ետք երբեք չարթննար: Գիշերուան ժամը 10ին Տօքթ. Ենիգոմշեանը կուգայ: Երեք բժիշկները խորհրդակցութիւն մը կ'ունենան եւ Միաբանութեան կը հաղորդեն որ դժուար թէ Վեհափառը իր գիտակցութիւնը վերագտնէ: Կ'որոշուի տօքթ. Թաշճեանը Վեհափառի սնարին մօտ պահել մինչեւ առաւօտ :

Միաբաններ ամբողջ կը հսկեն մինչեւ առաւօտ: Ժամը 4.30ին Վեհափառին վիճակը աւելի կը ծանրանայ եւ երթալով կը վատթարանայ ու Գարեգին Կաթողիկոս կամաց կամաց կը մարի, առանց որեւէ տառապանքի նշան ցոյց տալու կամ մասնաւոր շարժումներ ընելու: Հոգին կ'աւանդէ ժամը 5.40ին, Միաբանները բոլոր կ'իջնեն եկեղեցի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարեն :

Լիբանանի առաջնորդը անձամբ Հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին հաղորդեց կաթողիկոսին մահը :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԽՄԲ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը (26 Յունիս).—

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ վարչութիւնը ընտրեց յատուկ յանձնաժողով մը, գաղութին յարգանքն ու վստահութիւնը վայելող անձնաւորութիւններէ, որպէսզի աջակցի Հայրապետական պատուիրակին, Արեւմտեան Եւրոպայի Թեմին կազմակերպութեան աշխատանքներուն մէջ, ինչպէս նաեւ իր թանկագին գործակցութիւնը բերէ վարչութեան, մինչեւ պաշտօնական ընտրութիւններու կատարումը :

Արդարեւ վարչութեան մէկ մասին պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած է արդէն ըստ ծրագիր - կանոնագրի :

Նկատի ունենալով սակայն որ ծրագիր-կանոնագրի կարգ մը յօդուածները վերամշակուած են սոյն նպատակով նշանակուած յանձնախումբի մը կողմէ, որ այդ փոփոխութիւնները վերջնական կրնան ըլլալ արտակարգ ընդհ. ժողովին կողմէ ընդունուելէ ետք, նպատակայարմար դատուեցաւ որ այդ ժողովը գումարուի Նորընտիր Առաջնորդ Հայր Սուրբի նախագահութեան ներքեւ, եւ ընտրութիւնները կատարուին բարեփոխուածծրագիր-կանոնագրի տրամադրութիւններուն համաձայն :

Նորակազմ յանձնաժողովը իր առաջին նիստը գումարեց 25 Յունիս 1952 Գեր. Տէր Սերովբէ վարդապետ Մանուկեանի նախագահութեամբ եւ ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով.— Ատենապետ Պ. Վահէ Ցրէնկեան, ատենադպիր Պ. Արմէն Բարսեղեան:— (Դիւան)

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ (արտաքին նախարարներ) խորհրդաժողովը բացուեցաւ երէկ, Լոնտոնի մէջ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են.— Մոսկուայի տրուելիք պատասխանը՝ գերմանական հարցի մասին.— Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, կնքուած համաձայնութեանց վաւերացման հարցը :

ԱՅՍՈՒՀԵՏԵՒ ՊԻՏԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Պ. ԷՉԻՍԸՆ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐԷ

Ինչպէս հաստատեց Պ. Իտըն, անգլ. կառավարութեան կարծիքը առնուած չէր նախապէս , Քորէայի վերջին օդարշաւներուն առթիւ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն եւս հաստատելով այս պարագան, ներողութիւն խնդրեց առջի օր, անգլեւամերիկեան երեսփոխաններու ընկերակցութեան ժողովին մէջ: Իր բացատրութեան համաձայն, նախապէս որոշեր էին ծրագրուած ռմբակոծութեան մասին տեղեկութիւն տալ Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին՝ Լորտ Ալեքսանդրի, երբ Ուաշինկթըն կը գտնուէր: Բայց վերջին պահուն շփոթութիւն մը ծագեցաւ: Որպէս զի նոր թիւրիմացութիւններ չծագին, նախագահ Թրումըն հաւանած է որ այսուհետեւ աւելի սերտ կապեր հաստատուին երկու կառավարութեանց միջեւ , Քորէայի գործողութեանց առթիւ :

Հինգշաբթի օր, երկու ժամ խորհրդակցելէ ետք, Պ. Պ. Էչիսըն եւ Իտըն համաձայնեցան ծրագրի մը մասին որուն հիման վրայ Անգլիան այսուհետեւ աւելի մօտէն տեղեկութիւն պիտի ստանայ Ազգաժողովին ռազմական գործողութեանց մասին :

Կարգ մը Ֆրանսական, հնդկական, ճափոնական եւ դանիական շրջանակներ կը շարունակեն բողոքել Եալուի ելեկտրական կեդրոններու ռմբակոծութեան դէմ :

Զինաթափութեան յանձնաժողովին ֆրանսական պատուիրակը, Ժիւլ Մոք (նախկին նախարար) յայտարարեց թէ վայրկեանը լաւ ընտրուած չէր, քաղաքական տեսակէտով: Հնկաստանի վարչապետը դիտել տուաւ թէ Հնդիկները ափ ի բերան մնացին այս ռմբակոծութեանց առթիւ, ճիշդ այն պահուն երբ փորձեր կը կատարուէին զինադադարի համար: Ճափոնի վարչապետն ալ գանգատեցաւ որ նախապէս կարծիք հարցուցած չէին իրենց: Տանըմարքայի մէջ կը վախնան զանգուածային ռմբակոծութեանց հետեւանքներէն:

Մոսկուա վարպետօրէն կը շահագործէ այս բոլոր դիտողութիւնները : Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարները սպառնալիքներ կ'ընեն, ազդարարելով թէ վերջին ռմբակոծութիւնները ծանր հետեւանքներ պիտի ունենան, քաղաքական տեսակէտով :

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ անգլիացի զօրավար մը նշանակել Ազգաժողովի զօրքին հրամանատարութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք Պ. Էչիսընի հետ գոյացած համաձայնութեան:

Մինչ այս մինչ այն, օդարշաւները կը շարունակուին Քորէայի մէջ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ինը մեծ գործարաններ քարուքանդ եղած են ռմբակոծութեանց հետեւանքով, իսկ երկու հաստատութիւններ ալ անգործածելի դարձած:

Մ. Նահանգներու ներգաղթի հարցը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, նախագահ Թրումըն մերժեց վաւերացնել ներգաղթի նոր օրինագիծը տմարդի եւ խտրական գտնելով զայն :

Օրինագծին հակառակորդները կը պնդեն թէ նացիական գծին կը հետեւի, շեշտելով ցեղային գերակշռութիւնը :

Թրումընի կարծիքով, նոր օրինագիծը պիտի յաւերժացնէ անարդարութիւնը աշխարհի շատ մը ազգերու համար, ճիշդ այն պահուն երբ կը փորձեն միացնել Արեւմուտքը Արեւելքին հետ, ազատութեան դատին շուրջ: Նոր օրինագիծը 1920ի տարեչափի (քոթա) դրութեան կը հետեւի: Նախագահը կը պահանջէ վերցնել ցեղային խտրութիւնը Ասիացիներու դէմ եւ ժամանակաւոր օրէնքով ընդունիլ 300 հազար գաղթականներ երեք տարուան ընթացքին: Նոր տարեչափով ներգաղթէն երկու երրորդ համեմատութեամբ կ'օգտուին անգլիացի, իրլանտացի եւ գերման գաղթականներ, մինչդեռ անգլիական եւ իրլանտական տարեչափը քիչ անգամ կը լեցուի: Բրիտանական եւ իրլանտական տարեչափը 63.361 է, Իտալիայինը 5645, Յունաստանինը 308 եւ Թուրքիոյ բաժինը՝ 225: Նախագահը այս առթիւ դիտել կուտայ. — «Այս օրինագծով Թուրքիոյ կ'ըսենք.— «Դուն քաջ պաշտպանն ես արեւելեան ափերուն, սակայն քաղաքացիներէդ միայն 225 հոգի կրնան գալ մեր երկիրը: Իսկ դուք, Յոյներ, որ յուսահատական պայքար կը մղէք համայնավարութեան դէմ, տարեկան միայն 308 հոգի կրնաք ղրկել »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԱԹՈՌՆԵՐԸ

Քանի մը պատմական տեղեկութիւններ, Գարեգին Ա. կաթողիկոսի մահուան առթիւ. —

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը միշտ իր Աթոռը կը հաստատէր Հայաստանի քաղաքական կեդրոնին մէջ, կամ անոր մօտ:

Այս պատճառաւ դիտելի է որ 303 թուականին Մայր Աթոռին Էջմիածին հաստատուիլը տեւական կարգադրութիւն մը չեղաւ, այլ Լուսաւորչին Աթոռը հետզհետէ շրջեցաւ Մեծ Հայքի, Փոքր Հայքի ու Կիլիկիոյ զանազան վայրերը :

Կաթողիկոսական Աթոռը Էջմիածինէն հեռանալէն ետք, կրկին հոն վերադարձաւ 1441 թուականին: Այս թուականէն 66 տարիներ առաջ՝ վերջ գտած էր Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութիւնը կամ ազգին պետական կեանքը:

Կաթողիկոսական Աթոռին Էջմիածինէն այլուր փոխադրուելուն ու յետոյ կրկին հոն հաստատուելուն շրջանը բոլորեց 1138 տարիներ:

Այս երկար շրջանին կաթողիկոսական աթոռը շրջեցաւ հետեւեալ վայրերը. —

Աթոռը նախ Էջմիածին մնաց 182 տարի: Յետոյ փոխադրուեցաւ Դուին՝ 485 թուականին, Յովհաննէս Մանդակունի կաթողիկոսին կողմէ, (476 — 490): Դուինի մէջ նստան 36 կաթողիկոսներ: Դուինէն վերջ Աթոռը փոխադրուեցաւ Աղթամար (Զորավանքի ճամբով), 927 թուականին, Յովհաննէս Ե. Դրասխանակերտցի կաթողիկոսին (899—931) կողմէ: Աղթամարի մէջ նստան երեք կաթողիկոսներ:

Աղթամարէն վերջ, Մայր Աթոռը հաստատուեցաւ Արգինա, Անանիա Մոկացի կաթողիկոսին (946—967) օրով: Արգինա նստան չորս կաթողիկոսներ:

Աթոռը յետոյ պաշտօնապէս փոխադրուեցաւ Անի մայրաքաղաքը 922 թուականին, Սարգիս Ա. Սեւանցի կաթողիկոսին (992—1019) կողմէ: Բայց Անի մայրաքաղաքին մէջ նստան միայն երկու կաթողիկոսներ :

Անիէն վերջ, 1057 թուականին, Խաչիկ Ա. Անեցի կաթողիկոսը Թաւբլուր հաստատուեցաւ: Քիչ վերջ, Բարսեղ Ա. Անեցի կաթողիկոսը իր գահը 1105ին Շուղր փոխադրեց: Գրիգոր Գ. Պահլաւունի կաթողիկոսը իր Աթոռը նախ Ծովքի մէջ հաստատեց 1125ին, ու յետոյ անցաւ Հռոմկլայ՝ 1147 թուականին: Հռոմկլայ նստան տասը կաթողիկոսներ :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական Աթոռը առաջին անգամ Սիս մայրաքաղաքը փոխադրուեցաւ 1293 թուականին :

Սիսի մէջ նստան 15 ընդհանրական հայրապետներ, 148 տարիներու ընթացքին մինչեւ Գրիգոր Թ. Մուսաբէգեան կաթողիկոսին շրջանը, որուն օրով Մայր Աթոռը վերջնականապէս Էջմիածին փոխադրուեցաւ 1441 թուականին:

Երբ Սիսի վերջին ընդհանրական Հայրապետը մերժեց Էջմիածին փոխադրուիլ, նոր ընդհանրական կաթողիկոսի մը ընտրութիւնը անհրաժեշտ համարուեցաւ: Այս համազգային որոշումէն ետք՝ իսկոյն կաթողիկոս ընտրուեցաւ Կիրակոս Ա. Վիրապեցին որ իր ընտրութեանօրըդեռ վարդապետի աստիճան ունէր :

Կիրակոս Վիրապեցին վարդապետ օծուած էր 1397 թուականին: Երկար ժամանակ ծառայած էր Այրարատ գաւառի Խորվիրապի վանքին մէջ, ուր Գրիգոր Լուսաւորիչ կենդանաթաղ եղած էր Տրդատ Գ. Թագաւորին հրամանով: Կիրակոս Վիրապեցին, երկար տարիներ այս վանքին մէջ ծառայած ըլլալով, ստացած էր իր «Վիրապեցի» մակդիրը: Յետոյ այս վանքէն հեռանալով, Ակոռի մօտ՝ Վանաստանի Անապատը գացած էր ուր առանձնացեալ կեանք վարեց :

Հայ կաթողիկոս մը ընտրելու համար գումարուած ընդհանուր ժողովին մէջ չորս թեկնածուներ ներկայացան: Բայց բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ Կիրակոս վարդապետ Վիրապեցիին վրայ, իբր առաքինի վարդապետի: Հազիւ թէ Կիրակոս վարդապետ Վիրապեցին կաթողիկոս ընտրուեցաւ, 1441ին 26 Մայիսին ստացաւ ծայրագոյնվարդապետի աստիճան ու գաւազանկրելու իրաւունք ձեռամբ Յովհաննէս եպիսկոպոս Ծիրանեցիին: Յաջորդ առաւօտ՝ 27 Մայիս, 1441ին, Վիրապեցին ծայրագոյն վարդապետը եպիսկոպոս օծուեցաւ առանց կաթողիկոսի, որ նուիրապետական օրինաց հակոտնեայ ընթացք մըն էր: Կիրակոս Վիրապեցին եպիսկոպոս ձեռնադրեցին քանի մը եպիսկոպոսներ որոնց կը նախագահէր Զաքարիա Հաւուց Թառեցի Արքեպիսկոպոսը :

Եպիսկոպոս ձեռնադրուելէ ճիշդ մէկ օր վերջ, այսինքն 28 Մայիս 1441ին, Կիրակոս Վիրապեցին կաթողիկոս օծուեցաւ 12 եպիսկոպոսներու ձեռքով :

Երբ Էջմիածնի Մայր Աթոռը բարձրացաւ, Կիրակոս Ա. Վիրապեցիին առաջին գործը եղաւ արձակել Աղթամարի Հայրապետական Աթոռին կապանքը եւ ճանչնալ անոր գահակալին օրինաւոր եպիսկոպոսապետութիւնը, իր հին ու պատմական երկրին վրայ ունեցած կաթողիկոսութիւնը :

Մայր Աթոռին Սիսէն Էջմիածին փոխադրուիլը իսկոյն հաղորդուեցաւ Աղուանից կաթողիկոսին, Երուսաղէմի պատրիարքին, ու Հայաստանի, Կիլիկիոյ եւ Փոքր Ասիոյ Վիճակներուն, ինչպէս նաեւ հայ կարեւոր գաղթավայրերուն: Կիրակոս Ա. Վիրապեցիին գահակալութեան ընթացքին դեռ գոյութիւն չունէր Կոստանդնուպոլսոյ Հայոց պատրիարքութիւնը:

Էջմիածնի նորընտիր կաթողիկոսը, ամենուրեք կոնդակներ ղրկեց: Իր կոնդակները կը կրէին հետեւեալ սկզբնաւորութիւնը. —

«Անուամբ Անեղին Աստուծոյ, Հօր եւ որդւոյ եւ հոգւոյն Սրբոյ, ես Կիրակոս ծառայ ծառայից Աստուծոյ եւ Յիսուսի Քրիստոսի, ողորմութեամբ եւ շնորհօք, Նորին կաթողիկոս Աթոռոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ եւ Վաղարշապատու Սուրբ Էջմիածնայ եւ ամենայն Հայոց»:

Հազիւ երկու տարիներ վերջ Արեւելեան եպիսկոպոսները զինքը գահընկէց ըրին ամենայն ապերախտութեամբ: Պատճառաբանեցին թէ Վիրապեցին Էջմիածին լեցուցած էր անհամակրելի Վասպուրականցիներ, ու դեռ ուրիշ կեղծ պատճառներ ստեղծեցին: Հայրապետը ստիպուեցաւ գաղտնօրէն ապաստանիլ հաւատացեալի մը բնակարանը: Վիրապեցիին հալածիչները զինքը առաջնորդեցին Երեւանի պարսիկ կառավարիչին՝ Եագուպ պէկին առջեւ, ամբաստանելով իբրեւ անվաւեր կաթողկոս մը: Ըսին թէ առանց կաթողիկոսի եպիսկոպոս ձեռնադրուած էր: Զինքը ամբաստանողներէն մէկն էր Կիրակոս եպիսկոպոս Հերմոնեցին, զոր յանդիմանեց պարսիկ կառավարիչը, երեսին տալով թէ իրենք էին որ Կիրակոսը կամովին կաթողիկոս ձեռնադրած էին: Այսքան ապերախտութիւններուն առջեւ, Վիրապեցին նախընտրեց կաթողիկոսութենէ հրաժարիլ ու կրկին հետեւիլ ճգնաւորական կեանքին:

Կիրակոս Ա. Վիրապեցիին յաջորդեց Գրիգոր արք. Արտազեցին, որ ծանօթ է իբրեւ Գրիգոր Ժ. կաթողիկոս Ջալալբէգեան (1443 — 1466) :

Կիրակոս Ա. Վիրապեցիէն մինչեւ այսօր, Էջմիածնի գահին վրայ բազմած են 41 կաթողիկոսներ, որոնք ունեցան 25 աթոռակից հայրապետներ :

Իսկ Գրիգոր Թ. կաթողիկոս Մուսաբէգեանցէն վերջ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին վրայ բազմեցան 39 կաթողիկոսներ :

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

Մայիսի 28ը Շտուտգարտի մէջ

ՇՏՈՒՏԳԱՐՏ. — Զարմանալի ժողովուրդ է մեր ազգը, երբ մտածում է, մէկ գործ կամ հանդէս կազմակերպել, անպատճառ պիտի գլուխ հանէ զայն, արհամարհելով բոլոր դժուարութիւնները: Զարմանք պատճառելով թէ իրեն եւ թէ օտարներին:

Կարծես թէ այստեղի մեր գաղութը դատապարտուած էր լռութեան, եւ երբեք չէր կարող մտածել հանդէսների, տօնակատարութեան, եւ ուրիշ ձեռնարկների մասին:

Շտուտգարտի գաղութի մնացողների թիւը 115 — 120 հոգուց չի անցնում: Մեծ մասը հիւանդներ են, բացառութեամբ մի քանի երիտասարդների: Բոլորն էլ միասին ծայրայեղ չքաւորութեան մէջ են: Ունեւորներ համարեա չունինք: Մի քանի հոգի աշխատում են Գերմանացիների մօտ, դրանք էլ հազիւ թէ կարողանում են ծայրը ծայրին հասցնել, մեծ դժուարութեամբ: Հիւանդները արձանագրուած են տեղափոխուելու Լիբանան: Համաձայն դրասենեակի աշխատակիցների յայտարարութեան, 1951ին արձանագրուողները պիտի մեկնէին նոյն թուի Սեպտեմբերին, սակայն այդ ժամկէտը ձգձգւում է մինչեւ օրս, անելի մատնելով մեր հիւանդներին:

Չեմ ուզում մանրամասնութեանց մէջ մտնել, —թէ ինչն է պատճառը որ մինչեւ օրս չի իրագործւում այդ խոստումը: Մի խօսքով ասեմ որ այդ անորոշ կացութիւնը մեծ աւերներ է կատարել, մեր հիւանդների աւերուած հոգիների մէջ: Այսօր, վաղը,գնալու ազդեցութեան տակ չեն կարողանում ճշդել իրենց անելիքները :

Սակայն, այս բոլոր դժուարութիւնները արգելք չեղան մեր տանջուած բեկորներին տօնելու Մայիսի 28ը, անկախ Հայաստանի տօնը :

Մայիս 25ին կիրակի օր Ֆոյնկերկազերնի նախկին ճամբարում սարքուած էր ընդհանուր ժողով, ուր հրաւիրուած էին տեղիս բոլոր Դաշնակցական ընկերները: Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց տօնել Հայաստանի Հանրապետութեան 34րդ տարեդարձը, ճիշդ իր օրին, այսինքն, Մայիս 28ին չորեքշաբթի օրը, երբ մնացել էր երեք օր :

Ինչքան ջանացինք յետաձգել Յունիսի եօթի կիրակի օրուան, բան դուրս չեկաւ, պահանջը մեծամասնութեամբ էր ու խիստ: Այդ ժողովում ընտրեցին հինգ հոգուց մի յանձնաժողով հետեւեալ ազգայիններից, — Վահան Կորանեան, Ֆէդիա Վարդանեան, Յովսէփ Մելքոնեան, Սրապիոն Պօղոսեան ու Գեղամ Նարէնեան, բոլորն էլ հիւանդներ :

Այդ օրերին հասել էր, Սան Ֆրանչիսկոյի ու Ֆրեզնոյի մեր այստեղից մեկնած երեք բեկորների դրամական օժանդակութիւնը: Դրա համար էլ մեր գաղութը ցանկանում էր մարդավայել տօնել, այսինքն, մի օր ապրել հայրենի երկրի ազատութեան օրով, եւ ոգեկոչել նրա ազատագրման ճանապարհին վրայ ընկնողների յիշատակը.

— «Եղբայր, տարեկան մէկ օր է, մենք կեանքներս չենք խնայի, ինչ որ ապրում ենք տարիներ, այդ մէկ օրն է որ մեզ ապրեցնում է, ամբողջ տարին» — ասում էր մէկ հայրենակից :

Երբ յանձնաժողովը անցաւ գործի, նոր գտաւ որ, այդ գործը գլուխ հանելու համար, երեք օրը շատ քիչ է: Նորից դիմեց հայրենակիցներին ժամանակը երկարաձգելու, որ հնարաւոր լինի մարդավայել կազմակերպել տօնակատարութիւնը: Հայրենակիցները իրաւունք տուին միայն շաբաթ օրուան համար, 31 Մայիսին, դրանից աւելին չզիջեցին: Հետեւապէս յանձնաժողովը ջանք չխնայեց, պատուով դուրս գալու համար: Հրաւիրուած էր ընկեր Արտաշէս Աբեղեանը, Միւնխէնից, որպէս բանախօս: Ֆոյնկերկազերնի նախկին հայկական դպրոցի դասարաններից մէկը, զարդարուած էր հանդէսին համար: Բեմը, զարդարուած էր Հ. Յ. Դ. հիմնադիրների նկարներովը, Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ, հայկական եռագոյնով, ամերիկեան դրօշակով ու ծաղիկներով, քիչ ձախ կ'երեւար, Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադիր Արամի կիսանդրին: Միւս պատերը նոյնպէս, զարդարուած էին եռագոյնով, նշանախօսքերով, ու ծաղիկներով :

Հիանալի տեսարան ունէր դասարանը, այդ օրը: Հաւաքուած էին մօտ եօթանասուն հայրենակիցներ: Նախագահում էր ընկեր Վաղարշակը, որ երկարատեւ ծափերի տակ, ժամը 7ին բացաւ հանդէսը, ու մի քանի խօսքով բացատրեց Մայիսի 28ի նշանակութիւնը: Ապա հրաւիրեց յոտնկայս յարգել մեր զոհերի յիշատակը: Բոլոր ոտքի էին, կարծես թէ, այդ զոհերը այսօր իրենց առջեւ պառկած էին: Շատերի աչքերից արտասուք էր ցայտում: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ գլխաւոր բանախօսը՝ ընկեր Ա. Աբեղեան, որ նըկարագրեց մեր ազգի տառապանքները օտարների տաժանելի լուծի տակ մինչեւ Մայիսի 28ի անկախութիւնը: Այս առթիւ մանրամասնօրէն պարզեց Հայաստանի հանրապետութեան տապալման պատճառները, բոլշեւիկների խարդախ ծրագիրները, ու հայրենի հողերի բաժանումը՝ թուրք եաթաղանի եւ կարմիր եաթաղանի միջեւ :

Բանախօսութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ: Հանդիսականները յոտնկայս երգեցին «Մեր հայրենիք»ը եւ վերջացաւ առաջին մասը: Ժամը իններին հայրենակիցները նստան սեղանների շուրջը: Փառք եւ պատիւ մեր կարգադիր յանձնաժողովի հիւանդ անդամներին, պակաս բան չէր թողնուած, ամէն ինչ առատ էր: Կերուխումը, երգել պարելը տեւեցին մինչեւ կիրակի օր առաւօտեան ժամը եօթը: Մեր խորին շնորհակալութիւնը յանձնաժողովի անդամներին, որոնք ջանք չէին խնայել, նոյնպէս բոլոր երգողներին ու պարողներին, եւ մեր բոլոր հայրենակիցներին, իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեան համար :

ԳԱՅԼ - ՎԱՀԱՆ

ԱԶԳ. ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 Յունիս (Յառաջ). — Յունիս 20ին, ուրբաթ գիշեր, ժամը 8ին Փոլիթէքնիք թատրոնին սրահին մէջ ներկայացուեցան երկու խաղեր, «Փրոֆ. Բլէնով» եւ «Տրապզոնցի Աբխաղոմ աղա», ղեկավարութեամբ Տ. Նշանեան ամոլին: Ներկայ էին միայն իննսուն հոգի ...

✕ Մայիս 28ին, գաղութիս երէց անդամը, Ծուլեան կամ Կիւլեան, որ մեր հանդէսներուն մէջ արտասանութիւն կ'ընէր, իր մահկանացուն կընքեց: Իր անձնական տունը եթէ լաւ մատակարարեն, կրնայ եկամուտ բերել: Կտակած է Բարեգործականին:

✕ «Յառաջ» Յունիս 21ի խմբագրականով (Համախմբուիլ եւ գործել) այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ Լոնտոն ալ ունի Ակումբ կամ ժողովարան: Մեր գաղութը ունի միայն հայկական ոճով գեղեցիկ եկեղեցի մը որ պատիւ կը բերէ եւ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի սեփականութիւնն է: Ուրիշներ ալ կը խօսին «Անգլեւհայկական միութեան »մը մասին: Այդպիսի միութիւն չկայ: Ունինք միայն համայնական խորհուրդ մը, որ 4 — 5 տարի առաջ հիմնուեցաւ: Եւ կայ ուրիշ միութիւն մը որ անուանական է :

ՅՈՎՀ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

Ֆրանսերէն լեզուի

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Համալսարանական բարձրագոյն մարմինը 1950ին կազմած էր մասնաւոր յանձնախումբ մը՝ ուսումնասիրելու համար Ֆրանսերէն լեզուի գիրերը եւ ուղղագրութիւնը, դիւրացնելու համար լեզուին ուսուցումը:

Յանձնախումբին նիստը բացուեցաւ երեքշաբթի եւ ուղղագրութեան յանձնախումբը պարզեց իր ծրագիրը: Մասնաւորապէս կ'առաջարկէ այլեւս չկրկնել բաղաձայնները բառերուն մէջ: Օրինակ գրել ոչ թէ honneur, այլ honeur, siFler, soNer, bone: եւ ընդհակառակն կրկնել երբ նախադաս մասնիկ մը կը միանայ արմատական բառին, գրել iNNoent, iLLisble: Զգրել այն մանկարոյծ բաղաձայնները որոնք կը ծանրաբեռնեն ուղղագրութիւնը: Գրել օրինակի համար sculteur փոխանակ sculPteurի, doit փոխանակ doigtի :

Դնել S փոխանակ xի, բոլոր այն բառերուն վերջաւորութեան, որոնց վերջին գիրը X է, ինչպէս եւ անոնց որ կը վերջանան eau եւ auով եւ որոնց յոգնակին կ'ըլլայ X. օրինակ dous (douX), ruiseaus (ruisseaux) :

Ամէն անգամ որ G գիրը մեղմ հնչիւն մը ունի, անոր տեղ դնել J գիրը Jénie (génie), gajure (gageure) բայց գրել gateau:

Յանձնախումբը կ'առաջարկէ նաեւ չգրել H գիրը T եւ R գիրերէն վերջ, têatre, rétorique, phը գրել f (falange) գրել Y երբ յունական իւփսիլոն գիրը կը ներկայացնէ mstère (mystère), analise (analyse) :

Ածականները եւ բայանունները որոնքկը վերջանան ent եւ ence, պէտք է գրուին ներկայ դերբային պէս fréquAnce, presidANT, differANT:

Ներքին ձայնաւորներու համար եղած պարզաբանութիւնը պիտի ըլլայ նաեւ բայերուն մէջ, je jète (jeTTe) j'appèle (j'apeLLe), vous manJez (mangez) :

Յանձնախումբը կ'առաջարկէ նաեւ ջնջել քանի մը անբնական ձեւեր, գրել condaner (condaMner) beuf (boeuf), euf (oeuf) ognon (oignon) :

Քերականական կանոնները չափաւորուած են եւ պաշտօնական կը դարձնեն ինչ որ հանդուրժելի էր: Պիտի չսորվեցնեն այլեւս որոշ բառերու սեռին մասնաւոր պարագան ինչպէս enfant, hymne, amour, Pâques եւայլն: Յատուկ անունները եւ օտար անունները յոգնակիի նշանը պիտի առնեն: Պիտի խուսափին բազմաթիւ ենթականերով բային համաձայնութիւնէն, ինչպէս եւ բարդ բառերու յոգնակիները :

Մասնագէտները կ'առաջարկեն որ նպաստաւոր հոսանք մը ստեղծուի, այս բարեփոխումներուն համար: Նախ պէտք է հանդուրժել, մինչեւ որ պարտադրուին աստիճանաբար դպրոցներուն մէջ: Նոր ուղղագրութեան համար դպրոցական գիրքեր եւ բառարաններ պիտի հրատարակուին :

Յանձնախումբը կը կարծէ թէ տասը տարիէն, նոր ուղղագրութիւնը կարելի պիտի ըլլայ գործածել հինին հետ: Իսկ հինը կրնայ վերջանալ մէկ սերունդէն :

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Կապոյտ Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 22 Յունիս, հանրածանօթ Սէրքլը Կաթոլիք սրահին մէջ, որ փեթակի մը երեւոյթն առած էր: Կանչ ու պոռչտուք, խինդ ու ծիծաղ եւ վազվզուք ամէն անկիւնէ: Յաւալի պարագայ մը, — շատ մը ծնողներ իրենց զաւակները ղրկած էին հանդէսին, բայց իրենք բացակայ էին...

Հանդէսը սկսաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգով : Տիկին Ովսաննա Խօքիւզեան՝ իբրեւ օրուան նախագահ, կարդաց ժրաջան գործունէութեան մը տարեկան ամփոփ զեկուցումը : Ներկայ հասարակութիւնը, գոհունակութեամբ կրցաւ հաստատել Կապոյտ Խաչի նախախնամական դերը Վիէնի մէջ, ուր տարիներէ ի վեր, հայերէն կը սորվեցնեն նոր սերունդին, անվհատ, անդուլ աշխատանքով:

Այս տարի, մօտաւորապէս 110 աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, յաճախած են երեք թաղերու մէջ հաստատուած դպրոցները, իբրեւ ուսուցչուհի ունենալով Օր. Մարգարեանը (Փարիզէն) :

Գեղարուեստական բաժինը չսկսած, աշակերտութեան կողմէ, ծնողներուն ուղղուած, շատ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Մարի Բարսեղեանց: Երախտագիտական զգացումները մանկական անմեղ շեշտերով օծուն՝ կ'արձագանգէին սրահին մէջ :

Սիրելի «Յառաջ», կրնամ ըսել որ արժանի ուրախութիւն մը պատճառած պիտի ըլլաս, եթէ նեղ եւ թանկագին սիւնակներուդ մէջ արձանագրես, գոնէ այս անգամ, գեղարուեստական բաժինին մասնակցողներուն անունները: Ուրեմն, ըստ յայտագրին եւ յաջորդաբար արտասանեցին, մենախօսեցին եւ երգեցին Արման Մանուկեան, Ք. Լուսարեւեան, Ա. Քղէյեան, Ա. Ռստիկեան, Վ. Մաշոյեան, Վ. Մուրատեան, Յ. Հացագործեան, Վ. Տօլմաճեան, Ա. Մաշոյեան, Կ. Զօրեան, Ա. Սուքիասեան, Արգարեան քոյրերը, Ե. Փափազեան, Մ. Սահաթճեան :

Հայկական պարը իր բաժինն ունեցաւ ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Կարապետեանի: Յաջող էր նաեւ երգախառն կենդանի պատկեր մը, «Կաթնավաճառուհին»: Դերակատարներն էին Ա. Մելիքեան, , Հայկ. Թորոսեան , եւ Սիւզ. Ռստիկեան: Զուգերգ մը երգեցին Ա. Մանուկեան եւ Կարօ Ճիհանշահեան: Ապա ներկայացուեցաւ «Անհնապանդ Տղան» մանկական խաղը, դերակատարութեամբ Ա. Գղեյեանի, Լ. Մարգարեանի եւ Օ. Մազաքեանի : Եւ մտածել որ այս ամէնը պատրաստած են, առանց ընդհատելու դասախօսութիւնները: Ուսուցչուհին անվերապահ նուիրում ունի իրեն յանձնուած կրթական գործին հանդէպ: Մենք այդ տպաւորութիւնը կրեցինք նաեւ իր ուսուցչական համառօտ տեղեկագրէն:

Եւ մինչ երկու աշակերտուհիներ «Ն. Պապիկեան, Լ. Զատիկեան) բեմին վրայ երգելէ վերջ ներկաներուն փնջիկներ կը նուիրէին, ատդին կարճ ժամանակի մը մէջ կազմակերպուեցաւ հագանաուեթիւն մը, աւելի ինքնաբուխ նուիրատուութիւն:

ԱՐՄԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

որ կը մասնակցի Ֆրանսայի Շրջանին եւ ուշադրութիւն գրաւեց առաջին օրէն իսկ:

Արդիւնքը՝ 19.200 Ֆր. ողջունուեցաւ ծափերով :

Զմոռնամ արձանագրել որ հանդէսը մէջ ընդմէջ համեմուած էր դպրոցական խմբերգներով, իսկ վերջինը՝ «Էյ ջան Երեւան»ը երգուեցաւ ամբողջ սրահին կողմէ : Ա. Կ. Բիւզանդացի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խնդրեմ հրատարակել հետեւեալ նամակս, որ ուղղուած է Պ. Վահան Փափազեանի (Կոմս).—

Խոր հիացումով կարդացած եմ այնքան սուր յիշողութեամբ գրած ձեր Յուշերը (հատոր Ա.): Մտքիս առջեւ պատկերացան անցեալի դառն ու քաղցր յիշատակները: Կը գնահատեմ հայրենիքի փրկութեան սիրոյն, իբրեւ ղեկավար՝ դաժան պայմաններու տակ ձեր ապրած սամժանելի կեանքը ու դժուարութիւնները: Բայց պարտքս է ձեր ուշադրութեան յանձնել պատմական սխալ մը, պաշտպանելու համար անմեղի մը պատիւը :

Այդ յուշերուն մէջ կը գրէք (ամփոփուած). —

« 1904ի ամրան՝ Նարեկ գիւղը մէջ կը մտանուի Իշխանի խումբը որ այդ օրը իջեւանած էր գիւղին ծայրամաս գտնուող Մի տուն: (Մ. Վարդանի տուն, ուր ներկայ էինք Մուխսի հետ) : Արշալոյսին գիւղը կը պաշարուի: Մատնիչը՝ եթէ չեմ սխալիր գիւղի երեւելիներէն էր եւ կարծեմ? Ռես Մուխսի Վարդան ուխ չէ եղած) որ չաւա յանդուգն մարդ մըն էր: Այս Մուխսին ըսած է: «Ֆիտաներու(այս բառը չէր գործածեր)արմատը պիտի կտրեմ այս երկրէն»: Եւ Իշխանի խումբը կատավարութեան մատնելէ վերջ պատարագ ընել կուտայ, իր «հողեհացով» կը կերակրէ համագիւղացիներ ըսելով.— « Գիտեմ որ անոնց ձեռքէն չեմ կրնար ազատիլ»: Եւ ճիշդ է եղեր դուշակած՝ հետեւեալ օրը կ'իյնայ ահաբեկիչի գնդակէն»:

Դուք մատնութիւնը Մուխսի Վարդանին վերագրեր էք, իսկ Իշխանը վկայեր է (ձեր խոստովանութեամբ) թէ իր խմբի շարժումներու մասին Ռոստոմի գայմագային լուր տուողը Արսէն Վարդապետն է եղեր (ահաբեկուած):

Ոչ, իմ վեթերան հայրենակից, ճիշդ չեն ձեր քաղած տեղեկութիւնները եւ հրապարակաւ արատաւորած էք անմեղ մը որ թերեւս աւելի հին յեղափոխական է եղեր (նստակեաց), յեղափոխութեան տրամադրութեան տակ դնելով իր կեանքը եւ իր տուն տեղ՝ երկար տարիներով:

Ուրեմն աղնիւ բարեկամս, կ'ուզեմ հաղորդել բուն իրականութիւնը.— Առաջին.— Պատարագով, հողեհացով, հողին արքայութիւն դրկելու նախապաշարում ունեցողներէն չէր Մուխսի Վարդան: Երկրորդ.— Զէ ահաբեկուած, այլ ապրած ու պառաւած է ազատ ու համարձակ, խէթ աչքով նոյնիսկ նայող չէ եղած իրեն: Վանի ընդհ. նահանջէն Երեւան կ'ապաստանի իր ամբողջ ընտանիքով եւ բնական մահով կը մեռնի հոն, 1925 —26ին:

Հաճեցէք ուրեմն սրբագրել այս ծանր սխալը ձեր Յուշերու Բ. հատորին մէջ, որով հանգիստ ձգած պիտի ըլլաք անմեղի մը ոսկորները :

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Անգլին Նորմանտիի մէջ, Օղակը տեսնելիք շատ գործ ունէր: Պէտք էր ամերիկացի եւ անգլիացի վայրաչուները ապահով տեղեր հասցնել: Տիւմիս, նախկին կառատան տէրը եւ այժմու կովերու քննիչը, հաստատած էր փախստականները ազատելու կայան մը՝ օրինակելի իր տեսակին մէջ: Նախ նշանակեց դիտող - տեղեկատուներ վայրին վրայ, — մարդերու ցանց մը տարածուած ամբողջ Նորմանտիի մէջ :

Անոնց պաշտօնն էր հետախուզել օդային ճակատամարտները և վայրաչուները:Յետոյ առաջին առթիւ այս վայրաչուները կը յանձնէին առաջնորդի մը: Այս վերջինն ալ կողմնակի եւ գաղտնի ճամբաներով անկարգելին մէջ չալկած կը տանէր ընդունման կայանը, որուն ամէնէն կարեւորը հաստատուած էր Նորմանտիի միջնադարեան Ժիզօռ քաղաքին մէջ:

Կեդրոնը այս ակամայ վայրաչուներուն կը հայթայթէր ուտելիք (որ անհրաժեշտ էր առանց պարենաւորման տոմսի), քաղաքային հագուստ, կեղծ ինքնութեան թուղթեր, հարկ եղած պարագային բժշկական խնամք եւ խօսելավարժութեան դրքոյկներ: Յետոյ կը ճամբուէին Սպանիա կամ Զուիցերիա եւ կամ Անգլիա կը վերադարձուէին:

Հիմլէր կը մտատանջուէր, որ Դաշնակիցներու օդանաւերը վար կ'առնուէին, այո, բայց օդաչուները կ'անհետանային «հրաշիւք իմն» :

Մայիսի անձրեւոտ օր մըն էր: Երրորդ Ստահակը կը հետախուզէր Պայեօի շրջակաները, երբ հանդիպեցաւ տեղեկաբերի մը, որ տղրակ մը չալկած կը տանէր.— բրիտանական օդատորմիղին պատկանող Քանատացի վայրաչու մըն էր : Տիւշէզ տուն տարաւ զայն եւ մինչ Օտէթ, իր կինը՝ ճաշ կը պատրաստէր, ինք ռատիօյով բրիտանական օդային կեդրոնին հաղորդեց անոր թիւն ու ինքնութիւնը՝ ստուգելու համար ըստ սովորութեան: Միաժամանակ հիւրը կերակրուեցաւ եւ տան մէջ գիշերելու համար պատրաստութիւններ տեսնուեցան :

Յաջորդ առտու Լոնտոնէն հասած պատասխանը զինքը շփոթութեան մատնեց: Այդ տեսակ թիւ մը գոյութիւն չունէր: Կարծեցեալ Քանատացին վստահաբար Կէսթափոյի գործակալ մըն էր : Կը մնար մէկ բան ընել,— զայն դուրս հանել առանց աղմուկի :

Տիւշէզ դուրս ելաւ գտնելու համար առաջնորդող մը եւ անոր տուաւ հարկ եղած հրահանգները: Յետոյ կեղծ Քանատացիին հաղորդեց թէ զինքը պիտի փոխադրեն ընդունելութեան կայան մը: Տիւշէզ կարծես թէ մարդուն կողմէ իր վրայ նետուած տարօրինակ նայուածք մը նշմարեց :Երբ առաջնորդը եկաւ. «Քանատացին» յանկարծ մեկնեցաւ առանձին :

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ միաձայնութեամբ մաուեչալ հռչակեց զօր. Լըքլէռը (յետ մահու): Այս առթիւ ներբողական մը խօսեցաւ Նախագահ Էրիօ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ առեւտրական օդանաւ մը 27 ուղեւորներէն երեքը առրձանակները ուղղելով մեքենավարին, ստիպեցին որ վար իջնէ ամայի գետնի մը վրայ: Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ քաղաքական փախստականներ են :

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՕ նոր նամակ մը ուղղեց Հանրապետութեան Նախագահին, բողոքելով իր բանտարկութեան դէմ :— Վերաքննիչ ատեան մը երէկ նիստ գումարեց, վճռելու համար թէ կարելի՞ է ամբաստանեալը ազատ արձակել երաշխաւորութեամբ: — Ձերբակալման հրամանագիրներ հանուեցան Ալփ Մառիթիմի նախկին երեսփոխան Վիրժիլ Պառէլի եւ ուրիշ համայնավարի մը՝ Ռոժէ Ապատայի դէմ: Երկուքն ալ անհետացած են: Մինչեւ հիմա ձերբակալուած են 16 ամբաստանեալներ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը փակեց Գահիրէի իրաւաբանական վարժարանը եւ արգիլեց Ֆրանսացի հնագէտներու պեղումները, նկատելով որ Ֆրանսա չէ արտօնած իսլամական կաճառ մը հաստատել Թանճէրի մէջ :

ՏԱՔԵՐԸ օրէ օր կը սաստկանան Մ. Նահանգներուն մէջ, խանգարելով հանրային գործունէութիւնը: Ջուրի պակասը անտանելի չափերու հասած է:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ որոշեց նոր աշխատաւորներ ճարել, բանեցնելով ուսանողները եւ գրասենեակի պաշտօնեաները, անոնց ազատ ժամերուն :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վեհապետին ճանաչումը իբրեւ թագաւոր Սուտանի՝ յայտարարուեցաւ Իտալիոյ եւ Յունաստանի կողմէ: Այս պարագան մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Անգլիոյ մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ կառավարութիւնը խնդրեց դաշնակիցներէն ամրապնդել ապահովութիւնը սահմանագծին վրայ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին մահուան առթիւ : Պիտի պատարագէ եւ դամբանական քարոզը պիտի խօսի ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

×

× Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին հոգւոյն համար: Այս առթիւ հանգուցեալ Հայրապետին կեանքին եւ գործերուն մասին եւս ծանօթութիւններ պիտի տրուին բեմէն:

Կը հրաւիրուի Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կոսսէնվիլի բարեպաշտ ժողովուրդը:

×

× ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի վախճանեալ Ն. Ս. Օծութիւն Գարեգին Կաթողիկոսի յիշատակին:

Մարսէյլի ազգ. բոլոր կազմակերպութիւնները, միութիւնները եւ հայ ժողովուրդը կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ, վերջին յարգանքը մատուցանելու ողբացեալ Վեհափառին :

Այրի Տիկին Զարեհ Քըրքճեանի, Տէր եւ Տիկ. Փիէռ Քըրքճեանի, Պ. Ժոռժ Քըրքճեանի, Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Քըրքճեանի, Օր. Այտա եւ Օր. Լիլիան Քըրքճեանի, Տէր եւ Տիկին Գ. Քըրքճեանի եւ զաւակները (Աթէնք), Տէր Տիկին Ղազար Քըրքճեանի եւ իրենց ազգականները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

Պ. ԶԱՐԵՀ ՔԸՐՔՃԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 26ին, 71 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ՝ Քուրպվուա:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, 28 Յունիս, ժամը ճիշդ 10.30ին : Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը 11bis, Rue Kilford, Courbevoie ժամը ճիշդ 10.15ին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Քուրպվուայի նոր գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Սէն Լազարէն կառախումբը կը մեկնի ժամը 9.44ին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբրեւ այն նկատել ներկայս :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesine, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգչախումբ՝ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդէն, ղեկավար ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ :

Մեներգ, արտասանութիւն եւ ներկայացում, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ անմահն ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի «ԾԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ» թատերախաղը, յեղափոխական կեանքէ :

Պարահանդէս, նուագախումբ GARO SARIAN :

Պիլէ: Մուտք 150 ֆր., Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն 100 ֆրանք :

Դաշտահանդէս

Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117 Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի գեղեցիկ պարտէզին մէջ :

Կը բանախօսէ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ռոստոմ թատերախումբը կը ներկայացնէ, Մօլիէրի ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԱՄՈՒՍԻՆԸ, կատակերգութիւնը : Երգ Պ. Գեղամ Շէհրբերեանէ: Հայկական եւ եւրոպական պար :

Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. ՀՐԱՆԴ ՓԱՆՈՍԵԱՆի նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Կեր ու խում, դիւրամատչելի գինով : Կէսօրէ առաջ գնդակի մրցում :Բարձրախօս Պ. Ալքազէ: Վիճակախաղը տեղի պիտի ունենայ նոյն օրը :

Մուտքը ազատ է

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան: Իսկ Chapitreէն առնել՝ 1. 4. 5եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, Կապոյտ Խաչի Օրուան առթիւ: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի զովասուն ծառաստանը :

Կը խօսի Տիկին ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Զով ըմպելիներ, խորոված, պաղպաղակ, մատչելի գիներով :

Օթօքարները Փլաս Կիչարէն կը մեկնին կիրակի առտու ժամը 9ին: Գիները ժողովրդական :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Նիսէն ընկեր Առաքել Ատալեան 2000 ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչին, 1000 ֆր. ալ «Յառաջ»ի տարածման համար, Պ. Խաչատուր Տէր Վարդանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մարմինները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը :

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերուն ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 4ին Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin, métro Madeleine կամ Opéra: Օրակարգ.— Կազդուրման կայան :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Կապ. Խաչի դպրոցի տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս շաբաթ ժամը 9ին: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ: Քննութիւններէն վերջ՝ օթօքարով մասնաւոր պտոյտ աշակերտներուն համար :

ՀԱՄԱԽԱՐՀ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պառ տիւ Կլոպի սրահը: Օրակարգ.— Ա. Դաշտահանդէսի կարգադրութիւն: Բ. ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ.Բ.Ը.Մ. 28 Յունիսի դաշտահանդէսը յետաձգուած է ի յարգանս ողբացեալ տիկին Ունճեանի յիշատակին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմոնի եւ շրջանի թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի առաւօտ, Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ եկեղեցւոյս հիմնադիր բարերար՝ հանգուցեալ Գեր. Պալաքեան եպիսկ.ի, Գարեգին Շահլամեանի, Աղաճան Դարբինեանի, Ոսկան Անտուրեանի եւ բոլոր սատարողներու ննջեցելոց համար :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Թուիֆօթէօրներ, Rectiligne մեքենայի համար եւ սիւռժըթէօզ մը: Ներկայանալ 143 rue d'Aboukir Maison Rudman: (Շաբաթ օրերը փակ է) :

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

Պուա Քոլոմպի մէջ այս կիրակի ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահը, Place du Marché :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire :

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որուն ընթացքին տող զանցք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները :

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, տեղական համբաւաւոր խումբի մը հետ :

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ : Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ : Գեղարուեստական բաժնին մաս կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ եւ ճոխ ուտելիք եւ խմիչք մատչելի գիներով: Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆր.:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՏԷՐ ԳՈՆԵԱԿ

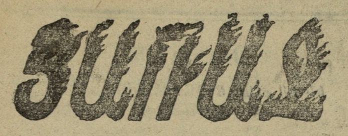
Երգախաղ երեք գործողութիւններով: Գրքոյկ՝ Վ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ, երգերու բանաստեղծութիւնները եւ երաժշտութիւն Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ:

Առաջին անգամ ըլլալով կը բեմադրուի Ալֆորվիլի մէջ, 5 Յուլիս, Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ. տեղւոյն մասնաճիւղին, մասնակցութեամբ Փարիզի եւ արուարձաններու խոստմնալից ուժերու :

Երգչախումբ եւ սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ :

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ.— 200 եւ 300 ֆրանք: Խաղը կը սկսի ճիշդ ժամը 20.30ին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 29 JUIN 1952 Կիրակի 29 ՅՈՒՆԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6801-Նոր շրջան թիւ 2212

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գարեգին Ա. կաթողիկոսի Գրական վաստակը

(ԳՐՈՒԱԾ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՄԱՐ)

Աշխոյժ, կենսունակ եւ խանդավառ եղած էր ան իր կեանքին մէջ։ Եռանդը, որ կը վառէր իր ներքին էութիւնը, կը զեղուր առ արտաքս հրդեհելու համար իր շրջակաները։ Այսպէս իր երիտասարդութեան օրերուն, նոյնպէս մինչեւ իր խորին ծերութիւնը։ Կը սիրէր երեւալ եկեղեցւոյ բեմին վրայ, ելլել հրապարակ, բազմիլ դասախօսական կաթեդրը, քարոզելու, հրապարակախօսելու եւ ուսուցանելու։ Կ'ունկնդրուէր միշտ յակճիռ։ Բազմակողմանի հմտութեամբ եւ գեղեցիկ արտայայտուելու շնորհքով կը հմայէր իր ունկնդիրները։

Ան միաժամանակ կը գործէր գրական ասպարէզի վրայ իբրեւ ներհուն գրագէտ։ Տակաւին սարկաւագ էր, երբ երեւցաւ առաջին անգամ հրապարակ։ Երիտասարդ գրագէտը միտութիւն ցոյց կու տար դէպի ազգագրութիւն։ Ենայի Համալսարանը, ուր առաւ իր բարձրագոյն կրթութիւնը, անկիւնադարձ մը եղաւ իրեն համար։ Իբր քննաճառ ընտրած էր թէզ մը, «Միակամեայ վարդապետութիւնը», որ կ'առաջնորդէր զինքը կրօնապատմական ուղղութեան։ Վերադառնալով Էջմիածին՝ պարապեցաւ «Խոսրովիկ Թարգմանիչի», այսինքն Ը. դարու սկիզբը ծաղկած Խոսրով քահանայի աստուածաբանական գրուածքներու ուսումնասիրութեամբ եւ հրատարակութեամբ։ Անոր յաջորդեցին յօդուածաշարքեր՝ Դաւիթ փիլիսոփայ, Ստեփաննոս Սիւնեցի, Մխիթար Սասնեցի, Մխիթար Այրիվանեցի, Թովմաս Մեծոփեցի, նոյնիսկ տաղասացներ՝ Յովասափ Սեբաստացի, Գրիգոր Աղթամարցի եւ այլն, որոնք մատենագրական — պատմական մարզին կը պատկանէին։

Այժմ բաց էր իր առաջ Էջմիածնի Մատենադարանը։ Հետաքրքրեցին զինքը առաւելապէս Ձեռագիրներու Յիշատակարաններն եւ Մանրանկարները։ Ձեռնարկեց հաւաքել յիշատակարաններն եւ դասաւորել զանոնք ըստ ժամանակագրութեան։ Ասոնք պէտք էին իրեն պատմական ուսումնասիրութիւններու համար։ Միեւնոյն ժամանակ լուսանկարեց Հայ Մանրանկարչութեան պանծալի էջերը եւ գրչութեան արուեստին հայոց նիւթերը։

1913ին հրատարակեց «Քարտէս Հայ գրչութեան արուեստի»։ Պատրաստեց ապա Հայ հնագրութեան պատմութիւնը, որ պիտի կազմէր այդ գործին երկրորդ մասը։ Պատերազմը թոյլ չտուաւ այս կարեւոր գործին հրատարակութիւնը։ Հեղինակը, թէպէտ բազմազբաղ, կը խորհէր իր կեանքի վերջին տարիներուն, լրացնել զայն եւ տպագրել։

«Ալպոմ Հայ Մանրանկարչութեան» պիտի կոչուէր այն հաւաքածոյքը հայ հին եւ միջին շրջանի մանրանկարներու, իբր 2000 կտոր, զոր յանձնած էր 1913ին Բեռլինի հրատարակչական ընկերութեան մը, տպագրելու բազմագոյն և միագոյն։ Պատերազմը խափանարար հանդիսացաւ նաեւ այս սքանչելի գործին հրատարակութեան։ Բայց Յովսէփեան կարողացաւ ետ ստանալ զայն ամբողջութեամբ եւ անաղարտ, դնելով ռուսական Ակադեմիայի տրամադրութեան տակ, լոյս ընծայելու համար պատեհ առիթով։ Այդ հրատարակութեան պիտի ընկերանար ներածական բաժին մը, ուր պիտի տար հրատարակիչը ձեռագիրներուն նկարագրականն եւ իր տեսութիւնը հայ մանրանկարչութեան զարգացումին եւ բարգաւաճումին մասին։ Այս աշխատանքները թէեւ մնացին անտիպ, բայց հեղինակը արտասահման գտնուած տարիներուն ունեցաւ պատեհութիւն ուսումնասիրելու ԺԱ. — ԺԴ. դարերու ականաւոր հայ մանրանկարիչներու գործերը զանազան պարբերաթերթերու մէջ, որոնցմէ ոմանք նաեւ առանձին պրակներով լոյս տեսան։

Գեղարուեստի սիրահար հեղինակը, որ առիթ ունեցած էր շրջագայելու հայկական գաւառները, հետաքրքրուած է նաեւ շինարուեստի յուշարձաններով եւ անոնց պատմական արձանագրութիւններով։ Տուաւ մենագրութիւններ այսպիսի յուշարձաններու շուրջը։ Անոնց թուին մէջ հոյակապ հանդիսացաւ իր աշխատութիւնը «Խաղբակեանք», լոյս տեսած երեք հատորով, ուր երեւան կուգայ իր բազմակողմանի հմտութիւնը պատմական, մատենագրական, արձանագրական, հնագիտական եւ գեղարուեստական մարզերուն մէջ, միաժամանակ իր բարեխիղճ եւ բանասիրական աշխատաձեւը։

Ձեռագիրներու յիշատակարանները ձեռնարկեց հրատարակել իր կեանքի վերջին տարիներուն. ի կենդանութեան լոյս տեսաւ առաջին մասը հոյակապ հատորի մը մէջ։ Միւս մասերը՝ Բ—Դ. հատորներ, պիտի հրատարակուին Ս. Սիմոնեանի խմբագրութեամբ եւ հոգածութեամբ։

Հանգուցեալը մտադրութիւն ունէր հրատարակելու կարեւոր բնագիրներ, Ստեփաննոս Սիւնեցւոյ Մեկնութիւններէն եւ այլ հայրագիտական գործերէն, զորոնք երեւան բերած էր Էջմիածնի Ձեռագրատան մէջ։ Ցանկալի է, որ Անթիլիասի կաթողիկոսարանը ամէն խնամք տանէր լոյս ընծայելու հանգուցեալի թողած անտիպ գործերը։

Գարեգին Ա. կաթողիկոս հայ գրականութեան մէջ կը ներկայանայ բեղուն միտք մը, անխոնջ աշխատաւոր մը, բարեխիղճ բանասէր մը, գեղարուեստի անչափ հիացող մը, հնագրութեան մասնագէտ մը, մատենագրութեան պատմութեան համար արժանաւոր վաստակող մը։

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ

Կարգադրութիւններ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԹԱՂՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանը կը հաղորդէ, Յունիս 24 թուականով (չորեքշաբթի).—

Առաւօտեան ժամը 8ին, եպիսկոպոսական դասը, նախագահութեամբ Երուսաղէմի տեղապահ Գերշ. Տ. Եղիշէ Արք., Մայր Տաճար իջաւ թաղման կարգի առաջին մասը կատարելու համար։

Ներկայ էին կաթ. ընդհ. փոխանորդ Գերշ. Տ. Խադ Արք., Միաբանութեան բոլոր անդամներուն հետ, Եգիպտոսի առաջնորդ Գերշ. Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեան եւ Տ. Ռուբէն Արք. Մանասեան։

Ժողովուրդը գրեթէ լեցուցած էր եկեղեցին եւ արցունքոտ աչքերով կը հետեւէր տխուր արարողութեան։

Ամբողջ օրը Երանաշնորհ Հայրապետին մարմինը շրջապատուած մնաց իր սգակիր ժողովուրդով, որ խումբ խումբ կը շարունակէ գալ իր վերջին յարգանքը բերելու ողբացեալ հոգեւոր պետին։

Կէսօրէ ետք ժամը 5.30ին Ուղղափառ Ասորիներու Առաջնորդ Գեր. Տ. Սեւերիոս եպս. եկաւ իր ցաւակցութիւնները յայտնելու միաբանութեան։ Ապա Մայր Տաճարին մէջ իրեն ընկերացող վարդապետին հետ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց Վեհափառ Հայրապետի հոգւոյ հանգստեան համար, խոր պաւորութիւն ձգելով ներկայ ժողովուրդին վրայ։

Երեկոյեան ժամը 5ին կաթողիկոսարան հաւաքուեցան թաղման եւ օծման համար մասնաւորապէս կազմուած յանձնախումբի անդամները։

Կաթողիկոսական ընդհ. փոխանորդ Գերշ. Տ. Խադ Արք. մասնաւորաբար հրաւիրած էր Հալէպի առաջնորդ Գերշ. Տ. Զարեհ Եպիսկ., Լիբանանի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Խորէն եպիսկ., հայ երեք երեսփոխաններ Տ. Տ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տոքթ. Մելքոն Հայրապետեան եւ Տիգրան Թոսպաթ, Տ. Տ. Ա. Ասպրոյեան, Մ. Գալպեան, Գ. Երեւանեան, Տոքթ. Թապուրեան, Տոքթ. Ճիտէճեան Յ. Տէր Մելքոնեան, Տ. Սրապեան եւ Տոքթ. Մ. Տաքէսեան։

Յանձնախումբը զանազան ենթայանձնախումբերու յանձնեց անմիջական կարգադրութիւններ ընել չաբաթ առաւօտեան Ս. Պատարագի եւ չաբաթ կէսօրէ յետոյ տեղի ունենալիք արարողութեանց եւ թափօրին համար, ինչպէս նաեւ կիրակի առաւօտեան օծման եւ թաղման արարողութեանց ու պաշտօնական հրաւէրներու համար։

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր սկաուտական, երիտասարդական եւ դպրոցական կազմակերպութիւններուն որոնք կը փափաքին չաբաթ կէսօրէ յետոյ թափօրին ընկերակցիլ, հաղորդակցութեան մտնել Ազգ. Առաջնորդարանին հետ եւ իրենց կարգադրութիւնները ընել Լիբանանի Առաջնորդին Գերշ. Տ. Խորէն Եպիսկոպոսի գիտակցութեամբ։

ԵՂՔ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները երկար խորհրդակցութիւններ կատարեցին Լոնտոնի մէջ, Խ. Միութեան տրուելիք պատասխանը վերջնապէս խմբագրելու համար։ Երեքն ալ որոշեցին դուռը բաց թողուլ, որպէսզի կարելի ըլլայ Զորսերու ժողով մը գումարել, պայմանաւ որ Խ. Միութիւնը ապացուցանէ իր ուղղամտութիւնը՝ Գերմանիոյ վերամիացման եւ ազատ ընտրութեանց մասին։

Այս առթիւ կարճ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ մանրամասնութիւններ չի հաղորդեր, բայց կը ծանուցանէ թէ երեք նախարարները համաձայնեցան տրուելիք պատասխանի մասին։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ նախարարները հարթած են իրենց վէճերը՝ ծրագրուած պատասխանի մասին։ Նոր ծանուցագրով, երեք պետութիւնները պիտի առաջարկեն Զորսերու ժողով մը գումարել մարդպաններու միջցաւ, նախնական քննութիւն մը կատարելու համար ազատ ընտրութեանց հնարաւորութեան մասին։ Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ քննիչ յանձնախումբի մը մասին, օրակարգը կրնայ ընդարձակուիլ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք նախարարները բաւական դժուարութիւն կրած են, համաձայնութեան մը յանգելու համար։ Պատասխանին վերջնական բնագիրը պատրաստ չէ տակաւին։ Նոր խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին երեք մայրաքաղաքներուն մէջ։ Այնպէս որ, պատասխանը կրնայ տրուիլ միայն յառաջիկայ շաբթուան վերջը։

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան եւ Ատլանտեանի միւս դաշնակիցներուն ալ տեղեկութիւն պիտի տրուի նոր ծանուցագրի բովանդակութեան մասին։

Երեք նախարարները քննեցին նաեւ Հնդկաչինի եւ Քորէայի խնդիրները։ Անգլիա կ'ուզէ որ աւելի ազդու ներդաշնակութիւն մը հաստատուի քաղաքական եւ զինուորական գործողութեանց միջեւ։ Խորհրդակցութեանց կը մասնակցէր նաեւ Հնդկաչինի ֆրանսական մարզպանը։

× Թէ գերմանական իշխանութիւնները եւ թէ դաշնակից պետութիւնները կը խոստովանին թէ 76 կարեւոր սխալներ սպրդած են, արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած պայմանագիրներու թարգմանութեան մէջ։

Պոնի պայմանագրին ֆրանսերէն եւ գերմաներէն պատճէնները 35ական սխալներ կը պարունակեն, անգլերէն բնագիրը՝ միայն վեց սխալ։ Պայմանագիրներուն խմբագրութիւնը եւ թարգմանութիւնը տեղի ունեցած են աճապարանքով, երկար վիճաբանութիւններէ ետք։

Օդարշաւը կը շարունակուի

Ազգաժողովին օդանաւերը առջի օր ալ ռմբակոծեցին Հիւս. Քորէայի ելեկտրական կեդրոնները։ Այս երրորդ օդարշաւին կը մասնակցէին 150 որսկան օդանաւեր։

Զօր. Քլարք, դաշնակից ուժերուն հրամանատարը, յայտարարեց թէ այս ռմբակոծութիւններուն նպատակն է ոչնչացնել Հիւս. Քորէացիներու եւ Չինացիներու զինուորական կարողութիւնը, համաձայն յստակօրէն սահմանուած քաղաքականութեան մը։ «Դաշնակից ուժերը օրն ի բուն կը նեղեն թշնամին, տկարացնելու համար անոր յարձակողական ուժը եւ ապացուցանելու համար թէ մենք լուրջ գործ մը կը նկատենք պատերազմը։ Համայնավարները ետ մղուեցան այն հողերէն որոնց վրայ աչք ունէին եւ ուր կը մտածէին հաստատել իրենց խարիսխը՝ ճնշում բանեցնելու համար Ճափոնի վրայ։ Մենք բանաւոր պայմաններ առաջարկեցինք թշնամութիւնները դադրեցնելու համար, որպէսզի խաղաղութիւնը վերահաստատուի։ Մենք համբերութեամբ, թէեւ տհաճութեամբ կը հանդուրժենք այն լուտանքներուն որոնց կը դիմեն համայնավարները՝ քողարկելու համար իրենց խորշանքը՝ խաղաղութեան հանդէպ»։

× Զինադադարի յանձնախումբին դաշնակից պատուիրակները երրորդ անգամ առին քալեցին, յայտարարելով թէ չեն կրնար նոր զիջողութիւններ կատարել։ Ազգաժողովին գլխաւոր պատուիրակը, զօր. Հարրիսըն, բաւ թէ Քորէայի ներկայացուցիչը, զօր. Նամ Իլ չափազանց բարկացած էր եւ հազիւ կրցաւ զսպել ինքզինքը։

× Անգլ. կառավարութիւնը Սպիտակ Տետրակ մը պիտի հրատարակէ, պարզելով դաշնակիցնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾԻՆՆ ԱԼ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հեռագրած է Անթիլիաս թէ հինգ հոգինոց պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկեն, մասնակցելու համար Գարեգին կաթողիկոսի թաղման։ Ուստի կը թելադրեն որ թաղումը տեղի չունենայ Յունիս 29էն առաջ։

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄՆԵՐ

(ՆԱԽԱԲԱՆ)

Ի հարկէ պիտի չխօսէի կրօնական կամ բարոյական մեղանչումներու մասին: Ներկայիս միթէ հոգեւորականները կը խօսի՞ն կրօնական մեղանչումներու մասին, հոգիներ կերտելու սահմանուած ըլլալով հանդերձ: Ոչ: Եւ սակայն կը խօսին ուրիշ ամէն բանի մասին, որ իրենց չի վերաբերիր: Կը բանին նաեւ բարձր քաղաքականութիւն:

Միթէ դաստիարակները կը խօսի՞ն բարոյական մեղանչումներու մասին, նկարագիրներ կռանելու կոչուած ըլլալով մէկտեղ: Ոչ: Եւ սակայն կը խօսին գիտութեան փուճ նուաճումներուն մասին, անշուշտ նաեւ հիւլէական ռումբին վերջնագոյն կատարելութեան մասին:

Օ՛, անոնք կը զգուշանան բարոյախօսութենէ, որ դադրած է նորոյթ ըլլալէ: Ինչո՞ւ համար ծիծաղելի պիտի դառնային նիւթապաշտ մեր դարուն:

Ու ահա արդէն փութաջարժ միջամտութիւնը բոլոր անոնց, որոնց գոյութիւնը ոչ մէկ իմաստ պիտի ունենար կարծէք, եթէ յանկարծ բուժուէին բացասելու, առարկելու եւ խծբծելու իրենց ախտէն: Կը լսէ՞ք անոնց հեգնական փսփսուքը.

— Բայց այդ պարոնները ի՞նչ հանգամանքով լեզուական մեղանչումներու մասին կը խօսին: Ո՞ր լեզուաբան դարձան: Ծանօ՞թ են զէնտերէնի, պարսկերէնի, սանսկրիտերէնի, յունարէնի, հրէերէնի, ասորերէնի, արաբերէնի, քրտերէնի.. Ո՞ւր ստացան հայկաբանի վկայականները: Աստուած իմ, հանդիպողը դաս տալու կ'ելլէ:

Բնականաբար ամէն ոք գիտէ որ, առանց մեծահմուտ լեզուաբան եւ խորիմաց հայկաբան ըլլալու, նախակրթարանի պարզ դասատու, օրաթերթի հասարակ խմբագիր, վերջապէս ոեւէ համեստ գրիչ կրնան լեզուն իրենց բծախնդիր հոգածութեանը առարկայ դարձնել եւ ընդնշմարել անոր վրիպումները: Կը բաւէ որ սերտած ըլլան քերականութիւն:

Մանաւանդ քերականութիւնը: Որովհետեւ լեզու մը քերականութիւն է ամէն բանէ առաջ: Առանց քերականութեան՝ ան կը մնայ նախնական եւ բնաւ չի զարգանար: Ու թող ոչ ոք պնդէ թէ՝ կարելի է լեզու մը ուղիղ խօսիլ եւ գրել, առանց հետեւելու քերականական կանոններու:

Քերականութիւնը այն միակ արուեստն է, զոր ամէն անհատ կրնայ իւրացնել: Ի հարկէ պէտք է սորվիլ: Ինչ որ ճիգի վատնում կը պահանջէ բնականաբար: Իսկ ամէն ոք անոր վարժ չէ անշուշտ:

Ստուարաթիւ հայ գրագէտներէն, հրապարակագիրներէն, խմբագիրներէն, ընդհանրապէս մեր անթիւ գրողներէն չնչին մաս մը միայն ծանօթ է համաձայնութեան եւ կը կիրարկէ անոր հիմնական կանոնները:

Համաձայնութիւնը քերականութեան էական այն գլուխն է, որ կը խօսի բառերու պաշտօնին մասին եւ կ'ուսուցանէ թէ զանոնք ինչպէ՞ս պիտի շարադասենք նախադասութեան մէջ: Ուր կը սորվինք նաեւ նախադասութիւնները իրարու կապելու կերպը: Շատեր կ'անգիտանան կամ կ'անտեսեն համաձայնութեան գերագոյն կարեւորութիւնը:

Ուրեմն անհրաժեշտ ուշադրութիւնը չենք ընծայեր քերականութեան: Հակաքերականները կ'ուրանան զայն: Համբակ արուեստագէտները կ'արհամարհեն զայն: Իսկ անոնք որ, գրող ըլլալով հանդերձ, կը խորշին ճիգ թափելէ եւ սորվելէ, պարտկելու համար իրենց ծուլութիւնը, կ'ապաւինին հետեւեալ իմաստակութեան.

— Եղբա՛յր, քերականութեա՞մբ ալ պիտի զբաղինք: Հապա լեզո՞ւն: Մենք զայն կը գործածենք ինչպէս որ կ'ուզենք: Լեզու, լեզու կ'ըսէք կ'երթաք: Ի՞նչ է ի վերջոյ ան: Պարզապէս գործիք մը, միջոց մը եւ ոչ ուրիշ բան:

Ու ահա այսպէս, կը թուի թէ՝ շատ աւելի դիւրին է հայ գրագէտ դառնալ, քան թէ քերականական զոյգ մը կանոն մարսել:

Եւ սակայն, վերոգրեալ բոլոր հաստատումները կը մնան անառարկելի: Հետեւաբար արժանի՝ մեր շահագրգռութեան եւ լուրջ նկատառման:

Բազմաթիւ հայ թերթերէն գոնէ մէկ քանին, դէթ ամիսը երկու անգամ, առ նուազն կէս սիւնակ յատկացնելու էին լեզուական հարցերու: Ինչ որ, ըստ իս, ոչ թէ պերճանք, այլ ընդհակառակն, կրկնակ բարիք պիտի ըլլար մեր մամուլին եւ իր ընթերցողներուն համար: Այդ կէս սիւնակը պիտի բովանդակէր եւ տար անհրաժեշտն ու ստիպողականը, փոխարինաբար խնայելով մեզի միանգամայն՝ անբովանդակ եւ անպէտ ընթերցում մը:

Կարծեմ թէ կարելի է անվարան ընդունիլ որ բացառութիւն մը կը կազմէ «Յառաջ»: Արդարեւ ամէն հետաքրքիր անհատ դիւրաւ պիտի կրնար հաստատել որ, ան գրեթէ միակ պայքարողը կը հանդիսանայ յանուն լեզուական հարազատութեան: Այո, գրեթէ միակը, որ տակաւին կը շարունակէ մտահոգուիլ մայրենիքին կանոնաւորութեամբը եւ հետամտիլ անոր մաքրութեան, միեւնոյն անխոնջ յամառութեամբը:

Անցեալին մէջ, հետապնդումի իր այդ բեռը տարին, բացի խմբագրապետէն, Ասողիկ, Արագ եւ Տարագ: Ներկայիս կը յարատեւէ խմբագրութիւնը, որուն կ'աջակցի Վահէ: Ոչ մէկ կասկած որ, այսօր յիշողութիւնը պիտի սրբէր Արագն ու Ասողիկը, եթէ լիապէս գիտնականացեալ Նարդունին վերստին լծուէր լեզուական իր դասերուն: Վստահաբար ան իր քննական եւ գիտական մտքի առաւելութեամբը, աւելի քան արժանաւորապէս պիտի լեցնէր պակաս տեղը, զոր կը զգանք, ատենէ մը ի վեր, վերջնական բացակայութեամբը ողբացեալ Տարագին եւ Հայր Ղազիկեանին:

«Յառաջ»ի ո՞ր ընթերցողը արդեօք կրցեր է մոռնալ Տարագին շաբաթական «Ի պէտս Զարգացելոց»ները, որոնց իւրաքանչիւրին «Շարն ընդհուպ»ը վստահ գալիքին շահեկան խոստումը կ'ըլլար, շնորհիւ հանգուցեալին անհուն սիրոյն, անսպառ խանդավառութեան եւ մշտավառ հեւքին, ի սպաս մեր Մեծասքանչին:

Բնականաբար հետզհետէ տկարացան իր այդ դասերը, կորսնցնելով նաեւ ի վերջոյ մանկավարժական անհրաժեշտ կրկնութեան իրենց արժէքը: Սկսեր էր սպառիլ ութսունամեայ ալեւորը, որ ի հարկէ այլեւս չէր կրնար թարմանալ: Միթէ ներկայիս շատ աւելի կանուխ չե՞ն պարպուած բաղդատաբար նուազ տարեցները, նոյնիսկ հազիւ չափահաս դարձածներ ալ, որոնք անընդհատ կը ճառեն, կը դասախօսեն եւ կը գրեն, մինչդեռ շատոնց արդէն ցամքած է իրենց խօսքը: Ինչո՞ւ զգային վերանորոգուելու պարտադիր պէտքը, քանի որ կարելի է ապաւինիլ դիւրաձեռն համբաւի եւ ի հարկին կոթնիլ նաեւ հետեւեալ մտածումին.

— «Այդ ալ շատ է ունկնդիր եւ ընթերցող մեր ժողովուրդին»:

Ու ահա այսպէս, ծուլութիւնը կը գտնէ չքմեղանքի եւ քաջալերութեան իր աժան անունը:

Է՛հ, ի վերջոյ ամէն մահկանացու մտաւորական անմահ Կէօթէ մը չէ, որպէս զի սորվէր մինչեւ վերջին շունչ ...

Եւ սակայն, ողբացեալ Տարագին հուսկ բանքըն անգամ պահած էր իր բուն արժէքը, իր իսկական յատկանիշը, — Վաղնջական իր լեզուն, որուն ընթերցումը գեղարուեստական ճշմարիտ վայելք մըն էր, գոնէ ինծի համար:

ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Անկարելին...

Անկարելի է որ մահն աւերիչ,
Կարենայ վերջ տալ գոյութեանս անշէջ,
Դարձընել փոշի, ջնջել ամէն ինչ՝
Աստղերով զեղուն աշխարհներուս մէջ...:

Ի՞նչպէս ըմբռնել թէ մարմինս այս հէք՝
Միտքս ու հոգիս յաւերժէն ալ հին,
Կըրնայ պարփակել կաւովն դիւրաբեկ,
Ցանձնելու յետոյ որդերու խաղին...:

Ամէն օր ինչպէ՞ս երազներ պայծառ,
Կը ծաղկին նըման գարնան վարդերուն,
Ու անմահութեան եզրերէն անծայր,
Կը բերեն հոգւոյս խինդ մը թրթռուն...:

Կամ ի՛նչպէս միտքիս սահմաններուն մէջ,
Տիեզերքն ամբողջ կը թաւալի լուռ,
Ու գաղտնիքներուն գիրքէն էջ առ էջ,
Ձեւ կ'առնէ կեանքիս իմաստն ամրակուռ...:

Թաղարն այս ճաթած, այսօր իսկ, կ'ըսեմ,
Կ'ըսպասէ դարձեալ ծաղկելու համար,
Իր ծոցը գըրկած՝ խորհուրդը վըսեմ,
Ծաղիկն է վաղուան ծիլերով դալար...:

Թո՛ղ զարմանք չտայ՝ հաւատքս անխախտ,
Թէ ես ծընած եմ յաւերժէն ի վեր...
Էութեանս անհիւթ՝ ծիրը լուսապատ,
Կ'երկարի ազատ այերէ այեր...:

Ու մարդեղութեան խորհուրդը՝ լուսեղ,
Կուտայ ինծ սիրոյ օծութիւնը բոց,
Վըկա՛յ մայրական սիրտը սիրազեղ,
Սէրն արքշութեան, ու սէրը մարդոց...:

Մեծ պիտի ըլլայ զայրոյթը մահուան,
Դիմացս երբ կանգնի՝ մտքին մէջ աւար,
Ես բռնած ճամբան լոյսին յաւիտեան
Ան կառչած հողին խոնաւ ու խաւար...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Ռուբէն

ԵՒ ԻՐ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ»Ը

Պիտի գայ ժամանակ, որ մեր ազատագրական ֆետայական շարժումը շատ կարեւոր շրջան կազմէ մեր ազգային պատմութեան: Այդ շարժումը մեր վերածնունդն էր ոչ միայն մեր ազգային զարթօնքին այլեւ մեր մշակոյթին եւ նկարագրին կերտման: Ան տուաւ ազգովին ապրելու քաջութիւնն ու գեղեցկութիւնը:

Մեր «լեգենդ»ներուն եւ մեր պատմութեան իմաստը եղած է նպատակ եւ զոհաբերութիւն այդ նպատակին համար: Մենք սրբացուցած ենք Վարդան մը, որ Աւարայրի մէջ նահատակուեցաւ փոքրաթիւ քաջերով: Հայաստանը Պարսիկներու կողմէն ենթարկուեցաւ հրդեհի, թալանի, ջարդի: Կործանեցան եկեղեցիներ: Մենք այդ պարտութեան մէջ փնտռեցինք նկարագիր եւ քաջութիւն, որոնք պիտի պահէին նպատակը:

Նպատակը նոյնն էր երէկ եւ նոյնն է այսօր:

Պարտութեան ատենն իսկ յաղթանակողը նպատակն է:

Պատմութիւնը նման է հողին յանձնուած ծնողքի մը որ սպառած է ինքզինք իր զաւակներուն համար, ձգելով անոնց հոգեկան ու ֆիզիքական ժառանգ մը, որ ազատագրական շարժումը ժառանգն է մեր պատմութեան:

Մեր ազատագրական պատմութիւնը առայժմ սահմանափակուած է Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ: Այդ պատմութեան մէջ է որ մեծապէս ըմբռնուած է իմաստը մեր հերոսական կռիւներուն, իմաստը Սասնոյ ապստամբութեան մէջ պարտուողներու եւ իմաստը Ղարաքիլիսէի ու Բաշ Ապարանի յաղթողներուն, իմաստը ու մեծութիւնը Քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի, նաեւ այն բոլոր ծանօթ ու անծանօթ հերոսներուն ու մշակոյթի աշխատաւորներուն, որոնք նպատակին համար ապրեցան ու նահատակուեցան: Այդ պատմութեան հոյակապ դէմքերէն մէկն էր Ռուբէնը:

Ռուբէնին կորուստը, մեծ էր Դաշնակցութեան համար որովհետեւ անոր միջոցով պայքարեցաւ սրբազան նպատակին համար, մինչեւ վերջըն ալ մնալով պատնէշին վրայ: Ան իրեն հետ փակեց վիպային կեանք մը — երկիր մը:

Ես չգիտեմ մեր ցեղային ժառանգական ի՞նչ օրէնքով կը կանչուին ընտրեալները:

Պատանի, ճեմարանի աշակերտ, գրքեր, թերթեր, բանաստեղծութիւն, փիլիսոփայութիւն, Հայոց պատմութիւն, գրաբար ու հին աւերակներ: Այդ բոլորէն վերջ կանչը Տարօնի, Վասպուրականի լեռներուն ու հայ ժողովուրդին, հո՛ն ուր ժողովուրդ մը վիշապի ճանկերուն մէջ արիւն կը քրտնի. Ռուբէն հոն էր որ կ'երթար քալելու Հայոց լեռներու ձիւնամրրիկներուն մէջէն, փամփուշտներու, զէնքերու ու հաւատքին ծանրութիւնով: Հոն կ'երթար ապրելու համար զրկանք, կեղտոտ, ոջլոտ հագուստներու մէջ ապրելու տառապանքը ժողովուրդին: Անոր միայն դրախտային երջանկութիւնը մարագի մը եւ կամ տաք ախոռի մը մէջ պաշտպանուիլն էր: Երբեք չեմ կրնար մոռնալ իր Յուշերու այն կենդանի նկարագրութիւնը, թէ ինչպէս՝ կեղտոտ, ոջլոտ հագուստով, մազ մօրուս իրար խառնուած ու վայրենացած, պղնձագոյն դէմքով ու կօշտացած եղունգներով լեռնէն վար կ'իջնէ ընկերներով, կ'անցնին ժողովուրդի խանդավառ ցոյցերուն մէջէն բազմելու թուրք պաշտօնեաներու կողքին՝ տօնելու 1908ին ձեռք ձգուած խաբուսիկ ազատութիւնը:

Ռուբէն ոչ միայն գիտէր Հայոց աշխարհն իր աշխարհագրական մանրամասնութիւններով, այլ լաւ գիտէր հայ ժողովուրդը: Այդ էր պատճառը որ ան իր աշխատանքները տարաւ շատ գործնական եւ ժողովուրդի իմաստութիւնով: Ան պարզացուցած էր ամէն բան եւ կապած էր գոյութեան պայքարի իմաստութեան հետ: Նոյն տարազով կը վերլուծէր հայկական հարցը, դրացի երկիրները, քաղաքակրթութիւնը ու նոյնիսկ ընազդական հարցեր: Ան ինքզինք կը ջանար միշտ հեռու պահել «մտաւորական»ի շրջագծէն եւ որովհետեւ իր մէջ ուժեղ էր նաեւ մտաւորականը, անոր դէմ միշտ ալ ներքին պայքար ունէր ու տէր չէր ուզեր ըլլալ: Ան կը տեսնէր թէ ինչպէս հայ մտաւորականութիւնը հեռացած էր իրականութենէն եւ նոյնիսկ վտանգաւոր կը դառնար դուրս բերելով անհարազատ փօրմուլներ: Իրականութենէ եւ ժողովուրդէն հեռու էր նաեւ տնաբոյս մտաւորականութիւն մը: Տարիներ առաջ, խօսակցութեան մը ընթացքին, ես չկրցայ ըմբռնել անոր տեսակէտը երբ կը քննադատէր ու մէջտեղ կը բերէր տկարութիւնը հայ մտաւորականութեան: «Եթէ պիտի փըլինք, մեր մտաւորականութեան ձեռքով պիտի փըլինք այլապէս մեր ժողովուրդը ուժեղ է եւ առողջ», կ'ըսէր:

Տարիներ վերջ ես ինքս ալ համոզուեցայ երբ կրցայ ազատել կեղծը իրականէն, թէ ինչպէս ոմանք հազար ու մի երդում կ'ընեն իրենց հայրե-

նասիրութիւնը ապացուցանելու համար եւ կը խաղան ազգային ճակատագրին հետ, թէ ինչպէս մէջտեղ եկած են խաղալ — «Համլետ» եւ կամ « Արքայ »: Եկած են ծափեր խլելու:

Րաֆֆին ստեղծեց հերոսներ որոնք յետոյ իրականութիւն դարձան: Ռուբէն իրականութեան կանչուած Րաֆֆիի հերոսներէն մէկն էր որ իրականութեան հետ ապրեցաւ ու անոնց հետ բաժնեց չոր հացն ու հերոսութիւնը: Այդ էր պատճառը որ մեր պատմութեան եւ գրականութեան համար կարեւոր երեւոյթ է անոր «Յեղափոխականի մը Յիշատակները»ը:

Առանձին յափշտակութեամբ կը հետեւէի ինչպէս մէկը ոսկի հանք մը պիտի գտնէր: Այդ հանքը մեր ցեղի երկաթէ նկարագիրն էր որ ամուր պահուած դարերու տարկութեան մէջ իսկ եւ որ երեւան կուգար ժողովուրդին մէջ: Մեզի համար նոյնպէս յայտնութիւն էր որ Ռուբէնի «Յեղափոխականի մը Յիշատակները »ունէր գեղարուեստական արժէք :

Ո՞ւր եւ ի՞նչպէս թաղնուած էր նաեւ այդ արժէքն Ռուբէնի մէջ: Ոչ մէկ ճիգ իր ոճին մէջ: Վստահ գնացք եւ վերլուծում: Ան գիտէր մի քանի յատկանշական գծերով մէջտեղ բերել հսկայ մը իր երկաթէ նկարագրով ու չարժման մէջ դնել դրուագներու միջոցով: Գիտէր տալ երբեմն փոքրիկ մանրամասնութիւններ որոնցմով նկարագիրը կը դառնար լրիւ: Նկարագրին մէջ մեծ արժէքներ կը դառնային անտաշ դաւառաբարբառով մի քանի նախադասութիւններ:

Ռուբէն կրցաւ տալ այդ բոլորը առանց ճիգի որովհետեւ հարստացած էր իր կեանքը այդ պայքարով ու տառապանքներով: Կարելի է ըսել, տառապանքով հասած էր մարդկային այդ կատարելութեան :

Ռուբէնի «Յիշատակները» իր կարեւոր դերն ունի, գալիք սերունդներուն մէջ կառուցանելու ուժեղ նկարագիր :

... Ռուբէն մինչեւ վերջն ալ թաղնուած մնաց իր « Յիշատակներ»ուն մէջ ու երեւան բերաւ առաւելապէս անծանօթ մեծութիւններ :

Հայ ժողովուրդը իր հերոսներուն մէջ կը գտնէր իր ոգին ու թափը, կ'երգէր, կը խանդավառուէր Անդրանիկով, Մուրատով, Սերոբ Աղբիւրով: Ռուբէն հոյակապ արձանի մը պէս, ուրիշ անծանօթ մեծութիւններուն հետ, կերտեց Սպաղանցի Մակար մը որ կ'ըսէն մեր հին պատմութեան մէջէն է քալեր իր հսկայ հասակով, լայն ուսերով ու խոշոր «չարըխն»երով: Այնտեղ լրիւ է ուրիշ ազնուական իշխանի մը դիմանկարը: Այդ Գէորգ Չաւուշն է: «Յիշատակներ»ուն մէջ նկարագրուած ծանօթ ու անծանօթ հերոսներուն մէջ կը զգաս, որ երկինքէն կտոր մը կայ, անոնք այնքան մարդկային են ու կատարեալ :

Ռուբէնի «Յիշատակներ»ը կարեւոր դեր պիտի կատարեն նաեւ մեր վաղուան գրականութեան մէջ երբ հայ գրողը աւելի իրական ըլլայ ու տայ մեր Հոմերականը, իսկապէս լեկենդական պատմութիւնը մեր Ֆետայական շրջանին: Մեր բանաստեղծներէն Կ. Զարեանն էր որ առաջին անգամ տեսաւ այդ մեծ արժէքը ու տուաւ իր մնայուն մէկ աշխատանքը, «Տատրագոմի հարսը» :

Ռուբէնի դէմքը խոհուն էր, փղոսկրեայ սրբութիւնով յղկուած : Միշտ ալ ջերմ ու հաճելի ժպիտ մը կար դէմքին վրայ, աչքերուն մէջ, երբ կը խօսէր՝ առանձին հաճոյքով կը գործածէր մեր ժողովրդական ասացուածքները հինցած բառերով: Կը զարմանայի թէ ինչպէս բարի արտայայտութիւնով Ռուբէնը կրնար անգութ ըլլալ թշնամիին հանդէպ ու անկեղծ մնալ իր գոյութեան պայքարի փիլիսոփայութեան: Ինծ պատմեցին, որ Հայաստանի Հանրապետութեան սկզբնական շրջանին առաւելապէս Ռուբէնի աշխատանքովն էր որ թշնամի տարրերը իրենց ծալլուած ու անծալ վրաններով հեռացան մեր սահմաններէն: Այսօր-ուան Հայաստանի զուտ հայաբնակ ըլլալը այդ աշխատանքին կը պարտինք :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՕՍՔ ԱՌ ՔԵՐԹՈՂՍ

Կարգ մը բաներ՝ պէտք եղածէն աւելի ունինք: Կարգ մը բաներ՝ բնաւ չունինք :

Աջ դարձիր, ձախ դարձիր, գնա մտիր հայկական որ շրջանակին մէջ որ կ'ուզես, ու աչքերդ անպատճառ պիտի հանդիպին վաւերական կամ կիսկատար բանաստեղծի մը յորդառատ մաղերուն — երբեմն ճեփ-ճերմակ — կամ կարկըտուած վերարկուին :

Գնա ուր որ կ'ուզես , Ամերիկայէն մինչեւ Ծ. Արեւելք, ու պիտի լսես ճառերուն ամէնէն երկարները, որովհետեւ այս ազգը կը ճաթի եթէ ճառ չխօսի :

Բաց հայերէն թերթերն ու պարբերականները— ուզածիդ չափ յուշագրութիւն , ոտանաւոր ու մասալ ...

Ներկայ եղիր հայկական կոչուած որեւէ հանդէսի՝ Ատլանտեանի երկու ափերուն վրայ, ու պիտի լսես շատ մը ազգային երգեր — կամ Պոլսոյ սրճարանները յիշեցնող շարգիներ :

Բայց ,ուր ալ երթաս, ի զուր պիտի փնտռես քայլերգ մը, որ նուիրուած ըլլար Հայաստանի Անկախութեան ու Եռագոյնին :

Իննըսուն տարի առաջ, երբ Ազգային Սահմանադրութիւնը կը ստորագրուէր Պոլսոյ մէջ, գտնուեր են մարդիկ, որոնք յօրիներ են երգ մը՝ ի փառաբանութիւն այդ յաղթութեան :

— «Արի՛ք ,հայկազունք, յառաջ ընթանանք, Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ'ալ տանք, որ ազգն երբ զանի փրկարար կոչեց, նոր հոգի, նոր կեանք անոր պարգեւեց»:

Երեսուներչորս տարի առաջ, յաղթանակներու ամէնէն փառաւորը ունեցանք: Հինգ հարիւր տարի օտարին լուծը կրելէ ետք, հիմնեցինք ազատ հայրենիք մը՝ մեր արիւնով, մեր դիւցազնամարտով :

Ու տակաւին չունինք այդ դէպքը ոգեկոչող ազգային քայլերգ մը: Չունինք ժողովրդական երգ մը, որ նուիրուած ըլլար մեր Եռագոյնին :

Այո, կարգ մը բանաստեղծներ, քերթուածներ ձօներ են ե՛ւ Անկախութեան, ե՛ւ դրօշակին, բայց ո՞վ կարդացեր է, քանի՞ հոգի կրնան զոց արտասանել զանոնք :

Մէկ ժողովրդական երգ՝ գիւղացիին, քաղաքացիին թէ երախային շրթունքին վրայ, տասը քերթուածի գործ կը տեսնէ, որովհետեւ առաջինը միշտ կենդանի կը մնայ, իսկ վերջինները լոյս տեսած, չտեսած, արդէն մեռած են :

Ո՞ւր էք, Հայոց ազգի վաւերական բանաստեղծներ ու երաժշտագէտներ: **Ո՞ր օրուան կը** սպասէք իրարու քով գալու եւ նոր օրերու **«Արի՛ք** հայկազունք» մը մշակելու համար:

Երեսուն չորս տարին բաւական չէ՞ որպէսզի խօսք հասկցնէիք ձեր մուսաներուն :

Ողբացեալ Կոմիտասը ձեզի օրինակ: Առաջին զինադադարը հազիւ կնքուած, գրեց իր «Յառաջ նահատակ»ը — Կանաչեանի երաժշտութեամբ — որուն անունը կայ ամէն յայտագրի վրայ՝ երեսուն չորս տարիէ ի վեր:

Շատ երախտապարտ ենք ձեզի, սիրելի բանաստեղծներ, որ տուու, իրիկուն՝ արեւուն, աստղերուն, վարդերուն, սոխակին կամ ձեր սիրուհիներուն գովքը կը հիւսէք :

Բայց, մեզի տուէք նաեւ մեր Անկախութեան քայլերգը :

Երգ մը որ պիտի ըլլար մեր « Մարսէյեէզ»ը, մեր «Աստղածոյան դրօշը » :

Մնացեալ նիւթերու մասին շատ ժամանակ ունինք :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ՄԸ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐԸ

✕ Երկաթը չգործածուելով կը ժանգոտի, կայուն ջուրը կը կորսնցնէ իր մաքրութիւնը եւ կը սառի ցուրտէն: Նոյնպէս անգործութիւնը կը քանդէ հոգեկան եռանդը:

✕ Գիտութիւնը հրամանատարն է, գործադրութիւնը՝ զինուորը:

✕ Ով որ վիճաբանութեան մը միջոցին կոչում կ'ընէ հեղինակներուն, իր միտքը չէ որ կը գործածէ, այլ յիշողութիւնը :

✕ Գաղափարը կամ երեւակայելու կարողութիւնը զգայարանքներուն թէ ղեկն է եւ թէ սանձը :

✕ Լաւ նկարիչ մը երկու առարկայ ունի ներկայացնելիք .— մարդը եւ իր նպատակակէտը: Առաջինը դիւրին է, երկրորդը դժուար :

✕ Մի ցանկար այն հարստութեանց որոնք կրնան կորսուիլ, մեր իրական հարստութիւնը առաքինութիւնն է եւ իրական վարձատրութիւնը անոր, որ ունի: Ան չի կրնար կորսուիլ: Մեզ կը թողու միայն մեր կեանքին հետ: Վախցիր սասցուածքէն եւ նիւթական բարիքներէն, որոնք շատ յաճախ իրենց տէրը կը ձգեն խայտառակութեան մէջ, եւ երբ կորսնցնէ, ծաղրանքի առարկայ կ'ըլլայ :

✕ Գրիչը կը բարձրացնէ մարդիկը միեւնոյն կերպով, ինչպէս թռչունը դէպի երկինք :

✕ Աւելի լաւ է մահը, քան յոգնութիւնը :

✕Իր դեղեցկութեամբ յափրացած մայրին, արհամարհելով չուրջի թիթիկները, անհետացնել տըւաւ իր աչքէն : Ասոր վրայ հովը որեւէ արգելք չգտնելով արմատախիլ ըրաւ եւ վար նետեց զայն (առակ):

Լէոնարտօ տա Վինչի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Մէկ ժամ վերջ, առտուան 9ի առեններ , դուռը ուժգին զարկին :

— Աուփմախըն (բացէք):

Վերջացաւ: Կարճ ալիքաւոր ռատիօ հաղորդիչ մը գետնայարկին մէջ: Զգախէժէ կնիքներ եւ չլեցուած հազարաւոր ինքնութեան թուղթեր՝ հացին սնտուկին մէջ:Այս վերջաւորութեան կը սպասէին տարիներէ ի վեր, նոյնիսկ օրերէ ի վեր, ամէն գիշեր: Միակ յոյս մը ունէին, — տունը չխուզարկէին թերեւս :

Օտէթ բացաւ դուռը: Խուժեցին ներս: Գերմանացիներու սովորական համազգեստը: Տիւշէզ իր ընելիքը որոշեց: Այդ մարդիկը տեսած չէր քաղաքին մէջ եւ շրջակաները: Ուրեմն անոնք ալ զինքը չէին ճանչնար: Կ'արժէր ,ուրեմն, խաղ մը սարքել :

Այս մտածումով Տիւշէզ՝ դառնալով իր տիկնոջ ըսաւ.

— Լաւ, տիկին Տիւշէզ, կը տեսնեմ որ այցելուներ ունիք: Չեմ ուզեր միջամտել: Միայն պիտի խնդրեմ որ ձեր ամուսնին ըսէք թէ իրեն կը սպասեմ :

Կեսթափոյի գործակալներէն պնդակազմ եւ ակնոցաւոր մէկը Տիւշէզին մօտենալով.

— Ի՞նչ է անունդ, հարցուց մեղմ կերպով :

— Ես պարոն Տիւռանն եմ, ըսաւ Տիւշէզ հաստատ ձայնով. Տիւռան որդի Տիւփոնի, եւ յարգարեց իր պեռէն :

— Հոս ի՞նչ կ'ընես:

— Եկայ որպէս զի ըսեմ Պ. Տիւշէզին, թէ իր գործէն շատ դժգոհ մնացած եմ: Ամիս մը առաջ մեր գրասենեակները ներկեց եւ արդէն ներկերը սկսած են թափիլ: Խնդիրը փաստաբանի պիտի ներկայացնեմ :

— Բառ'ւս, (դո'ւրս), յարեց Գերմանացին :

Ստահակը դուրս ելաւ, ինչպէս իրեն հրամայուած էր :

Ապահով որ իրեն հետեւող չկայ, դարձդարձիկ ճամբաներով գնաց Փ Հներէն Ալման Շըվալէի տունը :

— Քոլթ տարճանակդ փոխ տուր ինծի, խնդրեց Տիւշէզ: Պէտք ունիմ անոր, Կէսթափոյի երկու մարդիկը գետին գլտորելու համար :

— Խենդեցա՞ր, ի՞նչ եղար :

— Ատրճանակը տուր կ'ըսեմ քեզի: Տանս մէջ են Գերմանացիները: Եւ եթէ բան մը գտնելու ըլլան, կ ձերբակալեն Օտէթը :

— Այդ կերպով չես կրնար օգտակար ըլլալ անոր: Երթամ տեսնեմ խնդիրը ինչ հանգամանք կը առնայ: Դուն հոս կեցիր, պատասխանեց Շըվալիէ :

Եւ իր կապարագործի գործիքներուն տոպրակը ուսին վրայ առնելով, դուրս ելաւ :

Տուն հասնելով Շըվալիէ տեսաւ թէ Կէսթափոյի կառքերը դուրսը շարուած էին :Իսկմարդիկըշըրջապատած մօտակայ փողոցները :

Դուռը սպասող պահակներուն ըսելով որ եկած է կեդրոնական ջերմութեան խողովակները զետեղելու, գնաց մինչեւ հիւրասենեակը: Հոն իրեն հրամայուեցաւ դուրս ելլել եւ այնտեղ սպասել :

— Քու ռատիօ - հաղորդիչդ տախտակամածին մէջտեղ դրուած է. տունդ ալ տակն ու վրայ կ'ընեն, տեղեկացուց Շըվալիէ :

Տիւշէզ պատի գոյն առաւ :

— Իսկ Օտէ՞թը: — կուլայ :

— Այդ լաւ է. յարեց Տիւշէզ կատաղութեամբ: Շատ լաւ է: Մեր ծրագրին կը հետեւի:

— Ծրագի՞ր :

— Այո: Շատ ..անգամներ միասին մտածած ենք մեր ընելիքի մասին: Ու հրահանգած էի Օտէթին՝ լալ; աղաղակել, երբ զինքը ձերբակալեն. ամէն բան ձգել իմ վրայ: Ըսել թէ ինք բանէ մը տեղեկութիւն չունի: Կնոջ մը լացը զանոնք կը կակղացնէ :

Նետուեցաւ աթոռի մը վրայ եւ վառեց իր ծխամորճը :

— Հիմա պէտք է որ ծրագրին ինծի ինկած բաժինը գործադրեմ :

Երբ մութը պատեց տունէն դուրս ելաւ եւ Քանէն աներեւութացաւ :

Ժապոպէն փողոցի նշանաւոր չարչարող Պեռնարի համար Տիւշէզեան յաջողութիւնը իր համբաւին տարածուելուն առիթ ծառայեց: Ռատիօ հաղորդիչը՝ Ա.ը ձեռք անցուցած իր սահմաններուն մէջ, ինչպէս նաեւ 2000 կեղծ ինքնութեան թուղթերն ու բազմազան կնիքները, աւելի շոյեցին իր փառասիրութիւնը :

(Շար.)

րուն ջանքերը՝ ի խնդիր զինադադարի: Այս առթիւ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ վերջին դէպքերու մասին: Լոնտոնի մէջ միշտ կը յուսան թէ կարելի է զինադադար կնքել: Եթէ բանակցութիւնները նորէն ձգձգուին, պիտի առաջարկուի քաղաքական խորհրդական մը — հաւանաբար Անգլիացի մը — նշանակել իբրեւ օգնական զօր. Քլարքի:
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻՆ հասած վերջին լուրերը չատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը: Ամէն օր ռումբեր կը նետուին զանազան քաղաքներու եւ մասնաւորապէս մայրաքաղաքին մէջ: Առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ բողոքականներու վարժարանին առջեւ, ծանրապէս վնասելով շէնքին: Ուրիշ ռումբ մը պայթեցաւ Սուսի մէկ սինեմային առջեւ: Սֆաքսի մէջ խորտակուեցաւ ջրուղին: Ազգայնականները կը փորձեն վնասել հունձքերուն: Այս ահաբեկումներուն նպատակն է աւելի լայն ինքնավարութիւն ապահովել:

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՈՅԻ առողջական վիճակը պիտի քննուի երեք բժիշկներու կողմէ, համաձայն ամբաստանիչ ատեանի որոշման: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ իրենց ընկերոջ վիճակը զգալապէս ծանրացած է բանտարկութենէն ի վեր: Կը տառապի երիկամունքի հիւանդութենէ: Բժշկական տեղեկագրէն վերջ պիտի քննուի ամբաստանեալը երաշխաւորութեամբ ազատ արձակելու խնդիրը: — Տիւքլոյի կողմէ Հանրապետութեան Նախագահին ուղղուած նամակին առթիւ, դիտել կը տրուի թէ Նախագահը «բռնաբարած պիտի ըլլայ սահմանադրութիւնը, եթէ միջամտէ դատական գործի մը նախաքննութեան: Մնաց որ, օրէնքը կ'երաշխաւորէ պաշտպանութեան իրաւունքը»:

ՃԱՓՈՆԷՆ հեռացաւ սովետական պատուիրակութեան պետը, զօր. Քեւլէնքօ, իր կնոջ եւ թիկնապահին հետ: Խ. Միութիւնը ստորագրած չըլլալով Սան Ֆրանչիսքոյի դաշնագիրը, տեսականօրէն պատերազմական վիճակի մէջ է Ճափոնի հետ: Զօր. Քեւլէնքօ մօտ 60 Ռուսերու հետ կը մնար սովետական դեսպանատան մէջ, իբրեւ անդամ գրաւման շրջանի դաշնակից խորհուրդին: Ապրիլ 28ի հաշտութեան դաշնագրով պատուիրակութիւնը կորսնցուցած է իր դիւանագիտական հանգամանքը. բայց Մոսկուա չուզեր տեղի տալ:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ ձերբակալուեցան 12 համայնավարներ որոնք թշնամական յայտարարութիւններ փակցուցած էին ամերիկեան շրջանին մէջ, Պ. Էչիսընի այցելութեան առթիւ:

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ բարեփոխման ծրագրին առթիւ, Ակադեմիան բողոքագիր մը ուղղեց, գանգատելով թէ իր կարծիքը չեն հարցուցած: Կ'առաջարկեն նորէն քննել խնդիրը: Տեղական մամուլը մեծ մասամբ կը հեգնէ առաջարկուած բարեփոխումները:

ԱՐԱՐԱՏ ԼԵՌԸ բարձրանալու համար ֆրանսական արշաւախումբը Թրքական կառավարութենէն արտօնութիւն չառած ճամբայ ելած է, կը գրէ «Ենի Իսթանպուլ»: Թրքական իշխանութիւնները Նոյեան Տապանը փնտռելու հրաման չեն տուած: Եթէ Անգարա իր որոշումը չփոխէ, Ֆրանսական արշաւախումբը պիտի բաւականանայ Անատոլու շրջելով եւ կարգ մը վայրեր լուսանկարելով (շարժանկար): Աբբայ Նօէլ, անդամ արշաւախումբին մեկնած է Անգարա, արտօնութիւն խնդրելու համար:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը Ամման վերադարձաւ: Կարճ ատեն մը մնալէ ետք, Պէյրութ պիտի երթայ, դարմանուելու համար: Արքունի խորհուրդ մը պիտի վարէ վեհապետական գործերը:

ՋԻՆՈՒՈՐ. ՎԱՐԿԵՐՈՒ քննութեան առթիւ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց Հնդկաչինի կորուստներու մասին: 1945էն 1952 ապրիլ, սպաննուած են 40.912 զինուորներ եւ սպաներ, 13.332ը Ֆրանսացի: «Հնդկաչինէն քաշուելու խնդիր չի կրնար ըլլալ», ըսաւ Պ. Փլեւէն, իսկ իր օգնականը հաւանական կը դտնէ որ զինուորութեան շրջանը երկու տարուան բարձրանայ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ օրինագիծ մը քուէարկեց որով քանիէն հինգ տարուան կ'իջնէ բնակութեան արգելքի պայմանաժամը, ինչ պատիժ ալ կրէ դատապարտեալ մը:

ՆՈՐ ՄԱՔՐԱԶՈՐԾՈՒՄՆԵՐ տեղի կ'ունենան Հունգարիոյ մէջ: Աչքէ ինկած են կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ռաքօզի եւ ուրիշ երեւելիներ:

ԱՐԴԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Թանգարանէն չորս թանկագին նկարներ թռցնելու փորձ մը կատարեցին երկու երիտասարդ ուսանողներ, բայց իրենց օձիքը ձեռք տուին: Չորս նկարները միասին կ'արժեն 75 միլիոն ֆրանք: Մէկը՝ Փիքասոյի գործն է, երկրորդը՝ Ռընուարի, երրորդը՝ Պոնարի, չորրորդը՝ Կոկէնի: Զորս ալ մաս կը կազմեն «Քասնեւորդ դարու հրաշակերտներ» կոչուած հաւաքածոյին: Գողերը ածելիով կը կտրէին պատկերները, երբ գիշերապահը վրայ հասաւ:

ԳԵՐՄԱՆ սպաներ պիտի չընդունուին Ատլանտեանի հրամանատարութեան կազմին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire:

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որու ընթացքին տողանցք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները:

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, տեղական համբաւաւոր խումբի մը հետ:

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ: Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ: Գեղարուեստական բաժնին մաս կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ եւ ճոխ ուտելիք եւ խմիչք մատչելի գիներով: Տախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆր.:

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

W. Saroyan ի STE. AGNES DES SOURIS ներկայացումը կը տրուի ամէն գիշեր Théâtre du Nouveau Lancryի մէջ (10 rue de Lancry):

Բացի ուրբաթ օրերէն:

Յառաջիկայ շաբաթ օրուան ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Հայ Ուս. Միութեան:

Տոմսերը կը ծախուին ուսանողներու մօտ եւ կիչէն: Անշուշտ հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ թատրոնը լեցնել շաբաթ գիշեր, հաճելի երեկոյթ մը անցընելով:

ԱՅՆՃԱՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ Պ. Արսէն Փափազեան 10.000 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին այրած մասուռին նորոգման համար իր սիրեցեալ եղբօր՝ ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի ղառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952 —53ի ուսումնական տարուոյ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.): Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀՌՈՄ

Առ ի տեղեկութիւն Անարատ Յղութեան Քոյրերու նախկին սանուհիներու եւ որբուհիներու:

Դէպի ՀՌՈՄ խմբովին ճամբորդելու արձանագրութիւնը բացուած է: Վերջին թուականն է 10 Յուլիս:

Պայմաններն են.— Անցագիր բոլորին համար: Իտալական վիզա ոչ - Ֆրանսացի հպատակներու, ինչպէս նաեւ ֆրանսական երթ ու դարձի վիզա:

Շոգեկառքի երթ ու դարձի ճանապարհածախսըն է մօտ 12.000 ֆրանք: Իսկ Հռոմի մէջ օրական 1.600 իտալական լիրէթ:

Փափաքողները թող բարեհաճին ներկայանալ Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան 10bis, Rue Thouin, ամէն օր ժամը 9-12: Մեկնում Gare de Lyonէն, Օգոստոս 4 երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 8.20ին:

ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՔԻԼԵՐՃԵԱՆ

Այրի Տիկին Արշակ Քիւրքճեան եւ զաւակը, Տիկին Հայկուհի Ուրճանեան ինչպէս եւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ հօրեղբօր՝

ԱՐՇԱԿ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Յունիս 26ին, 6 rue Mazagran, Paris (10):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի Յուլիս 1ին, ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Pantin Parisienի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն որ երբ հասցէ կը փոխեն, չմոռնան միասին ղրկել ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՍՑԷՆ:

Նոյնը կը խնդրենք այն բաժանորդներէն որոնք օդափոխութեան կ'երթան:

Հասցէի փոփոխութեան համար կը խնդրուի 50 ֆրանք ղրկել, արձակուրդի համար՝ 100 ֆրանք:

Թիւրիմացութիւններ կը պատահին, երբ հին հասցէն ղրկուած չըլլար:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 27 Յուլիս, կիրակի օր Վիէնէրիէի պուրակին մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN